។ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

ខុទ្ទកនិកាយេ

វិមានវត្ថុ-អដ្ឋកថា

គន្ថារម្ភកថា

មហាការុណិកំ **នាថំ**, ញេយ្យសាគរបារគុំ;
វន្ទេ និបុណគម្ភីរ-វិចិត្រនយទេសនំ។

វិជ្ជាចរណសម្បន្នា, យេន និយ្យន្តិ លោកតោ;
វន្ទេ តមុត្តមំ **ធម្មំ**, សម្មាសម្ពុទ្ធបូជិតំ។

សីលាទិគុណសម្បន្នោ, ឋិតោ មគ្គផលេសុ យោ;
វន្ទេ **អរិយសង្ឃំ** តំ, បុញ្ញក្ខេត្តំ អនុត្តរំ។

វន្ទនាជនិតំ បុញ្ញំ, ឥតិ យំ រតនត្តយេ;
ហតន្តរាយោ សព្ពត្ថ, ហុត្វាហំ តស្ស តេជសា។

ទេវតាហិ កតំ បុញ្ញំ, យំ យំ បុរិមជាតិសុ;
តស្ស តស្ស វិមានាទិ-ផលសម្បត្តិភេទតោ។

បុច្ឆាវសេន យា តាសំ, វិស្សជ្ជនវសេន ច;
បវត្តា ទេសនា កម្ម-ផលបច្ចក្ខការិនី។

វិមានវត្ថុ ឥច្ចេវ, នាមេន វសិនោ បុរេ;
យំ ខុទ្ទកនិកាយស្មិំ, សង្គាយិំសុ មហេសយោ។

តស្សាហមវលម្ពិត្វា, បោរាណដ្ឋកថានយំ;
តត្ថ តត្ថ និទានានិ, វិភាវេន្តោ វិសេសតោ។

សុវិសុទ្ធំ អសំកិណ្ណំ, និបុណត្ថវិនិច្ឆយំ;
មហាវិហារវាសីនំ, សមយំ អវិលោមយំ។

យថាពលំ ករិស្សាមិ, អត្ថសំវណ្ណនំ សុភំ;
សក្កច្ចំ ភាសតោ តំ មេ, និសាមយថ សាធវោតិ។

តត្ថ **វិមានានី**តិ វិសិដ្ឋមានានិ ទេវតានំ កីឡានិវាសដ្ឋានានិ។ តានិ ហិ តាសំ សុចរិតកម្មានុភាវនិព្ពត្តានិ យោជនិកទ្វិយោជនិកាទិបមាណវិសេសយុត្តតាយ , នានារតនសមុជ្ជលានិ វិចិត្តវណ្ណសណ្ឋានានិ សោភាតិសយយោគេន វិសេសតោ មាននីយតាយ ច “វិមានានី”តិ វុច្ចន្តិ។ វិមានានំ វត្ថុ ការណំ ឯតិស្សាតិ **វិមានវត្ថុ**, “បីឋំ តេ សោវណ្ណមយ”ន្តិអាទិនយប្បវត្តា ទេសនា។ និទស្សនមត្តញ្ចេតំ តាសំ ទេវតានំ រូបភោគបរិវារាទិសម្បត្តិយោ តំនិព្ពត្តកកម្មញ្ច និស្សាយ ឥមិស្សា ទេសនាយ បវត្តត្តា។ វិបាកមុខេន វា កម្មន្តរមានស្ស ការណភាវតោ **វិមានវត្ថូ**តិ វេទិតព្ពំ។

តយិទំ កេន ភាសិតំ, កត្ថ ភាសិតំ, កទា ភាសិតំ, កស្មា ច ភាសិតន្តិ? វុច្ចតេ – ឥទញ្ហិ វិមានវត្ថុ ទុវិធេន បវត្តំ – បុច្ឆាវសេន វិស្សជ្ជនវសេន ច។ តត្ថ វិស្សជ្ជនគាថា តាហិ តាហិ ទេវតាហិ ភាសិតា, បុច្ឆាគាថា បន កាចិ ភគវតា ភាសិតា, កាចិ សក្កាទីហិ, កាចិ សាវកេហិ ថេរេហិ។ តត្ថាបិ យេភុយ្យេន យោ សោ កប្បានំ សតសហស្សាធិកំ ឯកំ អសង្ខ្យេយ្យំ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ អគ្គសាវកភាវាយ បុញ្ញញាណសម្ភារេ សម្ភរន្តោ អនុក្កមេន

សាវកបារមិយោ បូរេត្វា, ឆឡភិញ្ញាចតុបដិសម្ភិទាទិគុណវិសេសបរិវារស្ស, សកលស្ស សាវកបារមិញាណស្ស មត្ថកំ បត្តោ ទុតិយេ អគ្គសាវកដ្ឋានេ ឋិតោ ឥទ្ធិមន្តេសុ ច ភគវតា ឯតទគ្គេ ឋបិតោ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ, តេន ភាសិតា។

ភាសន្តេន ច បឋមំ តាវ លោកហិតាយ ទេវចារិកំ ចរន្តេន ទេវលោកេ ទេវតានំ បុច្ឆាវសេន បុន តតោ មនុស្សលោកំ អាគន្ត្វា មនុស្សានំ បុញ្ញផលស្ស បច្ចក្ខករណត្ថំ បុច្ឆំ វិស្សជ្ជនញ្ច ឯកជ្ឈំ កត្វា ភគវតោ បវេទេត្វា ភិក្ខូនំ ភាសិតា, សក្កេន បុច្ឆាវសេន, ទេវតាហិ តស្ស វិស្សជ្ជនវសេន ភាសិតាបិ មហាមោគ្គល្លានត្ថេរស្ស ភាសិតា ឯវ។ ឯវំ ភគវតា ថេរេហិ ច ទេវតាហិ ច បុច្ឆាវសេន, ទេវតាហិ តស្សា វិស្សជ្ជនវសេន ច តត្ថ តត្ថ ភាសិតា បច្ឆា ធម្មវិនយំ សង្គាយន្តេហិ ធម្មសង្គាហកេហិ ឯកតោ កត្វា “វិមានវត្ថុ”ឥច្ចេវ សង្គហំ អារោបិតា។ អយំ តាវេត្ថ “កេន ភាសិត”ន្តិអាទីនំ បទានំ សង្ខេបតោ សាធារណតោ ច វិស្សជ្ជនា។

វិត្ថារតោ បន “កេន ភាសិត”ន្តិ បទស្ស អនោមទស្សិស្ស ភគវតោ បាទមូលេ កតបណិធានតោ បដ្ឋាយ មហាថេរស្ស អាគមនីយបដិបទា កថេតព្ពា, សា បន អាគមដ្ឋកថាសុ តត្ថ តត្ថ វិត្ថារិតាតិ តត្ថ អាគតនយេនេវ វេទិតព្ពា។ អសាធារណតោ “កត្ថ ភាសិត”ន្តិអាទីនំ បទានំ វិស្សជ្ជនា តស្ស តស្ស វិមានស្ស អត្ថវណ្ណនានយេនេវ អាគមិស្សតិ។

អបរេ បន ភណន្តិ – ឯកទិវសំ អាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានស្ស រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ “ឯតរហិ ខោ មនុស្សា អសតិបិ វត្ថុសម្បត្តិយា ខេត្តសម្បត្តិយា អត្តនោ ច ចិត្តបសាទសម្បត្តិយា តានិ តានិ បុញ្ញានិ កត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តា ឧឡារសម្បត្តិំ បច្ចនុភោន្តិ, យំនូនាហំ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តា ទេវតា កាយសក្ខិំ កត្វា តាហិ យថូបចិតំ បុញ្ញំ យថាធិគតញ្ច បុញ្ញផលំ កថាបេត្វា តមត្ថំ ភគវតោ អារោចេយ្យំ។ ឯវំ មេ សត្ថា គគនតលេ បុណ្ណចន្ទំ ឧដ្ឋាបេន្តោ វិយ មនុស្សានំ កម្មផលំ បច្ចក្ខតោ ទស្សេន្តោ អប្បកានម្បិ ការានំ អាយតនគតាយ សទ្ធាយ វសេន ឧឡារផលតំ វិភាវេន្តោ តំ តំ វិមានវត្ថុំ អដ្ឋុប្បត្តិំ កត្វា មហតី ធម្មទេសនំ បវត្តេស្សតិ, សា ហោតិ ពហុជនស្ស អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សាន”ន្តិ ។ សោ អាសនា វុដ្ឋហិត្វា រត្តទុបដ្ដំ និវាសេត្វា អបរំ រត្តទុបដ្ដំ ឯកំសំ កត្វា សមន្តតោ ជាតិហិង្គុលិកធារា វិជ្ជុលតា វិយ សញ្ឈាបភានុរញ្ជិតោ វិយ ច ជង្គមោ អញ្ជនគិរិសិខរោ, ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នោ អត្តនោ អធិប្បាយំ អារោចេត្វា ភគវតា អនុញ្ញាតោ ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា អភិញ្ញាបាទកំ ចតុត្ថជ្ឈានំ សមាបជ្ជិត្វា, តតោ វុដ្ឋាយ ឥទ្ធិពលេន តង្ខណញ្ញេវ តាវតឹសភវនំ គន្ត្វា តត្ថ តត្ថ តាហិ តាហិ ទេវតាហិ យថូបចិតំ បុញ្ញកម្មំ បុច្ឆិ, តស្ស តា កថេសុំ។ តតោ មនុស្សលោកំ អាគន្ត្វា តំ សព្ពំ តត្ថ បវត្តិតនិយាមេនេវ ភគវតោ អារោចេសិ, តំ សមនុញ្ញោ សត្ថា អហោសិ។ ឥច្ចេតំ អដ្ឋុប្បត្តិំ កត្វា សម្បត្តបរិសាយ វិត្ថារេន ធម្មំ ទេសេសីតិ។

តំ បនេតំ វិមានវត្ថុ វិនយបិដកំ សុត្តន្តបិដកំ អភិធម្មបិដកន្តិ តីសុ បិដកេសុ សុត្តន្តបិដកបរិយាបន្នំ, ទីឃនិកាយោ មជ្ឈិមនិកាយោ សំយុត្តនិកាយោ អង្គុត្តរនិកាយោ ខុទ្ទកនិកាយោតិ បញ្ចសុ និកាយេសុ ខុទ្ទកនិកាយបរិយាបន្នំ, សុត្តំ គេយ្យំ វេយ្យាករណំ គាថា ឧទានំ ឥតិវុត្តកំ ជាតកំ អព្ភុតធម្មំ វេទល្លន្តិ នវសុ សាសនង្គេសុ គាថាសង្គហំ។

“ទ្វាសីតិ ពុទ្ធតោ គណ្ហិំ, ទ្វេ សហស្សានិ ភិក្ខុតោ;
ចតុរាសីតិ សហស្សានិ, យេ មេ ធម្មា បវត្តិនោ”តិ។ (ថេរគា. ១០២៧) –

ឯវំ ធម្មភណ្ឌាគារិកេន បដិញ្ញាតេសុ ចតុរាសីតិយា ធម្មក្ខន្ធសហស្សេសុ កតិបយធម្មក្ខន្ធសង្គហំ។ វគ្គតោ បីឋវគ្គោ ចិត្តលតាវគ្គោ បារិច្ឆត្តកវគ្គោ មញ្ជិដ្ឋកវគ្គោ មហារថវគ្គោ បាយាសិវគ្គោ សុនិក្ខិត្តវគ្គោតិ សត្ត វគ្គា។ វត្ថុតោ បឋមេ វគ្គេ សត្តរស វត្ថូនិ, ទុតិយេ ឯកាទស, តតិយេ ទស, ចតុត្ថេ ទ្វាទស , បញ្ចមេ ចតុទ្ទស, ឆដ្ឋេ ទស, សត្តមេ ឯកាទសាតិ អន្តរវិមានានំ អគ្គហណេ បញ្ចាសីតិ, គហណេ បន តេវីសសតំ វត្ថូនិ, គាថាតោ បន ទិយឌ្ឍសហស្សគាថា។ តស្ស វគ្គេសុ បីឋវគ្គោ អាទិ, វត្ថូសុ សោវណ្ណបីឋវត្ថុ អាទិ, តស្សាបិ **“បីឋំ តេ សោវណ្ណមយ”**ន្តិ គាថា អាទិ។

១. ឥត្ថិវិមានំ

១. បីឋវគ្គោ

១. បឋមបីឋវិមានវណ្ណនា

តត្ថ បឋមវត្ថុស្ស អយំ អដ្ឋុប្បត្តិ – ភគវតិ សាវត្ថិយំ វិហរន្តេ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ រញ្ញា បសេនទិនា កោសលេន ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស សត្តាហំ អសទិសទានេ បវត្តិតេ តទនុរូបេន អនាថបិណ្ឌិកេន មហាសេដ្ឋិនា តតិយេ ទិវសេ, តថា វិសាខាយ មហាឧបាសិកាយ មហាទានេ ទិន្នេ អសទិសទានស្ស បវត្តិ សកលជម្ពុទីបេ បាកដា អហោសិ។ អថ មហាជនោ តត្ថ តត្ថ កថំ សមុដ្ឋាបេសិ “កឹ នុ ខោ ឯវំ ឧឡារវិភវបរិច្ចាគេនេវ ទានំ មហប្ផលតរំ ភវិស្សតិ, ឧទាហុ អត្តនោ វិភវានុរូបបរិច្ចាគេនាបី”តិ។ ភិក្ខូ តំ កថំ សុត្វា ភគវតោ អារោចេសុំ។ ភគវា “ន, ភិក្ខវេ, ទេយ្យធម្មសម្បត្តិយាវ ទានំ មហប្ផលតរំ ភវិស្សតិ, អថ ខោ ចិត្តបសាទសម្បត្តិយា ច ខេត្តសម្បត្តិយា ច, តស្មា កុណ្ឌកមុដ្ឋិមត្តម្បិ បិលោតិកាមត្តម្បិ តិណបណ្ណសន្ថារមត្តម្បិ បូតិមុត្តហរីតកមត្តម្បិ វិប្បសន្នេន ចេតសា ទក្ខិណេយ្យបុគ្គលេ បតិដ្ឋាបិតំ, តម្បិ មហប្ផលតរំ ភវិស្សតិ មហាជុតិកំ មហាវិប្ផារ”ន្តិ អាហ។ តថា ហិ វុត្តំ សក្កេន ទេវានមិន្ទេន –

“នត្ថិ ចិត្តេ បសន្នម្ហិ, អប្បិកា នាម ទក្ខិណា;
តថាគតេ វា សម្ពុទ្ធេ, អថ វា តស្ស សាវកេ”តិ។ (វិ. វ. ៨០៤);

សា បនេសា កថា សកលជម្ពុទីបេ វិត្ថារិកា អហោសិ។ មនុស្សា សមណព្រាហ្មណកបណទ្ធិកវណិព្ពកយាចកានំ យថាវិភវំ ទានានិ ទេន្តិ, គេហង្គណេ បានីយំ ឧបដ្ឋបេន្តិ, ទ្វារកោដ្ឋកេសុ អាសនានិ ឋបេន្តិ។ តេន ច សមយេន អញ្ញតរោ បិណ្ឌបាតចារិកោ ថេរោ បាសាទិកេន អភិក្កន្តេន បដិក្កន្តេន អាលោកិតេន វិលោកិតេន សមិញ្ជិតេន បសារិតេន ឱក្ខិត្តចក្ខុ ឥរិយាបថសម្បន្នោ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ ឧបកដ្ឋេ កាលេ អញ្ញតរំ គេហំ សម្បាបុណិ។ តត្ថេកា កុលធីតា សទ្ធា បសន្នា ថេរំ បស្សិត្វា សញ្ជាតគារវពហុមានា ឧឡារបីតិសោមនស្សំ ឧប្បាទេត្វា គេហំ បវេសេត្វា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទិត្វា អត្តនោ បីឋំ បញ្ញាបេត្វា តស្ស ឧបរិ បីតកំ មដ្ឋវត្ថំ អត្ថរិត្វា អទាសិ។ អថ ថេរេ តត្ថ និសិន្នេ “ឥទំ មយ្ហំ ឧត្តមំ បុញ្ញក្ខេត្តំ ឧបដ្ឋិត”ន្តិ បសន្នចិត្តា យថាវិភវំ អាហារេន បរិវិសិ, ពីជនិញ្ច គហេត្វា ពីជិ។ សោ ថេរោ កតភត្តកិច្ចោ អាសនទានភោជនទានាទិបដិសំយុត្តំ ធម្មឹ កថំ កថេត្វា បក្កាមិ។ សា ឥត្ថី តំ អត្តនោ ទានំ តញ្ច ធម្មកថំ បច្ចវេក្ខន្តី បីតិយា និរន្តរំ ផុដ្ឋសរីរា ហុត្វា តំ បីឋម្បិ ថេរស្ស អទាសិ។

តតោ អបរេន សមយេន អញ្ញតរេន រោគេន ផុដ្ឋា កាលំ កត្វា តាវតិំសភវនេ ទ្វាទសយោជនិកេ កនកវិមានេ និព្ពត្តិ។ អច្ឆរាសហស្សំ ចស្សា បរិវារោ អហោសិ, បីឋទានានុភាវេន ចស្សា យោជនិកោ កនកបល្លង្កោ និព្ពត្តិ អាកាសចារី សីឃជវោ ឧបរិ កូដាគារសណ្ឋានោ, តេន តំ “បីឋវិមាន”ន្តិ វុច្ចតិ។ តញ្ហិ សុវណ្ណវណ្ណំ វត្ថំ អត្ថរិត្វា ទិន្នត្តា កម្មសរិក្ខតំ វិភាវេន្តំ សុវណ្ណមយំ អហោសិ, បីតិវេគស្ស ពលវភាវេន សីឃជវំ, ទក្ខិណេយ្យស្ស ចិត្តរុចិវសេន ទិន្នត្តា យថារុចិគាមី , បសាទសម្បត្តិយា ឧឡារតាយ សព្ពសោវ បាសាទិកំ សោភាតិសយយុត្តញ្ច អហោសិ។

អថេកស្មឹ ឧស្សវទិវសេ ទេវតាសុ យថាសកំ ទិព្ពានុភាវេន ឧយ្យានកីឡនត្ថំ នន្ទនវនំ គច្ឆន្តីសុ សា ទេវតា ទិព្ពវត្ថនិវត្ថា ទិព្ពាភរណវិភូសិតា អច្ឆរាសហស្សបរិវារា សកភវនា និក្ខមិត្វា តំ បីឋវិមានំ អភិរុយ្ហ មហតិយា ទេវិទ្ធិយា មហន្តេន សិរិសោភគ្គេន សមន្តតោ ចន្ទោ វិយ សូរិយោ វិយ ច ឱភាសេន្តី ឧយ្យានំ គច្ឆតិ។ តេន ច សមយេន អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តាវតិំសភវនំ ឧបគតោ តស្សា ទេវតាយ អវិទូរេ អត្តានំ ទស្សេសិ។ អថ សា ទេវតា តំ ទិស្វា សមុប្បន្នពលវបសាទគារវា សហសា បល្លង្កតោ ឱរុយ្ហ ថេរំ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទិត្វា ទសនខសមោធានសមុជ្ជលំ អញ្ជលឹ បគ្គយ្ហ នមស្សមានា អដ្ឋាសិ។ ថេរោ កិញ្ចាបិ តាយ អញ្ញេហិ ច សត្តេហិ យថូបចិតំ កុសលាកុសលំ អត្តនោ យថាកម្មូបគញាណានុភាវេន ហត្ថតលេ ឋបិតអាមលកំ វិយ បញ្ញាពលភេទេន បច្ចក្ខតោ បស្សតិ, តថាបិ យស្មា ទេវតានំ ឧបបត្តិសមនន្តរមេវ “កុតោ នុ ខោ អហំ ចវិត្វា ឥធូបបន្នា, កឹ នុ ខោ កុសលកម្មំ កត្វា ឥមំ សម្បត្តឹ បដិលភាមី”តិ អតីតភវំ យថូបចិតញ្ច កម្មំ ឧទ្ទិស្ស យេភុយ្យេន ធម្មតាសិទ្ធា ឧបធារណា , តស្សា ច យាថាវតោ ញាណំ ឧប្បជ្ជតិ, តស្មា តាយ ទេវតាយ កតកម្មំ កថាបេត្វា សទេវកស្ស លោកស្ស កម្មផលំ បច្ចក្ខំ កាតុកាមោ –

១. “បីឋំ តេ សោវណ្ណមយំ ឧឡារំ, មនោជវំ គច្ឆតិ យេនកាមំ;
អលង្កតេ មល្យធរេ សុវត្ថេ, ឱភាសសិ វិជ្ជុរិវព្ភកូដំ។

២. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៣. “បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ,
មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា,
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ អាហ –

៤. “សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ហំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

៥. “អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, អព្ភាគតានាសនកំ អទាសឹ;
អភិវាទយឹ អញ្ជលិកំ អកាសឹ, យថានុភាវញ្ច អទាសិ ទានំ។

៦. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៧. “អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សភូតា យមកាសិ បុញ្ញំ;
តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

១. តត្ថ **បីឋ**ន្តិ យំកិញ្ចិ តាទិសំ ទារុក្ខន្ធម្បិ អាបណម្បិ ពលិករណបីឋម្បិ វេត្តាសនម្បិ មសារកាទិវិសេសនាមំ ទារុមយាទិអាសនម្បិ វុច្ចតិ។ តថា ហិ “បាទបីឋំ បាទកឋលិក”ន្តិ (មហាវ. ២០៩; ចូឡវ. ៧៥) ឯត្ថ បាទឋបនយោគ្គំ បីឋាទិកំ ទារុក្ខន្ធំ វុច្ចតិ, “បីឋសប្បី”តិ (មិ. ប. ៥.៣.១) ឯត្ថ ហត្ថេន គហណយោគ្គំ។ “បីឋិកា”តិ បន ឯកច្ចេសុ ជនបទេសុ ទេសវោហារេន អាបណំ។ “ភូតបីឋិកា ទេវកុលបីឋិកា”តិ ឯត្ថ ទេវតានំ ពលិករណដ្ឋានភូតំ បីឋំ។ “ភទ្ទបីឋ”ន្តិ ឯត្ថ វេត្តលតាទីហិ ឧបរិ វីតំ អាសនំ, យំ សន្ធាយ វុត្តំ “ភទ្ទបីឋំ ឧបានយី”តិ ។ “សុបញ្ញត្តំ មញ្ចបីឋំ។ មញ្ចំ វា បីឋំ វា ការយមានេនា”តិ (បាចិ. ៥២២) ច អាទីសុ មសារកាទិភេទំ ទារុមយាទិអាសនំ។ ឥធ បន បល្លង្កាការសណ្ឋិតំ ទេវតាយ បុញ្ញានុភាវាភិនិព្ពត្តំ យោជនិកំ កនកវិមានំ វេទិតព្ពំ។

តេតិ តេ-សទ្ទោ “ន តេ សុខំ បជានន្តិ, យេ ន បស្សន្តិ នន្ទន”ន្តិអាទីសុ (សំ. និ. ១.១១, ២២៦) ត-សទ្ទស្ស វសេន បច្ចត្តពហុវចនេ អាគតោ។ “នមោ តេ បុរិសាជញ្ញ, នមោ តេ បុរិសុត្តម (ទី. និ. ៣.២៧៨; សុ. និ. ៥៤៩)។ នមោ តេ ពុទ្ធ វីរត្ថូ”តិ (សំ. និ. ១.៩០) ច អាទីសុ តុម្ហ-សទ្ទស្ស វសេន សម្បទានេ, តុយ្ហន្តិ អត្ថោ។ “កឹ តេ ទិដ្ឋំ កិន្តិ តេ សុតំ។ ឧបធី តេ សមតិក្កន្តា, អាសវា តេ បទាលិតា”តិ (ម. និ. ២.៤០០; សុ. និ. ៥៥១) ច អាទីសុ ករណេ។ “កឹ តេ វតំ កឹ បន ព្រហ្មចរិយ”ន្តិអាទីសុ (វិ. វ. ១២៥១; ជា. ១.១០.៩២) សាមិអត្ថេ។ ឥធាបិ សាមិអត្ថេ ទដ្ឋព្ពោ។ តវាតិ ហិ អត្ថោ។

សោវណ្ណមយន្តិ ឯត្ថ សុវណ្ណ-សទ្ទោ “សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ”តិ (ម. និ. ១.១៤៨) ច “សុវណ្ណតា សុសរតា”តិ (ខុ. បា. ៨.១១) ច ឯវមាទីសុ ឆវិសម្បត្តិយំ អាគតោ។ “កាកំ សុវណ្ណា បរិវារយន្តី”តិអាទីសុ (ជា. ១.១.៧៧) គរុឡេ។ “សុវណ្ណវណ្ណោ កញ្ចនសន្និភត្តចោ”តិអាទីសុ (ទី. និ. ៣.២០០) ជាតរូបេ។ ឥធាបិ ជាតរូបេ ឯវ ទដ្ឋព្ពោ។ តញ្ហិ ពុទ្ធានំ សមានវណ្ណតាយ សោភនោ វណ្ណោ ឯតស្សាតិ សុវណ្ណន្តិ វុច្ចតិ។ សុវណ្ណមេវ សោវណ្ណំ យថា “វេកតំ វេសម”ន្តិ ច។ មយ-សទ្ទោ ច “អនុញ្ញាតបដិញ្ញាតា, តេវិជ្ជា មយមស្មុភោ”តិអាទីសុ (សុ. និ. ៥៩៩; ម. និ. ២.៤៥៥) អស្មទត្ថេ អាគតោ។ “មយំ និស្សាយ ហេមាយ, ជាតមណ្ឌោ ទរី សុភា”តិ ឯត្ថ បញ្ញត្តិយំ។ “មនោមយា បីតិភក្ខា សយំបភា”តិអាទីសុ (ទី. និ. ១.៣៩; ៣.៣៨) និព្ពត្តិអត្ថេ, ពាហិរេន បច្ចយេន វិនា មនសាវ និព្ពត្តាតិ មនោមយាតិ វុត្តា។ “យំនូនាហំ សាមំ ចិក្ខល្លំ មទ្ទិត្វា សព្ពមត្តិកាមយំ កុដិកំ ករេយ្យ”ន្តិអាទីសុ (បារា. ៨៤) វិការត្ថេ។ “ទានមយំ សីលមយ”ន្តិអាទីសុ (ទី. និ. ៣.៣០៥) បទបូរណមត្តេ។ ឥធាបិ វិការត្ថេ, បទបូរណមត្តេ វា ទដ្ឋព្ពោ។ យទា ហិ សុវណ្ណេន និព្ពត្តំ សោវណ្ណមយន្តិ អយមត្ថោ, តទា សុវណ្ណស្ស វិការោ សោវណ្ណមយន្តិ វិការត្ថេ មយ-សទ្ទោ ទដ្ឋព្ពោ, “និព្ពត្តិអត្ថេ”តិបិ វត្តុំ វដ្ដតិយេវ។ យទា បន សុវណ្ណេន និព្ពត្តំ សោវណ្ណន្តិ អយមត្ថោ, តទា សោវណ្ណមេវ សោវណ្ណមយន្តិ បទបូរណមត្តេ មយ-សទ្ទោ ទដ្ឋព្ពោ។

ឧឡារន្តិ បណីតម្បិ សេដ្ឋម្បិ មហន្តម្បិ។ ឧឡារ-សទ្ទោ ហិ “បុព្ពេនាបរំ ឧឡារំ វិសេសំ អធិគច្ឆតី”តិអាទីសុ (សំ. និ. ៥.៣៧៦) បណីតេ អាគតោ។ “ឧឡារាយ ខលុ ភវំ វច្ឆាយនោ សមណំ គោតមំ បសំសាយ បសំសតី”តិអាទីសុ (ម. និ. ១.២៨៨) សេដ្ឋេ។ “ឧឡារភោគា ឧឡារយសា ឱឡារិក”ន្តិ ច អាទីសុ (ធ. ស. ៨៩៤, ៨៩៦; ម. និ. ១.២៤៤) មហន្តេ។ តម្បិ ច វិមានំ មនុញ្ញភាវេន ឧបភុញ្ជន្តានំ អតិត្តិករណត្ថេន បណីតំ, សមន្តបាសាទិកតាទិនា បសំសិតតាយ សេដ្ឋំ, បមាណមហន្តតាយ ច មហគ្ឃតាយ ច មហន្តំ, តីហិបិ អត្ថេហិ ឧឡារមេវាតិ វុត្តំ ឧឡារន្តិ។

មនោជវន្តិ ឯត្ថ **មនោ**តិ ចិត្តំ។ យទិបិ មនោ-សទ្ទោ សព្ពេសម្បិ កុសលាកុសលាព្យាកតចិត្តានំ សាធារណវាចី, “មនោជវ”ន្តិ បន វុត្តត្តា យត្ថ កត្ថចិ អារម្មណេ បវត្តនកស្ស កិរិយមយចិត្តស្ស វសេន វេទិតព្ពំ។ តស្មា មនសោ វិយ ជវោ ឯតស្សាតិ មនោជវំ យថា ឱដ្ឋមុខោតិ, អតិវិយ សីឃគមនន្តិ អត្ថោ។ មនោ ហិ លហុបរិវត្តិតាយ អតិទូរេបិ វិសយេ ខណេនេវ និបតតិ, តេនាហ ភគវា – “នាហំ, ភិក្ខវេ, អញ្ញំ ឯកធម្មម្បិ សមនុបស្សាមិ យំ ឯវំ លហុបរិវត្តំ, យថយិទំ, ភិក្ខវេ, ចិត្ត”ន្តិ (អ. និ. ១.៤៨) “ទូរង្គមំ ឯកចរ”ន្តិ (ធ. ប. ៣៧) ច។ **គច្ឆតី**តិ តស្សា ទេវតាយ វសនវិមានតោ ឧយ្យានំ ឧទ្ទិស្ស អាកាសេន គច្ឆតិ។

យេនកាមន្តិ ឯត្ថ កាម-សទ្ទោ “កាមា ហិ ចិត្រា មធុរា មនោរមា, វិរូបរូបេន មថេន្តិ ចិត្ត”ន្តិអាទីសុ (សុ. និ. ៥០; ថេរគា. ៧៨៧) មនាបិយេ រូបាទិវិសយេ អាគតោ។ “ឆន្ទោ កាមោ រាគោ កាមោ”តិអាទីសុ (វិភ. ៥៦៤; មហានិ. ១; ចូឡនិ. ៨ អជិតមាណវបុច្ឆានិទ្ទេស) ឆន្ទរាគេ។ “កិលេសកាមោ កាមុបាទាន”ន្តិអាទីសុ (ធ. ស. ១២១៩; មហានិ. ២) សព្ពស្មិំ លោភេ។ “អត្តកាមបារិចរិយាយ វណ្ណំ ភាសេយ្យា”តិអាទីសុ (បារា. ២៩១) កាមធម្មេ។ “សន្តេត្ថ តយោ កុលបុត្តា អត្តកាមរូបា វិហរន្តី”តិអាទីសុ (ម. និ. ១.៣២៥; មហាវ. ៤៦៦) ហិតច្ឆន្ទេ។ “អត្តាធីនោ អបរាធីនោ ភុជិស្សោ យេនកាមំគមោ”តិអាទីសុ (ទី. និ. ១.២២១; ម. និ. ១.៤២៦) សេរិភាវេ។ ឥធាបិ សេរិភាវេ ឯវ ទដ្ឋព្ពោ, តស្មា **យេនកាម**ន្តិ យថារុចិ, ទេវតាយ ឥច្ឆានុរូបន្តិ អត្ថោ។

អលង្កតេតិ អលង្កតគត្តេ, នានាវិធរំសិជាលសមុជ្ជលវិវិធរតនវិជ្ជោតិតេហិ ហត្ថូបគបាទូបគាទិភេទេហិ សជ្ជិសកជភារបរិមាណេហិ ទិព្ពាលង្ការេហិ វិភូសិតសរីរេតិ អត្ថោ។ សម្ពោធនេ ចេតំ ឯកវចនំ។ **មល្យធរេ**តិ កប្បរុក្ខបារិច្ឆត្តកសន្តានកលតាទិសម្ភវេហិ, សុវិសុទ្ធចាមីករវិវិធរតនមយបត្តកិញ្ជក្ខកេសរេហិ, សមន្តតោ វិជ្ជោតមានវិប្ផុរន្តកិរណនិករុចិរេហិ ទិព្ពកុសុមេហិ សុមណ្ឌិតកេសហត្ថាទិតាយ មាលាភារិនី។ **សុវត្ថេ**តិ កប្បលតានិព្ពត្តានំ, នានាវិរាគវណ្ណវិសេសានំ សុបរិសុទ្ធភាសុរប្បភានំ និវាសនុត្តរិយបដិច្ឆទាទីនំ ទិព្ពវត្ថានំ វសេន សុន្ទរវត្ថេ។ **ឱភាសសី**តិ វិជ្ជោតសិ។ **វិជ្ជុរិវា**តិ វិជ្ជុលតា វិយ។ **អព្ភកូដ**ន្តិ វលាហកសិខរេ។ ភុម្មត្ថេ ហិ ឯតំ ឧបយោគវចនំ។ **ឱភាសសី**តិ វា អន្តោគធហេតុអត្ថវចនំ, ឱភាសេសីតិ អត្ថោ។ ឥមស្មិំ បក្ខេ “អព្ភកូដ”ន្តិ ឧបយោគត្ថេ ឯវ ឧបយោគវចនំ ទដ្ឋព្ពំ។

អយញ្ហេត្ថ អត្ថោ – យថា នាម សញ្ឈាបភានុរញ្ជិតំ រត្តវលាហកសិខរំ បកតិយាបិ ឱភាសមានំ សមន្តតោ វិជ្ជោតមានា វិជ្ជុលតា និច្ឆរន្តី វិសេសតោ ឱភាសេតិ, ឯវមេវំ សុបរិសុទ្ធតបនីយមយំ នានារតនសមុជ្ជលំ បកតិបភស្សរំ ឥមំ វិមានំ ត្វំ សព្ពាលង្ការេហិ វិភូសិតា សព្ពសោ វិជ្ជោតយន្តីហិ អត្តនោ សរីរប្បភាហិ វត្ថាភរណោភាសេហិ ច វិសេសតោ ឱភាសេសីតិ។

ឯត្ថ ហិ “បីឋ”ន្តិ និទស្សេតព្ពវចនមេតំ , “អព្ភកូដ”ន្តិ និទស្សនវចនំ។ តថា “តេ”តិ និទស្សេតព្ពវចនំ។ តញ្ហិ “បីឋ”ន្តិ ឥទំ អបេក្ខិត្វា សាមិវចនេន វុត្តម្បិ “អលង្កតេ មល្យធរេ សុវត្ថេ ឱភាសសី”តិ ឥមានិ បទានិ អបេក្ខិត្វា បច្ចត្តវសេន បរិណមតិ, តស្មា “ត្វ”ន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ “វិជ្ជុរិវា”តិ និទស្សនវចនំ។ “ឱភាសសី”តិ ឥទំ ទ្វិន្នម្បិ ឧបមេយ្យុបមានានំ សម្ពន្ធទស្សនំ។ “ឱភាសសី”តិ ហិ ឥទំ “ត្វ”ន្តិ បទំ អបេក្ខិត្វា មជ្ឈិមបុរិសវសេន វុត្តំ, “បីឋ”ន្តិ ឥទំ អបេក្ខិត្វា បឋមបុរិសវសេន បរិណមតិ។ ច-សទ្ទោ ចេត្ថ លុត្តនិទ្ទិដ្ឋោ ទដ្ឋព្ពោ។ “គច្ឆតិ យេនកាមំ ឱភាសសី”តិ ច “វិជ្ជុលតោភាសិតំ អព្ភកូដំ វិយា”តិ បច្ចត្តវសេន ចេតំ ឧបយោគវចនំ បរិណមតិ។ តថា “បីឋ”ន្តិ វិសេសិតព្ពវចនមេតំ, “តេ សោវណ្ណមយំ ឧឡារ”ន្តិអាទិ តស្ស វិសេសនំ។

ននុ ច “សោវណ្ណមយ”ន្តិ វត្វា សុវណ្ណស្ស អគ្គលោហតាយ សេដ្ឋភាវតោ ទិព្ពស្ស ច ឥធាធិប្បេតត្តា “ឧឡារ”ន្តិ ន វត្តព្ពន្តិ? ន, កិញ្ចិ វិសេសសព្ភាវតោ។ យថេវ ហិ មនុស្សបរិភោគសុវណ្ណវិកតិតោ រសវិទ្ធំ សេដ្ឋំ សុវិសុទ្ធំ, តតោ អាករុប្បន្នំ, តតោ យំកិញ្ចិ ទិព្ពំ សេដ្ឋំ, ឯវំ ទិព្ពសុវណ្ណេបិ ចាមីករំ, ចាមីករតោ សាតកុម្ភំ, សាតកុម្ភតោ ជម្ពុនទំ, ជម្ពុនទតោ សិង្គីសុវណ្ណំ។ តញ្ហិ សព្ពសេដ្ឋំ។ តេនាហ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ –

“មុត្តោ មុត្តេហិ សហ បុរាណជដិលេហិ, វិប្បមុត្តោ វិប្បមុត្តេហិ;

សិង្គីនិក្ខសវណ្ណោ, រាជគហំ បាវិសិ ភគវា’’តិ។ (មហាវ. ៥៨);

តស្មា ‘‘សោវណ្ណមយ’’ន្តិ វត្វាបិ ‘‘ឧឡារ’’ន្តិ វុត្តំ។ អថ វា ‘‘ឧឡារ’’ន្តិ ឥទំ ន តស្ស សេដ្ឋបណីតភាវមេវ សន្ធាយ វុត្តំ, អថ ខោ មហន្តភាវម្បីតិ វុត្តោវាយមត្ថោ ។ ឯត្ថ ច ‘‘បីឋ’’ន្តិអាទិ ផលស្ស កម្មសរិក្ខតាទស្សនំ។ តត្ថាបិ ‘‘សោវណ្ណមយ’’ន្តិ ឥមិនា តស្ស វិមានស្ស វត្ថុសម្បទំ ទស្សេតិ, ‘‘ឧឡារ’’ន្តិ ឥមិនា សោភាតិសយសម្បទំ, ‘‘មនោជវ’’ន្តិ ឥមិនា គមនសម្បទំ។ ‘‘គច្ឆតិ យេនកាម’’ន្តិ ឥមិនា សីឃជវតាយ បីឋសម្បត្តិភាវសម្បទំ ទស្សេតិ។

អថ វា ‘‘សោវណ្ណមយ’’ន្តិ ឥមិនា តស្ស បណីតភាវំ ទស្សេតិ, ‘‘ឧឡារ’’ន្តិ ឥមិនា វេបុល្លមហត្តំ។ ‘‘មនោជវ’’ន្តិ ឥមិនា អានុភាវមហត្តំ។ ‘‘គច្ឆតិ យេនកាម’’ន្តិ ឥមិនា វិហារសុខត្តំ ទស្សេតិ។ ‘‘សោវណ្ណមយ’’ន្តិ វា ឥមិនា តស្ស អភិរូបតំ វណ្ណបោក្ខរតញ្ច ទស្សេតិ, ‘‘ឧឡារ’’ន្តិ ឥមិនា ទស្សនីយតំ បាសាទិកតញ្ច ទស្សេតិ, ‘‘មនោជវ’’ន្តិ ឥមិនា សីឃសម្បទំ, ‘‘គច្ឆតិ យេនកាម’’ន្តិ ឥមិនា កត្ថចិ អប្បដិហតចារតំ ទស្សេតិ។

អថ វា តំ វិមានំ យស្ស បុញ្ញកម្មស្ស និស្សន្ទផលំ, តស្ស អលោភនិស្សន្ទតាយ សោវណ្ណមយំ, អទោសនិស្សន្ទតាយ ឧឡារំ, អមោហនិស្សន្ទតាយ មនោជវំ គច្ឆតិ យេនកាមំ។ តថា តស្ស កម្មស្ស សទ្ធានិស្សន្ទភាវេន សោវណ្ណមយំ, បញ្ញានិស្សន្ទភាវេន ឧឡារំ, វីរិយនិស្សន្ទភាវេន មនោជវំ, សមាធិនិស្សន្ទភាវេន គច្ឆតិ យេនកាមំ។ សទ្ធាសមាធិនិស្សន្ទភាវេន វា សោវណ្ណមយំ, សមាធិបញ្ញានិស្សន្ទភាវេន ឧឡារំ, សមាធិវីរិយនិស្សន្ទភាវេន មនោជវំ, សមាធិសតិនិស្សន្ទភាវេន គច្ឆតិ យេនកាមន្តិ វេទិតព្ពំ។

តត្ថ យថា ‘‘បីឋ’’ន្តិអាទិ វិមានសម្បត្តិទស្សនវសេន តស្សា ទេវតាយ បុញ្ញផលវិភវសម្បត្តិកិត្តនំ, ឯវំ ‘‘អលង្កតេ’’តិអាទិ អត្តភាវសម្បត្តិទស្សនវសេន បុញ្ញផលវិភវសម្បត្តិកិត្តនំ។ យថា ហិ សុសិក្ខិតសិប្បាចរិយវិរចិតោបិ រត្តសុវណ្ណាលង្ការោ វិវិធរំសិជាលសមុជ្ជលមណិរតនខចិតោ ឯវ សោភតិ, ន កេវលោ, ឯវំ សព្ពង្គសម្បន្នោ ចតុរស្សសោភនោបិ អត្តភាវោ សុមណ្ឌិតបសាធិតោវ សោភតិ, ន កេវលោ។ តេនស្សា ‘‘អលង្កតេ’’តិអាទិនា អាហរិមំ សោភាវិសេសំ ទស្សេតិ, ‘‘ឱភាសសី’’តិ ឥមិនា អនាហរិមំ។ តថា បុរិមេន វត្ថមានបច្ចយនិមិត្តំ សោភាតិសយំ ទស្សេតិ, បច្ឆិមេន អតីតបច្ចយនិមិត្តំ។ បុរិមេន វា តស្សា ឧបភោគវត្ថុសម្បទំ ទស្សេតិ, បច្ឆិមេន ឧបភុញ្ជនកវត្ថុសម្បទំ។

ឯត្ថាហ ‘‘កឹ បន តំ វិមានំ យុត្តវាហំ, ឧទាហុ អយុត្តវាហ’’ន្តិ? យទិបិ ទេវលោកេ រថវិមានានិ យុត្តវាហានិបិ ហោន្តិ ‘‘សហស្សយុត្តំ អាជញ្ញរថ’’ន្តិ (សំ. និ. ១.២៦៤) អាទិវចនតោ, តេ បន ទេវបុត្តា ឯវ កិច្ចករណកាលេ វាហរូបេន អត្តានំ ទស្សេន្តិ យថា ឯរាវណោ ទេវបុត្តោ កីឡនកាលេ ហត្ថិរូបេន។ ឥទំ បន អញ្ញញ្ច ឯទិសំ អយុត្តវាហំ ទដ្ឋព្ពំ។

យទិ ឯវំ កឹ តស្ស វិមានស្ស អព្ភន្តរា វាយោធាតុ គមនេ វិសេសបច្ចយោ, ឧទាហុ ពាហិរាតិ? អព្ភន្តរាតិ គហេតព្ពំ។ យថា ហិ ចន្ទវិមានសូរិយវិមានាទីនំ ទេវន្តរគមនេ តទុបជីវីនំ សត្តានំ សាធារណកម្មនិព្ពត្តំ អតិវិយ សីឃជវំ មហន្តំ វាយុមណ្ឌលំ តានិ បេលេន្តំ បវត្តេតិ, ន ឯវំ តំ បេលេត្វា បវត្តេន្តី ពាហិរា វាយោធាតុ អត្ថិ។ យថា ច បន ចក្ករតនំ អន្តោសមុដ្ឋិតាយ វាយោធាតុយា វសេន បវត្តតិ។ ន ហិ តស្ស ចន្ទវិមានាទីនំ វិយ ពាហិរា វាយោធាតុ បេលេត្វា បវត្តិកា អត្ថិ រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស ចិត្តវសេន ‘‘បវត្តតុ ភវំ ចក្ករតន’’ន្តិអាទិវចនសមនន្តរមេវ បវត្តនតោ, ឯវំ តស្សា ទេវតាយ ចិត្តវសេន អត្តសន្និស្សិតាយ វាយោធាតុយា គច្ឆតីតិ វេទិតព្ពំ។ តេន វុត្តំ ‘‘មនោជវំ គច្ឆតិ យេនកាម’’ន្តិ។

២. ឯវំ បឋមគាថាយ តស្សា ទេវតាយ បុញ្ញផលសម្បត្តឹ កិត្តេត្វា ឥទានិ តស្សា ការណភូតំ បុញ្ញសម្បទំ វិភាវេតុំ ‘‘**កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ**’’តិអាទិ គាថាទ្វយំ វុត្តំ។ តត្ថ **កេនា**តិ កឹ-សទ្ទោ ‘‘កឹ រាជា យោ លោកំ ន រក្ខតិ, កឹ នុ ខោ នាម តុម្ហេ មំ វត្តព្ពំ មញ្ញថា’’តិអាទីសុ (បារា. ៤២៤) គរហណេ អាគតោ។ ‘‘យំកិញ្ចិ រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្ន’’ន្តិអាទីសុ (ម. និ. ១.២៤៤; សំ. និ. ៣.៥៩) អនិយមេ។ ‘‘កឹ សូធ វិត្តំ បុរិសស្ស សេដ្ឋ’’ន្តិអាទីសុ (សុ. និ. ១៨៣; សំ. និ. ១.៧៣) បុច្ឆាយំ។ ឥធាបិ បុច្ឆាយមេវ ទដ្ឋព្ពោ។ ‘‘កេនា’’តិ ច ហេតុអត្ថេ ករណវចនំ, កេន ហេតុនាតិ អត្ថោ។ **តេ**តិ តវ។ **ឯតាទិសោ**តិ ឯទិសោ, ឯតរហិ យថាទិស្សមានោតិ អត្ថោ។ **វណ្ណោ**តិ វណ្ណ-សទ្ទោ ‘‘កទា សញ្ញូឡ្ហា បន តេ, គហបតិ, ឥមេ សមណស្ស គោតមស្ស វណ្ណា’’តិអាទីសុ (ម. និ. ២.៧៧) គុណេ អាគតោ។ ‘‘អនេកបរិយាយេន ពុទ្ធស្ស វណ្ណំ ភាសតិ, ធម្មស្ស វណ្ណំ ភាសតិ, សង្ឃស្ស វណ្ណំ ភាសតី’’តិអាទីសុ (ទី. និ. ១.៤) ថុតិយំ។ ‘‘អថ កេន នុ វណ្ណេន, គន្ធថេនោតិ វុច្ចតី’’តិអាទីសុ (សំ. និ. ១.២៣៤; ជា. ១.៦.១១៦) ការណេ។ ‘‘តយោ បត្តស្ស វណ្ណា’’តិអាទីសុ (បារា. ៦០២) បមាណេ។ ‘‘ចត្តារោមេ, ភោ គោតម,

វណ្ណោ’’តិអាទីសុ (ទី. និ. ៣.១១៥; ម. និ. ២.៣៧៩-៣៨០) ជាតិយំ។ ‘‘មហន្តំ ហត្ថិរាជវណ្ណំ អភិនិម្មិនិត្វា’’តិអាទីសុ សណ្ឋានេ។ ‘‘សុវណ្ណវណ្ណោសិ ភគវា, សុសុក្កទាឋោសិ វីរិយវា’’តិអាទីសុ (ម. និ. ២.៣៩៩; សុ. និ. ៥៥៣) ឆវិវណ្ណេ។ ឥធាបិ ឆវិវណ្ណេ ឯវ ទដ្ឋព្ពោ។ អយញ្ហេត្ថ អត្ថោ – កេន កីទិសេន បុញ្ញវិសេសេន ហេតុភូតេន ទេវតេ, តវ ឯតាទិសោ ឯវំវិធោ ទ្វាទសយោជនានិ ផរណកប្បភោ សរីរវណ្ណោ ជាតោតិ?

កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតីតិ កេន បុញ្ញាតិសយេន តេ ឥធ ឥមស្មឹ ឋានេ ឥទានិ តយា លព្ភមានំ ឧឡារំ សុចរិតផលំ ឥជ្ឈតិ និប្ផជ្ជតិ។ **ឧប្បជ្ជន្តី**តិ និព្ពត្តន្តិ, អវិច្ឆេទវសេន ឧបរូបរិ វត្តន្តីតិ អត្ថោ។ **ភោគា**តិ បរិភុញ្ជិតព្ពដ្ឋេន ‘‘ភោគា’’តិ លទ្ធនាមា វត្ថាភរណាទិវិត្តូបករណវិសេសា។ **យេ**តិ សាមញ្ញេន អនិយមនិទ្ទេសោ, **កេចី**តិ បការភេទំ អាមសិត្វា អនិយមនិទ្ទេសោ, ឧភយេនាបិ បណីតបណីតតរាទិភេទេ តត្ថ លព្ភមានេ តាទិសេ ភោគេ អនវសេសតោ ព្យាបេត្វា សង្គណ្ហាតិ។ អនវសេសព្យាបកោ ហិ អយំ និទ្ទេសោ យថា ‘‘យេ កេចិ សង្ខារា’’តិ។ **មនសោ បិយា**តិ មនសា បិយាយិតព្ពា, មនាបិយាតិ អត្ថោ។

ឯត្ថ ច ‘‘ឯតាទិសោ វណ្ណោ’’តិ ឥមិនា ហេដ្ឋា វុត្តវិសេសា តស្សា ទេវតាយ អត្តភាវបរិយាបន្នា វណ្ណសម្បទា ទស្សិតា។ ‘‘ភោគា’’តិ ឥមិនា ឧបភោគបរិភោគវត្ថុភូតា ទិព្ពរូបសទ្ទគន្ធរសផោដ្ឋព្ពភេទា កាមគុណសម្បទា។ ‘‘មនសោ បិយា’’តិ ឥមិនា តេសំ រូបាទីនំ ឥដ្ឋកន្តមនាបតា។ ‘‘ឥធ មិជ្ឈតី’’តិ ឥមិនា បន ទិព្ពអាយុវណ្ណយសសុខអាធិបតេយ្យសម្បទា ទស្សិតា។ ‘‘យេ កេចិ មនសោ បិយា’’តិ ឥមិនា យានិ ‘‘សោ អញ្ញេ ទេវេ ទសហិ ឋានេហិ អធិគ្គណ្ហាតិ ទិព្ពេន អាយុនា ទិព្ពេន វណ្ណេន ទិព្ពេន សុខេន ទិព្ពេន យសេន ទិព្ពេន អាធិបតេយ្យេន ទិព្ពេហិ រូបេហិ ទិព្ពេហិ សទ្ទេហិ ទិព្ពេហិ គន្ធេហិ ទិព្ពេហិ រសេហិ ទិព្ពេហិ ផោដ្ឋព្ពេហី’’តិ (សំ. និ. ៤.៣៤១) សុត្តេ អាគតានិ ទស ឋានានិ។ តេសំ ឥធ អនវសេសតោ សង្គហោ ទស្សិតោតិ វេទិតព្ពោ។

៣. **បុច្ឆាមី**តិ បញ្ហំ ករោមិ, ញាតុមិច្ឆាមីតិ អត្ថោ។ កាមញ្ចេតំ ‘‘កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ។ កិមកាសិ បុញ្ញំ, កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា’’តិ ច កឹ-សទ្ទគ្គហណេនេវ អត្ថន្តរស្ស អសម្ភវតោ បុច្ឆាវសេន គាថាត្តយំ វុត្តន្តិ វិញ្ញាយតិ។ បុច្ឆាវិសេសភាវញាបនត្ថំ បន ‘‘បុច្ឆាមី’’តិ វុត្តំ។ អយញ្ហិ បុច្ឆា អទិដ្ឋជោតនា តាវ ន ហោតិ ឯទិសស្ស អត្ថស្ស មហាថេរស្ស អទិដ្ឋភាវាភាវតោ, វិមតិច្ឆេទនាបិ ន ហោតិ សព្ពសោ សមុគ្ឃាតិតសំសយត្តា, អនុមតិបុច្ឆាបិ ន ហោតិ ‘‘តំ កឹ មញ្ញសិ រាជញ្ញា’’តិអាទីសុ (ទី. និ. ២.៤១៣) វិយ អនុមតិគហណាការេន អប្បវត្តត្តា, កថេតុកម្យតាបុច្ឆាបិ ន ហោតិ តស្សា ទេវតាយ កថេតុកម្យតាវសេន ថេរេន អបុច្ឆិតត្តា។ វិសេសេន បន ទិដ្ឋសំសន្ទនាតិ វេទិតព្ពា។ ស្វាយមត្ថោ ហេដ្ឋា អដ្ឋុប្បត្តិកថាយំ ‘‘ថេរោ កិញ្ចាបី’’តិអាទិនា វិភាវិតោ ឯវ។ **ត**ន្តិ ត្វំ។ តយិទំ បុព្ពាបរាបេក្ខំ, បុព្ពាបេក្ខតាយ ឧបយោគេកវចនំ, បរាបេក្ខតាយ បន បច្ចត្តេកវចនំ ទដ្ឋព្ពំ។

ទេវីតិ ឯត្ថ ទេវ-សទ្ទោ ‘‘ឥមានិ តេ ទេវ ចតុរាសីតិ នគរសហស្សានិ កុសវតីរាជធានិបមុខានិ, ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ ករោហិ ជីវិតេ អបេក្ខ’’ន្តិ ច អាទីសុ (ទី. និ. ២.២៦៦) សម្មុតិទេវវសេន អាគតោ, ‘‘តស្ស ទេវាតិទេវស្ស, សាសនំ សព្ពទស្សិនោ’’តិអាទីសុ វិសុទ្ធិទេវវសេន។ វិសុទ្ធិទេវានញ្ហិ ភគវតោ អតិទេវភាវេ វុត្តេ ឥតរេសំ វុត្តោ ឯវ ហោតីតិ។ ‘‘ចាតុមហារាជិកា ទេវា ទីឃាយុកា វណ្ណវន្តោ សុខពហុលា’’តិអាទីសុ (ទី. និ. ៣.៣៣៧) ឧបបត្តិទេវវសេន។ ឥធាបិ ឧបបត្តិទេវវសេនេវ វេទិតព្ពោ។ បទត្ថតោ បន – ទិព្ពតិ អត្តនោ បុញ្ញិទ្ធិយា កីឡតិ លឡតិ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ រមតិ, អថ វា ហេដ្ឋា វុត្តនយេន ជោតតិ ឱភាសតិ, អាកាសេន វិមានេន ច គច្ឆតីតិ ទេវី។ ‘‘ត្វំ ទេវី’’តិ សម្ពោធនេ ចេតំ ឯកវចនំ។ **មហានុភាវេ**តិ ឧឡារប្បភាវេ, សោ បនស្សានុភាវោ ហេដ្ឋា ទ្វីហិ គាថាហិ ទស្សិតោយេវ។

មនុស្សភូតាតិ ឯត្ថ មនស្ស ឧស្សន្នតាយ មនុស្សា, សតិសូរភាវព្រហ្មចរិយយោគ្យតាទិគុណវសេន ឧបចិតមានសា ឧក្កដ្ឋគុណចិត្តា។ កេ បន តេ? ជម្ពុទីបវាសិនោ សត្តវិសេសា។ តេនាហ ភគវា –

> ‘‘តីហិ, ភិក្ខវេ, ឋានេហិ ជម្ពុទីបកា មនុស្សា ឧត្តរកុរុកេ មនុស្សេ អធិគ្គណ្ហន្តិ ទេវេ ច តាវតីំសេ។ កតមេហិ តីហិ? សូរា, សតិមន្តោ, ឥធ ព្រហ្មចរិយវាសោ’’តិ (អ. និ. ៩.២១)។

តថា ហិ ពុទ្ធា ភគវន្តោ បច្ចេកពុទ្ធា អគ្គសាវកា មហាសាវកា ចក្កវត្តិនោ អញ្ញេ ច មហានុភាវា សត្តា ឯត្ថេវ ឧប្បជ្ជន្តិ។ តេហិ សមានរូបាទិតាយ បន សទ្ធឹ បរិត្តទីបវាសីហិ ឥតរមហាទីបវាសិនោបិ ‘‘មនុស្សា’’ត្វេវ បញ្ញាយឹសូតិ ឯកេ។

អបរេ បន ភណន្តិ – លោភាទីហិ អលោភាទីហិ ច សហិតស្ស មនស្ស ឧស្សន្នតាយ មនុស្សា។ យេ ហិ សត្តា មនុស្សជាតិកា, តេសុ វិសេសតោ លោភាទយោ អលោភាទយោ ច ឧស្សន្នា, តេ លោភាទិឧស្សន្នតាយ អបាយមគ្គំ, អលោភាទិឧស្សន្នតាយ សុគតិមគ្គំ និព្ពានគាមិមគ្គញ្ច បូរេន្តិ, តស្មា លោភាទីហិ អលោភាទីហិ ច សហិតស្ស មនស្ស ឧស្សន្នតាយ បរិត្តទីបវាសីហិ សទ្ធិំ ចតុមហាទីបវាសិនោ សត្តវិសេសា "មនុស្សា"តិ វុច្ចន្តីតិ។

លោកិយា បន "មនុនោ អបច្ចភាវេន មនុស្សា"តិ វទន្តិ។ មនុ នាម បឋមកប្បិកោ លោកមរិយាទាយ អាទិភូតោ ហិតាហិតវិធាយកោ សត្តានំ បិតុដ្ឋានិយោ, យោ សាសនេ "មហាសម្មតោ"តិ វុច្ចតិ។ បច្ចក្ខតោ បរម្បរាយ ច តស្ស ឱវាទានុសាសនិយំ ឋិតា សត្តា បុត្តសទិសតាយ "មនុស្សា"តិ វុច្ចន្តិ។ តតោ ឯវ ហិ តេ មាណវា "មនុជា"តិ ច វោហរីយន្តិ។ មនុស្សេសុ ភូតា ជាតា, មនុស្សភាវំ វា បត្តាតិ មនុស្សភូតា។

កិមកាសិ បុញ្ញន្តិ កីទិសំ ទានសីលាទិប្បភេទេសុ កីទិសំ បុជ្ជភាវផលនិព្ពត្តនតោ, យត្ថ សយំ ឧប្បន្នំ, តំ សន្តានំ បុនាតិ វិសោធេតីតិ ច "បុញ្ញ"ន្តិ លទ្ធនាមំ សុចរិតំ កុសលកម្មំ អកាសិ, ឧបចិនិ និព្ពត្តេសីតិ អត្ថោ។ **ជលិតានុភាវា**តិ សព្ពសោ វិជ្ជោតមានបុញ្ញិទ្ធិកា។

កស្មា បនេត្ថ "មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញ"ន្តិ វុត្តំ, កិំ អញ្ញាសុ គតីសុ បុញ្ញកិរិយា នត្ថីតិ? នោ នត្ថិ។ យស្មា និរយេបិ នាម កាមាវចរកុសលចិត្តប្បវត្តិ កទាចិ លព្ភតេវ, កិមង្គំ បនញ្ញត្ថ, ននុ អវោចុម្ហា "ទិដ្ឋសំសន្ទនា បុច្ឆា"តិ។ តស្មា មហាថេរោ មនុស្សត្តភាវេ ឋត្វា បុញ្ញកម្មំ កត្វា ឧប្បន្នំ តំ ទិស្វា ភូតត្ថវសេន បុច្ឆន្តោ "មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញ"ន្តិ អវោច។

អថ វា អញ្ញាសុ គតីសុ ឯកន្តសុខតាយ ឯកន្តទុក្ខតាយ ទុក្ខពហុលតាយ ច បុញ្ញកិរិយាយ ឱកាសោ ន សុលភរូបោ សប្បុរិសូបនិស្សយាទិបច្ចយសមវាយស្ស សុទុល្លភភាវតោ។ កទាចិ ឧប្បជ្ជមានោបិ យថាវុត្តការណេន ឧឡារោ វិបុលោ ន ច ហោតិ, មនុស្សគតិយំ បន សុខពហុលតាយ បុញ្ញកិរិយាយ ឱកាសោ សុលភរូបោ សប្បុរិសូបនិស្សយាទិបច្ចយសមវាយស្ស យេភុយ្យេន សុលភភាវតោ។ យញ្ច តត្ថ ទុក្ខំ ឧប្បជ្ជតិ, តម្បិ វិសេសតោ បុញ្ញកិរិយាយ ឧបនិស្សយោ ហោតិ។ ទុក្ខូបនិស្សយា ហិ សទ្ធាតិ។ យថា ហិ អយោមយេន សត្ថកេ និប្ផាទិយមានេ តស្ស ឯកន្តតោ ន អគ្គិម្ហិ តាបនំ ឧទកេន វា តេមនំ ឆេទនកិរិយាសមត្ថតាយ វិសេសបច្ចយោ, តាបេត្វា បន បមាណយោគតោ ឧទកតេមនំ តស្សា វិសេសបច្ចយោ, ឯវមេវ សត្តសន្តានស្ស ឯកន្តទុក្ខសមង្គិតា ទុក្ខពហុលតា ឯកន្តសុខសមង្គិតា ច បុញ្ញកិរិយាយ ន វិសេសបច្ចយោ ហោតិ។ សតិ បន ទុក្ខសន្តាបនេ បមាណយោគតោ សុខូបព្រូហនេ ច លទ្ធូបនិស្សយា បុញ្ញកិរិយា ឧប្បជ្ជតិ, ឧប្បជ្ជមានា ច មហាជុតិកា មហាវិប្ផារា បដិបក្ខឆេទនសមត្ថា ច ហោតិ, តស្មា មនុស្សភាវោ បុញ្ញកិរិយាយ វិសេសបច្ចយោ ។ តេន វុត្តំ "មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញ"ន្តិ។ សេសំ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

៤. ឯវំ បន ថេរេន បុច្ឆិតា សា ទេវតា បញ្ហំ វិស្សជ្ជេសិ។ តមត្ថំ ទស្សេតុំ "**សា ទេវតា អត្តមនា**"តិ គាថា វុត្តា។ កេន បនាយំ គាថា វុត្តា? ធម្មសង្គាហកេហិ។ តត្ថ **សា**តិ យា បុព្ពេ "បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ"តិ វុត្តា, សា។ **ទេវតា**តិ ទេវបុត្តោបិ ព្រហ្មាបិ ទេវធីតាបិ វុច្ចតិ។ "អថ ខោ អញ្ញតរា ទេវតា អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា"តិអាទីសុ (សំ. និ. ១.១; ខុ. បា. ៥.១) ហិ ទេវបុត្តោ "ទេវតា"តិ វុត្តោ ទេវោយេវ ទេវតាតិ កត្វា។ តថា "តា ទេវតា សត្តសតា ឧឡារា, ព្រហ្មវិមានា អភិនិក្ខមិត្វា"តិអាទីសុ ព្រហ្មានោ។

> "អភិក្កន្តេន វណ្ណេន, យា ត្វំ តិដ្ឋសិ ទេវតេ;
> ឱភាសេន្តី ទិសា សព្ពា, ឱសធី វិយ តារកា"តិ។ (វិ. វ. ៧៥) –

អាទីសុ ទេវធីតា។ ឥធាបិ ទេវធីតា ឯវ ទដ្ឋព្ពា។ **អត្តមនា**តិ តុដ្ឋមនា បីតិសោមនស្សេហិ គហិតមនា។ បីតិសោមនស្សសហគតញ្ហិ ចិត្តំ ទោមនស្សស្ស អនោកាសតោ តេហិ តំ សកំ កត្វា គហិតំ វិយ ហោតិ។ **អត្តមនា**តិ វា សកមនា។ អនវជ្ជបីតិសោមនស្សសម្បយុត្តញ្ហិ ចិត្តំ សម្បតិ អាយតិញ្ច តំសមង្គិនោ ហិតសុខាវហតោ "សក"ន្តិ វត្តព្ពតំ លភតិ, ន ឥតរំ។

មោគ្គល្លានេនាតិ មោគ្គល្លានគោត្តស្ស ព្រាហ្មណមហាសាលស្ស បុត្តភាវតោ សោ មហាថេរោ គោត្តវសេន "មោគ្គល្លានោ"តិ បញ្ញាតោ, តេន មោគ្គល្លានេន ។ **បុច្ឆិតា**តិ ទិដ្ឋសំសន្ទនវសេន បុច្ឆិតា, អត្តមនា សា ទេវតា បញ្ហំ ព្យាកាសីតិ យោជនា។ អត្តមនតា ចស្សា "តម្បិ នាម បរិត្តកម្បិ កម្មំ ឯវំ មហតិយា ទិព្ពសម្បត្តិយា ការណំ អហោសី"តិ បុព្ពេបិ សា អត្តនោ បុញ្ញផលំ បដិច្ច អន្តរន្តរា សោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ, ឥទានិ បន "អញ្ញតរស្ស ថេរស្ស កតោបិ នាម ការោ ឯវំ ឧឡារផលោ, អយំ បន ពុទ្ធានំ អគ្គសាវកោ ឧឡារគុណោ

មហានុភាវោ , តមម្បិ បស្សិតុំ និបច្ចការញ្ច កាតុំ លភាមិ, មម បុញ្ញផលបដិសំយុត្តមេវ ច បុច្ឆំ ករោតី”តិ ទ្វីហិ ការណេហិ ឧប្បន្នា។ ឯវំ សញ្ជាតពលវបីតិសោមនស្សា សា ថេរស្ស វចនំ សិរសា សម្បដិច្ឆិត្វា បញ្ហំ បុដ្ឋា ព្យាកាសិ។

បញ្ហន្តិ ញាតុំ ឥច្ឆិតំ តំ អត្ថំ **វិយាកាសិ** កថេសិ វិស្សជ្ជេសិ។ កថំ បន ព្យាកាសិ? **បុដ្ឋា**តិ បុដ្ឋាការតោ, បុច្ឆិតាការេនេវាតិ អត្ថោ។ ឯត្ថ ហិ “បុច្ឆិតា”តិ វត្វា បុន “បុដ្ឋា”តិ វចនំ វិសេសត្ថនិយមនំ ទដ្ឋព្ពំ។ សិទ្ធេ ហិ សតិ អារម្ភោ វិសេសត្ថញាបកោវ ហោតិ។ កោ បនេសោ វិសេសត្ថោ? ព្យាករណស្ស បុច្ឆានុរូបតា។ យញ្ហិ កម្មផលំ ទស្សេត្វា តស្ស ការណភូតំ កម្មំ បុច្ឆិតំ, តទុភយស្ស អញ្ញមញ្ញានុរូបភាវវិភាវនា។ យេន ច អាការេន បុច្ឆា បវត្តា អត្ថតោ ច ព្យញ្ជនតោ ច, តទាការស្ស ព្យាករណស្ស បុច្ឆានុរូបតា, តថា ចេវ វិស្សជ្ជនំ បវត្តំ។ ឥតិ ឥមស្ស វិសេសស្ស ញាបនត្ថំ “បុច្ឆិតា”តិ វត្វា បុន “បុដ្ឋា”តិ វុត្តំ។

“បុច្ឆិតា”តិ វា តាយ ទេវតាយ វិសេសនមុខេន បុដ្ឋភាវស្ស បញ្ហព្យាករណស្ស ច ការណកិត្តនំ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ”តិអាទិនា ថេរេន បុច្ឆិយតីតិ បុច្ឆា, តាយ ទេវតាយ កតកម្មំ, តស្សា បុច្ឆាយ ការិកា អាចិក្ខិតា វាតិ សា ទេវតា “បុច្ឆិតា”តិ វុត្តា។ យស្មា បុច្ឆិតា បុច្ឆិយមានស្ស កម្មស្ស ការិកា, តស្មា បញ្ហំ បុដ្ឋា។ យស្មា ច បុច្ឆិតា បុច្ឆិយមានស្ស កម្មស្ស អាចិក្ខនសភាវា, តស្មា បញ្ហំ ព្យាកាសីតិ។ **យស្ស កម្មស្សិទំ ផល**ន្តិ ឥទំ “បញ្ហ”ន្តិ វុត្តស្ស អត្ថស្ស សរូបទស្សនំ។ អយំ ចេត្ថ អត្ថោ – ឥទំ បុច្ឆន្តស្ស បុច្ឆិយមានាយ ច បច្ចក្ខភូតំ អនន្តរំ វុត្តប្បការំ បុញ្ញផលំ, យស្ស កម្មស្ស តំ ញាតុំ ឥច្ឆិតត្តា បញ្ហន្តិ វុត្តំ បុញ្ញកម្មំ ព្យាកាសីតិ។

៥. អហំ មនុស្សេសុតិអាទិ បញ្ហស្ស ព្យាករណាការោ។ តត្ថ **អហ**ន្តិ ទេវតា អត្តានំ និទ្ទិសតិ។ “មនុស្សេសូ”តិ វត្វា បុន “មនុស្សភូតា”តិ វចនំ តទា អត្តនិ មនុស្សគុណានំ វិជ្ជមានតាទស្សនត្ថំ។ យោ ហិ មនុស្សជាតិកោវ សមានោ បាណាតិបាតាទី អកត្តព្ពំ កត្វា ទណ្ឌារហោ តត្ថ តត្ថ រាជាទិតោ ហត្ថច្ឆេទាទិកម្មការណំ បាបុណន្តោ មហាទុក្ខំ អនុភវតិ, អយំ **មនុស្សនេរយិកោ** នាម។ អបរោ មនុស្សជាតិកោវ សមានោ បុព្ពេកតកម្មុនា ឃាសច្ឆាទនម្បិ ន លភតិ, ខុប្បិបាសាភិភូតោ ទុក្ខពហុលោ កត្ថចិ បតិដ្ឋំ អលភមានោ វិចរតិ, អយំ **មនុស្សបេតោ** នាម។ អបរោ មនុស្សជាតិកោវ សមានោ បរាធីនវុត្តិ បរេសំ ភារំ វហន្តោ ភិន្នមរិយាទោ វា អនាចារំ អាចរិត្វា បរេហិ សន្តជ្ជិតោ មរណភយភីតោ គហននិស្សិតោ ទុក្ខពហុលោ វិចរតិ ហិតាហិតំ អជានន្តោ និទ្ទាជិឃច្ឆាទុក្ខវិនោទនាទិបរោ, អយំ **មនុស្សតិរច្ឆានោ** នាម។ យោ បន អត្តនោ ហិតាហិតំ ជានន្តោ កម្មផលំ សទ្ទហន្តោ ហិរោត្តប្បសម្បន្នោ ទយាបន្នោ សព្ពសត្តេសុ សំវេគពហុលោ អកុសលកម្មបថេ បរិវជ្ជេន្តោ កុសលកម្មបថេ សមាចរន្តោ បុញ្ញកិរិយវត្ថូនិ បរិបូរេតិ, អយំ មនុស្សធម្មេ បតិដ្ឋិតោ **បរមត្ថតោ មនុស្សោ** នាម។ អយម្បិ តាទិសា អហោសិ។ តេន វុត្តំ “មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា”តិ។ មនុស្សេ សត្តនិកាយេ មនុស្សភាវំ បត្តា មនុស្សធម្មញ្ច អប្បហាយ ឋិតាតិ អត្ថោ។

អព្ភាគតានន្តិ អភិអាគតានំ, សម្បត្តអាគន្តុកានន្តិ អត្ថោ។ ទុវិធា ហិ អាគន្តុកា អតិថិ អព្ភាគតោតិ។ តេសុ កតបរិចយោ អាគន្តុកោ អតិថិ, អកតបរិចយោ អព្ភាគតោ។ កតបរិចយោ អកតបរិចយោបិ វា បុរេតរំ អាគតោ អតិថិ, ភោជនវេលាយំ ឧបដ្ឋិតោ សម្បតិ អាគតោ អព្ភាគតោ។ និមន្តិតោ វា ភត្តេន អតិថិ, អនិមន្តិតោ អព្ភាគតោ។ អយំ បន អកតបរិចយោ អនិមន្តិតោ សម្បតិ អាគតោ ច, តំ សន្ធាយាហ “អព្ភាគតាន”ន្តិ, គារវេន បនេត្ថ ពហុវចនំ វុត្តំ។ អាសតិ និសីទតិ ឯត្ថាតិ អាសនំ។ យំកិញ្ចិ និសីទនយោគ្គំ, ឥធ បន បីឋំ អធិប្បេតំ, តស្ស ច អប្បកត្តា អនុឡារត្តា ច **“អាសនក”**ន្តិ អាហ។ **អទាសិ**ន្តិ “ឥទមស្ស ថេរស្ស ទិន្នំ មយ្ហំ មហប្ផលំ ភវិស្សតិ មហានិសំស”ន្តិ សញ្ជាតសោមនស្សា កម្មំ កម្មផលញ្ច សទ្ទហិត្វា តស្ស ថេរស្ស បរិភោគត្ថាយ អទាសឹ, និរបេក្ខបរិច្ចាគវសេន បរិច្ចជិន្តិ អត្ថោ។

អភិវាទយិន្តិ អភិវាទនមកាសឹ, បញ្ចបតិដ្ឋិតេន ទក្ខិណេយ្យបុគ្គលេ វន្ទិន្តិ អត្ថោ។ វន្ទមានា ហិ តំ តាយេវ វន្ទនកិរិយាយ វន្ទិយមានំ “សុខិនី ហោហិ, អរោគា ហោហី”តិអាទិនា អាសិវាទំ អត្ថតោ វទាបេសិ នាម។ **អញ្ជលិកំ អកាសិ**ន្តិ ទសនខសមោធានសមុជ្ជលំ អញ្ជលឹ សិរសិ បគ្គណ្ហន្តី គុណវិសិដ្ឋានំ អបចាយនំ អកាសិន្តិ អត្ថោ។ **យថានុភាវ**ន្តិ យថាពលំ, តទា មម វិជ្ជមានវិភវានុរូបន្តិ អត្ថោ។ **អទាសិ ទាន**ន្តិ អន្នបានាទិ ទេយ្យធម្មបរិច្ចាគេន ទក្ខិណេយ្យំ ភោជេន្តី ទានមយំ បុញ្ញំ បសវឹ។

ឯត្ថ ច “អហ”ន្តិ ឥទំ កម្មស្ស ផលស្ស ច ឯកសន្តតិបតិតតាទស្សនេន សម្ពន្ធភាវទស្សនំ, “មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា”តិ ឥទំ តស្សា បុញ្ញកិរិយាយ អធិដ្ឋានភូតសន្តានវិសេសទស្សនំ, “អព្ភាគតាន”ន្តិ ឥទំ ចិត្ត សម្បត្តិទស្សនញ្ចេវ ខេត្តសម្បត្តិទស្សនញ្ច ទានស្ស វិយ បដិគ្គហណស្ស ច កិញ្ចិ អនបេក្ខិត្វា

បវត្តិតភាវទីបនតោ។ “អាសនកំ អទាសី យថានុភាវញ្ច អទាសិ ទាន”ន្តិ ឥទំ ភោគសារទានទស្សនំ, “អភិវាទយឹ អញ្ជលិកំ អកាសិ”ន្តិ ឥទំ កាយសារទានទស្សនំ។

៦. តេនាតិ តេន យថាវុត្តេន បុញ្ញេន ហេតុភូតេន។ **មេ**តិ អយំ មេ-សទ្ទោ “កិច្ឆេន មេ អធិគតំ, ហលំ ទានិ បកាសិតុ”ន្តិអាទីសុ (ទី. និ. ២.៦៥; ម. និ. ១.២៨១; សំ. និ. ១.១៧២) ករណេ អាគតោ, មយាតិ អត្ថោ។ “សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា សំខិត្តេន ធម្មំ ទេសេតូ”តិអាទីសុ (សំ. និ. ៣.១៨២; អ. និ. ៤.២៥៧) សម្បទានេ, មយ្ហន្តិ អត្ថោ។ “បុព្ពេវ មេ, ភិក្ខវេ, សម្ពោធា អនភិសម្ពុទ្ធស្ស ពោធិសត្តស្សេវ សតោ”តិអាទីសុ (ម. និ. ១.២០៦; សំ. និ. ៤.១៤; អ. និ. ៣.១០៤) សាមិអត្ថេ អាគតោ, ឥធាបិ សាមិអត្ថេ ឯវ, មមាតិ អត្ថោ។ ស្វាយំ មេ-សទ្ទោ តេន មេ បុញ្ញេនាតិ ច មេ ឯតាទិសោតិ ច ឧភយត្ថ សម្ពន្ធិតព្ពោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ឯវំ តាយ ទេវតាយ បញ្ហេ ព្យាកតេ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ វិត្ថារេន ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា សបរិវារាយ តស្សា ទេវតាយ សាត្ថិកា អហោសិ។ ថេរោ តតោ មនុស្សលោកំ អាគន្ត្វា សព្ពំ តំ បវត្តិំ ភគវតោ អារោចេសិ។ ភគវា តំ អដ្ឋុប្បត្តិំ កត្វា សម្បត្តបរិសាយ ធម្មំ ទេសេសិ។ គាថា ឯវ បន សង្គហំ អារូឡ្ហាតិ។

បឋមបីឋវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. ទុតិយបីឋវិមានវណ្ណនា

បីឋំ តេ វេឡុរិយមយន្តិ ទុតិយបីឋវិមានំ។ តស្ស អដ្ឋុប្បត្តិ ច អត្ថវណ្ណនា ច បឋមេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពា។ អយំ បន វិសេសោ – សាវត្ថិវាសិនី កិរ ឯកា ឥត្ថី អត្តនោ គេហំ បិណ្ឌាយ បវិដ្ឋំ ឯកំ ថេរំ បស្សិត្វា បសន្នចិត្តា តស្ស អាសនំ ទេន្តី អត្តនោ បីឋំ ឧបរិ នីលវត្ថេន អត្ថរិត្វា អទាសិ។ តេន តស្សា ទេវលោកេ និព្ពត្តាយ វេឡុរិយមយំ បល្លង្កវិមានំ និព្ពត្តំ។ តេន វុត្តំ –

៨. “បីឋំ តេ វេឡុរិយមយំ ឧឡារំ, មនោជវំ គច្ឆតិ យេនកាមំ;
អលង្កតេ មល្យធរេ សុវត្ថេ, ឱភាសសិ វិជ្ជុរិវព្ភកូដំ។

៩. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១០. “បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

១១. “សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ហំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

១២. “អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, អព្ភាគតានាសនកំ អទាសឹ;
អភិវាទយឹ អញ្ជលិកំ អកាសឹ, យថានុភាវញ្ច អទាសិ ទានំ។

១៣. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១៤. “អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សភូតា យមកាសិ បុញ្ញំ;
តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

៨. តត្ថ **វេឡុរិយមយ**ន្តិ វេឡុរិយមណិមយំ។ វេឡុរិយមណិ នាម វិទូរបព្ពតស្ស វិទូរគាមស្ស ច អវិទូរេ ឧប្បជ្ជនកមណិ។ តស្ស កិរ វិទូរគាមដ្ឋានេ អាករោ, វិទូរស្ស បន អវិទូរេ ភវត្តា វេឡុរិយន្តេវ បញ្ញាយិត្ថ។ តំ សទិសវណ្ណនិភតាយ ទេវលោកេបិស្ស តថេវ នាមំ ជាតំ យថា តំ មនុស្សលោកេ លទ្ធនាមវសេនេវ ទេវលោកេ ទេវបុត្តានំ។ តំ បន មយូរគីវវណ្ណំ វា ហោតិ, វាយសបត្តវណ្ណំ វា, សិនិទ្ធវេណុបត្តវណ្ណំ វា។ ឥធ បន មយូរគីវវណ្ណំ វេទិតព្ពំ។ សេសំ សព្ពំ បឋមបីឋវិមានេ វុត្តសទិសមេវាតិ។

ទុតិយបីឋវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. តតិយបីឋវិមានវណ្ណនា

បីឋំ តេ សោវណ្ណមយន្តិ តតិយបីឋវិមានំ។ តស្ស វត្ថុ រាជគហេ សមុដ្ឋិតំ។ អញ្ញតរោ កិរ ខីណាសវត្ថេរោ រាជគហេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា ភត្តំ គហេត្វា ឧបកដ្ឋេ កាលេ ភត្តកិច្ចំ កាតុកាមោ ឯកំ វិវដទ្វារគេហំ ឧបសង្កមិ។ តស្មិំ បន គេហេ គេហសាមិនី ឥត្ថី សទ្ធា បសន្នា ថេរស្ស អាការំ សល្លក្ខេត្វា “ឯថ, ភន្តេ, ឥធ និសីទិត្វា ភត្តកិច្ចំ ករោថា”តិ អត្តនោ ភទ្ទបីឋំ បញ្ញាបេត្វា ឧបរិ បីតវត្ថំ អត្ថរិត្វា និរបេក្ខបរិច្ចាគវសេន អទាសិ, “ឥទំ មេ បុញ្ញំ អាយតឹ សោវណ្ណបីឋបដិលាភាយ ហោតូ”តិ បត្ថនញ្ច បដ្ឋបេសិ។ អថ ថេរោ តត្ថ និសីទិត្វា ភត្តកិច្ចំ កត្វា បត្តំ ធោវិត្វា ឧដ្ឋាយ គច្ឆន្តេ “ភន្តេ, ឥទមាសនំ តុម្ហាកំយេវ បរិច្ចត្តំ, មយ្ហំ អនុគ្គហត្ថំ បរិភុញ្ជថា”តិ អាហ។ ថេរោ តស្សា អនុកម្បាយ តំ បីឋំ សម្បដិច្ឆិត្វា សង្ឃស្ស ទាបេសិ។ សា អបរេន សមយេន អញ្ញតរេន រោគេន ផុដ្ឋា កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ និព្ពត្តីតិអាទិ សព្ពំ បឋមវិមានវណ្ណនាយំ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ តេន វុត្តំ –

១៥. “បីឋំ តេ សោវណ្ណមយំ ឧឡារំ, មនោជវំ គច្ឆតិ យេនកាមំ;
អលង្កតេ មល្យធរេ សុវត្ថេ, ឱភាសសិ វិជ្ជុរិវព្ភកូដំ។

១៦. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១៧. “បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

១៨. “សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ហំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

១៩. “អប្បស្ស កម្មស្ស ផលំ មមេទំ, យេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវា;
អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេ។

២០. “អទ្ទសំ វិរជំ ភិក្ខុំ, វិប្បសន្នមនាវិលំ;
តស្ស អទាសហំ បីឋំ, បសន្នា សេហិ បាណិភិ។

២១. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

២២. “អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សភូតា យមកាសិ បុញ្ញំ;
តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

១៩. យញ្ច បន បញ្ចមគាថាយំ **បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេ**តិអាទិ, ឯត្ថ ជាតិ-សទ្ទោ អត្ថេវ សង្ខតលក្ខណេ “ជាតិ ទ្វីហិ ខន្ធេហិ សង្គហិតា”តិអាទីសុ (ធាតុ. ៧១)។ អត្ថិ និកាយេ “និគណ្ឋា នាម សមណជាតី”តិអាទីសុ (អ. និ. ៣.៧១)។ អត្ថិ បដិសន្ធិយំ “យំ មាតុកុច្ឆិស្មឹ បឋមំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ, បឋមំ វិញ្ញាណំ បាតុភូតំ, តទុបាទាយ សាវស្ស ជាតី”តិអាទីសុ (មហាវ. ១២៤)។ អត្ថិ កុលេ “អក្ខិត្តោ អនុបកុដ្ឋោ ជាតិវាទេនា”តិអាទីសុ (ទី. និ. ១.៣០៣)។ អត្ថិ បសុតិយំ “សម្បតិជាតោ, អានន្ទ, ពោធិសត្តោ”តិអាទីសុ (ទី. និ. ២.៣១; ម. និ. ៣.២០៧)។ អត្ថិ ភវេ “ឯកម្បិ ជាតឹ ទ្វេបិ ជាតិយោ”តិអាទីសុ (ទី. និ. ១.២៤៤; ម. និ. ១.៥៣)។ ឥធាបិ ភវេ ឯវ ទដ្ឋព្ពោ។ តស្មា បុរិមាយ ជាតិយា បុរិមស្មឹ ភវេ អនន្តរាតីតេ បុរិមេ អត្តភាវេតិ អត្ថោ។ ភុម្មត្ថេ ហិទំ ករណវចនំ។ **មនុស្សលោកេ**តិ មនុស្សលោកភវេ, រាជគហំ សន្ធាយ វទតិ។ ឱកាសលោកោ ហិ ឥធ អធិប្បេតោ, សត្តលោកោ បន “មនុស្សេសូ”តិ ឥមិនា វុត្តោយេវ។

២០. **អទ្ទស**ន្តិ អទ្ទក្ខឹ។ **វិរជ**ន្តិ វិគតរាគាទិរជត្តា វិរជំ។ **ភិក្ខុ**ន្តិ ភិន្នកិលេសត្តា ភិក្ខុំ, សព្ពសោ កិលេសកាលុស្សិយាភាវេន វិប្បសន្នចិត្តតាយ **វិប្បសន្នំ**, អនាវិលសង្កប្បតាយ **អនាវិលំ**។ បុរិមំ បុរិមញ្ចេត្ថ បទំ បច្ឆិមស្ស បច្ឆិមស្ស ការណវចនំ, វិគតរាគាទិរជត្តា ភិន្នកិលេសតាយ ភិក្ខុំ, ភិន្នកិលេសត្តា កិលេសកាលុស្សិយាភាវេន វិប្បសន្នំ, វិប្បសន្នមនត្តា អនាវិលន្តិ។ បច្ឆិមំ បច្ឆិមំ វា បទំ បុរិមស្ស បុរិមស្ស ការណវចនំ, វិរជំ ភិក្ខុគុណយោគតោ។ ភិន្នកិលេសោ ហិ ភិក្ខុ។ ភិក្ខុំ វិប្បសន្នភាវតោ។ កិលេសកាលុស្សិយាភាវេន វិប្បសន្នមានសោ ហិ ភិក្ខុ។ វិប្បសន្នំ អនាវិលសង្កប្បភាវតោតិ ។ រាគរជាភាវេន វា “វិរជ”ន្តិ វុត្តំ, ទោសកាលុស្សិយាភាវេន “វិប្បសន្ន”ន្តិ, មោហព្យាកុលាភាវេន “អនាវិល”ន្តិ។ ឯវំភូតោ បរមត្ថតោ ភិក្ខុ នាម ហោតីតិ “ភិក្ខុ”ន្តិ វុត្តំ។ **អទាសហ**ន្តិ អទាសឹ អហំ។ **បីឋ**ន្តិ តទា មម សន្តិកេ វិជ្ជមានំ ភទ្ទបីឋំ។ **បសន្នា**តិ កម្មផលសទ្ធាយ រតនត្តយសទ្ធាយ ច បសន្នចិត្តា។ **សេហិ បាណិភី**តិ អញ្ញំ អនាណាបេត្វា អត្តនោ ហត្ថេហិ ឧបនីយ បីឋំ បញ្ញាបេត្វា អទាសិន្តិ អត្ថោ។

ឯត្ថ ច “វិរជំ ភិក្ខុំ វិប្បសន្នមនាវិល”ន្តិ ឥមិនា ខេត្តសម្បត្តិំ ទស្សេតិ, “បសន្នា”តិ ឥមិនា ចិត្តសម្បត្តិំ, “សេហិ បាណិភី”តិ ឥមិនា បយោគសម្បត្តិំ។ តថា “បសន្នា”តិ ឥមិនា សក្កច្ចទានំ អនុបហច្ចទានន្តិ ច ឥមេ ទ្វេ ទានគុណា ទស្សិតា, “សេហិ បាណិភី”តិ ឥមិនា សហត្ថេន ទានំ អនុបវិទ្ធទានន្តិ ឥមេ ទ្វេ ទានគុណា ទស្សិតា, បីតវត្ថុស្ស អត្តរណេន និសីទនកាលញ្ញុតាយ ចិត្តីកត្វា ទានំ កាលេន ទានន្តិ ឥមេ ទ្វេ ទានគុណា ទស្សិតាតិ វេទិតព្ពា។ សេសំ ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវ។

តតិយបីឋវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤. ចតុត្ថបីឋវិមានវណ្ណនា

បីឋំ តេ វេឡុរិយមយន្តិ ចតុត្ថបីឋវិមានំ។ ឥមស្សាបិ វត្ថុ រាជគហេ សមុដ្ឋិតំ, តំ ទុតិយវិមានេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ នីលវត្ថេន ហិ អត្ថរិត្វា បីឋស្ស ទិន្នត្តា ឥមិស្សាបិ វិមានំ វេឡុរិយមយំ និព្ពត្តំ។ សេសំ បឋមវិមានេ វុត្តសទិសំ។ តេន វុត្តំ –

២៣. “បីឋំ តេ វេឡុរិយមយំ ឧឡារំ, មនោជវំ គច្ឆតិ យេនកាមំ;
អលង្កតេ មល្យធរេ សុវត្ថេ, ឱភាសសិ វិជ្ជុរិវព្ភកូដំ។

២៤. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

២៥. “បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

២៦. “សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ហំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

២៧. “អប្បស្ស កម្មស្ស ផលំ មមេទំ, យេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវា;
អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេ។

២៨. “អទ្ទសំ វិរជំ ភិក្ខុំ, វិប្បសន្នមនាវិលំ;
តស្ស អទាសហំ បីឋំ, បសន្នា សេហិ បាណិភិ។

២៩. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៣០. “អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សភូតា យមកាសិ បុញ្ញំ;
តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

ឯត្ថាបិ ហិ នីលវត្ថេន អត្ថរិត្វា បីឋស្ស ទិន្នត្តា ឥមិស្សាបិ វិមានំ វេឡុរិយមយំ និព្ពត្តំ។ តេនេវេត្ថ “បីឋំ តេ វេឡុរិយមយ”ន្តិ អាទិតោ អាគតំ។ សេសំ តតិយសទិសមេវាតិ តត្ថ វុត្តនយេនេវ អត្ថោ វេទិតព្ពោ។

ចតុត្ថបីឋវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥. កុញ្ជរវិមានវណ្ណនា

កុញ្ជរោ តេ វរារោហោតិ កុញ្ជរវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ អថេកទិវសំ រាជគហនគរេ នក្ខត្តំ ឃោសិតំ។ នាគរា វីថិយោ សោធេត្វា វាលុកំ ឱកិរិត្វា លាជបញ្ចមកានិ បុប្ផានិ វិប្បកិរិំសុ, គេហទ្វារេ គេហទ្វារេ កទលិយោ ច បុណ្ណឃដេ ច ឋបេសុំ, យថាវិភវំ នានាវិរាគវណ្ណវិចិត្តា ធជបដាកាទយោ ឧស្សាបេសុំ, សព្ពោ ជនោ អត្តនោ អត្តនោ វិភវានុរូបំ សុមណ្ឌិតបសាធិតោ នក្ខត្តកីឡំ កីឡិ, សកលនគរំ ទេវនគរំ វិយ អលង្កតបដិយត្តំ អហោសិ។ អថ ពិម្ពិសារមហារាជា បុព្ពចារិត្តវសេន មហាជនស្ស ចិត្តានុរក្ខណត្ថញ្ច អត្តនោ រាជភាវនតោ និក្ខមិត្វា មហន្តេន បរិវារេន មហតា រាជានុភាវេន ឧឡារេន សិរិសោភគ្គេន នគរំ បទក្ខិណំ ករោតិ។

តេន ច សមយេន រាជគហវាសិនី ឯកា កុលធីតា រញ្ញោ តំ វិភវសម្បត្តិំ សិរិសោភគ្គំ រាជានុភាវញ្ច បស្សិត្វា អច្ឆរិយព្ភុតចិត្តជាតា "អយំ ទេវទ្ធិសទិសា វិភវសម្បត្តិ កីទិសេន នុ ខោ កម្មុនា លព្ភតី"តិ បណ្ឌិតសម្មតេ បុច្ឆិ។ តេ តស្សា កថេសុំ "ភទ្ទេ, បុញ្ញកម្មំ នាម ចិន្តាមណិសទិសំ កប្បរុក្ខសទិសំ, ខេត្តសម្បត្តិយា ចិត្តសម្បត្តិយា ច សតិ យំ យំ បត្ថេត្វា ករោតិ, តំ តំ និប្ផាទេតិយេវ។ អបិច អាសនទានេន ឧច្ចាកុលីនតា ហោតិ, អន្នទានេន ពលសម្បត្តិបដិលាភោ, វត្ថទានេន វណ្ណសម្បត្តិបដិលាភោ, យានទានេន សុខវិសេសបដិលាភោ, ទីបទានេន ចក្ខុសម្បត្តិបដិលាភោ, អាវាសទានេន សព្ពសម្បត្តិបដិលាភោ ហោតី"តិ។ សា តំ សុត្វា "ទេវសម្បត្តិ ឥតោ ឧឡារា ហោតិ មញ្ញេ"តិ តត្ថ ចិត្តំ ឋបេត្វា បុញ្ញកិរិយាយ អតិវិយ ឧស្សាហជាតា អហោសិ។

មាតាបិតរោ ចស្សា អហតំ វត្ថយុគំ នវបីឋំ ឯកំ បទុមកលាបំ សប្បិមធុសក្ខរា តណ្ឌុលខីរានិ ច បរិភោគត្ថាយ បេសេសុំ។ សា តានិ ទិស្វា "អហញ្ច ទានំ ទាតុកាមា, អយញ្ច មេ ទេយ្យធម្មោ លទ្ធោ"តិ តុដ្ឋមានសា ទុតិយទិវសេ ទានំ សជ្ជេន្តី អប្បោទកមធុបាយាសំ សម្បាទេត្វា, តស្ស បរិវារភាវេន អញ្ញម្បិ ពហុំ ខាទនីយភោជនីយំ បដិយាទេត្វា ទានគ្គេ គន្ធបរិភណ្ឌំ កត្វា វិកសិតបទុមបត្តកិញ្ជក្ខកេសរោបសោភិតេសុ បទុមេសុ អាសនំ បញ្ញាបេត្វា, អហតេន សេតវត្ថេន អត្ថរិត្វា អាសនស្ស ចតុន្នំ បាទានំ ឧបរិ ចត្តារិ បទុមានិ មាលាគុឡញ្ច ឋបេត្វា, អាសនស្ស ឧបរិ វិតានំ ពន្ធិត្វា មាលាទាមឱលម្ពកទាមានិ ឱលម្ពិត្វា, អាសនស្ស សមន្តតោ ភូមឹ សកេសរេហិ បទុមបត្តេហិ សព្ពសន្ថរំ សន្ថរិត្វា "ទក្ខិណេយ្យេ អាគតេ បូជេស្សាមី"តិ បុប្ផបូរិតំ ចង្កោដកំ ឯកមន្តេ ឋបេសិ។

អថេវំ កតទានូបករណសំវិធានា សីសំន្ហាតា សុទ្ធវត្ថនិវត្ថា សុទ្ធុត្តរាសង្គា វេលំ សល្លក្ខេត្វា ឯកំ ទាសឹ អាណាបេសិ "គច្ឆ ជេ, អម្ហាកំ តាទិសំ ទក្ខិណេយ្យំ បរិយេសាហី"តិ។ តេន ច សមយេន អាយស្មា សារិបុត្តោ សហស្សថវិកំ និក្ខិបន្តោ វិយ រាជគហេ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ អន្តរវីថឹ បដិបន្នោ ហោតិ។ អថ សា ទាសី ថេរំ វន្ទិត្វា អាហ "ភន្តេ, តុម្ហាកំ បត្តំ មេ ទេថា"តិ។ "ឯកិស្សា ឧបាសិកាយ អនុគ្គហត្ថំ ឥតោ ឯថា"តិ ច អាហ។ ថេរោ តស្សា បត្តំ អទាសិ។ សា ថេរំ គេហំ បវេសេសិ។ អថ សា ឥត្ថី ថេរស្ស បច្ចុគ្គមនំ កត្វា អាសនំ ទស្សេត្វា "និសីទថ, ភន្តេ, ឥទមាសនំ បញ្ញត្ត"ន្តិ វត្វា ថេរេ តត្ថ និសិន្នេ សកេសរេហិ បទុមបត្តេហិ ថេរំ បូជយមានា អាសនស្ស សមន្តតោ ឱកិរិត្វា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទិត្វា សប្បិមធុសក្ខរាសម្មិស្សេន អប្បោទកមធុបាយាសេន បរិវិសិ។ បរិវិសន្តី ច "ឥមស្ស មេ បុញ្ញស្សានុភាវេន ទិព្ពគជកូដាគារបល្លង្កសោភិតា ទិព្ពសម្បត្តិយោ ហោន្តុ, សព្ពាសុ បវត្តីសុ បទុមា នាម មា វិគតា ហោន្តូ"តិ បត្ថនំ អកាសិ។ បុន ថេរេ កតភត្តកិច្ចេ បត្តំ ធោវិត្វា សប្បិមធុសក្ខរាហិ បូរេត្វា បល្លង្កេ អត្ថតំ សាដកំ ចុម្ពដកំ កត្វា ថេរស្ស ហត្ថេ ឋបេត្វា ថេរេ ច អនុមោទនំ កត្វា បក្កមន្តេ ទ្វេ បុរិសេ អាណាបេសិ "ថេរស្ស ហត្ថេ បត្តំ ឥមញ្ច បល្លង្កំ វិហារំ នេត្វា ថេរស្ស និយ្យាតេត្វា អាគច្ឆថា"តិ។ តេ តថា អកំសុ។

សា អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ យោជនសតុព្ពេធេ កនកវិមានេ និព្ពត្តិ អច្ឆរាសហស្សបរិវារា។ បត្ថនាវសេន ចស្សា បញ្ចយោជនុព្ពេធោ បទុមមាលាលង្កតោ សមន្តតោ បទុមបត្តកិញ្ជក្ខកេសរោបសោភិតោ មនុញ្ញទស្សនោ សុខសម្ផស្សោ វិវិធរតនរំសិជាលសមុជ្ជលហេមាភរណវិភូសិតោ គជវរោ និព្ពត្តិ។ តស្សុបរិ យថាវុត្តសោភាតិសយយុត្តោ យោជនិកោ កនកបល្លង្កោ និព្ពត្តិ។ សា ទិព្ពសម្បត្តិំ អនុភវន្តី អន្តរន្តរា តំ កុញ្ជរវិមានស្ស ឧបរិ រតនវិចិត្តំ បល្លង្កំ អភិរុយ្ហ មហតា ទេវតានុភាវេន នន្ទនវនំ គច្ឆតិ។ អថេកស្មិំ ឧស្សវទិវសេ ទេវតាសុ យថាសកំ ទិព្ពានុភាវេន ឧយ្យានកីឡនត្ថំ នន្ទនវនំ គច្ឆន្តីសូតិអាទិនា សព្ពំ បឋមបីឋវិមានវណ្ណនាយំ អាគតសទិសំ, តស្មា តត្ថ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ ឥធ បន ថេរោ –

៣១. "កុញ្ជរោ តេ វរារោហោ, នានារតនកប្បនោ;
រុចិរោ ថាមវា ជវសម្បន្នោ, អាកាសម្ហិ សមីហតិ។

៣២. "បទុមិ បទ្មបត្តក្ខិ, បទ្មុប្បលជុតិន្ធរោ;
បទ្មចុណ្ណាភិកិណ្ណង្គោ, សោណ្ណបោក្ខរមាលធា។

៣៣. "បទុមានុសដំ មគ្គំ, បទ្មបត្តវិភូសិតំ;
ឋិតំ វគ្គុ មនុគ្ឃាតី, មិតំ គច្ឆតិ វារណោ។

៣៤. "តស្ស បក្កមមានស្ស, សោណ្ណកំសា រតិស្សរា;
តេសំ សុយ្យតិ និគ្ឃោសោ, តូរិយេ បញ្ចង្គិកេ យថា។

៣៥. "តស្ស នាគស្ស ខន្ធម្ហិ, សុចិវត្ថា អលង្កតា;
មហន្តំ អច្ឆរាសង្ឃំ, វណ្ណេន អតិរោចសិ។

៣៦. “ទានស្ស តេ ឥទំ ផលំ, អថោ សីលស្ស វា បន;
អថោ អញ្ជលិកម្មស្ស, តំ មេ អក្ខាហិ បុច្ឆិតា”តិ។ – អាហ;

៣៧. តត្ថ **កុញ្ជរោ តេ វរារោហោ**តិ កុញ្ជេ គិរិគេ រមតិ អភិរមតិ, តត្ថ វា វវតិ កោញ្ចនាទំ នទន្តោ វិចរតិ។ កុំ វា បថវិំ តទភិឃាតេន ជរយតីតិ កុញ្ជរោ, គិរិចរាទិភេទោ មនុស្សលោកេ ហត្ថី, អយំ បន កីឡនកាលេ កុញ្ជរសទិសតាយ ឯវំ វុត្តោ។ អារុយ្ហតីតិ អារោហោ, អារោហនីយោតិ អត្ថោ។ វរោ អគ្គោ សេដ្ឋោ អារោហោតិ វរារោហោ, ឧត្តមយានន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ **នានារតនកប្បនោ**តិ នានាវិធានិ រតនានិ ឯតេសន្តិ នានារតនា, កុម្ភាលង្ការាទិហត្ថាលង្ការា។ តេហិ វិហិតោ កប្បនោ សន្នាហោ យស្ស សោ នានារតនកប្បនោ។ រុចិ អភិរតី ទេតីតិ **រុចិរោ**, មនុញ្ញោតិ អត្ថោ។ **ថាមវា**តិ ថិរោ, ពលវាតិ អត្ថោ។ **ជវសម្បន្នោ**តិ សម្បន្នជវោ, សីឃជវោតិ វុត្តំ ហោតិ។ **អាកាសម្ហិ សមីហតី**តិ អាកាសេ អន្តលិក្ខេ សម្មា ឦហតិ, អារូឡ្ហានំ ខោភំ អករោន្តោ ចរតិ គច្ឆតីតិ អត្ថោ។

៣៨. **បទុមី**តិ បទុមសមានវណ្ណតាយ “បទុម”ន្តិ លទ្ធនាមេន កុម្ភវណ្ណេន សមន្នាគតត្តា បទុមី។ **បទ្មបត្តក្ខី**តិ កមលទលសទិសនយនេ, អាលបនមេតំ តស្សា ទេវតាយ។ **បទ្មុប្បលជុតិន្ធរោ**តិ ទិព្ពបទុមុប្បលមាលាលង្កតសរីរតាយ តហំ តហំ វិប្ផុរន្តំ វិជ្ជោតមានំ បទុមុប្បលជុតឹ ធារេតីតិ បទុមុប្បលជុតិន្ធរោ។ **បទ្មចុណ្ណាភិកិណ្ណង្គោ**តិ បទុមបត្តកិញ្ជក្ខកេសរេហិ សមន្តតោ ឱកិណ្ណគត្តោ។ **សោណ្ណបោក្ខរមាលធា**តិ ហេមមយកមលមាលាភារី។

៣៣. **បទុមានុសដំ មគ្គំ បទ្មបត្តវិភូសិត**ន្តិ ហត្ថិនោ បទនិក្ខេបេ បទនិក្ខេបេ តស្ស បាទំ សន្ធារេន្តេហិ មហន្តេហិ បទុមេហិ អនុសដំ វិប្បកិណ្ណំ, នានាវិរាគវណ្ណេហិ តេសំយេវ ច បត្តេហិ ឥតោ ចិតោ ច បរិក្ខិត្តមន្តេហិ វិសេសតោ មណ្ឌិតតាយ វិភូសិតំ មគ្គំ គច្ឆតីតិ យោជនា។ **ឋិត**ន្តិ ឥទំ មគ្គវិសេសនំ, បទុមបត្តវិភូសិតំ ហុត្វា ឋិតំ មគ្គន្តិ អត្ថោ។ **វគ្គូ**តិ ចារុ, កិរិយាវិសេសនញ្ចេតំ, ម-ការោ បទសន្ធិករោ។ **អនុគ្ឃាតី**តិ ន ឧគ្ឃាតិ, អត្តនោ ឧបរិ និសិន្នានំ ឦសកម្បិ ខោភំ អករោន្តោតិ អត្ថោ។ **មិត**ន្តិ និម្មិតំ, និក្ខេបបទំ វីតិក្កមន្តិ អត្ថោ។ អយញ្ចេត្ថ អត្ថោ “វគ្គុ ចារុ បទនិក្ខេបំ កត្វា គច្ឆតី”តិ។ **មិត**ន្តិ វា បរិមិតំ បមាណយុត្តំ, នាតិសីឃំ, នាតិសណិកន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ **វារណោ**តិ ហត្ថី។ សោ ហិ បច្ចត្ថិកវារណតោ គមនបរិក្កិលេសវារណតោ ច “វារណោ”តិ វុច្ចតិ។

៣៤. **តស្ស បក្កមមានស្ស, សោណ្ណកំសា រតិស្សរា**តិ តស្ស យថាវុត្តស្ស កុញ្ជរស្ស គច្ឆន្តស្ស សោណ្ណកំសា សុវណ្ណមយា ឃណ្ដា រតិស្សរា រមណីយសទ្ទា មនុញ្ញនិគ្ឃោសា ឱលម្ពន្តីតិ អធិប្បាយោ។ តស្ស ហិ កុញ្ជរស្ស ឧភោសុ បស្សេសុ មហាកោលម្ពប្បមាណា មណិមុត្តាទិខចិតា ហេមមយា អនេកសតា មហន្តិយោ ឃណ្ដា តហំ តហំ ឱលម្ពមានា បចលន្តិ, យតោ ឆេកេន គន្ធព្ពកេន បយុត្តវាទិតតោ អតិវិយ មនោហរសទ្ទោ និច្ឆរតិ ។ តេនាហ “**តេសំ សុយ្យតិ និគ្ឃោសោ, តូរិយេ បញ្ចង្គិកេ យថា**”តិ។ តស្សត្ថោ – យថា នាម អាតតំ វិតតំ អាតតវិតតំ ឃនំ សុសិរន្តិ ឯវំ បញ្ចង្គិកេ តូរិយេ កុសលេហិ វាទិយមានេ ហានុប្បត្តិយា មន្ទតារវិភាគំ ទស្សេន្តេន គាយន្តេន សមីរិតោ វាទិតសរោ វគ្គុ រជនីយោ និគ្ឃោសោ សុយ្យតិ, ឯវំ តេសំ សោវណ្ណកំសានំ តបនីយឃណ្ដានំ និគ្ឃោសោ សុយ្យតីតិ។

៣៥. **នាគស្សា**តិ ហត្ថិនាគស្ស។ **មហន្ត**ន្តិ សម្បត្តិមហត្តេនាបិ សង្ខ្យាមហត្តេនាបិ មហន្តំ។ **អច្ឆរាសង្ឃ**ន្តិ ទេវកញ្ញាសមូហំ។ **វណ្ណេនា**តិ រូបេន។

៣៦. **ទានស្សា**តិ ទានមយបុញ្ញស្ស។ **សីលស្សា**តិ កាយិកសំវរាទិសំវរសីលស្ស។ វា-សទ្ទោ អវុត្តវិកប្បនត្ថោ។ តេន អភិវាទនាទី អវុត្តំ ចារិត្តសីលំ សង្គណ្ហាតិ។

ឯវំ ថេរេន បុច្ឆិតា សា ទេវតា បញ្ហំ វិស្សជ្ជេសិ, តមត្ថំ ទស្សេតុំ –

៣៧. “សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ហំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផល”ន្តិ។ –

អយំ គាថា ធម្មសង្គាហកេហិ វុត្តា, តស្សា អត្ថោ ហេដ្ឋា វុត្តោ ឯវ។

៣៨. “ទិស្វាន គុណសម្បន្នំ, ឈាយឹ ឈានរតំ សតំ;
អទាសឹ បុប្ផាភិកិណ្ណំ, អាសនំ ទុស្សសន្ថតំ។

៣៩. “ឧបឌ្ឍំ បទ្មមាលាហំ, អាសនស្ស សមន្តតោ;

អញ្ញោកិរិស្សំ បត្តេហិ, បសន្នា សេហិ បាណិភិ។

៤០. “តស្ស កម្មកុសលស្ស, ឥទំ មេ ឦទិសំ ផលំ;
សក្ការោ គរុការោ ច, ទេវានំ អបចិតា អហំ។

៤១. “យោ វេ សម្មាវិមុត្តានំ, សន្តានំ ព្រហ្មចារិនំ;
បសន្នោ អាសនំ ទជ្ជា, ឯវំ នន្ទេ យថា អហំ។

៤២. “តស្មា ហិ អត្តកាមេន, មហត្តមភិកង្ខតា;
អាសនំ ទាតព្ពំ ហោតិ, សរីរន្តិមធារិន”ន្តិ។ – ទេវតាយ វុត្តគាថា;

៣៨. តត្ថ **គុណសម្បន្ន**ន្តិ សព្ពេហិ សាវកគុណេហិ សមន្នាគតំ, តេហិ វា បរិបុណ្ណំ។ ឯតេន សាវកបារមិញាណស្ស មត្ថកប្បត្តិំ ទស្សេតិ។ **ឈាយិ**ន្តិ អារម្មណូបនិជ្ឈានំ លក្ខណូបនិជ្ឈានន្តិ ទុវិធេនាបិ ឈានេន ឈាយនសីលំ, តេន វា ឈាបេតព្ពំ សព្ពសំកិលេសបក្ខំ ឈាបេត្វា ឋិតំ។ តតោ ឯវ ឈានេ រតន្តិ **ឈានរតំ។ សត**ន្តិ សមានំ, សន្តំ វា, សប្បុរិសន្តិ អត្ថោ។ **បុប្ផាភិកិណ្ណ**ន្តិ បុប្ផេហិ អភិកិណ្ណំ, កមលទលេហិ អភិប្បកិណ្ណន្តិ អត្ថោ។ **ទុស្សសន្ថត**ន្តិ វត្ថេន ឧបរិ អត្ថតំ។

៣៩. ឧបឌ្ឍំ បទុមមាលាហន្តិ ឧបឌ្ឍំ បទុមបុប្ផំ អហំ។ **អាសនស្ស សមន្តតោ**តិ ថេរេន និសិន្នស្ស អាសនស្ស សមន្តា ភូមិយំ។ **អញ្ញោកិរិស្ស**ន្តិ អភិឱកិរិំ អភិប្បកិរិំ។ កថំ? **បត្តេហី**តិ, តស្ស ឧបឌ្ឍបទុមស្ស វិសុំ វិសុំ កតេហិ បត្តេហិ បុប្ផវស្សាភិវស្សនកនិយាមេន ឱកិរិន្តិ អត្ថោ។

៤០. ឥទំ មេ ឦទិសំ ផលន្តិ ឥមិនា “កុញ្ជរោ តេ វរារោហោ”តិអាទិនា ថេរេន គហិតំ អត្តហិតញ្ច អាយុយសសុខរូបាទិភេទំ អត្តនោ ទិព្ពសម្បត្តិំ ឯកតោ ទស្សេត្វា បុនបិ ថេរេន អគ្គហិតមេវ អត្តនោ អានុភាវសម្បត្តិំ ទស្សេតុំ **“សក្ការោ គរុការោ”**តិអាទិមាហ។ តេន “ន កេវលំ ភន្តេ តុម្ហេហិ យថាវុត្តមេវ ឥជ្ឈមយ្ហំ បុញ្ញផលំ, អបិច ខោ ឥទំ ទិព្ពំ អាធិបតេយ្យម្បី”តិ ទស្សេតិ។ តត្ថ **សក្ការោ**តិ អាទរកិរិយា, ទេវេហិ អត្តនោ សក្កាតព្ពតាតិ អត្ថោ។ តថា **គរុការោ**តិ គរុកាតព្ពតា។ **ទេវាន**ន្តិ ទេវេហិ។ **អបចិតា**តិ បូជិតា។

៤១. សម្មាវិមុត្តានន្តិ សុដ្ឋុ វិមុត្តានំ សព្ពសំកិលេសប្បហាយីនំ។ **សន្តាន**ន្តិ សន្តកាយវចីមនោកម្មានំ សាធូនំ។ មគ្គព្រហ្មចរិយស្ស ច សាសនព្រហ្មចរិយស្ស ច ចិណ្ណត្តា **ព្រហ្មចារិនំ។ បសន្នោ អាសនំ ទជ្ជា**តិ កម្មផលសទ្ធាយ រតនត្តយសទ្ធាយ ច បសន្នមានសោ ហុត្វា យទិ អាសនមត្តម្បិ ទទេយ្យ។ **ឯវំ នន្ទេ យថា អហ**ន្តិ យថា អហំ តេន អាសនទានេន ឯតរហិ នន្ទាមិ មោទាមិ, ឯវមេវ អញ្ញោបិ នន្ទេយ្យ មោទេយ្យ។

៤២. តស្មាតិ តេន ការណេន។ **ហិ**-សទ្ទោ និបាតមត្តំ។ **អត្តកាមេនា**តិ អត្តនោ ហិតកាមេន។ យោ ហិ អត្តនោ ហិតាវហំ កម្មំ ករោតិ, ន អហិតាវហំ, សោ អត្តកាមោ។ **មហត្ត**ន្តិ វិបាកមហត្តំ។ **សរីរន្តិមធារិន**ន្តិ អន្តិមំ ទេហំ ធារេន្តានំ, ខីណាសវានន្តិ អត្ថោ។ អយញ្ហេត្ថ អត្ថោ – យស្មា អរហតំ អាសនទានេន អហំ ឯវំ ទិព្ពសម្បត្តិយា មោទាមិ, តស្មា អញ្ញេនាបិ អត្តនោ អភិវុឌ្ឍិំ បត្ថយមានេន អន្តិមសមុស្សយេ ឋិតានំ អាសនំ ទាតព្ពំ, នត្ថិ តាទិសំ បុញ្ញន្តិ ទស្សេតិ។ តេសំ វុត្តសទិសមេវាតិ។

កុញ្ជរវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៦. បឋមនាវាវិមានវណ្ណនា

សុវណ្ណច្ឆទនំ នាវន្តិ នាវាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវតិ សាវត្ថិយំ វិហរន្តេ សោឡសមត្តា ភិក្ខូ អញ្ញតរស្មិំ គាមកាវាសេ វសិត្វា វុត្ថវស្សា “ភគវន្តំ បស្សិស្សាម, ធម្មញ្ច សុណិស្សាមា”តិ សាវត្ថិំ ឧទ្ទិស្ស គិម្ហសមយេ អទ្ធានមគ្គំ បដិបន្នា, អន្តរាមគ្គេ ច និរុទកោ កន្តារោ, តេ ច តត្ថ ឃម្មាភិតត្តា កិលន្តា តសិតា បានីយំ អលភមានា អញ្ញតរស្ស គាមស្ស អវិទូរេន គច្ឆន្តិ។ តត្ថ អញ្ញតរា ឥត្ថី ឧទកភាជនំ គហេត្វា ឧទកត្ថាយ ឧទបានាភិមុខី គច្ឆតិ។ អថ តេ ភិក្ខូ តំ ទិស្វា “យត្ថាយំ ឥត្ថី គច្ឆតិ, តត្ថ គតេ បានីយំ លទ្ធំ សក្កា”តិ បិបាសាបរេតា តំ ទិសាភិមុខា គន្ត្វា ឧទបានំ ទិស្វា តស្សា អវិទូរេ អដ្ឋំសុ។ សា ឥត្ថី តតោ ឧទកំ គហេត្វា និវត្តិតុកាមា តេ ភិក្ខូ ទិស្វា “ឥមេ អយ្យា ឧទកេន អត្ថិកា បិបាសិតា”តិ ញត្វា គរុចិត្តីការំ ឧបដ្ឋបេត្វា ឧទកេន និមន្តេសិ។ តេ បត្តថវិកតោ បរិស្សាវនំ នីហរិត្វា បរិស្សាវេត្វា យាវទត្ថំ បានីយំ បិវិត្វា ហត្ថបាទេ សីតលេ កត្វា តស្សា ឥត្ថិយា បានីយទានេ អនុមោទនំ វត្វា អគមំសុ។

សា តំ បុញ្ញំ ហទយេ ឋបេត្វា អន្តរន្តរា អនុស្សរន្តី អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ និព្ពត្តិ។ តស្សា បុញ្ញានុភាវេន កប្បរុក្ខោបសោភិតំ មហន្តំ វិមានំ ឧប្បជ្ជិ។ តំ វិមានំ បរិក្ខិបិត្វា មុត្តជាលរជតវិភូសិតា វិយ សិកតាវកិណ្ណបណ្ឌុបុលិនតដា មណិក្ខន្ធនិម្មលសលិលវាហិនី សរិតា។ តស្សា ឧភោសុ តីរេសុ ឧយ្យានវិមានទ្វារេ ច មហតី បោក្ខរណី បញ្ចវណ្ណបទុមសញ្ឆន្នមជ្ឈិកា សហ សុវណ្ណនាវាយ និព្ពត្តិ។ សា តត្ថ ទិព្ពសម្បត្តឹ អនុភវន្តី នាវាយ កីឡន្តី លឡន្តី វិចរតិ។ អថេកទិវសំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តំ ទេវធីតរំ នាវាយ កីឡន្តឹ ទិស្វា តាយ កតបុញ្ញកម្មំ បុច្ឆន្តោ –

៤៣. “សុវណ្ណច្ឆទនំ នាវំ, នារិ អារុយ្ហ តិដ្ឋសិ;
ឱគាហសិ បោក្ខរណឹ, បទ្មំ ឆិន្ទសិ បាណិនា។

៤៤. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៤៥. “បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ,
មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា,
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ – អាហ;

តតោ ថេរេន បុដ្ឋាយ ទេវតាយ វិស្សជ្ជិតាការំ ទស្សេតុំ សង្គីតិការេហិ –

៤៦. “សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ហំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផល”ន្តិ។ –

អយំ គាថា វុត្តា។

៤៧. “អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេ;
ទិស្វាន ភិក្ខូ តសិតេ កិលន្តេ, ឧដ្ឋាយ បាតុំ ឧទកំ អទាសឹ។

៤៨. “យោ វេ កិលន្តាន បិបាសិតានំ, ឧដ្ឋាយ បាតុំ ឧទកំ ទទាតិ;
សីតោទកា តស្ស ភវន្តិ នជ្ជោ, បហូតមល្យា ពហុបុណ្ឌរីកា។

៤៩. “តំ អាបគា អនុបរិយន្តិ សព្ពទា, សីតោទកា វាលុកសន្ថតា នទី;
អម្ពា ច សាលា តិលកា ច ជម្ពុយោ, ឧទ្ទាលកា បាដលិយោ ច ផុល្លា។

៥០. “តំភូមិភាគេហិ ឧបេតរូបំ, វិមានសេដ្ឋំ ភុស សោភមានំ;
តស្សីធ កម្មស្ស អយំ វិបាកោ, ឯតាទិសំ បុញ្ញកតា លភន្តិ។

៥១. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៥២. “អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សភូតា យមកាសិ បុញ្ញំ;
តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ –

អយំ ទេវតាយ វិស្សជ្ជិតាការោ។

៤៣. តត្ថ **សុវណ្ណច្ឆទន**ន្តិ វិចិត្តភិត្តិវិរចនេហិ រត្តសុវណ្ណមយេហិ ឧភោហិ បស្សេហិ បដិច្ឆាទិតព្ភន្តរតាយ ចេវ នានារតនសមុជ្ជលិតេន កនកមយាលង្ការេន ឧបរិ ឆាទិតតាយ ច សុវណ្ណច្ឆទនំ។ **នាវ**ន្តិ បោតំ។ សោ ហិ ឱរតោ បារំ បវតិ គច្ឆតីតិ បោតោ, សត្តេ នេតីតិ នាវាតិ ច វុច្ចតិ។ **នារី**តិ តស្សា ទេវធីតាយ អាលបនំ។ នរតិ នេតីតិ នរោ, បុរិសោ។ យថា ហិ បឋមបកតិភូតោ សត្តោ ឥតរាយ បកតិយា សេដ្ឋត្ថេន បុរិ សេតីតិ “បុរិសោ”តិ វុច្ចតិ, ឯវំ នយនដ្ឋេន “នរោ”តិ។ បុត្តភាតុភូតោបិ ហិ បុគ្គលោ មាតុជេដ្ឋភគិនីនំ បិតុដ្ឋានេ តិដ្ឋតិ, បគេវ ភត្តុភូតោ។ នរស្ស ឯសាតិ នារី, អយញ្ច សមញ្ញា មនុស្សិត្ថីសុ បវត្តា រុឡ្ហិវសេន ឥតរាសុបិ តថា វុច្ចតិ។ **ឱគាហសិ បោក្ខរណិ**ន្តិ សតិបិ រត្តុប្បលនីលុប្បលាទិកេ ពហុវិធេ រតនមយេ ជលជកុសុមេ បោក្ខរសង្ខាតានំ ទិព្ពបទុមានំ តត្ថ យេភុយ្យេន អត្ថិតាយ “បោក្ខរណី”តិ លទ្ធនាមំ ទិព្ពសរំ ជលវិហាររតិយា

អនុបរិសសិ ។ **បទុំ ឆិន្ទសិ បាណិនា**តិ រជតមយនាឡំ បទុមរាគរតនមយបត្តសង្ឃាតំ កនកមយកណ្ណិកាកិញ្ជក្ខកេសរំ ទិព្ពកមលំ លីលារវិន្ទំ កត្តុកាមតាយ តវ ហត្ថេន ភញ្ជសិ។

៤៧. **តសិតេ**តិ បិបាសិតេ។ **កិលន្តេ**តិ តាយ បិបាសាយ អទ្ធានបរិស្សមេន ច កិលន្តកាយេ។ **ឧដ្ឋាយា**តិ ឧដ្ឋានវីរិយំ កត្វា, អាលសិយំ អនាបជ្ជិត្វាតិ អត្ថោ។

៤៨. **យោ វេ**តិអាទិនា យថា អហំ, ឯវំ អញ្ញេបិ អាយតនគតេន ឧទកទានបុញ្ញេន ឯតាទិសំ ផលំ បដិលភន្តីតិ ទិដ្ឋេន អទិដ្ឋស្ស អនុមានវិធិំ ទស្សេន្តី ថេរេន បុដ្ឋមត្ថំ សាធារណតោ វិស្សជ្ជេតិ។ តត្ថ **តស្សា**តិ **ត**ន្តិ ច យថាវុត្តបុញ្ញការិនំ បច្ចាមសតិ។

៤៩. **អនុបរិយន្តី**តិ អនុរូបវសេន បរិក្ខិបន្តិ។ តស្ស វសនដ្ឋានបរិក្ខិបនេន សោបិ បរិក្ខិត្តោ នាម ហោតិ។ **តិលកា**តិ ពន្ធុជីវកបុប្ផសទិសបុប្ផា ឯកា រុក្ខជាតិ។ **ឧទ្ទាលកា**តិ វាតឃាតកា, យេ “រាជរុក្ខា”តិបិ វុច្ចន្តិ។

៥០. **តំភូមិភាគេហី**តិ តាទិសេហិ ភូមិភាគេហិ, យថាវុត្តបោក្ខរណីនទីឧយ្យានវន្តេហិ ភូមិបទេសេហីតិ អត្ថោ។ **ឧបេតរូប**ន្តិ បាសំសិយភាវេន ឧបេតំ, តេសំ បោក្ខរណីអាទីនំ វសេន រមណីយសន្និវេសន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ **ភុស សោភមាន**ន្តិ ភុសំ អតិវិយ វិរោចមានំ វិមានសេដ្ឋំ លភន្តីតិ យោជនា។ សេសំ វុត្តនយមេវាតិ។

បឋមនាវាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៧. ទុតិយនាវាវិមានវណ្ណនា

សុវណ្ណច្ឆទនំ នាវន្តិ ទុតិយនាវាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវតិ សាវត្ថិយំ វិហរន្តេ អញ្ញតរោ ខីណាសវត្ថេរោ ឧបកដ្ឋាយ វស្សូបនាយិកាយ គាមកាវាសេ វស្សំ ឧបគន្តុកាមោ សាវត្ថិតោ តំ គាមំ ឧទ្ទិស្ស បច្ឆាភត្តំ អទ្ធានមគ្គបដិបន្នោ, មគ្គបរិស្សមេន កិលន្តោ តសិតោ អន្តរាមគ្គេ អញ្ញតរំ គាមំ សម្បត្តោ, ពហិគាមេ តាទិសំ ឆាយូទកសម្បន្នដ្ឋានំ អបស្សន្តោ បរិស្សមេន ច អភិភុយ្យមានោ ចីវរំ បារុបិត្វា គាមំ បវិសិត្វា ធុរគេហស្សេវ ទ្វារេ អដ្ឋាសិ។ តត្ថ អញ្ញតរា ឥត្ថី ថេរំ បស្សិត្វា “កុតោ, ភន្តេ, អាគតត្ថា”តិ បុច្ឆិត្វា មគ្គបរិស្សមំ បិបាសិតភាវញ្ច ញត្វា “ឯថ, ភន្តេ”តិ គេហំ បវេសេត្វា “ឥធ និសីទថា”តិ អាសនំ បញ្ញាបេត្វា អទាសិ។ តត្ថ និសិន្នេ បាទោទកំ បាទព្ភញ្ជនតេលញ្ច ទត្វា តាលវណ្ដំ គហេត្វា ពីជិ។ បរិឡាហេ វូបសន្តេ មធុរំ សីតលំ សុគន្ធំ បានកំ យោជេត្វា អទាសិ។ ថេរោ តំ បិវិត្វា បដិប្បស្សទ្ធកិលមថោ អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។ សា អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ និព្ពត្តីតិ សព្ពំ អនន្តរវិមានសទិសន្តិ វេទិតព្ពំ។ គាថាសុបិ អបុព្ពំ នត្ថិ។ តេន វុត្តំ –

៥៣. “សុវណ្ណច្ឆទនំ នាវំ, នារិ អារុយ្ហ តិដ្ឋសិ;
ឱគាហសិ បោក្ខរណឹ, បទុំ ឆិន្ទសិ បាណិនា។

៥៤. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៥៥. “បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

៥៦. “សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ហំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

៥៧. “អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេ;
ទិស្វាន ភិក្ខុំ តសិតំ កិលន្តំ, ឧដ្ឋាយ បាតុំ ឧទកំ អទាសឹ។

៥៨. “យោ វេ កិលន្តស្ស បិបាសិតស្ស, ឧដ្ឋាយ បាតុំ ឧទកំ ទទាតិ;
សីតោទកា តស្ស ភវន្តិ នជ្ជោ, បហូតមល្យា ពហុបុណ្ឌរីកា។

៥៩. “តំ អាបគា អនុបរិយន្តិ សព្ពទា, សីតោទកា វាលុកសន្ថតា នទី;
អម្ពា ច សាលា តិលកា ច ជម្ពុយោ, ឧទ្ទាលកា បាដលិយោ ច ផុល្លា។

៦០. “តំភូមិភាគេហិ ឧបេតរូបំ, វិមានសេដ្ឋំ ភុស សោភមានំ;
តស្សីធ កម្មស្ស អយំ វិបាកោ, ឯតាទិសំ បុញ្ញកតា លភន្តិ។

៦១. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៦២. “អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សភូតា យមកាសិ បុញ្ញំ;
តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

អត្ថវណ្ណនាសុបិ ឥធ ឯកោវ ថេរោតិ អបុព្ពំ នត្ថិ។

ទុតិយនាវាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៨. តតិយនាវាវិមានវណ្ណនា

សុវណ្ណច្ឆទនំ នាវន្តិ តតិយនាវាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា ជនបទចារិកំ ចរន្តោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ កោសលជនបទេ យេន ថូណំ នាម ព្រាហ្មណគាមោ តទវសរិ។ អស្សោសុំ ខោ ថូណេយ្យកា ព្រាហ្មណគហបតិកា “សមណោ កិរ គោតមោ អម្ហាកំ គាមខេត្តំ អនុប្បត្តោ”តិ ។ អថ ថូណេយ្យកា ព្រាហ្មណគហបតិកា អប្បសន្នា មិច្ឆាទិដ្ឋិកា មច្ឆេរបកតា “សចេ សមណោ គោតមោ ឥមំ គាមំ បវិសិត្វា ទ្វីហតីហំ វសេយ្យ, សព្ពំ ឥមំ ជនំ អត្តនោ វចនេ បតិដ្ឋបេយ្យ, តតោ ព្រាហ្មណធម្មោ បតិដ្ឋំ ន លភេយ្យា”តិ តត្ថ ភគវតោ អវាសាយ បរិសក្កន្តា នទីតិត្ថេសុ ឋបិតនាវាយោ អបនេសុំ, សេតុសង្កមនានិ ច អវលញ្ជេ អកំសុ, តថា បបាមណ្ឌបាទីនិ, ឯកំ ឧទបានំ ឋបេត្វា ឥតរានិ ឧទបានានិ តិណាទីហិ បូរេត្វា បិទហឹសុ។ តេន វុត្តំ ឧទានេ (ឧទា. ៦៩) “អថ ខោ ថូណេយ្យកា ព្រាហ្មណគហបតិកា ឧទបានំ តិណស្ស ច ភុសស្ស ច យាវ មុខតោ បូរេសុំ ‘មា តេ មុណ្ឌកា សមណកា បានីយំ អបំសូ’”តិ។

ភគវា តេសំ តំ វិប្បការំ ញត្វា តេ អនុកម្បន្តោ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេន អាកាសេន នទី អតិក្កមិត្វា គន្ត្វា អនុក្កមេន ថូណំ ព្រាហ្មណគាមំ បត្វា មគ្គា ឱក្កម្ម អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ តេន ច សមយេន សម្ពហុលា ឧទកហារិនិយោ ភគវតោ អវិទូរេន អតិក្កមន្តិ។ តស្មិញ្ច គាមេ “សចេ សមណោ គោតមោ ឥធាគមិស្សតិ, ន តស្ស បច្ចុគ្គមនាទិកំ កាតព្ពំ, គេហំ អាគតស្ស ចស្ស សាវកានញ្ច ភិក្ខាបិ ន ទាតព្ពា”តិ កតិកា កតា ហោតិ។

តត្ថ អញ្ញតរស្ស ព្រាហ្មណស្ស ទាសី ឃដេន បានីយំ គហេត្វា គច្ឆន្តី ភគវន្តំ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតំ និសិន្នំ ទិស្វា ភិក្ខូ ច មគ្គបរិស្សមេន កិលន្តេ តសិតេ ញត្វា បសន្នចិត្តា បានីយំ ទាតុកាមា ហុត្វា “យទិបិ មេ គាមវាសិនោ ‘សមណស្ស គោតមស្ស ន កិញ្ចិ ទាតព្ពំ, សាមីចិកម្មម្បិ ន កាតព្ព’ន្តិ កតិកំ កត្វា ឋិតា, ឯវំ សន្តេបិ យទិ អហំ ឦទិសេ បុញ្ញក្ខេត្តេ ទក្ខិណេយ្យេ លភិត្វា បានីយទានមត្តេនាបិ អត្តនោ បតិដ្ឋំ ន ករេយ្យំ, កទាហំ ឥតោ ទុក្ខជីវិតតោ មុច្ចិស្សាមិ, កាមំ មេ អយ្យកោ សព្ពេបិមេ គាមវាសិនោ មំ ហនន្តុ វា ពន្ធន្តុ វា, ឦទិសេ បុញ្ញក្ខេត្តេ បានីយទានំ ទស្សាមិ ឯវា”តិ សន្និដ្ឋានំ កត្វា អញ្ញាហិ ឧទកហារិនីហិ វារិយមានាបិ ជីវិតេ និរបេក្ខា សីសតោ បានីយឃដំ ឱតារេត្វា ឧភោហិ ហត្ថេហិ បរិគ្គហេត្វា ឯកមន្តេ ឋបេត្វា សញ្ជាតបីតិសោមនស្សា ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទិត្វា បានីយេន និមន្តេសិ។ ភគវា តស្សា ចិត្តប្បសាទំ ឱលោកេត្វា តំ អនុគ្គណ្ហន្តោ បានីយំ បរិស្សាវេត្វា ហត្ថបាទេ ធោវិត្វា បានីយំ បិវិ, ឃដេ ឧទកំ បរិក្ខយំ ន គច្ឆតិ។ សា តំ ទិស្វា បុន បសន្នចិត្តា ឯកស្ស ភិក្ខុស្ស អទាសិ, តថា អបរស្ស អបរស្សាតិ សព្ពេសម្បិ អទាសិ, ឧទកំ ន ខីយតេវ។ សា ហដ្ឋតុដ្ឋា យថាបុណ្ណេន ឃដេន គេហាភិមុខី អគមាសិ។ តស្សា សាមិកោ ព្រាហ្មណោ បានីយស្ស ទិន្នភាវំ សុត្វា “ឥមាយ គាមវត្តំ ភិន្នំ, អហញ្ច គារយ្ហោ កតោ”តិ កោធេន បជ្ជលន្តោ តជ្ជេត្វា បាតេត្វា ហត្ថេហិ ច បាទេហិ ច បហរិ។ សា តេន ឧបក្កមេន ជីវិតក្ខយំ បត្វា តាវតឹសភវនេ និព្ពត្តិ, វិមានំ ចស្សា បឋមនាវាវិមានេ វុត្តសទិសំ ឧប្បជ្ជិ។

អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ “ឥង្ឃ មេ ត្វំ, អានន្ទ, ឧទបានតោ បានីយំ អាហរា”តិ។ ថេរោ “ឥទានិ, ភន្តេ, ឧទបានោ ថូណេយ្យកេហិ ទូសិតោ, ន សក្កា បានីយំ អាហរិតុ”ន្តិ អាហ។ ភគវា ទុតិយម្បិ តតិយម្បិ អាណាបេសិ។ តតិយវារេ ថេរោ ភគវតោ បត្តំ អាទាយ ឧទបានាភិមុខោ អគមាសិ។ គច្ឆន្តេ ថេរេ ឧទបានេ ឧទកំ បរិបុណ្ណំ ហុត្វា ឧត្តរិត្វា សមន្តតោ សន្ទតិ, សព្ពំ តិណភុសំ ឧបលវិត្វា សយមេវ អបគច្ឆតិ។ តេន សន្ទមានេន សលិលេន ឧបរូបរិ វឌ្ឍន្តេន អញ្ញេ ជលាសយេ បូរេត្វា តំ គាមំ បរិក្ខិបន្តេន គាមប្បទេសោ អជ្ឈោត្ថរីយតិ។ តំ បាដិហារិយំ ទិស្វា ព្រាហ្មណា អច្ឆរិយព្ភុតចិត្តជាតា ភគវន្តំ ខមាបេសុំ, តង្ខណញ្ញេវ ឧទកោឃោ អន្តរធាយិ។ តេ ភគវតោ ច ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច និវាសដ្ឋានំ សំវិធាយ ស្វាតនាយ និមន្តេត្វា ទុតិយ

ទិវសេ មហាទានំ សជ្ជេត្វា ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន បរិវិសិត្វា សព្ពេ ចូឡេយ្យកា ព្រាហ្មណគហបតិកា ភគវន្តំ ភុត្តាវិំ ឱនីតបត្តបាណិំ បយិរុបាសន្តា និសីទឹសុ។

តេន ច សមយេន សា ទេវតា អត្តនោ សម្បត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា តស្សា ការណំ ឧបធារេន្តី តំ “បានីយទាន”ន្តិ ញត្វា បីតិសោមនស្សជាតា “ហន្ទាហំ ឥទានេវ ភគវន្តំ វន្ទិស្សាមិ, សម្មាបដិបន្នេសុ កតានំ អប្បកានម្បិ ការានំ ឧឡារផលតញ្ច មនុស្សលោកេ បាកដំ ករិស្សាមី”តិ ឧស្សាហជាតា អច្ឆរាសហស្សបរិវារា ឧយ្យានាទិសហិតេន វិមានេន សទ្ធិំយេវ មហតិយា ទេវិទ្ធិយា មហន្តេន ទេវានុភាវេន មហាជនកាយស្ស បស្សន្តស្សេវ អាគន្ត្វា វិមានតោ ឱរុយ្ហ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា អភិវាទេត្វា អញ្ជលិំ បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសិ។ អថ នំ ភគវា តស្សា បរិសាយ កម្មផលំ បច្ចក្ខតោ វិភាវេតុកាមោ –

៦៣. “សុវណ្ណច្ឆទនំ នាវំ, នារិ អារុយ្ហ តិដ្ឋសិ;
ឱគាហសិ បោក្ខរណិំ, បទ្មំ ឆិន្ទសិ បាណិនា។

៦៤. “កូដាគារា និវេសា តេ, វិភត្តា ភាគសោ មិតា;
ទទ្ទល្លមានា អាភន្តិ, សមន្តា ចតុរោ ទិសា។

៦៥. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៦៦. “បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ,
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ –

ចតូហិ គាថាហិ បុច្ឆិ។

៦៧. “សា ទេវតា អត្តមនា, សម្ពុទ្ធេនេវ បុច្ឆិតា;
បញ្ហំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផល”ន្តិ។ –

សង្គីតិការា អាហំសុ។

៦៨. “អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេ;
ទិស្វាន ភិក្ខូ តសិតេ កិលន្តេ, ឧដ្ឋាយ បាតុំ ឧទកំ អទាសិំ។

៦៩. “យោ វេ កិលន្តាន បិបាសិតានំ, ឧដ្ឋាយ បាតុំ ឧទកំ ទទាតិ;
សីតោទកា តស្ស ភវន្តិ នជ្ជោ, បហូតមល្យា ពហុបុណ្ឌរីកា។

៧០. “តំ អាបកា អនុបរិយន្តិ សព្ពទា, សីតោទកា វាលុកសន្ថតា នទី;
អម្ពា ច សាលា តិលកា ច ជម្ពុយោ, ឧទ្ទាលកា បាដលិយោ ច ផុល្លា។

៧១. “តំភូមិភាគេហិ ឧបេតរូបំ, វិមានសេដ្ឋំ ភុស សោភមានំ;
តស្សីធ កម្មស្ស អយំ វិបាកោ, ឯតាទិសំ បុញ្ញកតា លភន្តិ។

៧២. “កូដាគារា និវេសា មេ, វិភត្តា ភាគសោ មិតា;
ទទ្ទល្លមានា អាភន្តិ, សមន្តា ចតុរោ ទិសា។

៧៣. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៧៤. “អក្ខាមិ តេ ពុទ្ធ មហានុភាវ, មនុស្សភូតា យមកាសិ បុញ្ញំ;
តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតិ;
ឯតស្ស កម្មស្ស ផលំ មមេទំ, អត្ថាយ ពុទ្ធោ ឧទកំ អបាយី”តិ។ –

វិស្សជ្ជនគាថាយោ។

៦៣. តត្ថ កិញ្ចាបិ សា ទេវតា យទា ភគវា បុច្ឆិ, តទា តំ នាវំ អារុយ្ហ ន ឋិតា, ន បោក្ខរណិំ ឱគាហតិ, នាបិ បទុមំ ឆិន្ទតិ, កម្មានុភាវចោទិតា បន អភិណ្ហំ ជលវិហារបសុតា តថា ករោតីតិ តំ កិរិយាវិច្ឆេទំ ទស្សនវ

សេនេវ វុត្តំ។ អយញ្ច អត្ថោ ន កេវលមិធេវ, អថ ខោ ហេដ្ឋិមេសុបិ ឯវមេវ ទដ្ឋព្ពោ។

៧២. **កូដាគារា**តិ សុវណ្ណមយកណ្ណិកាពទ្ធគេហវរានិ។ **និវេសា**តិ និវេសនានិ, កច្ឆរានីតិ អត្ថោ។ តេនាហ “វិភត្តា ភាគសោ មិតា”តិ។ តានិ ហិ ចតុសាលភូតានិ អញ្ញមញ្ញស្ស បដិពិម្ពភូតានិ វិយ បដិវិភត្តរូបានិ សមប្បមាណតាយ ភាគសោ មិតានិ វិយ ហោន្តិ។ **ទទ្ទល្លមានា**តិ អតិវិយ វិជ្ជោតមានា។ **អាភន្តី**តិ មណិរតនកនករំសិជាលេហិ ឱភាសេន្តិ។

៧៤. **មមា**តិ ឥទំ បុព្ពាបរាបេក្ខំ, មម កម្មស្ស មម អត្ថាយាតិ អយញ្ហេត្ថ យោជនា។ **ឧទកំ អបាយី**តិ យទេតំ ឧទកទានំ វុត្តំ, ឯតស្ស បុញ្ញកម្មស្ស ឥទំ ផលំ យាយំ ទិព្ពសម្បត្តិ, យស្មា មមត្ថាយ សទេវកេ លោកេ អគ្គទក្ខិណេយ្យោ ពុទ្ធោ ភគវា មយា ទិន្នំ ឧទកំ អបាយីតិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ឯវំ បសន្នមានសាយ ទេវតាយ ភគវា សាមុក្កំសិកំ ធម្មទេសនំ ករោន្តោ សច្ចានិ បកាសេសិ។ សា ទេសនាបរិយោសានេ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ, សម្បត្តបរិសាយបិ ធម្មទេសនា សាត្ថិកា អហោសិ។

តតិយនាវាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៨. ទីបវិមានវណ្ណនា

អភិក្កន្តេន វណ្ណេនាតិ ទីបវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវតិ សាវត្ថិយំ វិហរន្តេ ឧបោសថទិវសេ សម្ពហុលា ឧបាសកា ឧបោសថិកា ហុត្វា បុរេភត្តំ យថាវិភវំ ទានំ ទត្វា កាលស្សេវ ភុញ្ជិត្វា សុទ្ធវត្ថនិវត្ថា សុទ្ធុត្តរាសង្គា គន្ធមាលាទិហត្ថា បច្ឆាភត្តំ វិហារំ គន្ត្វា មនោភាវនីយេ ភិក្ខូ បយិរុបាសិត្វា សាយន្ហេ ធម្មំ សុណន្តិ។ វិហារេយេវ វសិតុកាមានំ តេសំ ធម្មំ សុណន្តានំយេវ សូរិយោ អត្ថង្គតោ, អន្ធការោ ជាតោ។ តត្ថេកា អញ្ញតរា ឥត្ថី “ឥទានិ ទីបាលោកំ កាតុំ យុត្ត”ន្តិ ចិន្តេត្វា អត្តនោ គេហតោ បទីបេយ្យំ អាហរាបេត្វា បទីបំ ឧជ្ជាលេត្វា ធម្មាសនស្ស បុរតោ ឋបេត្វា ធម្មំ សុណិ។ សា តេន បទីបទានេន អត្តមនា បីតិសោមនស្សជាតា ហុត្វា វន្ទិត្វា អត្តនោ គេហំ គតា។ សា អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ ជោតិរសវិមានេ និព្ពត្តិ។ សរីរសោភា បនស្សា អតិវិយ បភស្សរា អញ្ញេ ទេវេ អភិភវិត្វា ទស ទិសា ឱភាសយមានា តិដ្ឋតិ។ អថេកទិវសំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ទេវចារិកំ ចរន្តោតិ សព្ពំ ហេដ្ឋា អាគតនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ ឥធ បន –

៧៥. “អភិក្កន្តេន វណ្ណេន, យា ត្វំ តិដ្ឋសិ ទេវតេ;
ឱភាសេន្តី ទិសា សព្ពា, ឱសធី វិយ តារកា។

៧៦. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៧៧. “កេន ត្វំ វិមលោភាសា, អតិរោចសិ ទេវតា;
កេន តេ សព្ពគត្តេហិ, សព្ពា ឱភាសតេ ទិសា។

៧៨. “បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ –

ចតូហិ គាថាហិ បុច្ឆិ។

៧៩. “សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ហំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

៨០. “អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេ;
តមន្ធការម្ហិ តិមីសិកាយំ, បទីបកាលម្ហិ អទាសិ ទីបំ។

៨១. “យោ អន្ធការម្ហិ តិមីសិកាយំ, បទីបកាលម្ហិ ទទាតិ ទីបំ;
ឧប្បជ្ជតិ ជោតិរសំ វិមានំ, បហូតមល្យំ ពហុបុណ្ឌរីកំ។

៨២. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៨៣. “តេនាហំ វិមលោភាសា, អតិរោចាមិ ទេវតា;
តេន មេ សព្ពគត្តេហិ, សព្ពា ឱភាសតេ ទិសា។

៨៤. “អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សភូតា យមកាសិ បុញ្ញំ;
តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ –

វិស្សជ្ជេសិ។

៧៥. តត្ថ **អភិក្កន្តេន វណ្ណេនា**តិ ឯត្ថ អភិក្កន្ត-សទ្ទោ “អភិក្កន្តា, ភន្តេ, រត្តិ, និក្ខន្តោ បឋមោ យាមោ”តិអាទីសុ (អ. និ. ៨.២០; ឧទា. ៤៥; ចូឡវ. ៣៨៣) ខយេ អាគតោ។ “អយំ ឥមេសំ ចតុន្នំ បុគ្គលានំ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិអាទីសុ (អ. និ. ៤.១០០) សុន្ទរេ។ “អភិក្កន្តំ, ភន្តេ, អភិក្កន្តំ, ភន្តេ”តិអាទីសុ (ទី. និ. ១.២៥០; បារា. ១៥) អព្ភានុមោទនេ។ “អភិក្កន្តេន វណ្ណេន, សព្ពា ឱភាសយំ ទិសា”តិអាទីសុ (វិ. វ. ៨៥៧) អភិរូបេ។ ឥធាបិ អភិរូបេ ឯវ ទដ្ឋព្ពោ។ តស្មា **អភិក្កន្តេនា**តិ អតិកន្តេន អតិមនាបេន, អភិរូបេនាតិ អត្ថោ។ **វណ្ណេនា**តិ ឆវិវណ្ណេន។ **ឱភាសេន្តី ទិសា សព្ពា**តិ សព្ពាបិ ទស ទិសា ជោតេន្តី ឯកាលោកំ ករោន្តី។ កី វិយាតិ អាហ **“ឱសធី វិយ តារកា”**តិ។ ឧស្សន្នា បភា ឯតាយ ធីយតិ, ឱសធីនំ វា អនុពលប្បទាយិកាតិ កត្វា “ឱសធី”តិ លទ្ធនាមា តារកា យថា សមន្តតោ អាលោកំ កុរុមានា តិដ្ឋតិ, ឯវមេវ ត្វំ សព្ពា ទិសា ឱភាសយន្តី តិដ្ឋសីតិ។

៧៧. **សព្ពគត្តេហី**តិ សព្ពេហិ សរីរាវយវេហិ, សកលេហិ អង្គបច្ចង្គេហិ ឱភាសតីតិ អធិប្បាយោ, ហេតុម្ហិ ចេតំ ករណវចនំ។ **សព្ពា ឱភាសតេ ទិសា**តិ សព្ពាបិ ទសទិសា វិជ្ជោតតិ។ “ឱភាសរេ”តិបិ បឋន្តិ, តេសំ សព្ពា ទិសាតិ ពហុវចនមេវ ទដ្ឋព្ពំ។

៨១. **បទីបកាលម្ហី**តិ បទីបករណកាលេ, បទីបុជ្ជលនយោគ្គេ អន្ធការេតិ អត្ថោ។ តេនាហ “យោ អន្ធការម្ហិ តិមីសិកាយ”ន្តិ, ពហលេ មហន្ធការេតិ អត្ថោ។ **ទទាតិ ទីប**ន្តិ បទីបំ ឧជ្ជាលេន្តោ វា អនុជ្ជាលេន្តោ វា បទីបទានំ ទទាតិ, បទីបោបករណានិ ទក្ខិណេយ្យេ ឧទ្ទិស្ស បរិច្ចជតិ។ **ឧបបជ្ជតិ ជោតិរសំ វិមាន**ន្តិ បដិសន្ធិគ្គហណវសេន ជោតិរសំ វិមានំ ឧបគច្ឆតីតិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

អថ យថាបុច្ឆិតេ អត្ថេ ទេវតាយ កថិតេ ថេរោ តមេវ កថំ អដ្ឋុប្បត្តិំ កត្វា ទានាទិកថាយ តស្សា កល្លចិត្តាទិភាវំ ញត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សបរិវារា សា ទេវតា សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ ថេរោ តតោ អាគន្ត្វា តំ បវត្តិំ ភគវតោ អារោចេសិ, ភគវា តស្មិំ វត្ថុស្មិំ សម្បត្តបរិសាយ វិត្ថារេន ធម្មំ ទេសេសិ ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្ថិកា ជាតា, មហាជនោ វិសេសតោ ទីបទានេ សក្កច្ចការី អហោសីតិ។

ទីបវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១០. តិលទក្ខិណវិមានវណ្ណនា

អភិក្កន្តេន វណ្ណេនាតិ តិលទក្ខិណវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ច សមយេន រាជគហេ អញ្ញតរា ឥត្ថី គព្ភិនី តិលេ ធោវិត្វា អាតបេ សុក្ខាបេតិ តេលំ កាតុកាមា។ សា ច បរិក្ខីណាយុកា តំ ទិវសមេវ ចវនធម្មា, និរយសំវត្តនិកំ ចស្សា កម្មំ ឱកាសំ កត្វា ឋិតំ។ អថ នំ ភគវា បច្ចូសវេលាយំ លោកំ វោលោកេន្តោ ទិព្ពចក្ខុនា ទិស្វា ចិន្តេសិ “អយំ ឥត្ថី អជ្ជ កាលំ កត្វា និរយេ និព្ពត្តិស្សតិ, យំនូនាហំ តិលភិក្ខាបដិគ្គហណេន តំ សគ្គូបគំ ករេយ្យ”ន្តិ។ សោ សាវត្ថិតោ តង្ខណេនេវ រាជគហំ គន្ត្វា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ រាជគហេ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ អនុបុព្ពេន តស្សា គេហទ្វារំ បាបុណិ។ សា ឥត្ថី ភគវន្តំ បស្សិត្វា សញ្ជាតបីតិសោមនស្សា សហសា ឧដ្ឋហិត្វា កតញ្ជលិ អញ្ញំ ទាតព្ពយុត្តកំ អបស្សន្តី ហត្ថបាទេ ធោវិត្វា តិលេ រាសិ កត្វា ឧភោហិ ហត្ថេហិ បរិគ្គហេត្វា អញ្ជលិបូរំ តិលំ ភគវតោ បត្តេ អាកិរិត្វា ភគវន្តំ វន្ទិ។ តំ ភគវា អនុកម្បមានោ “សុខិនី ហោហី”តិ វត្វា បក្កាមិ។ សា តស្សា រត្តិយា បច្ចូសសមយេ កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ ទ្វាទសយោជនិកេ កនកវិមានេ សុត្តប្បពុទ្ធា វិយ និព្ពត្តិ។

អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តំ អច្ឆរាសហស្សបរិវុតំ មហតិយា ទេវិទ្ធិយា វិរោចមានមុបគន្ត្វា –

៨៥. “អភិក្កន្តេន វណ្ណេន, យា ត្វំ តិដ្ឋសិ ទេវតេ;

ឱភាសេន្តិ ទិសា សព្ពា, ឱសធី វិយ តារកា។

៨៦. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៨៧. “បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ,
មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា,
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ – បុច្ឆិ;

៨៨. “សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ហំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

៨៩. “អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេ។
៩០. “អទ្ទសំ វិរជំ ពុទ្ធំ, វិប្បសន្នមនាវិលំ;
អាសជ្ជ ទានំ អទាសឹ, អកាមា តិលទក្ខិណំ;
ទក្ខិណេយ្យស្ស ពុទ្ធស្ស, បសន្នា សេហិ បាណិភិ។

៩១. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៩២. “អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សភូតា យមកាសិ បុញ្ញំ;
តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ –

សា វិស្សជ្ជេសិ។

៩០. តត្ថ **អាសជ្ជា**តិ អយំ អាសជ្ជ-សទ្ទោ “អាសជ្ជ នំ តថាគត”ន្តិអាទីសុ (ចូឡវ. ៣៥០) ឃដ្ដេន អាគតោ។ “អាសជ្ជ ទានំ ទេតី”តិអាទីសុ (ទី. និ. ៣.៣៣៦; អ. និ. ៨.៣១) សមាគមេ។ ឥធាបិ សមាគមេយេវ ទដ្ឋព្ពោ។ តស្មា **អាសជ្ជា**តិ សមាគន្ត្វា, សមវាយេន សម្បត្វាតិ អត្ថោ។ តេនាហ **“អកាមា”**តិ។ សា ហិ ទេយ្យធម្មសំវិធានបុព្ពកំ បុរិមសិទ្ធំ ទានសង្កប្បំ វិនា សហសា សម្បត្តេ ភគវតិ បវត្តិតំ តិលទានំ សន្ធាយាហ “អាសជ្ជ ទានំ អទាសឹ, អកាមា តិលទក្ខិណ”ន្តិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

តិលទក្ខិណវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១១. បឋមបតិព្ពតាវិមានវណ្ណនា

កោញ្ចា មយូរា ទិវិយា ច ហំសាតិ បតិព្ពតាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តត្ថ អញ្ញតរា ឥត្ថី បតិព្ពតា អហោសិ ភត្តុ អនុកូលវត្តិនី ខមា បទក្ខិណគ្គាហិនី, ន កុទ្ធាបិ បដិប្ផរតិ, អផរុសវាចា សច្ចវាទិនី សទ្ធា បសន្នា យថាវិភវំ ទានានិ ច អទាសិ។ សា កេនចិទេវ រោគេន ផុដ្ឋា កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ និព្ពត្តិ។ អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ បុរិមនយេនេវ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តំ ទេវធីតរំ មហតី សម្បត្តី អនុភវន្តី ទិស្វា តស្សា សមីបមុបគតោ។ សា អច្ឆរាសហស្សបរិវុតា សដ្ឋិសកដភារាលង្ការបដិមណ្ឌិតត្តភាវា ថេរស្ស បាទេសុ សិរសា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ថេរោបិ តាយ កតបុញ្ញកម្មំ បុច្ឆន្តោ –

៩៣. “កោញ្ចា មយូរា ទិវិយា ច ហំសា, វគ្គុស្សរា កោកិលា សម្បតន្តិ;
បុប្ផាភិកិណ្ណំ រម្មមិទំ វិមានំ, អនេកចិត្តំ នរនារិសេវិតំ។

៩៤. “តត្ថច្ឆសិ ទេវិ មហានុភាវេ, ឥទ្ធី វិកុព្ពន្តិ អនេករូបា;
ឥមា ច តេ អច្ឆរាយោ សមន្តតោ, នច្ចន្តិ គាយន្តិ បមោទយន្តិ ច។

៩៥. “ទេវិទ្ធិបត្តាសិ មហានុភាវេ,
មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា,
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ – អាហ;

៩៦. “សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ហំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

៩៧. “អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, បតិព្ពតានញ្ញមនា អហោសិំ;
មាតាវ បុត្តំ អនុរក្ខមានា, កុទ្ធាបិហំ នប្ផរុសំ អវោចំ។

៩៨. “សច្ចេ ឋិតា មោសវជ្ជំ បហាយ, ទានេ រតា សង្គហិតត្តភាវា;
អន្នញ្ច បានញ្ច បសន្នចិត្តា, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទាសិំ។

៩៩. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១០០. “អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សភូតា យមកាសិ បុញ្ញំ;
តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ –

សា ទេវតា វិស្សជ្ជេសិ។

៩៣. តត្ថ **កោញ្ចា**តិ កោញ្ចសកុណា, យេ “សារសា”តិបិ វុច្ចន្តិ។ **មយូរា**តិ មោរា។ **ទិវិយា**តិ ទិព្ពានុភាវា។ ឥទញ្ហិ បទំ “ទិវិយា កោញ្ចា, ទិវិយា មយូរា”តិអាទិនា ចតូហិបិ បទេហិ យោជេតព្ពំ។ **ហំសា**តិ សុវណ្ណហំសាទិហំសា។ **វគ្គុស្សរា**តិ មធុរស្សរា។ **កោកិលា**តិ កាឡកោកិលា ចេវ សុក្កកោកិលា ច។ **សម្បតន្តី**តិ ទេវតាយ អភិរមណត្ថំ កីឡន្តា លឡន្តា សមន្តតោ បតន្តិ វិចរន្តិ។ កោញ្ចាទិរូបេន ហិ ទេវតាយ រតិជននត្ថំ បរិវារភូតា ទេវតា កីឡន្តា លឡន្តា “កោញ្ចា”តិអាទិនា វុត្តា។ **បុប្ផាភិកិណ្ណ**ន្តិ គន្ធិតាគន្ធិតេហិ នានាវិធរតនកុសុមេហិ ឱកិណ្ណំ។ **រម្ម**ន្តិ រមណីយំ, មនោរមន្តិ អត្ថោ។ **អនេកចិត្ត**ន្តិ អនេកេហិ ឧយ្យានកប្បរុក្ខបោក្ខរណិអាទីហិ វិមានេសុ ច អនេកេហិ ភិត្តិវិសេសាទីហិ ចិត្តំ។ **នរនារិសេវិត**ន្តិ បរិវារភូតេហិ ទេវបុត្តេហិ ទេវធីតាហិ ច ឧបសេវិតំ។

៩៤. **ឥទ្ធី វិកុព្ពន្តិ អនេករូបា**តិ នានារូបានំ វិទំសនេន អនេករូបា កម្មានុភាវសិទ្ធា ឥទ្ធី វិកុព្ពន្តី វិកុព្ពនិទ្ធិយោ វលញ្ជេន្តី អច្ឆសីតិ យោជនា។

៩៧. **អនញ្ញមនា**តិ បតិព្ពតា, បតិតោ អញ្ញស្មិំ មនោ ឯតិស្សាតិ អញ្ញមនា, ន អញ្ញមនាតិ អនញ្ញមនា, មយ្ហំ សាមិកតោ អញ្ញស្មិំ បុរិសេ បាបកំ ចិត្តំ ន ឧប្បាទេសិន្តិ អត្ថោ។ **មាតាវ បុត្តំ អនុរក្ខមានា**តិ យថា មាតា បុត្តំ, ឯវំ មយ្ហំ សាមិកំ, សព្ពេបិ វា សត្តេ ហិតេសិតាយ អហិតាបនយនកាមតាយ ច អនុទ្ទយមានា។ **កុទ្ធាបិហំ នប្ផរុសំ អវោច**ន្តិ បរេន កតំ អផាសុកំ បដិច្ច កុទ្ធាបិ សមានា អហំ ផរុសវចនំ ន កថេសិំ, អញ្ញទត្ថុ បិយវចនមេវ អភាសិន្តិ អធិប្បាយោ។

៩៨. **សច្ចេ ឋិតា**តិ សច្ចេ បតិដ្ឋិតា។ យស្មា មុសាវាទា វេរមណិយា សច្ចេ បតិដ្ឋិតា នាម ហោតិ, ន កទាចិ សច្ចវចនមត្តេនាតិ អាហ – **មោសវជ្ជំ បហាយា**តិ មុសាវាទំ បហាយ។ **ទានេ រតា**តិ ទានេ អភិរតា, យុត្តប្បយុត្តាតិ អត្ថោ។ **សង្គហិតត្តភាវា**តិ សង្គហវត្ថូហិ អត្តានំ វិយ សភាវេនេវ បរេសំ សង្គណ្ហនសីលា អន្នញ្ច បានញ្ច កម្មផលសទ្ធាយ បសន្នចិត្តា សក្កច្ចំ ចិត្តីការេន អទាសិំ, អញ្ញញ្ច វត្ថាទិទានំ វិបុលំ ឧឡារំ អទាសិន្តិ យោជនា។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

បតិព្ពតាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១២. ទុតិយបតិព្ពតាវិមានវណ្ណនា

វេឡុរិយថម្ភន្តិ ទុតិយបតិព្ពតាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? សាវត្ថិយំ កិរ អញ្ញតរា ឧបាសិកា បតិព្ពតា ហុត្វា សទ្ធា បសន្នា បញ្ច សីលានិ សុវិសុទ្ធានិ កត្វា រក្ខិ, យថាវិភវញ្ច ទានានិ អទាសិ, សា កាលំ កត្វា តាវតិំសភវនេ ឧប្បជ្ជិ។ សេសំ ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវ។

១០១. “វេឡុរិយថម្ភំ រុចិរំ បភស្សរំ, វិមានមារុយ្ហ អនេកចិត្តំ;
តត្ថច្ឆសិ ទេវិ មហានុភាវេ, ឧច្ចាវចា ឥទ្ធិ វិកុព្ពមានា;
ឥមា ច តេ អច្ឆរាយោ សមន្តតោ, នច្ចន្តិ គាយន្តិ បមោទយន្តិ ច។

១០២. “ទេវិទ្ធិបត្តាសិ មហានុភាវេ,
មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា,
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ – បុច្ឆិ;

១០៣. “សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ហំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

១០៤. “អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, ឧបាសិកា ចក្ខុមតោ អហោសិំ;
បាណាតិបាតា វិរតា អហោសិំ, លោកេ អទិន្នំ បរិវជ្ជយិស្សំ។

១០៥. “អមជ្ជបា នោ ច មុសា អភាណិំ, សកេន សាមិនា អហោសិំ តុដ្ឋា;
អន្នញ្ច បានញ្ច បសន្នចិត្តា, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទាសិំ។

១០៦. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១០៧. “អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ,
មនុស្សភូតា យមកាសិ បុញ្ញំ;
តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវា,
វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ – វិស្សជ្ជេសិ;

១០១. តត្ថ **វេឡុរិយថម្ភ**ន្តិ វេឡុរិយមណិមយថម្ភំ។ **រុចិរ**ន្តិ រមណីយំ។ **បភស្សរ**ន្តិ អតិវិយ ភាសុរំ។ **ឧច្ចាវចា**តិ ឧច្ចា ច អវចា ច, វិវិធាតិ អត្ថោ។

១០៤-៥. **ឧបាសិកា**តិ សរណគមនេន ឧបាសិកាលក្ខណេ ឋិតា។ វុត្តញ្ហិ –

“យតោ ខោ, មហានាម, អរិយសាវកោ ពុទ្ធំ សរណំ គតោ ហោតិ, ធម្មំ សរណំ គតោ ហោតិ, សង្ឃំ សរណំ គតោ ហោតិ, ឯត្តាវតា ខោ, មហានាម, អរិយសាវកោ ឧបាសកោ ហោតី”តិ (សំ. និ. ៥.១០៣៣)។

ចក្ខុមតោតិ បញ្ចហិ ចក្ខូហិ ចក្ខុមតោ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ។ ឯវំ ឧបាសិកាភាវកិត្តនេន អាសយសុទ្ធិំ ទស្សេត្វា បយោគសុទ្ធិំ ទស្សេតុំ “**បាណាតិបាតា វិរតា**”តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ **សកេន សាមិនា អហោសិំ តុដ្ឋា**តិ មិច្ឆាចារាវេរមណិមាហ។ សេសំ ហេដ្ឋា វុត្តសទិសមេវ។

ទុតិយបតិព្ពតាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១៣. បឋមសុណិសាវិមានវណ្ណនា

អភិក្កន្តេន វណ្ណេនាតិ សុណិសាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? សាវត្ថិយំ អញ្ញតរស្មិំ គេហេ ឯកា កុលសុណ្ហា គេហំ បិណ្ឌាយ បវិដ្ឋំ ខីណាសវត្ថេរំ ទិស្វា សញ្ជាតបីតិសោមនស្សា “ឥទំ មយ្ហំ ឧត្តមំ បុញ្ញក្ខេត្តំ ឧបដ្ឋិត”ន្តិ អត្តនា លទ្ធំ បូវភាគំ អាទាយ អាទរេន ថេរស្ស ឧបនេសិ, ថេរោ តំ បដិគ្គហេត្វា អនុមោទនំ កត្វា គតោ។ សា អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតិំសភវនេ ឧប្បជ្ជិ។ សេសំ សព្ពំ ហេដ្ឋា វុត្តសទិសមេវ។ តេន វុត្តំ –

១០៨. “អភិក្កន្តេន វណ្ណេន, យា ត្វំ តិដ្ឋសិ ទេវតេ;
ឱភាសេន្តី ទិសា សព្ពា, ឱសធី វិយ តារកា។

១០៩. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១១០. “បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

១១១. “សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;

បញ្ហំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

១១២. “អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, សុណិសា អហោសឹ សសុរស្ស គេហេ។
១១៣. “អទ្ទសំ វិរជំ ភិក្ខុំ, វិប្បសន្នមនាវិលំ;
តស្ស អទាសហំ បូវំ, បសន្នា សេហិ បាណិភិ;
ភាគឌ្ឍភាគំ ទត្វាន, មោទាមិ នន្ទនេ វនេ។

១១៤. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១១៥. “អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សភូតា យមកាសិ បុញ្ញំ;
តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

១១២. តត្ថ **សុណិសា**តិ បុត្តស្ស ភរិយា។ ឥត្ថិយា ហិ សាមិកស្ស បិតា “សសុរោ”តិ វុច្ចតិ, តស្ស ច សា “សុណិសា”តិ។ តំ សន្ធាយ “សុណិសា អហោសឹ សសុរស្ស គេហេ”តិ។

១១៣. **ភាគឌ្ឍភាគ**ន្តិ អត្តនា លទ្ធបដិវីសតោ ឧបឌ្ឍភាគំ។ **មោទាមិ នន្ទនេ វនេ**តិ ថេរេន នន្ទនវនេ ទិដ្ឋតាយ អាហ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

សុណិសាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១៤. ទុតិយសុណិសាវិមានវណ្ណនា

អភិក្កន្តេន វណ្ណេនាតិ ទុតិយសុណិសាវិមានំ។ ឯត្ថ បន អបុព្ពំ នត្ថិ, អឌ្ឍុប្បត្តិយំ កុម្មាសទានមេវ វិសេសោ។ តេន វុត្តំ –

១១៦. “អភិក្កន្តេន វណ្ណេន, យា ត្វំ តិដ្ឋសិ ទេវតេ;
ឱភាសេន្តី ទិសា សព្ពា, ឱសធី វិយ តារកា។

១១៧. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១១៨. “បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

១១៩. “សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ហំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

១២០. “អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, សុណិសា អហោសឹ សសុរស្ស គេហេ។
១២១. “អទ្ទសំ វិរជំ ភិក្ខុំ, វិប្បសន្នមនាវិលំ;
តស្ស អទាសហំ ភាគំ, បសន្នា សេហិ បាណិភិ;
កុម្មាសបិណ្ឌំ ទត្វាន, មោទាមិ នន្ទនេ វនេ។

១២២. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១២៣. “អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សភូតា យមកាសិ បុញ្ញំ;
តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

១២១. តត្ថ **ភាគ**ន្តិ កុម្មាសកោដ្ឋាសំ។ តេនាហ **“កុម្មាសបិណ្ឌំ ទត្វានា”**តិ។ កុម្មាសោតិ ច យវកុម្មាសោ វុត្តោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ទុតិយសុណិសាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១៥. ឧត្តរាវិមានវណ្ណនា

អភិក្កន្តេន វណ្ណេនាតិ ឧត្តរាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ច សមយេន បុណ្ណោ នាម ទុគ្គតបុរិសោ រាជគហសេដ្ឋឹ ឧបនិស្សាយ ជីវតិ, តស្ស ភរិយា ឧត្តរា, ឧត្តរា ច នាម ធីតាតិ ទ្វេ ឯវ គេហមានុសកា។ អថេកទិវសំ រាជគហេ "មហាជនេន សត្តាហំ នក្ខត្តំ កីឡិតព្ព"ន្តិ ឃោសនំ ករឹសុ។ តំ សុត្វា សេដ្ឋិ បាតោវ អាគតំ បុណ្ណំ "តាត, អម្ហាកំ បរិជនោ នក្ខត្តំ កីឡិតុកាមោ, ត្វំ កឹ នក្ខត្តំ កីឡិស្សសិ, ឧទាហុ ភតឹ ករិស្សសី"តិ អាហ។ "សាមិ, នក្ខត្តំ នាម សធនានំ ហោតិ, មម បន គេហេ ស្វាតនាយ យាគុតណ្ឌុលានិបិ នត្ថិ, កឹ មេ នក្ខត្តេន? គោណេ លភន្តោ កសិតុំ គមិស្សាមី'តិ។ "តេន ហិ គោណេ គណ្ហស្សូ"តិ។ សោ ពលវគោណេ ច ភទ្ទនង្គលញ្ច គហេត្វា "ភទ្ទេ, នាគរា នក្ខត្តំ កីឡន្តិ, អហំ ទលិទ្ទតាយ ភតឹ កាតុំ គមិស្សាមិ, មយ្ហម្បិ តាវ អជ្ជ ទិគុណំ និវាបំ បចិត្វា ភត្តំ អាហរេយ្យាសី"តិ ភរិយំ វត្វា ខេត្តំ អគមាសិ។

សារិបុត្តត្ថេរោបិ សត្តាហំ និរោធសមាបន្នោ តតោ វុដ្ឋាយ "កស្ស នុ ខោ អជ្ជ មយា សង្គហំ កាតុំ វដ្ដតី"តិ ឱលោកេន្តោ បុណ្ណំ អត្តនោ ញាណជាលស្ស អន្តោ បវិដ្ឋំ ទិស្វា "សទ្ធោ នុ ខោ ឯស, សក្ខិស្សតិ វា មេ សង្គហំ កាតុ"ន្តិ ឱលោកេន្តោ តស្ស សទ្ធភាវញ្ច សង្គហំ កាតុំ សមត្ថភាវញ្ច តប្បច្ចយា ច តស្ស មហាសម្បត្តិបដិលាភំ ញត្វា បត្តចីវរំ អាទាយ តស្ស កសនដ្ឋានំ គន្ត្វា អាវាដតីរេ ឯកំ គុម្ពំ ឱលោកេន្តោ អដ្ឋាសិ។ បុណ្ណោ ថេរំ ទិស្វាវ កសឹ ឋបេត្វា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន ថេរំ វន្ទិត្វា "ទន្តកដ្ឋេន អត្ថោ ភវិស្សតី"តិ ទន្តកដ្ឋំ កប្បិយំ កត្វា អទាសិ។ អថស្ស ថេរោ បត្តញ្ច បរិស្សាវនញ្ច នីហរិត្វា អទាសិ។ សោ "បានីយេន អត្ថោ ភវិស្សតី"តិ តំ អាទាយ បានីយំ បរិស្សាវេត្វា អទាសិ។

ថេរោ ចិន្តេសិ "អយំ បរេសំ បច្ឆិមគេហេ វសតិ, សចស្ស គេហទ្វារំ គមិស្សាមិ, ឥមស្ស ភរិយា មំ ទដ្ឋុំ ន សក្ខិស្សតិ, យាវស្ស ភរិយា ភត្តំ អាទាយ មគ្គំ បដិបជ្ជតិ, តាវ ឥធេវ ភវិស្សាមី"តិ។ សោ តត្ថេវ ថោកំ វីតិនាមេត្វា តស្សា មគ្គារុឡ្ហភាវំ ញត្វា អន្តោនគរាភិមុខោ បាយាសិ។ សា អន្តរាមគ្គេ ថេរំ ទិស្វា ចិន្តេសិ "អប្បេកទាហំ ទេយ្យធម្មេ សតិ អយ្យំ ន បស្សាមិ, អប្បេកទា មេ អយ្យំ បស្សន្តិយា ទេយ្យធម្មោ ន ហោតិ, អជ្ជ បន មេ អយ្យោ ច ទិដ្ឋោ, ទេយ្យធម្មោ ចាយំ អត្ថិ, ករិស្សតិ នុ ខោ មេ សង្គហ"ន្តិ។ សា ភត្តភាជនំ ឱតារេត្វា ថេរំ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទិត្វា "ភន្តេ, ឥទំ លូខំ វា បណីតំ វាតិ អចិន្តេត្វា ទាសស្ស វោ សង្គហំ ករោថា"តិ អាហ។ អថ ថេរោ បត្តំ ឧបនាមេត្វា តាយ ឯកេន ហត្ថេន ភាជនំ ធារេត្វា ឯកេន ហត្ថេន តតោ ភត្តំ ទទមានាយ ឧបឌ្ឍភត្តេ ទិន្នេ "អល"ន្តិ ហត្ថេន បត្តំ បិទហិ។ សា "ភន្តេ, ឯកោវ បដិវីសោ, ន សក្កា ទ្វិធា កាតុំ, តុម្ហាកំ ទាសស្ស ឥធលោកសង្គហំ អកត្វា បរលោកសង្គហំ ករោថ, និរវសេសមេវ ទាតុកាមាម្ហី"តិ វត្វា សព្ពមេវស្ស បត្តេ បតិដ្ឋាបេត្វា "តុម្ហេហិ ទិដ្ឋធម្មស្ស ភាគិនី អស្ស"ន្តិ បត្ថនំ អកាសិ។ ថេរោ "ឯវំ ហោតូ"តិ វត្វា ឋិតកោវ អនុមោទនំ កត្វា ឯកស្មឹ ឧទកផាសុកដ្ឋានេ និសីទិត្វា ភត្តកិច្ចំ អកាសិ។ សាបិ បដិនិវត្តិត្វា តណ្ឌុលេ បរិយេសិត្វា ភត្តំ បចិ។

បុណ្ណោបិ អឌ្ឍករីសមត្តំ ឋានំ កសិត្វា ជិឃច្ឆំ សហិតុំ អសក្កោន្តោ គោណេ វិស្សជ្ជេត្វា ឯកំ រុក្ខឆាយំ បវិសិត្វា មគ្គំ ឱលោកេន្តោ និសីទិ។ អថស្ស ភរិយា ភត្តមាទាយ គច្ឆមានា តំ ទិស្វាវ "ឯស ជិឃច្ឆាបីឡិតោ មំ ឱលោកេន្តោ និសិន្នោ, សចេ មំ 'អតិវិយ ចិរាយី'តិ តជ្ជេត្វា បតោទលដ្ឋិយា បហរិស្សតិ, មយា កតកម្មំ និរត្ថកំ ភវិស្សតិ, បដិកច្ចេវស្ស អារោចេស្សាមី"តិ ចិន្តេត្វា ឯវមាហ "សាមិ, អជ្ជេកទិវសំ ចិត្តំ បសាទេហិ, មា មយា កតកម្មំ និរត្ថកំ ករិ, អហំ បាតោវ តេ ភត្តំ អាហរន្តី អន្តរាមគ្គេ ធម្មសេនាបតឹ ទិស្វា តវ ភត្តំ តស្ស ទត្វា បុន គេហំ គន្ត្វា ភត្តំ បចិត្វា អាគតា, បសាទេហិ, សាមិ, ចិត្ត"ន្តិ។ សោ "កឹ វទេសិ, ភទ្ទេ"តិ បុច្ឆិត្វា បុន តមត្ថំ សុត្វា "ភទ្ទេ , សាធុ វត តេ កតំ មម ភត្តំ អយ្យស្ស ទទមានាយ, មយាបិស្ស អជ្ជ បាតោវ ទន្តកដ្ឋញ្ច មុខោទកញ្ច ទិន្ន"ន្តិ បសន្នមានសោ តំ វចនំ អភិនន្ទិត្វា ឧស្សូរេ លទ្ធភត្តតាយ កិលន្តកាយោ តស្សា អង្កេ សីសំ កត្វា និទ្ទំ ឱក្កមិ។

អថស្ស បាតោវ កសិតដ្ឋានំ បំសុចុណ្ណំ ឧបាទាយ សព្ពំ រត្តសុវណ្ណំ ហុត្វា កណិការបុប្ផរាសិ វិយ សោភមានំ អដ្ឋាសិ។ សោ បពុទ្ធោ ឱលោកេត្វា ភរិយំ អាហ "ភទ្ទេ, ឯតំ មយា កសិតដ្ឋានំ សព្ពំ មម សុវណ្ណំ ហុត្វា បញ្ញាយតិ, កឹ នុ ខោ មេ អតិឧស្សូរេ លទ្ធភត្តតាយ អក្ខីនិ ភមន្តី"តិ។ "សាមិ, មយ្ហម្បិ ឯវមេវ បញ្ញាយតី"តិ។ សោ ឧដ្ឋាយ តត្ថ គន្ត្វា ឯកំ បិណ្ឌំ គហេត្វា នង្គលសីសេ បហរិត្វា សុវណ្ណភាវំ ញត្វា "អហោ អយ្យស្ស ធម្មសេនាបតិស្ស ទិន្នទានេ អជ្ជេវ វិបាកោ ទស្សិតោ, ន ខោ បន សក្កា ឯត្តកំ ធនំ បដិច្ឆាទេត្វា បរិភុញ្ជិតុ"ន្តិ ភរិយាយ អាភតំ ភត្តបាតឹ សុវណ្ណស្ស បូរេត្វា រាជកុលំ គន្ត្វា រញ្ញា កតោកាសោ បវិសិត្វា រាជានំ អភិវាទេត្វា "កឹ តាតា"តិ វុត្តេ "ទេវ, អជ្ជ មយា កសិតដ្ឋានំ សព្ពំ សុវណ្ណរាសិមេវ ហុត្វា ឋិតំ, សុវណ្ណំ អាហរាបេតុំ វដ្ដតី"តិ អាហ។ "កោសិ ត្វ"ន្តិ? "បុណ្ណោ នាមាហ"ន្តិ។ "កឹ បន តេ អជ្ជ កត"ន្តិ? "ធម្មសេនាបតិស្ស មេ បាតោវ ទន្តកដ្ឋញ្ច មុខោទកញ្ច ទិន្នំ, ភរិយាយបិ មេ មយ្ហំ អាហដភត្តំ តស្សេវ ទិន្ន"ន្តិ។

តំ សុត្វា រាជា “អច្ឆេរំ កិរ ភោ ធម្មសេនាបតិស្ស ទិន្នទានេ វិបាកោ ទស្សិតោ”តិ វត្វា “តាត, កឹ ករោមី”តិ
បុច្ឆិ។ “ពហូនិ សកដសហស្សានិ បហិណិត្វា សុវណ្ណំ អាហរាបេថា”តិ។ រាជា សកដានិ បហិណិ។ រាជបុរិសេសុ
“រញ្ញោ សន្តក”ន្តិ គណ្ហន្តេសុ គហិតំ គហិតំ មត្តិកាវ ហោតិ។ តេហិ គន្ត្វា រញ្ញោ អារោចិតេ “តាតា, តុម្ហេហិ កិន្តិ
វត្វា គហិត”ន្តិ បុដ្ឋា “តុម្ហាកំ សន្តក”ន្តិ អាហំសុ។ តេន ហិ, តាតា, បុន គច្ឆថ, “បុណ្ណស្ស សន្តក”ន្តិ វត្វា
គណ្ហថាតិ។ តេ តថា ករិំសុ គហិតំ គហិតំ សុវណ្ណមេវ អហោសិ។ តំ សព្ពំ អាហរិត្វា រាជង្គណេ រាសឹ អកំសុ, អសីតិ
ហត្ថុព្ពេធោ រាសិ អហោសិ។ រាជា នាគរេ សន្និបាតាបេត្វា អាហ “ឥមស្មឹ នគរេ អត្ថិ កស្សចិ ឯត្តកំ សុវណ្ណ”ន្តិ?
“នត្ថិ, ទេវា”តិ។ “កឹ បនស្ស ទាតុំ វដ្ដតី”តិ? “សេដ្ឋិច្ឆត្តំ, ទេវា”តិ។ រាជា “ពហុធនសេដ្ឋិ នាម ហោតូ”តិ
មហន្តេន ភោគេន សទ្ធឹ តស្ស សេដ្ឋិច្ឆត្តំ អទាសិ។

អថ នំ សោ អាហ “មយំ, ទេវ, ឯត្តកំ កាលំ បរកុលេ វសិម្ហា, វសនដ្ឋានំ នោ ទេថា”តិ។ តេន ហិ បស្ស,
ឯស គុម្ពោ បញ្ញាយតិ, ឯតំ ហរាបេត្វា គេហំ ការេហីតិ បុរាណសេដ្ឋិស្ស គេហដ្ឋានំ អាចិក្ខិ។ សោ តស្មឹ ឋានេ
កតិបាហេនេវ គេហំ ការាបេត្វា គេហបវេសនមង្គលញ្ច ឆត្តមង្គលញ្ច ឯកតោវ ករោន្តោ សត្តាហំ ពុទ្ធប្ប
មុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទានំ អទាសិ។ អថស្ស សត្ថា ទានានុមោទនំ ករោន្តោ អនុបុព្ពឹ កថំ កថេសិ។
ធម្មកថាវសានេ បុណ្ណសេដ្ឋិ ច ភរិយា ចស្ស ធីតា ច ឧត្តរាតិ តយោបិ ជនា សោតាបន្នា អហេសុំ។

អបរភាគេ រាជគហសេដ្ឋិ បុណ្ណសេដ្ឋិនោ ធីតរំ អត្តនោ បុត្តស្ស វារេសិ។ សោ “នាហំ ទស្សាមី”តិ វុត្តោ “មា
ឯវំ ករោតុ, ឯត្តកំ កាលំ អម្ហេ និស្សាយ វសន្តេនេវ តេ សម្បត្តិ លទ្ធា, ទេតុ មេ បុត្តស្ស តេ ធីតរ”ន្តិ អាហ។ សោ
“មិច្ឆាទិដ្ឋិកា តុម្ហេ, មម ធីតា តីហិ រតនេហិ វិនា វសិតុំ ន សក្កោតិ, នេវស្ស ធីតរំ ទស្សាមី”តិ អាហ។ អថ នំ
ពហូ សេដ្ឋិគហបតិកាទយោ កុលបុត្តា “មា តេន សទ្ធឹ វិស្សាសំ ភិន្ទិ, ទេហិស្ស ធីតរ”ន្តិ យាចឹសុ។ សោ តេសំ
វចនំ សម្បដិច្ឆិត្វា អាសាឡ្ហិបុណ្ណមាយ ធីតរំ អទាសិ។ សា បតិកុលំ គតកាលតោ បដ្ឋាយ ភិក្ខុំ វា ភិក្ខុនឹ វា
ឧបសង្កមិតុំ ទានំ វា ទាតុំ ធម្មំ វា សោតុំ នាលត្ថ, ឯវំ អឌ្ឍតិយេសុ មាសេសុ វីតិវត្តេសុ អត្តនោ សន្តិកេ ឋិតេ
បរិចារិកេ បុច្ឆិ “ឥទានិ កិត្តកំ អន្តោវស្សំ អវសិដ្ឋ”ន្តិ? “អឌ្ឍមាសោ, អយ្យេ”តិ។ សា មាតាបិតូនំ សាសនំ
បហិណិ “កស្មា មំ ឯវរូបេ ពន្ធនាគារេ បក្ខិបឹសុ, វរំ តុម្ហេហិ មំ លក្ខណាហតំ កត្វា បរេសំ ទាសឹ សាវេតុំ, ន ឯវ
រូបស្ស មិច្ឆាទិដ្ឋិកស្ស កុលស្ស ទាតុំ, អាគតកាលតោ បដ្ឋាយ ភិក្ខុទស្សនាទីសុ ឯកម្បិ បុញ្ញំ កាតុំ ន
លភាមី”តិ។ អថស្សា បិតា “ទុក្ខិតា វត មេ ធីតា”តិ អនត្តមនតំ បវេទេត្វា បញ្ចទស កហាបណសហស្សានិ
បេសេសិ, “ឥមស្មឹ នគរេ សិរិមា នាម គណិកា អត្ថិ, ទេវសិកំ សហស្សំ គណ្ហាតិ, ឥមេហិ កហាបណេហិ តំ អានេ
ត្វា សាមិកស្ស និយ្យាទេត្វា សយំ យថារុចិ បុញ្ញានិ ករោតូ”តិ សាសនញ្ច បហិណិ។ ឧត្តរា តថា កត្វា សាមិកេន
សិរិមំ ទិស្វា “កិមិទ”ន្តិ វុត្តេ “សាមិ, ឥមំ អឌ្ឍមាសំ មម សហាយិកា តុម្ហេ បរិចរតុ, អហំ បន ឥមំ អឌ្ឍមាសំ
ទានញ្ចេវ ទាតុកាមា ធម្មញ្ច សោតុកាមា”តិ អាហ។ សោ តំ អភិរូបំ ឥត្ថឹ ទិស្វា ឧប្បន្នសិនេហោ “សាធូ”តិ
សម្បដិច្ឆិ។

ឧត្តរាបិ ខោ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ និមន្តេត្វា “ភន្តេ, ឥមំ អឌ្ឍមាសំ អញ្ញត្ថ អគន្ត្វា ឥធេវ ភិក្ខា
គហេតព្ពា”តិ សត្ថុ បដិញ្ញំ គហេត្វា “ឥតោ ទានិ បដ្ឋាយ យាវ មហាបវារណា, តាវ សត្ថារំ ឧបដ្ឋាតុំ ធម្មញ្ច
សោតុំ លភិស្សាមី”តិ តុដ្ឋមានសា “ឯវំ យាគុំ បចថ, ឯវំ ភត្តំ បចថ, ឯវំ បូវំ បចថា”តិ មហានសេ សព្ពកិច្ចានិ
សំវិទហន្តី វិចរតិ។ អថស្សា សាមិកោ “ស្វេ មហាបវារណា ភវិស្សតី”តិ មហានសាភិមុខោ វាតបានេ ឋត្វា “កឹ នុ
ខោ ករោន្តី សា អន្ធពាលា វិចរតី”តិ ឱលោកេត្វា តំ សេទកិលិន្នំ ឆារិកាយ ឱកិណ្ណំ អង្គារមសិមក្ខិតំ តថា
សំវិទហិត្វា វិចរមានំ ទិស្វា “អហោ អន្ធពាលា ឯវរូបេ ឋានេ ឥមំ សិរិសម្បត្តឹ នានុភវតិ, “មុណ្ឌកសមណេ
ឧបដ្ឋហិស្សាមី’តិ តុដ្ឋចិត្តា វិចរតី”តិ ហសិត្វា អបគញ្ឆិ។

តស្មឹ អបគតេ តស្ស សន្តិកេ ឋិតា សិរិមា “កឹ នុ ខោ ឱលោកេត្វា ឯស ហសតី”តិ តេនេវ វាតបានេន ឱ
លោកេន្តី ឧត្តរំ ទិស្វា “ឥមំ ឱលោកេត្វា ឥមិនា ហសិតំ, អទ្ធា ឥមស្ស ឯតាយ សទ្ធឹ សន្ថវោ អត្ថី”តិ ចិន្តេសិ។
សា កិរ អឌ្ឍមាសំ តស្មឹ គេហេ ពាហិរកឥត្ថី ហុត្វា វសមានាបិ តំ សម្បត្តឹ អនុភវមានា អត្តនោ ពាហិរក
ឥត្ថិភាវំ អជានិត្វា “អហំ ឃរសាមិនី”តិ សញ្ញមកាសិ។ សា ឧត្តរាយ អាឃាតំ ពន្ធិត្វា “ទុក្ខមស្សា ឧប្បា
ទេស្សាមី”តិ បាសាទា ឱរុយ្ហ មហានសំ បវិសិត្វា បូវបចនដ្ឋានេ បក្កុថិតំ សប្បឹ កដច្ឆុនា អាទាយ ឧត្តរាភិមុខំ
បាយាសិ។ ឧត្តរា តំ អាគច្ឆន្តឹ ទិស្វា “មម សហាយិកាយ មយ្ហំ ឧបការោ កតោ, ចក្កវាឡំ អតិសម្ពាធំ, ព្រហ្ម
លោកោ អតិនីចកោ, មម បន សហាយិកាយ គុណោវ មហន្តោ, អហម្បិ ឯតំ និស្សាយ ទានញ្ច ទាតុំ ធម្មញ្ច
សោតុំ លភឹ, សចេ មម ឯតិស្សាយ ឧបរិ កោធោ អត្ថិ, ឥទំ សប្បិ មំ ទហតុ, សចេ នត្ថិ, មា មំ ទហតូ”តិ តំ
មេត្តាយ ផរិ។ តាយ តស្សា មត្ថកេ អាសិញ្ចិតម្បិ បក្កុថិតសប្បិ សីតោទកំ វិយ អហោសិ។ អថ នំ “ឥទំ សីតលំ
ភវិស្សតី”តិ បុន កដច្ឆុកំ បូរេត្វា អាទាយ អាគច្ឆន្តឹ ឧត្តរាយ ទាសិយោ ទិស្វា “អរេ ទុព្ពិនីតេ ន ត្វំ អម្ហាកំ
អយ្យាយ ឧបរិ បក្កសប្បឹ អាសិញ្ចិតុំ អនុច្ឆវិកា”តិ សន្តជ្ជេន្តិយោ ឥតោ ចិតោ ច ឧដ្ឋាយ ហត្ថេហិ ច បាទេហិ ច

បោថេត្វា ភូមិយំ បាតេសុំ, ឧត្តរា វារេន្តីបិ វារេតុំ នាសក្ខិ។ អថ សា ឧបរិ បត្វា សព្ពា ទាសិយោ បដិពាហិត្វា “កិស្ស តេ ឯវរូបំ ភារិយំ កម្មំ កត”ន្តិ សិរិមំ ឱវទិត្វា ឧណ្ហោទកេន ន្ហាបេត្វា សតបាកតេលេន អព្ភញ្ជិ។

តស្មិំ ខណេ សា អត្តនោ ពាហិរកិត្តិភាវំ ញត្វា ចិន្តេសិ “មយា ភារិយំ កម្មំ កតំ សាមិកស្ស ហសិតមត្តការណា ឥមិស្សា ឧបរិ បក្កសប្បិំ អាសិញ្ចន្តិយា, អយំ ‘គណ្ហថ ន’ន្តិ ទាសិយោ ន អាណាបេត្វា មំ វិហេឋនកាលេបិ សព្ពា ទាសិយោ បដិពាហិត្វា មយ្ហំ កត្តព្ពមេវ អកាសិ។ សចាហំ ឥមំ ន ខមាបេស្សាមិ, មុទ្ធា មេ សត្តធា ផលេយ្យា”តិ តស្សា បាទមូលេ និបជ្ជិត្វា “អយ្យេ, ខមាហិ មេ ទោស”ន្តិ អាហ។ “អហំ សប្បិតិកា ធីតា, បិតរិ មេ ខមាបិតេ ខមិស្សាមី”តិ។ “ហោតុ, អយ្យេ, បិតរម្បិ តេ បុណ្ណសេដ្ឋិំ ខមាបេស្សាមី”តិ។ “បុណ្ណោ មម វដ្ដេ ជនកបិតា, វិវដ្ដេ ជនកបិតរិ ខមាបិតេ បន អហំ ខមិស្សាមី”តិ។ “កោ បន តេ វិវដ្ដេ ជនកបិតា”តិ? “សម្មាសម្ពុទ្ធោ”តិ។ “មយ្ហំ តេន សទ្ធិំ វិស្សាសោ នត្ថិ, អហំ កឹ ករិស្សាមី”តិ? “សត្ថា ស្វេ ភិក្ខុសង្ឃំ អាទាយ ឥធាគមិស្សតិ, ត្វំ យថាលទ្ធំ សក្ការំ គហេត្វា ឥធេវ អាគន្ត្វា តំ ខមាបេហី”តិ។ សា “សាធុ, អយ្យេ”តិ ឧដ្ឋាយ អត្តនោ គេហំ គន្ត្វា បញ្ចសតបរិចារិកិត្ថិយោ អាណាបេត្វា នានាវិធានិ ខាទនីយភោជនីយានិ ចេវ សូបេយ្យានិ ច សម្បាទេត្វា បុនទិវសេ តំ សក្ការំ អាទាយ ឧត្តរាយ គេហំ អាគន្ត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស បត្តេ បតិដ្ឋាបេតុំ អវិសហន្តី អដ្ឋាសិ, តំ សព្ពំ គហេត្វា ឧត្តរាវ សំវិទហិ។

សិរិមាបិ សត្ថុ ភត្តកិច្ចាវសានេ សទ្ធិំ បរិវារេន សត្ថុ បាទមូលេ និបជ្ជិ។ អថ នំ សត្ថា បុច្ឆិ “កោ តេ អបរាធោ”តិ។ “ភន្តេ មយា ហិយ្យោ ឥទំ នាម កតំ, អថ មេ សហាយិកា មំ វិហេឋយមានា ទាសិយោ និវារេត្វា មយ្ហំ ឧបការមេវ អកាសិ។ សាហំ ឥមិស្សា គុណំ ជានិត្វា ឥមំ ខមាបេសិំ, អថ មំ ឯសា ‘តុម្ហេសុ ខមាបិតេសុ ខមិស្សាមី’តិ អាហា”តិ។ “ឯវំ កិរ ឧត្តរេ”តិ។ “អាម, ភន្តេ, សីសេ មេ សហាយិកាយ បក្កសប្បិ អាសិត្ត”ន្តិ។ “អថ តយា កឹ ចិន្តិត”ន្តិ? “ចក្កវាឡំ អតិសម្ពាធំ, ព្រហ្មលោកោ អតិនីចកោ, មម សហាយិកាយ គុណោវ មហន្តោ, អហញ្ហិ ឯតំ និស្សាយ ទានញ្ច ទាតុំ ធម្មញ្ច សោតុំ អលត្ថំ, សចេ មេ ឥមិស្សា ឧបរិ កោធោ អត្ថិ, ឥទំ មំ ទហតុ, នោ ចេ, មា ទហតូ”តិ ឯវំ ចិន្តេត្វា ឥមំ មេត្តាយ ផរិំ, ភន្តេតិ។ សត្ថា “សាធុ សាធុ, ឧត្តរេ, ឯវំ កោធំ ជិនិតុំ វដ្ដតិ។ កោធនោ ហិ នាម អក្កោធេន, អក្កោសកោ អនក្កោសន្តេន, បរិភាសកោ អបរិភាសន្តេន , ថទ្ធមច្ឆរី អត្តនោ សន្តកស្ស ទានេន, មុសាវាទី សច្ចវចនេន ជិនិតព្ពោ”តិ ឥមមត្ថំ ទស្សេន្តោ –

“អក្កោធេន ជិនេ កោធំ, អសាធុំ សាធុនា ជិនេ;
ជិនេ កទរិយំ ទានេន, សច្ចេនាលិកវាទិន”ន្តិ។ (ធ. ប. ២២៣) –

ឥមំ គាថំ វត្វា គាថាបរិយោសានេ ចតុសច្ចកថំ អភាសិ។ សច្ចបរិយោសានេ ឧត្តរា សកទាគាមិផលេ បតិដ្ឋហិ, សាមិកោ ច សសុរោ ច សស្សុ ច សោតាបត្តិផលំ សច្ឆិករិំសុ, សិរិមាបិ បញ្ចសតបរិវារា សោតាបន្នា អហោសិ។ អបរភាគេ ឧត្តរា កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ ឧប្បជ្ជិ។ អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ ទេវចារិកំ ចរន្តោ ឧត្តរំ ទេវធីតរំ ទិស្វា –

១២៤ “អភិក្កន្តេន វណ្ណេន, យា ត្វំ តិដ្ឋសិ ទេវតេ;
ឱភាសេន្តី ទិសា សព្ពា, ឱសធី វិយ តារកា។

១២៥ “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១២៦ “បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ,
មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា,
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ – បដិបុច្ឆិ;

១២៧ “សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ហំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

១២៨ “ឥស្សា ច មច្ឆេរមថោ បឡាសោ, នាហោសិ មយ្ហំ ឃរមាវសន្តិយា;
អក្កោធនា ភត្តុ វសានុវត្តិនី, ឧបោសថេ និច្ចហមប្បមត្តា។

១២៩ “ចាតុទ្ទសី បញ្ចទសី, យា ច បក្ខស្ស អដ្ឋមី;
បាដិហារិយបក្ខញ្ច, អដ្ឋង្គសុសមាគតំ។

១៣០.“ឧបោសថំ ឧបវសិស្សំ, សទា សីលេសុ សំវុតា;
សញ្ញមា សំវិភាគា ច, វិមានំ អាវសាមហំ។

១៣១.“បាណាតិបាតា វិរតា, មុសាវាទា ច សញ្ញតា;
ថេយ្យា ច អតិចារា ច, មជ្ជបានា ច អារកា។

១៣២.“បញ្ចសិក្ខាបទេ រតា, អរិយសច្ចាន កោវិទា;
ឧបាសិកា ចក្ខុមតោ, គោតមស្ស យសស្សិនោ។

១៣៣.“សាហំ សកេន សីលេន, យសសា ច យសស្សិនី;
អនុភោមិ សកំ បុញ្ញំ, សុខិតា ចម្ហិនាមយា។

១៣៤.“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១៣៥.“អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សភូតា យមហំ អកាសិ;
តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ –

ទេវតាបិស្ស វិស្សជ្ជេសិ។

១២៦. មម ច, ភន្តេ, វចនេន ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទេយ្យាសិ “ឧត្តរា នាម ភន្តេ, ឧបាសិកា ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតី”តិ។ អនច្ឆរិយំ ខោ បនេតំ, ភន្តេ, យំ មំ ភគវា អញ្ញតរស្មិំ សាមញ្ញផលេ ព្យាករេយ្យ, តំ ភគវា សកទាគាមិផលេ ព្យាកាសីតិ។

១២៨. តត្ថ **ឥស្សា ច មច្ឆេរមថោ បឡាសោ, នាហោសិ មយ្ហំ ឃរមាវសន្តិយា**តិ យា ច អគារមជ្ឈេ វសន្តីនំ អញ្ញាសំ ឥត្ថីនំ សម្បត្តិអាទិវិសយា បរសម្បត្តិឧសូយនលក្ខណា ឥស្សា, យញ្ច តាវកាលិកាទិវសេនាបិ កិញ្ចិ យាចន្តានំ អទាតុកាមតាយ អត្តសម្បត្តិនិគូហនលក្ខណំ មច្ឆរិយំ , យោ ច កុលបទេសាទិនា បរេហិ យុគគ្គាហលក្ខណោ បឡាសោ ឧប្បជ្ជតិ, សោ តិវិធោបិ បាបធម្មោ គេហេ ឋិតាយ មយ្ហំ សតិបិ បច្ចយសមវាយេ នាហោសិន ឧប្បជ្ជិ។ **អក្កោធនា**តិ ខន្តិមេត្តានុទ្ទយសម្បន្នតាយ អកុជ្ឈនសភាវា។ **ភត្តុ វសានុវត្តិនី**តិ បុព្ពុដ្ឋានបច្ឆានិបាតនាទិនា សាមិកស្ស អនុកូលភាវេន វសេ វត្តនសីលា, មនាបចារិនីតិ អត្ថោ។ **ឧបោសថេ និច្ចហមប្បមត្តា**តិ អហំ ឧបោសថសីលរក្ខណេ និច្ចំ អប្បមត្តា អប្បមាទវិហារិនី។

១២៩. តមេវ ឧបោសថេ អប្បមាទំ ទស្សេន្តី យេសុ ទិវសេសុ តំ រក្ខិតព្ពំ, យាទិសំ យថា ច រក្ខិតព្ពំ, តំ ទស្សេតុំ “**ចាតុទ្ទសិ**”ន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ **ចាតុទ្ទសី បញ្ចទសិ**ន្តិ បក្ខស្សាតិ សម្ពន្ធោ, អច្ចន្តសំយោគេ ចេតំ ឧបយោគវចនំ។ **យា ច បក្ខស្ស អដ្ឋមី**តិ ឯត្ថ **ចា**តិ វចនសេសោ។ **បាដិហារិយបក្ខញ្ចា**តិ បដិហរណកបក្ខញ្ច, ចាតុទ្ទសិបញ្ចទសិអដ្ឋមីនំ យថាក្កមំ អាទិតោ អន្តតោ ចាតិ បវេសននិក្ខមនវសេន ឧបោសថសីលស្ស បដិហរិតព្ពំ បក្ខញ្ច , តេរសី បាដិបទា សត្តមី នវមី ចាតិ អត្ថោ។ **អដ្ឋង្គសុសមាគត**ន្តិ បាណាតិបាតាវេរមណិអាទីហិ អដ្ឋហង្គេហិ ឯវ សុដ្ឋុ សមាគតំ សមន្នាគតំ។

១៣០. **ឧបវសិស្ស**ន្តិ ឧបវសិំ។ អតីតត្ថេ ហិ ឥទំ អនាគតវចនំ។ កេចិ បន “ឧបវសិ”ឥច្ចេវ បឋន្តិ។ **សទា**តិ សប្បាដិហារិកេសុ សព្ពេសុ ឧបោសថទិវសេសុ។ **សីលេសូ**តិ ឧបោសថសីលេសុ សាធេតព្ពេសុ។ និទ្ធារេតព្ពេ ហិ ឥទំ ភុម្មំ។ **សំវុតា**តិ កាយវាចាចិត្តេហិ សំវុតា។ **សទា**តិ វា សព្ពកាលំ។ **សីលេសូ**តិ និច្ចសីលេសុ។ **សំវុតា**តិ កាយវាចាហិ សំវុតា។

១៣១. ឥទានិ តំ និច្ចសីលំ ទស្សេតុំ “**បាណាតិបាតា វិរតា**”តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ **បាណោ**តិ វោហារតោ សត្តោ, បរមត្ថតោ ជីវិតិន្ទ្រិយំ។ បាណស្ស អតិបាតោ បាណវធោ បាណឃាតោ បាណាតិបាតោ, អត្ថតោ បាណេ បាណសញ្ញិនោ ជីវិតិន្ទ្រិយុបច្ឆេទកឧបក្កមសមុដ្ឋាបិកា កាយវចីទ្វារានំ អញ្ញតរទ្វារបវត្តា វធកចេតនា។ តតោ **បាណាតិបាតា**។ **វិរតា**តិ ឱរតា, និវត្តាតិ អត្ថោ។

មុសាវាទាតិ **មុសា** នាម វិសំវាទនបុរេក្ខារស្ស អត្ថភញ្ជនកោ វចីបយោគោ វា កាយបយោគោ វា, វិសំវាទនាធិប្បាយេន បរស្ស វិសំវាទកកាយវចីបយោគសមុដ្ឋាបិកា ចេតនា មុសាវាទោ។ អថ វា **មុសា**តិ អភូតំ

អតច្ឆំ វត្ថុ, **វាទោ**តិ តស្ស ភូតតោ តច្ឆតោ វិញ្ញាបេតុកាមស្ស តថា វិញ្ញត្តិសមុដ្ឋាបិកា ចេតនា។ តតោ **មុសាវាទា សញ្ញតា** ឱរតា, វិរតាតិ អត្ថោ។ ច-សទ្ទោ សម្បិណ្ឌនត្ថោ។

ថេយ្យាតិ ថេយ្យំ វុច្ចតិ ថេនភាវោ, ចោរិកាយ បរស្សហរណន្តិ អត្ថោ។ អត្ថតោ បរបរិគ្គហិតេ បរបរិគ្គហិតសញ្ញិនោ តទាទាយកឧបក្កមសមុដ្ឋាបិកា ថេយ្យចេតនា ថេយ្យំ។ តតោ **ថេយ្យា** សញ្ញតា, អារកាតិ វា សម្ពន្ធោ។

អតិចារាតិ អតិច្ច ចារោ អតិចារោ, លោកមរិយាទំ អតិក្កមិត្វា អគមនីយដ្ឋានេ កាមវសេន ចារោ មិច្ឆាចារោតិ អត្ថោ។ អគមនីយដ្ឋានំ នាម – បុរិសានំ មាតុរក្ខិតា បិតុរក្ខិតា មាតាបិតុរក្ខិតា ភាតុរក្ខិតា ភគិនិរក្ខិតា ញាតិរក្ខិតា គោត្តរក្ខិតា ធម្មរក្ខិតា សារក្ខា សបរិទណ្ឌាតិ ទស, ធនក្កីតា ឆន្ទវាសិនី ភោគវាសិនី បដវាសិនី ឱទបត្តកិនី ឱភដចុម្ពដា ទាសី ច ភរិយា កម្មការី ច ភរិយា ធជាហដា មុហុត្តិកាតិ ទសាតិ វីសតិ ឥត្ថិយោ។ ឥត្ថីសុ បន ទ្វិន្នំ សារក្ខសបរិទណ្ឌានំ ទសន្នញ្ច ធនក្កីតាទីនន្តិ ទ្វាទសន្នំ អញ្ញបុរិសា អគមនីយដ្ឋានំ, ឥទមេវ ឥធ អធិប្បេតំ។ លក្ខណតោ បន អសទ្ធម្មាធិប្បាយេន កាយទ្វារបវត្តា អគមនីយដ្ឋានវីតិក្កមចេតនា អតិចារោ។ តស្មា **អតិចារា**។

មជ្ជបានាតិ មជ្ជំ វុច្ចតិមទនីយដ្ឋេន សុរា ច មេរយញ្ច, បិវន្តិ តេនាតិ បានំ, មជ្ជស្ស បានំ មជ្ជបានំ។ យាយ ទុស្សីល្យចេតនាយ មជ្ជសង្ខាតំ បិដ្ឋសុរា, បូវសុរា, ឱទនិយសុរា, កិណ្ណបក្ខិត្តា, សម្ភារសំយុត្តាតិ បញ្ចភេទំ សុរំ វា, បុប្ផាសវោ, ផលាសវោ, មធ្វាសវោ, គុឡាសវោ, សម្ភារសំយុត្តោតិ បញ្ចភេទំ មេរយំ វា ពីជតោ បដ្ឋាយ កុសគ្គេនាបិ បិវតិ, សា ចេតនា មជ្ជបានំ។ តស្មា **មជ្ជបានា អារកា** វិរតា។

១៣២. ឯវំ ''បាណាតិបាតា វិរតា''តិអាទិនា បហាតព្ពធម្មវសេន វិភជិត្វា ទស្សិតំ និច្ចសីលំ បុន សមាទាតព្ពតាវសេន ឯកតោ កត្វា ទស្សេន្តី ''**បញ្ចសិក្ខាបទេ រតា**''តិ អាហ។ តត្ថ **សិក្ខាបទ**ន្តិ សិក្ខិតព្ពបទំ, សិក្ខាកោដ្ឋាសេតិ អត្ថោ។ អថ វា ឈានាទយោ សព្ពេបិ កុសលា ធម្មា សិក្ខិតព្ពតោ សិក្ខា, បញ្ចសុ បន សីលង្គេសុ យំកិញ្ចិ អង្គំ តាសំ សិក្ខានំ បតិដ្ឋានដ្ឋេន បទន្តិ សិក្ខានំ បទត្តា សិក្ខាបទំ, បញ្ច សីលង្គានិ។ តស្មិំ បញ្ចវិធេ សិក្ខាបទេ រតា អភិរតាតិ **បញ្ចសិក្ខាបទេ រតា។ អរិយសច្ចាន កោវិទា**តិ បរិញ្ញាបហានសច្ឆិកិរិយាភាវនាភិសមយវសេន ទុក្ខសមុទយនិរោធមគ្គសង្ខាតេសុ ចតូសុ អរិយសច្ចេសុ កុសលា និបុណា, បដិវិទ្ធចតុសច្ចាតិ អត្ថោ។ **គោតមស្សា**តិ ភគវន្តំ គោត្តេន កិត្តេតិ។ **យសស្សិនោ**តិ កិត្តិមតោ, បរិវារវតោ វា។

១៣៣. **សាហ**ន្តិ សា យថាវុត្តគុណា អហំ។ **សកេន សីលេនា**តិ អនុស្សុកិតាទិនា អត្តនោ សភាវសីលេន ច ឧបោសថសីលាទិសមាទានសីលេន ច ការណភូតេន។ តញ្ហិ សត្តានំ កម្មស្សកតាយ ហិតសុខាវហតាយ ច វិសេសតោ ''សក''ន្តិ វុច្ចតិ។ តេនេវាហ –

> ''តញ្ហិ តស្ស សកំ ហោតិ, តញ្ច អាទាយ គច្ឆតិ;
> តញ្ចស្ស អនុគំ ហោតិ, ឆាយាវ អនបាយិនី''តិ។ (សំ. និ. ១.១១៥);

យសសា ច យសស្សិនីតិ ''ឧត្តរា ឧបាសិកា សីលាចារសម្បន្នា អនុស្សុកី អមច្ឆរី អក្កោធនា''តិអាទិនា ''អាគតផលា វិញ្ញាតសាសនា''តិអាទិនា ច យថាភូតគុណាធិគតេន ជលតលេ តេលេន វិយ សមន្តតោ បត្ថដេន កិត្តិសទ្ទេន យសស្សិនី កិត្តិមតី, តេន វា សីលគុណេន ឥធ អធិគតេន យសបរិវារេន យសស្សិនី សម្បន្នបរិវារា។ **អនុភោមិ សកំ បុញ្ញ**ន្តិ យថូបចិតំ អត្តនោ បុញ្ញំ បច្ចនុភោមិ។ យស្ស ហិ បុញ្ញផលំ អនុភូយតិ, ផលូបចារេន តំ បុញ្ញម្បិ អនុភូយតីតិ វុច្ចតិ។ អថ វា បុថុជ្ជនភាវតោ សុចរិតផលម្បិ ''បុញ្ញ''ន្តិ វុច្ចតិ។ យថាហ ''កុសលានំ, ភិក្ខវេ, ធម្មានំ សមាទានហេតុ ឯវមិទំ បុញ្ញំ បវឌ្ឍតី''តិ។ **សុខិតា ចម្ហិនាមយា**តិ ទិព្ពសុខេន ច ផលសុខេន ច សុខិតា ចម្ហិ ភវាមិ, កាយិកចេតសិកទុក្ខាភាវតោ អនាមយា អរោគា។

១៣៦. **មម ចា**តិ ច-សទ្ទោ សមុច្ចយត្ថោ។ តេន ''មម វចនេន ច វន្ទេយ្យាសិ, ន តាវ សភាវេនេវា''តិ វន្ទនំ សមុច្ចិនោតិ។ **អនច្ឆរិយ**ន្តិអាទិនា អត្តនោ អរិយសាវិកាភាវស្ស បាកដភាវំ ទស្សេតិ។ **តំ ភគវា**តិអាទិ សង្គីតិការវចនំ។ សេសំ វុត្តនយមេវាតិ។

ឧត្តរាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១៦. សិរិមាវិមានវណ្ណនា

យុត្តា ច តេ បរមអលង្កតា ហយាតិ សិរិមាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ច សមយេន ហេដ្ឋា អនន្តរវត្ថុម្ហិ វុត្តា សិរិមា គណិកា សោតាបត្តិផលស្ស អធិគតត្តា វិស្សដ្ឋិតកិលិដ្ឋកម្មន្តា ហុត្វា សង្ឃស្ស អដ្ឋ សលាកភត្តានិ បដ្ឋបេសិ។ អាទិតោ បដ្ឋាយ និពទ្ធំ អដ្ឋ ភិក្ខូ គេហំ អាគច្ឆន្តិ។ សា “សប្បិំ គណ្ហថ ខីរំ គណ្ហថា”តិអាទីនិ វត្វា តេសំ បត្តេ បូរេតិ, ឯកេន លទ្ធំ តិណ្ណម្បិ ចតុន្នម្បិ បហោតិ, ទេវសិកំ សោឡសកហាបណបរិព្ពយេន បិណ្ឌបាតោ ទីយតិ។ អថេកទិវសំ ឯកោ ភិក្ខុ តស្សា គេហេ អដ្ឋកភត្តំ ភុញ្ជិត្វា តិយោជនមត្ថកេ ឯកំ វិហារំ អគមាសិ។ អថ នំ សាយំ ថេរុបដ្ឋានេ និសិន្នំ បុច្ឆឹសុ, “អាវុសោ, កហំ ភិក្ខំ គហេត្វា ឥធាគតោសី”តិ? “សិរិមាយ អដ្ឋកភត្តំ មេ ភុត្ត”ន្តិ។ “តំ មនាបំ កត្វា ទេតិ, អាវុសោ”តិ។ “ន សក្កា តស្សា ភត្តំ វណ្ណេតុំ, អតិបណីតំ កត្វា ទេតិ, ឯកេន លទ្ធំ តិណ្ណម្បិ ចតុន្នម្បិ បហោតិ, តស្សា បន ទេយ្យធម្មតោបិ ទស្សនមេវ ឧត្តរិតរំ”។ សា ហិ ឥត្ថី ឯវរូបា ច ឯវរូបា ចាតិ តស្សា គុណេ កថេសិ។

អថេកោ ភិក្ខុ តស្សា គុណកថំ សុត្វា អទិស្វាបិ សវនេនេវ សិនេហំ ឧប្បាទេត្វា “មយា តត្ថ គន្ត្វា តំ ទដ្ឋុំ វដ្ដតី”តិ អត្តនោ វស្សគ្គំ កថេត្វា តំ ភិក្ខុំ ឋិតិកំ បុច្ឆិត្វា “ស្វេ, អាវុសោ, តស្មឹ គេហេ ត្វំ សង្ឃត្ថេរោ ហុត្វា អដ្ឋកភត្តំ លភិស្សសី”តិ សុត្វា តង្ខណញ្ញេវ បត្តចីវរមាទាយ បក្កន្តោ បាតោវ អរុណេ ឧគ្គច្ឆន្តេ សលាកគ្គំ បវិសិត្វា ឋិតោ សង្ឃត្ថេរោ ហុត្វា តស្សា គេហេ អដ្ឋកភត្តំ លភិ។ យោ បន សោ ភិក្ខុ ហិយ្យោ ភុញ្ជិត្វា បក្កាមិ, តស្ស គតវេលាយមេវស្សា សរីរេ រោគោ ឧប្បជ្ជិ។ តស្មា អាភរណានិ ឱមុញ្ចិត្វា និបជ្ជិ។ អថស្សា ទាសិយោ អដ្ឋកភត្តំ លភិតុំ អាគតេ ភិក្ខូ ទិស្វា អារោចេសុំ។ សា គន្ត្វា សហត្ថា បត្តេ គហេតុំ វា និសីទាបេតុំ វា អសក្កោន្តី ទាសិយោ អាណាបេសិ “អម្មា បត្តេ គហេត្វា អយ្យេ និសីទាបេត្វា យាគុំ បាយេត្វា ខជ្ជកំ ទត្វា ភត្តវេលាយ បត្តេ បូរេត្វា ទេថា”តិ។ តា “សាធុ, អយ្យេ”តិ ភិក្ខូ បវេសេត្វា យាគុំ បាយេត្វា ខជ្ជកំ ទត្វា ភត្តវេលាយ ភត្តស្ស បត្តេ បូរេត្វា តស្សា អារោចយឹសុ។ សា “មំ បរិគ្គហេត្វា នេថ , អយ្យេ វន្ទិស្សាមី”តិ វត្វា តាហិ បរិគ្គហេត្វា ភិក្ខូនំ សន្តិកំ នីតា វេធមានេន សរីរេន ភិក្ខូ វន្ទិ។ សោ ភិក្ខុ តំ ឱលោកេត្វា ចិន្តេសិ “គិលានាយ តាវ អយំ ឯតិស្សា រូបសោភា, អរោគកាលេ បន សព្ពាភរណបដិមណ្ឌិតាយ ឥមិស្សា កីទិសី រូបសម្បត្តី”តិ។ អថស្ស អនេកវស្សកោដិសន្និចិតោ កិលេសោ សមុទាចរិ។ សោ អញ្ញាណី ហុត្វា ភត្តំ ភុញ្ជិតុំ អសក្កោន្តោ បត្តំ អាទាយ វិហារំ គន្ត្វា បត្តំ បិធាយ ឯកមន្តេ ឋបេត្វា ចីវរកណ្ណំ បត្ថរិត្វា និបជ្ជិ។ អថ នំ ឯកោ សហាយកោ ភិក្ខុ យាចន្តោបិ ភោជេតុំ នាសក្ខិ, សោ ឆិន្នភត្តោ អហោសិ។

តំ ទិវសមេវ សាយន្ហសមយេ សិរិមា កាលមកាសិ។ រាជា សត្ថុ សាសនំ បេសេសិ “ភន្តេ, ជីវកស្ស កនិដ្ឋភគិនី សិរិមា កាលមកាសី”តិ។ សត្ថា តំ សុត្វា រញ្ញោ សាសនំ បហិណិ “សិរិមាយ សរីរឈាបនកិច្ចំ នត្ថិ, អាមកសុសានេ តំ យថា កាកាទយោ ន ខាទន្តិ, តថា និបជ្ជាបេត្វា រក្ខាបេថា”តិ។ រាជា តថា អកាសិ។ បដិបាដិយា តយោ ទិវសា អតិក្កន្តា, ចតុត្ថេ ទិវសេ សរីរំ ឧទ្ធុមាយិ, នវហិ វណមុខេហិ បុឡវកា បគ្ឃរិំសុ, សកលសរីរំ ភិន្នសាលិភត្តចាដិ វិយ អហោសិ។ រាជា នគរេ ភេរឹ ចរាបេសិ “ឋបេត្វា គេហរក្ខណកទារកេ សិរិមាយ ទស្សនត្ថំ អនាគច្ឆន្តានំ អដ្ឋ កហាបណា ទណ្ឌោ”តិ។ សត្ថុ សន្តិកញ្ច បេសេសិ “ពុទ្ធប្បមុខោ កិរ សង្ឃោ សិរិមាយ ទស្សនត្ថំ អាគច្ឆតូ”តិ។ សត្ថា ភិក្ខូនំ អារោចាបេសិ “សិរិមាយ ទស្សនត្ថំ គមិស្សាមា”តិ។

សោបិ ទហរភិក្ខុ ចត្តារោ ទិវសេ កស្សចិ វចនំ អគ្គហេត្វា ឆិន្នភត្តោវ និបជ្ជិ។ បត្តេ ភត្តំ បូតិកំ ជាតំ, បត្តេ មលម្បិ ឧដ្ឋហិ។ អថ សោ សហាយកភិក្ខុនា ឧបសង្កមិត្វា “អាវុសោ សត្ថា សិរិមាយ ទស្សនត្ថំ គច្ឆតី”តិ វុច្ចមានោ តថា ឆាតជ្ឈត្តោបិ “សិរិមា”តិ វុត្តបទេយេវ សហសា ឧដ្ឋហិត្វា “សត្ថា សិរិមំ ទដ្ឋុំ គច្ឆតិ, ត្វម្បិ គមិស្សសី”តិ? “អាម គមិស្សាមី”តិ ភត្តំ ឆឌ្ឌេត្វា បត្តំ ធោវិត្វា ថវិកាយ បក្ខិបិត្វា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធឹ អគមាសិ។ សត្ថា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ ឯកបស្សេ អដ្ឋាសិ, ភិក្ខុនិសង្ឃោបិ រាជបរិសាបិ ឧបាសកបរិសាបិ ឧបាសិកាបរិសាបិ ឯកេកបស្សេ អដ្ឋំសុ។

សត្ថា រាជានំ បុច្ឆិ “កា ឯសា, មហារាជា”តិ? “ភន្តេ, ជីវកស្ស កនិដ្ឋភគិនី សិរិមា នាមា”តិ។ “សិរិមា ឯសា”តិ? “អាម, ភន្តេ”តិ។ តេន ហិ នគរេ ភេរឹ ចរាបេហិ “សហស្សំ ទត្វា សិរិមំ គណ្ហន្តូ”តិ។ រាជា តថា ការេសិ, ឯកោបិ “ហ”ន្តិ វា “ហុ”ន្តិ វា វទន្តោ នាម នាហោសិ។ រាជា សត្ថុ អារោចេសិ “ន គណ្ហន្តិ ភន្តេ”តិ, តេន ហិ មហារាជ អគ្ឃំ ឱហាបេហីតិ។ រាជា “បញ្ចសតានិ ទត្វា គណ្ហន្តូ”តិ ភេរឹ ចរាបេត្វា កញ្ចិ គណ្ហនកំ អទិស្វា “អឌ្ឍតេយ្យសតានិ, ទ្វេសតានិ, សតំ, បញ្ញាសំ, បញ្ចវីសតិ, វីសតិ កហាបណេ, ទស កហាបណេ, បញ្ច កហាបណេ, ឯកំ កហាបណំ, អឌ្ឍំ, បាទំ, មាសកំ, កាកណិកំ ទត្វា សិរិមំ គណ្ហន្តូ”តិ ភេរឹ ចរាបេត្វា “មុធាបិ គណ្ហន្តូ”តិ ភេរឹ ចរាបេសិ, តថាបិ “ហ”ន្តិ វា “ហុ”ន្តិ វា វទន្តោ នាម នាហោសិ។ រាជា “មុធាបិ, ភន្តេ, គណ្ហន្តោ នត្ថី”តិ អាហ។ សត្ថា “បស្សថ, ភិក្ខវេ, មហាជនស្ស បិយមាតុគាមំ, ឥមស្មឹយេវ នគរេ សហស្សំ ទត្វា បុព្ពេ ឯកទិវសំ លភឹសុ, ឥទានិ មុធាបិ គណ្ហន្តោ នត្ថិ ឯវរូបំ នាម រូបំ ខយវយប្បត្តំ អាហរិមេហិ អលង្ការេហិ វិ

ចិត្តកតំ នវន្នំ វណ្ណមុខានំ វសេន អរុភូតំ តីហិ អដ្ឋិសតេហិ សមុស្សិតំ និច្ចាតុរំ កេវលំ ពាលមហាជនេនេន ពហុធា សង្កប្បិតកាយ ពហុសង្កប្បំ អទ្ធុវំ អត្តភាវ”ន្តិ ទស្សេន្តោ –

> “បស្ស ចិត្តកតំ ពិម្ពំ, អរុកាយំ សមុស្សិតំ;
> អាតុរំ ពហុសង្កប្បំ, យស្ស នត្ថិ ធុវំ ឋិតី”តិ។ (ថេរគា. ១១៦០) –

គាថមាហ។ ទេសនាបរិយោសានេ សិរិមាយ បដិពទ្ធចិត្តោ ភិក្ខុ វិគតឆន្ទរាគោ ហុត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្តំ បាបុណិ, ចតុរាសីតិយា បាណសហស្សានំ ធម្មាភិសមយោ អហោសិ។

តេន ច សមយេន សិរិមា ទេវកញ្ញា អត្តនោ វិភវសមិទ្ធឹ ឱលោកេត្វា អាគតដ្ឋានំ ឱលោកេន្តី បុរិមត្តភាវេ អត្តនោ សរីរសមីបេ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតំ ភគវន្តំ ឋិតំ មហាជនកាយញ្ច សន្និបតិតំ ទិស្វា បញ្ចហិ ទេវកញ្ញាសតេហិ បរិវុតា បញ្ចហិ រថសតេហិ ទិស្សមានកាយា អាគន្ត្វា រថតោ ឱតរិត្វា សបរិវារា ភគវន្តំ វន្ទិត្វា កតញ្ជលី អដ្ឋាសិ។ តេន ច សមយេន អាយស្មា វង្គីសោ ភគវតោ អវិទូរេ ឋិតោ ហោតិ។ សោ ភគវន្តំ ឯតទវោច “បដិភាតិ មំ ភគវា ឯកំ បញ្ហំ បុច្ឆិតុ”ន្តិ។ “បដិភាតុ តំ វង្គីសា”តិ ភគវា អវោច។ អាយស្មា វង្គីសោ តំ សិរិមំ ទេវធីតរំ –

១៣៧“យុត្តា ច តេ បរមអលង្កតា ហយា, អធោមុខា អឃសិគមា ពលី ជវា;
អភិនិម្មិតា បញ្ចរថាសតា ច តេ, អន្វេន្តិ តំ សារថិចោទិតា ហយា។

១៣៨“សា តិដ្ឋសិ រថវរេ អលង្កតា,
ឱភាសយំ ជលមិវ ជោតិ បាវកោ;
បុច្ឆាមិ តំ វរតនុ អនោមទស្សនេ,
កស្មា នុ កាយា អនធិវរំ ឧបាគមី”តិ។ – បដិបុច្ឆិ;

១៣៧. តត្ថ **យុត្តា ច តេ បរមអលង្កតា ហយា**តិ បរមំ អតិវិយ វិសេសតោ អលង្កតា, បរមេហិ វា ឧត្តមេហិ ទិព្ពេហិ អស្សាលង្ការេហិ អលង្កតា, បរមា វា អគ្គា សេដ្ឋា អាជានីយា សព្ពាលង្ការេហិ អលង្កតា ហយា អស្សា តេ តវ រថេ យោជិតា, យុត្តា វា តេ រថស្ស ច អនុច្ឆវិកា, អញ្ញមញ្ញំ វា សទិសតាយ យុត្តា សំសដ្ឋាតិ អត្ថោ។ ឯត្ថ ច “បរមអលង្កតា”តិ បុរិមស្មឹ បក្ខេ សន្ធឹ អកត្វា ទុតិយស្មឹ បក្ខេ អវិភត្តិកនិទ្ទេសោ ទដ្ឋព្ពោ ។ **អធោមុខា**តិ ហេដ្ឋាមុខា។ យទិបិ តេ តទា បកតិយាវ ឋិតា, ទេវលោកតោ ឱរោហណវសេន “អធោមុខា”តិ វុត្តា។ **អឃសិគមា**តិ វេហាសំគមា។ **ពលី**តិ ពលវន្តោ។ **ជវា**តិ ជវនកា , ពលវន្តោ ចេវ វេគវន្តោ ចាតិ អត្ថោ។ **អភិនិម្មិតា**តិ តវ បុញ្ញកម្មេន និម្មិតា និព្ពត្តា។ សយំ និម្មិតមេវ វា សន្ធាយ “អភិនិម្មិតា”តិ វុត្តំ និម្មានរតិភាវតោ សិរិមាយ ទេវធីតាយ។ **បញ្ចរថាសតា**តិ គាថាសុខត្ថំ ថការស្ស ទីឃំ លិង្គវិបល្លាសញ្ច កត្វា វុត្តំ, វិភត្តិអលោបោ វា ទដ្ឋព្ពោ, បញ្ច រថសតានីតិ អត្ថោ។ **អន្វេន្តិ តំ សារថិចោទិតា ហយា**តិ សារថីហិ ចោទិតា វិយ រថេសុ យុត្តា ឥមេ ហយា ភទ្ទេ, ទេវតេ, តំ អនុគច្ឆន្តិ។ “សារថិអចោទិតា”តិ កេចិ បឋន្តិ, សារថីហិ អចោទិតា ឯវ អនុគច្ឆន្តីតិ អត្ថោ។ “សារថិចោទិតា ហយា”តិ ឯកំយេវ វា បទំ គាថាសុខត្ថំ ទីឃំ កត្វា វុត្តំ, សារថិចោទិតហយា បញ្ច រថសតាតិ យោជនា។

១៣៨. **សា តិដ្ឋសី**តិ សា ត្វំ តិដ្ឋសិ។ **រថវរេ**តិ រថុត្តមេ។ **អលង្កតា**តិ សង្ខិសកដភារេហិ ទិព្ពាលង្ការេហិ អលង្កតសរីរា។ **ឱភាសយំ ជលមិវ ជោតិ បាវកោ**តិ ឱភាសេន្តី ជោតិរិវ ជលន្តី បាវកោ វិយ ច តិដ្ឋសិ, ស មន្តតោ ឱភាសេន្តី ជលន្តី តិដ្ឋសីតិ វុត្តំ ហោតិ។ “ជោតី”តិ ច ចន្ទិមសូរិយនក្ខត្តតារករូបានំ សាធារណនាមំ។ **វរតនូ**តិ ឧត្តមរូបធរេ សព្ពង្គសោភនេ។ តតោ ឯវ **អនោមទស្សនេ** អលាមកទស្សនេ, ទស្សនីយេ បាសាទិកេតិ អត្ថោ។ **កស្មា នុ កាយា អនធិវរំ ឧបាគមី**តិ កុតោ នាម ទេវកាយតោ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ បយិរុបាសនាយ ឧបគញ្ឆិ ឧបគតាសិ។

ឯវំ ថេរេន បុច្ឆិតា សា ទេវតា អត្តានំ អាវិករោន្តី –

១៣៩“កាមគ្គបត្តានំ យមាហុនុត្តរំ, និម្មាយ និម្មាយ រមន្តិ ទេវតា;
តស្មា កាយា អច្ឆរា កាមវណ្ណិនី, ឥធាគតា អនធិវរំ នមស្សិតុ”ន្តិ។ –

គាថមាហ។

១៣៩. តត្ថ **កាមគ្គបត្តានំ យមាហុនុត្តរ**ន្តិ កាមូបភោគេហិ អគ្គភាវំ បត្តានំ បរនិម្មិតវសវត្តីនំ ទេវានំ យំ ទេវកាយំ យសេន ភោគាទិវសេន ច អនុត្តរន្តិ វទន្តិ, តតោ កាយា។ **និម្មាយ និម្មាយ រមន្តិ ទេវតា**តិ និម្មានរតិទេវតា អត្តនា យថារុចិតេ កាមេ សយំ និម្មិនិត្វា និម្មិនិត្វា រមន្តិ កីឡន្តិ លឡន្តា អភិរមន្តិ។ **តស្មា កាយា**តិ តស្មា និម្មានរតិទេវនិកាយា ។ **កាមវណ្ណិនី**តិ កាមរូបធរា យថិច្ឆិតរូបធារិនី។ **ឥធាគតា**តិ ឥធ ឥមស្មិំ មនុស្សលោកេ, ឥមំ វា មនុស្សលោកំ អាគតា។

ឯវំ ទេវតាយ អត្តនោ និម្មានរតិទេវតាភាវេ កថិតេ បុន ថេរោ តស្សា បុរិមភវំ តត្ថ កតបុញ្ញកម្មំ លទ្ធិញ្ច កថាបេតុកាមោ –

១៤០. “កឹ ត្វំ បុរេ សុចរិតមាចរីធ, កេនច្ឆសិ ត្វំ អមិតយសា សុខេធិតា;
ឥទ្ធី ច តេ អនធិវរា វិហង្គមា, វណ្ណោ ច តេ ទស ទិសា វិរោចតិ។

១៤១. “ទេវេហិ ត្វំ បរិវុតា សក្កតា ចសិ,
កុតោ ចុតា សុគតិគតាសិ ទេវតេ;
កស្ស វា ត្វំ វចនករានុសាសនី,
អាចិក្ខ មេ ត្វំ យទិ ពុទ្ធសាវិកា”តិ។ – ទ្វេ គាថា អភាសិ;

១៤០. តត្ថ **អាចរី**តិ ទីឃំ កត្វា វុត្តំ, ឧបចិនីតិ អត្ថោ។ **ឥធា**តិ និបាតមត្តំ, ឥធ វា ឥមស្មិំ ទេវត្តភាវេ។ **កេនច្ឆសី**តិ កេន បុញ្ញកម្មេន អស្សត្ថា អច្ឆសិ។ “កេនាសិ ត្វ”ន្តិ កេចិ បឋន្តិ។ **អមិតយសា**តិ ន មិតយសា អនប្បកបរិវារា។ **សុខេធិតា**តិ សុខេន វឌ្ឍិតា, សុបរិព្រូហិតទិព្ពសុខាតិ អត្ថោ។ **ឥទ្ធី**តិ ទិព្ពានុភាវោ។ **អនធិវរា**តិ អធិកា វិសិដ្ឋា អញ្ញា ឯតិស្សា នត្ថីតិ អនធិវរា, អតិឧត្តមាតិ អត្ថោ។ **វិហង្គមា**តិ វេហាសគាមិនី។ **ទស ទិសា**តិ ទសបិ ទិសា។ **វិរោចតី**តិ ឱភាសេតិ។

១៤១. **បរិវុតា សក្កតា ចសី**តិ សមន្តតោ បរិវារិតា សម្មានិតា ច អសិ។ **កុតោ ចុតា សុគតិគតាសី**តិ បញ្ចសុ គតីសុ កតរគតិតោ ចុតា ហុត្វា សុគតឹ ឥមំ ទេវគតឹ បដិសន្ធិវសេន ឧបគតា អសិ។ **កស្ស វា ត្វំ វចនករានុសាសនិ**ន្តិ កស្ស នុ វា សត្ថុ សាសនេ បាវចនេ ឱវាទានុសាសនិសម្បដិច្ឆនេន ត្វំ វចនករា អសីតិ យោជនា។ កស្ស វា ត្វំ សត្ថុ វចនករា អនុសាសកស្ស អនុសិដ្ឋិយំ បតិដ្ឋានេនាតិ ឯវំ វា ឯត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ ឯវំ អនុទ្ទេសិកវសេន តស្សា លទ្ធឹ បុច្ឆិត្វា បុន ឧទ្ទេសិកវសេន **“អាចិក្ខ មេ ត្វំ យទិ ពុទ្ធសាវិកា”**តិ បុច្ឆតិ។ តត្ថ **ពុទ្ធសាវិកា**តិ សព្ពម្បិ ញេយ្យធម្មំ សយម្ភុញាណេន ហត្ថតលេ អាមលកំ វិយ បច្ចក្ខតោ ពុទ្ធត្តា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ធម្មស្សវនន្តេ ជាតាតិ ពុទ្ធសាវិកា។

ឯវំ ថេរេន បុច្ឆិតមត្ថំ កថេន្តី ទេវតា ឥមា គាថា អភាសិ –

១៤២. “នគន្តរេ នគរវរេ សុមាបិតេ, បរិចារិកា រាជវរស្ស សិរិមតោ;
នច្ចេ គីតេ បរមសុសិក្ខិតា អហុំ, សិរិមាតិ មំ រាជគហេ អវេទឹសុ។

១៤៣. “ពុទ្ធោ ច មេ ឥសិនិសភោ វិនាយកោ, អទេសយី សមុទយទុក្ខនិច្ចតំ;
អសង្ខតំ ទុក្ខនិរោធ សស្សតំ, មគ្គញ្ចិមំ អកុដិលមញ្ជសំ សិវំ។

១៤៤. “សុត្វានហំ អមតបទំ អសង្ខតំ, តថាគតស្សនធិវរស្ស សាសនំ;
សីលេស្វហំ បរមសុសំវុតា អហុំ, ធម្មេ ឋិតា នរវរពុទ្ធទេសិតេ។

១៤៥. “ញត្វានហំ វិរជបទំ អសង្ខតំ, តថាគតេននធិវរេន ទេសិតំ;
តត្ថេវហំ សមថសមាធិមាផុសឹ, សាយេវ មេ បរមនិយាមតា អហុ។

១៤៦. “លទ្ធានហំ អមតវរំ វិសេសនំ, ឯកំសិកា អភិសមយេ វិសេសិយ;
អសំសយា ពហុជនបូជិតា អហំ, ខិឌ្ឌារតឹ បច្ចនុភោមនប្បកំ។

១៤៧. “ឯវំ អហំ អមតទសម្ហិ ទេវតា, តថាគតស្សនធិវរស្ស សាវិកា;
ធម្មទ្ទសា បឋមផលេ បតិដ្ឋិតា, សោតាបន្នា ន ច បន មត្ថិ ទុគ្គតិ។

១៤៨. “សា វន្ទិតុំ អនធិវរំ ឧបាគមឹ, បាសាទិកេ កុសលរតេ ច ភិក្ខវោ;
នមស្សិតុំ សមណសមាគមំ សិវំ, សគារវា សិរិមតោ ធម្មរាជិនោ។

១៤៩‘ទិស្វា មុនី មុទិតមនម្ហិ បីណិតា, តថាគតំ នរវរទម្មសារថឹ;
តណ្ហច្ឆិទំ កុសលរតំ វិនាយកំ, វន្ទាមហំ បរមហិតានុកម្បក”ន្តិ។

១៤២. តត្ថ **នគន្តរេ**តិ ឥសិគិលិវេបុល្លវេភារបណ្ឌវគិជ្ឈកូដសង្ខាតានំ បញ្ចន្នំ បព្ពតានំ អន្តរេ វេមជ្ឈេ, យតោ តំ នគរំ “គិរិព្ពជ”ន្តិ វុច្ចតិ ។ **នគរវរេ**តិ ឧត្តមនគរេ, រាជគហំ សន្ធាយាហ។ **សុមាបិតេ**តិ មហាគោវិន្ទបណ្ឌិតេន វត្ថុវិជ្ជាវិធិនា សម្មទេវ និវេសិតេ។ **បរិចារិកា**តិ សំគីតបរិចរិយាយ ឧបដ្ឋាយិកា។ **រាជវរស្សា**តិ ពិម្ពិសារមហារាជស្ស។ **សិរិមតោ**តិ ឯត្ថ “សិរីតិ ពុទ្ធិបុញ្ញានំ អធិវចន”ន្តិ វទន្តិ។ អថ វា បុញ្ញនិព្ពត្តា សរីរសោភគ្គាទិសម្បត្តិ កតបុញ្ញំ និស្សយតិ, កតបុញ្ញេហិ វា និស្សីយតីតិ “សិរី”តិ វុច្ចតិ, សា ឯតស្ស អត្ថីតិ សិរិមា, តស្ស សិរិមតោ។ **បរមសុសិក្ខិតា**តិ អតិវិយ សម្មទេវ ច សិក្ខិតា។ **អហុ**ន្តិ អហោសឹ។ **អវេទីសូ**តិ អញ្ញាសុំ។

១៤៣. **ឥសិនិសភោ**តិ គវសតជេដ្ឋកោ ឧសភោ, គវសហស្សជេដ្ឋកោ វសភោ, វជសតជេដ្ឋកោ វា ឧសភោ, វជសហស្សជេដ្ឋកោ វសភោ, សព្ពគវសេដ្ឋោ សព្ពបរិស្សយសហោ សេតោ បាសាទិកោ មហាភារវហោ អសនិសតសទ្ទេហិបិ អសម្បកម្បិយោ និសភោ។ វថា សោ អត្តនោ និសភពលេន សមន្នាគតោ ចតូហិ បាទេហិ បថវឹ ឧប្បីឡេត្វា កេនចិ បរិស្សយេន អកម្បិយោ អចលដ្ឋានេន តិដ្ឋតិ, ឯវំ ភគវា ទសហិ តថាគតពលេហិ សមន្នាគតោ ចតូហិ វេសារជ្ជបាទេហិ អដ្ឋបរិសបថវឹ ឧប្បីឡេត្វា សទេវកេ លោកេ កេនចិ បច្ចត្ថិកេន បច្ចាមិត្តេន អកម្បិយោ អចលដ្ឋានេន តិដ្ឋតិ, តស្មា និសភោ វិយាតិ និសភោ។ សីលាទីនំ ធម្មក្ខន្ធានំ ឯសនដ្ឋេន “ឥសី”តិ លទ្ធវោហារេសុ សេក្ខាសេក្ខឥសីសុ និសភោ, ឥសីនំ វា និសភោ, ឥសិ ច សោ និសភោ ចាតិ វា ឥសិនិសភោ។ វេនេយ្យសត្តេ វិនេតីតិ ***វិនាយកោ***, នាយកវិរហិតោតិ វា ***វិនាយកោ***, សយម្ភូតិ អត្ថោ។

អទេសយី សមុទយទុក្ខនិច្ចតន្តិ សមុទយសច្ចស្ស ច ទុក្ខសច្ចស្ស ច អនិច្ចតំ វយធម្មតំ អភាសិ។ តេន “យំកិញ្ចិ សមុទយធម្មំ, សព្ពំ តំ និរោធធម្ម”ន្តិ អត្តនោ អភិសមយញាណស្ស បវត្តិអាការំ ទស្សេតិ។ **សមុទយទុក្ខនិច្ចត**ន្តិ វា សមុទយសច្ចញ្ច ទុក្ខសច្ចញ្ច អនិច្ចតញ្ច។ តត្ថ សមុទយសច្ចទុក្ខសច្ចគ្គហណេន វិបស្សនាយ ភូមឹ ទស្សេតិ, អនិច្ចតាគហណេន តស្សា បវត្តិអាការំ ទស្សេតិ។ សង្ខារានញ្ហិ អនិច្ចាការេ វិភាវិតេ ទុក្ខាការោ អនត្តាការោបិ វិភាវិតោយេវ ហោតិ តំនិពន្ធនត្តា តេសំ។ តេនាហ “យទនិច្ចំ, តំ ទុក្ខំ, យំ ទុក្ខំ, តទនត្តា”តិ (សំ. និ. ៣.១៥)។ **អសង្ខតំ ទុក្ខនិរោធសស្សត**ន្តិ កេនចិ បច្ចយេន ន សង្ខតន្តិ អសង្ខតំ , សព្ពកាលំ តថភាវេន សស្សតំ, សកលវដ្តទុក្ខនិរោធភាវតោ ទុក្ខនិរោធំ អរិយសច្ចញ្ច មេ អទេសយីតិ យោជនា។ **មគ្គញ្ចិមំ អកុដិលមញ្ជសំ សិវ**ន្តិ អន្តទ្វយបរិវជ្ជនេន កុដិលភាវករានំ មាយាទីនំ កាយវង្កាទីនញ្ច បហានេន អកុដិលំ, តតោ ឯវ អញ្ជសំ, អសិវភាវករានំ កាមរាគាទីនំ សមុច្ឆិន្ទនេន សិវំ និព្ពានំ។ **មគ្គ**ន្តិ និព្ពានត្ថិកេហិ មគ្គីយតិ, កិលេសេ វា មារេន្តោ គច្ឆតីតិ “មគ្គោ”តិ លទ្ធនាមំ ឥទំ តុម្ហាកញ្ច មមញ្ច បច្ចក្ខភូតំ ទុក្ខនិរោធគាមិនិបដិបទាសង្ខាតំ អរិយសច្ចញ្ច មេ អទេសយីតិ យោជនា។

១៤៤. **សុត្វានហំ អមតបទំ អសង្ខតំ, តថាគតស្សនធិវរស្ស សាសន**ន្តិ ឯត្ថ អយំ សង្ខេបត្ថោ – តថាអាគមនាទិអត្ថេន **តថាគតស្ស**, សទេវកេ លោកេ អគ្គភាវតោ **អនធិវរស្ស**, សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អមតបទំ **អសង្ខតំ** និព្ពានំ ឧទ្ទិស្ស ទេសិតត្តា, អមតស្ស វា និព្ពានស្ស បដិបជ្ជនុបាយត្តា កេនចិបិ អសង្ខរណីយត្តា ច អមតបទំ អសង្ខតំ **សាសនំ** សទ្ធម្មំ **អហំ សុត្វានា**តិ។ **សីលេស្វហ**ន្តិ សីលេសុ និប្បទេតព្ពេសុ អហំ។ **បរមសុសំវុតា**តិ អតិវិយ សម្មទេវ សំវុតា។ **អហុ**ន្តិ អហោសឹ។ **ធម្មេ ឋិតា**តិ បដិបត្តិធម្មេ បតិដ្ឋិតា។

១៤៥. **ញត្វានា**តិ សច្ឆិកិរិយាភិសមយវសេន ជានិត្វា។ **តត្ថេវា**តិ តស្មឹយេវ ខណេ, តស្មឹយេវ វា អត្តភាវេ។ **សមថសមាធិមាផុសិ**ន្តិ បច្ចនីកធម្មានំ សមុច្ឆេទវសេន សមនតោ វូបសមនតោ បរមត្ថសមថភូតំ លោកុត្តរសមាធឹ អាផុសឹ អធិគច្ឆឹ។ យទិបិ យស្មឹ ខណេ និរោធស្ស សច្ឆិកិរិយាភិសមយោ, តស្មឹយេវ ខណេ មគ្គស្ស ភាវនាភិសមយោ, អារម្មណបដិវេធំ បន ភាវនាបដិវេធស្សេវ បុរិមសិទ្ធិការណំ វិយ កត្វា ទស្សេតុំ –

“ញត្វានហំ វិរជបទំ អសង្ខតំ, តថាគតេនានធិវរេន ទេសិតំ”។

តត្ថេវហំ ‘សមថសមាធិមាផុសិ’ន្តិ វុត្តំ យថា “ចក្ខុញ្ច បដិច្ច រូបេ ច ឧប្បជ្ជតិ ចក្ខុវិញ្ញាណ”ន្តិ (ម. និ. ១.៤០០; ៣.៤២១; សំ. និ. ៤.៦០)។ **ញត្វានា**តិ វា សមានកាលវសេន វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ យថា “និហន្ត្វាន តមំ សព្ពំ, អាទិច្ចោ នភមុគ្គតោ”តិ។ **សាយេវា**តិ យា លោកុត្តរសមាធិផុសនា លទ្ធា, សាយេវ។ **បរមនិយាមតា**តិ បរមា ឧត្តមា មគ្គនិយាមតា។

១៤៦. **វិសេសនន្តិ** បុថុជ្ជនេហិ វិសេសកំ វិសិដ្ឋភាវសាធកំ។ **ឯកំសិកាតិ** “សម្មាសម្ពុទ្ធោ ភគវា, ស្វាក្ខាតោ ធម្មោ, សុប្បដិបន្នោ សង្ឃោ”តិ ឯកំសគាហវតី រតនត្តយេ និព្ពិចិកិច្ឆា។ **អភិសមយេ វិសេសិយាតិ** សច្ចបដិវេធវសេន វិសេសំ បត្វា។ “វិសេសិនី”តិបិ បឋន្តិ, អភិសមយហេតុ វិសេសវតីតិ អត្ថោ។ **អសំសយាតិ** សោឡសវត្ថុកាយ អដ្ឋវត្ថុកាយ ច វិចិកិច្ឆាយ បហីនត្តា អបគតសំសយា។ “អសំសិយា”តិ កេចិ បឋន្តិ។ **ពហុជនបូជិតាតិ** សុគតីហិ បរេហិ បត្ថនីយគុណាតិ អត្ថោ។ **ខិឌ្ឌារតិន្តិ** ខិឌ្ឌាភូតំ រតឹ, អថ វា ខិឌ្ឌញ្ច រតិញ្ច ខិឌ្ឌាវិហារញ្ច រតិសុខញ្ច។

១៤៧. **អមតទសម្ហីតិ** អមតទសា និព្ពានទស្សាវិនី អម្ហិ។ **ធម្មទ្ទសាតិ** ចតុសច្ចធម្មំ ទិដ្ឋវតី។ **សោតាបន្នាតិ** អរិយមគ្គសោតំ អាទិតោ បត្តា។ **ន ច បន មត្ថិ ទុគ្គតីតិ** ន ច បន មេ អត្ថិ ទុគ្គតិ អវិនិបាតធម្មត្តា។

១៤៨. **បាសាទិកេតិ** បសាទាវហេ។ **កុសលរតេតិ** កុសលេ អនវជ្ជធម្មេ និព្ពានេ រតេ។ **ភិក្ខុវោតិ** ភិក្ខូនមស្សិតុំ ឧបាគមិន្តិ យោជនា។ **សមណសមាគមំ សិវន្តិ** សមណានំ សមិតបាបានំ ពុទ្ធពុទ្ធសាវកានំ សិវញ្ច ធម្មំ ខេមំ សមាគមំ សង្គមំ បយិរុបាសិតុំ ឧបាគមិន្តិ សម្ពន្ធោ។ **សិរិមតោ ធម្មរាជិនោតិ** ភុម្មត្ថេ សាមិវចនំ។ សិរិមតិ ធម្មរាជិនីតិ អត្ថោ។ ឯវមេវ ច កេចិ បឋន្តិ។

១៤៩. **មុទិតមនម្ហីតិ** មោទិតមនា អម្ហិ។ **បីណិតាតិ** តុដ្ឋា, បីតិរសវសេន វា តិត្តា។ **នរវរទម្មសារថិន្តិ** នរវរោ ច សោ អគ្គបុគ្គលត្តា, ទម្មានំ ទមេតព្ពានំ វេនេយ្យានំ និព្ពានាភិមុខំ សារណតោ ទម្មសារថិ ចាតិ នរវរទម្មសារថិ, តំ។ **បរមហិតានុកម្បកន្តិ** បរមេន ឧត្តមេន ហិតេន សព្ពសត្តានំ អនុកម្បកំ។

ឯវំ សិរិមា ទេវធីតា អត្តនោ លទ្ធិបវេទនមុខេន រតនត្តយេ បសាទំ បវេទេត្វា ភគវន្តំ ភិក្ខុសង្ឃញ្ច វន្ទិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា ទេវលោកមេវ គតា។ ភគវា តមេវ ឱតិណ្ណវត្ថុំ អដ្ឋុប្បត្តឹ កត្វា ធម្មំ ទេសេសិ, ទេសនាបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ អរហត្តំ បាបុណិ, សម្បត្តបរិសាយបិ សា ធម្មទេសនា សាត្ថិកា ជាតាតិ។

សិរិមាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១៧. កេសការីវិមានវណ្ណនា

ឥទំ វិមានំ រុចិរំ បភស្សរន្តិ កេសការីវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា ពារាណសិយំ វិហរតិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ។ តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា ភិក្ខូ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ ពារាណសឹ បិណ្ឌាយ បវិសឹសុ។ តេ អញ្ញតរស្ស ព្រាហ្មណស្ស គេហទ្វារសមីបេន គច្ឆន្តិ។ តស្មិញ្ច គេហេ ព្រាហ្មណស្ស ធីតា កេសការី នាម គេហទ្វារសមីបេ មាតុ សីសតោ ឩកា គណ្ហន្តី តេ ភិក្ខូ គច្ឆន្តេ ទិស្វា មាតរំ អាហ “អម្ម, ឥមេ បព្ពជិតា បឋមេន យោព្ពនេន សមន្នាគតា អភិរូបា ទស្សនីយា បាសាទិកា សុខុមាលា កេនចិ បារិជុញ្ញេន អនភិភូតា មញ្ញេ, កស្មា នុ ខោ ឥមេ ឥមស្មឹយេវ វយេ បព្ពជន្តី”តិ ? តំ មាតា អាហ “អត្ថិ, អម្ម, សក្យបុត្តោ សក្យកុលា បព្ពជិតោ ពុទ្ធោ លោកេ ឧប្បន្នោ, សោ ធម្មំ ទេសេតិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ កេវលបរិបុណ្ណំ, បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេតិ, តស្ស ឥមេ ធម្មំ សុត្វា បព្ពជន្តី”តិ។

តេន ច សមយេន អាគតផលោ វិញ្ញាតសាសនោ អញ្ញតរោ ឧបាសកោ តាយ វីថិយា គច្ឆន្តោ តំ កថំ សុត្វា តាសំ សន្តិកំ ឧបសង្កមិ។ អថ នំ ព្រាហ្មណី អាហ “ឯតរហិ ខោ ឧបាសក ពហូ កុលបុត្តា មហន្តំ ភោគក្ខន្ធំ មហន្តំ ញាតិបរិវដ្ដំ បហាយ សក្យសមយេ បព្ពជន្តិ, តេ កឹ នុ ខោ អត្ថវសំ សម្បស្សន្តា បព្ពជន្តី”តិ? តំ សុត្វា ឧបាសកោ “កាមេសុ អាទីនវំ, នេក្ខម្មេ ច អានិសំសំ សម្បស្សន្តា”តិ វត្វា អត្តនោ ញាណពលានុរូបំ គមត្ថំ វិត្ថារតោ កថេសិ, តិណ្ណញ្ច រតនានំ គុណេ បកាសេសិ, បញ្ចន្នំ សីលានំ ទិដ្ឋធម្មិកំ សម្បរាយិកញ្ច គុណានិសំសំ បវេទេសិ។ អថ ព្រាហ្មណធីតា តំ “កឹ អម្ហេហិបិ សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិដ្ឋាយ តយា វុត្តេ គុណានិសំសេ អធិគន្តុំ សក្កា”តិ បុច្ឆិ។ សោ “សព្ពសាធារណា ឥមេ ធម្មា ភគវតា ភាសិតា, កស្មា ន សក្កា”តិ វត្វា តស្សា សរណានិ ច សីលានិ ច អទាសិ។ សា គហិតសរណា សមាទិន្នសីលា ច ហុត្វា បុន អាហ “កឹ ឥតោ ឧត្តរិ អញ្ញម្បិ ករណីយំ អត្ថី”តិ។ សោ តស្សា វិញ្ញុភាវំ សល្លក្ខេន្តោ “ឧបនិស្សយសម្បន្នា ភវិស្សតី”តិ ញត្វា សរីរសភាវំ វិភាវេន្តោ ទ្វត្តឹសាការកម្មដ្ឋានំ កថេត្វា កាយេ វិរាគំ ឧប្បាទេត្វា ឧបរិ អនិច្ចតាទិបដិសំយុត្តាយ ធម្មិយា កថាយ សំវេជេត្វា វិបស្សនាមគ្គំ អាចិក្ខិត្វា គតោ។ សា តេន វុត្តនយំ សព្ពំ មនសិ កត្វា បដិកូលមនសិការេ សមាហិតចិត្តា វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា ឧបនិស្សយសម្បត្តិយា ន ចិរស្សេវ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ អថាបរេន សមយេន កាលំ

កត្វា សក្កស្ស ទេវរញ្ញោ បរិចារិកា ហុត្វា និព្ពត្តិ, សតសហស្សញ្ចស្សា អច្ឆរាបរិវារោ អហោសិ។ តំ សក្កោ ទេវរាជា ទិស្វា អច្ឆរិយព្ភុតចិត្តជាតោ បមុទិតហទយោ –

១៥០. “ឥទំ វិមានំ រុចិរំ បភស្សរំ, វេឡុរិយថម្ភំ សតតំ សុនិម្មិតំ;
សុវណ្ណរុក្ខេហិ សមន្តមោត្ថតំ, ឋានំ មមំ កម្មវិបាកសម្ភវំ។

១៥១. “តត្រូបបន្នា បុរិមច្ឆរា ឥមា, សតំ សហស្សានិ សកេន កម្មុនា;
តុវំសិ អជ្ឈុបគតា យសស្សិនី, ឱភាសយំ តិដ្ឋសិ បុព្ពទេវតា។

១៥២. “សសី អធិគ្គយ្ហ យថា វិរោចតិ, នក្ខត្តរាជារិវ តារកាគណំ;
តថេវ ត្វំ អច្ឆរាសង្គណំ ឥមំ, ទទ្ទល្លមានា យសសា វិរោចសិ។

១៥៣. “កុតោ នុ អាគម្ម អនោមទស្សនេ, ឧបបន្នា ត្វំ ភវនំ មមំ ឥទំ;
ព្រហ្មំវ ទេវា តិទសា សហិន្ទកា, សព្ពេ ន តប្បាមសេ ទស្សនេន ត”ន្តិ។ –

ចតូហិ គាថាហិ តាយ កតកម្មំ បុច្ឆិ។

១៥០. តត្ថ **ឥទំ វិមាន**ន្តិ យស្មិំ វិមានេ សា ទេវតា ឧប្បន្នា, តំ អត្តនោ វិមានំ សន្ធាយាហ។ **សតត**ន្តិ សព្ពកាលំ រុចិរំ បភស្សរន្តិ យោជនា។ **សតត**ន្តិ វា សម្មាតតំ, អតិវិយ វិត្ថិណ្ណន្តិ អត្ថោ។ **សមន្តមោត្ថត**ន្តិ សមន្តតោ អវត្ថតំ ឆាទិតំ។ **ឋាន**ន្តិ វិមានមេវ សន្ធាយ វទតិ។ តញ្ហិ តិដ្ឋន្តិ ឯត្ថ កតបុញ្ញាតិ ឋានន្តិ វុច្ចតិ។ **កម្មវិបាកសម្ភវ**ន្តិ កម្មវិបាកភាវេន សម្ភូតំ, កម្មវិបាកេន វា សហ សម្ភូតំ។ **មម**ន្តិ ឥទំ មម ឋានំ មម កម្មវិបាកសម្ភវន្តិ ទ្វីហិបិ បទេហិ យោជេតព្ពំ។

១៥១. **តត្រូបបន្នា**តិ គាថាយ អយំ សង្ខេបត្ថោ – **តត្រ** តស្មិំ យថាវុត្តេ វិមានេ **ឧបបន្នា**តិ និព្ពត្តា បគេវ ឧប្បន្នត្តា បុព្ពទេវតា **ឥមា បុរិមា អច្ឆរាយោ** បរិមាណតោ សតំ សហស្សានិ។ **តុវំសី**តិ ត្វំ អសិ សកេន កម្មុនា អជ្ឈុបគតា ឧបបន្នា។ **យសស្សិនី**តិ បរិវារសម្បន្នា, តេនេវ សកេន កម្មុនា កម្មានុភាវេន ឱភាសយន្តី វិរោចមានា តិដ្ឋសីតិ។

១៥២. ឥទានិ តមេវ ឱភាសនំ ឧបមាយ វិភាវេន្តោ **“សសី”**តិ គាថមាហ។ តស្សត្ថោ – **យថា** សសលញ្ឆនយោគេន **“សសី”**តិ, នក្ខត្តេហិ អធិកគុណតាយ “នក្ខត្តរាជា”តិ ច លទ្ធនាមោ ចន្ទោ សព្ពំ **តារកាគណំ អធិគ្គយ្ហ** អភិភវិត្វា **វិរោចតិ** វិរាជតិ, **តថេវ ត្វំ ឥមំ អច្ឆរានំ** ទេវកញ្ញានំ **គណំ** សមូហំ អត្តនោ **យសសា ទទ្ទល្លមានា** អតិវិយ វិជ្ជោតមានា **វិរោចសី**តិ។ ឯត្ថ ច “ឥមា”តិ “ឥម”ន្តិ ច និបាតមត្តំ។ កេចិ បន “នក្ខត្តរាជារិវ តារាគណំ តថេវ ត្វ”ន្តិ បឋន្តិ។

១៥៣. ឥទានិ តស្សា ទេវតាយ បុរិមភវំ តត្ថ កតបុញ្ញញ្ច បុច្ឆន្តោ **“កុតោ នុ អាគម្មា”**តិ គាថមាហ។ តត្ថ **កុតោ នុ អាគម្មា**តិ កុតោ នុ ភវតោ កុតោ នុ បុញ្ញកម្មតោ ការណភូតតោ ឥទំ មម ភវនំ អាគម្ម ភទ្ទេ **អនោមទស្សនេ** សព្ពង្គសោភនេ **ត្វំ ឧបបន្នា** ឧប្បត្តិគហណវសេន ឧបគតា។ “អនោមទស្សនេ”តិ វុត្តមេវត្ថំ ឧបមាយ បកាសេន្តោ **“ព្រហ្មំវ ទេវា តិទសា សហិន្ទកា, សព្ពេ ន តប្បាមសេ ទស្សនេន ត”**ន្តិ អាហ។ តត្ថ យថា ព្រហ្មានំ សហម្បតី សនង្កុមារំ វា ឧបគតំ សហ ឥន្ទេនាតិ សហិន្ទកា តាវតិំសា ទេវា បស្សន្តា ទស្សនេន ន តប្បន្តិ, ឯវំ តវ ទស្សនេន មយំ សព្ពេ ទេវា ន តប្បាមសេតិ អត្ថោ។

ឯវំ បន សក្កេន ទេវានមិន្ទេន បុច្ឆិតា សា ទេវតា តមត្ថំ បកាសេន្តី –

១៥៤. “យមេតំ សក្ក អនុបុច្ឆសេ មមំ, កុតោ ចុតា ត្វំ ឥធ អាគតាតិ;
ពារាណសី នាម បុរត្ថិ កាសិនំ, តត្ថ អហោសឹ បុរេ កេសការិកា។

១៥៥. “ពុទ្ធេ ច ធម្មេ ច បសន្នមានសា, សង្ឃេ ច ឯកន្តគតា អសំសយា;
អខណ្ឌសិក្ខាបទា អាគតប្ផលា, សម្ពោធិធម្មេ និយតា អនាមយា”តិ។ –

គាថទ្វយមាហ។

១៥៤-៥. តត្ថ **យមេត**ន្តិ យំ ឯតំ បញ្ហន្តិ អត្ថោ។ **អនុបុច្ឆសេ**តិ អនុកូលភាវេន បុច្ឆសិ។ **មម**ន្តិ មំ។ **បុរត្ថី**តិ បុរំ អត្ថិ។ **កាសិន**ន្តិ កាសិរដ្ឋស្ស។ **កេសការិកា**តិ បុរិមត្តភាវេ អត្តនោ នាមំ វទតិ។ **ពុទ្ធេ ច ធម្មេ**

ចាតិអាទិនា អត្តនោ បុញ្ញំ វិភាវេតិ។

បុន សក្កោ តស្សា តំ បុញ្ញសម្បត្តិញ្ច ទិព្ពសម្បត្តិញ្ច អនុមោទមានោ –

១៥៦. “តន្ទ្យាភិនន្ទាមសេ ស្វាគតញ្ច តេ,
ធម្មេន ច ត្វំ យសសា វិរោចសិ;
ពុទ្ធេ ច ធម្មេ ច បសន្នមានសេ,
សង្ឃេ ច ឯកន្តគតេ អសំសយេ;
អខណ្ឌសិក្ខាបទេ អាគតប្ផលេ,
សម្ពោធិធម្មេ និយតេ អនាមយេ”តិ។ – អាហ;

១៥៦. តត្ថ **តន្ទ្យាភិនន្ទាមសេ**តិ តំ តេ ទុវិធម្បិ សម្បត្តិំ អភិនន្ទាម អនុមោទាម។ **ស្វាគតញ្ច តេ**តិ តុយ្ហញ្ច ឥធាគមនំ ស្វាគតំ, អម្ហាកំ បីតិសោមនស្សសំវទ្ធនមេវ។ សេសំ វុត្តនយមេវាតិ។

តំ បន បវត្តិំ សក្កោ ទេវរាជា អាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានត្ថេរស្ស កថេសិ, ថេរោ ភគវតោ និវេទេសិ។ ភគវា តមត្ថំ អដ្ឋុប្បត្តិំ កត្វា សម្បត្តបរិសាយ ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា សទេវកស្ស លោកស្ស សាត្ថិកា ជាតាតិ។

កេសការីវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ឥតិ បរមត្ថទីបនិយា ខុទ្ទក-អដ្ឋកថាយ វិមានវត្ថុស្មិំ

សត្តរសវត្ថុបដិមណ្ឌិតស្ស បឋមស្ស បីឋវគ្គស្ស

អត្ថវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. ចិត្តលតាវគ្គោ

១. ទាសិវិមានវណ្ណនា

ទុតិយវគ្គេ **អបិ សក្កោវ ទេវិន្ទោ**តិ ទាសិវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវតិ ជេតវនេ វិហរន្តេ សាវត្ថិវាសី អញ្ញតរោ ឧបាសកោ សម្ពហុលេហិ ឧបាសកេហិ សទ្ធិំ សាយន្ហសមយំ វិហារំ គន្ត្វា ធម្មំ សុត្វា បរិសាយ វុដ្ឋិតាយ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា “ឥតោ បដ្ឋាយ អហំ, ភន្តេ, សង្ឃស្ស ចត្តារិ និច្ចភត្តានិ ទស្សាមី”តិ អាហ។ អថ នំ ភគវា តទនុច្ឆវិកំ ធម្មកថំ កថេត្វា វិស្សជ្ជេសិ។ សោ “មយា, ភន្តេ, សង្ឃស្ស ចត្តារិ និច្ចភត្តានិ បញ្ញត្តានិ។ ស្វេ បដ្ឋាយ អយ្យា មម គេហំ អាគច្ឆន្តូ”តិ ភត្តុទ្ទេសកស្ស អារោចេត្វា អត្តនោ គេហំ គន្ត្វា ទាសិយា តមត្ថំ អាចិក្ខិត្វា “តត្ថ តយា និច្ចកាលំ អប្បមត្តាយ ភវិតព្ព”ន្តិ អាហ។ សា “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិ។ បកតិយាវ សា សទ្ធា សម្បន្នា បុញ្ញកាមា សីលវតី, តស្មា ទិវសេ ទិវសេ កាលស្សេវ ឧដ្ឋាយ បណីតំ អន្នបានំ បដិយាទេត្វា ភិក្ខូនំ និសីទនដ្ឋានំ សុសម្មដ្ឋំ សុបរិភណ្ឌកំ កត្វា អាសនានិ បញ្ញាបេត្វា ភិក្ខូ ឧបគតេ តត្ថ និសីទាបេត្វា វន្ទិត្វា គន្ធបុប្ផធូបទីបេហិ បូជេត្វា សក្កច្ចំ បរិវិសតិ។

អថេកទិវសំ ភិក្ខូ កតភត្តកិច្ចេ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា ឯវមាហ “កថំ នុ ខោ, ភន្តេ, ឥតោ ជាតិអាទិទុក្ខតោ បរិមុត្តិ ហោតី”តិ។ ភិក្ខូ តស្សា សរណានិ ច បញ្ច សីលានិ ច ទត្វា កាយសភាវំ បកាសេត្វា បដិកូលមនសិការេ និយោជេសុំ, អបរេ អនិច្ចតាបដិសំយុត្តំ ធម្មកថំ កថេសុំ។ សា សោឡស វស្សានិ សីលំ រក្ខន្តី អន្តរន្តរា យោនិសោ មនសិករោន្តី ឯកទិវសំ ធម្មស្សវនសប្បាយំ លភិត្វា ញាណស្ស ច បរិបក្កត្តា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា សោតាបត្តិផលំ សច្ឆាកាសិ។ សា អបរេន សមយេន កាលំ កត្វា សក្កស្ស ទេវរញ្ញោ វល្លភា បរិចារិកា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ សា សដ្ឋិតូរិយសហស្សេហិ បរិចរិយមានា អច្ឆរាសតសហស្សបរិវុតា មហន្តំ ទិព្ពសម្បត្តិំ អនុភវន្តី បមុទាមោទមានា សបរិវារា ឧយ្យានាទីសុ វិចរតិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ ទិស្វា –

១៥៧. “អបិ សក្កោវ ទេវិន្ទោ, រម្មេ ចិត្តលតាវនេ;
សមន្តា អនុបរិយាសិ, នារីគណបុរក្ខតា;
ឱភាសេន្តី ទិសា សព្ពា, ឱសធី វិយ តារកា។

១៥៨. កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១៥៩. “បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ,
មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា,
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ – បុច្ឆិ;

១៦០. “សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ហំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

១៦១. “អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, ទាសី អហោសឹ បរបេស្សិយា កុលេ។
១៦២. “ឧបាសិកា ចក្ខុមតោ, គោតមស្ស យសស្សិនោ;
តស្សា មេ និក្កមោ អាសិ, សាសនេ តស្ស តាទិនោ។

១៦៣. “កាមំ ភិជ្ជតុយំ កាយោ, នេវ អត្ថេត្ថ សណ្ឋនំ;
សិក្ខាបទានំ បញ្ចន្នំ, មគ្គោ សោវត្ថិកោ សិវោ។

១៦៤. “អកណ្ដកោ អគហនោ, ឧជុ សព្ភិ បវេទិតោ;
និក្កមស្ស ផលំ បស្ស, យថិទំ បាបុណិត្ថិកា។

១៦៥. “អាមន្តនិកា រញ្ញោម្ហិ, សក្កស្ស វសវត្តិនោ;
សដ្ឋិ តុរិយសហស្សានិ, បដិពោធំ ករោន្តិ មេ។

១៦៦. “អាលម្ពោ គគ្គរោ ភីមោ, សាធុវាទី ច សំសយោ;
បោក្ខរោ ច សុផស្សោ ច, វីណាមោក្ខា ច នារិយោ។

១៦៧. “នន្ទា ចេវ សុនន្ទា ច, សោណទិន្នា សុចិម្ហិតា;
អលម្ពុសា មិស្សកេសី ច, បុណ្ឌរីកាតិ ទារុណី។

១៦៨. “ឯណីផស្សា សុផស្សា ច, សុភទ្ទា មុទុវាទិនី;
ឯតា ចញ្ញា ច សេយ្យាសេ, អច្ឆរានំ បពោធិកា។

១៦៩. “តា មំ កាលេនុបាគន្ត្វា, អភិភាសន្តិ ទេវតា;
ហន្ទ នច្ចាម គាយាម, ហន្ទ តំ រមយាមសេ។

១៧០. “នយិទំ អកតបុញ្ញានំ, កតបុញ្ញានមេវិទំ;
អសោកំ នន្ទនំ រម្មំ, តិទសានំ មហាវនំ។

១៧១. “សុខំ អកតបុញ្ញានំ, ឥធ នត្ថិ បរត្ថ ច;
សុខញ្ច កតបុញ្ញានំ, ឥធ ចេវ បរត្ថ ច។

១៧២. “តេសំ សហព្យកាមានំ, កត្តព្ពំ កុសលំ ពហុំ;
កតបុញ្ញា ហិ មោទន្តិ, សគ្គេ ភោគសមង្គិនោ”តិ។ – ទេវតា វិស្សជ្ជេសិ;

១៥៧. តត្ថ **អបិ សក្កោវ ទេវិន្ទោ**តិ អបិសទ្ទោ សម្ភាវនាយំ, ឥវសទ្ទោ ឥការលោបំ កត្វា វុត្តោ ឧបមាយំ, តស្មា យថា នាម សក្កោ ទេវានមិន្ទោតិ អត្ថោ។ សក្កសមភាវោ តិស្សា ទេវតាយ បរិវារសម្បត្តិទស្សនត្ថំ វុត្តោ។ កេចិ “អបីតិ និបាតមត្ត”ន្តិ វទន្តិ។ **ចិត្តលតាវនេ**តិ ចិត្តាយ នាម ទេវធីតាយ បុញ្ញានុភាវេន និព្ពត្តេ, ចិត្តានំ វា វិចិត្តបុប្ផផលាទិវិសេសយុត្តានំ សន្តានករល្លិអាទីនំ តត្ថ យេភុយ្យតាយ ចិត្តលតាវនន្តិ លទ្ធនាមេ ទេវុយ្យានេ។

១៦១. **បរបេស្សិយា**តិ បរេសំ កុលេ តស្មឹ តស្មឹ កិច្ចេ បេសនិយា, បរេសំ វេយ្យាវច្ចការីតិ អត្ថោ។

១៦២. **តស្សា មេ និក្កមោ អាសិ, សាសនេ តស្ស តាទិនោ**តិ តស្សា ទាសិយាបិ សមានាយ បញ្ចហិ ចក្ខូហិ ចក្ខុមតោ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ឧបាសិកា ហុត្វា សោឡស វស្សានិ សីលំ រក្ខន្តិយា កម្មដ្ឋានញ្ច មនសិ ករោន្តិយា មនសិការានុភាវេន មេ មយ្ហំ ឧប្បជ្ជមានេ សត្តតឹសពោធិបក្ខិយធម្មសង្ខាតេ ឥដ្ឋាទីសុ តាទិលក្ខណសម្បត្តិយា

តាទិនោ សត្ថុ សាសនេ តប្បរិយាបន្នោយេវ សំកិលេសបក្ខតោ និក្កមនេន “និក្កមោ”តិ លទ្ធនាមោ សម្មាវាយាមោ អាសិ អហោសិ ឧប្បជ្ជិ។

១៦៣-៤. តស្ស បន និក្កមស្ស បុព្ពភាគស្ស បវត្តាការំ ទស្សេតុំ “**កាមំ ភិជ្ជតុយំ កាយោ, នេវ អត្ថេត្ថ សណ្ឋាន**ន្តិ វុត្តំ។ តស្សត្ថោ – យទិបិ មេ **អយំ កាយោ ភិជ្ជតុ** វិនស្សតុ, តត្ថ កិញ្ចិមត្តម្បិ អបេក្ខំ អករោន្តី **ឯត្ថ** ឯតស្មឹ កម្មដ្ឋានានុយោគេ **នេវ អត្ថិ**, មេ វីរិយស្ស **សណ្ឋានំ** សិថិលីករណន្តិ វីរិយំ សមុត្តេជេន្តី វិបស្សនំ ឧស្សុក្កាបេសិន្តិ។

ឥទានិ តថា វិបស្សនំ ឧស្សុក្កាបេត្វា បដិលទ្ធគុណំ ទស្សេន្តី –

> “សិក្ខាបទានំ បញ្ចន្នំ, មគ្គោ សោវត្ថិកោ សិវោ;
> អកណ្ដកោ អគហនោ, ឧជុ សព្ភិ បវេទិតោ;
> និក្កមស្ស ផលំ បស្ស, យថិទំ បាបុណិត្ថិកា”តិ។ – អាហ;

តត្រាយំ សង្ខេបត្ថោ – យោ និច្ចសីលវសេន សមាទិន្នានំ បញ្ចន្នំ សិក្ខាបទានំ សិក្ខាកោដ្ឋាសានំ ឧបនិស្សយភាវេន លទ្ធត្តា តេសំ បរិបូរិតត្តា ច **សិក្ខាបទានំ បញ្ចន្នំ** សម្ពន្ធីភូតោ, យស្មឹ សន្តានេ ឧប្បន្នោ, តស្ស សព្ពាការេន សោត្ថិភាវសម្បាទនតោ សុន្ទរត្ថភាវតោ ច **សោវត្ថិកោ** សោត្ថិកោ, សំកិលេសធម្មេហិ អនុបទ្ទុតត្តា ខេមប្បត្តិហេតុតាយ ច **សិវោ**, រាគកណ្ដកាទីនំ អភាវេន **អកណ្ដកោ**, កិលេសទិដ្ឋិទុច្ចរិតគហនសមុច្ឆេទនតោ **អគហនោ**, សព្ពជិម្ហវង្កកុដិលភាវាបគមហេតុតាយ **ឧជុ**, ពុទ្ធាទីហិ សប្បុរិសេហិ បកាសិតត្តា **សព្ភិ បវេទិតោ** អរិយមគ្គោ, តំ **យថា** យេន ឧបាយភូតេន **ឥត្ថិកា** ទុព្ពលពាហលពុទ្ធិកាបិ សមានា **បាបុណិ**, តស្ស **និក្កមស្ស** យថាវុត្តវីរិយស្ស ឥទំ **ផលំ បស្សា**តិ សក្កំ អាលបតិ។

១៦៥. **អាមន្តនិកា រញ្ញោម្ហិ, សក្កស្ស វសវត្តិនោ**តិ សយំវសីភាវេន វត្តនតោ, ទ្វីសុ ទេវលោកេសុ អត្តនោ វសំ ឥស្សរិយំ វត្តេតីតិ វា វសវត្តី, តស្ស វសវត្តិនោ សក្កស្ស ទេវរញ្ញោ អាមន្តនិកា អាលាបសល្លាបយោគ្គា, កីឡនកាលេ វា តេន អាមន្តេតព្ពា អម្ហិ, និក្កមស្ស វីរិយស្ស ផលំ បស្សាតិ យោជនា។ អាតតវិតតាទិភេទេន បញ្ចតូរិយង្គានិ ទ្វាទសហិ បាណិភាគេហិ ឯកតោ បវជ្ជមានានិ សដ្ឋិ ហោន្តិ, តានិ បន សហស្សមត្តានិ បយិរុបាសនវសេន ឧបដ្ឋិតានិ សន្ធាយាហ “**សដ្ឋិ តូរិយសហស្សានិ, បដិពោធំ ករោន្តិ មេ**”តិ។ តត្ថ **បដិពោធ**ន្តិ បីតិសោមនស្សានំ បពោធនំ។

១៦៦-៨. **អាលម្ពោ**តិអាទិ តូរិយវាទកានំ ទេវបុត្តានំ ឯកទេសតោ នាមគ្គហណន្តិ វទន្តិ, តូរិយានំ បនេតំ នាមគ្គហណំ។ **វីណាមោក្ខា**ទិកា ទេវធីតា។ **សុចិម្ហិតា**តិ សុទ្ធមិហិតា, នាមមេវ វា ឯតំ។ **មុទុវាទិនី**តិ មុទុនាវ វទតីតិ មុទុវាទិនី, មុទុកំ អតិវិយ វាទនសីលា, នាមមេវ វា។ **សេយ្យាសេ**តិ សេយ្យតរា។ **អច្ឆរាន**ន្តិ អច្ឆរាសុ សង្គីតេ បាសំសតរា។ **បពោធិកា**តិ បពោធនករា។

១៦៩. **កាលេនា**តិ យុត្តប្បត្តកាលេន។ **អភិភាសន្តី**តិ អភិមុខា, អភិរតា វា ហុត្វា ភាសន្តិ។ យថា ច ភាសន្តិ, តំ ទស្សេតុំ “**ហន្ទ នច្ចាម គាយាម, ហន្ទ តំ រមយាមសេ**”តិ វុត្តំ។

១៧០. **ឥទ**ន្តិ ឥទំ មយា លទ្ធដ្ឋានំ។ **អសោក**ន្តិ ឥដ្ឋកន្តបិយមនាបានំយេវ រូបាទីនំ សម្ភវតោ វិសោកំ។ តតោ ឯវ សព្ពកាលំ បមោទសំវឌ្ឍនតោ **នន្ទនំ។ តិទសានំ មហាវន**ន្តិ តាវតឹសទេវានំ មហន្តំ មហានិយញ្ចឧយ្យានំ។

១៧១. ឯវរូបា ទិព្ពសម្បត្តិ នាម បុញ្ញកម្មវសេនេវាតិ ឱទិស្សកនយេន វត្វា បន អនោទិស្សកនយេន ទស្សេន្តី “**សុខំ អកតបុញ្ញាន**”ន្តិ គាថមាហ។

១៧២. បុន អត្តនា លទ្ធស្ស ទិព្ពដ្ឋានស្ស បរេហិ សាធារណកាមតាវសេន ធម្មំ កថេន្តី “**តេសំ សហព្យកាមាន**”ន្តិ ឱសានគាថមាហ។ **តេស**ន្តិ តាវតឹសទេវានំ។ **សហព្យកាមាន**ន្តិ សហភាវំ ឥច្ឆន្តេហិ, កត្តុអត្ថេ ហិ ឥទំ សាមិវចនំ។ សហ វាតិ បវត្តតីតិ សហវោ, តស្ស ភាវោ សហព្យំ យថា វីរស្ស ភាវោ វីរិយន្តិ។

ឯវំ ថេរោ ទេវតាយ អត្តនោ បុញ្ញកម្មេ អាវិកតេ តស្សា សបរិវារាយ ធម្មំ ទេសេត្វា ទេវលោកតោ អាគន្ត្វា តំ បវត្តិំ ភគវតោ អារោចេសិ។ ភគវា តមត្ថំ អដ្ឋុប្បត្តិំ កត្វា សម្បត្តបរិសាយ ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា ស

ទេវកស្ស លោកស្ស សាត្ថិកា អហោសីតិ។

ទាសិវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. លខុមាវិមានវណ្ណនា

អភិក្កន្តេន វណ្ណេនាតិ លខុមាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវតិ ពារាណសិយំ វិហរន្តេ កេវដ្ដទ្វារំ នាម ពារាណសិនគរស្ស ឯកំ ទ្វារំ, តស្ស អវិទូរេ និវិដ្ឋគាមោបិ “កេវដ្ដទ្វារ”ន្តេ្វវ បញ្ញាយិត្ថ។ តត្ថ លខុមា នាម ឯកា ឥត្ថី សទ្ធា បសន្នា ពុទ្ធិសម្បន្នា តេន ទ្វារេន បវិសន្តេ ភិក្ខូ ទិស្វា វន្ទិត្វា អត្តនោ គេហំ នេត្វា កដច្ឆុភិក្ខំ ទត្វា តេនេវ បរិចយេន សទ្ធាយ វឌ្ឍមានាយ អាសនសាលំ ការេត្វា តត្ថ បរិដ្ឋានំ ភិក្ខូនំ អាសនំ ឧបនេតិ, បានីយំ បរិភោជនីយំ ឧបដ្ឋបេតិ។ យញ្ច ឱទនកុម្មាសឌាកាទិ អត្តនោ គេហេ វិជ្ជតិ, តំ ភិក្ខូនំ ទេតិ។ សា ភិក្ខូនំ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិដ្ឋាយ សមាហិតា ហុត្វា វិបស្សនាកម្មដ្ឋានំ ឧគ្គហេត្វា វិបស្សនំ ឧស្សុក្កាបេន្តី ឧបនិស្សយសម្បន្នតាយ ន ចិរស្សេវ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ សា អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ មហតិ វិមានេ និព្ពត្តិ, អច្ឆរាសហស្សញ្ចស្សា បរិវារោ អហោសិ។ សា តត្ថ ទិព្ពសម្បត្តឹ អនុភវន្តី បមោទមានា វិចរតិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ទេវចារិកំ ចរន្តោ “**អភិក្កន្តេន វណ្ណេនា**”តិអាទិកាថាហិ បុច្ឆីតិ សព្ពំ វុត្តនយមេវ។ តេន វុត្តំ –

១៧៣. “អភិក្កន្តេន វណ្ណេន, យា ត្វំ តិដ្ឋសិ ទេវតេ;
ឱភាសេន្តី ទិសា សព្ពា, ឱសធី វិយ តារកា។

១៧៤. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១៧៥. “បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

១៧៦. “សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ហំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

១៧៧. “កេវដ្ដទ្វារា និក្ខម្ម, អហុ មយ្ហំ និវេសនំ;
តត្ថ សញ្ចរមានានំ, សាវកានំ មហេសិនំ។

១៧៨. “ឱទនំ កុម្មាសំ ឌាកំ, លោណសោវីរកញ្ចហំ;
អទាសិំ ឧជុភូតេសុ, វិប្បសន្នេន ចេតសា។

១៧៩. “ចាតុទ្ទសឹ បញ្ចទសឹ, យា ច បក្ខស្ស អដ្ឋមី;
បាដិហារិយបក្ខញ្ច, អដ្ឋង្គសុសមាគតំ។

១៨០. “ឧបោសថំ ឧបវសិស្សំ, សទា សីលេសុ សំវុតា;
សញ្ញមា សំវិភាគា ច, វិមានំ អាវសាមហំ។

១៨១. “បាណាតិបាតា វិរតា, មុសាវាទា ច សញ្ញតា;
ថេយ្យា ច អតិចារា ច, មជ្ជបានា ច អារកា។

១៨២. “បញ្ចសិក្ខាបទេ រតា, អរិយសច្ចាន កោវិទា;
ឧបាសិកា ចក្ខុមតោ, គោតមស្ស យសស្សិនោ។

១៨៣. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ… វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

មម ច, ភន្តេ, វចនេន ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទេយ្យាសិ “លខុមា នាម, ភន្តេ, ឧបាសិកា ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតី”តិ។ អនច្ឆរិយំ ខោ បនេតំ, ភន្តេ, យំ មំ ភគវា អញ្ញតរស្មិំ សាមញ្ញផលេ ព្យាករេយ្យ។ តំ ភគវា សកទាគាមិផលេ ព្យាកាសីតិ។

១៧៧. តត្ថ **កេវដ្ដទ្វារា និក្ខម្មា**តិ កេវដ្ដទ្វារតោ និក្ខមនដ្ឋានេ។

១៧៨. ខាទន្តិ តណ្ឌុលេយ្យកាទិសាកព្យញ្ជនំ។ **លោណសោវីរកន្តិ** ធញ្ញរសាទីហិ ពហូហិ សម្ភារេហិ សម្បាទេតព្ពំ ឯកំ បានកំ។ “អាចាមកញ្ជិកលោណូទក”ន្តិបិ វទន្តិ។

បុច្ឆាវិស្សជ្ជនាវសានេ សា ថេរស្ស ធម្មទេសនាយ សកទាគាមិផលំ បាបុណិ។ សេសំ ឧត្តរវិមានេ វុត្តនយានុសារេន ឯវ វេទិតព្ពំ។

លខុមាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. អាចាមទាយិកាវិមានវណ្ណនា

បិណ្ឌាយ តេ ចរន្តស្សាតិ អាចាមទាយិកាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន រាជគហេ អញ្ញតរំ កុលំ អហិវាតរោគេន ឧបទ្ទុតំ អហោសិ។ តត្ថ សព្ពេ ជនា មតា ឋបេត្វា ឯកំ ឥត្ថិំ។ សា គេហំ គេហគតញ្ច សព្ពំ ធនធញ្ញំ ឆឌ្ឌេត្វា មរណភយភីតា ភិត្តិឆិទ្ទេន បលាតា អនាថា ហុត្វា បរគេហំ គន្ត្វា តស្ស បិដ្ឋិបស្សេ វសតិ។ តស្មិំ គេហេ មនុស្សា ការុញ្ញាយន្តា ឧក្ខលិអាទីសុ អវសិដ្ឋំ យាគុភត្តអាចាមាទី តស្សា ទេន្តិ។ សា តំ ភុញ្ជិត្វា ជីវិកំ កប្បេតិ។

តេន ច សមយេន អាយស្មា មហាកស្សបោ សត្តាហំ និរោធសមាបត្តិំ សមាបជ្ជិត្វា តតោ វុដ្ឋិតោ “កំ នុ ខោ អហំ អជ្ជ អាហារបដិគ្គហណេន អនុគ្គហេស្សាមិ, ទុក្ខតោ ច មោចេស្សាមី”តិ ចិន្តេន្តោ តំ ឥត្ថិំ អាសន្នមរណំ និរយសំវត្តនិកញ្ចស្សា កម្មំ កតោកាសំ ទិស្វា “អយំ មយិ គតេ អត្តនា លទ្ធំ អាចាមំ ទស្សតិ, តេនេវ និម្មានរតិទេវលោកេ ឧប្បជ្ជិស្សតិ, ឯវំ និរយូបបត្តិតោ មោចេត្វា ហន្ទាហំ ឥមិស្សា សគ្គសម្បត្តិំ និប្ផាទេស្សាមី”តិ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរំ អាទាយ តស្សា និវេសនដ្ឋានាភិមុខោ គច្ឆតិ។ អថ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ អញ្ញាតកវេសេន អនេករសំ អនេកសូបព្យញ្ជនំ ទិព្ពាហារំ ឧបនេសិ។ តំ ញត្វា ថេរោ “កោសិយ, ត្វំ កតកុសលោ, កស្មា ឯវំ ករោសិ, មា ទុគ្គតានំ កបណានំ សម្បត្តិំ វិលុម្បី”តិ បដិក្ខិបិត្វា តស្សា ឥត្ថិយា បុរតោ អដ្ឋាសិ។

សា ថេរំ ទិស្វា “អយំ មហានុភាវោ ថេរោ, ឥមស្ស ទាតព្ពយុត្តកំ ខាទនីយំ វា ភោជនីយំ វា ឥធ នត្ថិ, ឥទញ្ច កិលិដ្ឋភាជនគតំ តិណចុណ្ណរជានុកិណ្ណំ អលោណំ សីតលំ អប្បរសំ អាចាមកញ្ជិយមត្តំ ឯទិសស្ស ទាតុំ ន ឧស្សហាមី”តិ ចិន្តេត្វា “អតិច្ឆថា”តិ អាហ។ ថេរោ ឯកបទនិក្ខេបមត្តំ អបសក្កិត្វា អដ្ឋាសិ។ គេហវាសិនោ មនុស្សា ភិក្ខំ ឧបនេសុំ, ថេរោ ន សម្បដិច្ឆតិ។ សា ទុគ្គតិត្ថី “មមេវ អនុគ្គហត្ថាយ ឥធាគតោ, មម សន្តកមេវ បដិគ្គហេតុកាមោ”តិ ញត្វា បសន្នមានសា អាទរជាតា តំ អាចាមំ ថេរស្ស បត្តេ អាកិរិ។ ថេរោ តស្សា បសាទសំវទ្ធនត្ថំ ភុញ្ជនាការំ ទស្សេសិ, មនុស្សា អាសនំ បញ្ញាបេសុំ។ ថេរោ តត្ថ និសីទិត្វា តំ អាចាមំ ភុញ្ជិត្វា បិវិត្វា ឋិនីតបត្តបាណី អនុមោទនំ កត្វា តំ ទុគ្គតិត្ថី “ត្វំ ឥតោ តតិយេ អត្តភាវេ មម មាតា អហោសី”តិ វត្វា គតោ។ សា តេន ថេរេ អតិបសាទញ្ច ឧប្បាទេត្វា តស្សា រត្តិយា បឋមយាមេ កាលំ កត្វា និម្មានរតីនំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជិ។ អថ សក្កោ ទេវរាជា តស្សា កាលកតភាវំ ញត្វា “កត្ថ នុ ខោ ឧប្បន្នា”តិ អាវជ្ជេន្តោ តាវតីសេសុ អទិស្វា រត្តិយា មជ្ឈិមយាមេ អាយស្មន្តំ មហាកស្សបំ ឧបសង្កមិត្វា តស្សា និព្ពត្តដ្ឋានំ បុច្ឆន្តោ –

១៨៥. “បិណ្ឌាយ តេ ចរន្តស្ស, តុណ្ហីភូតស្ស តិដ្ឋតោ;
ទលិទ្ទា កបណា នារី, បរាគារំ អបស្សិតា។

១៨៦. “យា តេ អទាសិ អាចាមំ, បសន្នា សេហិ បាណិភិ;
សា ហិត្វា មានុសំ ទេហំ, កំ នុ សា ទិសតំ គតា”តិ។ –

ទ្វេ គាថា អភាសិ។

១៨៥. តត្ថ **បិណ្ឌាយាតិ** បិណ្ឌបាតត្ថាយ។ **តុណ្ហីភូតស្ស តិដ្ឋតោតិ** ឥទំ បិណ្ឌាយ ចរណាការទស្សនំ, ឧទ្ទិស្ស តិដ្ឋតោតិ អត្ថោ។ **ទលិទ្ទាតិ** ទុគ្គតា។ **កបណាតិ** វរាកី។ “ទលិទ្ទា”តិ ឥមិនា តស្សា ភោគបារិជុញ្ញំ ទស្សេតិ, “កបណា”តិ ឥមិនា ញាតិបារិជុញ្ញំ។ **បរាគារំ អបស្សិតាតិ** បរគេហំ និស្សិតា, បរេសំ ឃរេ ពហិបិដ្ឋិឆទនំ និស្សាយ វសន្តី។

១៨៦. កំ នុ សា ទិសតំ គតាតិ ឆសុ កាមទេវលោកេសុ ឧប្បជ្ជនវសេន កំ នាម ទិសំ គតា។ ឥតិ សក្កោ “ថេរេន តថា កតានុគ្គហា ឧឡារាយ ទិព្ពសម្បត្តិយា ភាគិនី, ន ច ទិស្សតី”តិ ហេដ្ឋា ទ្វីសុ ទេវលោកេសុ

អបស្សន្តោ សំសយាបន្នោ បុច្ឆតិ។

អថស្ស ថេរោ –

១៨៧. “បិណ្ឌាយ មេ ចរន្តស្ស, តុណ្ហីភូតស្ស តិដ្ឋតោ;
ទលិទ្ទា កបណា នារី, បរាគារំ អបស្សិតា។

១៨៨. “យា មេ អទាសិ អាចាមំ, បសន្នា សេហិ បាណិភិ;
សា ហិត្វា មានុសំ ទេហំ, វិប្បមុត្តា ឥតោ ចុតា។

១៨៩. “និម្មានរតិនោ នាម, សន្តិ ទេវា មហិទ្ធិកា;
តត្ថ សា សុខិតា នារី, មោទតាចាមទាយិកា”តិ។ –

បុច្ឆិតនិយាមេនេវ បដិវចនំ ទេន្តោ តស្សា និព្ពត្តដ្ឋានំ កថេសិ។

១៨៨. តត្ថ **វិប្បមុត្តា**តិ តតោ មនុស្សទោភគ្គិយតោ បរមការុញ្ញវុត្តិតោ វិប្បមុត្តា អបគតា។

១៨៩. មោទតាចាមទាយិកាតិ អាចាមមត្តទាយិកា, សាបិ នាម បញ្ចមេ កាមសគ្គេ ទិព្ពសម្បត្តិយា មោទតិ, បស្ស តាវ ខេត្តសម្បត្តិផលន្តិ ទស្សេតិ។

បុន សក្កោ តស្សា ទានស្ស មហប្ផលតំ មហានិសំសតញ្ច សុត្វា តំ ថោមេន្តោ –

១៩០. “អហោ ទានំ វរាកិយា, កស្សបេ សុប្បតិដ្ឋិតំ;
បរាភតេន ទានេន, ឥជ្ឈិត្ថ វត ទក្ខិណា។

១៩១. “យា មហេសិត្តំ ការេយ្យ, ចក្កវត្តិស្ស រាជិនោ;
នារី សព្ពង្គកល្យាណី, ភត្តុ ចានោមទស្សិកា;
ឯតស្សាចាមទានស្ស, កលំ នាគ្ឃតិ សោឡសិំ។

១៩២. “សុតំ និក្ខា សតំ អស្សា, សតំ អស្សតរីរថា;
សតំ កញ្ញាសហស្សានិ, អាមុត្តមណិកុណ្ឌលា;
ឯតស្សាចាមទានស្ស, កលំ នាគ្ឃន្តិ សោឡសិំ។

១៩៣. “សតំ ហេមវតា នាគា, ឦសាទន្តា ឧរូឡ្ហវា;
សុវណ្ណកច្ឆា មិតង្គា, ហេមកប្បនវាសសា;
ឯតស្សាចាមទានស្ស, កលំ នាគច្ឆន្តិ សោឡសិំ។

១៩៤. “ចតុន្នមបិ ទីបានំ, ឥស្សរំ យោធ ការយេ;
ឯតស្សាចាមទានស្ស, កលំ នាគ្ឃតិ សោឡសិ”ន្តិ។ – អាហ;

១៩០. តត្ថ **អហោ**តិ អច្ឆរិយត្ថេ និបាតោ។ **វរាកិយា**តិ កបណិយា។ **បរាភតេនា**តិ បរតោ អានីតេន, បរេសំ ឃរតោ ឧច្ឆាចរិយាយ លទ្ធេនាតិ អត្ថោ។ **ទានេនា**តិ ទាតព្ពេន អាចាមមត្តេន ទេយ្យធម្មេន។ **ឥជ្ឈិត្ថ វត ទក្ខិណា**តិ ទក្ខិណា ទានំ អហោ និប្ផជ្ជិត្ថ, អហោ មហប្ផលា មហាជុតិកា មហាវិប្ផារា អហុវត្ថាតិ អត្ថោ។

១៩១. ឥទានិ “ឥត្ថិរតនាទីនិបិ តស្ស ទានស្ស សតភាគម្បិ សហស្សភាគម្បិ ន ឧបេន្តី”តិ ទស្សេតុំ **“យា មហេសិត្តំ ការេយ្យា”**តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ **សព្ពង្គកល្យាណី**តិ “នាតិទីឃា នាតិរស្សា នាតិកិសា នាតិថូលា នាតិកាឡី នាច្ចោទាតា អតិក្កន្តា មានុសវណ្ណំ អប្បត្តា ទិព្ពវណ្ណ”ន្តិ ឯវំ វុត្តេហិ សព្ពេហិ អង្គេហិ ការណេហិ, សព្ពេហិ វា អង្គបច្ចង្គេហិ កល្យាណី សោភនា សុន្ទរា។ **ភត្តុ ចានោមទស្សិកា**តិ សាមិកស្ស អលាមកទស្សនា សាតិសយំ ទស្សនីយា បាសាទិកា។ **ឯតស្សាចាមទានស្ស, កលំ នាគ្ឃតិ សោឡសិ**ន្តិ ឯតស្ស ឯតាយ ទិន្នស្ស អាចាមទានស្ស ផលំ សោឡសភាគំ កត្វា តតោ ឯកំ ភាគំ បុន សោឡសភាគំ កត្វា គហិតភាគសង្ខាតំ សោឡសិំ កលំ ចក្កវត្តិរញ្ញោ ឥត្ថិរតនភាវោបិ នាគ្ឃតិ នានុភោតិ ន បាបុណាតិ។ “សុវណ្ណស្ស បញ្ចទសធរណំ និក្ខ”ន្តិ វទន្តិ, “សតធរណ”ន្តិ អបរេ។

១៨៣. ហេមវតាតិ ហិមវតិ ជាតា, ហេមវតជាតិកា វា។ តេ ហិ មហន្តា ថាមជវសម្បន្នា ច ហោន្តិ។ **ឦសាទន្តា**តិ រថីសាសទិសទន្តា, ថោកំយេវ អវនតទន្តាតិ អត្ថោ។ តេន វិសាលកទាឋីភាវំ និវារេតិ។ **ឧរូឡ្ហវា**តិ ថាមជវបរក្កមេហិ ព្រូហន្តោ, មហន្តំ យុទ្ធកិច្ចំ វហិតុំ សមត្ថាតិ អត្ថោ។ **សុវណ្ណកច្ឆា**តិ ហេមមយគីវេយ្យកបដិមុក្កា។ កច្ឆសីសេន ហិ សព្ពំ ហត្ថិយោគ្គំ វទតិ។ **ហេមកប្បនវាសសា**តិ សុវណ្ណខចិតគជត្ថរណកង្កនាទិហត្ថាលង្ការសម្បន្នា។

១៨៤. ចតុន្នមបិ ទីបានំ ឥស្សរន្តិ ទ្វិសហស្សបរិត្តទីបបរិវារានំ ជម្ពុទីបាទីនំ ចតុន្នំ មហាទីបានំ ឥស្សរិយំ។ តេន សត្តរតនសមុជ្ជលំ សកលំ ចក្កវត្តិសិរឹ វទតិ។ យំ បនេត្ថ, តំ ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវ។

ឥធ សក្កេន ទេវរាជេន អត្តនា ច វុត្តំ សព្ពំ អាយស្មា មហាកស្សបត្ថេរោ ភគវតោ អារោចេសិ។ ភគវា តំ អដ្ឋុប្បត្តឹ កត្វា សម្បត្តបរិសាយ វិត្ថារេន ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្ថិកា អហោសីតិ។

អាចាមទាយិកាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤. ចណ្ឌាលិវិមានវណ្ណនា

ចណ្ឌាលិ វន្ទ បាទានីតិ ចណ្ឌាលិវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរន្តោ បច្ចូសវេលាយំ ពុទ្ធាចិណ្ណំ មហាករុណាសមាបត្តឹ សមាបជ្ជិត្វា ឧដ្ឋាយ លោកំ ឱលោកេន្តោ អទ្ទស តស្មិំយេវ នគរេ ចណ្ឌាលាវសថេ វសន្តឹ ឯកំ មហល្លិកំ ចណ្ឌាលឹ ខីណាយុកំ, និរយសំវត្តនិកញ្ចស្សា កម្មំ ឧបដ្ឋិតំ។ សោ មហាករុណាយ សមុស្សាហិតមានសោ "សគ្គសំវត្តនិកំ កម្មំ ការេត្វា តេនស្សា និរយូបបត្តឹ និសេធេត្វា សគ្គេ បតិដ្ឋាបេស្សាមី"តិ ចិន្តេត្វា មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធឹ រាជគហំ បិណ្ឌាយ បវិសតិ។ តេន ច សមយេន សា ចណ្ឌាលី ទណ្ឌំ ឱលុព្ភ នគរតោ និក្ខមន្តី ភគវន្តំ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា អភិមុខី ហុត្វា អដ្ឋាសិ។ ភគវាបិ តស្សា គមនំ និវារេន្តោ វិយ បុរតោ អដ្ឋាសិ។ អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ សត្ថុ ចិត្តំ ញត្វា តស្សា ច អាយុបរិក្ខយំ ភគវតោ វន្ទនាយ តំ និយោជេន្តោ –

១៨៥. "ចណ្ឌាលិ វន្ទ បាទានិ, គោតមស្ស យសស្សិនោ;
តមេវ អនុកម្បាយ, អដ្ឋាសិ ឥសិសត្តមោ។

១៨៦. "អភិប្បសាទេហិ មនំ, អរហន្តម្ហិ តាទិនិ;
ខិប្បំ បញ្ជលិកា វន្ទ, បរិត្តំ តវ ជីវិត"ន្តិ។ – គាថាទ្វយមាហ;

១៨៥. តត្ថ **ចណ្ឌាលី**តិ ជាតិអាគតេន នាមេន តំ អាលបតិ។ **វន្ទា**តិ អភិវាទយ។ **បាទានី**តិ សទេវកស្ស លោកស្ស សរណានិ ចរណានិ ។ **តមេវ អនុកម្បាយា**តិ តមេវ អនុគ្គណ្ហនត្ថំ, អបាយូបបត្តិតោ និសេធេត្វា សគ្គេ និព្ពត្តាបនត្ថន្តិ អធិប្បាយោ។ **អដ្ឋាសី**តិ នគរម្បិ អបវិសិត្វា ឋិតោ។ **ឥសិសត្តមោ**តិ លោកិយសេក្ខាសេក្ខបច្ចេកពុទ្ធឥសីហិ ឧត្តមោ ឧក្កដ្ឋតមោ, អថ វា ពុទ្ធឥសីនំ វិបស្សិអាទីនំ សត្តមោតិ ឥសិសត្តមោ។

១៨៦. អភិប្បសាទេហិ មនន្តិ "សម្មាសម្ពុទ្ធោ ភគវា"តិ តវ ចិត្តំ បសាទេហិ។ **អរហន្តម្ហិ តាទិនី**តិ អារកត្តា កិលេសានំ, តេសំយេវ អរីនំ ហតត្តា, សំសារចក្កស្ស អរានំ ហតត្តា, បច្ចយានំ អរហត្តា, បាបករណេ រហាភាវា ច អរហន្តេ, ឥដ្ឋាទីសុ តាទិភាវប្បត្តិយា តាទិម្ហិ។ **ខិប្បំ បញ្ជលិកា វន្ទា**តិ សីឃំយេវ បគ្គហិតអញ្ជលិកា ហុត្វា វន្ទស្សុ។ កស្មាតិ ចេ? **បរិត្តំ តវ ជីវិត**ន្តិ, ឥទានេវ ភិជ្ជនសភាវត្តា បរិត្តំ អតិឥត្តរំ។

ឥតិ ថេរោ គាថាទ្វយេន ភគវតោ គុណេ បកិត្តេន្តោ អត្តនោ អានុភាវេ ឋត្វា តស្សា ច ខីណាយុកតាវិភាវនេន សំវេជេន្តោ សត្ថុ វន្ទនាយ និយោជេសិ។ សា ច តំ សុត្វា សំវេគជាតា សត្ថរិ បសន្នមានសា ហុត្វា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទិត្វា អញ្ជលឹ កត្វា នមស្សមានា ពុទ្ធគតាយ បីតិយា ឯកគ្គចិត្តា ហុត្វា អដ្ឋាសិ។ ភគវា "អលមេត្តកមេតិស្សា សគ្គូបបត្តិយា"តិ នគរំ បាវិសិ សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេន។ អថ នំ ឯកា ភន្តា គាវី តរុណវច្ឆា តតោ ឯវ អភិធាវន្តី សិង្គេន បហរិត្វា ជីវិតា វោរោបេសិ។ តំ សព្ពំ ទស្សេតុំ សង្គីតិការា –

១៨៧. "ចោទិតា ភាវិតត្តេន, សរីរន្តិមធារិនា;
ចណ្ឌាលី វន្ទិ បាទានិ, គោតមស្ស យសស្សិនោ។

១៨៨. "តមេនំ អវធី គាវី, ចណ្ឌាលឹ បញ្ជលឹ ឋិតំ;
នមស្សមានំ សម្ពុទ្ធំ, អន្ធការេ បភង្ករ"ន្តិ។ – គាថាទ្វយមាហំសុ;

១៩៨. តត្ថ **បញ្ជលី ឋិតំ នមស្សមានំ សម្មុទ្ទន្តិ** គតេបិ ភគវតិ ពុទ្ធារម្មណាយ បីតិយា សមាហិតា ហុត្វា សម្មុខា វិយ អញ្ជលី បគ្គយ្ហ នមស្សមានំ ឋិតំ។ **អន្ធការេ**តិ អវិជ្ជន្ធការេន សកលេន កិលេសន្ធការេន ច អន្ធការេ លោកេ។ **បភង្ករ**ន្តិ ញាណោភាសករំ។

សា ច តតោ ចុតា តាវតឹសេសុ និព្ពត្តិ, អច្ឆរានំ សតសហស្សំ ចស្សា បរិវារោ អហោសិ។ តទហេវ ច សា សហ វិមានេន អាគន្ត្វា វិមានតោ ឱតរិត្វា អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិ។ តមត្ថំ ទស្សេតុំ –

១៩៩. “ខីណាសវំ វិគតរជំ អនេជំ, ឯកំ អរញ្ញម្ហិ រហោ និសិន្នំ;
ទេវិទ្ធិបត្តា ឧបសង្កមិត្វា, វន្ទាមិ តំ វីរ មហានុភាវ”ន្តិ។ –

ទេវតា អាហ។ តំ ថេរោ បុច្ឆិ –

២០០. “សុវណ្ណវណ្ណា ជលិតា មហាយសា, វិមានមោរុយ្ហ អនេកចិត្តា;
បរិវារិតា អច្ឆរាសង្គណេន, កា ត្វំ សុភេ ទេវតេ វន្ទសេ មម”ន្តិ។

២០០. តត្ថ **ជលិតា**តិ អត្តនោ សរីរប្បភាយ វត្ថាភរណាទីនំ ឱភាសេន ច ជលន្តី ជោតេន្តី ។ **មហាយសា**តិ មហាបរិវារា។ **វិមានមោរុយ្ហា**តិ វិមានតោ ឱរុយ្ហ។ **អនេកចិត្តា**តិ អនេកវិធចិត្តកាយុត្តា។ **សុភេ**តិ សុភគុណេ។ **មម**ន្តិ មំ។

ឯវំ ថេរេន បុច្ឆិតា បុន សា –

២០១. “អហំ ភទ្ទន្តេ ចណ្ឌាលី, តយា វីរេន បេសិតា;
វន្ទិំ អរហតោ បាទេ, គោតមស្ស យសស្សិនោ។

២០២. “សាហំ វន្ទិត្វា បាទានិ, ចុតា ចណ្ឌាលយោនិយា;
វិមានំ សព្ពតោ ភទ្ទំ, ឧបបន្នម្ហិ នន្ទនេ។

២០៣. “អច្ឆរានំ សតសហស្សំ, បុរក្ខត្វាន តិដ្ឋតិ;
តាសាហំ បវរា សេដ្ឋា, វណ្ណេន យសសាយុនា។

២០៤. “បហូតកតកល្យាណា , សម្បជានា បដិស្សតា;
មុនឹ ការុណិកំ លោកេ, តំ ភន្តេ វន្ទិតុមាគតា”តិ។ –

ចតស្សោ គាថាយោ អាហ។

២០១-៤. តត្ថ **បេសិតា**តិ “ចណ្ឌាលិ, វន្ទ បាទានី”តិអាទិនា វន្ទនាយ ឧយ្យោជិតា។ យទិបិ តំ វន្ទនាមយំ បុញ្ញំ បវត្តិក្ខណវសេន បរិត្តំ, ខេត្តមហន្តតាយ បន ផលមហន្តតាយ ច អតិវិយ មហន្តមេវាតិ អាហ **“បហូតកតកល្យាណា”**តិ។ តថា ពុទ្ធារម្មណាយ បីតិយា បវត្តិក្ខណេ បញ្ញាយ សតិយា ច វិសទភាវំ សន្ធាយាហ **“សម្បជានា បដិស្សតា”**តិ។ បុន –

២០៥. “តទំ វត្វាន ចណ្ឌាលី, កតញ្ញូ កតវេទិនី;
វន្ទិត្វា អរហតោ បាទេ, តត្ថេវន្តរធាយថា”តិ។ –

គាថា សង្គីតិការេហិ ឋបិតា។

២០៥. តត្ថ **ចណ្ឌាលី**តិ ចណ្ឌាលីភូតបុព្ពាតិ កត្វា វុត្តំ, ទេវលោកេ ច តទមាចិណ្ណំ, យំ មនុស្សលោកេ និរុឡ្ហសមញ្ញាយ វោហារោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

អាយស្មា បន មហាមោគ្គល្លានោ តមំ បវត្តិំ ភគវតោ អារោចេសិ។ ភគវា តមត្ថំ អដ្ឋុប្បត្តិំ កត្វា សម្បត្តបរិសាយ ធម្មំ ទេសេសិ, សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្ថិកា អហោសីតិ។

ចណ្ឌាលិវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥. ភទ្ទិត្ថិវិមានវណ្ណនា

នីលា បីតា ច កាឡា ចាតិ ភទ្ទិត្ថិវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ច សមយេន កិមិលនគរេ រោហកោ នាម គហបតិបុត្តោ អហោសិ សទ្ធោ បសន្នោ សីលាចារសម្បន្នោ។ តស្មិំយេវ ច នគរេ តេន សមានមហាភោគេ កុលេ ឯកា ទារិកា អហោសិ សទ្ធា បសន្នា បកតិយាបិ ភទ្ទកាយ ភទ្ទាតិ នាមេន។ អថ រោហកស្ស មាតាបិតរោ តំ កុមារិំ វារេត្វា តាទិសេ កាលេ តំ អានេត្វា អាវាហវិវាហំ អកំសុ។ តេ ឧភោបិ សមគ្គវាសំ វសន្តិ។ សា អត្តនោ អាចារសម្បត្តិយា “ភទ្ទិត្ថី”តិ តស្មិំ នគរេ បាកដា បញ្ញាតា អហោសិ។

តេន ច សមយេន ទ្វេ អគ្គសាវកា បញ្ចសតបញ្ចសតភិក្ខុបរិវារា ជនបទចារិកំ ចរន្តា កិមិលនគរំ បាបុណិំសុ។ រោហកោ តេសំ តត្ថ គតភាវំ ញត្វា សោមនស្សជាតោ ថេរេ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា ស្វាតនាយ និមន្តេត្វា ទុតិយទិវសេ បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន សបរិវារេ តេ សន្តប្បេត្វា សបុត្តទារោ តេហិ ទេសិតំ ធម្មទេសនំ សុត្វា តេសំ ឱវាទេ បតិដ្ឋហន្តោ សរណានិ គណ្ហិ, បញ្ច សីលានិ សមាទិយិ។ ភរិយា បនស្ស អដ្ឋមីចាតុទ្ទសីបន្នរសីបាដិហារិយបក្ខេសុ ឧបោសថំ ឧបវសិ, វិសេសតោ សីលាចារសម្បន្នា អហោសិ ទេវតាហិ ច អនុកម្បិតា។ តាយ ឯវំ ច ទេវតានុកម្បាយ អត្តនោ ឧបរិ បតិតំ មិច្ឆាបវាទំ និរំកត្វា សុវិសុទ្ធសីលាចារតាយ អតិវិយ លោកេ បត្ថដយសា អហោសិ។

សា ហិ សយំ កិមិលនគរេ ឋិតា អត្តនោ សាមិកស្ស វណិជ្ជាវសេន តក្កសិលាយំ វសន្តស្ស, ឧស្សវទិវសេ សហាយេហិ ឧស្សាហិតស្ស នក្ខត្តកីឡាចិត្តេ ឧប្បន្នេ យរទេវតាយ អត្តនោ ទិព្ពានុភាវេន តំ តត្ថ នេត្វា សាមិកេន សហ យោជិតា តេនេវ សមាគមេន បតិដ្ឋិតគព្ភា ហុត្វា ទេវតាយ កិមិលនគរំ បដិនីតា, អនុក្កមេន គព្ភិនិភាវេ បាកដេ ជាតេ សស្សុអាទីហិ “អតិចារិនី”តិ អាសង្កិតា, តាយ ឯវំ ទេវតាយ អត្តនោ អានុភាវេន គង្គាមហោឃេ កិមិលនគរំ ឱត្ថរន្តេ វិយ ឧបដ្ឋាបិតេ អត្តនោ បតិព្ពតាភាវសំសូចកេន សច្ចាធិដ្ឋានបុព្ពកេន សបថេន វាតវេគសមុដ្ឋិតវីចិជាលំ គង្គាមហោឃំ អត្តនោ ឧបរិ អាបតិតំ អាយស្សញ្ច និវត្តេត្វា, សាមិកេន សមាគតាបិ តេន បុព្ពេ សស្សុអាទីហិ វិយ អាសង្កិតា តក្កសិលាយំ តេន ទិន្នំ នាមមុទ្ទិកំ សញ្ញាណញ្ច អប្បេន្តី, តំ អាសង្កំ និរំកត្វា ភត្តុនោ ញាតិជនស្ស ច មហាជនស្ស ច សម្ភាវនីយា ជាតា។ តេន វុត្តំ “សុវិសុទ្ធសីលាចារតាយ អតិវិយ លោកេ បត្ថដយសា អហោសី”តិ។

សា អបរេន សមយេន កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ ឧប្បន្នា។ អថ ភគវតិ សាវត្ថិតោ តាវតឹសភវនំ គន្ត្វា បារិច្ឆត្តកមូលេ បណ្ឌុកម្ពលសិលាយំ និសិន្នេ, ទេវបរិសាយ ច ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នាយ ភទ្ទិត្ថីបិ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ អថ ភគវា ទសសហស្សិលោកធាតូសុ សន្និបតិតាយ ទេវព្រហ្មបរិសាយ មជ្ឈេ តាយ ទេវតាយ កតបុញ្ញកម្មំ បុច្ឆន្តោ –

២០៦. “នីលា បីតា ច កាឡា ច, មញ្ជិដ្ឋា អថ លោហិតា;
ឧច្ចាវចានំ វណ្ណានំ, កិញ្ជក្ខបរិវារិតា។

២០៧. “មន្ទារវានំ បុប្ផានំ, មាលំ ធារេសិ មុទ្ធនិ;
នយិមេ អញ្ញេសុ កាយេស, រុក្ខា សន្តិ សុមេធសេ។

២០៨. “កេន កាយំ ឧបបន្នា, តាវតឹសំ យសស្សិនី;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិក្ខ, កិស្ស កម្មស្សិទំ ផល”ន្តិ។ – អាហ;

២០៦-៧. តត្ថ **នីលា បីតា ច កាឡា ច, មញ្ជិដ្ឋា អថ លោហិតា**តិ ឯត្ថ ច-សទ្ទោ វុត្តត្ថសមុច្ចយោ, សោ នីលា ច បីតា ចាតិអាទិនា បច្ចេកំ យោជេតព្ពោ។ **អថា**តិ អញ្ញត្ថេ និបាតោ។ តេន ឱទាតាទិកេ អវុត្តវណ្ណេ សង្គណ្ហាតិ។ **ឥតិ**-សទ្ទោ លុត្តនិទ្ទិដ្ឋោ វេទិតព្ពោ។ **ច**-សទ្ទោ វា អវុត្តត្ថសមុច្ចយោ។ **អថា**តិ ឥតិ-សទ្ទត្ថេ និបាតោ។ **ឧច្ចាវចានំ វណ្ណាន**ន្តិ ឯត្ថ **ឧច្ចាវចាន**ន្តិ វិភត្តិយា អលោបោ ទដ្ឋព្ពោ, ឧច្ចាវចវណ្ណានំ នានាវិធវណ្ណានន្តិ អត្ថោ។ **វណ្ណាន**ន្តិ វា វណ្ណវន្តានំ។ **កិញ្ជក្ខបរិវារិតា**តិ កិញ្ជក្ខេហិ បរិវារិតានំ។ សាមិអត្ថេ ហិ ឯតំ បច្ចត្តវចនំ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – នីលា ច បីតា ច កាឡា ច មញ្ជិដ្ឋា ច លោហិតា ច អថ អញ្ញោ ឱទាតាទយោ ចាតិ ឥមេសំ វសេន ឧច្ចាវចវណ្ណានំ តថាភូតេហិយេវ កិញ្ជក្ខេហិ កេសរេហិ បរិវារិតានំ វិចិត្តសណ្ឋានាទិតាយ វា ឧច្ចាវចានំ យថាវុត្តវណ្ណវន្តានំ មន្ទាររុក្ខសម្ភូតតាយ មន្ទារវានំ បុប្ផានំ មាលំ តេហិ កតំ មាលាគុណំ ត្វំ ទេវតេ អត្តនោ សីសេ ធារេសិ បិឡន្ធសីតិ។

យតោ រុក្ខតោ តានិ បុប្ផានិ, តេសំ វិសេសវណ្ណតាយ អនញ្ញសាធារណតំ ទស្សេតុំ “**នយិមេ អញ្ញេសុ កាយេសុ, រុក្ខា សន្តិ សុមេធសេ**”តិ វុត្តំ។ តត្ថ **ឥមេ**តិ យថាវុត្តវណ្ណសណ្ឋានាទិយុត្តា បុប្ផវន្តោ រុក្ខា ន សន្តីតិ

យោជនា។ **កាយេសូ**តិ ទេវនិកាយេសុ។ **សុមេធសេ**តិ សុន្ទរបញ្ញេ។

តត្ថ **នីលា**តិ ឥន្ទនីលមហានីលាទិមណិរតនានំ វសេន នីលោភាសា។ **បីតា**តិ បុប្ផរាគកក្កេតនបុលកាទិមណិរតនានញ្ចេវ សិង្គីសុវណ្ណស្ស ច វសេន បីតោភាសា។ **កាឡា**តិ អស្សកឧបលកាទិមណិរតនានំ វសេន កណ្ហោភាសា។ **មញ្ជិដ្ឋា**តិ ជោតិរសគោមុត្តកគោមេទកាទិមណិរតនានំ វសេន មញ្ជិដ្ឋោភាសា។ **លោហិតា**តិ បទុមរាគលោហិតង្កបវាឡរតនាទីនំ វសេន លោហិតោភាសា។ កេចិ បន នីលាទិបទានិ "រុក្ខា"តិ ឥមិនា "នីលា រុក្ខា"តិអាទិនា យោជេត្វា វទន្តិ។ រុក្ខាបិ ហិ នីលាទិវណ្ណេហិ បុប្ផេហិ សញ្ឆន្នត្តា នីលាទិយោគតោ នីលាទិវោហារំ លភន្តីតិ តេហិ "នីលា…បេ… លោហិតា…បេ… នយិមេ អញ្ញេសុ កាយេសុ រុក្ខា សន្តិ សុមេធសេតិ, យតោ ត្វំ ឧច្ចាវចានំ វណ្ណានំ កិញ្ចក្ខបរិវារិតានំ មន្ទារវានំ បុប្ផានំ មាលំ ធារេសី"តិ យោជនា កាតព្ពា។ តត្ថ យថាទិដ្ឋេ វណ្ណវិសេសយុត្តេ បុប្ផេ កិត្តេត្វា តេសំ អសាធារណភាវទស្សនេន រុក្ខានំ អាវេនិកភាវទស្សនំ បឋមនយោ, រុក្ខានំ អសាធារណភាវទស្សនេន បុប្ផានំ អាវេនិកភាវទស្សនំ ទុតិយនយោ។ បឋមនយេ វណ្ណាទយោ សរូបេន គហិតា, ទុតិយនយេ និស្សយមុខេនាតិ អយមេតេសំ វិសេសោ។

២០៨. **កេនា**តិ កេន បុញ្ញកម្មេន, កាយំ តាវតឹសន្តិ យោជនា។ **បុច្ឆិតាចិក្ខា**តិ បុច្ឆិតា ត្វំ អាចិក្ខ កថេហិ។

ឯវំ ភគវតា បុច្ឆិតា សា ទេវតា ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ –

២០៩. "ភទ្ទិត្ថិកាតិ មំ អញ្ញំសុ, កិមិលាយំ ឧបាសិកា;
សទ្ធា សីលេន សម្បន្នា, សំវិភាគរតា សទា។

២១០. "អច្ឆាទនញ្ច ភត្តញ្ច, សេនាសនំ បទីបិយំ;
អទាសឹ ឧជុភូតេសុ, វិប្បសន្នេន ចេតសា។

២១១. "ចាតុទ្ទសឹ បញ្ចទសឹ, យា ច បក្ខស្ស អដ្ឋមី;
បាដិហារិយបក្ខញ្ច, អដ្ឋង្គសុសមាគតំ។

២១២. "ឧបោសថំ ឧបវសិស្សំ, សទា សីលេសុ សំវុតា;
សញ្ញមា សំវិភាគា ច, វិមានំ អាវសាមហំ។

២១៣. "បាណាតិបាតា វិរតា, មុសាវាទា ច សញ្ញតា;
ថេយ្យា ច អតិចារា ច, មជ្ជបានា ច អារកា។

២១៤. "បញ្ចសិក្ខាបទេ រតា, អរិយសច្ចាន កោវិទា;
ឧបាសិកា ចក្ខុមតោ, អប្បមាទវិហារិនី;
កតាវាសា កតកុសលា តតោ ចុតា, សយំបភា អនុវិចរាមិ នន្ទនំ។

២១៥. "ភិក្ខូ ចាហំ បរមហិតានុកម្បកេ, អភោជយឹ តបស្សិយុគំ មហាមុនឹ;
កតាវាសា កតកុសលា តតោ ចុតា, សយំបភា អនុវិចរាមិ នន្ទនំ។

២១៦. "អដ្ឋង្គិកំ អបរិមិតំ សុខាវហំ, ឧបោសថំ សតតមុបាវសឹ អហំ;
កតាវាសា កតកុសលា តតោ ចុតា, សយំបភា អនុវិចរាមិ នន្ទន"ន្តិ។

២០៩-២១៤. តត្ថ **ភទ្ទិត្ថិកាតិ មំ អញ្ញំសុ, កិមិលាយំ ឧបាសិកា**តិ អាចារសម្បត្តិយា សច្ចកិរិយាយ ឧពត្ត មាននមហោយនិវត្តនេន អខណ្ឌសីលាតិ សញ្ញាតនិច្ចយា ភទ្ទា សុន្ទរា អយំ ឥត្ថី, តស្មា "ភទ្ទិត្ថិកា ឧបាសិកា"តិ ច មំ កិមិលនគរវាសិនោ ជានឹសុ។ **សទ្ធា សីលេន សម្បន្នា**តិអាទិ ហេដ្ឋា វុត្តនយត្តា ឧត្តានត្ថមេវ។

អបិច "សទ្ធា"តិ ឥមិនា សទ្ធាធនំ, "សំវិភាគរតា, អច្ឆាទនញ្ច ភត្តញ្ច, សេនាសនំ បទីបិយំ។ អទាសឹ ឧជុភូតេសុ, វិប្បសន្នេន ចេតសា"តិ ឥមិនា ចាគធនំ , "សីលេន សម្បន្នា, ចតុទ្ទសឹ បញ្ចទសឹ…បេ… បញ្ចសិក្ខាបទេ រតា"តិ ឥមិនា សីលធនំ ហិរិធនំ ឱត្តប្បធនញ្ច, "អរិយសច្ចាន កោវិទា"តិ ឥមិនា សុតធនំ បញ្ញាធនញ្ច ទស្សិតន្តិ សា អត្តនោ សត្តវិធអរិយធនបដិលាភំ។ "ឧបាសិកា ចក្ខុមតោ…បេ… អនុវិចរាមិ នន្ទន"ន្តិ ឥមិនា តស្ស ទិដ្ឋធម្មិកំ សម្បរាយិកញ្ច អានិសំសំ វិភាវេតិ។ តត្ថ **កតាវាសា**តិ និប្ផាទិតសុចរិតាវាសា។ សុចរិតកម្មញ្ហិ គតទត្តេ អាយតិញ្ច សុខាវាសហេតុតាយ "សុខវិហារស្ស អាវាសោ"តិ វុច្ចតិ។ តេនាហ "កតកុសលា"តិ។

២១៥. បុព្ពេ អនាមសិតខេត្តវិសេសំ អត្តនោ ទានមយំ បុញ្ញំ វត្វា ឥទានិ តស្ស អាយតនគតតំ ទស្សេតុំ “**ភិក្ខូ ចា**”តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ **ភិក្ខូ**តិ អនវសេសភិន្នកិលេសតាយ ភិក្ខូ។ **បរមហិតានុកម្បកេ**តិ បរមំ អតិវិយ ទិដ្ឋធម្មិកាទិនា ហិតេន អនុគ្គាហកេ។ **អភោជយិ**ន្តិ បណីតេន ភោជនេន ភោជេសិំ។ **តបស្សិយុគ**ន្តិ ឧត្តមេន តបសា សព្ពកិលេសមលំ តាបេត្វា សមុច្ឆិន្ទិត្វា ឋិតត្តា តបស្សិភូតំ យុគំ។ **មហាមុនិ**ន្តិ តតោ ឯវ មហាតសិភូតំ, មហតោ វា អត្តនោ វិសយស្ស មហន្តេនេវ ញាណេន មុននតោ បរិច្ឆិន្ទនតោ មហាមុនី។ សព្ព មេតំ ទ្វេ អគ្គសាវកេ សន្ធាយ វទតិ។

២១៦. **អបរិមិតំ សុខាវហ**ន្តិ អនុនាសិកលោបំ អកត្វា វុត្តំ។ “យាវញ្ចិទំ, ភិក្ខវេ, ន សុករំ អក្ខានេន បាបុណិតុំ យាវ សុខា សគ្គា”តិ (ម. និ. ៣.២៥៥) វចនតោ ភគវតោបិ វចនបថាតីតបរិមាណរហិតសុខ និព្ពត្តកំ អត្តនោ វា អានុភាវេន អបរិមិតសុខាវហំ សុខស្ស អាវហនកំ។ **សតត**ន្តិ សព្ពកាលំ។ តំ តំ ឧបោសថវក្ខណទិវសំ អហាបេត្វា, តំ តំ វា ឧបោសថវក្ខណទិវសំ អខណ្ឌំ កត្វា បរិបុណ្ណំ កត្វា សតតំ វា សព្ព កាលំ សុខាវហន្តិ យោជនា។ សេសំ ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវ។

អថ ភគវា មាតុទេវបុត្តប្បមុខានំ ទសសហស្សិលោកធាតុវាសីនំ ទេវព្រហ្មសង្ឃានំ តយោ មាសេ អភិធម្ម បិដកំ ទេសេត្វា មនុស្សលោកំ អាគន្ត្វា ភទ្ទិត្ថិវិមានំ ភិក្ខូនំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា សម្បត្តបរិសាយ សាត្ថិកា អហោសីតិ។

ភទ្ទិត្ថិវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៦. សោណទិន្នាវិមានវណ្ណនា

អភិក្កន្តេន វណ្ណេនាតិ សោណទិន្នាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន ច សមយេន នាឡន្ទាយំ សោណទិន្នា នាម ឯកា ឧបាសិកា សទ្ធា បសន្នា ភិក្ខូនំ ចតូហិ បច្ចយេហិ សក្កច្ចំ ឧបដ្ឋហន្តី សុវិសុទ្ធនិច្ចសីលា អដ្ឋង្គសមន្នាគតំ ឧបោសថម្បិ ឧបវសតិ។ សា ធម្មសវនសប្បាយំ បដិលភិត្វា ឧបនិស្សយសម្បន្នតាយ ចតុសច្ចកម្មដ្ឋានំ បរិព្រូហន្តី សោតាបន្នា អហោសិ។ អថ អញ្ញតរេន រោគេន ផុដ្ឋា កាលំ កត្វា តាវតឹសេសុ ឧប្បជ្ជិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ –

២១៧. “អភិក្កន្តេន វណ្ណេន, យា ត្វំ តិដ្ឋសិ ទេវតេ;
ឱភាសេន្តី ទិសា សព្ពា, ឱសធី វិយ តារកា។

២១៨. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

២១៩. “បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ –

ឥមាហិ តីហិ គាថាហិ បដិបុច្ឆិ។

២២០. “សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ហំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

២២១-២២៦. “សោណទិន្នាតិ មំ អញ្ញំសុ…បេ…. គោតមស្ស យសស្សិនោ។
២២៧. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ…. វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ –
ទេវតា ព្យាកាសិ។ តំ សព្ពំ ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវ។

សោណទិន្នាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៧. ឧបោសថាវិមានវណ្ណនា

អភិក្កន្តេន វណ្ណេនាតិ ឧបោសថាវិមានំ។ ឥធ អដ្ឋុប្បត្តិយំ សាកេតេ ឧបោសថា នាម ឯកា ឧបាសិកាតិ អយមេវ វិសេសោ, សេសំ អនន្តរវិមានសទិសំ។ តេន វុត្តំ –

២២៨-២៣០. “អភិក្កន្តេន វណ្ណេន…បេ….

វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

២៣២. “សា ទេវតា អត្តមនា…បេ…. យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។
២៣៣-២៣៨. ឧបោសថាតិ មំ អញ្ញំសុ, សាកេតាយំ ឧបាសិកា…បេ….
ឧបាសិកា ចក្ខុមតោ, គោតមស្ស យសស្សិនោ។

២៣៩. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ….
វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ –

ទេវតា ព្យាកាសិ។ បុន អត្តនោ ឯកំ ទោសំ ទស្សេន្តី –

២៤១. “អភិក្ខណំ នន្ទនំ សុត្វា, ឆន្ទោ មេ ឧទបជ្ជថ;
តត្ថ ចិត្តំ បណិធាយ, ឧបបន្នាម្ហិ នន្ទនំ។

២៤២. “នាកាសឹ សត្ថុ វចនំ, ពុទ្ធស្សាទិច្ចពន្ធុនោ;
ហីនេ ចិត្តំ បណិធាយ, សាម្ហិ បច្ឆានុតាបិនី”តិ។ – ទ្វេ គាថា អភាសិ;

២៣៣. តត្ថ **ឧបោសថាតិ មំ អញ្ញំសូ**តិ “ឧបោសថា”តិ ឥមិនា នាមេន មំ មនុស្សា ជានឹសុ។ **សាកេតាយ**ន្តិ សាកេតនគរេ។

២៤១. **អភិក្ខណ**ន្តិ អភិណ្ហំ។ **នន្ទនំ សុត្វា**តិ “តាវតឹសភវនេ នន្ទនវនំ នាម ឯទិសញ្ច ឯទិសញ្ចា”តិ តត្ថ នានាវិធំ ទិព្ពសម្បត្តឹ សុត្វា។ **ឆន្ទោ**តិ តន្និព្ពត្តកបុញ្ញកម្មស្ស ការណភូតោ កុសលច្ឆន្ទោ, តត្រូបបត្តិយា បត្ថនាភូតោ តណ្ហាឆន្ទោ វា។ **ឧទបជ្ជថា**តិ ឧប្បជ្ជិត្ថ។ **តត្ថា**តិ តាវតឹសភវនេ, នន្ទនាបទេសេនបិ ហិ តំ ទេវលោកំ វទតិ។ **ឧបបន្នាម្ហី**តិ ឧប្បន្នា និព្ពត្តា អម្ហិ។

២៤២. **នាកាសឹ សត្ថុ វចន**ន្តិ “នាហំ, ភិក្ខវេ, អប្បមត្តកម្បិ ភវំ វណ្ណេមី”តិអាទិនា (អ. និ. ១.៣២០-៣២១) សត្ថារា វុត្តវចនំ ន ករឹ, ភវេសុ ឆន្ទរាគំ ន បជហិន្តិ អត្ថោ។ អាទិច្ចោ គោតមគោត្តោ, ភគវាបិ គោតមគោត្តោតិ សគោត្តតាយ វុត្តំ “**ពុទ្ធស្សាទិច្ចពន្ធុនោ**”តិ។ អថ វា អាទិច្ចស្ស ពន្ធុ អាទិច្ចពន្ធុ, ភគវា។ តំ បដិច្ច តស្ស អរិយាយ ជាតិយា ជាតត្តា អាទិច្ចោ វា ពន្ធុ ឯតស្ស ឱរសបុត្តភាវតោតិ អាទិច្ចពន្ធុ, ភគវា។ តថា ហិ វុត្តំ –

“យោ អន្ធការេ តមសី បភង្ករោ, វេរោចនោ មណ្ឌលី ឧគ្គតេជោ;
មា រាហុ គិលី ចរមន្តលិក្ខេ, បជំ មមំ រាហុ បមុញ្ច សូរិយ”ន្តិ។ (សំ. និ. ១.៩១);

ហីនេតិ លាមកេ។ អត្តនោ ភវាភិរតឹ សន្ធាយ វទតិ។ **សាម្ហី**តិ សា អម្ហិ។

ឯវំ តាយ ទេវតាយ ភវាភិរតិនិមិត្តេ ឧប្បន្នវិប្បដិសារេ បវេទិតេ ថេរោ ភវស្ស បរិច្ឆិន្នាយុភាវវិភាវនមុខេន អាយតឹ មនុស្សត្តភាវេ បត្វា វដ្ដទុក្ខស្ស សមតិក្កមោ កាតុំ សុករោ, សព្ពសោ ខីណាសវភាវោ នាម មហានិសំសោតិ ច សមស្សាសេតុំ –

២៤៣. “កីវ ចិរំ វិមានម្ហិ, ឥធ វច្ឆសុបោសថេ;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិក្ខ, យទិ ជានាសិ អាយុនោ”តិ។ –

គាថមាហ។ បុន សា –

២៤៤. “សដ្ឋិ វស្សសហស្សានិ , តិស្សោ ច វស្សកោដិយោ;
ឥធ ឋត្វា មហាមុនិ, ឥតោ ចុតា គមិស្សាមិ;
មនុស្សានំ សហព្យត”ន្តិ។ – អាហ;

បុន ថេរោ –

២៤៥. “មា ត្វំ ឧបោសថេ ភាយិ, សម្ពុទ្ធេនាសិ ព្យាកតា;
សោតាបន្នា វិសេសយិ, បហីនា តវ ទុគ្គតី”តិ។ –

ឥមាយ គាថាយ សមុត្តេជេសិ។

២៤៣-៤. តត្ថ **កីវ ចិរន្តិ** កិត្តកំ អទ្ធានំ។ **ឥធាតិ** ឥមស្មឹ ទេវលោកេ, ឥធ វា វិមានស្មឹ។ **អាយុ នោតិ** អាយុ, **នោតិ** និបាតមត្តំ។ អាយុនោ វា ចិរាចិរភាវំ, អថ វា យទិ ជានាសិ អាយុនោតិ អត្ថោ។ **មហាមុនីតិ** ថេរំ អាលបតិ។

២៤៥. **មា ត្វំ ឧបោសថេ ភាយីតិ** ភទ្ទេ ឧបោសថេ ត្វំ មា ភាយិ។ កស្មា? យស្មា **សម្ពុទ្ធេនាសិ ព្យាកតា**។ កិន្តិ? **សោតាបន្នា វិសេសយីតិ**។ មគ្គផលសញ្ញិតំ វិសេសំ យាតា អធិគតា, តស្មា **បហីនា តវ** សព្ពាបិ **ទុគ្គតីតិ** ឥមម្បិ វិសេសំ យាតាតិ វិសេសយិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ឧបោសថាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៨-៩. និទ្ទា-សុនិទ្ទាវិមានវណ្ណនា

អដ្ឋមនវមវិមានានិ រាជគហនិទានានិ។ អដ្ឋុប្បត្តិយំ យថាក្កមំ “និទ្ទា នាម ឧបាសិកា…បេ…. គោតមស្ស យសស្សិនោ។ តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ…. សុនិទ្ទា នាម ឧបាសិកា”តិ វត្តព្ពំ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។ គាថាសុបិ អបុព្ពំ នត្ថិ។ តថា ហិ ឯកច្ចេសុ បោត្ថកេសុ បាឡិ បេយ្យាលវសេន ឋបិតាតិ។ តេន វុត្តំ –

២៤៦. “អភិក្កន្តេន វណ្ណេន…បេ….
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

២៤៧. “សា ទេវតា អត្តមនា…បេ…. យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។
២៤៨. និទ្ទាតិ មមំ អញ្ញាសុ, រាជគហស្មិ ឧបាសិកា…បេ….
គោតមស្ស យសស្សិនោ។

២៥៦. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ…. វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។
២៥៨. “អភិក្កន្តេន វណ្ណេន…បេ…. សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។
២៦១. “សា ទេវតា អត្តមនា…បេ….។
២៦២. “សុនិទ្ទាតិ មំ អញ្ញាសុ, រាជគហស្មិ ឧបាសិកា…បេ….
គោតមស្ស យសស្សិនោ។

២៦៨. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ….
វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

និទ្ទា-សុនិទ្ទាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១០. បឋមភិក្ខាទាយិកាវិមានវណ្ណនា

អភិក្កន្តេន វណ្ណេនាតិ ភិក្ខាទាយិកាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន ច សមយេន ឧត្តរមធុរាយំ អញ្ញតរា ឥត្ថី ខីណាយុកា ហោតិ អបាយេ ឧប្បជ្ជនារហា។ ភគវា បច្ចូសវេលាយំ មហាករុណាសមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ លោកំ វោលោកេន្តោ តំ ឥត្ថឹ អបាយេ ឧប្បជ្ជនារហំ ទិស្វា មហាករុណាយ សញ្ចោទិតមានសោ តំ សុគតិយំ បតិដ្ឋាបេតុកាមោ ឯកោ អទុតិយោ មធុរំ អគមាសិ។ គន្ត្វា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរំ អាទាយ ពហិនគរំ បិណ្ឌាយ ចារិសិ។ តេន សមយេន សា ឥត្ថី គេហេ អាហារំ សម្បាទេត្វា ឯកមន្តេ បដិសាមេត្វា ឃដំ គហេត្វា ឧទកតិត្ថំ គន្ត្វា ន្ហាយិត្វា ឃដេន ឧទកំ គហេត្វា អត្តនោ គេហំ គច្ឆន្តី អន្តរាមគ្គេ ភគវន្តំ បស្សិត្វា “អបិ, ភន្តេ, បិណ្ឌោ លទ្ធោ”តិ វត្វា “លភិស្សាមី”តិ ច ភគវតា វុត្តេ អលទ្ធភាវំ ញត្វា ឃដំ ឋបេត្វា ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា “អហំ, ភន្តេ, បិណ្ឌបាតំ ទស្សាមិ, អធិវាសេថា”តិ អាហ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។ សា ភគវតោ អធិវាសនំ វិទិត្វា បឋមតរំ គន្ត្វា សិត្តសម្មដ្ឋេ បទេសេ អាសនំ បញ្ញាបេត្វា ភគវតោ បវេសនំ ឧទិក្ខមានា អដ្ឋាសិ។ ភគវា គេហំ បវិសិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ អថ សា ភគវន្តំ ភោជេសិ។ ភគវា កតភត្តកិច្ចោ ឱនីតបត្តបាណី តស្សា អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។ សា អនុមោទនំ សុត្វា អនប្បកំ បីតិសោមនស្សំ បដិសំវេទេន្តី យាវ ចក្ខុបថសមតិក្កមា ពុទ្ធារម្មណំ បីតឹ អវិជហន្តី នមស្សមានា អដ្ឋាសិ។ សា កតិបយទិវសាតិក្កមេនេវ កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ និព្ពត្តិ, អច្ឆរាសហស្សញ្ចស្សា បរិវារោ អហោសិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ –

២៧០. “អភិក្កន្តេន វណ្ណេន...បេ.... ឱសធី វិយ តារកា។
២៧១. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ...បេ....
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ – គាថាហិ បុច្ឆិ;

២៧៣. “សា ទេវតា អត្តមនា...បេ.... យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។
២៧៤. អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា,
បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេ។

២៧៥. “អទ្ទសំ វិរជំ ពុទ្ធំ, វិប្បសន្នមនាវិលំ;
តស្ស អទាសហំ ភិក្ខំ, បសន្នា សេហិ បាណិភិ។

២៧៦. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ...បេ....
វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ –

ទេវតា ព្យាកាសិ។ សេសំ សព្ពំ ហេដ្ឋា វុត្តនយត្តា ឧត្តានត្ថមេវ។

បឋមភិក្ខាទាយិកាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១១. ទុតិយភិក្ខាទាយិកាវិមានវណ្ណនា

អភិក្កន្តេន វណ្ណេនាតិ ទុតិយភិក្ខាទាយិកាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតិ ។ តត្ថ អញ្ញតរា ឥត្ថី សទ្ធា បសន្នា អញ្ញតរំ ខីណាសវត្ថេរំ បិណ្ឌាយ ចរន្តំ ទិស្វា អត្តនោ គេហំ បវេសេត្វា ភោជនំ អទាសិ។ សា អបរេន សមយេន កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ និព្ពត្តិ។ សេសំ អនន្តរវិមានសទិសមេវ។

២៧៨. “អភិក្កន្តេន វណ្ណេន...បេ.... សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។
២៨១. “សា ទេវតា អត្តមនា...បេ.... យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។
២៨២. អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា...បេ....
វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

ទុតិយភិក្ខាទាយិកាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ឥតិ បរមត្ថទីបនិយា ខុទ្ទក-អដ្ឋកថាយ វិមានវត្ថុស្មឹ

ឯកាទសវត្ថុបដិមណ្ឌិតស្ស ទុតិយស្ស ចិត្តលតាវគ្គស្ស

អត្ថវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. បារិច្ឆត្តកវគ្គោ

១. ឧឡារវិមានវណ្ណនា

បារិច្ឆត្តកវគ្គេ **ឧឡារោ តេ យសោ វណ្ណោ**តិ ឧឡារវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន សមយេន រាជគហេ អាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានស្ស ឧបដ្ឋាកកុលេ ឯកា ទារិកា ទានជ្ឈាសយា ទានសំវិភាគរតា អហោសិ។ សា យំ តស្មឹ គេហេ បុរេភត្តំ ខាទនីយភោជនីយំ ឧប្បជ្ជតិ, តត្ថ អត្តនា លទ្ធបដិវីសតោ ឧបឌ្ឍំ ទេតិ, ឧបឌ្ឍំ អត្តនា បរិភុញ្ជតិ, អទត្វា បន ន ភុញ្ជតិ, ទក្ខិណេយ្យេ អបស្សន្តីបិ ឋបេត្វា ទិដ្ឋកាលេ ទេតិ, យាចកានម្បិ ទេតិយេវ។ អថស្សា មាតា “មម ធីតា ទានជ្ឈាសយា ទានសំវិភាគរតា”តិ ហដ្ឋតុដ្ឋា តស្សា ទិគុណំ ភាគំ ទេតិ។ ទេន្តី ច ឯកស្មឹ ភាគេ តាយ សំវិភាគេ កតេ បុន អបរំ ទេតិ, សា តតោបិ សំវិភាគំ ករោតិយេវ។

ឯវំ គច្ឆន្តេ កាលេ តំ វយប្បត្តំ មាតាបិតរោ តស្មឹយេវ នគរេ អញ្ញតរស្មឹ កុលេ កុមារស្ស អទំសុ។ តំ បន កុលំ មិច្ឆាទិដ្ឋិកំ ហោតិ អស្សទ្ធំ អប្បសន្នំ ។ អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ រាជគហេ សបទានំ បិណ្ឌាយ ចរមានោ តស្សា ទារិកាយ សសុរស្ស គេហទ្វារេ អដ្ឋាសិ។ តំ ទិស្វា សា ទារិកា បសន្នចិត្តា “បវិសថ ភន្តេ”តិ បវេសេត្វា វន្ទិត្វា សស្សុយា ឋបិតំ បូវំ តំ អបស្សន្តី “តស្សា កថេត្វា អនុមោទាបេស្សាមី”តិ វិស្សាសេន គហេត្វា ថេរស្ស អទាសិ, ថេរោ អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។ ទារិកា “តុម្ហេហិ ឋបិតំ បូវំ មហាមោគ្គល្លានត្ថេរស្ស អទាសិ”ន្តិ

សស្សុយា កថេសិ។ សា តំ សុត្វា “កិន្នាមិទំ បាតព្ពិយំ, អយំ មម សន្តកំ អនាបុច្ឆិត្វាវ សមណស្ស អទាសី”តិ តំ កុដតដាយមានា កោធាភិភូតា យុត្តាយុត្តំ អចិន្តេន្តី បុរតោ ឋិតំ មុសលខណ្ឌំ គហេត្វា អំសកូដេ បហរិ។ សា សុខុមាលតាយ បរិក្ខីណាយុកតាយ ច តេនេវ បហារេន ពលវទុក្ខាភិភូតា ហុត្វា កតិបាហេនេវ កាលំ កត្វា តាវតឹសេសុ និព្ពត្តិ។ តស្សា សតិបិ អញ្ញស្មឹ សុចរិតកម្មេ ថេរស្ស កតទានមេវ សាតិសយំ ហុត្វា ឧបដ្ឋាសិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ គន្ត្វា –

២៨៦. “ឧឡារោ តេ យសោ វណ្ណោ, សព្ពា ឱភាសតេ ទិសា;
នារិយោ នច្ចន្តិ គាយន្តិ, ទេវបុត្តា អលង្កតា។

២៨៧. “មោទេន្តិ បរិវារេន្តិ, តវ បូជាយ ទេវតេ;
សោវណ្ណានិ វិមានានិ, តវិមានិ សុទស្សនេ។

២៨៨. “តុវំសិ ឥស្សរា តេសំ, សព្ពកាមសមិទ្ធិនី;
អភិជាតា មហន្តាសិ, ទេវកាយេ បមោទសិ;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិក្ខ, កិស្ស កម្មស្សិទំ ផល”ន្តិ។ –

តីហិ គាថាហិ បុច្ឆិ។

២៨៦. តត្ថ **យសោ**តិ បរិវារោ។ **វណ្ណោ**តិ វណ្ណនិភា សរីរោភាសោ។ “ឧឡារោ”តិ បទំ វិសេសេត្វា វុត្តត្តា តស្សា ទេវតាយ បរិវារសម្បត្តិ ច វណ្ណសម្បត្តិ ច វុត្តា ហោតិ។ តាសុ “ឧឡារោ តេ វណ្ណោ”តិ សង្ខេបតោ វុត្តំ វណ្ណសម្បត្តឹ វិសយវសេន វិត្ថារតោ ទស្សេតុំ “សព្ពា ឱភាសតេ ទិសា”តិ វត្វា “ឧឡារោ តេ យសោ”តិ វុត្តំ បរិវារសម្បត្តឹ វត្ថុវសេន វិត្ថារតោ ទស្សេតុំ “នារិយោ នច្ចន្តី”តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ **សព្ពា ឱភាសតេ ទិសា**តិ សព្ពាសុ ទិសាសុ វិជ្ជោតតេ, សព្ពា វា ទិសា ឱភាសយតេ, វិជ្ជោតយតីតិ អត្ថោ។ “ឱភាសតេ”តិ បទស្ស “ឱភាសន្តេ”តិ កេចិ វចនវិបល្លាសេន អត្ថំ វទន្តិ, តេហិ “វណ្ណេនា”តិ វិភត្តិ វិបរិណាមេតព្ពា។ វណ្ណេនាតិ ច ហេតុម្ហិ ករណវចនំ, វណ្ណេន ហេតុភូតេនាតិ អត្ថោ។ “សព្ពា ទិសា”តិ ច ជាតិវសេន ទិសាសាមញ្ញោ អបេក្ខិតេ វចនវិបល្លាសេនបិ បយោជនំ នត្ថិ។ **នារិយោ**តិ ឯត្ថាបិ “អលង្កតា”តិ បទំ អានេត្វា សម្ពន្ធិតព្ពំ។ **ទេវបុត្តា**តិ ឯត្ថ ច-សទ្ទោ លុត្តនិទ្ទិដ្ឋោ។ តេន នារិយោ ទេវបុត្តា ចាតិ សមុច្ចយោ វេទិតព្ពោ។

២៨៧. **មោទេន្តី**តិ បមោទយន្តិ។ **បូជាយា**តិ បូជនត្ថំ បូជានិមិត្តំ វា, នច្ចន្តិ គាយន្តីតិ យោជនា។ **តវិមានី**តិ តវ ឥមានិ។

២៨៨. **សព្ពកាមសមិទ្ធិនី**តិ សព្ពេហិ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ, សព្ពេហិ វា តយា កាមិតេហិ ឥច្ឆិតេហិ វត្ថូហិ សមិទ្ធា។ **អភិជាតា**តិ សុជាតា។ **មហន្តាសី**តិ មហតី មហានុភាវា អសិ។ **ទេវកាយេ បមោទសី**តិ ឥមស្មឹ ទេវនិកាយេ ទិព្ពសម្បត្តិហេតុកេន បរមេន បមោទនេន បមោទសិ។

ឯវំ ថេរេន បុច្ឆិតា សា ទេវតា តមត្ថំ វិស្សជ្ជេសិ –

២៨៩. “អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេ;
ទុស្សីលកុលេ សុណិសា អហោសឹ, អស្សទ្ធេសុ កទរិយេសុ អហំ។

២៩០. “សទ្ធា សីលេន សម្បន្នា, សំវិភាគរតា សទា;
បិណ្ឌាយ ចរមានស្ស, អបូវំ តេ អទាសហំ។

២៩១. “តទាហំ សស្សុយាចិក្ខឹ, ‘សមណោ អាគតោ ឥធ;
តស្ស អទាសហំ បូវំ, បសន្នា សេហិ បាណិភិ’។

២៩២. “ឥតិស្សា សស្សុ បរិភាសិ, អវិនីតាសិ ត្វំ វធុ;
ន មំ សម្បុច្ឆិតុំ ឥច្ឆិ, ‘សមណស្ស ទទាមហំ’។

២៩៣. “តតោ មេ សស្សុ កុបិតា, បហាសិ មុសលេន មំ;
កូដង្គច្ឆិ អវធិ មំ, នាសក្ខឹ ជីវិតុំ ចិរំ។

២៩៤. “អហំ កាយស្ស ភេទា, វិប្បមុត្តា តតោ ចុតា;
ទេវានំ តាវតឹសានំ, ឧបបន្នា សហព្យតំ។

២៨៥.តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ...បេ....
វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី’’តិ។

២៨៩. តត្ថ **អស្សទ្ធេសូ**តិ រតនត្តយសទ្ធាយ កម្មផលសទ្ធាយ ច អភាវេន អស្សទ្ធេសុ, ថទ្ធមច្ឆរិយតាយ **កទរិយេសុ** សស្សុរអាទីសុ អហំ សទ្ធា សីលេន សម្បន្នា អហោសិន្តិ យោជនា។

២៩០-១. **អបុវ**ន្តិ កបល្លបូវំ។ **តេ**តិ និបាតមត្តំ។ **សស្សុយា អាចិក្ខី** គហិតភាវញ្ញាបនត្ថញ្ច អនុមោទនត្ថញ្ចាតិ អធិប្បាយោ។

២៩២. **ឥតិស្សា**តិ ឯត្ថ **អស្សា**តិ និបាតមត្តំ។ **សមណស្ស ទទាមហ**ន្តិ អហំ សមណស្ស អបូវំ ទទាមីតិ។ យស្មា ន មំ សម្បុច្ឆិតុំ ឥច្ឆិ, តស្មា ត្វំ វធុ អវិនីតាសីតិ សស្សុ បរិភាសីតិ យោជនា។

២៩៣. **បហាសី**តិ បហរិ។ **កូដង្គច្ឆិ អវធិ ម**ន្តិ ឯត្ថ **កូដ**ន្តិ អំសកូដំ វុត្តំ បុរិមបទលោបេន, កូដមេវ អង្គន្តិ កូដង្គំ, តំ ឆិន្ទតីតិ កូដង្គច្ឆិ។ ឯវំ កោធាភិភូតា ហុត្វា មំ អវធិ, មម អំសកូដំ ឆិន្ទិ, តេនេវ ឧបក្កមេន មតត្តា មំ មារេសីតិ អត្ថោ។ តេនាហ **‘‘នាសក្ខិ ជីវិតុំ ចិរ’’**ន្តិ។

២៩៤. **វិប្បមុត្តា**តិ តតោ ទុក្ខតោ សុដ្ឋុ មុត្តា។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ឧឡារវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. ឧច្ឆុទាយិកាវិមានវណ្ណនា

ឱភាសយិត្វា បថវិំ សទេវកន្តិ ឧច្ឆុទាយិកាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតីតិអាទិ សព្ពំ អនន្តរវិមានេ វុត្តសទិសំ។ អយំ បន វិសេសោ – ឥធ ឧច្ឆុ ទិន្នា, សស្សុយា ច បីឋកេន បហដា, តង្ខណញ្ញេវ មតា តាវតិំសេសុ ឧប្បន្នា, តស្សំយេវ រត្តិយំ ថេរស្ស ឧបដ្ឋានំ អាគតា, កេវលកប្បំ គិជ្ឈកូដំ ចន្ទោ វិយ សូរិយោ វិយ ច ឱភាសេន្តី ថេរំ វន្ទិត្វា បញ្ជលិកា នមស្សមានា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ អថ នំ ថេរោ –

២៩៦ ‘‘ឱភាសយិត្វា បថវិំ សទេវកំ, អតិរោចសិ ចន្ទិមសូរិយា វិយ;
សិរិយា ច វណ្ណេន យសេន តេជសា, ព្រហ្មាវ ទេវេ តិទសេ សហិន្ទកេ។

២៩៧ ‘‘បុច្ឆាមិ តំ ឧប្បលមាលធារិនី, អាវេឡិនី កញ្ចនសន្និភត្តចេ;
អលង្កតេ ឧត្តមវត្ថធារិនី, កា ត្វំ សុភេ ទេវតេ វន្ទសេ មមំ។

២៩៨ ‘‘កិំ ត្វំ បុរេ កម្មមកាសិ អត្តនា, មនុស្សភូតា បុរិមាយ ជាតិយា;
ទានំ សុចិណ្ណំ អថ សីលសំយមំ, កេនូបបន្នា សុគតិំ យសស្សិនី;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិក្ខ, កិស្ស កម្មស្សិទំ ផល’’ន្តិ។ –

ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ។

២៩៦-៧. តត្ថ **ឱភាសយិត្វា បថវិំ សទេវក**ន្តិ ចន្ទិមសូរិយរស្មិសម្មិស្សេហិ សិនេរុបស្សវិនិគ្គតេហិ បភាវិសរេហិ វិជ្ជោតយមានតាយ ទេវេន អាកាសេន សហាតិ សទេវកំ ឧបគតភូមិភាគភូតំ ឥមំ បថវិំ វិជ្ជោតេត្វា, ឯកោភាសំ ឯកបជ្ជោតំ កត្វាតិ អត្ថោ។ ឱភាសយិត្វា បថវិំ ចន្ទិមសូរិយា វិយាតិ យោជនា។ **អតិរោចសី**តិ អតិក្កមិត្វា រោចសិ។ តំ បន អតិរោចនំ កេន កី វិយ កេន វាតិ អាហ **‘‘សិរិយា’’**តិអាទិ។ តត្ថ **សិរិយា**តិ សោភគ្គាទិសោភាវិសេសេន។ **តេជសា**តិ អត្តនោ អានុភាវេន។ **អាវេឡិនី**តិ រតនមយបុប្ផាវេឡវតី។

ឯវំ ថេរេន បុច្ឆិតា ទេវតា ឥមាហិ គាថាហិ វិស្សជ្ជេសិ –

២៩៩ ‘‘ឥទានិ ភន្តេ ឥមមេវ គាមំ, បិណ្ឌាយ អម្ហាកំ ឃរំ ឧបាគមិ;
តតោ តេ ឧច្ឆុស្ស អទាសិ ខណ្ឌិកំ, បសន្នចិត្តា អតុលាយ បីតិយា។

៣០០ ‘‘សស្សុ ច បច្ឆា អនុយុញ្ជតេ មមំ, កហំ នុ ឧច្ឆុំ វធុកេ អវាកិរិ;
ន ឆឌ្ឌិតំ នោ បន ខាទិតំ មយា, សន្តស្ស ភិក្ខុស្ស សយំ អទាសហំ។

៣០១. "កុយ្ហំ នុទំ តស្សរិយំ អថោ មម, តតិស្សា សស្សុ បរិភាសតេ មមំ;
បីឋំ គហេត្វា បហារំ អទាសិ មេ, តតោ ចុតា កាលកតាម្ហិ ទេវតា។

៣០២. "តទេវ កម្មំ កុសលំ កតំ មយា, សុខញ្ច កម្មំ អនុភោមិ អត្តនា;
ទេវេហិ សទ្ធឹ បរិចារយាមហំ, មោទាមហំ កាមគុណេហិ បញ្ចហិ។

៣០៣. "តទេវ កម្មំ កុសលំ កតំ មយា, សុខញ្ច កម្មំ អនុភោមិ អត្តនា;
ទេវិន្ទគុត្តា តិទសេហិ រក្ខិតា, សមប្បិតា កាមគុណេហិ បញ្ចហិ។

៣០៤. "ឯតាទិសំ បុញ្ញផលំ អនប្បកំ, មហាវិបាកា មម ឧច្ឆុទក្ខិណា;
ទេវេហិ សទ្ធឹ បរិចារយាមហំ, មោទាមហំ កាមគុណេហិ បញ្ចហិ។

៣០៥. "ឯតាទិសំ បុញ្ញផលំ អនប្បកំ, មហាជុតិកា មម ឧច្ឆុទក្ខិណា;
ទេវិន្ទគុត្តា តិទសេហិ រក្ខិតា, សហស្សនេត្តោរិវ នន្ទនេ វនេ។

៣០៦. "តុវញ្ច ភន្តេ អនុកម្បកំ វិទុំ, ឧបេច្ច វន្ទឹ កុសលញ្ច បុច្ឆិសំ;
តតោ តេ ឧច្ឆុស្ស អទាសិ ខណ្ឌិកំ, បសន្នចិត្តា អតុលាយ បីតិយា"តិ។

២៩៩. តត្ថ **ឥទានី**តិ អនន្តរាតីតទិវសត្ថា អាហ, អធុនាតិ អត្ថោ។ **ឥមមេវ គាម**ន្តិ ឥមស្មិំយេវ គាមេ, រាជគហំ សន្ធាយ វទតិ។ វុត្តញ្ហិ "គាមោបិ និគមោបិ នគរម្បិ 'គាមោ' ឥច្ចេវ វុច្ចតី"តិ។ ភុម្មត្ថេ ចេតំ ឧបយោគវចនំ។ **ឧបាគមី**តិ ឧបគតោ អហោសិ។ **អតុលាយា**តិ អនុបមាយ, អប្បមាណាយ វា។

៣០០. **អវាកិរី**តិ អបនេសិ ឆឌ្ឌេសិ, វិនាសេសិ វា។ **សន្តស្សា**តិ សាធុរូបស្ស សន្តកិលេសស្ស បរិស្សមមប្បត្តស្ស វា។

៣០១. **កុយ្ហំ នូ**តិ **នុ**-សទ្ទោ អនត្ថមនគាសូចនេ និបាតោ, សោ "មមា"តិ ឯត្ថាបិ អានេត្វា យោជេតព្ពោ "មម នូ"តិ។ **ឥទំ ឥស្សរិយ**ន្តិ គេហេ អាធិបច្ចំ សន្ធាយាហ។ **តតោ ចុតា**តិ តតោ មនុស្សលោកតោ ចុតា។ យស្មា ឋិតដ្ឋានតោ អបគតាបិ "ចុតា"តិ វុច្ចតិ, តស្មា ចុតឹ វិសេសេតុំ "**កាលកតា**"តិ វុត្តំ។ កាលកតាបិ ច ន យត្ថ កត្ថចិ និព្ពត្តា, អបិច ខោ ទេវត្តំ ឧបគតាតិ ទស្សេន្តី អាហ "**អម្ហិ ទេវតា**"តិ។

៣០២. **តទេវ កម្មំ កុសលំ កតំ មយា**តិ តទេវ ឧច្ឆុខណ្ឌទានមត្តំ កុសលំ កម្មំ កតំ មយា, អញ្ញំ ន ជានាមីតិ អត្ថោ។ **សុខញ្ច កម្ម**ន្តិ សុខញ្ច កម្មផលំ។ កម្មផលញ្ហិ ឥធ "កម្ម"ន្តិ វុត្តំ ឧត្តរបទលោបេន,ការណោបចារេន វា "កុសលានំ, ភិក្ខវេ, ធម្មានំ សមាទានហេតុ ឯវមិទំ បុញ្ញំ បវឌ្ឍតិ (ទី. និ. ៣.៨០)។ អនុភោមិ សកំ បុញ្ញ"ន្តិ (វិ. វ. ១៣៣) ច អាទីសុ វិយ។ កម្មន្តិ វា ករណត្ថេ ឧបយោគវចនំ, កម្មេនាតិ អត្ថោ។ កម្មេ វា ភវំ កម្មំ យថា កម្មន្តិ។ អថ វា កាមេតព្ពតាយ កម្មំ។ តញ្ហិ សុខវេទនីយភាវតោ កាមូបសំហិតំ កាមេតព្ពន្តិ កមនីយំ។ **អត្តនា**តិ អត្តនា ឯវ, សយំវសិតាយ សេរិភាវេន សយមេវាតិ អត្ថោ។ **បរិចារយាមហំ អត្តាន**ន្តិ បុរិមគាថាយ "អត្តនា"តិ វុត្តំ បទំ វិភត្តិវិបរិណាមេន "អត្តាន"ន្តិ យោជេតព្ពំ។

៣០៣-៥. **ទេវិន្ទគុត្តា**តិ ទេវិន្ទេន សក្កេន គុត្តា, ទេវិន្ទោ វិយ វា គុត្តា មហាបរិវារតាយ។ **សមប្បិតា**តិ សុដ្ឋុ អប្បិតា សមន្នាគតា។ **មហាវិបាកា**តិ វិបុលផលា។ **មហាជុតិកា**តិ មហាតេជា, មហានុភាវាតិ អត្ថោ។

៣០៦. **តុវ**ន្តិ តំ។ **អនុកម្បក**ន្តិ ការុណិកំ។ **វិទុ**ន្តិ សប្បញ្ញំ, សាវកបារមិយា មត្ថកំ បត្តន្តិ អត្ថោ។ **ឧបេច្ចា**តិ ឧបគន្ត្វា។ **វន្ទឹ**ន្តិ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន អភិវាទយិំ។ **កុសលញ្ច** អារោគ្យំ **បុច្ឆិសំ** អបុច្ឆិំ, **អតុលាយ បីតិយា** ឥទញ្ច កុសលំ អនុស្សរាមីតិ អធិប្បាយោ។ សេសំ ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវ។

ឧច្ឆុទាយិកាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. បល្លង្កវិមានវណ្ណនា

បល្លង្កសេដ្ឋេ មណិសោណ្ណចិត្តេតិ បល្លង្កវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន ច សមយេន សាវត្ថិយំ អញ្ញតរស្ស ឧបាសកស្ស ធីតា កុលបទេសាទិនា សទិសស្ស តត្ថេវ អញ្ញតរស្ស កុលបុត្តស្ស ទិន្នា, សា ច ហោតិ អក្កោធនា សីលាចារសម្បន្នា បតិទេវតា សមាទិន្នបញ្ចសីលា, ឧបោសថេ សក្កច្ចំ

ឧបោសថសីលានិ ច រក្ខតិ។ សា អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតឹសេសុ ឧប្បជ្ជិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ គន្ធា –

៣០៧. "បល្លង្កសេដ្ឋេ មណិសោណ្ណចិត្តេ, បុប្ផាភិកិណ្ណេ សយនេ ឧឡារេ;
តត្ថច្ឆសិ ទេវិ មហានុភាវេ, ឧច្ចាវចា ឥទ្ធិ វិកុព្ពមានា។

៣០៨. "ឥមា ច តេ អច្ឆរាយោ សមន្តតោ, នច្ចន្តិ គាយន្តិ បមោទយន្តិ;
ទេវិទ្ធិបត្តាសិ មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី"តិ។ –

គាថាហិ បុច្ឆិ។

សាបិស្ស ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ –

៣០៩. "អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, អឌ្ឍេ កុលេ សុណិសា អហោសិំ;
អក្កោធនា ភត្តុ វសានុវត្តិនី, ឧបោសថេ អប្បមត្តា អហោសិំ។

៣១០. "មនុស្សភូតា ទហរា អបាបិកា, បសន្នចិត្តា បតិមាភិរាធយិំ;
ទិវា ច រត្តោ ច មនាបចារិនី, អហំ បុរេ សីលវតី អហោសិំ។

៣១១. "បាណាតិបាតា វិរតា អចោរិកា, សំសុទ្ធកាយា សុចិព្រហ្មចារិនី;
អមជ្ជបា នោ ច មុសា អភាណិំ, សិក្ខាបទេសុ បរិបូរការិនី។

៣១២. "ចាតុទ្ទសឹ បញ្ចទសឹ, យា ច បក្ខស្ស អដ្ឋមី;
បាដិហារិយបក្ខញ្ច, បសន្នមានសា អហំ។

៣១៣. "អដ្ឋង្គុបេតំ អនុធម្មចារិនី, ឧបោសថំ បីតិមនា ឧបាវសិំ;
ឥមញ្ច អរិយំ អដ្ឋង្គវរេហុបេតំ, សមាទិយិត្វា កុសលំ សុខុទ្រយំ;
បតិម្ហិ កល្យាណី វសានុវត្តិនី, អហោសិំ បុព្ពេ សុគតស្ស សាវិកា។

៣១៤. "ឯតាទិសំ កុសលំ ជីវលោកេ, កម្មំ ករិត្វាន វិសេសភាគិនី;
កាយស្ស ភេទា អភិសម្បរាយំ, ទេវិទ្ធិបត្តា សុគតិម្ហិ អាគតា។

៣១៥. "វិមានបាសាទវរេ មនោរមេ, បរិវារិតា អច្ឆរាសង្គណេន;
សយំបភា ទេវគណា រមេន្តិ មំ, ទីឃាយុកឹ ទេវវិមានមាគត"ន្តិ។

៣០៧. តត្ថ **បល្លង្កសេដ្ឋេ**តិ បល្លង្កវរេ ឧត្តមបល្លង្កេ។ តំយេវស្ស សេដ្ឋតំ ទស្សេតុំ "**មណិសោណ្ណចិត្តេ**"តិ វុត្តំ, វិវិធរតនវំសិជាលសមុជ្ជលេហិ មណីហិ ចេវ សុវណ្ណេន ច វិចិត្តេ "តត្ថា"តិ "សយនេ"តិ ច វុត្តេ សយិតព្ពដ្ឋានភូតេ បល្លង្កសេដ្ឋេ។

៣០៨. **តេ**តិ តុយ្ហំ សមន្តតោ។ "បមោទយន្តី"តិ បទំ បន អបេក្ខិត្វា "ត"ន្តិ វិភត្តិ វិបរិណាមេតព្ពា។ **បមោទយន្តី**តិ វា បមោទនំ ករោន្តិ, បមោទនំ តុយ្ហំ ឧប្បាទេន្តីតិ អត្ថោ។

៣១០. **ទហរា អបាបិកា**តិ ទហរាបិ អបាបិកា។ "ទហរាសុ បាបិកា"តិ វា បាឋោ, សោយេវត្ថោ។ "ទហរស្សាបាបិកា"តិបិ បឋន្តិ, ទហរស្ស សាមិកស្ស អបាបិកា, សក្កច្ចំ ឧបដ្ឋានេន អនតិចរិយាយ ច ភទ្ទិកាតិ អត្ថោ។ តេន វុត្តំ "**បសន្នចិត្តា**"តិអាទិ។ **អភិរាធយិ**ន្តិ អារាធេសិំ។ **រត្តោ**តិ រត្តិយំ។

៣១១. **អចោរិកា**តិ ចោរិយរហិតា, អទិន្នាទានា បដិវិរតាតិ អត្ថោ។ "វិរតា ច ចោរិយា"តិបិ បាឋោ, ថេយ្យតោ ច វិរតាតិ អត្ថោ ។ **សំសុទ្ធកាយា**តិ បរិសុទ្ធកាយកម្មន្តតាយ សម្មទេវ សុទ្ធកាយា, តតោ ឯវ **សុចិព្រហ្មចារិនី** សាមិកតោ អញ្ញត្ថ អព្រហ្មចរិយាសម្ភវតោ។ តថា ហិ វុត្តំ –

"មយញ្ច ភរិយា នាតិក្កមាម,
អម្ហេបិ ភរិយា នាតិក្កមន្តិ;
អញ្ញត្រ តាហិ ព្រហ្មចរិយំ ចរាម,

តស្មា ហិ អម្ហំ ទហរា និ មិយ្យរេ’’តិ។ (ជា. ១.១០.៩៧);

អថ វា **សុចិព្រហ្មចារិនី**តិ សុចិនោ សុទ្ធស្ស ព្រហ្មស្ស សេដ្ឋស្ស ឧបោសថសីលស្ស, មគ្គព្រហ្មចរិយស្ស វា អនុរូបស្ស បុព្ពភាគព្រហ្មចរិយស្ស វសេន សុចិព្រហ្មចារិនី។

៣១៣. **អនុធម្មចារិនី**តិ អរិយានំ ធម្មស្ស អនុធម្មំ ចរណសីលា។ តមញ្ច អនន្តរំ វុត្តំ និទ្ទោសតាយ **អរិយំ, អដ្ឋង្គវេហិ** អដ្ឋហិ ឧត្តមង្គេហិ អរិយត្តា ឯវ វា **អរិយដ្ឋង្គវេហិ ឧបេតំ** អារោគ្យង្គេន អនវជ្ជង្គេន ច **កុសលំ** សុខវិបាកតាយ សុខានិសំសតាយ ច **សុខុទ្រយំ ឧបាវសិ**ន្តិ យោជនា។

៣១៤. **វិសេសភាគិនី**តិ វិសេសស្ស ទិព្ពស្ស សម្បត្តិភវស្ស ភាគិនី។ **សុគតិម្ហិ អាគតា**តិ សុគតី អាគតា ឧបគតា, សុគតិម្ហិ វា សុគតិយំ ទិព្ពសម្បត្តិយំ អាគតា។ ‘‘សុគតិញ្ហិ អាគតា’’តិបិ បាឋោ។ តត្ថ **ហី**តិ និបាតមត្តំ, ហេតុអត្ថោ វា, យស្មា សុគតី អាគតា, តស្មា វិសេសភាគិនីតិ យោជនា។

៣១៥. **វិមានបាសាទវរេ**តិ វិមានេសុ ឧត្តមបាសាទេ, វិមានសង្ខាតេ វា អគ្គបាសាទេ, វិមានេ វា វិគតមានេ អប្បមាណេ មហន្តេ វរបាសាទេ **បរិវារិតា អច្ឆរាសង្គណេន សយំបភា** បមោទាមិ, ‘‘អម្ហិ’’តិ វា បទំ អានេត្វា យោជេតព្ពំ។ **ទីឃាយុកិ**ន្តិ ហេដ្ឋិមេហិ ទេវេហិ ទីឃតរាយុកតាយ តត្រូបបន្នេហិ អនប្បាយុកតាយ ច ទីឃាយុកី **មំ** យថាវុត្តំ **ទេវវិមានមាគតំ** ឧបគតំ **ទេវគណា រមេន្តី**តិ យោជនា។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

បល្លង្កវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤. លតាវិមានវណ្ណនា

លតា ច សជ្ជា បវរា ច ទេវតាតិ លតាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន ច សមយេន សាវត្ថិវាសិនោ អញ្ញតរស្ស ឧបាសកស្ស ធីតា លតា នាម បណ្ឌិតា ព្យត្តា មេធាវិនី បតិកុលំ គតា ភត្តុ សស្សុសសុរានញ្ច មនាបចារិនី បិយវាទិនី បរិជនស្ស សង្គហកុសលា គេហេ កុដុម្ពភារស្ស និត្ថរណសមត្ថា អក្កោធនា សីលាចារសម្បន្នា ទានសំវិភាគរតា អខណ្ឌបញ្ចសីលា ឧបោសថរក្ខណេ ច អប្បមត្តា អហោសិ។ សា អបរភាគេ កាលំ កត្វា វេស្សវណស្ស មហារាជស្ស ធីតា ហុត្វា និព្ពត្តិ លតាត្វេវ នាមេន។ អញ្ញាបិ តស្សា សជ្ជា, បវរា, អច្ចិមតី, សុតាតិ ចតស្សោ ភគិនិយោ អហេសុំ។ តា បញ្ចបិ សក្កេន ទេវរាជេន អានេត្វា នាដកិត្ថិភាវេន បរិចារិកដ្ឋានេ ឋបិតា។ លតា បនស្ស នច្ចគីតាទីសុ ឆេកតាយ ឥដ្ឋតរា អហោសិ។

តាសំ ឯកតោ សមាគន្ត្វា សុខនិសជ្ជាយ និសិន្នានំ សង្គីតនេបុញ្ញំ បដិច្ច វិវាទោ ឧប្បន្នោ។ តា សព្ពាបិ វេស្សវណស្ស មហារាជស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា បុច្ឆិំសុ ‘‘តាត, កតមា អម្ហាកំ នច្ចាទីសុ កុសលា’’តិ? សោ ឯវមាហ ‘‘គច្ឆថ ធីតរោ អនោតត្តទហតីរេ ទេវសមាគមេ សង្គីតំ បវត្តេថ, តត្ថ វោ វិសេសោ បាកដោ ភវិស្សតី’’តិ។ តា តថា អកំសុ។ តត្ថ ទេវបុត្តា លតាយ នច្ចមានាយ អត្តនោ សភាវេន ឋាតុំ នាសក្ខិំសុ, សញ្ជាតបហាសា អច្ឆរិយព្ភុតចិត្តជាតា និរន្តរំ សាធុការំ ទេន្តា ឧក្កុដ្ឋិសទ្ទេ ចេលុក្ខេបេ ច បវត្តេន្តា ហិមវន្តំ កម្បយមានា វិយ មហន្តំ កោលាហលមកំសុ។ ឥតរាសុ បន នច្ចន្តីសុ សិសិរកាលេ កោកិលា វិយ តុណ្ហីភូតា និសីទិំសុ។ ឯវំ តត្ថ សង្គីតេ លតាយ វិសេសោ បាកដោ អហោសិ។

អថ តាសំ ទេវធីតានំ សុតាយ ទេវធីតាយ ឯតទហោសិ ‘‘កី នុ ខោ កម្មំ កត្វា អយំ លតា អម្ហេ អភិភុយ្យ តិដ្ឋតិ វណ្ណេន ចេវ យសសា ច, យំនូនាហំ លតាយ កតកម្មំ បុច្ឆេយ្យ’’ន្តិ។ សា តំ បុច្ឆិ។ ឥតរាបិ តស្សា ឯតមត្ថំ វិស្សជ្ជេសិ។ តយិទំ សព្ពំ វេស្សវណមហារាជា ទេវចារិកវសេន ឧបគតស្ស អាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានស្ស អាចិក្ខិ។ ថេរោ តមត្ថំ បុច្ឆាយ មូលការណតោ បដ្ឋាយ ភគវតោ អារោចេន្តោ –

៣១៦. ‘‘លតា ច សជ្ជា បវរា ច ទេវតា, អច្ចិមតី រាជវរស្ស សិរីមតោ;
សុតា ច រញ្ញោ វេស្សវណស្ស ធីតា, រាជីមតី ធម្មគុណេហិ សោភថ។

៣១៧. ‘‘បញ្ចេត្ថ នារិយោ អាគមំសុ ន្ហាយិតុំ, សីតោទកំ ឧប្បលិនី សិវំ នទី;
តា តត្ថ ន្ហាយិត្វា រមេត្វា ទេវតា, នច្ចិត្វា គាយិត្វា សុតា លតំ ព្រវិ។

៣១៨. ‘‘បុច្ឆាមិ តំ ឧប្បលមាលធារិនិ, អាវេឡិនិ កញ្ចនសន្និភត្តចេ;
តិមិរតម្ពក្ខិ នភេវ សោភនេ, ទីឃាយុកី កេន កតោ យសោ តវ។

៣១៩. កេនាសិ ភទ្ទេ បតិនោ បិយតរា, វិសិដ្ឋកល្យាណិតរស្សុ រូបតោ;
បទក្ខិណា នច្ចនគីតវាទិតេ, អាចិក្ខ នោ ត្វំ នរនារិបុច្ឆិតា”តិ។ –

សុតាយ បុច្ឆា។

៣២០. “អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, ឧឡារភោគេ កុលេ សុណិសា អហោសឹ;
អក្កោធនា ភត្តុ វសានុវត្តិនី, ឧបោសថេ អប្បមត្តា អហោសឹ។

៣២១. “មនុស្សភូតា ទហរា អបាបិកា, បសន្នចិត្តា បតិមាភិរាធយឹ;
សទេវរំ សស្សសុរំ សទាសកំ, អភិរាធយឹ តម្ហិ កតោ យសោ មម។

៣២២. “សាហំ តេន កុសលេន កម្មុនា, ចតុព្ភិ ឋានេហិ វិសេសមជ្ឈគា;
អាយុញ្ច វណ្ណញ្ច សុខំ ពលញ្ច, ខិឌ្ឌារតឹ បច្ចនុភោមនប្បកំ។

៣២៣. “សុតំ នុ តំ ភាសតិ យំ អយំ លតា, យំ នោ អបុច្ឆិម្ហ អកិត្តយី នោ;
បតិនោ កិរម្ហាកំ វិសិដ្ឋ នារីនំ, គតី ច តាសំ បវរា ច ទេវតា។

៣២៤. “បតីសុ ធម្មំ បចរាម សព្ពា, បតិព្ពតា យត្ថ ភវន្តិ ឥត្ថិយោ;
បតីសុ ធម្មំ បចរិត្វា សព្ពា, លច្ឆាមសេ ភាសតិ យំ អយំ លតា។

៣២៥. “សីហោ យថា បព្ពតសានុគោចរោ, មហិន្ធរំ បព្ពតមាវសិត្វា;
បសយ្ហ ហន្ត្វា ឥតរេ ចតុប្បទេ, ខុទ្ទេ មិគេ ខាទតិ មំសភោជនោ។

៣២៦. “តថេវ សទ្ធា ឥធ អរិយសាវិកា, ភត្តារំ និស្សាយ បតឹ អនុព្ពតា;
កោធំ វធិត្វា អភិភុយ្យ មច្ឆរំ, សគ្គម្ហិ សា មោទតិ ធម្មចារិនី”តិ។ –

លតាយ វិស្សជ្ជនន្តិ អាហ។

៣១៦. តត្ថ **លតា ច សជ្ជា បវរា អច្ចិមតី សុតា**តិ តាសំ នាមំ។ **ច**-សទ្ទោ សមុច្ចយត្ថោ។ **រាជវរស្សា**តិ ចតុន្នំ មហារាជានំ វរស្ស សេដ្ឋស្ស ទេវរាជស្ស។ សក្កស្ស បរិចារិកាតិ អធិប្បាយោ។ **វណ្ណោ**តិ មហារាជស្ស។ តេនាហ “**វេស្សវណស្ស ធីតា**”តិ, ឥទំ បច្ចេកំ យោជេតព្ពំ, វចនវិបល្លាសោ វា, ធីតរោតិ អត្ថោ។ រាជតិ វិជ្ជោតតីតិ រាជី, រាជីតិ មតា បញ្ញាតា **រាជីមតី**, ឥទំ តាសំ សព្ពាសំ វិសេសនំ។ នាមមេវ ឯតំ ឯកិស្សា ទេវតាយាតិ កេចិ, តេសំ មតេន “បវរា”តិ សព្ពាសំ វិសេសនមេវ។ **ធម្មគុណេហី**តិ ធម្មិយេហិ ធម្មតោ អនបេតេហិ គុណេហិ, យថាភុច្ច គុណេហីតិ អត្ថោ។ **សោភថា**តិ វិរោចថ។

៣១៧. **បញ្ចេត្ថ នារិយោ**តិ បញ្ច យថាវុត្តនាមា ទេវធីតរោ ឯត្ថ ឥមស្មឹ ហិមវន្តបទេសេ។ **សីតោទកំ ឧប្បលិនី សិវំ នទិ**ន្តិ អនោតត្តទហតោ និក្ខន្តនទិមុខំ សន្ធាយ វទតិ។ **នច្ចិត្វា គាយិត្វា**តិ បិតុ វេស្សវណស្ស អាណាយ ទេវសមាគមេ តាហិ កតស្ស នច្ចគីតស្ស វសេន វុត្តំ។ **សុតា លតំ ព្រវី**តិ សុតា ទេវធីតា លតំ អត្តនោ ភគិនឹ កថេសិ។ “សុតា លតំ ព្រវុ”ន្តិបិ បឋន្តិ, សុតា ធីតរោ វេស្សវណស្ស មហារាជស្ស លតំ កថេសុន្តិ អត្ថោ។

៣១៨. **តិមិរតម្ពក្ខី**តិ និច្ចុលកេសរភាសសទិសេហិ តម្ពរាជីហិ សមន្នាគតក្ខិ។ **នភេវ សោភនេ**តិ នភំ វិយ សោភមានេ, សរទសមយេ អព្ភមហិកាទិឧបក្កិលេសវិមុត្តំ នភំ វិយ សុវិសុទ្ធង្គបច្ចង្គតាយ វិរាជមានេតិ អត្ថោ។ អថ វា **នភេវា**តិ នភេ ឯវ, សមុច្ចយត្ថោ ឯវ-សទ្ទោ, អាកាសដ្ឋវិមានេសុ ហិមវន្តយុគន្ធរាទិភូមិបដិពទ្ធដ្ឋានេសុ ចាតិ សព្ពត្ថេវ សោភមានេតិ អត្ថោ។ **កេន កតោ**តិ កេន កីទិសេន បុញ្ញេន និព្ពត្តិតោ។ **យសោ**តិ បរិវារសម្បត្តិ កិត្តិសទ្ទោ ច។ កិត្តិសទ្ទគ្គហណេន ច កិត្តិសទ្ទហេតុភូតា គុណា គយ្ហន្តិ។

៣១៩. **បតិនោ បិយតរា**តិ សាមិនោ បិយតរា សាមិវល្លភា។ តេនស្សា សុភគតំ ទស្សេតិ។ **វិសិដ្ឋកល្យាណិតរស្សុ រូបតោ**តិ រូបសម្បត្តិយា វិសិដ្ឋា ឧត្តមា កល្យាណិតរា សុន្ទរតរា, **អស្សុ**តិ និបាតមត្តំ។ “វិសិដ្ឋកល្យាណិតរាសិ រូបតោ”តិ ច បឋន្តិ។ **បទក្ខិណា**តិ បការេហិ, វិសេសេន វា ទក្ខិណា កុសលា។ **នច្ចនគីតវាទិតេ**តិ ឯត្ថ នច្ចនាតិ វិភត្តិលោបោ កតោ, នច្ចេ ច គីតេ ច វាទិតេ ចាតិ អត្ថោ។ **នរនារិបុច្ឆិតា**តិ ទេវបុត្តេហិ ទេវធីតាហិ ច “កហំ លតា, កឹ ករោតិ លតា”តិ រូបទស្សនត្ថញ្ចេវ សិប្បទស្សនត្ថញ្ច បុច្ឆិតា។

៣២១. និច្ចំ កាយេន អសំសដ្ឋតាយ ទេវោ វិយ រមេតិ, ទុតិយោ វរោតិ វា ទេវរោ, ភត្តុ កនិដ្ឋភាតា, សហ ទេវរេនាតិ **សទេវរំ**។ សស្សុ ច សសុរោ ច សសុរា, សហ សសុរេហីតិ **សស្សុសុរំ**។ សហ ទាសេហិ ទាសីហិ ចាតិ **សទាសកំ** បតិមាភិរាធយិន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តម្ហិ កតោ**តិ តម្ហិ កុលេ, កាលេ វា សុណិសាកាលេ កតោ យសោ តន្និព្ពត្តកបុញ្ញស្ស និព្ពត្តនេនាតិ អធិប្បាយោ។ **មមា**តិ ឥទំ “កតោ”តិ បទំ អបេក្ខិត្វា “មយា”តិ បរិណាមេតព្ពំ។

៣២២. **ចតុព្ភិ ឋានេហី**តិ ចតូហិ ការណេហិ, ចតូសុ វា ឋានេសុ និមិត្តភូតេសុ។ **វិសេសមជ្ឈគា**តិ អញ្ញាហិ អតិសយំ អធិគតា។ **អាយុញ្ច វណ្ណញ្ច សុខំ ពលញ្ចា**តិ “ចតូហិ ឋានេហី”តិ វុត្តានំ សរូបតោ ទស្សនំ។ អាយុអាទយោ ឯវ ហិស្សា អញ្ញាហិ វិសិដ្ឋសភាវតាយ វិសេសា តស្សា តថា សម្ភាវនាវសេន គហេតព្ពតាយ ហេតុភាវតោ “ឋាន”ន្តិ ច វុត្តំ។ វិសេសមជ្ឈគា។ កីទិសំ? អាយុញ្ច វណ្ណញ្ច សុខញ្ច ពលញ្ចាតិ យោជនា។

៣២៣. **សុតំ នុ តំ ភាសតិ យំ អយំ លតា**តិ អយំ លតា អម្ហាកំ ជេដ្ឋភគិនី យំ ភាសតិ, តំ តុម្ហេហិ សុតំ នុ កី អសុត”ន្តិ ឥតរា តិស្សោ ភគិនិយោ បុច្ឆតិ។ **យំ នោ**តិ យំ អម្ហាកំ សំសយិតំ។ **នោ**តិ និបាតមត្តំ, បុន **នោ**តិ អម្ហាកំ, អវធារណេ វា “ន នោ សមំ អត្ថិ”តិអាទីសុ (ខុ. បា. ៦.៣; សុ. និ. ២២៦) វិយ, តេន អកិត្តយិយេវ, អវិបរីតំ ព្យាកាសិយេវាតិ អត្ថោ។ **បតិនោ កិរម្ហាកំ វិសិដ្ឋ នារីនំ, គតី ច តាសំ បវរា ច ទេវតា**តិ អនត្ថតោ បាលនតោ បតិនោ សាមិកា នា អម្ហាកំ នារីនំ ឥត្ថីនំ វិសិដ្ឋា គតិ ច តាសំ បដិសរណញ្ច, តាសំ មាតុគាមានំ សរណតោ បវរា ឧត្តមា ទេវតា ច សម្មទេវ អារាធិតា សម្បត្តិ អាយតិញ្ច ហិតសុខាវហាតិ អត្ថោ។

៣២៤. **បតីសុ ធម្មំ បចរាម សព្ពា**តិ សព្ពាវ មយំ បតីសុ អត្តនោ សាមិកេសុ បុព្ពុដ្ឋានាទិកំ ចរិតព្ពធម្មំ បចរាម។ **យត្ថា**តិ យំ និមិត្តំ, យស្មឹ វា បតីសុ ចរិតព្ពធម្មេ ចរិយមានេ **ឥត្ថិយោ បតិព្ពតា** នាម **ភវន្តិ។ លច្ឆាមសេ ភាសតិ យំ អយំ លតា**តិ អយំ លតា យំ សម្បត្តឹ ឯតរហិ លភតីតិ ភាសតិ, តំ សម្បត្តឹ **បតីសុ ធម្មំ បចរិត្វា**តិ លភិស្សាម។

៣២៥. **បព្ពតសានុគោចរោ**តិ បព្ពតវនសណ្ឌចារី។ **មហិន្ទរំ បព្ពតមាវសិត្វា**តិ មហឹ ធារេតីតិ មហិន្ទរនាមកំ បព្ពតំ អចលំ អាវសិត្វា អធិវសិត្វា, តត្ថ វសន្តោតិ អត្ថោ។ “អាវសិត្វា”តិ ហិ បទំ អបេក្ខិត្វា ភុម្មត្ថេ ចេតំ ឧបយោគវចនំ។ **បសយ្ហា**តិ អភិភវិត្វា។ **ខុទ្ទេ**តិ ពលវសេននិហីនេ បមាណតោ បន មហន្តេ ហត្ថិអាទិកេបិ មិគេ សោ ហន្តិយេវ។

៣២៦. **តថេវា**តិ គាថាយ អយំ ឧបមាសំសន្ទនេន សទ្ធឹ អត្ថយោជនា – យថា សីហោ អត្តនោ និវាសគោចរដ្ឋានភូតំ បព្ពតំ និស្សាយ វសន្តោ អត្តនោ យថិច្ឆិតមត្ថំ សាធេតិ, ឯវមេវ សា **សទ្ធា** បសន្នា **អរិយសាវិកា** ឃាសច្ឆាទនាទីហិ ភរណតោ បោសនតោ **ភត្តារំ បតី** សាមិកំ **និស្សាយ** វសន្តី សព្ពត្ថាបិ បតិអនុកូលតាសង្ខាតេន វតេន តំ **អនុព្ពតា** បរិជនាទីសុ ឧប្បជ្ជនកំ **កោធំ វធិត្វា** បជហិត្វា បរិត្តហវត្ថូសុ ឧប្បជ្ជនកំ **មច្ឆេរំ អភិភុយ្យ** អភិភវិត្វា អនុប្បាទេត្វា បតិព្ពតាធម្មស្ស ច ឧបាសិកាធម្មស្ស ច សម្មទេវ ចរណតោ **ធម្មចារិនី សា សគ្គម្ហិ** ទេវលោកេ **មោទតិ,** បមោទំ អាបជ្ជតីតិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

លតាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥. គុត្តិលវិមានវណ្ណនា

សត្តតន្តឹ សុមធុរន្តិ គុត្តិលវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវតិ រាជគហេ វិហរន្តេ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តាវតឹសភវនំ គន្ត្វា តត្ថ បដិបាដិយា ឋិតេសុ ឆត្តឹសាយ វិមានេសុ ឆត្តឹស ទេវធីតរោ បច្ចេកំ អច្ឆរាសហស្សបរិវារា មហតី ទិព្ពសម្បត្តឹ អនុភវន្តិយោ ទិស្វា តាហិ បុព្ពេ កតកម្មំ “អភិក្កន្តេន វណ្ណេនា”តិអាទីហិ តីហិ គាថាហិ បដិបាដិយា បុច្ឆិ។ តាបិ តស្ស បុច្ឆានន្តរំ “វត្ថុត្តមទាយិកា នារី”តិអាទិនា ព្យាករិំសុ។ អថ ថេរោ តតោ មនុស្សលោកំ អាគន្ត្វា ភគវតោ ឯតមត្ថំ អារោចេសិ។ តំ សុត្វា ភគវា “មោគ្គល្លាន, តា ទេវតា ន កេវលំ តយា ឯវ បុច្ឆិតា ឯវ ព្យាករិំសុ, អថ ខោ បុព្ពេ មយាបិ បុច្ឆិតា ឯវមេវ ព្យាករិំសូ”តិ វត្វា ថេរេន យាចិតោ អតីតំ អត្តនោ គុត្តិលាចរិយំ កថេសិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ គន្ធព្ពកុលេ និព្ពត្តិត្វា គន្ធព្ពសិប្បេ បរិយោទាតសិប្បតាយ តិម្ពរុនារទសទិសោ សព្ពទិសាសុ បាកដោ បញ្ញាតា អាចរិយោ អហោសិ នាមេន គុត្តិលោ នាម។ សោ អន្ធេ ជិណ្ណេ មាតាបិតរោ បោសេសិ។ តស្ស សិប្បនិប្ផត្តឹ សុត្វា ឧជ្ជេនិវាសី មុសិលោ នាម គន្ធព្ពោ ឧបគន្ត្វា

តំ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ ឋិតោ “កស្មា អាគតោសី”តិ ច វុត្តេ “តុម្ហាកំ សន្តិកេ សិប្បំ ឧគ្គណ្ហិតុ”ន្តិ អាហ។ គុត្តិលាចរិយោ តំ ឱលោកេត្វា លក្ខណកុសលតាយ “អយំ បុរិសោ វិសមជ្ឈាសយោ កក្ខឡោ ផរុសោ អកតញ្ញូ ភវិស្សតិ, ន សង្គហេតព្ពោ”តិ សិប្បុគ្គហណត្ថំ ឱកាសំ នាកាសិ។ សោ តស្ស មាតាបិតរោ បយិរុបាសិត្វា តេហិ យាចាបេសិ។ គុត្តិលាចរិយោ មាតាបិតូហិ និប្បីឡិយមានោ “គរុវចនំ អលង្ឃនីយ”ន្តិ តស្ស សិប្បំ បដ្ឋបេត្វា វិគតមច្ឆរិយតាយ ការុណិកតាយ ច អាចរិយមុដ្ឋិំ អកត្វា អនវសេសតោ សិប្បំ សិក្ខាបេសិ។

សោបិ មេធាវិតាយ បុព្ពេកតបរិចយតាយ អកុសីតតាយ ច ន ចិរស្សេវ បរិយោទាតសិប្បោ ហុត្វា ចិន្តេសិ “អយំ ពារាណសី ជម្ពុទីបេ អគ្គនគរំ, យំនូនាហំ ឥធ សរាជិកាយ បរិសាយ សិប្បំ ទស្សេយ្យំ, ឯវាហំ អាចរិយតោបិ ជម្ពុទីបេ បាកដោ បញ្ញាតោ ភវិស្សាមី”តិ។ សោ អាចរិយស្ស អារោចេសិ “អហំ រញ្ញោ បុរតោ សិប្បំ ទស្សេតុកាមោ, រាជានំ មំ ទស្សេថា”តិ។ មហាសត្តោ “អយំ មម សន្តិកេ ឧគ្គហិតសិប្បោ បតិដ្ឋំ លភតូ”តិ ករុណាយមានោ តំ រញ្ញោ សន្តិកំ នេត្វា “មហារាជ ឥមស្ស មេ អន្តេវាសិកស្ស វីណាយ បគុណតំ បស្សថា”តិ អាហ។ រាជា “សាធូ”តិ បដិស្សុណិត្វា តស្ស វីណាវាទនំ សុត្វា បរិតុដ្ឋោ តំ គន្តុកាមំ និវារេត្វា “មមេវ សន្តិកេ វស, អាចរិយស្ស ទិន្នកោដ្ឋាសតោ ឧបឌ្ឍំ ទស្សាមី”តិ អាហ។ មុសិលោ “នាហំ អាចរិយតោ ហាយាមិ, សមមេវ ទេថា”តិ វត្វា រញ្ញា “មា ឯវំ ភណិ, អាចរិយោ នាម មហន្តោ, ឧបឌ្ឍមេវ តុយ្ហំ ទស្សាមី”តិ វុត្តេ “មម ច អាចរិយស្ស ច សិប្បំ បស្សថា”តិ វត្វា រាជគេហតោ និក្ខមិត្វា “ឥតោ សត្តមេ ទិវសេ មម ច គុត្តិលាចរិយស្ស ច រាជង្គណេ សិប្បទស្សនំ ភវិស្សតិ, តំ បស្សិតុកាមា បស្សន្តូ”តិ តត្ថ តត្ថ អាហិណ្ឌន្តោ ឧគ្ឃោសេសិ។

មហាសត្តោ តំ សុត្វា “អយំ តរុណោ ថាមវា, អហំ បន ជិណ្ណោ ទុព្ពលោ, យទិ បន មេ បរាជយោ ភវេយ្យ, មតំ មេ ជីវិតា សេយ្យំ, តស្មា អរញ្ញំ បវិសិត្វា ឧព្ពន្ធិត្វា មរិស្សាមី”តិ អរញ្ញំ គតោ មរណភយតជ្ជិតោ បដិនិវត្តិ។ បុន មរិតុកាមោ ហុត្វា គន្ត្វា បុនបិ មរណភយេន បដិនិវត្តិ។ ឯវំ គមនាគមនំ ករោន្តស្ស តំ ឋានំ វិគតតិណំ អហោសិ។ អថ ទេវរាជា មហាសត្តំ ឧបសង្កមិត្វា ទិស្សមានរូបោ អាកាសេ ឋត្វា ឯវមាហ “អាចរិយ, កឹ ករោសី”តិ។ មហាសត្តោ –

៣២៧. “សត្តតន្តឹ សុមធុរំ, រាមណេយ្យំ អវាចយឹ;
សោ មំ រង្គម្ហិ អវ្ហេតិ, សរណំ មេ ហោហិ កោសិយា”តិ។ –

អត្តនោ ចិត្តទុក្ខំ បវេទេសិ។

តស្សត្ថោ – អហំ ទេវរាជ មុសិលំ នាម អន្តេវាសិកំ សត្តន្នំ តន្តីនំ អត្ថិតាយ ឆជ្ជាទិសត្តវិធសរទីបនតោ ច **សត្តតន្តឹ**, តំ វិសយំ កត្វា យថារហំ ទ្វាវីសតិយា សុតិភេទានំ អហាបនតោ សុដ្ឋុ មធុរន្តិ **សុមធុរំ**, យថាធិគតានំ សមបញ្ញាសាយ មុច្ឆនានំ បរិព្យត្តតាយ សរស្ស ច វីណាយ ច អញ្ញមញ្ញសំសន្ទនេន សុណន្តានំ អតិវិយ មនោរមភាវតោ **រាមណេយ្យំ**, សរគតាទិវិភាគតោ ឆជ្ជាទិចតុព្ពិធំ គន្ធព្ពំ អហាបេត្វា គន្ធព្ពសិប្បំ **អវាចយិ**ន្តិ វាចេសិ ឧគ្គណ្ហាបេសិ សិក្ខាបេសិ។ **សោ** មុសិលោ អន្តេវាសី សមានោ **មំ** អត្តនោ អាចរិយំ **រង្គម្ហិ** រង្គមណ្ឌលេ **អវ្ហេតិ** សារម្ភវសេន អត្តនោ វិសេសំ ទស្សេតុំ សង្ឃដ្ដិយតិ, “ឯហិ សិប្បំ ទស្សេហី”តិ មំ អាចិក្ខិ, តស្ស **មេ** ត្វំ **កោសិយ** ទេវរាជ **សរណំ** អវស្សយោ **ហោហី**តិ។

តំ សុត្វា សក្កោ ទេវរាជា “មា ភាយិ អាចរិយ, អហំ តេ សរណំ បរាយណ”ន្តិ ទស្សេន្តោ –

៣២៨. “អហំ តេ សរណំ ហោមិ, អហមាចរិយបូជកោ;
ន តំ ជយិស្សតិ សិស្សោ, សិស្សមាចរិយ ជេស្សសី”តិ។ –

អាហ ។ សក្កស្ស កិរ ទេវរញ្ញោ បុរិមត្តភាវេ មហាសត្តោ អាចរិយោ អហោសិ។ តេនាហ “**អហមាចរិយបូជកោ**”តិ។ អហំ អាចរិយានំ បូជកោ, ន មុសិលោ វិយ យុគគ្គាហី, មាទិសេសុ អន្តេវាសិកេសុ ឋិតេសុ តាទិសស្ស អាចរិយស្ស កថំ បរាជយោ, តស្មា ន តំ ជយិស្សតិ សិស្សោ, អញ្ញទត្ថុ សិស្សំ មុសិលំ អាចរិយ ត្វមេវ ជយិស្សសិ, សោ បន បរាជិតោ វិនាសំ បាបុណិស្សតីតិ អធិប្បាយោ។ ឯវញ្ច បន វត្វា “អហំ សត្តមេ ទិវសេ សាកច្ឆាមណ្ឌលំ អាគមិស្សាមិ, តុម្ហេ វិស្សត្ថា វាទេថា”តិ សមស្សាសេត្វា គតោ។

សត្តមេ បន ទិវសេ រាជា សបរិវារោ រាជសភាយំ និសីទិ។ គុត្តិលាចរិយោ ច មុសិលោ ច សិប្បទស្សនត្ថំ សជ្ជា ហុត្វា ឧបសង្កមិត្វា រាជានំ វន្ទិត្វា អត្តនោ អត្តនោ លទ្ធាសនេ និសីទិត្វា វីណា វាទយឹសុ។ សក្កោ អាគន្ត្វា អន្តលិក្ខេ អដ្ឋាសិ។ តំ មហាសត្តោវ បស្សតិ, ឥតរេ បន ន បស្សន្តិ។ បរិសា ទ្វិន្នម្បិ វាទនេ សមចិត្តា អហោសិ។ សក្កោ គុត្តិលំ “ឯកំ តន្តឹ ឆិន្ទា”តិ អាហ។ ឆិន្នាយបិ តន្តិយា វីណា តថេវ មធុរនិគ្ឃោសា អហោសិ។ ឯវំ “ទុតិយំ,

តតិយំ, ចតុត្ថំ, បញ្ចមំ, ឆដ្ឋំ, សត្តមំ ឆិន្ទា”តិ អាហ, តាសុ ឆិន្នាសុបិ វីណា មធុរនិគ្ឃោសាវ អហោសិ។ តំ ទិស្វា មុសិលោ បរាជិតភូតរូបោ បត្តក្ខន្ធោ អហោសិ, បរិសា ហដ្ឋតុដ្ឋា ចេលុក្ខេបេ ករោន្តី គុត្តិលស្ស សាធុការមទាសិ។ រាជា មុសិលំ សភាយ នីហរាបេសិ, មហាជនោ លេឌ្ឌុទណ្ឌាទីហិ បហរន្តោ មុសិលំ តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ បាបេសិ។

សក្កោ ទេវានមិន្ទោ មហាបុរិសេន សទ្ធិំ សម្មោទនីយំ កត្វា ទេវលោកមេវ គតោ។ តំ ទេវតា “មហារាជ, កុហិំ គតត្ថា”តិ បុច្ឆិត្វា តំ បវត្តិំ សុត្វា “មហារាជ, មយំ គុត្តិលាចរិយំ បស្សិស្សាម, សាធុ នោ តំ ឥធានេត្វា ទស្សេហី”តិ អាហំសុ។ សក្កោ ទេវានំ វចនំ សុត្វា មាតលឹ អាណាបេសិ “គច្ឆ វេជយន្តរថេន អម្ហាកំ គុត្តិលាចរិយំ អានេហិ, ទេវតា តំ ទស្សនកាមា”តិ, សោ តថា អកាសិ។ សក្កោ មហាសត្តេន សទ្ធិំ សម្មោទនីយំ កត្វា ឯវមាហ “អាចរិយ, វីណំ វាទយ, ទេវតា សោតុកាមា”តិ។ “មយំ សិប្បូបជីវិនោ, វេតនេន វិនា សិប្បំ ន ទស្សេមា”តិ។ “កីទិសំ បន វេតនំ ឥច្ឆសី”តិ។ “នាញ្ញេន មេ វេតនេន កិច្ចំ អត្ថិ, ឥមាសំ បន ទេវតានំ អត្តនា អត្តនា បុព្ពេកតកុសលកថនមេវ មេ វេតនំ ហោតូ”តិ អាហ។ តា “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិំសុ។ អថ មហាសត្តោ បាដេក្កំ តាហិ តទា បដិលទ្ធសម្បត្តិកិត្តនមុខេន តស្សា ហេតុភូតំ បុរិមត្តភាវេ កតំ សុចរិតំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ វិយ បុច្ឆន្តោ “អភិក្កន្តេន វណ្ណេនា”តិអាទិគាថាហិ បុច្ឆិ។ តាបិ “វត្ថុត្តមទាយិកា នារី”តិអាទិនា យថា ឯតរហិ ថេរស្ស, ឯវមេវ តស្ស ព្យាករិំសុ។ តេន វុត្តំ “មោគ្គល្លាន តា ទេវតា ន កេវលំ តយា ឯវ បុច្ឆិតា ឯវំ ព្យាករិំសុ, អថ ខោ បុព្ពេ មយាបិ បុច្ឆិតា ឯវមេវ ព្យាករិំសូ”តិ។

តា កិរ ឥត្ថិយោ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ មនុស្សត្តភាវេ ឋិតា តំ តំ បុញ្ញំ អកំសុ។ តត្ថ ឯកា ឥត្ថី វត្ថំ អទាសិ, ឯកា សុមនមាលំ, ឯកា គន្ធំ, ឯកា ឧឡារានិ ផលានិ, ឯកា ឧច្ឆុរសំ, ឯកា ភគវតោ ចេតិយេ គន្ធបញ្ចង្គុលិកំ អទាសិ, ឯកា ឧបោសថំ ឧបវសិ, ឯកា ឧបកដ្ឋាយ វេលាយ នាវាយ ភុញ្ជន្តស្ស ភិក្ខុនោ ឧទកំ អទាសិ, ឯកា កោធនានំ សស្សុសសុរានំ អក្កោធនា ឧបដ្ឋានំ អកាសិ, ឯកា ទាសី ហុត្វា អតន្ទិតាចារា អហោសិ, ឯកោ បិណ្ឌចារិកស្ស ភិក្ខុនោ ខីរភត្តំ អទាសិ, ឯកា ផាណិតំ អទាសិ, ឯកា ឧច្ឆុខណ្ឌំ អទាសិ, ឯកា តិម្ពរុសកំ អទាសិ, ឯកា កក្ការិកំ អទាសិ, ឯកា ឯឡាលុកំ អទាសិ, ឯកា វល្លិផលំ អទាសិ, ឯកា ផារុសកំ អទាសិ, ឯកា អង្គារកបល្លំ អទាសិ, ឯកា សាកមុដ្ឋិំ អទាសិ, ឯកា បុប្ផកមុដ្ឋិំ អទាសិ, ឯកា មូលកលាបំ អទាសិ, ឯកា និម្ពមុដ្ឋិំ អទាសិ, ឯកា កញ្ជិកំ អទាសិ, ឯកា តិលបិញ្ញាកំ អទាសិ, ឯកា កាយពន្ធនំ អទាសិ, ឯកា អំសពទ្ធកំ អទាសិ, ឯកា អាយោគបដ្ដំ អទាសិ, ឯកា វិធូបនំ, ឯកា តាលវណ្ដំ, ឯកា មោរហត្ថំ, ឯកា ឆត្តំ, ឯកា ឧបាហនំ, ឯកា បូវំ, ឯកា មោទកំ, ឯកា សក្ខលិកំ អទាសិ។ តា ឯកេកា អច្ឆរាសហស្សបរិវារា បហតិយា ទេវិទ្ធិយា វិរាជមានា តាវតឹសភវនេ សក្កស្ស ទេវរាជស្ស បរិចារិកា ហុត្វា និព្ពត្តា គុត្តិលាចរិយេន បុច្ឆិតា “វត្ថុត្តមទាយិកា នារី”តិអាទិនា អត្តនា អត្តនា កតកុសលំ បដិបាដិយា ព្យាករិំសុ។

៣២៩ “អភិក្កន្តេន វណ្ណេន, យា ត្វំ តិដ្ឋសិ ទេវតេ;
ឱភាសេន្តី ទិសា សព្ពា, ឱសធី វិយ តារកា។

៣៣០ “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៣៣១ “បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

៣៣២ “សា ទេវតា អត្តមនា, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា;
បញ្ហំ បុដ្ឋា វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

៣៣៣ “វត្ថុត្តមទាយិកា នារី, បវរា ហោតិ នរេសុ នារីសុ;
ឯវំ បិយរូបទាយិកា មនាបំ, ទិព្ពំ សា លភតេ ឧបេច្ច ឋានំ។

៣៣៤ “តស្សា មេ បស្ស វិមានំ, អច្ឆរា កាមវណ្ណិនីហមស្មិ;
អច្ឆរាសហស្សស្សាហំ, បវរា បស្ស បុញ្ញានំ វិបាកំ។

៣៣៥ “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៣៣៦ “អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សភូតា យមកាសិ បុញ្ញំ;
តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

(យថា ច ឯត្ថ, ឯវំ ឧបរិ សព្ពវិមានេសុ វិត្ថារេតព្ពំ។)

៣៤១. “បុប្ផុត្តមទាយិកា នារី, បវរា ហោតិ នរេសុ នារីសុ…បេ….។
៣៤៩. “គន្ធុត្តមទាយិកា នារី, បវរា ហោតិ នរេសុ នារីសុ…បេ….។
៣៥៧. “ផលុត្តមទាយិកា នារី…បេ….។
៣៦៥. “រសុត្តមទាយិកា នារី…បេ….។
៣៧៣. “គន្ធបញ្ចង្គុលិកំ អហមទាសឹ, កស្សបស្ស ភគវតោ ថូបម្ហិ…បេ….។
៣៨១. “ភិក្ខូ ច អហំ ភិក្ខុនិយោ ច, អទ្ទសាសឹ បន្ថបដិបន្នេ;
តេសាហំ ធម្មំ សុត្វាន, ឯកូបោសថំ ឧបវសិស្សំ។

“តស្សា មេ បស្ស វិមានំ…បេ….។
៣៨២. “ឧទកេ ឋិតា ឧទកមទាសឹ, ភិក្ខុនោ ចិត្តេន វិប្បសន្នេន…បេ….។
៣៨៤. “សស្សុញ្ចាហំ សសុរញ្ច, ចណ្ឌិកេ កោធនេ ច ផរុសេ ច;
៣៩៧. អនុស្សូយិកា ឧបដ្ឋាសឹ, អប្បមត្តា សកេន សីលេន…បេ….។

៤០៥. “បរកម្មករី អាសឹ, អត្ថេនាតន្ទិតា ទាសី;
អក្កោធនានតិមានិនី, សំវិភាគិនី សកស្ស ភាគស្ស…បេ….។

៤១៣. “ខីរោទនំ អហមទាសឹ, ភិក្ខុនោ បិណ្ឌាយ ចរន្តស្ស;
ឯវំ ករិត្វា កម្មំ, សុគតឹ ឧបបជ្ជ មោទាមិ…បេ….។

“ផាណិតំ អហមទាសឹ…បេ….។
៤២១. “ឧច្ឆុខណ្ឌិកំ អហមទាសឹ…បេ….។
៤២៩. “តិម្ពរុសកំ អហមទាសឹ…បេ….។
៤៣៧. “កក្ការិកំ អហមទាសឹ…បេ….។
៤៤៥. “ឯឡាលុកំ អហមទាសឹ…បេ….។
៤៥៣. “វល្លិផលំ អហមទាសឹ…បេ….។
៤៦១. “ផារុសកំ អហមទាសឹ…បេ….។
៤៦៩. “ហត្ថប្បតាបកំ អហមទាសឹ…បេ….។
៤៧៧. “សាកមុដ្ឋឹ អហមទាសឹ…បេ….។
៤៨៥. “បុប្ផកមុដ្ឋឹ អហមទាសឹ…បេ….។
៤៩៣. “មូលកំ អហមទាសឹ…បេ….។
៥០១.
៥០៩. “និម្ពមុដ្ឋឹ អហមទាសឹ…បេ….។

៥១៧. “អម្ពកញ្ជិកំ អហមទាសឹ…បេ….។

៥២៥. “ទោណិនិម្មជ្ជនី អហមទាសឹ…បេ….។

៥៣៣. “កាយពន្ធនំ អហមទាសឹ…បេ….។

៥៤១. “អំសពទ្ធកំ អហមទាសឹ…បេ….។

៥៤៩. “អាយោគបដ្ដំ អហមទាសឹ…បេ….។

៥៥៧. “វិធូបនំ អហមទាសឹ…បេ….។

៥៦៥. “តាលវណ្ដំ អហមទាសឹ…បេ….។

៥៧៣. “មោរហត្ថំ អហមទាសឹ…បេ….។

៥៨១. “ឆត្តំ អហមទាសឹ…បេ….។

៥៨៩. “ឧបាហនំ អហមទាសឹ…បេ….។

៥៩៧. “បូវំ អហមទាសឹ…បេ….។

៦០៥. “មោទកំ អហមទាសឹ…បេ….។

៦១៣. “សក្ខលិកំ អហមទាសឹ, ភិក្ខុនោ បិណ្ឌាយ ចរន្តស្ស…បេ….។

៦១៤. តស្សា មេ បស្ស វិមានំ, អច្ឆរា កាមវណ្ណិនីហមស្មិ;
អច្ឆរាសហស្សស្សាហំ, បវរា បស្ស បុញ្ញានំ វិបាកំ។

៦១៥. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ… វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

ឯវំ មហាសត្តោ តាហិ ទេវតាហិ កតសុចរិតេ ព្យាកតេ តុដ្ឋមានសោ សម្មោទនំ ករោន្តោ អត្តនោ ច សុចរិតចរណេ យុត្តបយុត្តតំ វិវដ្ដជ្ឈាសយតញ្ច បវេទេន្តោ អាហ –

៦១៧. “ស្វាគតំ វត មេ អជ្ជ, សុប្បភាតំ សុហុដ្ឋិតំ;
យំ អទ្ទសាមិ ទេវតាយោ, អច្ឆរា កាមវណ្ណិនិយោ។

៦១៨. “ឥមាសាហំ ធម្មំ សុត្វា, កាហាមិ កុសលំ ពហុំ;
ទានេន សមចរិយាយ, សញ្ញមេន ទមេន ច;
ស្វាហំ តត្ថ គមិស្សាមិ, យត្ថ គន្ត្វា ន សោចរេ”តិ។

៣៣៣. តត្ថ **វត្ថុត្តមទាយិកា**តិ វត្ថានំ ឧត្តមំ សេដ្ឋំ, វត្ថេសុ វា ពហូសុ ឧច្ចិនិត្វា គហិតំ ឧក្កំសគតំ បវរំ កោដិភូតំ វត្ថំ វត្ថុត្តមំ, តស្ស ទាយិកា។ “បុប្ផុត្តមទាយិកា”តិអាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ **បិយរូបទាយិកា**តិ បិយសភាវស្ស បិយជាតិកស្ស ច វត្ថុនោ ទាយិកា។ **មនាប**ន្តិ មនវឌ្ឍនកំ។ **ទិព្ព**ន្តិ ទិវិ ភវត្តា ទិព្ពំ។ **ឧបេច្ចា**តិ ឧបគន្ត្វា ចេតេត្វា, “ឯទិសំ លភេយ្យ”ន្តិ បកប្បេត្វាតិ អត្ថោ។ **ឋាន**ន្តិ វិមានាទិកំ ឋានំ, ឥស្សរិយំ វា។ “មនាបា”តិបិ បាឋោ, អញ្ញេសំ មនវឌ្ឍនកា ហុត្វាតិ អត្ថោ។

៣៣៤. **បស្ស បុញ្ញានំ វិបាក**ន្តិ វត្ថុត្តមទានស្ស នាម ឥទមីទិសំ ផលំ បស្សាតិ អត្តនា លទ្ធសម្បត្តិំ សម្ភាវេន្តី វទតិ។

៣៤១. **បុប្ផុត្តមទាយិកា**តិ រតនត្តយបូជាវសេន បុប្ផុត្តមទាយិកា, តថា គន្ធុត្តមទាយិកាតិ ទដ្ឋព្ពា។ តត្ថ បុប្ផុត្តមំ សុមនបុប្ផាទិ, គន្ធុត្តមំ ចន្ទនគន្ធាទិ, ផលុត្តមំ បនសផលាទិ, រសុត្តមំ គោរសសប្បិអាទិ វេទិតព្ពំ។

៣៧៣. **គន្ធបញ្ចង្គុលិក**ន្តិ គន្ធេន បញ្ចង្គុលិកទានំ។ **កស្សបស្ស ភគវតោ ថូបម្ហី**តិ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធស្ស យោជនិកេ កនកថូបេ។

៣៨១. **បន្ថបដិបន្នេ**តិ មគ្គំ គច្ឆន្តេ។ **ឯកូបោសថ**ន្តិ ឯកទិវសំ ឧបោសថវាសំ។

៣៨៩. **ឧទកមទាសិ**ន្តិ មុខវិក្ខាលនត្ថំ បិវនត្ថញ្ច ឧទកំ បានីយំ អទាសិំ។

៣៩៧. **ចណ្ឌិកេ**តិ ចណ្ឌេ។ **អនុសូយិកា**តិ ឧសូយា រហិតា។

៤០៥. **បរកម្មករី**តិ បរេសំ វេយ្យាវច្ចការិនី។ **អត្ថេនា**តិ អត្ថកិច្ចេន។ **សំវិភាគិនី សកស្ស ភាគស្សា**តិ អត្តិកានំ អត្តនា បដិលទ្ធភាគស្ស សំវិភជនសីលា។

៤១៣. **ខីរោទន**ន្តិ ខីរសម្មិស្សំ ឱទនំ, ខីរេន សទ្ធិំ ឱទនំ វា។

៤៣៧. **តិម្ពរុសក**ន្តិ តិណ្ឌុកផលំ។ តិបុសសទិសា ឯកា វល្លិជាតិ តិម្ពរុសំ, តស្ស ផលំ តិម្ពរុសកន្តិ វទន្តិ។

៤៤៥. **កក្ការិក**ន្តិ ខុទ្ទកេឡាលុកំ, តិបុសន្តិ ច វទន្តិ។

៤៧៧. **ហត្ថប្បតាបក**ន្តិ មន្ទាមុខិំ។

៥១៧. **អម្ពកញ្ជិក**ន្តិ អម្ពិលកញ្ជិកំ។

៥២៥. **ទោណិនិម្មជ្ជនិ**ន្តិ សតេលំ តិលបិញ្ញាកំ។

៥៥៧. **វិធូបន**ន្តិ ចតុរស្សពីជនីំ។

៥៦៥. **តាលវណ្ដន្តិ** តាលបត្តេហិ កតមណ្ឌលពីជនី។

៥៧៣. **មោរហត្ថន្តិ** មយូរបិញ្ឆេ ហិ កតំ មកសពីជនី។

៦១៧. **ស្វាគតំ វត មេតិ** មយ្ហំ ឥធាគមនំ សោភនំ វត អហោ សុន្ទរំ។ **អជ្ជ សុប្បភាតំ សុហុដ្ឋិតន្តិ** អជ្ជ មយ្ហំ រត្តិយា សុដ្ឋុ បភាតំ សម្មទេវ វិភាយនំ ជាតំ, សយនតោ ឧដ្ឋានម្បិ សុហុដ្ឋិតំ សុដ្ឋុ ឧដ្ឋិតំ។ កឹ ការណាតិ អាហ “**យំ អទ្ទសាមិ ទេវតាយោ**”តិអាទិ។

៦១៨. **ធម្មំ សុត្វាតិ** កម្មផលស្ស បច្ចក្ខករណវសេន តុម្ហេហិ កតំ កុសលំ ធម្មំ សុត្វា។ **កាហាមីតិ** ករិស្សាមិ។ **សមចរិយាយាតិ** កាយសមាចារិកស្ស សុចរិតស្ស ចរណេន។ **សញ្ញមេនាតិ** សីលសំវរេន។ **ទមេនាតិ** មនច្ឆដ្ឋានំ ឥន្ទ្រិយានំ ទមេន។ ឥទានិ តស្ស កុសលស្ស អត្តនោ លោកស្ស ច វិវដ្ដូបនិស្សយតំ ទស្សេតុំ “**ស្វាហំ តត្ថ គមិស្សាមិ, យត្ថ គន្ត្វា ន សោចរេ**”តិ វុត្តំ។

ឯវមយំ យទិបិ វត្ថុត្តមទាយិកាវិមានាទិវសេន ឆត្តឹសវិមានសង្គហា ទេសនា អាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានស្ស វិយ គុត្តិលាចរិយស្សាបិ វិភាវនវសេន បវត្តាតិ “គុត្តិលវិមាន”ន្ត្វេវ សង្គហំ អារូឡ្ហា, វិមានានិ បន ឥត្ថិបដិពទ្ធានីតិ ឥត្ថិវិមានេយេវ សង្គហិតានិ។ តា បន ឥត្ថិយោ កស្សបស្ស ទសពលស្ស កាលេ យថាវុត្តធម្មចរណេ អបរាបរុប្បន្នចេតនាវសេន ទុតិយត្តភាវតោ បដ្ឋាយ ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ ទេវលោកេ ឯវ សំសរន្តិយោ អម្ហាកម្បិ ភគវតោ កាលេ តាវតឹសភវនេយេវ និព្ពត្តា, អាយស្មតា មហាមោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា កម្មសរិក្ខតាយ គុត្តិលាចរិយេន បុច្ឆិតកាលេ វិយ ព្យាករិំសូតិ ទដ្ឋព្ពំ។

គុត្តិលវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៦. ទទ្ទល្លវិមានវណ្ណនា

ទទ្ទល្លមានា វណ្ណេនាតិ ទទ្ទល្លវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន ច សមយេន នាលកគាមកេ អាយស្មតោ រេវតត្ថេរស្ស ឧបដ្ឋាកស្ស អញ្ញតរស្ស កុដុម្ពិកស្ស ទ្វេ ធីតរោ អហេសុំ, ឯកា ភទ្ទា នាម, ឥតរា សុភទ្ទា នាម។ តាសុ ភទ្ទា បតិកុលំ គតា សទ្ធា បសន្នា ពុទ្ធិសម្បន្នា វញ្ឈា ច អហោសិ។ សា សាមិកំ អាហ “មម កនិដ្ឋា សុភទ្ទា នាម អត្ថិ, តំ អានេហិ, សចស្សា បុត្តោ ភវេយ្យ, សោ មមបិ បុត្តោ សិយា, អយញ្ច កុលវំសោ ន នស្សេយ្យា”តិ។ សោ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា តថា អកាសិ។

អថ ភទ្ទា សុភទ្ទំ ឱវទិ “សុភទ្ទេ, ទានសំវិភាគរតា ធម្មចរិយាយ អប្បមត្តា ហោហិ, ឯវំ តេ ទិដ្ឋធម្មិកោ សម្បរាយិកោ ច អត្ថោ ហត្ថគតោ ឯវ ហោតី”តិ។ សា តស្សា ឱវាទេ ឋត្វា វុត្តនយេន បដិបជ្ជមានា ឯកទិវសំ អាយស្មន្តំ រេវតត្ថេរំ អត្តដ្ឋមំ និមន្តេសិ។ ថេរោ សុភទ្ទាយ បុញ្ញូបចយំ អាកង្ខន្តោ សង្ឃុទ្ទេសវសេន សត្ត ភិក្ខូ គហេត្វា តស្សា គេហំ អគមាសិ។ សា បសន្នចិត្តា អាយស្មន្តំ រេវតត្ថេរំ តេ ច ភិក្ខូ បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន សហត្ថា សន្តប្បេសិ, ថេរោ អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។ សា អបរភាគេ កាលំ កត្វា និម្មានរតីនំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជិ។ ភទ្ទា បន បុគ្គលេសុ ទានានិ ទត្វា សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បរិចារិកា ហុត្វា និព្ពត្តិ។

អថ សុភទ្ទា អត្តនោ សម្បត្តឹ បច្ចវេក្ខិត្វា “កេន នុ ខោ អហំ បុញ្ញេន ឥធូបបន្នា”តិ អាវជ្ជេន្តី “ភទ្ទាយ ឱវាទេ ឋត្វា សង្ឃគតាយ ទក្ខិណាយ ឥមំ សម្បត្តឹ សម្បត្តា, ភទ្ទា នុ ខោ កហំ និព្ពត្តា”តិ ឱលោកេន្តី តំ សក្កស្ស បរិចារិកាភាវេន និព្ពត្តំ ទិស្វា អនុកម្បមានា តស្សា វិមានំ បាវិសិ។ អថ នំ ភទ្ទា –

៦១៩. “ទទ្ទល្លមានា វណ្ណេន, យសសា ច យសស្សិនី;
សព្ពេ ទេវេ តាវតឹសេ, វណ្ណេន អតិរោចសិ។

៦២០. “ទស្សនំ នាភិជានាមិ, ឥទំ បឋមទស្សនំ;
កស្មា កាយា នុ អាគម្ម, នាមេន ភាសសេ មម”ន្តិ។ –

ទ្វីហិ គាថាហិ បុច្ឆិ។ សាបិ តស្សា –

៦២១. “អហំ ភទ្ទេ សុភទ្ទាសិ, បុព្ពេ មានុសកេ ភវេ;
សហភរិយា ច តេ អាសិ, ភគិនី ច កនិដ្ឋិកា។

៦២២សា អហំ កាយស្ស ភេទា, វិប្បមុត្តា តតោ ចុតា;
និម្មានរតីនំ ទេវានំ, ឧបបន្នា សហព្យត”ន្តិ។ – ទ្វីហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ;

៦១៩-២០. តត្ថ **វណ្ណេនាតិ** វណ្ណាទិសម្បត្តិយា។ **ទស្សនំ នាភិជានាមីតិ** ឥតោ បុព្ពេ តវ ទស្សនំ នាភិជានាមិ, ត្វំ មយា ន ទិដ្ឋបុព្ពាតិ អត្ថោ។ តេនាហ **“ឥទំ បឋមទស្សន”ន្តិ។ កស្មា កាយា នុ អាគម្ម, នាមេន ភាសសេ មមន្តិ** កតរទេវនិកាយតោ អាគន្ត្វា “ភទ្ទេ”តិ នាមេន មំ អាលបសិ។

៦២១. **អហំ ភទ្ទេតិ** ឯត្ថ **ភទ្ទេតិ** អាលបនំ។ **សុភទ្ទាសិន្តិ** អហំ សុភទ្ទា នាម តវ ភគិនី កនិដ្ឋិកា អាសី អហោសិ, តត្ថ បុព្ពេ មានុសកេ ភវេ សហភរិយា សមានភរិយា តេ តយា ឯកស្សេវ ភរិយា, តវ បតិនោ ឯវ ភរិយា, អាសិន្តិ អត្ថោ។ បុន ភទ្ទា –

៦២៣“បហូតកតកល្យាណា, តេ ទេវេ យន្តិ បាណិនោ;
យេសំ ត្វំ កិត្តយិស្សសិ, សុភទ្ទេ ជាតិមត្តនោ។

៦២៤“អថ ត្វំ កេន វណ្ណេន, កេន វា អនុសាសិតា;
កីទិសេនេវ ទានេន, សុព្ពតេន យសស្សិនី។

៦២៥“យសំ ឯតាទិសំ បត្តា, វិសេសំ វិបុលមជ្ឈគា;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិក្ខ, កិស្ស កម្មស្សិទំ ផល”ន្តិ។ –

តីហិ គាថាហិ បុច្ឆិ។ បុន សុភទ្ទា –

៦២៦“អដ្ឋេវ បិណ្ឌបាតានិ, យំ ទានំ អទទំ បុរេ;
ទក្ខិណេយ្យស្ស សង្ឃស្ស, បសន្នា សេហិ បាណិភិ។

៦២៧“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ….
វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ –

ព្យាកាសិ។

៦២៣. តត្ថ **បហូតកតកល្យាណា តេ ទេវេ យន្តីតិ** បហូតកតកល្យាណា មហាបុញ្ញា **តេ** និម្មានរតិនោ ទេវេ **យន្តិ** ឧប្បជ្ជនវសេន គច្ឆន្តិ **បាណិនោ** សត្តា, **យេសំ** និម្មានរតីនំ ទេវានំ អន្តរេ **ត្វំ អត្តនោ ជាតី កិត្តយិស្សសិ** កថេសីតិ យោជនា។

៦២៤. **កេន វណ្ណេនាតិ** កេន ការណេន។ **កីទិសេនេវាតិ** ឯវសទ្ទោ សមុច្ចយត្ថោ, កីទិសេន ចាតិ អត្ថោ, អយមេវ វា បាឋោ។ **សុព្ពតេនាតិ** សុន្ទរេន វតេន, សុវិសុទ្ធេន សីលេនាតិ អត្ថោ។

៦២៦. **អដ្ឋេវ បិណ្ឌបាតានីតិ** អដ្ឋន្នំ ភិក្ខូនំ ទិន្នបិណ្ឌបាតេ សន្ធាយ វទតិ។ **អទទន្តិ** អទាសឹ។

ឯវំ សុភទ្ទាយ កថិតេ បុន ភទ្ទា –

៦២៨“អហំ តយា ពហុតរេ ភិក្ខូ, សញ្ញតេ ព្រហ្មចារយោ;
តប្បេសឹ អន្នបានេន, បសន្នា សេហិ បាណិភិ។

៦៣០“តយា ពហុតរំ ទត្វា, ហីនកាយូបគា អហំ;
កថំ ត្វំ អប្បតរំ ទត្វា, វិសេសំ វិបុលមជ្ឈគា;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិក្ខ, កិស្ស កម្មស្សិទំ ផល”ន្តិ។ –

បុច្ឆិ។ តត្ថ **តយាតិ** និស្សក្កេ ករណវចនំ។ បុន សុភទ្ទា –

៦៣១“មនោភាវនីយោ ភិក្ខុ, សន្ទិដ្ឋោ មេ បុរេ អហុ;
តាហំ ភត្តេន និមន្តេសឹ, រេវតំ អត្តនដ្ឋមំ។

៦៣២“សោ មេ អត្ថបុរេក្ខារោ, អនុកម្បាយ រេវតោ;

សង្ឃេ ទេហីតិ មំវោច, តស្សាហំ វចនំ ករិំ។

៦៣៣. “សា ទក្ខិណា សង្ឃគតា, អប្បមេយ្យេ បតិដ្ឋិតា;
បុគ្គលេសុ តយា ទិន្នំ, ន តំ តវ មហប្ផល”ន្តិ។ –

អត្តនា កតកម្មំ កថេសិ។

៦៣១. តត្ថ **មនោភាវនីយោ**តិ មនវឌ្ឍនកោ ឧឡារគុណតាយ សម្ភាវនីយោ។ **សន្និដ្ឋោ**តិ និមន្តនវសេន ពោធិតោ កថិតោ។ តេនាហ **“តាហំ ភត្តេន និមន្តេសិំ, រេវតំ អត្តនដ្ឋម”**ន្តិ, តំ មនោភាវនីយំ អយ្យំ រេវតំ អត្តនដ្ឋមំ ភត្តេន អហំ និមន្តេសិំ។

៦៣២-៣. **សោ មេ អត្ថបុរេក្ខារោ**តិ សោ អយ្យោ រេវតោ ទានស្ស មហប្ផលភាវករណេន មម អត្ថបុរេក្ខារោ ហិតេសី។ **សង្ឃេ ទេហីតិ មំវោចា**តិ “យទិ ត្វំ សុភទ្ទេ អដ្ឋន្នំ ភិក្ខូនំ ទាតុកាមា, យស្មា បុគ្គលគតាយ ទក្ខិណាយ សង្ឃគតា ឯវ ទក្ខិណា មហប្ផលតរា, តស្មា សង្ឃេ ទេហិ, សង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស ទានំ ទេហី”តិ មំ អភាសិ។ **ត**ន្តិ តំ ទានំ។

ឯវំ សុភទ្ទាយ វុត្តេ ភទ្ទា តមត្ថំ សម្បដិច្ឆន្តី ឧត្តរិ ច តថា បដិបជ្ជិតុកាមា –

៦៣៤. “ឥទានេវាហំ ជានាមិ, សង្ឃេ ទិន្នំ មហប្ផលំ;
សាហំ គន្ត្វា មនុស្សត្តំ, វទញ្ញូ វីតមច្ឆរា;
សង្ឃេ ទានានិ ទស្សាមិ, អប្បមត្តា បុនប្បុន”ន្តិ។ –

គាថមាហ។ សុភទ្ទា បន អត្តនោ ទេវលោកមេវ គតា។ អថ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ សព្ពេ ទេវេ តាវតឹសេ អត្តនោ សរីរោភាសេន អភិភុយ្យ វិរោចមានំ សុភទ្ទំ ទេវធីតរំ ទិស្វា តញ្ច តាសំ កថាសល្លាបំ សុត្វា តាវទេវ ច សុភទ្ទាយ អន្តរហិតាយ តំ “អយំ នាមា”តិ អជានន្តោ –

៦៣៥. “កា ឯសា ទេវតា ភទ្ទេ, តយា មន្តយតេ សហ;
សព្ពេ ទេវេ តាវតឹសេ, វណ្ណេន អតិរោចតី”តិ។ –

ភទ្ទំ បុច្ឆិ។ សាបិស្ស –

៦៣៦. “មនុស្សភូតា ទេវិន្ទ, បុព្ពេ មានុសកេ ភវេ;
សហភរិយា ច មេ អាសិ, ភគិនី ច កនិដ្ឋិកា,
សង្ឃេ ទានានិ ទត្វាន, កតបុញ្ញា វិរោចតី”តិ។ –

កថេសិ។ អថ សក្កោ តស្សា សង្ឃគតាយ ទក្ខិណាយ មហប្ផលភាវំ ទស្សេន្តោ ធម្មំ កថេសិ។ តេន វុត្តំ –

៦៣៧. “ធម្មេន បុព្ពេ ភគិនី, តយា ភទ្ទេ វិរោចតិ;
យំ សង្ឃម្ហិ អប្បមេយ្យេ, បតិដ្ឋាបេសិ ទក្ខិណំ។

៦៣៨. “បុច្ឆិតោ ហិ មយា ពុទ្ធោ, គិជ្ឈកូដម្ហិ បព្ពតេ;
វិបាកំ សំវិភាគស្ស, យត្ថ ទិន្នំ មហប្ផលំ។

៦៣៩. “យជមានានំ មនុស្សានំ, បុញ្ញបេក្ខាន បាណិនំ;
ករោតំ ឱបធិកំ បុញ្ញំ, យត្ថ ទិន្នំ មហប្ផលំ។

៦៤០. “តំ មេ ពុទ្ធោ វិយាកាសិ, ជានំ កម្មផលំ សកំ;
វិបាកំ សំវិភាគស្ស, យត្ថ ទិន្នំ មហប្ផលំ។

៦៤១. “ចត្តារោ ច បដិបន្នា, ចត្តារោ ច ផលេ ឋិតា;
ឯស សង្ឃោ ឧជុភូតោ, បញ្ញាសីលសមាហិតោ។

៦៤២. “យជមានានំ មនុស្សានំ, បុញ្ញបេក្ខាន បាណិនំ;
ករោតំ ឱបធិកំ បុញ្ញំ, សង្ឃេ ទិន្នំ មហប្ផលំ។

៦៤៣. “ឯសោ ហិ សង្ឃោ វិបុលោ មហគ្គតោ, ឯសប្បមេយ្យោ ឧទធីវ សាគរោ;

ឯតេ ហិ សេដ្ឋា នរវីរសាវកា, បភង្ករា ធម្មមុទីរយន្តិ។

៦៤៤. “តេសំ សុទិន្នំ សុហុតំ សុយិដ្ឋំ, យេ សង្ឃមុទ្ទិស្ស ទទន្តិ ទានំ;
សា ទក្ខិណា សង្ឃគតា បតិដ្ឋិតា, មហប្ផលា លោកវិទូន វណ្ណិតា។

៦៤៥. “ឯតាទិសំ យញ្ញមនុស្សរន្តា, យេ វេទជាតា វិចរន្តិ លោកេ;
វិនេយ្យ មច្ឆេរមលំ សមូលំ, អនិន្ទិតា សគ្គមុបេន្តិ ឋាន”ន្តិ។

៦៣៧. តត្ថ **ធម្មេនា**តិ ការណេន ញាយេន វា។ **តយា**តិ និស្សក្កេ ករណវចនំ។ តទាទិ តំ “ធម្មេនា”តិ វុត្ត ការណំ ទស្សេតុំ **យំ សង្ឃម្ហិ អប្បមេយ្យេ, បតិដ្ឋាបេសិ ទក្ខិណ**”ន្តិ វុត្តំ។ **អប្បមេយ្យេ**តិ គុណានុភាវស្ស អត្តនិ កតានំ ការានំ ផលវិសេសស្ស ច វសេន បមិនិតុំ អសក្កុណេយ្យេ។

៦៣៨-៩. អយញ្ច អត្ថោ ភគវតោ សម្មុខា ច សុតោ, សម្មុខា ច បដិគ្គហិតោតិ ទស្សេន្តោ **“បុច្ឆិតោ**”តិអាទិមាហ។ តត្ថ **យជមានាន**ន្តិ ទទន្តានំ។ **បុញ្ញបេក្ខាន បាណិន**ន្តិ អនុនាសិកលោបំ កត្វា និទ្ទេសោ, បុញ្ញផលំ អាកង្ខន្តានំ សត្តានំ។ **ឱបធិក**ន្តិ ឧបធិ នាម ខន្ធា, ឧបធិស្ស ករណសីលំ, ឧបធិបយោជនន្តិ វា ឱបធិកំ, អត្តភាវជនកំ បដិសន្ធិបវត្តិវិបាកទាយកំ។

៦៤០. **ជានំ កម្មផលំ សក**ន្តិ សត្តានំ សកំ សកំ យថាសកំ បុញ្ញំ បុញ្ញផលញ្ច ហត្ថតលេ អាមលកំ វិយ ជានន្តោ។ សកន្តិ វា យការស្ស កការំ កត្វា វុត្តំ, សយំ អត្តនាតិ អត្ថោ។

៦៤១. **បដិបន្នា**តិ បដិបជ្ជមានា, មគ្គដ្ឋាតិ អត្ថោ។ **ឧជុភូតោ**តិ ឧជុបដិបត្តិយា ឧជុភាវំ បត្តោ ទក្ខិណេយ្យោ ជាតោ។ **បញ្ញាសីលសមាហិតោ**តិ បញ្ញាយ សីលេន ច សមាហិតោ, ទិដ្ឋិសីលសម្បន្នោ អរិយាយ ទិដ្ឋិយា អរិយេន សីលេន ច សមន្នាគតោ។ តេនាបិស្ស បរមត្ថសង្ឃភាវមេវ វិភាវេតិ។ ទិដ្ឋិសីលសាមញ្ញេន សង្ឃដិតត្តា ហិ សង្ឃោ ។ អថ វា សមាហិតំ សមាធិ, បញ្ញា សីលំ សមាហិតញ្ច អស្ស អត្ថីតិ **បញ្ញាសីលសមាហិតោ**។ តេនស្ស សីលាទិធម្មក្ខន្ធត្តយសម្បន្នតាយ អគ្គទក្ខិណេយ្យភាវំ វិភាវេតិ។

៦៤៣. **វិបុលោ មហគ្គតោ**តិ គុណេហិ មហត្តំ គតោតិ មហគ្គតោ, តតោ ឯវ អត្តនិ កតានំ ការានំ ផលវេបុល្លហេតុតាយ វិបុលោ។ **ឧទធីវ សាគរោ**តិ យថា ឧទកំ ឯត្ថ ធីយតីតិ “ឧទធី”តិ លទ្ធនាមោ សាគរោ, “ឯត្តកានិ ឧទកាឡ្ហកានី”តិអាទិនា ឧទកតោ អប្បមេយ្យោ, ឯវមេស គុណតោតិ អត្ថោ។ **ឯតេ ហី**តិ **ហិ**-សទ្ទោ អវធារណេ និបាតោ, ឯតេ ឯវ សេដ្ឋាតិ អត្ថោ។ វុត្តញ្ហេតំ –

> “យាវតា, ភិក្ខវេ, សង្ឃា វា គណា វា, តថាគតសាវកសង្ឃោ តេសំ អគ្គមក្ខាយតី”តិ (ឥតិវុ. ៩០; អ. និ. ៤.៣៤; ៥.៣២)។

នរវីរសាវកាតិ នរេសុ វីរិយសម្បន្នស្ស នរស្ស សាវកា។ **បភង្ករា**តិ លោកស្ស ញាណាលោកករា។ **ធម្មមុទីរយន្តី**តិ ធម្មំ ឧទ្ទិសន្តិ។ កថំ? ធម្មសាមិនា ហិ ធម្មបជ្ជោតោ អរិយសង្ឃេ ឋបិតោ។

៦៤៤. **យេ សង្ឃមុទ្ទិស្ស ទទន្តិ ទាន**ន្តិ យេ សត្តា អរិយសង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស សម្មុតិសង្ឃេ អន្តមសោ គោត្រភុបុគ្គលេសុបិ ទានំ ទទន្តិ, តំ ទានំ សំវិភាគវសេន ទិន្នម្បិ **សុទិន្នំ,** អាហុនបាហុនវសេន ហុតម្បិ **សុហុតំ,** មហាយាគវសេន យិដ្ឋម្បិ **សុយិដ្ឋ**មេវ ហោតិ។ កស្មា? យស្មា **សា ទក្ខិណា សង្ឃគតា បតិដ្ឋិតា មហប្ផលា លោកវិទូន វណ្ណិតា**តិ, លោកវិទូហិ សម្មាសម្ពុទ្ធេហិ “ន ត្វេវាហំ, អានន្ទ, កេនចិ បរិយាយេន សង្ឃគតាយ ទក្ខិណាយ បាដិបុគ្គលិកំ ទក្ខិណំ មហប្ផលតរំ វទាមិ (ម. និ. ៣.៣៨០)។ បុញ្ញំ អាកង្ខមានានំ, សង្ឃោ វេ យជតំ មុខំ (ម. និ. ២.៤០០; សុ. និ. ៥៧៤; មហាវ. ៣០០)។ អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្សា”តិ (ម. និ. ១.៧៤; សំ. និ. ៥.៩៩៧) ច អាទិនា មហប្ផលតា វណ្ណិតា បសត្ថា ថោមិតាតិ អត្ថោ។

៦៤៥. **ឯតាទិសំ យញ្ញមនុស្សរន្តា**តិ ឯតាទិសំ សង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស អត្តនា កតំ ទានំ អនុស្សរន្តា។ **វេទជាតា**តិ ជាតសោមនស្សា។ **វិនេយ្យ មច្ឆេរមលំ សមូល**ន្តិ មច្ឆេរមេវ ចិត្តស្ស មលិនភាវករណតោ **មច្ឆេរមលំ,** អថ វា មច្ឆេរញ្ច អញ្ញំ ឥស្សាលោភទោសាទិមលញ្ចាតិ មច្ឆេរមលំ។ តញ្ច អវិជ្ជាវិចិកិច្ឆាវិបល្លាសាទីហិ សហ មូលេហីតិ សមូលំ វិនេយ្យ វិនយិត្វា វិក្ខម្ភេត្វា អនិន្ទិត្វា សគ្គមុបេន្តិ ឋានន្តិ យោជនា។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ឥមំ បន សព្ពំ បវត្តិំ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ “ទទ្ទល្លមានា វណ្ណេនា”តិអាទិនា អាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានស្ស អាចិក្ខិ, អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ភគវតោ អារោចេសិ, ភគវា តមត្ថំ អដ្ឋុប្បត្តិំ កត្វា សម្បត្តបរិសាយ ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្ថិកា អហោសិ។

ទទ្ទល្លវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៧. បេសវតីវិមានវណ្ណនា

ផលិករជតហេមជាលឆន្នន្តិ បេសវតីវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន មគធេសុ នាលកគាមេ ឯកស្មិំ គហបតិមហាសារកុលេ បេសវតី នាម កុលសុណ្ហា អហោសិ។ សា កិរ កស្សបស្ស ភគវតោ យោជនិកេ កនកថូបេ កយិរមានេ ទារិកា ហុត្វា មាតរា សទ្ធិំ ចេតិយង្គណំ គន្ត្វា មាតរំ បុច្ឆិ “កិំ ឥមេ, អម្ម, ករោន្តី”តិ? “ចេតិយំ កាតុំ សុវណ្ណិដ្ឋកា ករោន្តី”តិ។ តំ សុត្វា ទារិកា បសន្នមានសា មាតរំ អាហ – “អម្ម, មម គីវាយ ឥទំ សោវណ្ណមយំ ខុទ្ទកបិឡន្ធនំ អត្ថិ, ឥមាហំ ចេតិយត្ថាយ ទេមី”តិ។ មាតា “សាធុ ទេហី”តិ វត្វា តំ គីវតោ ឱមុញ្ចិត្វា សុវណ្ណការស្ស ហត្ថេ អទាសិ “ឥទំ ឥមាយ ទារិកាយ បរិច្ចជិតំ, ឥមម្បិ បក្ខិបិត្វា ឥដ្ឋកំ ករោហី”តិ។ សុវណ្ណការោ តថា អកាសិ។ សា ទារិកា អបរភាគេ កាលំ កត្វា តេនេវ បុញ្ញកម្មេន ទេវលោកេ និព្ពត្តិត្វា សុគតីសុយេវ អបរាបរំ សំសរន្តី អម្ហាកំ ភគវតោ កាលេ នាលកគាមេ និព្ពត្តា អនុក្កមេន ទ្វាទសវស្សិកា ជាតា។

សា ឯកទិវសំ មាតរា បេសិតំ មូលំ គហេត្វា តេលត្ថាយ អញ្ញតរំ អាបណំ អគមាសិ។ តស្មិញ្ច អាបណេ អញ្ញតរោ កុដុម្ពិយបុត្តោ បិតរា និទហិត្វា ឋបិតំ ពហុំ ហិរញ្ញសុវណ្ណំ មុត្តាមណិរតនានិ ច គហេតុំ ឧទ្ធរន្តោ អាបណិកោ កម្មពលេន កថលបាសាណសក្ខររូបេន ឧបដ្ឋហន្តានិ ទិស្វា តតោ ឯកទេសំ “បុញ្ញវន្តានំ វសេន ហិរញ្ញសុវណ្ណាទិ ភវិស្សតី”តិ វីមំសិតុំ រាសិំ កត្វា ឋបេសិ។ អថ នំ សា ទារិកា ទិស្វា “កស្មា អាបណេ រតនានិ ឯវំ ឋបិតានិ, ននុ នាម សម្មទេវ បដិសាមេតព្ពានី”តិ អាហ។ អាបណិកោ តំ សុត្វា “មហាបុញ្ញា អយំ ទារិកា, ឥមិស្សា វសេន សព្ពមិទំ ហិរញ្ញាទិ ឯវ ហុត្វា អម្ហាកំ វិនិយោគំ គមិស្សតិ, សង្គណ្ហិស្សាមិ ន”ន្តិ ចិន្តេត្វា តស្សា មាតុសន្តិកំ គន្ត្វា “ឥមំ ទារិកំ មយ្ហំ បុត្តស្សត្ថាយ ទេហី”តិ វារេត្វា ពហុធនំ ទត្វា អាវាហវិវាហំ កត្វា តំ អត្តនោ គេហំ អានេសិ។ អថស្សា សីលាចារំ ញត្វា ភណ្ឌាគារំ វិវរិត្វា “កិំ ឯត្ថ បស្សសី”តិ វត្វា តាយ “ហិរញ្ញសុវណ្ណមណិមេវ រាសិកតំ បស្សាមី”តិ វុត្តេ “ឯតានិ អម្ហាកំ កម្មពលេន អន្តរធាយន្តានិ តវ បុញ្ញវិសេសេន បុន វិសេសានិ ជាតានិ, តស្មា ឥតោ បដ្ឋាយ ឥមស្មិំ គេហេ សព្ពំ ត្វំយេវ វិចារេហិ , តយា ទិន្នមេវ មយំ បរិភុញ្ជិស្សាមា”តិ វត្វា តតោ បភុតិ តំ “បេសវតី”តិ វោហរិំសុ។

តេន ច សមយេន អាយស្មា ធម្មសេនាបតិ អត្តនោ អាយុសង្ខារានំ បរិក្ខីណភាវំ ញត្វា “មយ្ហំ មាតុយា រូបសារិព្រាហ្មណិយា បោសាវនិកមូលំ ទត្វា បរិនិព្ពាយិស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា បរិនិព្ពានំ អនុជានាបេត្វា សត្ត អាណាយ មហន្តំ បាដិហារិយំ ទស្សេត្វា អនេកេហិ ថុតិសហស្សេហិ ភគវន្តំ ថោមេត្វា យាវ ទស្សនវិសយាតិក្កមា អភិមុខោវ អបក្កមិត្វា បុន វន្ទិត្វា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ វិហារា និក្ខម្ម ភិក្ខុសង្ឃស្ស ឱវាទំ ទត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ សមស្សាសេត្វា ចតស្សោបិ បរិសា និវត្តេត្វា អនុក្កមេន នាលកគាមំ បត្វា មាតរំ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាបេត្វា បច្ចូសសមយេ ជាតោវរកេ បរិនិព្ពាយិ។ បរិនិព្ពុតស្ស ចស្ស សរីរសក្ការករណវសេន ទេវា ចេវ មនុស្សា ច សត្តាហំ វីតិនាមេសុំ, អគរុចន្ទនាទីហិ ហត្ថសតុព្ពេធំ ចិតកមកំសុ។

បេសវតីបិ ថេរស្ស បរិនិព្ពានំ សុត្វា “គន្ត្វា បូជេស្សាមី”តិ សុវណ្ណបុប្ផេហិ គន្ធជាតេហិ ច បូរិតានិ ចង្កោដកានិ គាហាបេត្វា គន្តុកាមា សសុរំ អាបុច្ឆិត្វា តេន “ត្វំ គរុភារា, តត្ថ ច មហាជនសម្មទ្ទោ, បុប្ផគន្ធានិ បេសេត្វា ឥធេវ ហោហី”តិ វុត្តាបិ សទ្ធាជាតា “យទិបិ មេ តត្ថ ជីវិតន្តរាយោ សិយា, គន្ត្វាវ បូជាសក្ការំ ករិស្សាមី”តិ តំ វចនំ អគ្គហេត្វា សបរិវារា តត្ថ គន្ត្វា គន្ធបុប្ផាទីហិ បូជេត្វា កតញ្ជលិ អដ្ឋាសិ។ តស្មិញ្ច សមយេ ថេរំ បូជេតុំ អាគតានំ រាជបរិសានំ ហត្ថី មត្តោ ហុត្វា តំ បទេសំ ឧបគញ្ឆិ។ តំ ទិស្វា មរណភយភីតេសុ មនុស្សេសុ បលាយន្តេសុ ជនសម្មទ្ទេន បតិតំ បេសវតី មហាជនោ អក្កមិត្វា មារេសិ។ សា បូជាសក្ការំ កត្វា ថេរគតាយ សទ្ធាយ សម្បន្នចិត្តា ឯវ កាលំ កត្វា តាវតិំសភវនេ និព្ពត្តិ, អច្ឆរាសហស្សញ្ចស្សា បរិវារោ អហោសិ។

សា តាវទេវ អត្តនោ ទិព្ពសម្បត្តិំ ឱលោកេត្វា “កីទិសេន នុ ខោ បុញ្ញេន មយា ឯសា លទ្ធា”តិ, តស្សា ហេតុំ ឧបធារេន្តី ថេរំ ឧទ្ទិស្ស កតំ បូជាសក្ការំ ទិស្វា, រតនត្តយេ អភិប្បសន្នមានសា សត្ថារំ វន្ទិតុំ អច្ឆរាសហស្ស បរិវុតា សដ្ឋិសកដភារាលង្ការបដិមណ្ឌិតគត្តភាវា សុមហតិយា ទេវិទ្ធិយា ចន្ទោ វិយ ច សូរិយោ វិយ ច ទស ទិសា ឱភាសយមានា សហ វិមានេន អាគន្ត្វា វិមានតោ ឱរុយ្ហ ភគវន្តំ វន្ទិត្វា អញ្ជលិំ បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសិ។ តេន ច

សមយេន អាយស្មា វង្គីសោ ភគវតោ សមីបេ និសិន្នោ ភគវន្តំ ឯវមាហ “បដិភាតិ មំ ភគវា ឥមិស្សា ទេវតាយ កតកម្មំ បុច្ឆិតុ”ន្តិ។ “បដិភាតុ តំ, វង្គីសា”តិ ភគវា អវោច។ អថ អាយស្មា វង្គីសោ តាយ ទេវតាយ កតកម្មំ បុច្ឆិតុកាមោ បឋមំ តាវស្សា វិមានំ សំវណ្ណេន្តោ អាហ –

៦៤៦. “ផលិករជតហេមជាលឆន្នំ, វិវិធចិត្រតលមទ្ទសំ សុរម្មំ;
ព្យម្ហំ សុនិម្មិតំ តោរណូបបន្នំ, រុចកុបកិណ្ណមិទំ សុភំ វិមានំ។

៦៤៧. “ភាតិ ច ទស ទិសា នភេវ សុរិយោ, សរទេ តមោនុទោ សហស្សរំសី;
តថា តបតិ មិទំ តវ វិមានំ, ជលមិវ ធូមសិខោ និសេ នភគ្គេ។

៦៤៨. “មុសតីវ នយនំ សតេរតាវ, អាកាសេ ឋបិតមិទំ មនុញ្ញំ;
វីណាមុរជសម្មតាឡឃុដ្ឋំ, ឥទ្ធំ ឥន្ទបុរំ យថា តវេទំ។

៦៤៩. “បទុមកុមុទុប្បលកុវលយំ , យោធិកពន្ធុកនោជកា ច សន្តិ;
សាលកុសុមិតបុប្ផិតា អសោកា, វិវិធទុមគ្គសុគន្ធសេវិតមិទំ។

៦៥០. “សឡលលពុជភុជកសំយុត្តា, កុសកសុផុល្លិតលតាវលម្ពិនីហិ;
មណិជាលសទិសា យសស្សិនី, រម្មា បោក្ខរណី ឧបដ្ឋិតា តេ។

៦៥១. “ឧទករុហា ច យេត្ថិ បុប្ផជាតា, ថលជា យេ ច សន្តិ រុក្ខជាតា;
មានុសកាមានុស្សកា ច ទិព្ពា, សព្ពេ តុយ្ហំ និវេសនម្ហិ ជាតា។

៦៥២. “កិស្ស សំយមទមស្សយំ វិបាកោ, កេនាសិ កម្មផលេនិធូបបន្នា;
យថា ច តេ អធិគតមិទំ វិមានំ, តទនុបទំ អវចាសិឡារបម្ហេ”តិ។

៦៤៦. តត្ថ **ផលិករជតហេមជាលឆន្ន**ន្តិ ផលិកមណីហិ រជតហេមជាលេហិ ច ឆាទិតំ, ផលិកមណិមយាហិ ភិត្តីហិ រជតហេមមយេហិ ជាលេហិ ច សមន្តតោ ហេដ្ឋា ច ឧបរិ ច ឆាទិតំ, វិវិធវណ្ណានំ វិចិត្តសន្និវេសានញ្ច តលានំ ភូមីនំ វសេន **វិវិធចិត្រតលំ អទ្ទសំ** បស្សិំ។ **សុរម្ម**ន្តិ សុដ្ឋុ រមណីយំ។ វិហរិតុកាមា វសន្តិ ឯត្ថាតិ **ព្យម្ហំ,** ភវនំ។ **តោរណូបបន្ន**ន្តិ វិវិធមាលាកម្មាទិវិចិត្តេន សត្តរតនមយេន តោរណេន ឧបេតំ។ តោរណន្តិ វា ទ្វារកោដ្ឋកបាសាទស្ស នាមំ, តេន ច អនេកភូមកេន វិចិត្តាការេន តំ វិមានំ ឧបេតំ។ **រុចកុបតិណ្ណ**ន្តិ សុវណ្ណវាលិកាហិ ឱកិណ្ណង្គណំ។ វាលិកសទិសា ហិ សុវណ្ណខណ្ឌា រុចា នាម, រុចមេវ រុចកន្តិ វុត្តំ។ **សុភ**ន្តិ សោភតិ, សុដ្ឋុ ភាតីតិ វា សុភំ។ **វិមាន**ន្តិ វិសិដ្ឋមានំ, បមាណតោ មហន្តន្តិ អត្ថោ។

៦៤៧. **ភាតី**តិ ជោតតិ ឧជ្ជលតិ។ **នភេវ សុរិយោ**តិ អាកាសេ អាទិច្ចោ វិយ។ **សរទេ**តិ សរទសមយេ។ **តមោនុទោ**តិ អន្ធការវិទ្ធំសនោ។ **តថា តបតិ មិទ**ន្តិ យថា សរទកាលេ សហស្សរំសី សូរិយោ, តថា តបតិ ទិព្ពតិ ឥទំ តវ វិមានំ, ម-ការោ បទសន្ធិករោ។ **ជលមិវ ធូមសិខោ**តិ ជលន្តោ អគ្គិ វិយ។ អគ្គិ ហិ តស្ស អគ្គតោ ធូមោ បញ្ញាយតីតិ “ធូមសិខោ ធូមកេតូ”តិ ច វុច្ចតិ។ **និសេ**តិ និសតិ, រត្តិយន្តិ អត្ថោ។ **នភគ្គេ**តិ នភកោដ្ឋាសេ, អាកាសបទេសេតិ វុត្តំ ហោតិ។ “នគគ្គេ”តិ វា បាឋោ, បព្ពតសិខរេតិ អត្ថោ។ ឥទំ តវ វិមានន្តិ យោជនា។

៦៤៨. **មុសតីវ នយន**ន្តិ អតិវិយ អត្តនោ បភស្សរតាយ បដិហននំ្ត ទស្សនកិច្ចំ កាតុំ អទេន្តំ ឱលោកេន្តានំ ចក្ខុំ មុសតិ វិយ។ តេនាហ **“សតេរតាវា”**តិ, វិជ្ជុលតា វិយាតិ អត្ថោ។ **វីណាមុរជសម្មតាឡឃុដ្ឋ**ន្តិ មហតីអាទិវីណានំ ភេរិអាទិបដហានំ ហត្ថតាឡកំសតាឡានញ្ច សទ្ទេហិ ឃោសិតំ ឯកនិន្នាទំ។ **ឥទ្ធ**ន្តិ ទេវបុត្តេហិ ទេវធីតាហិ ទិព្ពសម្បត្តិយា ច សមិទ្ធំ។ **ឥន្ទបុរំ យថា**តិ សុទស្សននគរំ វិយ។

៦៤៩. បទុមានិ ច កុមុទានិ ច ឧប្បលានិ ច កុវលយានិ ច **បទុមកុមុទុប្បលកុវលយ**ន្តិ ឯកត្តវសេន វុត្តំ។ អត្ថីតិ វចនំ បរិណាមេត្វា យោជេតព្ពំ។ តត្ថ បទុមគ្គហណេន បុណ្ឌរីកម្បិ គហិតំ, កុមុទគ្គហណេន សេតរត្តភេទានិ សព្ពានិ កុមុទានិ, ឧប្បលគ្គហណេន រត្តឧប្បលំ សព្ពា វា ឧប្បលជាតិ, កុវលយគ្គហណេន នីលុប្បលមេវ គហិតន្តិ វេទិតព្ពំ។ **យោធិកពន្ធុកនោជកា ច សន្តី**តិ ច-ការោ និបាតមត្តំ, យោធិកពន្ធុជីវកអនោជករុក្ខា ច សន្តីតិ អត្ថោ។ កេចិ “អនោជកាបិ សន្តី”តិ បាឋំ វត្វា “អនោជកាបីតិ វុត្តំ ហោតី”តិ អត្ថំ វទន្តិ។ **សាលកុសុមិតបុប្ផិតា អសោកា**តិ សាលា កុសុមិតា បុប្ផិតា អសោកាតិ យោជេតព្ពំ ។ **វិវិធទុមគ្គសុគន្ធសេវិតមិទ**ន្តិ នានាវិធានំ ឧត្តមរុក្ខានំ សោភនេហិ គន្ធេហិ សេវិតំ បរិភាវិតំ ឥទំ តេ វិមានន្តិ អត្ថោ។

៦៥០. **សទ្ទុលលពុជភុជកសំយុត្តា**តិ តីរេ ឋិតេហិ សទ្ទុលេហិ លពុជេហិ ភុជករុក្ខេហិ ច សហិតា។ ភុជកោ នាម ឯកោ សុគន្ធរុក្ខោ ទេវលោកេ ច គន្ធមាទនេ ច អត្ថិ, អញ្ញត្ថ នត្ថីតិ វទន្តិ។ **កុសកសុផុល្លិតលតាវលម្ពិនីហី**តិ កុសកេហិ តាលនាឡិកេរាទីហិ តិណជាតីហិ ឱលម្ពមានាហិ សន្តានកវល្លិអាទីហិ សុដ្ឋុ កុសុមិតលតាហិ ច សំយុត្តាតិ យោជនា។ **មណិជាលសទិសា**តិ មណិជាលសទិសជលា។ “មណិជលសទិសា”តិបិ បាឡិ, មណិសទិសជលាតិ អត្ថោ។ **យសស្សិនី**តិ ទេវតាយ អាលបនំ។ **ឧបដ្ឋិតា តេ**តិ យថាវុត្តគុណា រមណីយា បោក្ខរណី តវ វិមានសមីបេ ឋិតា។

៦៥១. **ឧទករុហា**តិ យថាវុត្តេ បទុមាទិកេ សន្ធាយ វទតិ។ **យេត្ថី**តិ យេ អត្ថិ។ **ថលជា**តិ យោធិកាទិកា។ **យេ ច សន្តី**តិ យេ អញ្ញេបិ រុក្ខជាតា បុប្ផូបគា ច ផលូបគា ច, តេបិ តវ វិមានសមីបេ សន្តិយេវ។

៦៥២. **កិស្ស សំយមទមស្សយំ វិបាកោ**តិ កាយសំយមាទីសុ កីទិសស្ស សំយមស្ស, ឥន្ទ្រិយទមនាទីសុ កីទិសស្ស ទមស្ស អយំ វិបាកោ។ **កេនាសី**តិ អញ្ញមេវ ឧបបត្តិនិព្ពត្តកំ, អញ្ញំ ឧបភោគសុខនិព្ពត្តកំ ហោតីតិ “កេនាសិ កម្មផលេនិធូបបន្នា”តិ វត្វា បុន **“យថា ច តេ អធិគតមិទំ វិមាន”**ន្តិ អាហ។ តត្ថ **កម្មផលេនា**តិ កម្មផលេន វិបច្ចិតុំ អារទ្ធេនាតិ វចនសេសោ, ឥត្ថម្ភូតលក្ខណេ ចេតំ ករណវចនំ។ **តទនុបទំ អវចាសី**តិ តំ កម្មំ មយា វុត្តបទស្ស អនុបទំ អនុរូបបទំ កត្វា កថេយ្យាសិ។ **អឡារបម្ហេ**តិ ពហលសំហតបខុមេ, គោបខុមេតិ អធិប្បាយោ។

អថ ទេវតា អាហ –

៦៥៣“យថា ច មេ អធិគតមិទំ វិមានំ, កោញ្ចមយូរចកោរ សង្ឃចរិតំ;
ទិព្យបិលវហំសរាជចិណ្ណំ, ទិជការណ្ឌវកោកិលាភិនទិតំ។

៦៥៤“នានាសន្តានកបុប្ផរុក្ខវិវិធា , បាដលិជម្ពុអសោករុក្ខវន្តំ;
យថា ច មេ អធិគតមិទំ វិមានំ, តំ តេ បវេទយាមិ សុណោហិ ភន្តេ។

៦៥៥“មគធវរបុរត្ថិមេន, នាលកគាមោ នាម អត្ថិ ភន្តេ;
តត្ថ អហោសិំ បុរេ សុណិសា, បេសវតីតិ តត្ថ ជានីសុ មមំ។

៦៥៦“សាហមបចិតត្ថធម្មកុសលំ, ទេវមនុស្សបូជិតំ មហន្តំ;
ឧបតិស្សំ និព្ពុតមប្បមេយ្យំ, មុទិតមនា កុសុមេហិ អព្ភុកិរិំ។

៦៥៧“បរមគតិគតញ្ច បូជយិត្វា, អន្តិមទេហធរំ ឥសិំ ឧឡារំ;
បហាយ មានុសកំ សមុស្សយំ, តិទសគតា ឥធ មាវសាមិ ឋាន”ន្តិ។

៦៥៣. តត្ថ **កោញ្ចមយូរចកោរសង្ឃចរិត**ន្តិ សារសសិខណ្ឌិកុម្ភការកុក្កុដគណេហិ តត្ថ តត្ថ វិចរិតំ។ **ទិព្យបិលវហំសរាជចិណ្ណ**ន្តិ ឧទកេ បិលវិត្វា វិចរណតោ “បិលវា”តិ លទ្ធនាមេហិ ឧទកសកុណេហិ ហំសរាជេហិ ច តហិំ តហិំ វិចរិតំ។ **ទិជការណ្ឌវកោកិលាភិនទិត**ន្តិ ការណ្ឌវេហិ កាទម្ពេហិ កោកិលេហិ អញ្ញេហិ ច ទិជេហិ អភិនាទិតំ។

៦៥៤. **នានាសន្តានកបុប្ផរុក្ខវិវិធា**តិ នានាវិធសាខាបសាខវន្តា នានាបុប្ផរុក្ខា នានាសន្តានកបុប្ផរុក្ខា , តេហិ វិវិធំ ចិត្តាការំ វិចិត្តសន្និវេសំ នានាសន្តានកបុប្ផរុក្ខវិវិធា ។ “វិវិធ”ន្តិ ហិ វត្តព្ពេ “វិវិធា”តិ វុត្តំ។ សន្តានកាតិ ហិ កាមវល្លិយោ, នានាវិធបុប្ផរុក្ខា ច វិវិធា ឯត្ថ សន្តិ , តេហិ វា វិវិធន្តិ នានាសន្តានកបុប្ផរុក្ខវិវិធា។ “នានាសន្តានកបុប្ផរុក្ខវិវិធំ, បាដលិជម្ពុអសោករុក្ខវន្ត”ន្តិ ច កេចិ បឋន្តិ។ តេហិ “បុប្ផរុក្ខា សន្តី”តិ បទំ អានេត្វា សម្ពន្ធិតព្ពំ។ “បុប្ផរុក្ខា”តិ វា អវិភត្តិកនិទ្ទេសោ, បុប្ផរុក្ខន្តិ វុត្តំ ហោតិ។

៦៥៥. **មគធវរបុរត្ថិមេនា**តិ មគធវរេ បុរត្ថិមេន, អភិសម្ពោធិដ្ឋានតាយ ឧត្តមេ មគធរដ្ឋេ បុរត្ថិមទិសាយ។ **តត្ថ អហោសិំ បុរេ សុណិសា**តិ បុព្ពេ អហំ តស្មិំ នាលកគាមេ ឯកស្មិំ គហបតិកុលេ សុណិសា សុណ្ហា អហោសិំ។

៦៥៦. **សា**តិ សយំ។ អត្ថេ ច ធម្មេ ច កុសលោតិ អត្ថធម្មកុសលោ, ភគវា។ អបចិតោ អត្ថធម្មកុសលោ ឯតេនាតិ **អបចិតត្ថធម្មកុសលោ,** ធម្មសេនាបតិ, តំ។ អបចិតំ វា អបចយោ, និព្ពានំ, តស្មិំ អវសិដ្ឋអត្ថធម្មេ

ច កុសលំ, អបចិតេ វា បូជនីយេ អត្ថេ ធម្មេ និរោធេ មគ្គេ ច កុសលំ។ មហន្តេហិ ឧឡារេហិ សីលក្ខន្ធាទីហិ សមន្នាគតត្តា **មហន្តំ។ កុសុមេហីតិ** រតនមយេហិ ឥតរេហិ ច កុសុមេហិ។

៦៥៧. **បរមគតិគតន្តិ** អនុបាទិសេសនិព្ពានំ បត្តំ។ **សមុស្សយន្តិ** សរីរំ។ **តិទសគតាតិ** តិទសភវនំ គតា, តាវតឹសំ ទេវនិកាយំ ឧបបន្នា។ **ឥធាតិ** ឥមស្មិំ ទេវលោកេ។ **អាវសាមិ ឋានន្តិ** ឥមំ វិមានំ អធិវសាមិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ឯវំ អាយស្មតា វង្គីសេន ទេវតាយ ច កថិតកថាមគ្គំ អដ្ឋុប្បត្តិំ កត្វា ភគវា សម្បត្តបរិសាយ វិត្ថារេន ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្ថិកា អហោសីតិ។

បេសវតីវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៨. មល្លិកាវិមានវណ្ណនា

បីតវត្ថេ បីតធជេតិ មល្លិកាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ធម្មចក្កប្បវត្តនមាទិំ កត្វា យាវ សុភទ្ទបរិព្ពាជក វិនយនា កតពុទ្ធកិច្ចេ កុសិនារាយំ ឧបវត្តនេ មល្លានំ សាលវនេ យមកសាលានមន្តរេ វិសាខបុណ្ណមាយំ បច្ចូសវេលាយំ អនុបាទិសេសាយ និព្ពានធាតុយា បរិនិព្ពុតេ ភគវតិ លោកនាថេ ទេវមនុស្សេហិ តស្ស សរីរ បូជាយ កយិរមានាយ តទា កុសិនារាយំ វសមានា ពន្ធុលមល្លស្ស ភរិយា មល្លរាជបុត្តី មល្លិកា នាម ឧបាសិកា សទ្ធា បសន្នា វិសាខាយ មហាឧបាសិកាយ បសាធនសទិសំ អត្តនោ មហាលតាបសាធនំ គន្ធោទកេន ធោវិត្វា ទុកូលចុម្ពដកេន មជ្ជិត្វា អញ្ញញ្ច ពហុំ គន្ធមាលាទិំ គហេត្វា ភគវតោ សរីរំ បូជេសិ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្ថារតោ បន មល្លិកាវត្ថុ ធម្មបទវណ្ណនាយំ អាគតមេវ។

សា អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតឹសេសុ និព្ពត្តិ, តេន បូជានុភាវេន អស្សា អញ្ញេហិ អសាធារណា ឧឡារា ទិព្ពសម្បត្តិ អហោសិ។ វត្ថាលង្ការវិមានានិ សត្តរតនសមុជ្ជលានិ វិសេសតោ សិង្គីសុវណ្ណោភាសានិ អតិវិយ បភស្សរានិ សព្ពា ទិសា អាសិញ្ចមានាវ សុវណ្ណរសធារាបិញ្ជរា ករោន្តិ។ អថាយស្មា នារទោ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តំ ទិស្វា ឧបគញ្ឆិ។ សា តំ ទិស្វា វន្ទិត្វា អញ្ជលិំ បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសិ។ សោ តំ –

៦៥៨. “បីតវត្ថេ បីតធជេ, បីតាលង្ការភូសិតេ;
បីតន្តរាហិ វគ្គូហិ, អបិឡន្ធាវ សោភសិ។

៦៥៩. “កា កម្ពុកាយូរធរេ, កញ្ចនាវេឡភូសិតេ;
ហេមជាលកសញ្ឆន្នេ, នានារតនមាលិនី។

៦៦០. “សោវណ្ណមយា លោហិតង្គមយា ច, មុត្តាមយា វេឡុរិយមយា ច;
មសារគល្លា សហលោហិតង្កា, បារេវតក្ខីហិ មណីហិ ចិត្តតា។

៦៦១. “កោចិ កោចិ ឯត្ថ មយូរសុស្សរោ, ហំសស្សរញ្ញោ ករវីកសុស្សរោ;
តេសំ សរោ សុយ្យតិ វគ្គុរូបោ, បញ្ចង្គិកំ តូរិយមិវប្បវាទិតំ។

៦៦២. “រថោ ច តេ សុភោ វគ្គុ, នានារតនចិត្តិតោ;
នានាវណ្ណាហិ ធាតូហិ, សុវិភត្តោវ សោភតិ។

៦៦៣. “តស្មិំ រថេ កញ្ចនពិម្ពវណ្ណេ, យា ត្វំ ឋិតា ភាសសិមំ បទេសំ;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិក្ខ, កិស្ស កម្មស្សិទំ ផល”ន្តិ។ – បុច្ឆិ;

៦៥៨. តត្ថ **បីតវត្ថេតិ** បរិសុទ្ធចាមីករបភស្សរតាយ បីតោភាសនិវាសនេ។ **បីតធជេតិ** វិមានទ្វារេ រថេ ច សមុស្សិតហេមមយវិបុលកេតុភាវតោ បីតោភាសធជេ។ **បីតាលង្ការភូសិតេតិ** បីតោភាសេហិ អាភរណេហិ អលង្កតេ។ សតិបិ អលង្ការានំ នានាវិធរំសិជាលសមុជ្ជលវិវិធរតនវិចិត្តភាវេ តាទិសសុចរិតវិសេសនិព្ពត្តតាយ បន សុបរិសុទ្ធចាមីករមរីចិជាលវិជ្ជោតិតត្តា វិសេសតោ បីតនិភាសានិ តស្សា អាភរណានិ អហេសុំ។ **បីតន្តរាហីតិ** បីតវណ្ណេហិ ឧត្តរិយេហិ។ “សន្តរុត្តរបរមំ តេន ភិក្ខុនា តតោ ចីវរំ សាទិតព្ព”ន្តិអាទីសុ (បារា. ៥២៣-៥២៤) និវាសនេ អន្តរសទ្ទោ អាគតោ, ឥធ បន “អន្តរសាដកា”តិអាទីសុ វិយ ឧត្តរិយេ ទដ្ឋព្ពោ។ អន្តរា ឧត្តរិយំ ឧត្តរាសង្គោ ឧបសំព្យានន្តិ បរិយាយសទ្ទា ឯតេ។ **វគ្គូហីតិ** សោភនេហិ សណ្ហមដ្ឋេហិ។ **អបិឡន្ធាវ**

សោភសីតិ ត្វំ ឥមេហិ អលង្ការេហិ អនលង្កតាបិ អត្តនោ រូបសម្បត្តិយាវ សោភសិ។ តេ បន អលង្ការា តវ សរីរំ បត្វា សោភន្តិ, តស្មា អនលង្កតាបិ ត្វំ អលង្កតសទិសីតិ អធិប្បាយោ។

៦៥៩. **កា កម្ពុកាយូរធរេ**តិ កា ត្វំ កតរទេវនិកាយបរិយាបន្នា សុវណ្ណមយបរិហារកធរេ, សុវណ្ណមយកេយូរធរេ វា។ កម្ពុបរិហារកន្តិ ច ហត្ថាលង្ការវិសេសោ វុច្ចតិ, កាយូរន្តិ ភុជាលង្ការវិសេសោ។ អថ វា កម្ពូតិ សុវណ្ណំ, តស្មា កម្ពុកាយូរធរេ សុវណ្ណមយពាហាភរណធរេតិ អត្ថោ។ **កញ្ចនាវេឡុភូសិតេ**តិ កញ្ចនមយាវេឡុបិឡន្ធនភូសិតេ។ **ហេមជាលកសញ្ឆន្នេ**តិ រតនបរិសិព្ពិតេន ហេមមយេន ជាលកេន ឆាទិតសរីរេ។ **នានារតនមាលិនី**តិ នក្ខត្តមាលាយ វិយ កាឡបក្ខរត្តិយំ សីសេ បដិមុក្កាហិ វិវិធាហិ រតនាវលីហិ នានារតនមាលិនី កា ត្វន្តិ បុច្ឆតិ។

៦៦០. **សោវណ្ណមយា**តិអាទិ យាហិ រតនមាលាហិ សា ទេវតា នានារតនមាលិនីតិ វុត្តា, តាសំ ទស្សនំ។ តត្ថ **សោវណ្ណមយា**តិ សិង្គីសុវណ្ណមយា មាលា។ **លោហិតង្គមយា**តិ បទុមរាគាទិរត្តមណិមយា។ **មសារគល្លា**តិ មសារគល្លមណិមយា។ **សហលោហិតង្គា**តិ លោហិតង្គមណិមយាហិ សទ្ធិំ កពរមណិមយា ចេវ លោហិតង្គសង្ខាតរត្តមណិមយា ចាតិ អត្ថោ។ **បារេវតក្ខីហិ មណីហិ ចិត្តតា**តិ បារេវតក្ខិសទិសេហិ មណីហិ យថាវុត្តមណីហិ ច សង្ខតចិត្តភាវា ឥមា តវ កេសហត្ថេ រតនមាលាតិ អធិប្បាយោ។

៦៦១. **កោចិ កោចី**តិ ឯកច្ចោ ឯកច្ចោ។ **ឯត្ថា**តិ ឯតេសុ មាលាទាមេសុ។ **មយូរសុស្សរោ**តិ មយូរោ វិយ សុន្ទរនាទោ។ **ហំសស្សរញ្ញោ**តិ ហំសស្សរោ អញ្ញោ, ហំសសទិសស្សរោ អបរោ។ **ករវីកសុស្សរោ**តិ ករវីកោ វិយ សោភនស្សរោ។ តេសំ មាលាទាមានំ យថា មយូរស្សរោ, ហំសស្សរោ , ករវីកស្សរោ, ឯវំ វគ្គុរូបោ មធុរាការោ សរោ សុយ្យតិ។ កិមិវ ? **បញ្ចង្គិកំ តូរិយមិវប្បវាទិតំ**។ យថា កុសលេន វាទិតេ បញ្ចង្គិកេ តូរិយេ, ឯវំ តេសំ សរោ សុយ្យតិ, វគ្គុរូបោតិ អត្ថោ។ ភុម្មត្ថេ ហិ ឥទំ ឧបយោគវចនំ។

៦៦២. **នានាវណ្ណាហិ ធាតូហី**តិ អនេករូបាហិ អក្ខចក្កព្លសាទិអវយវធាតូហិ។ **សុវិភត្តោវ សោភតី**តិ អវយវានំ អញ្ញមញ្ញំ យុត្តប្បមាណតាយ វិភត្តិវិភាគសម្បត្តិយា ច សុវិភត្តោវ ហុត្វា វិរាជតិ។ អថ វា សុវិភត្តោវាតិ កេវលំ កម្មនិព្ពត្តោបិ សុសិក្ខិតេន សិប្បាចរិយេន វិភត្តោវ វិរចិតោ វិយ សោភតីតិ អត្ថោ។

៦៦៣. **កញ្ចនពិម្ពវណ្ណេ**តិ សាតិសយំ បិតោភាសតាយ កញ្ចនពិម្ពកសទិសេ តស្មិំ រថេ។ កញ្ចនពិម្ពវណ្ណេតិ វា តស្សា ទេវតាយ អាលបនំ , តន្ទោទកេន ធោវិត្វា ជាតិហិង្គុលករសេន មជ្ជិត្វា ទុកូលចុម្ពដកេន មជ្ជិតកញ្ចនបដិមាសទិសេតិ អត្ថោ។ **ភាសសិមំ បទេស**ន្តិ ឥមំ សកលម្បិ ភូមិបទេសំ ភាសយសិ វិជ្ជោតយសិ។

ឯវំ ថេរេន បុច្ឆិតា សាបិ ទេវតា ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ –

៦៦៤. “សោវណ្ណជាលំ មណិសោណ្ណចិត្តិតំ, មុត្តាចិតំ ហេមជាលេន ឆន្នំ;
បរិនិព្ពុតេ គោតមេ អប្បមេយ្យេ, បសន្នចិត្តា អហមាភិរោបយិំ។

៦៦៥. “តាហំ កម្មំ ករិត្វាន, កុសលំ ពុទ្ធវណ្ណិតំ;
អបេតសោកា សុខិតា, សម្បមោទាមនាមយា”តិ។

៦៦៤. តត្ថ **សោវណ្ណជាល**ន្តិ សរីរប្បមាណេន កតំ សុវណ្ណមយំ ជាលំ។ **មណិសោណ្ណចិត្តិត**ន្តិ សីសាទិដ្ឋានេសុ សីស្សូបគគីវូបគាទិអាភរណវសេន នានាវិធេហិ មណីហិ ច សុវណ្ណេន ច ចិត្តិតំ។ **មុត្តាចិត**ន្តិ អន្តរន្តរា អាពទ្ធាហិ មុត្តាវលីហិ អាចិតំ។ **ហេមជាលេន ឆន្ន**ន្តិ ហេមមយេន បភាជាលេន ឆន្នំ។ តញ្ហិ នានាវិធេហិ មណីហិ ចេវ សុវណ្ណេន ច ចិត្តិតំ មុត្តាវលីហិ អាចិតម្បិ សុបរិសុទ្ធស្ស រត្តសុវណ្ណស្សេវ យេភុយ្យតាយ ទិវាករកិរណសម្ផស្សតោ អតិវិយ បភស្សរេន ហេមមយេន បភាជាលេន សញ្ឆាទិតំ ឯកោភាសំ ហុត្វា កញ្ចនាទាសំ វិយ តិដ្ឋតិ។ **បរិនិព្ពុតេ**តិ អនុបាទិសេសាយ និព្ពានធាតុយា បរិនិព្ពុតេ។ **គោតមេ**តិ ភគវន្តំ គោត្តេន និទ្ទិសតិ។ **អប្បមេយ្យេ**តិ គុណានុភាវតោ បមិនិតុំ អសក្កុណេយ្យេ។ **បសន្នចិត្តា**តិ កម្មផលវិសយាយ ពុទ្ធារម្មណាយ ច សទ្ធាយ បសន្នមានសា។ **អភិរោបយិ**ន្តិ បូជាវសេន សរីរេ រោបេសិំ បដិមុញ្ចិំ។

៦៦៥. **តាហ**ន្តិ តំ អហំ។ **កុសល**ន្តិ កុច្ឆិតសលនាទិអត្ថេន កុសលំ។ **ពុទ្ធវណ្ណិត**ន្តិ “យាវតា, ភិក្ខវេ, សត្តា អបទា វា ទ្វិបទា វា”តិអាទិនា (សំ. និ. ៥.១៣៩; អ. និ. ៤.៣៤) សម្មាសម្ពុទ្ធេន បសត្ថំ។ **អបេតសោកា**តិ សោកហេតូនំ ភោគព្យសនាទីនំ អភាវេន អបគតសោកា។ តេន ចិត្តទុក្ខាភាវមាហ។ **សុខិតា**តិ សញ្ជាតសុខា សុខប្បត្តា។ ឯតេន សរីរទុក្ខាភាវំ វទតិ។ ចិត្តទុក្ខាភាវេន ចស្សា បមោទាបត្តិ, សរីរទុក្ខាភាវេន អរោគតា។

តេនាហ “**សម្បមោទាមនាមយា**”តិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។ អយញ្ច អត្ថោ តទា អត្តនា ទេវតាយ ច កថិត និយាមេនេវ សង្គីតិកាលេ អាយស្មតា នារទេន ធម្មសង្គាហកានំ អារោចិតោ, តេ ច តំ តថេវ សង្គហំ អារោបយឹសូតិ។

មល្លិកាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៨. វិសាលក្ខិវិមានវណ្ណនា

កា នាម ត្វំ វិសាលក្ខីតិ វិសាលក្ខិវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវតិ បរិនិព្ពុតេ រញ្ញា អជាតសត្តុនា អត្តនា បដិលទ្ធា ភគវតោ សរីរធាតុយោ គហេត្វា រាជគហេ ថូបេ ច មហេ ច កតេ រាជគហវាសិនី ឯកា មាលាការធីតា សុនន្ទា នាម ឧបាសិកា អរិយសាវិកា សោតាបន្នា បិតុ គេហតោ បេសិតំ ពហុំ មាលញ្ច គន្ធញ្ច បេសេត្វា ទេវសិកំ ចេតិយេ បូជំ ការេសិ, ឧបោសថទិវសេសុ បន សយមេវ គន្ត្វា បូជំ អកាសិ។ សា អបរភាគេ អញ្ញតរេន រោគេន ផុដ្ឋា កាលំ កត្វា សក្កស្ស ទេវរញ្ញោ បរិចារិកា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ អថេកទិវសំ សា សក្កេន ទេវានមិន្ទេន សហ ចិត្តលតាវនំ បាវិសិ។ តត្ថ ច អញ្ញាសំ ទេវតានំ បភា បុប្ផាទីនំ បភាហិ បដិហតា ហុត្វា វិចិត្តវណ្ណា ហោតិ, សុនន្ទាយ បន បភា តាហិ អនភិភូតា សភាវេនេវ អដ្ឋាសិ។ តំ ទិស្វា សក្កោ ទេវរាជា តាយ កតសុចរិតំ ញាតុកាមោ ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ –

៦៦៦. “កា នាម ត្វំ វិសាលក្ខិ, រម្មេ ចិត្តលតាវនេ;
សមន្តា អនុបរិយាសិ, នារីគណបុរក្ខតា។

៦៦៧. “យទា ទេវា តាវតឹសា, បវិសន្តិ ឥមំ វនំ;
សយោគ្គា សរថា សព្ពេ, ចិត្រា ហោន្តិ ឥធាគតា។

៦៦៨. “តុយ្ហញ្ច ឥធ បត្តាយ, ឧយ្យានេ វិចរន្តិយា;
កាយេ ន ទិស្សតី ចិត្តំ, កេន រូបំ តវេទិសំ;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិក្ខ, កិស្ស កម្មស្សិទំ ផល”ន្តិ។

៦៦៦. តត្ថ **កា នាម ត្វ**ន្តិ បុរិមត្តភាវេ កា នាម កីទិសី នាម ត្វំ, យត្ថ កតេន សុចរិតេន អយំ តេ ឰទិសី អានុភាវសម្បត្តិ អហោសីតិ អធិប្បាយោ។ **វិសាលក្ខី**តិ វិបុលលោចនេ។

៦៦៧. **យទា**តិ យស្មឹ កាលេ។ **ឥមំ វន**ន្តិ ឥមំ ចិត្តលតានាមកំ ឧបវនំ។ **ចិត្រា ហោន្តី**តិ ឥមស្មឹ ចិត្តលតាវនេ វិចិត្តបភាសំសគ្គេន អត្តនោ សរីរវត្ថាលង្ការាទីនំ បកតិឱភាសតោបិ វិសិដ្ឋភាវប្បត្តិយា វិចិត្រាការា ហោន្តិ។ **ឥធាគតា**តិ ឥធ អាគតា សម្បត្តា, ឥធ វា អាគមនហេតុ។

៦៦៨. **ឥធ បត្តាយា**តិ ឥមំ ឋានំ សម្បត្តាយ ឧបគតាយ។ **កេន រូបំ តវេទិស**ន្តិ កេន ការណេន តវ រូបំ សរីរំ ឯទិសំ ឯវរូបំ, ចិត្តលតាវនស្ស បភំ អភិភវន្តំ តិដ្ឋតីតិ អធិប្បាយោ។

ឯវំ សក្កេន បុដ្ឋា សា ទេវតា ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ –

៦៦៩. “យេន កម្មេន ទេវិន្ទ, រូបំ មយ្ហំ គតី ច មេ;
ឥទ្ធិ ច អានុភាវោ ច, តំ សុណោហិ បុរិន្ទទ។

៦៧០. “អហំ រាជគហេ រម្មេ, សុនន្ទា នាមុបាសិកា;
សទ្ធា សីលេន សម្បន្នា, សំវិភាគរតា សទា។

៦៧១. “អច្ឆាទនញ្ច ភត្តញ្ច, សេនាសនំ បទីបិយំ;
អទាសិ ឧជុភូតេសុ, វិប្បសន្នេន ចេតសា។

៦៧២. “ចាតុទ្ទសឹ បញ្ចទសឹ, យា ច បក្ខស្ស អដ្ឋមី;
បាដិហារិយបក្ខញ្ច, អដ្ឋង្គសុសមាគតំ។

៦៧៣. “ឧបោសថំ ឧបវសិស្សំ, សទា សីលេសុ សំវុតា;
សញ្ញមា សំវិភាគា ច, វិមានំ អាវសាមហំ។

៦៧៤. បាណាតិបាតា វិរតា, មុសាវាទា ច សញ្ញតា;
ថេយ្យា ច អតិចារា ច, មជ្ជបានា ច អារកា។

៦៧៥. “បញ្ចសិក្ខាបទេ រតា, អរិយសច្ចាន កោវិទា;
ឧបាសិកា ចក្ខុមតោ, គោតមស្ស យសស្សិនោ។

៦៧៦. “តស្សា មេ ញាតិកុលា ទាសី, សទា មាលាភិហារតិ;
តាហំ ភគវតោ ថូបេ, សព្ពមេវាភិរោបយិំ។

៦៧៧. “ឧបោសថេ ចហំ គន្ធា, មាលាគន្ធវិលេបនំ;
ថូបស្មិំ អភិរោបេសិំ, បសន្នា សេហិ បាណិភិ។

៦៧៨. “តេន កម្មេន ទេវិន្ទ, រូបំ មយ្ហំ គតី ច មេ;
ឥទ្ធី ច អានុភាវោ ច, យំ មាលំ អភិរោបយិំ។

៦៧៩. “យញ្ច សីលវតី អាសិំ, ន តំ តាវ វិបច្ចតិ;
អាសា ច បន មេ ទេវិន្ទ, សកទាគាមិនី សិយ”ន្តិ។

៦៦៩. តត្ថ **គតី**តិ អយំ ទេវគតិ, និព្ពត្តិ វា។ **ឥទ្ធី**តិ អយំ ទេវិទ្ធិ, អធិប្បាយសមិជ្ឈនំ វា។ **អានុភាវោ**តិ បភាវោ។ **បុរិន្ទទា**តិ សក្កំ អាលបតិ។ សោ ហិ បុរេ ទានំ អទាសីតិ “បុរិន្ទទោ”តិ វុច្ចតិ។

៦៧៦. **ញាតិកុលា**តិ បិតុ គេហំ សន្ធាយ វទតិ។ **សទា មាលាភិហារតី**តិ សទា សព្ពកាលំ ទិវសេ ទិវសេ ញាតិកុលតោ ទាសិយា បុប្ផំ មយ្ហំ អភិហរិយតិ។ **សព្ពមេវាភិរោបយិ**ន្តិ មយ្ហំ បិឡន្ធនត្ថាយ បិតុគេហតោ អាហដំ មាលំ អញ្ញញ្ច គន្ធាទិំ សព្ពមេវ អត្តនា អបរិភុញ្ជិត្វា ភគវតោ ថូបេ បូជនវសេន អភិរោបយិំ បូជំ ការេសិំ។

៦៧៧-៨. **ឧបោសថេ ចហំ គន្ធា**តិ ឧបោសថទិវសេ អហមេវ ថូបដ្ឋានំ គន្ត្វា។ **យំ មាលំ អភិរោបយិ**ន្តិ យំ តទា ភគវតោ ថូបេ មាលាគន្ធាភិរោបនំ កតំ, តេន កម្មេនាតិ យោជនា។

៦៧៩. **ន តំ តាវ វិបច្ចតី**តិ យំ សីលវតី អាសិំ, តំ សីលរក្ខណំ តំ រក្ខិតំ សីលំ បូជាមយបុញ្ញស្ស ពលវភាវេន អលទ្ធោកាសំ ន តាវ វិបច្ចតិ , ន វិបច្ចិតុំ អារទ្ធំ, អបរស្មិំយេវ អត្តភាវេ តស្ស វិបាកោតិ អត្ថោ។ **អាសា ច បន មេ ទេវិន្ទ, សកទាគាមិនី សិយ**ន្តិ “កថំ នុ ខោ អហំ សកទាគាមិនី ភវេយ្យ”ន្តិ បត្ថនា ច មេ ទេវិន្ទ, អរិយធម្មវិសយាវ, ន ភវវិសេសវិសយា។ សា បន សប្បិមណ្ឌំ ឥច្ឆតោ ទធិតោ បចិតំ វិយ អនិប្ផាទិនីតិ ទស្សេតិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ឥមំ បន អត្ថំ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ អត្តនា ច តាយ ទេវធីតាយ ច វុត្តនិយាមេនេវ អាយស្មតោ វង្គីសត្ថេរស្ស អារោចេសិ។ អាយស្មា វង្គីសោ សង្គីតិកាលេ ធម្មសង្គាហកានំ មហាថេរានំ អារោចេសិ, តេ ច តំ តថេវ សង្គីតិំ អារោបយិំសូតិ។

វិសាលក្ខិវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១០. បារិច្ឆត្តកវិមានវណ្ណនា

បារិច្ឆត្តកេ កោវិឡារេតិ បារិច្ឆត្តកវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន សាវត្ថិវាសី អញ្ញតរោ ឧបាសកោ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា, ស្វាតនាយ និមន្តេត្វា, អត្តនោ គេហទ្វារេ មហន្តំ មណ្ឌបំ សជ្ជេត្វា សាណិបាការំ បរិក្ខិបិត្វា ឧបរិ វិតានំ ពន្ធិត្វា ធជបដាកាទយោ ឧស្សាបេត្វា នានាវិរាគវណ្ណានិ វត្ថានិ គន្ធទាមមាលាទាមានិ ច ឱលម្ពេត្វា សិត្តសម្មដ្ឋេ បទេសេ អាសនានិ បញ្ញាបេត្វា ភគវតោ កាលំ អារោចេសិ។ អថ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ ទេវវិមានំ វិយ អលង្កតបដិយត្តំ មណ្ឌបំ បវិសិត្វា សហស្សរំសី វិយ អណ្ណវកុច្ឆិំ ឱភាសយមានោ បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ ឧបាសកោ គន្ធបុប្ផធូមទីបេហិ ភគវន្តំ បូជេសិ។

តេន ច សមយេន អញ្ញតរា កដ្ឋហារិកា ឥត្ថី អន្ទវនេ សុបុប្ផិតំ អសោករុក្ខំ ទិស្វា សបល្លវង្កុរានិ បិណ្ឌិកតានិ ពហូនិ អសោកបុប្ផានិ គហេត្វា អាគច្ឆន្តី, ភគវន្តំ តត្ថ និសិន្នំ ទិស្វា បសន្នចិត្តា អាសនស្ស សមន្តតោ តេហិ បុប្ផេហិ បុប្ផសន្ថរំ សន្ថរិត្វា, ភគវតោ បូជំ កត្វា វន្ទិត្វា តិក្ខត្តុំ បទក្ខិណំ កត្វា នមស្សមានា អគមាសិ។ សា អបរេន សមយេន កាលំ កត្វា តាវតឹសេសុ និព្ពត្តិ, អច្ឆរាសហស្សបរិវារា យេភុយ្យេន នន្ទនវនេ នច្ចន្តី គាយន្តី បារិច្ឆត្តកមាលា គន្ថេន្តី បមោទមានា កីឡន្តី សុខំ អនុភវតិ។ អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេន ទេវចារិកំ ចរន្តោ តាវតឹសភវនំ គន្ត្វា តំ ទិស្វា តាយ កតកម្មំ ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ –

៦៨០.“បារិច្ឆត្តកេ កោវិឡារេ, រមណីយេ មនោរមេ;
ទិព្ពមាលំ គន្ថមានា, គាយន្តី សម្បមោទសិ។

៦៨១.“តស្សា តេ នច្ចមានាយ, អង្គមង្គេហិ សព្ពសោ;
ទិព្ពា សទ្ទា និច្ឆរន្តិ, សវនីយា មនោរមា។

៦៨២.“តស្សា តេ នច្ចមានាយ, អង្គមង្គេហិ សព្ពសោ;
ទិព្ពា គន្ធា បវាយន្តិ, សុចិគន្ធា មនោរមា។

៦៨៣.“វិវត្តមានា កាយេន, យា វេណីសុ បិឡន្ធនា;
តេសំ សុយ្យតិ និគ្ឃោសោ, តូរិយេ បញ្ចង្គិកេ យថា។

៦៨៤.“វដំសកា វាតធុតា, វាតេន សម្បកម្បិតា;
តេសំ សុយ្យតិ និគ្ឃោសោ, តូរិយេ បញ្ចង្គិកេ យថា។

៦៨៥.“យាបិ តេ សិរស្មិំ មាលា, សុចិគន្ធា មនោរមា;
វាតិ គន្ធោ ទិសា សព្ពា, រុក្ខោ មញ្ជូសកោ យថា។

៦៨៦.“ឃាយសេ តំ សុចិគន្ធំ, រូបំ បស្សសិ អមានុសំ;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិក្ខ, កិស្ស កម្មស្សិទំ ផល”ន្តិ។

៦៨០. តត្ថ **បារិច្ឆត្តកេ កោវិឡារេ**តិ បារិច្ឆត្តកនាមកេ កោវិឡារបុប្ផេ អាទាយ ទិព្ពមាលំ គន្ថមានាតិ យោជនា។ យញ្ហិ លោកិយា “បារិជាត”ន្តិ វទន្តិ, តំ មាគធភាសាយ “បារិច្ឆត្តក”ន្តិ វុច្ចតិ។ កោវិឡារោតិ ច កោវិឡារជាតិកោ, សោ ច មនុស្សលោកេបិ ទេវលោកេបិ កោវិឡារោ, តស្សាបិ ជាតីតិ វទន្តិ។

៦៨១. តស្សា បន ទេវតាយ នច្ចនកាលេ អង្គភាវវសេន សរីរតោ ច បិឡន្ធនតោ ច អតិវិយ មធុរោ សទ្ទោ និច្ឆរតិ, គន្ធោ សទា សព្ពា ទិសាបិ ផរិត្វា តិដ្ឋតិ។ តេនាហ “**តស្សា តេ នច្ចមានាយា**”តិអាទិ។ តត្ថ **សវនីយា**តិ សោតុំ យុត្តា, សវនស្ស វា ហិតា, កណ្ណសុខាតិ អត្ថោ។

៦៨៣. ***វិវត្តមានា កាយេនា***តិ តវ កាយេន សរីរេន បរិវត្តមានេន, ឥត្ថម្ភូតលក្ខណេ ចេតំ ករណវចនំ។ **យា វេណីសុ បិឡន្ធនា**តិ យានិ តេ កេសវេណីសុ បិឡន្ធនានិ, វិភត្តិលោបោ ចេត្ថ ទដ្ឋព្ពោ, លិង្គវិបល្លាសោ វា។

៦៨៤. ***វដំសកា***តិ រតនមយា កណ្ណិកា វដំសកាតិ អត្ថោ។ ***វាតធុតា***តិ មន្ទេន មាលុតេន ធូបយមានា។ ***វាតេន សម្បកម្បិតា***តិ វាតេន សមន្តតោ វិសេសតោ កម្បិតា ចលិតា។ អថ វា ***វដំសកា វាតធុតា, វាតេន សម្បកម្បិតា***តិ អវាតេរិតាបិ វាតេរិតាបិ យេ តេ វដំសកា កម្បិតា, តេសំ សុយ្យតិ និគ្ឃោសោតិ អត្ថយោជនា។

៦៨៥. ***វាតិ គន្ធោ ទិសា សព្ពា***តិ តស្សា តេ សិរស្មិំ ទិព្ពមាលាយ គន្ធោ វាយតិ សព្ពា ទិសា។ យថា កឹ? **រុក្ខោ មញ្ជូសកោ យថា**តិ, យថា នាម មញ្ជូសកោ រុក្ខោ សុបុប្ផិតោ អត្តនោ គន្ធេន ពហូនិ យោជនានិ ផរមានោ សព្ពា ទិសា វាយតិ, ឯវំ តវ សិរស្មិំ បិឡន្ធនមាលាយ គន្ធោតិ អត្ថោ។ សោ កិរ រុក្ខោ គន្ធមាទនេ បច្ចេកពុទ្ធានំ ឧបោសថករណមណ្ឌលមាឡកមជ្ឈេ តិដ្ឋតិ។ យត្តកានិ ទេវលោកេ ច មនុស្សលោកេ ច សុរភិកុសុមានិ, តានិ តស្ស សាខគ្គេសុ និព្ពត្តន្តិ។ តេន សោ អតិវិយ សុគន្ធោ ហោតិ។ ឯវំ តាយ ទេវតាយ បិឡន្ធនមាលាយ គន្ធោតិ។ តេន វុត្តំ “រុក្ខោ មញ្ជូសកោ យថា”តិ។

៦៨៦. យទិបិ តស្ស សគ្គស្ស ឆផស្សាយតនិកភាវតោ សព្ពានិបិ តត្ថ អារម្មណានិ បិយរូបានិយេវ, គន្ធរូបានំ បន សវិសេសានំ តស្សា ទេវតាយ លាភិភាវតោ “**ឃាយសេ តំ សុចិគន្ធំ, រូបំ បស្សសិ អមានុស**”ន្តិ វុត្តំ។

អថ ទេវតា ទ្វីហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ –

៦៨៧. “បភស្សរំ អច្ចិមន្តំ, វណ្ណគន្ធេន សំយុតំ;
អសោកបុប្ផមាលាហំ, ពុទ្ធស្ស ឧបនាមយិំ។

៦៨៨. “តាហំ កម្មំ ករិត្វាន, កុសលំ ពុទ្ធវណ្ណិតំ;
អបេតសោកា សុខិតា, សម្បមោទាមនាមយា”តិ។

៦៨៧. តត្ថ សុជោតបវាឡសង្ឃាតសន្និភស្ស កិញ្ចក្ខកេសរសមុទាយេន ភាណុរំសិជាលស្ស វិយ អសោកបុប្ផុត្តមស្ស តទា ឧបដ្ឋិតតំ សន្ធាយាហ **“បភស្សរំ អច្ចិមន្ត”**ន្តិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ តាយ ទេវតាយ អត្តនោ សុចរិតកម្មេ កថិតេ សបរិវារាយ តស្សា ធម្មំ ទេសេត្វា តតោ មនុស្សលោកំ អាគន្ត្វា ភគវតោ តំ បវត្តិំ កថេសិ។ ភគវា តំ អដ្ឋុប្បត្តិំ កត្វា សម្បត្តមហាជនស្ស ធម្មំ ទេសេសិ, សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្ថិកា អហោសីតិ។

បារិច្ឆត្តកវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ឥតិ បរមត្ថទីបនិយា ខុទ្ទក-អដ្ឋកថាយ វិមានវត្ថុស្មិំ

ទសវត្ថុបដិមណ្ឌិតស្ស តតិយស្ស បារិច្ឆត្តកវគ្គស្ស

អត្ថវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤. មញ្ជិដ្ឋកវគ្គោ

១. មញ្ជិដ្ឋកវិមានវណ្ណនា

មញ្ជិដ្ឋកវគ្គេ **មញ្ជិដ្ឋកេ វិមានស្មិ**ន្តិ មញ្ជិដ្ឋកវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តត្ថ អញ្ញតរោ ឧបាសកោ ភគវន្តំ និមន្តេត្វា អនន្តរវិមានេ វុត្តនយេនេវ មណ្ឌបំ សជ្ជេត្វា តត្ថ និសិន្នំ សត្ថារំ បូជេត្វា ទានំ ទេតិ។ តេន ច សមយេន អញ្ញតរា កុលទាសី អន្ធវនេ សុបុប្ផិតំ សាលរុក្ខំ ទិស្វា តត្ថ បុប្ផានិ គហេត្វា ហីរេហិ អាវុណិត្វា វដំសកេ កត្វា បុន ពហូនិ មុត្តបុប្ផានិ អគ្គបុប្ផានិ ច គហេត្វា នគរំ បវិដ្ឋា។ តស្មិំ មណ្ឌបេ យុគន្ធរបព្ពតកុច្ឆិំ ឱភាសយមានំ ពាលសូរិយំ វិយ ឆព្ពណ្ណពុទ្ធរំសិយោ វិស្សជ្ជេត្វា និសិន្នំ, ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នចិត្តា តេហិ បុប្ផេហិ បូជេន្តី វដំសកានិ អាសនស្ស សមន្តតោ ឋបេត្វា ឥតរានិ ច បុប្ផានិ ឱកិរិត្វា សក្កច្ចំ វន្ទិត្វា តិក្ខត្តុំ បទក្ខិណំ កត្វា អគមាសិ។ សា អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតិំសភវនេ និព្ពត្តិ, តត្ថ តស្សា រត្តផលិកមយំ វិមានំ, តស្ស ច បុរតោ សុវណ្ណវាលុកាសន្ថតភូមិភាគំ មហន្តំ សាលវនំ បាតុរហោសិ។ សា យទា វិមានតោ និក្ខមិត្វា សាលវនំ បវិសតិ, តទា សាលសាខា ឱនមិត្វា តស្សា ឧបរិ កុសុមានិ ឱកិរន្តិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេន ឧបគន្ត្វា ឥមាហិ គាថាហិ កតកម្មំ បុច្ឆិ –

៦៨៩. “មញ្ជិដ្ឋកេ វិមានស្មិំ, សោណ្ណវាលុកសន្ថតេ;
បញ្ចង្គិកេន តូរិយេន, រមសិ សុប្បវាទិតេ។

៦៩០. “តម្ហា វិមានា ឱរុយ្ហ, និម្មិតា រតនាមយា;
ឱគាហសិ សាលវនំ, បុប្ផិតំ សព្ពកាលិកំ។

៦៩១. “យស្ស យស្សេវ សាលស្ស, មូលេ តិដ្ឋសិ ទេវតេ;
សោ សោ មុញ្ចតិ បុប្ផានិ, ឱនមិត្វា ទុមុត្តមោ។

៦៩២. “វាតេរិតំ សាលវនំ, អាធុតំ ទិជសេវិតំ;
វាតិ គន្ធោ ទិសា សព្ពា, រុក្ខោ មញ្ជូសកោ យថា។

៦៩៣. “ឃាយសេ តំ សុចិគន្ធំ, រូបំ បស្សសិ អមានុសំ;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិក្ខ, កិស្ស កម្មស្សិទំ ផល”ន្តិ។

៦៨៩. តត្ថ **មញ្ជិដ្ឋកេ វិមានស្មិន្តិ** រត្តផលិកមយេ វិមានេ។ សិន្ទុវារកណវីរមកុលសទិសវណ្ណញ្ហិ ''មញ្ជិដ្ឋក''ន្តិ វុច្ចតិ។ **សោណ្ណវាលុកសន្ថតេ**តិ សមន្តតោ វិប្បកិណ្ណាហិ សុវណ្ណវាលុកាហិ សន្ថតភូមិភាគេ។ **រមសិ សុប្បវាទិតេ**តិ សុដ្ឋុ បវាទិតេន បញ្ចង្គិកេន តូរិយេន អភិរមសិ។

៦៩០. **និមិត្តា រតនាមយា**តិ តវ សុចរិតសិប្បិនា អភិនិម្មិតា រតនមយា វិមានា។ **ឱគាហសី**តិ បវិសសិ។ **សព្ពកាលិក**ន្តិ សព្ពកាលេ សុខំ សព្ពឧតុសប្បាយំ, សព្ពកាលេ បុប្ផនកំ វា។

៦៩២. **វាតេរិត**ន្តិ យថា បុប្ផានិ ឱកិរន្តិ, ឯវំ វាតេន ឦរិតំ ចលិតំ។ **អាធុត**ន្តិ មន្ទេន មាលុតេន សណិកសណិកំ វិធូបយមានំ។ **ទិជសេវិត**ន្តិ មយូរកោកិលាទិសកុណសង្ឃេហិ ឧបសេវិតំ។

ឯវំ ថេរេន បុដ្ឋា សា ទេវតា ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ –

៦៩៤
''អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, ទាសី អយិរកុលេ អហុំ;
ពុទ្ធំ និសិន្នំ ទិស្វាន, សាលបុប្ផេហិ ឱកិរិំ។

៦៩៥
''វដំសកញ្ច សុកតំ, សាលបុប្ផមយំ អហំ;
ពុទ្ធស្ស ឧបនាមេសិំ, បសន្នា សេហិ បាណិភិ។

៦៩៦
''តាហំ កម្មំ ករិត្វាន, កុសលំ ពុទ្ធវណ្ណិតំ;
អបេតសោកា សុខិតា, សម្បមោទាមនាមយា''តិ។

៦៩៤-៥. តត្ថ **អយិរកុលេ**តិ អយ្យកុលេ, សាមិកគេហេតិ អត្ថោ។ **អហុ**ន្តិ អហោសិំ។ **ឱកិរិ**ន្តិ បុប្ផេហិ វិប្បកិរិំ។ **ឧបនាមេសិ**ន្តិ បូជាវសេន ឧបនាមេសិំ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ សបរិវារាយ តស្សា ទេវតាយ ធម្មំ ទេសេត្វា មនុស្សលោកំ អាគន្ត្វា ភគវតោ តមត្ថំ និវេទេសិ។ ភគវា តំ អដ្ឋុប្បត្តិំ កត្វា សម្បត្តមហាជនស្ស ធម្មំ ទេសេសិ។ ទេសនា សទេវកស្ស លោកស្ស សាត្ថិកា អហោសីតិ។

មញ្ជិដ្ឋកវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. បភស្សរវិមានវណ្ណនា

បភស្សរវរវណ្ណនិភេតិ បភស្សរវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតិ។ តេន ច សមយេន រាជគហេ អញ្ញតរោ ឧបាសកោ មហាមោគ្គល្លានត្ថេរេ អភិប្បសន្នោ ហោតិ។ តស្សេកា ធីតា សទ្ធា បសន្នា, សាបិ ថេរេ គរុចិត្តីការពហុលា ហោតិ។ អថេកទិវសំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ រាជគហេ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ តំ កុលំ ឧបសង្កមិ។ សា ថេរំ ទិស្វា សោមនស្សជាតា អាសនំ បញ្ញាបេត្វា ថេរេ តត្ថ និសិន្នេ សុមនមាលាយ បូជេត្វា មធុរំ គុឡផាណិតំ ថេរស្ស បត្តេ អាកិរិ, ថេរោ អនុមោទិតុកាមោ និសីទិ។ សា យរាវាសស្ស ពហុកិច្ចតាយ អនោកាសតំ បវេទេត្វា ''អញ្ញស្មិំ ទិវសេ ធម្មំ សោស្សាមី''តិ ថេរំ វន្ទិត្វា ឧយ្យោជេសិ។ តទហេវ ច សា កាលំ កត្វា តាវតឹសេសុ និព្ពត្តិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ឧបសង្កមិត្វា ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ –

៦៩៧
''បភស្សរវរវណ្ណនិភេ, សុរត្តវត្ថវសនេ;
មហិទ្ធិកេ ចន្ទនរុចិរគត្តេ,
កា ត្វំ សុភេ ទេវតេ វន្ទសេ មមំ។

៦៩៨
''បល្លង្កោ ច តេ មហគ្ឃោ, នានារតនចិត្តិតោ រុចិរោ;
យត្ថ ត្វំ និសិន្នា វិរោចសិ, ទេវរាជារិវ នន្ទនេ វនេ។

៦៩៩
''កឹ ត្វំ បុរេ សុចរិតមាចរី ភទ្ទេ, កិស្ស កម្មស្ស វិបាកំ;
អនុភោសិ ទេវលោកស្មិំ, ទេវតេ បុច្ឆិតាចិក្ខ;
កិស្ស កម្មស្សិទំ ផល''ន្តិ។

៦៩៧. តត្ថ **បភស្សរវរវណ្ណនិភេ**តិ និភាតិ ទិព្ពតីតិ និភា, វណ្ណោវ និភា វណ្ណនិភា, អតិវិយ ឱភាសនតោ បភស្សរា ឆវិទោសាភាវេន វរា ឧត្តមា វណ្ណនិភា ឯតិស្សាតិ បភស្សរវរវណ្ណនិភា។ អាមន្តនវសេន ''បភស្សរវរ

វណ្ណនិភេ”តិ វុត្តំ។ **សុរត្តវត្ថវសនេ**តិ សុដ្ឋុ រត្តវត្ថនិវត្ថេ។ **ចន្ទនរុចិរគត្តេ**តិ ចន្ទនានុលិត្តំ វិយ រុចិរគត្តេ, គោសីតចន្ទនេន ពហលតរានុលិត្តំ វិយ សុវណ្ណមនុញ្ញសរីរវយវេតិ អត្ថោ, ចន្ទនានុលេបេន វា រុចិរគត្តេ។

ឯវំ ថេរេន បុដ្ឋា ទេវតា ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ –

៧០០. “បិណ្ឌាយ តេ ចរន្តស្ស, មាលំ ផាណិតញ្ច អទទំ ភន្តេ;
តស្ស កម្មស្សិទំ វិបាកំ, អនុភោមិ ទេវលោកស្មឹ។

៧០១. “ហោតិ ច មេ អនុតាបោ, អបរទ្ធំ ទុក្ខិតញ្ច មេ ភន្តេ;
សាហំ ធម្មំ នាស្សោសឹ, សុទេសិតំ ធម្មរាជេន។

៧០២. “តំ តំ វទាមិ ភទ្ទន្តេ, យស្ស មេ អនុកម្បិយោ កោចិ;
ធម្មេសុ តំ សមាទបេថ, សុទេសិតំ ធម្មរាជេន។

៧០៣. “យេសំ អត្ថិ សទ្ធា ពុទ្ធេ, ធម្មេ ច សង្ឃរតនេ;
តេ មំ អតិវិរោចន្តិ, អាយុនា យសសា សិរិយា។

៧០៤. “បតាបេន វណ្ណេន ឧត្តរិតរា, អញ្ញេ មហិទ្ធិកតរា មយា ទេវា”តិ។

៧០០. តត្ថ **មាល**ន្តិ សុមនបុប្ផំ។ **ផាណិត**ន្តិ ឧច្ឆុរសំ គហេត្វា កតផាណិតំ។

៧០១. អនុតាបោតិ វិប្បដិសារោ។ តស្ស ការណមាហ **“អបរទ្ធំ ទុក្ខិតញ្ច មេ ភន្តេ”**តិ ។ ឥទានិ តំ សរូបតោ ទស្សេតិ **“សាហំ ធម្មំ នាស្សោសិ”**ន្តិ, សា អហំ តទា តវ ទេសេតុកាមស្ស ធម្មំ ន សុណឹ។ កីទិសំ? **សុទេសិតំ ធម្មរាជេនា**តិ, សម្មាសម្ពុទ្ធេន អាទិកល្យាណាទិតាយ ឯកន្តនិយ្យានិកតាយ ច ស្វាខាតន្តិ អត្ថោ។

៧០២. តន្តិ តស្មា ធម្មរាជេន សុទេសិតត្តា អសវនស្ស ច មាទិសានំ អនុតាបហេតុភាវតោ។ **ត**ន្តិ តុវំ, តុម្ហន្តិ អត្ថោ។ **យស្សា**តិ យោ អស្ស។ **អនុកម្បិយោ**តិ អនុកម្បិតព្ពោ។ **កោចី**តិ យោ កោចិ។ **ធម្មេសូ**តិ សីលាទិធម្មេសុ។ “ធម្មេ ហី”តិ វា បាឋោ, សាសនធម្មេតិ អត្ថោ។ ហីតិ និបាតមត្តំ, វចនវិបល្លាសោ វា។ **ត**ន្តិ អនុកម្បិតព្ពបុគ្គលំ។ **សុទេសិត**ន្តិ សុដ្ឋុ ទេសិតំ។

៧០៣-៤. តេ មំ អតិវិរោចន្តីតិ តេ រតនត្តយេ បសន្នា ទេវបុត្តា មំ អតិក្កមិត្វា វិរោចន្តិ។ **បតាបេនា**តិ តេជសា អានុភាវេន។ **អញ្ញេ**តិ យេ អញ្ញេ។ **មយា**តិ និស្សក្កេ ករណវចនំ។ វណ្ណេន ឧត្តរិតរា មហិទ្ធិកតរា ច ទេវា, តេ រតនត្តយេ អភិប្បសន្នាយេវាតិ ទស្សេតិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

បភស្សរវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. នាគវិមានវណ្ណនា

អលង្កតា មណិកញ្ចនាចិតន្តិ នាគវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា ពារាណសិយំ វិហរតិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ។ តេន សមយេន ពារាណសិវាសិនី ឯកា ឧបាសិកា សទ្ធា បសន្នា សីលាចារសម្បន្នា ភគវន្តំ ឧទ្දិស្ស វត្ថយុគំ វាយាបេត្វា សុបរិធោតំ ការាបេត្វា ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ បាទមូលេ ឋបេត្វា ឯវមាហ “បដិគ្គណ្ហាតុ, ភន្តេ ភគវា, ឥមំ វត្ថយុគំ អនុកម្បំ ឧបាទាយ យំ មម អស្ស ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយា”តិ។ ភគវា តំ បដិគ្គហេត្វា តស្សា ឧបនិស្សយសម្បត្តិំ ទិស្វា ធម្មំ ទេសេសិ, សា ទេសនាវសានេ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិត្វា ភគវន្តំ វន្ទិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា គេហំ អគមាសិ។ សា ន ចិរស្សេវ កាលំ កត្វា តាវតឹសេសុ ឧប្បន្នា សក្កស្ស ទេវរាជស្ស បិយា អហោសិ វល្លភា យសុត្តរា នាម នាមេន។ តស្សា បុញ្ញានុភាវេន ហេមជាលសញ្ឆន្នោ កុញ្ជរវរោ និព្ពត្តិ, តស្ស ច ខន្ធេ មណិមយោ មណ្ឌបោ, មជ្ឈេ សុបញ្ញត្តរតនបល្លង្កោ និព្ពត្តិ, ទ្វីសុ ទន្តេសុ ចស្ស កមលកុវលយុជ្ជលា រមណីយា ទ្វេ បោក្ខរណិយោ បាតុរហេសុំ។ តត្ថ បទុមកណ្ណិកាសុ ឋិតា ទេវធីតា បគ្គហិតបញ្ចង្គិកតូរិយា នច្ចន្តិ ចេវ គាយន្តិ ច។

សត្ថា ពារាណសិយំ យថាភិរន្តំ វិហរិត្វា យេន សាវត្ថិ តេន ចារិកំ បក្កាមិ។ អនុបុព្ពេន សាវត្ថឹ បត្វា តត្រ សុទំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ សា ទេវតា អត្តនា អនុភុយ្យមានំ ទិព្ពសម្បត្តិំ ឱលោកេត្វា តស្សា ការណំ ឧបធារេន្តី “សត្ថុ វត្ថយុគទានការណ”ន្តិ ញត្វា សញ្ជាតសោមនស្សា ភគវតិ បសាទពហុមានា វន្ទិតុកាមា អភិក្កន្តាយ រត្តិយា ហត្ថិក្ខន្ធវរគតា អាកាសេន អាគន្ត្វា តតោ ឱតរិត្វា

ភគវន្តំ វន្ទិត្វា អញ្ជលិំ បគ្គយ្ហ ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ តំ អាយស្មា វង្គីសោ ភគវតោ អនុញ្ញាយ ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ –

៧០៥. “អលង្កតា មណិកញ្ចនាចិតំ, សោវណ្ណជាលចិតំ មហន្តំ;
អភិរុយ្ហ គជវរំ សុកប្បិតំ, ឥធាគមា វេហាយសំ អន្តលិក្ខេ។

៧០៦. “នាគស្ស ទន្តេសុ ទុវេសុ និម្មិតា, អច្ឆោទកា បទុមិនិយោ សុផុល្លា;
បទុមេសុ ច តូរិយគណា បភិជ្ជរេ, ឥមា ច នច្ចន្តិ មនោហរាយោ។

៧០៧. “ទេវិទ្ធិបត្តាសិ មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

៧០៥. តត្ថ **អលង្កតា**តិ សព្ពាភរណវិភូសិតា។ **មណិកញ្ចនាចិត**ន្តិ តេហិ ទិព្ពមានេហិ មណិសុវណ្ណេហិ អាចិតំ។ **សោវណ្ណជាលចិត**ន្តិ ហេមជាលសញ្ឆន្នំ។ **មហន្ត**ន្តិ វិបុលំ។ **សុកប្បិត**ន្តិ គមនសន្នាហវសេន សុដ្ឋុ សន្នទ្ធំ។ **វេហាយស**ន្តិ វេហាយសភូតេ ហត្ថិបិដ្ឋេ។ **អន្តលិក្ខេ**តិ អាកាសេ, “អលង្កតមណិកញ្ចនាចិត”ន្តិបិ បាឋោ។ អយញ្ហេត្ថ សង្ខេបត្ថោ – ទេវតេ, ត្វំ សព្ពាលង្ការេហិ អលង្កតា អលង្កតមណិកញ្ចនាចិតំ, អតិវិយ ទិព្ពមានេហិ មណីហិ កញ្ចនេហិ ច អលង្ករណវសេន ខចិតំ, ហេមជាលេហិ កុម្ភាលង្ការាទិភេទេហិ ហត្ថាលង្ការេហិ ចិតំ អាមុត្តំ មហន្តំ អតិវិយ ព្រហន្តំ ឧត្តមំ គជំ អារុយ្ហ ហត្ថិបិដ្ឋិយា និសិន្នា អាកាសេនេវ ឥធ អម្ហាកំ សន្តិកំ អាគតាតិ។

៧០៦. **នាគស្ស ទន្តេសុ ទុវេសុ និម្មិតា**តិ ឯរាវណស្ស វិយ នាគរាជស្ស ឥមស្ស ទ្វីសុ ទន្តេសុ ទ្វេ បោក្ខរណិយោ សុចរិតសិប្បិនា សុដ្ឋុ វិរចិតា។ **តូរិយគណា**តិ បញ្ចង្គិកតូរិយសមូហា។ **បភិជ្ជរេ**តិ ទ្វាទសន្នំ លយភេទានំ វសេន បភេទំ គច្ឆន្តិ។ “បវជ្ជរេ”តិ ច បឋន្តិ, បការេហិ វាទីយន្តីតិ អត្ថោ។

ឯវំ ថេរេន បុដ្ឋា ទេវតា ឥមាហិ គាថាហិ វិស្សជ្ជេសិ –

៧០៨. “ពារាណសិយំ ឧបសង្កមិត្វា, ពុទ្ធស្សហំ វត្ថយុគំ អទាសឹ;
បាទានិ វន្ទិត្វា ឆមា និសីទឹ, វិត្តា ចហំ អញ្ជលិកំ អកាសឹ។

៧០៩. “ពុទ្ធោ ច មេ កញ្ចនសន្និភត្តចោ, អទេសយិ សមុទយទុក្ខនិច្ចតំ;
អសង្ខតំ ទុក្ខនិរោធសស្សតំ, មគ្គំ អទេសយិ យតោ វិជានិសំ។

៧១០. “អប្បាយុកី កាលកតា តតោ ចុតា, ឧបបន្នា តិទសគណំ យសស្សិនី;
សក្កស្សហំ អញ្ញតរា បជាបតិ, យសុត្តរា នាម ទិសាសុ វិស្សុតា”តិ។

៧០៨-៩. តត្ថ **ឆមា**តិ ភូមិយំ។ ភុម្មត្ថេ ហិ ឥទំ បច្ចត្តវចនំ។ **វិត្តា**តិ តុដ្ឋា។ **យតោ**តិ យតោ សត្ថុ សាមុក្កំសិកធម្មទេសនតោ។ **វិជានិស**ន្តិ ចត្តារិ អរិយសច្ចានិ បដិវិជ្ឈិំ។

៧១០. **អប្បាយុកី**តិ “ឦទិសំ នាម ឧឡារំ បុញ្ញំ កត្វា ន តយា ឯតស្មឹ ទុក្ខពហុលេ មនុស្សត្តភាវេ ឯវំ ឋាតព្ព”ន្តិ សញ្ជាតាភិសន្ធិនា វិយ បរិក្ខយំ គតេន កម្មុនា អប្បាយុកា សមានា។ **អញ្ញតរា បជាបតី**តិ សោឡសសហស្សានំ មហេសីនំ អញ្ញតរា។ **ទិសាសុ វិស្សុតា**តិ ទ្វីសុ ទេវលោកេសុ សព្ពទិសាសុ បាកដា បញ្ញាតា។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

នាគវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤. អលោមវិមានវណ្ណនា

អភិក្កន្តេន វណ្ណេនាតិ អលោមវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា ពារាណសិយំ ឥសិបតនេ មិគទាយេ វិហរន្តោ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ ពារាណសឹ បិណ្ឌាយ បាវិសិ ។ តត្ថេកា អលោមា នាម ទុគ្គតិត្ថី ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នចិត្តា អញ្ញំ ទាតព្ពំ អបស្សន្តី “ឦទិសម្បិ ភគវតោ ទិន្នំ មយ្ហំ មហប្ផលំ ភវិស្សតី”តិ ចិន្តេត្វា បរិភិន្នវណ្ណំ អលោណំ សុក្ខកុម្មាសំ ឧបនេសិ, ភគវា បដិគ្គហេសិ។ សា តំ ទានំ អារម្មណំ កត្វា សោមនស្សំ បវេទេសិ, សា អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតិំសេសុ និព្ពត្តិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ –

៧១១“អភិក្កន្តេន វណ្ណេន...បេ.... វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ –
បុច្ឆិ។ សាបិ តស្ស ព្យាកាសិ, តំ ទស្សេតុំ –

៧១៤“សា ទេវតា អត្តមនា...បេ.... យស្ស កម្មស្សិទំ ផល”ន្តិ។ – វុត្តំ;
៧១៥“អហញ្ច ពារាណសិយំ, ពុទ្ធស្សាទិច្ចពន្ធុនោ;
អទាសិំ សុក្ខកុម្មាសំ, បសន្នា សេហិ បាណិភិ។

៧១៦“សុក្ខាយ អលោណិកាយ ច, បស្ស ផលំ កុម្មាសបិណ្ឌិយា;
អលោមំ សុខិតំ ទិស្វា, កោ បុញ្ញំ ន ករិស្សតិ។

៧១៧“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ...បេ.... វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។
៧១៦. តត្ថ **អលោមំ សុខិតំ ទិស្វា**តិ អលោមម្បិ នាម សុក្ខកុម្មាសមត្តំ ទត្វា ឯវំ ទិព្ពសុខេន សុខិតំ ទិស្វា។ **កោ បុញ្ញំ ន ករិស្សតី**តិ កោ នាម អត្តនោ ហិតសុខំ ឥច្ឆន្តោ បុញ្ញំ ន ករិស្សតីតិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

អលោមវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥. កញ្ជិកទាយិកាវិមានវណ្ណនា

អភិក្កន្តេន វណ្ណេនាតិ កញ្ជិកទាយិកាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា អន្ធកវិន្ទេ វិហរតិ។ តេន ច សមយេន ភគវតោ កុច្ឆិយំ វាតរោគោ ឧប្បជ្ជិ។ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ “គច្ឆ ត្វំ អានន្ទ, បិណ្ឌាយ ចរិត្វា មយ្ហំ ភេសជ្ជត្ថំ កញ្ជិកំ អាហរា”តិ។ “ឯវំ ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បដិស្សុណិត្វា មហារាជទត្តិយំ បត្តំ គហេត្វា អត្តនោ ឧបដ្ឋាកវេជ្ជស្ស និវេសនទ្វារេ អដ្ឋាសិ។ តំ ទិស្វា វេជ្ជស្ស ភរិយា បច្ចុគ្គន្ត្វា វន្ទិត្វា បត្តំ គហេត្វា ថេរំ បុច្ឆិ “កីទិសេន វោ, ភន្តេ, ភេសជ្ជេន អត្ថោ”តិ។ សា កិរ ពុទ្ធិសម្បន្នា “ភេសជ្ជេន បយោជនេ សតិ ថេរោ ឥធាគច្ឆតិ, ន ភិក្ខត្ថ”ន្តិ សល្លក្ខេសិ។ “កញ្ជិកេនា”តិ ច វុត្តេ “ន យិទំ ភេសជ្ជំ មយ្ហំ អយ្យស្ស, តថា ហេស ភគវតោ បត្តោ, ហន្ទាហំ លោកនាថស្ស អនុច្ឆវិកំ កញ្ជិកំ សម្បាទេមី”តិ សោមនស្សជាតា សញ្ជាតពហុមានា ពទរយូសេន យាគុំ សម្បាទេត្វា បត្តំ បូរេត្វា តស្ស បរិវារភាវេន អញ្ញញ្ច ភោជនំ បដិយាទេត្វា បេសេសិ។ តំ បរិភុត្តមត្តស្សេវ ភគវតោ សោ អាពាធោ វូបសមិ។ សា អបរេន សមយេន កាលំ កត្វា តាវតីំសេសុ ឧប្បជ្ជិត្វា មហតិំ ទិព្ពសម្បត្តិំ អនុភវន្តី មោទតិ។ អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តំ អច្ឆរាសហស្សបរិវារេន វិចរន្តិំ ទិស្វា តាយ កតកម្មំ ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ –

៧១៨“អភិក្កន្តេន វណ្ណេន ...បេ.... វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ –
សាបិ ព្យាកាសិ។

៧២១“សា ទេវតា អត្តមនា...បេ.... យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។
៧២៣“អហំ អន្ធកវិន្ទម្ហិ, ពុទ្ធស្សាទិច្ចពន្ធុនោ;
អទាសិំ កោលសម្បាកំ, កញ្ជិកំ តេលធូបិតំ។

៧២៤“បិប្ផល្យា លសុណេន ច, មិស្សំ លាមញ្ជកេន ច;
អទាសិំ ឧជុភូតេសុ, វិប្បសន្នេន ចេតសា។

៧២៥“យា មហេសិត្តំ ការេយ្យ, ចក្កវត្តិស្ស រាជិនោ;
នារី សព្ពង្គកល្យាណី, ភត្តុ ចានោមទស្សិកា;
ឯកស្ស កញ្ជិកទានស្ស, កលំ នាគ្ឃតិ សោឡសិំ។

៧២៦“សតំ និក្ខា សតំ អស្សា, សតំ អស្សតរីរថា;
សតំ កញ្ញាសហស្សានិ, អាមុត្តមណិកុណ្ឌលា;
ឯកស្ស កញ្ជិកទានស្ស, កលំ នាគ្ឃន្តិ សោឡសិំ។

៧២៧“សតំ ហេមវតា នាគា, ឦសាទន្តា ឧរូឡ្ហវា;
សុវណ្ណកច្ឆា មាតង្គា, ហេមកប្បនវាសសា,
ឯកស្ស កញ្ជិកទានស្ស, កលំ នាគ្ឃន្តិ សោឡសិំ។

៧២៨“ចតុន្នមបិ ទីបានំ, ឥស្សរំ យោធ ការយេ;
ឯកស្ស កញ្ជិកទានស្ស, កលំ នាគ្ឃតិ សោឡសិ”ន្តិ។

៧២៣-៤. តត្ថ **អទាសិ កោលសម្បាបកំ, កញ្ចិកំ តេលធូបិតន្តិ** ពទរមោទកកសាវេ ចតុ
គុណោទកសមោទិតេ បាកេន ចតុត្ថភាគាវសិដ្ឋេ យាគុំ បចិត្វា តំ តិកដុកអជមោទហិង្គុជីរកលសុណាទីហិ កដុកភណ្ឌេហិ អភិសង្ខរិត្វា សុធូបិតំ កត្វា លាមញ្ចកន្ទំ គាហាបេត្វា បសន្នចិត្តេន ភគវតោ បត្តេ អាកិរិត្វា សត្ថារំ ឧទ្ទិសិត្វា អទាសិ, ថេរស្ស ហត្ថេ បតិដ្ឋបេសិន្តិ ទស្សេតិ។ តេនាហ –

“បិប្ផល្យា លសុណេន ច, មិស្សំ លាមញ្ចកេន ច;
អទាសិ ឧជុភូតស្មិំ, វិប្បសន្នេន ចេតសា”តិ។

សេសំ វុត្តនយមេវ។

ឯវំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ តាយ ទេវតាយ អត្តនា សមុបចិតសុចរិតកម្មេ អាវិកតេ សបរិវារាយ តស្សា ធម្មំ ទេសេត្វា មនុស្សលោកំ អាគន្ត្វា តំ បវត្តិំ ភគវតោ អារោចេសិ។ ភគវា តមត្ថំ អដ្ឋុប្បត្តិំ កត្វា ចតុបរិសមជ្ឈេ ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្ថិកា អហោសីតិ។

កញ្ចិកទាយិកាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៦. វិហារវិមានវណ្ណនា

អភិក្កន្តេន វណ្ណេនាតិ វិហារវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន វិសាខា មហាឧបាសិកា អញ្ញតរស្មិំ ឧស្សវទិវសេ ឧយ្យានេ វិចរណត្ថំ សហាយិកាហិ បរិជនេន ច ឧស្សាហិតា សុន្ហាតានុលិត្តា សុភោជនំ ភុញ្ជិត្វា មហាលតាបសាធនំ បិឡន្ធិត្វា បញ្ចមត្តេហិ សហាយិកាសតេហិ បរិវុតា មហន្តេន តស្សិរិយេន មហតា បរិច្ឆេទេន គេហតោ និក្ខម្ម ឧយ្យានំ ឧទ្ទិស្ស គច្ឆន្តី ចិន្តេសិ “ពាលទារិកាយ វិយ កឹ មេ មោឃកីឡិតេន, ហន្ទាហំ វិហារំ គន្ត្វា ភគវន្តំ មនោភាវនីយេ ច អយ្យេ វន្ទិស្សាមិ, ធម្មញ្ច សោស្សាមី”តិ វិហារំ គន្ត្វា ឯកមន្តេ ឋត្វា មហាលតាបិឡន្ធនំ ឱមុញ្ចិត្វា តំ ទាសិយា ហត្ថេ ទត្វា ភគវន្តំ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ តស្សា ភគវា ធម្មំ ទេសេសិ។

សា ធម្មំ សុត្វា ភគវន្តំ វន្ទិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា មនោភាវនីយេ ច ភិក្ខូ វន្ទិត្វា វិហារតោ និក្ខមិត្វា ថោកំ គន្ត្វា ទាសី អាហ “ហន្ទ ជេ អាភរណំ បិឡន្ធិស្សាមី”តិ។ សា តំ ភណ្ឌិកំ កត្វា ពន្ធិត្វា វិហារេ ឋបេត្វា តហំ តហំ វិចរិត្វា គមនកាលេ វិស្សរិត្វា គតត្តា “វិស្សរិតំ មយា, តិដ្ឋ អយ្យេ អាហរិស្សាមី”តិ និវត្តិតុកាមា អហោសិ។ វិសាខា “សចេ ជេ វិហារេ ឋបេត្វា វិស្សរិតំ, តស្ស វិហារស្សេវ អត្ថាយ តំ បរិច្ចជិស្សាមី”តិ វិហារំ គន្ត្វា ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា អត្តនោ អធិប្បាយំ បវេទេន្តី “វិហារំ, ភន្តេ, ការេស្សាមិ, អធិវាសេតុ មេ ភគវា អនុកម្បំ ឧបាទាយា”តិ អាហ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។

សា តំ បិឡន្ធនំ សតសហស្សាធិកនវកោដិអគ្ឃនកំ វិស្សជ្ជេត្វា អាយស្មតា មហាមោគ្គល្លានេន នវកម្មាធិដ្ឋាយកេន សុវិភត្តភិត្តិថម្ភតុលាគោបានសិកណ្ណិកទ្វារពាហវាតបាន សោបានាទិគេហាវយវំ មនោហរំ សុវិកប្បិតកដ្ឋកម្មរមណីយំ សុបរិកម្មកតសុធាកម្មំ មនុញ្ញំ សុវិរចិតមាលាកម្មលតាកម្មាទិចិត្តកម្មវិចិត្តំ សុបរិនិដ្ឋិតមណិកុដ្ដិម សទិសភូមិតលំ ទេវវិមានសទិសំ ហេដ្ឋាភូមិយំ បញ្ច គព្ភសតានិ, ឧបរិភូមិយំ បញ្ច គព្ភសតានីតិ គព្ភសហស្សបដិមណ្ឌិតំ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច វសនានុច្ឆវិកំ មហន្តំ បាសាទំ តស្ស បរិវារបាសាទសហស្សញ្ច តេសំ បរិវារភាវេន កុដិមណ្ឌបចង្កមនាទីនិ ច ការេន្តី នវហិ មាសេហិ វិហារំ និដ្ឋាបេសិ។ បរិនិដ្ឋិតេ ច វិហារេ នវហេវ ហិរញ្ញកោដីហិ វិហារមហំ ការេន្តី បញ្ចមត្តេហិ សហាយិកាសតេហិ សទ្ធិំ បាសាទំ អភិរុហិត្វា តស្ស សម្បត្តិំ ទិស្វា សោមនស្សជាតា សហាយិកា អាហ “ឥមំ ឯវរូបំ បាសាទំ ការេន្តិយា យំ មយា បុញ្ញំ បសុតំ, តំ អនុមោទថ, បត្តិទានំ វោ ទម្មី”តិ។ “អហោ សាធុ អហោ សាធូ”តិ បសន្នចិត្តា សព្ពាបិ អនុមោទឹសុ។

តត្ថ អញ្ញតរា ឧបាសិកា វិសេសតោ តំ បត្តិទានំ មនសាកាសិ។ សា ន ចិរស្សេវ កាលំ កត្វា តាវតឹសេសុ និព្ពត្តិ។ តស្សា បុញ្ញានុភាវេន អនេកកូដាគារបាការឧយ្យានបោក្ខរណិអាទិបដិមណ្ឌិតំ សោឡសយោជនាយាមវិត្ថារព្ពេធំ អត្តនោ បភាយ យោជនសតំ ផរន្តំ អាកាសចារិ មហន្តំ វិមានំ បាតុរហោសិ។ សា គច្ឆន្តីបិ អច្ឆរាសហស្សបរិវារា សហ វិមានេន គច្ឆតិ។ វិសាខា បន មហាឧបាសិកា វិបុលបរិច្ចាគតាយ សទ្ធាសម្បត្តិយា ច និម្មានរតីសុ និព្ពត្តិត្វា សុនិម្មិតទេវរាជស្ស អគ្គមហេសិភាវំ សម្បាបុណិ។ អថាយស្មា អនុរុទ្ធោ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តំ វិសាខាយ សហាយិកំ តាវតឹសភវនេ ឧប្បន្នំ ទិស្វា –

៧២៩អភិក្កន្តេន វណ្ណេន, យា ត្វំ តិដ្ឋសិ ទេវតេ;
ឱភាសេន្តី ទិសា សព្ពា, ឱសធី វិយ តារកា។

៧៣០“កស្សា តេ នច្ចមានាយ, អង្គមង្គេហិ សព្ពសោ;
ទិព្ពា សទ្ទា និច្ឆរន្តិ, សវនីយា មនោរមា។

៧៣១“កស្សា តេ នច្ចមានាយ, អង្គមង្គេហិ សព្ពសោ;
ទិព្ពា គន្ធា បវាយន្តិ, សុចិគន្ធា មនោរមា។

៧៣២“វិវត្តមានា កាយេន, យា វេណីសុ បិឡន្ធនា;
តេសំ សុយ្យតិ និគ្ឃោសោ, តូរិយេ បញ្ចង្គិកេ យថា។

៧៣៣“វដំសកា វាតធុតា, វាតេន សម្បកម្បិតា;
តេសំ សុយ្យតិ និគ្ឃោសោ, តូរិយេ បញ្ចង្គិកេ យថា។

៧៣៤“យាបិ តេ សិរស្មិំ មាលា, សុចិគន្ធា មនោរមា;
វាតិ គន្ធោ ទិសា សព្ពា, រុក្ខោ មញ្ជូសកោ យថា។

៧៣៥“ឃាយសេ តំ សុចិគន្ធំ, រូបំ បស្សសិ អមានុសំ;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិក្ខ, កិស្ស កម្មស្សិទំ ផល”ន្តិ។ –

ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ។ សាបិ តស្ស ឯវំ ព្យាកាសិ –

៧៣៦“សាវត្ថិយំ មយ្ហំ សខី ភទន្តេ, សង្ឃស្ស ការេសិ មហាវិហារំ;
តត្ថប្បសន្នា អហមានុមោទឹ, ទិស្វា អគារញ្ច បិយញ្ច មេតំ។

៧៣៧“តាយេវ មេ សុទ្ធនុមោទនាយ, លទ្ធំ វិមានព្ភុតទស្សនេយ្យំ;
សមន្តតោ សោឡសយោជនានិ, វេហាយសំ គច្ឆតិ ឥទ្ធិយា មម។

៧៣៨“កូដាគារា និវេសា មេ, វិភត្តា ភាគសោ មិតា;
ទទ្ទល្លមានា អាភន្តិ, សមន្តា សតយោជនំ។

៧៣៩“បោក្ខរញ្ញោ ច មេ ឯត្ថ, បុថុលោមនិសេវិតា;
អច្ឆោទកា វិប្បសន្នា, សោណ្ណវាលុកសន្ថតា។

៧៤០“នានាបទុមសញ្ឆន្នា, បុណ្ឌរីកសមោតតា;
សុរភី សម្បវាយន្តិ, មនុញ្ញា មាលុតេរិតា។

៧៤១“ជម្ពុយោ បនសា តាលា, នាឡិកេរវនានិ ច;
អន្តោនិវេសនេ ជាតា, នានារុក្ខា អរោបិមា។

៧៤២“នានាតូរិយសង្ឃុដ្ឋំ, អច្ឆរាគណឃោសិតំ;
យោបិ មំ សុបិនេ បស្សេ, សោបិ វិត្តោ សិយា នរោ។

៧៤៣“ឯតាទិសំ អព្ភុតទស្សនេយ្យំ, វិមានំ សព្ពសោ បភំ;
មម កម្មេហិ និព្ពត្តំ, អលំ បុញ្ញានិ កាតវេ”តិ។

៧៣៦. តត្ថ **សាវត្ថិយំ មយ្ហំ សខី ភទន្តេ, សង្ឃស្ស ការេសិ មហាវិហារ**ន្តិ ភន្តេ អនុរុទ្ធ , សាវត្ថិយា សមីបេ បាចីនបស្សេ មយ្ហំ មម សក្ខី សហាយិកា វិសាខា មហាឧបាសិកា អាគតាគតំ ចាតុទ្ទិសំ ភិក្ខុសង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស នវហិរញ្ញកោដិបរិច្ចាគេន បុព្ពារាមំ នាម មហន្តំ វិហារំ ការេសិ។ **តត្ថប្បសន្នា អហមានុមោទិ**ន្តិ តស្មិំ វិហារេ កតបរិយោសិតេ សង្ឃស្ស និយ្យាទិយមានេ តាយ កតេ បត្តិទានេ “អហោ ឋានេ វត បរិច្ចាគោ កតោ”តិ បសន្នា រតនត្តយេ កម្មផលេ ច សញ្ជាតបសាទា អហំ អនុមោទឹ។ វត្ថុវសេន តស្សា អនុមោទនាយ ឧឡារភាវំ ទស្សេតុំ “**ទិស្វា អគារញ្ច បិយញ្ច មេត**”ន្តិ អាហ។ សហស្សគព្ភំ អតិវិយ រមណីយំ ទេវវិមានសទិសំ តញ្ច អគារំ មហន្តំ បាសាទំ បិយញ្ច មេ ពុទ្ធប្បមុខំ សង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស តាទិសំ មហន្តំ ធនបរិច្ចាគំ ទិស្វា អនុមោទិន្តិ យោជនា។

៧៣៧. **តាយេវ មេ សុទ្ធនុមោទនាយា**តិ យថាវុត្តាយ ទេយ្យធម្មបរិច្ចាគាភាវេន សុទ្ធាយ កេវលាយ អនុមោទនាយេវ។ **លទ្ធំ វិមានព្ភុតទស្សនេយ្យ**ន្តិ មយ្ហំ បុព្ពេ ឲ្លទិសស្ស អភូតបុព្ពតាយ អព្ភុតំ ស មន្តភទ្ទកភាវេន អតិវិយ សុរូបតាយ ច ទស្សនេយ្យំ ឥមំ វិមានំ លទ្ធំ អធិគតំ។ ឯវំ តស្ស វិមានស្ស អភិរូបតំ ទស្សេត្វា ឥទានិ បមាណមហត្តំ បភាវមហត្តំ ឧបភោគវត្ថុមហត្តញ្ច ទស្សេតុំ "**សមន្តតោ សោឡស យោជនានី**"តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ **ឥទ្ធិយា មមា**តិ មម បុញ្ញិទ្ធិយា។

៧៣៩. **ពោក្ខរញ្ញោ**តិ បោក្ខរណិយោ។ **បុថុលោមនិសេវិតា**តិ ទិព្ពមច្ឆេហិ ឧបសេវិតា។

៧៤០. **នានាបទុមសញ្ឆន្នា**តិ សតបត្តសហស្សបត្តាទិភេទេហិ នានាវិធេហិ រត្តបទុមេហិ រត្តកមលេហិ ច សញ្ឆាទិតា។ **បុណ្ឌរីកសមោតតា**តិ នានាវិធេហិ សេតកមលេហិ សមន្តតោ អវតតា, នានារុក្ខា អរោបិមា សុរភី សម្បវាយន្តីតិ យោជនា។

៧៤២. **សោបី**តិ សោ សុបិនទស្សាវីបិ។ **វិត្តោ**តិ តុដ្ឋោ។

៧៤៣. **សព្ពសោ បភ**ន្តិ សមន្តតោ ឱភាសមានំ។ **កម្មេ ហី**តិ កម្មនិមិត្តំ។ **ហី**តិ និបាតមត្តំ។ ចេតនានំ វា អបរាបរុប្បត្តិយា ពហុភាវតោ "កម្មេហី"តិ វុត្តំ។ **អល**ន្តិ យុត្តំ។ **កាតវេ**តិ កាតុំ។

ឥទានិ ថេរោ វិសាខាយ និព្ពត្តដ្ឋានំ កថាបេតុកាមោ ឥមំ គាថមាហ –

៧៤៤. "តាយេវ តេ សុទ្ធនុមោទនាយ,
លទ្ធំ វិមានព្ភុតទស្សនេយ្យំ;
យា ចេវ សា ទានមទាសិ នារី,
តស្សា គតី ព្រូហិ កុហឹ ឧប្បន្នា សា"តិ។

៧៤៤. តត្ថ **យា ចេវ សា ទានមទាសិ នារី**តិ យស្ស ទានស្ស អនុមោទនាយ ត្វំ ឲ្លទិសំ សម្បត្តឹ បដិលភិ, តំ ទានំ យា ចេវ សា នារី អទាសីតិ វិសាខំ មហាឧបាសិកំ សន្ធាយ វទតិ។ តាយ ឯវ ទេវតាយ តស្សា សម្បត្តឹ កថាបេតុកាមោ អាហ "តស្សា គតី ព្រូហិ កុហឹ ឧប្បន្នា សា"តិ។ **តស្សា គតិ**ន្តិ តាយ និព្ពត្តទេវគតឹ។

ឥទានិ ថេរេន បុច្ឆិតមត្ថំ ទស្សេន្តី អាហ –

៧៤៥. "យា សា អហុ មយ្ហំ សខី ភទន្តេ, សង្ឃស្ស ការេសិ មហាវិហារំ;
វិញ្ញាតធម្មា សា អទាសិ ទានំ, ឧប្បន្នា និម្មានរតីសុ ទេវេសុ។

៧៤៦. "បជាបតី តស្ស សុនិម្មិតស្ស,
អចិន្តិយោ កម្មវិបាក តស្សា;
យមេតំ បុច្ឆសិ 'កុហឹ ឧប្បន្នា សា'តិ,
តំ តេ វិយាកាសឹ អនញ្ញថា អហ"ន្តិ។

៧៤៥. តត្ថ **វិញ្ញាតធម្មា**តិ វិញ្ញាតសាសនធម្មា, បដិវិទ្ធចតុសច្ចធម្មាតិ អត្ថោ។

៧៤៦. **សុនិម្មិតស្សា**តិ សុនិម្មិតស្ស ទេវរាជស្ស។ **អចិន្តិយោ កម្មវិបាក តស្សា**តិ វិភត្តិលោបំ កត្វា និទ្ទេសោ, តស្សា មម សខិយា និម្មានរតីសុ និព្ពត្តាយ កម្មវិបាកោ បុញ្ញកម្មស្ស វិបាកភូតា ទិព្ពសម្បត្តិ អចិន្តិយា អប្បមេយ្យាតិ អត្ថោ។ **អនញ្ញថា**តិ អវិបរីតំ យថាសភាវតោ។ កថំ បនាយំ តស្សា សម្បត្តឹ អញ្ញាសីតិ? សុភទ្ទា វិយ ភទ្ទាយ, វិសាខាបិ ទេវធីតា ឥមិស្សា សន្តិកំ អគមាសិ។

ឥទានិ ទេវធីតា ថេរំ អញ្ញេសម្បិ ទានសមាទបនេ និយោជេន្តី ឥមាហិ គាថាហិ ធម្មំ ទេសេសិ –

៧៤៧. "តេនហញ្ញេបិ សមាទបេថ, សង្ឃស្ស ទានានិ ទទាថ វិត្តា;
ធម្មញ្ច សុណាថ បសន្នមានសា, សុទុល្លភោ លទ្ធោ មនុស្សលាភោ។

៧៤៨. "យំ មគ្គំ មគ្គាធិបតី អទេសយិ, ព្រហ្មស្សរោ កញ្ចនសន្និភត្តចោ;
សង្ឃស្ស ទានានិ ទទាថ វិត្តា, មហប្ផលា យត្ថ ភវន្តិ ទក្ខិណា។

៧៤៩.យេ បុគ្គលា អដ្ឋ សតំ បសត្ថា, ចត្តារិ ឯតានិ យុគានិ ហោន្តិ;
តេ ទក្ខិណេយ្យា សុគតស្ស សាវកា, ឯតេសុ ទិន្នានិ មហប្ផលានិ។

៧៥០.“ចត្តារោ ច បដិបន្នា, ចត្តារោ ច ផលេ ឋិតា;
ឯស សង្ឃោ ឧជុភូតោ, បញ្ញាសីលសមាហិតោ។

៧៥១.“យជមានានំ មនុស្សានំ, បុញ្ញបេក្ខាន បាណិនំ;
ករោតំ ឱបធិកំ បុញ្ញំ, សង្ឃេ ទិន្នំ មហប្ផលំ។

៧៥២.“ឯសោ ហិ សង្ឃោ វិបុលោ មហគ្គតោ, ឯសប្បមេយ្យោ ឧទធីវ សាគរោ;
ឯតេ ហិ សេដ្ឋា នរវីរសាវកា, បភង្ករា ធម្មមុទីរយន្តិ។

៧៥៣.“តេសំ សុទិន្នំ សុហុតំ សុយិដ្ឋំ, យេ សង្ឃមុទ្ទិស្ស ទទន្តិ ទានំ;
សា ទក្ខិណា សង្ឃគតា បតិដ្ឋិតា, មហប្ផលា លោកវិទូន វណ្ណិតា។

៧៥៤.“ឯតាទិសំ យញ្ញមនុស្សរន្តា, យេ វេទជាតា វិចរន្តិ លោកេ;
វិនេយ្យ មច្ឆេរមលំ សមូលំ, អនិន្ទិតា សគ្គមុបេន្តិ ឋាន”ន្តិ។

៧៤៧. តត្ថ **តេនហញ្ញេបីតិ** តេនហិ អញ្ញេបិ។ **តេនាតិ** ច តេន ការណេន, **ហីតិ** និបាតមត្តំ។ “សមាទបេថា”តិ វត្វា សមាទបនាការំ ទស្សេតុំ **“សង្ឃស្ស ទានានិ ទទាថា”**តិអាទិ វុត្តំ។ អដ្ឋហិ អក្ខណេហិ វជ្ជិតំ មនុស្សភាវំ សន្ធាយាហ **“សុទុល្លភោ លទ្ធោ មនុស្សលាភោ”**តិ។ តត្ថ អដ្ឋ អក្ខណា នាម តយោ អបាយា អរូបា អសញ្ញសត្តា បច្ចន្តទេសោ ឥន្ទ្រិយានំ វេកល្លំ និយតមិច្ឆាទិដ្ឋិកតា អបាតុភាវោ ពុទ្ធស្សាតិ។

៧៤៨. **យំ មគ្គ**ន្តិ យំ ខេត្តវិសេសេ កតំ ទានំ, តំ ឯកន្តេន សុគតិសម្បាបនតោ សុគតិគាមិមគ្គំ អបាយមគ្គតោ ជគ្ឃមគ្គាទិតោ ច អតិវិយ សេដ្ឋភាវេន មគ្គាធិបន្តិ កត្វា។ ទានម្បិ ហិ សទ្ធាហិរិយោ វិយ “ទេវលោកគាមិមគ្គោ”តិ វុច្ចតិ។ យថាហ –

> “សទ្ធា ហិរិយំ កុសលញ្ច ទានំ, ធម្មា ឯតេ សប្បុរិសានុយាតា;
> ឯតញ្ហិ មគ្គំ ទិវិយំ វទន្តិ, ឯតេន ហិ គច្ឆតិ ទេវលោក”ន្តិ។(អ. និ. ៨.៣២; កថា. ៤៨០);

“មគ្គាធិបតី”តិ វា បាឋោ, តស្ស អរិយមគ្គេន សទេវកស្ស លោកស្ស អធិបតិភូតោ សត្ថាតិ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ **សង្ឃស្ស ទានានិ ទទាថា**តិអាទិនា បុនបិ ទក្ខិណេយ្យេសុ ទានសំវិភាគេ និយោជេន្តី អាហ។

៧៤៩. ឥទានិ តំ ទក្ខិណេយ្យំ អរិយសង្ឃំ សរូបតោ ទស្សេន្តី **“យេ បុគ្គលា អដ្ឋ សតំ បសត្ថា”**តិ គាថមាហ។ តត្ថ **យេ**តិ អនិយមិតនិទ្ទេសោ។ **បុគ្គលា**តិ សត្តា។ **អដ្ឋា**តិ តេសំ គណនបរិច្ឆេទោ។ តេ ហិ ចត្តារោ ច បដិបន្នា ចត្តារោ ច ផលេ ឋិតាតិ អដ្ឋ ហោន្តិ។ **សតំ បសត្ថា**តិ សប្បុរិសេហិ ពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធសាវកេហិ អញ្ញេហិ ច ទេវមនុស្សេហិ បសត្ថា។ កស្មា? សហជាតសីលាទិគុណយោគតោ។ តេសញ្ហិ ចម្បកពកុលកុសុមាទីនំ វិយ សហជាតវណ្ណគន្ធាទយោ សហជាតសីលសមាធិអាទយោ គុណា, តេន តេ វណ្ណគន្ធាទិសម្បន្នានិ វិយ បុប្ផានិ ទេវមនុស្សានំ សតំ បិយា មនាបា បាសំសិយា ច ហោន្តិ។ តេន វុត្តំ “យេ បុគ្គលា អដ្ឋ សតំ បសត្ថា”តិ។ តេ បន សង្ខេបតោ សោតាបត្តិមគ្គដ្ឋោ ផលដ្ឋោតិ ឯកំ យុគំ, ឯវំ យាវ អរហត្តមគ្គដ្ឋោ ផលដ្ឋោតិ ឯកំ យុគន្តិ ចត្តារិ យុគានិ ហោន្តិ។ តេនាហ **“ចត្តារិ ឯតានិ យុគានិ ហោន្តិ តេ ទក្ខិណេយ្យា”**តិ។ **តេ**តិ បុព្ពេ អនិយមតោ ឧទ្ទិដ្ឋានំ និយមេត្វា ទស្សនំ។ តេ ហិ សព្ពេបិ កម្មំ កម្មផលញ្ច សទ្ទហិត្វា ទាតព្ពទេយ្យធម្មសង្ខាតំ ទក្ខិណំ អរហន្តីតិ ទក្ខិណេយ្យា គុណវិសេសយោគេន ទានស្ស មហប្ផលភាវសាធនតោ។ **សុគតស្ស សាវកា**តិ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ធម្មសវនន្តេ អរិយាយ ជាតិយា ជាតតាយ តំ ធម្មំ សុណន្តីតិ សាវកា។ **ឯតេសុ ទិន្នានិ មហប្ផលានី**តិ ឯតេសុ សុគតស្ស សាវកេសុ អប្បកានិបិ ទានានិ ទិន្នានិ បដិគ្គាហកតោ ទក្ខិណាវិសុទ្ធិយា មហប្ផលានិ ហោន្តិ។ តេនាហ ភគវា “យាវតា, ភិក្ខវេ, សង្ឃា វា គណា វា, តថាគតសាវកសង្ឃោ តេសំ អគ្គមក្ខាយតី”តិអាទិ (អ. និ. ៤.៣៤; ៥.៣២; ឥតិវុ. ៩០)។

៧៥០. **ចត្តារោ ច បដិបន្នា**តិអាទិ ហេដ្ឋា វុត្តត្ថមេវ។

ឥជ បន អាយស្មា អនុរុទ្ធោ អត្តនា ទេវតាយ ច វុត្តមត្ថំ មនុស្សលោកំ អាគន្ត្វា ភគវតោ អារោចេសិ។ ភគវា តមត្ថំ អដ្ឋុប្បត្តិំ កត្វា សម្បត្តបរិសាយ ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្ថិកា អហោសីតិ។

៧. ចតុរិត្ថិវិមានវណ្ណនា

អភិក្កន្តេន វណ្ណេនាតិ ចតុរិត្ថិវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវតិ សាវត្ថិយំ វិហរន្តេ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេន ទេវចារិកំ ចរន្តោ តាវតឹសភវនំ គតោ។ សោ តត្ថ បដិបាដិយា ឋិតេសុ ចតូសុ វិមានេសុ ចតស្សោ ទេវធីតរោ បច្ចេកំ អច្ឆរាសហស្សបរិវារា ទិព្ពសម្បត្តឹ អនុភវន្តិយោ ទិស្វា តាហិ បុព្ពេ កតកម្មំ បុច្ឆន្តោ –

៧៥៥. ‘‘អភិក្កន្តេន វណ្ណេន…បេ.…វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី’’តិ។ –

ឥមាហិ គាថាហិ បដិបាដិយា បុច្ឆិ។ តាបិ តស្ស បុច្ឆានន្តរំ បដិបាដិយា ព្យាករិំសុ។ តំ ទស្សេតុំ –

៧៥៨. ‘‘សា ទេវតា អត្តមនា…បេ.…យស្ស កម្មស្សិទំ ផល’’ន្តិ។ –

អយំ គាថា វុត្តា។

តា កិរ កស្សបស្ស ភគវតោ កាលេ ឯសិកានាមកេ រដ្ឋេ បណ្ណកតេ នាម នគរេ កុលគេហេ និព្ពត្តា វយប្បត្តា តស្មិំយេវ នគរេ បតិកុលំ គតា សមគ្គវាសំ វសន្តិ។ តាសុ ឯកា អញ្ញតរំ បិណ្ឌចារិកំ ភិក្ខុំ ទិស្វា បសន្នចិត្តា ឥន្ទីវរកលាបំ អទាសិ, អបរា អញ្ញស្ស នីលុប្បលហត្ថកំ អទាសិ, អបរា បទុមហត្ថកំ អទាសិ, អបរា សុមនមកុឡានិ អទាសិ។ តា អបរេន សមយេន កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ និព្ពត្តឹសុ, តាសំ អច្ឆរាសហស្សំ បរិវារោ អហោសិ។ តា តត្ថ យាវតាយុកំ ទិព្ពសម្បត្តឹ អនុភវិត្វា តតោ ចុតា តស្សេវ កម្មស្ស វិបាកាវសេសេន អបរាបរំ តត្ថេវ សំសរន្តិយោ ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ តត្ថេវ ឧប្បន្នា វុត្តនយេន អាយស្មតា មហាមោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតា។ តាសុ ឯកា អត្តនា កតំ បុព្ពកម្មំ ថេរស្ស កថេន្តី –

៧៥៩. ‘‘ឥន្ទីវរានំ ហត្ថកំ អហមទាសិំ, ភិក្ខុនោ បិណ្ឌាយ ចរន្តស្ស;
ឯសិកានំ ឧណ្ណតស្មិំ, នគរវរេ បណ្ណកតេ រម្មេ។

៧៦០. ‘‘តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ.…វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី’’តិ។ –

អាហ។ អបរា –

៧៦៦. ‘‘នីលុប្បលហត្ថកំ អហមទាសិំ, ភិក្ខុនោ បិណ្ឌាយ ចរន្តស្ស;
ឯសិកានំ ឧណ្ណតស្មិំ, នគរវរេ បណ្ណកតេ រម្មេ។

៧៦៧. ‘‘តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ.…វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី’’តិ។ –

អាហ។ អបរា –

៧៧៣. ‘‘ឱទាតមូលកំ ហរិតបត្តំ, ឧទកស្មិំ សរេ ជាតំ អហមទាសិំ;
ភិក្ខុនោ បិណ្ឌាយ ចរន្តស្ស, ឯសិកានំ ឧណ្ណតស្មិំ;
នគរវរេ បណ្ណកតេ រម្មេ។

៧៧៤. ‘‘តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ.…វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី’’តិ។ –

អាហ។ អបរា –

៧៨០. ‘‘អហំ សុមនា សុមនស្ស សុមនមកុឡានិ, ទន្តវណ្ណានិ អហមទាសិំ;
ភិក្ខុនោ បិណ្ឌាយ ចរន្តស្ស, ឯសិកានំ ឧណ្ណតស្មិំ;
នគរវរេ បណ្ណកតេ រម្មេ។

៧៨១. ‘‘តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ.…វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី’’តិ។ –

អាហ។

៧៥៩. តត្ថ **ឥន្ទីវរានំ ហត្ថកន្តិ** ឧទ្ទាលកបុប្ផហត្ថំ វាតឃាតកបុប្ផកលាបំ។ **ឯសិកានន្តិ** ឯសិកាវដ្ដស្ស។ **ឧណ្ណតស្មិំ នគរវរេតិ** ឧណ្ណតេ ភូមិបទេសេ និវិដ្ឋេ មេឃោទរំ លិហន្តេហិ វិយ អច្ចុគ្គតេហិ បាសាទកូដាគារាទីហិ ឧណ្ណតេ ឧត្តមនគរេ។ **បណ្ណកតេតិ** ឯវំនាមកេ នគរេ។

៧៦៦. **នីលុប្បលហត្ថកន្តិ** កុវលយកលាបំ។

៧៧៣. **ឱទាតមូលកន្តិ** សេតមូលំ, ភិសមូលានំ ធវលតាយ វុត្តំ, បទុមកលាបំ សន្ធាយ វទតិ។ តេនាហ “ហរិតបត្ត”ន្តិអាទិ។ តត្ថ **ហរិតបត្តន្តិ** នីលបត្តំ។ អវិជហិតមកុឡបត្តស្ស ហិ បទុមស្ស ពាហិរបត្តានិ ហរិតវណ្ណានិ ឯវ ហោន្តិ។ **ឧទកស្មិំ សរេ ជាតន្តិ** សរេ ឧទកម្ហិ ជាតំ, សរោរុហន្តិ អត្ថោ។

៧៨០. **សុមនាតិ** ឯវំនាមា។ **សុមនស្សាតិ** សុន្ទរចិត្តស្ស។ **សុមនមកុឡានីតិ** ជាតិសុមនបុប្ផមកុឡានិ។ **ទន្តវណ្ណានីតិ** សង្ខកំ ឧល្លិខិតហត្ថិទន្តសទិសវណ្ណានិ។

ឯវំ តាហិ អត្តនា កតកម្មេ កថិតេ ថេរោ តាសំ អនុបុព្ពី កថំ កថេត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ។ សច្ចបរិយោសានេ សា សព្ពាបិ សហបរិវារា សោតាបន្នា អហេសុំ។ ថេរោ តំ បវត្តិំ មនុស្សលោកំ អាគន្ត្វា ភគវតោ អារោចេសិ។ ភគវា តមត្ថំ អដ្ឋុប្បត្តិំ កត្វា សម្បត្តបរិសាយ ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ធម្មទេសនា មហាជនស្ស សាត្ថិកា ជាតាតិ។

ចតុរិត្ថិវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៨. អម្ពវិមានវណ្ណនា

ទិព្ពំ តេ អម្ពវនំ រម្មន្តិ អម្ពវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន សាវត្ថិយំ អញ្ញតរា ឧបាសិកា អាវាសទានស្ស មហប្ផលតំ មហានិសំសតញ្ច សុត្វា ឆន្ទជាតា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯវមាហ “អហំ, ភន្តេ, ឯកំ អាវាសំ ការេតុកាមា, ឥច្ឆាមិ តាទិសំ ឱកាសំ, អាចិក្ខថា”តិ។ ភគវា ភិក្ខូ អាណាបេសិ, ភិក្ខូ តស្សា ឱកាសំ ទស្សេសុំ។ សា តត្ថ រមណីយំ អាវាសំ ការេត្វា តស្ស សមន្តតោ អម្ពរុក្ខេ រោបេសិ។ សោ អាវាសោ សមន្តតោ អម្ពបន្តីហិ បរិក្ខិត្តោ ឆាយូទកសម្បន្នោ មុត្តាជាលសទិសវាលុកាកិណ្ណបណ្ឌរភូមិភាគោ អតិវិយ មនោហរោ អហោសិ។ សា តំ វិហារំ នានាវណ្ណេហិ វត្ថេហិ បុប្ផទាមគន្ធទាមាទីហិ ច ទេវវិមានំ វិយ អលង្ករិត្វា តេលបទីបំ អារោបេត្វា អម្ពរុក្ខេ ច អហតេហិ វត្ថេហិ វេឋេត្វា សង្ឃស្ស និយ្យាទេសិ។

សា អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ និព្ពត្តិ, តស្សា មហន្តំ វិមានំ បាតុរហោសិ អម្ពវនបរិក្ខិត្តំ។ សា តត្ថ អច្ឆរាគណបរិវារិតា ទិព្ពសម្បត្តិំ អនុភវតិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ឧបគន្ត្វា ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ –

៧៨៣. “ទិព្ពំ តេ អម្ពវនំ រម្មំ, បាសាទេត្ថ មហល្លកោ;
នានាតូរិយសង្ឃុដ្ឋោ, អច្ឆរាគណឃោសិតោ។

៧៨៤. “បទីបោ ចេត្ថ ជលតិ, និច្ចំ សោវណ្ណយោ មហា;
ទុស្សផលេហិ រុក្ខេហិ, សមន្តា បរិវារិតោ។

៧៨៥. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ.…វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

៧៨៧. “សា ទេវតា អត្តមនា…បេ.… យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

៧៨៨. “អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, បុរិមាយ ជាតិយា មនុស្សលោកេ;
វិហារំ សង្ឃស្ស ការេសិំ, អម្ពេហិ បរិវារិតំ។

៧៨៩. “បរិយោសិតេ វិហារេ, ការេន្តេ និដ្ឋិតេ មហេ;
អម្ពេហិ ឆាទយិត្វាន, កត្វា ទុស្សមយេ ផលេ។

៧៩០.បទីបំ គត្ថ ជាលេត្វា, ភោជយិត្វា គណុត្តមំ;
និយ្យាទេសិំ តំ សង្ឃស្ស, បសន្នា សេហិ បាណិភិ។

៧៩១."តេន មេ អម្ពវនំ រម្មំ, បាសាទេត្ថ មហល្លកោ;
នានាតូរិយសង្ឃុដ្ឋោ, អច្ឆរាគណឃោសិតោ។

៧៩២."បទីបោ ចេត្ថ ជលតិ, និច្ចំ សោវណ្ណយោ មហា;
ទុស្សផលេហិ រុក្ខេហិ, សមន្តា បរិវារិតោ។

៧៩៣."តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ.…វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី"តិ។ –
សា ទេវតា ព្យាកាសិ។

៧៨៣. តត្ថ **មហល្លកោ**តិ មហន្តោ អាយាមវិត្ថារេហិ ឧព្ពេធេន ច វិបុលោ, ឧឡារតមោតិ អត្ថោ។ **អច្ឆរាគណឃោសិតោ**តិ តំ បមោទិតុំ សង្គីតិវសេន ចេវ បិយសល្លាបវសេន ច អច្ឆរាសង្ឃេន សមុគ្ឃោសិតោ។

៧៨៤. **បទីបោ ចេត្ថ ជលតី**តិ សូរិយរស្មិសមុជ្ជលកិរណវិតានោ រតនប្បទីបោ ច ឯត្ថ ឯតស្មិំ បាសាទេ អភិជលតិ។ **ទុស្សផលេហី**តិ ទុស្សានិ ផលានិ ឯតេសន្តិ ទុស្សផលា។ តេហិ សមុត្តិរិយមានទិព្ពវត្ថេហីតិ អត្ថោ។

៧៨៩. **ការេន្តេ និដ្ឋិតេ មហេ**តិ កតបរិយោសិតស្ស វិហារស្ស មហេ បូជាយ ករិយមានាយ ច។ **កត្វា ទុស្សមយេ ផលេ**តិ ទុស្សេយេវ តេសំ អម្ពានំ ផលំ កត្វា។

៧៩០. **គណុត្តម**ន្តិ គណានំ ឧត្តមំ ភគវតោ សាវកសង្ឃំ។ **និយ្យាទេសិ**ន្តិ សម្បដិច្ឆាបេសិំ, អទាសិន្តិ អត្ថោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

អម្ពវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៩. បីតវិមានវណ្ណនា

បីតវត្ថេ បីតធជេតិ បីតវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវតិ បរិនិព្ពុតេ រញ្ញា អជាតសត្តុនា អត្តនា បដិលទ្ធា ភគវតោ សរីរធាតុយោ គហេត្វា ថូបេ ច មហេ ច កតេ រាជគហវាសិនី អញ្ញតរា ឧបាសិកា បាតោវ កតសរីរបដិជគ្គនា "សត្ថុ ថូបំ បូជេស្សាមី"តិ យថាលទ្ធានិ ចត្តារិ កោសាតកីបុប្ផានិ គហេត្វា សទ្ធាវេគេន សមុស្សាហិតមានសា មគ្គបរិស្សយំ អនុបធារេត្វាវ ថូបាភិមុខី គច្ឆតិ។ អថ នំ តរុណវច្ឆា គាវី អភិធាវន្តី វេគេន អាបតិត្វា សិង្គេន បហរិត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេសិ។ សា តាវទេវ តាវតិំសភវនេ និព្ពត្តិត្វា សក្កស្ស ទេវរញ្ញោ ឧយ្យានកីឡាយ គច្ឆន្តស្ស បរិវារភូតានំ អឌ្ឍតិយានំ នាដកកោដីនំ មជ្ឈេ អត្តនោ សរីរបភាយ តា សព្ពា អភិភវន្តី សហ រថេន បាតុរហោសិ។ តំ ទិស្វា សក្កោ ទេវរាជា វិម្ហិតចិត្តោ អច្ឆរិយព្ភុតជាតោ "កីទិសេន នុ ខោ ឱឡារិកេន កម្មុនា អយំ ឯទិសិំ សុមហតិំ ទេវិទ្ធិមុបាគតា"តិ តំ ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ –

៧៩៥."បីតវត្ថេ បីតធជេ, បីតាលង្ការភូសិតេ;
បីតចន្ទនលិត្តង្គេ, បីតឧប្បលមាលិនី។

៧៩៦."បីតបាសាទសយនេ, បីតាសនេ បីតភាជនេ;
បីតឆត្តេ បីតរថេ, បីតស្សេ បីតពីជនេ។

៧៩៧."កិំ កម្មមករី ភទ្ទេ, បុព្ពេ មានុសកេ ភវេ;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិក្ខ, កិស្ស កម្មស្សិទំ ផល"ន្តិ។

សាបិស្ស ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ –

៧៩៨."កោសាតកី នាម លតត្ថិ ភន្តេ, តិត្តិកា អនភិច្ឆិតា;
តស្សា ចត្តារិ បុប្ផានិ, ថូបំ អភិហរិំ អហំ។

៧៩៩."សត្ថុ សរីរមុទ្ទិស្ស, វិប្បសន្នេន ចេតសា;
នាស្ស មគ្គំ អវេក្ខិស្សំ, ន តគ្គមនសា សតី។

៨០០. "តតោ មំ អវចិ ការី, ថូបំ អបត្តមានសំ;
តញ្ចាហំ អភិសញ្ចេយ្យំ, ភិយ្យោ នូន ឥតោ សិយា។

៨០១. "តេន កម្មេន ទេវិន្ទ, មឃវា ទេវកុញ្ជរ;
បហាយ មានុសំ ទេហំ, តវ សហព្យមាគតា"តិ។

៧៩៥-៦. តត្ថ **បីតចន្ទនលិត្តង្គេ**តិ សុវណ្ណវណ្ណេន ចន្ទនេន អនុលិត្តសរីរេ។ **បីតបាសាទសយនេ**តិ សព្ពសោវណ្ណមយេន បាសាទេន សុវណ្ណបរិក្ខិត្តេហិ សយនេហិ ច សមន្នាគតេ។ ឯវំ សព្ពត្ថ ហេដ្ឋា ឧបរិ ច បីតសទ្ទេន សុវណ្ណមេវ គហិតន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។

៧៩៨. **លតត្ថី**តិ លតា អត្ថិ។ **ភន្ទេ**តិ សក្កំ ទេវរាជានំ ការវេន អាលបតិ។ **អនភិច្ឆិតា**តិ ន អភិកង្ខិតា។

៧៩៩. **សរីរន្តិ** សរីរភូតំ ធាតុំ។ អវយវេ ចាយំ សមុទាយវោហារោ យថា "បដោ ឌឌ្ឍោ, សមុទ្ទោ ទិដ្ឋោ"តិ ច។ **អស្សា**តិ គោរូបស្ស។ **មគ្គន្តិ** អាគមនមគ្គំ។ **ន អវេក្ខិស្សន្តិ** ន ឱលោកយឹ។ កស្មា? **ន តគ្គមនសា សតី**តិ, តស្សំ ការិយំ គតមនា បតិតមនា ន ហោន្តី, អញ្ញទត្ថុ ភគវតោ ថូបគតមនា ឯវ សមានាតិ អត្ថោ។ "តទង្គមនសា សតី"តិ ច បាឋោ, តទង្គេ តស្ស ភគវតោ ធាតុយា អង្គេ មនោ ឯតិស្សាតិ តទង្គមនសា។ ឯវំភូតា អហំ តទា តស្សា មគ្គំ នាវេក្ខិស្សន្តិ ទស្សេតិ។

៨០០. **ថូបំ អបត្តមានស**ន្តិ ថូបំ ចេតិយំ អសម្បត្តអជ្ឈាសយំ, មនសិ ភវោតិ ហិ មានសោ, អជ្ឈាសយោ មនោរថោ។ "ថូបំ ឧបគន្ត្វា បុប្ផេហិ បូជេស្សាមី"តិ ឧប្បន្នមនោរថស្ស អសម្បុណ្ណតាយ ឯវំ វុត្តំ។ ថូបំ ចេតិយំ បន បុប្ផេហិ បូជនចិត្តំ សិទ្ធមេវ, យេន សា ទេវលោកេ ឧប្បន្នា។ **តញ្ចាហំ អភិសញ្ចេយ្យ**ន្តិ តញ្ចេ អហំ អភិសញ្ចិនេយ្យំ, បុប្ផបូជនេន ហិ បុញ្ញំ អហំ ថូបំ អភិគន្ត្វា យថាធិប្បាយំ បូជនេន សម្មទេវ ចិនេយ្យំ ឧបចិនេយ្យន្តិ អត្ថោ។ **ភិយ្យោ នូន ឥតោ សិយា**តិ ឥតោ យថាលទ្ធសម្បត្តិតោបិ ភិយ្យោ ឧបរិ ឧត្តរិតរា សម្បត្តិ សិយាតិ មញ្ញេតិ អត្ថោ។

៨០១. **មឃវា ទេវកុញ្ជរា**តិ អាលបនំ។ តត្ថ **ទេវកុញ្ជរា**តិ សព្ពពលបរក្កមាទិវិសេសេហិ ទេវេសុ កុញ្ជរសទិសោ។ **សហព្យ**ន្តិ សហភាវំ។

៨០២. "ឥទំ សុត្វា តិទសាធិបតិ, មឃវា ទេវកុញ្ជរោ;
តាវតឹសេ បសាទេន្តោ, មាតលឹ ឯតទព្រវិ"តិ។ –

ឥទំ ធម្មសង្គាហកវចនំ។ តតោ សក្កោ មាតលិបមុខស្ស ទេវគណស្ស ឥមាហិ គាថាហិ ធម្មំ ទេសេសិ –

៨០៣. "បស្ស មាតលិ អច្ឆេរំ, ចិត្តំ កម្មផលំ ឥទំ;
អប្បកម្បិ កតំ ទេយ្យំ, បុញ្ញំ ហោតិ មហប្ផលំ។

៨០៤. "នត្ថិ ចិត្តេ បសន្នម្ហិ, អប្បកា នាម ទក្ខិណា;
តថាគតេ វា សម្ពុទ្ធេ, អថ វា តស្ស សាវកេ។

៨០៥. "ឯហិ មាតលិ អម្ហេបិ, ភិយ្យោ ភិយ្យោ មហេមសេ;
តថាគតស្ស ធាតុយោ, សុខោ បុញ្ញានមុច្ចយោ។

៨០៦. "តិដ្ឋន្តេ និព្ពុតេ ចាបិ, សមេ ចិត្តេ សមំ ផលំ;
ចេតោបណិធិហេតុហិ, សត្តា គច្ឆន្តិ សុគ្គតឹ។

៨០៧. "ពហូនំ វត អត្ថាយ, ឧប្បជ្ជន្តិ តថាគតា;
យត្ថ ការំ ករិត្វាន, សគ្គំ គច្ឆន្តិ ទាយកា"តិ។

៨០២. តត្ថ **បសាទេន្តោ**តិ បសន្នេ ករោន្តោ, រតនត្តយេ សទ្ធំ ឧប្បាទេន្តោតិ អត្ថោ។

៨០៣. **ចិត្តន្តិ** វិចិត្តំ អចិន្តេយ្យំ។ **កម្មផលន្តិ** ទេយ្យធម្មស្ស អនុឡារត្តេបិ ខេត្តសម្បត្តិយា ច ចិត្តសម្បត្តិយា ច ឧឡារស្ស បុញ្ញកម្មស្ស ផលំ បស្សាតិ យោជនា។ **អប្បកម្បិ កតំ ទេយ្យំ, បុញ្ញំ ហោតិ មហប្ផលន្តិ** ឯត្ថ **កតន្តិ** ការវសេន សក្ការវសេន អាយតនេ វិនិយុត្តំ។ **ទេយ្យន្តិ** ទាតព្ពវត្ថុំ។ **បុញ្ញន្តិ** តថាបវត្តំ បុញ្ញកម្មំ។

៨០៤. ឥទានិ យត្ថ អប្បកម្បិ កតំ បុញ្ញំ មហប្ផលំ ហោតិ, តំ បាកដំ កត្វា ទស្សេន្តោ “**នត្ថិ ចិត្តេ បសន្នម្ហិ**”តិ គាថមាហ។ តំ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

៨០៥-៦. **អម្ពេបី**តិ មយម្បិ។ **មហេមសេ**តិ មហាមសេ បូជាមសេ។ **ចេតោបណិធិហេតុ ហី**តិ អត្តនោ ចិត្តស្ស សម្មទេវ ឋបននិមិត្តំ, អត្តសម្មាបណិធានេនាតិ អត្ថោ។ តេនាហ ភគវា –

“ន តំ មាតាបិតា កយិរា, អញ្ញេ វាបិ ច ញាតកា;
សម្មា បណិហិតំ ចិត្តំ, សេយ្យសោ នំ តតោ ករេ”តិ។ (ធ. ប. ៤៣);

ឯវញ្ច បន វត្វា សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ឧយ្យានកីឡាយ ឧស្សាហំ បដិប្បស្សម្ភេត្វា តតោវ បដិនិវត្តិត្វា អត្តនា អភិណ្ហំ បូជនេយ្យដ្ឋានភូតេ ចូឡាមណិចេតិយេ សត្តាហំ បូជំ អកាសិ។ អថ អបរេន សមយេន ទេវចារិកំ គតស្ស អាយស្មតោ នារទត្ថេរស្ស តំ បវត្តិំ គាថាហេវ កថេសិ, ថេរោ ធម្មសង្គាហកានំ អារោចេសិ, តេ តថា នំ សង្គហំ អារោបេសុន្តិ។

បីតវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១០. ឧច្ឆុវិមានវណ្ណនា

ឱភាសយិត្វា បថវី សទេវកន្តិ ឧច្ឆុវិមានំ។ តំ ហេដ្ឋា ឧច្ឆុវិមានេន បាឡិតោ ច អដ្ឋុប្បត្តិតោ ច សទិសមេវ។ កេវលំ តត្ថ សស្សុ សុណិសំ បីឋកេន បហរិត្វា មារេសិ, ឥធ បន លេឌ្ឌុនាតិ អយមេវ វិសេសោ។ វត្ថុនោ បន ភិន្នត្តា ឧភយម្បិ វិសុំយេវ សង្គហំ អារុឡ្ហន្តិ វេទិតព្ពំ។

៨០៨. “ឱភាសយិត្វា បថវី សទេវកំ, អតិរោចសិ ចន្ទិមសូរិយា វិយ;
សិរិយា ច វណ្ណេន យសេន តេជសា, ព្រហ្មាវ ទេវេ តិទសេ សហិន្ទកេ។

៨០៩. “បុច្ឆាមិ តំ ឧប្បលមាលធារិនី, អាវេឡិនី កញ្ចនសន្និភត្តចេ;
អលង្កតេ ឧត្តមវត្ថធារិនី, កា ត្វំ សុភេ ទេវតេ វន្ទសេ មមំ។

៨១០. “កិំ ត្វំ បុរេ កម្មមកាសិ អត្តនា, មនុស្សភូតា បុរិមាយ ជាតិយា;
ទានំ សុចិណ្ណំ អថ សីលសញ្ញមំ, កេនុបបន្នា សុគតី យសស្សិនី;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិក្ខ, កិស្ស កម្មស្សិទំ ផល”ន្តិ។ –

អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ បុច្ឆិ។ តតោ ទេវតា ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ –

៨១១. “ឥទានិ ភន្តេ ឥមមេវ គាមំ, បិណ្ឌាយ អម្ហាកំ ឃរំ ឧបាគមិ;
តតោ តេ ឧច្ឆុស្ស អទាសិ ខណ្ឌិកំ, បសន្នចិត្តា អតុលាយ បីតិយា។

៨១២. “សស្សុ ច បច្ឆា អនុយុញ្ជតេ មមំ, កហំ នុ ឧច្ឆុំ វធុកេ អវាកិរិ;
ន ឆឌ្ឌិតំ នោ បន ខាទិតំ មយា, សន្តស្ស ភិក្ខុស្ស សយំ អទាសហំ។

៨១៣. “‘តុយ្ហំ ន្វិទំ ឥស្សរិយំ អថោ មម’, ឥតិស្សា សស្សុ បរិភាសតេ មមំ;
លេឌ្ឌុំ គហេត្វា បហារំ អទាសិ មេ, តតោ ចុតា កាលកតាម្ហិ ទេវតា។

៨១៤. “តទេវ កម្មំ កុសលំ កតំ មយា, សុខញ្ច កម្មំ អនុភោមិ អត្តនា;
ទេវេហិ សទ្ធិំ បរិចារយាមហំ, មោទាមហំ កាមគុណេហិ បញ្ចហិ។

៨១៥. “តទេវ កម្មំ កុសលំ កតំ មយា, សុខញ្ច កម្មំ អនុភោមិ អត្តនា;
ទេវិន្ទគុត្តា តិទសេហិ រក្ខិតា, សមប្បិតា កាមគុណេហិ បញ្ចហិ។

៨១៦. “ឯតាទិសំ បុញ្ញផលំ អនប្បកំ, មហាវិបាកា មម ឧច្ឆុទក្ខិណា;
ទេវេហិ សទ្ធិំ បរិចារយាមហំ, មោទាមហំ កាមគុណេហិ បញ្ចហិ។

៨១៧. “ឯតាទិសំ បុញ្ញផលំ អនប្បកំ, មហាជុតិកា មម ឧច្ឆុទក្ខិណា;
ទេវិន្ទគុត្តា តិទសេហិ រក្ខិតា, សហស្សនេត្តោរិវ នន្ទនេ វនេ។

៨១៨កុរញ្ច ភន្តេ អនុកម្បកំ វិទុំ, ឧបេច្ច វន្ទឹ កុសលញ្ច បុច្ឆិសំ;
តតោ តេ ឧច្ចុស្ស អទាសិ ខណ្ឌិកំ, បសន្នចិត្តា អតុលាយ បីតិយា”តិ។

សេសំ វុត្តសទិសមេវាតិ។

ឧច្ចុវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១១. វន្ទនវិមានវណ្ណនា

អភិក្កន្តេន វណ្ណេនាតិ វន្ទនវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន សមយេន សម្ពហុលា ភិក្ខូ អញ្ញតរស្មឹ គាមកាវាសេ វស្សំ វសិត្វា វុត្ថវស្សា បវារេត្វា សេនាសនំ បដិសាមេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថឹ ឧទ្ទិស្ស ភគវន្តំ ទស្សនត្ថាយ គច្ឆន្តា អញ្ញតរស្ស គាមស្ស មជ្ឈេន អតិក្កមន្តិ។ តត្ថ អញ្ញតរា ឥត្ថី តេ ភិក្ខូ ទិស្វា បសន្នចិត្តា សញ្ជាតគារវពហុមានា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទិត្វា សិរស្មឹ អញ្ជលឹ បគ្គយ្ហ យាវ ទស្សនូបចារា បសាទសោម្មានិ អក្ខីនិ ឧម្មីលេត្វា ឱលោកេន្តី អដ្ឋាសិ ។ សា អបរេន សមយេន កាលំ កត្វា តាវតឹសេសុ និព្ពត្តិ។ អថ នំ តត្ថ ទិព្ពសម្បត្តឹ អនុភវន្តឹ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ឥមាហិ គាថាហិ បដិបុច្ឆិ –

៨១៩. “អភិក្កន្តេន វណ្ណេន…បេ….វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

៨២២. “សា ទេវតា អត្តមនា…បេ…. យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

៨២៣. “អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតា, ទិស្វាន សមណេ សីលវន្តេ;
បាទានិ វន្ទិត្វា មនំ បសាទយឹ, វិត្តា ចហំ អញ្ជលិកំ អកាសឹ។

៨២៤. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ….វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ –

ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ។

៨២៣. តត្ថ **សមណេ**តិ សមិតបាបេ។ **សីលវន្តេ**តិ សីលគុណយុត្តេ។ **មនំ បសាទយិ**ន្តិ “សាធុរូបា វតិមេ អយ្យា ធម្មចារិនោ សមចារិនោ ព្រហ្មចារិនោ”តិ តេសំ គុណេ អារព្ភ ចិត្តំ បសាទេសឹ។ **វិត្តា ចហំ អញ្ជលិកំ អកាសិ**ន្តិ តុដ្ឋា សោមនស្សជាតា អហំ វន្ទឹ។ បេសលានំ ភិក្ខូនំ បសាទវិកសិតានិ អក្ខីនិ ឧម្មីលេត្វា ទស្សនមត្តម្បិ ឥមេសំ សត្តានំ ពហុបការំ, បគេវ វន្ទនាតិ។ តេនាហ **“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ”**តិអាទិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

វន្ទនវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១២. រជ្ជុមាលាវិមានវណ្ណនា

អភិក្កន្តេន វណ្ណេនាតិ រជ្ជុមាលាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន គយាគាមកេ អញ្ញតរស្ស ព្រាហ្មណស្ស ធីតា តស្មិំយេវ គាមេ ឯកស្ស ព្រាហ្មណកុមារស្ស ទិន្នា បតិកុលំ គតា, តស្មឹ គេហេ ឥស្សរិយំ វត្តេន្តី តិដ្ឋតិ។ សា តស្មឹ គេហេ ទាសិយា ធីតរំ ទិស្វា ន សហតិ។ ទិដ្ឋកាលតោ បដ្ឋាយ កោធេន តជ្ជមានា អក្កោសតិ បរិភាសតិ, ខជ្ជកញ្ចស្សា ទេតិ។ យទា បន សា វយប្បត្តិយា កិច្ចសមត្ថា ជាតា, តទា នំ ជណ្ណុកប្បរមុដ្ឋីហិ បហរតេវ យថា តំ បុរិមជាតីសុ ពទ្ធាឃាតា។

សា កិរ ទាសី កស្សបទសពលស្ស កាលេ ឥស្សា សាមិនី អហោសិ, ឥតរា ទាសី។ សា តំ លេឌ្ឌុទណ្ឌាទីហិ មុដ្ឋិអាទីហិ ច អភិណ្ហំ អភិហនតិ។ សា តេន និព្ពិន្នា យថាពលំ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា “អនាគតេ អហំ សាមិនី ហុត្វា ឥមិស្សា ឧបរិ ឥស្សរិយំ វត្តេយ្យ”ន្តិ បត្ថនំ បបេសិ។ អថ សា ទាសី តតោ ចុតា អបរាបរំ សំសរន្តី ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ វុត្តនយេន គយាគាមកេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា បតិកុលំ គតា, ឥតរាបិ តស្សា ទាសី អហោសិ។ ឯវំ ពទ្ធាឃាតតាយ សា តំ វិហេឋេតិ។

ឯវំ វិហេឋេន្តី អការណេនេវ កេសេសុ គហេត្វា ហត្ថេហិ ច បាទេហិ ច សុហតំ ហនិ។ សា ទ្វាបិតសាលំ គន្ត្វា ខុរមុណ្ឌំ ការេត្វា អគមាសិ។ សាមិនី “កឹ ជេ ទុដ្ឋទាសិ មុណ្ឌនមត្តេន តវ វិប្បមោក្ខោ”តិ រជ្ជុំ សីសេ ពន្ធិត្វា តត្ថ

នំ គហេត្វា ឱណមេត្វា ឃាតេតិ, តស្សា តញ្ច រដ្ឋំ អបនេតុំ ន ទេតិ។ តតោ បដ្ឋាយ ទាសិយា “រជ្ជមាលា”តិ នាមំ អហោសិ។

អថេកទិវសំ សត្ថា បច្ចូសសមយេ មហាករុណាសមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ លោកំ វោលោកេន្តោ រជ្ជមាលាយ សោតាបត្តិផលូបនិស្សយំ, តស្សា ច ព្រាហ្មណិយា សរណេសុ សីលេសុ ច បតិដ្ឋានំ ទិស្វា អរញ្ញំ បវិសិត្វា អញ្ញតរស្មឹ រុក្ខមូលេ និសីទិ ឆព្ពណ្ណា ពុទ្ធរស្មិយោ វិស្សជ្ជេន្តោ។ រជ្ជមាលាបិ ខោ ទិវសេ ទិវសេ តាយ តថា វិហេឋិយមានា “កឹ មេ ឥមិនា ទុជ្ជីវិតេនា”តិ និព្ពិន្នរូបា ជីវិតេ មរិតុកាមា ឃដំ គហេត្វា ឧទកតិត្ថំ គច្ឆន្តី វិយ គេហតោ និក្ខន្តា អនុក្កមេន វនំ បវិសិត្វា ភគវតោ និសិន្នរុក្ខស្ស អវិទូរេ អញ្ញតរស្ស រុក្ខស្ស សាខាយ រជ្ជុំ ពន្ធិត្វា បាសំ កត្វា ឧព្ពន្ធិតុកាមា ឥតោ ចិតោ ច ឱលោកេន្តី អទ្ទស ភគវន្តំ តត្ថ និសិន្នំ បាសាទិកំ បសាទនីយំ ឧត្តមទមថសមថមនុប្បត្តំ ឆព្ពណ្ណពុទ្ធរស្មិយោ វិស្សជ្ជេន្តំ។ ទិស្វា ពុទ្ធគារវេន អាកឌ្ឍិយមានហទយា “កឹ នុ ខោ ភគវា មាទិសានម្បិ ធម្មំ ទេសេតិ, យមហំ សុត្វា ឥតោ ទុជ្ជីវិតតោ មុច្ចេយ្យ”ន្តិ ចិន្តេសិ។

អថ ភគវា តស្សា ចិត្តាចារំ ឱលោកេត្វា “រជ្ជមាលេ”តិ អាហ។ សា តំ សុត្វា អមតេន វិយ អភិសិត្តា បីតិយា និរន្តរំ ផុដ្ឋា ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ តស្សា ភគវា អនុបុព្ពិកថានុបុព្ពកំ ចតុសច្ចកថំ កថេសិ, សា សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ សត្ថា “វត្តតិ ឯត្តកោ រជ្ជមាលាយ អនុគ្គហោ, ឥទានេសា កេនចិ អប្បធំសិយា ជាតា”តិ អរញ្ញតោ និក្ខមិត្វា គាមស្ស អវិទូរេ អញ្ញតរស្មឹ រុក្ខមូលេ និសីទិ។ រជ្ជមាលាបិ អត្តានំ វិនិបាតេតុំ អភព្ពតាយ ខន្តិមេត្តានុទ្ទយសម្បន្នតាយ ច “ព្រាហ្មណី មំ ហនតុ វា វិហេឋេតុ វា យំ វា តំ វា ករោតូ”តិ ឃដេន ឧទកំ គហេត្វា គេហំ អគមាសិ។ សាមិកោ គេហទ្វារេ ឋិតោ តំ ទិស្វា “ត្វំ អជ្ជ ឧទកតិត្ថំ គតា ចិរាយិត្វា អាគតា, មុខវណ្ណោ ច តេ អតិវិយ វិប្បសន្នោ, ត្វញ្ច អញ្ញេន អាការេន ឧបដ្ឋាសិ, កឹ ឯត”ន្តិ បុច្ឆិ។ សា តស្ស តំ បវត្តឹ អាចិក្ខិ។

ព្រាហ្មណោ តស្សា វចនំ សុត្វា តុស្សិត្វា គេហំ គន្ត្វា រជ្ជមាលាយ ឧបរិ “តយា ន កិញ្ចិ កាតព្ព”ន្តិ សុណិសាយ វត្វា តុដ្ឋមានសោ សីឃតរំ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា វន្ទិត្វា សាទរេន កតបដិសន្ថារោ សត្ថារំ និមន្តេត្វា អត្តនោ គេហំ អានេត្វា បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន បរិវិសិត្វា ភគវន្តំ ភុត្តាវឹ ឱនីតបត្តបាណឹ ឧបសង្កមិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ, សុណិសាបិស្ស ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ គយាគាមវាសិនោបិ ព្រាហ្មណគហបតិកា តំ បវត្តឹ សុត្វា ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា អប្បេកច្ចេ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ, អប្បេកច្ចេ សម្មោទនីយំ កត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។

សត្ថា រជ្ជមាលាយ តស្សា ច ព្រាហ្មណិយា បុរិមជាតីសុ កតកម្មំ វិត្ថារតោ កថេត្វា សម្បត្តបរិសាយ អនុរូបំ ធម្មំ ទេសេសិ ។ តំ សុត្វា ព្រាហ្មណី ច មហាជនោ ច តត្ថ សន្និបតិតោ សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិដ្ឋហិ។ សត្ថា អាសនា ឧដ្ឋហិត្វា សាវត្ថិមេវ អគមាសិ។ ព្រាហ្មណោ រជ្ជមាលំ ធីតុដ្ឋានេ ឋបេសិ។ តស្ស សុណិសា រជ្ជមាលំ បិយចក្ខូហិ ឱលោកេន្តី យាវជីវំ មនាបេនេវ សិនេហេន បរិហរិ។ រជ្ជមាលា អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតឹសេសុ និព្ពត្តិ, អច្ឆរាសហស្សញ្ចស្សា បរិវារោ អហោសិ។ សា សព្ពសកដភារប្បមាណេហិ ទិព្ពាភរណេហិ បដិមណ្ឌិតត្តភាវា អច្ឆរាសហស្សបរិវុតា នន្ទនវនាទីសុ មហតី ទិព្ពសម្បត្តិ អនុភវមានា បមុទិតមនា វិចរតិ។ អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ទេវចារិកំ គតោ តំ មហន្តេន ទិព្ពានុភាវេន មហតិយា ទេវិទ្ធិយា វិជ្ជោតមានំ ទិស្វា តាយ កតកម្មំ ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ។

៨២៦ “អភិក្កន្តេន វណ្ណេន, យា ត្វំ តិដ្ឋសិ ទេវតេ;
ហត្ថេ បាទេ ច វិគ្គយ្ហ, នច្ចសិ សុប្បវាទិតេ។

៨២៧ “តស្សា តេ នច្ចមានាយ, អង្គមង្គេហិ សព្ពសោ;
ទិព្ពា សទ្ទា និច្ឆរន្តិ, សវនីយា មនោរមា។

៨២៨ “តស្សា តេ នច្ចមានាយ, អង្គមង្គេហិ សព្ពសោ;
ទិព្ពា គន្ធា បវាយន្តិ, សុចិគន្ធា មនោរមា។

៨២៩ “វិវត្តមានា កាយេន, យា វេណីសុ បិឡន្ធនា;
តេសំ សុយ្យតិ និគ្ឃោសោ, តូរិយេ បញ្ចង្គិកេ យថា។

៨៣០ “វដំសកា វាតធុតា, វាតេន សម្បកម្បិតា;
តេសំ សុយ្យតិ និគ្ឃោសោ, តូរិយេ បញ្ចង្គិកេ យថា។

៨៣១ឃាបិ តេ សិរស្មិំ មាលា, សុចិគន្ធា មនោរមា;
វាតិ គន្ធោ ទិសា សព្ពា, រុក្ខោ មញ្ជូសកោ យថា។

៨៣២“ឃាយសេ តំ សុចិគន្ធំ, រូបំ បស្សសិ អមានុសំ;
ទេវតេ បុច្ឆិតាចិក្ខ, កិស្ស កម្មស្សិទំ ផល”ន្តិ។

៨២៦. តត្ថ **ហត្ថេ បាទេ ច វិគ្គយ្ហា**តិ ហត្ថេ ច បាទេ ច វិវិធេហិ អាការេហិ គហេត្វា, បុប្ផមុដ្ឋិបុប្ផញ្ជលិអាទិភេទស្ស សាខាភិនយស្ស ទស្សនវសេន វិវិធេហិ អាការេហិ ហត្ថេ, ច, សមបាទាទិឋានវិសេសានំ ទស្សនវសេន វិវិធេហិ អាការេហិ បាទេ ច ឧបាទិយិត្វាតិ អត្ថោ។ ច-សទ្ទេន សាខាភិនយំ សង្គណ្ហាតិ។ **នច្ចសី**តិ នដសិ។ **យា ត្វន្តិ** យា វុត្តនយវសេន នច្ចំ ករោសីតិ អត្ថោ។ **សុប្បវាទិតេ**តិ សុន្ទរេ បវជ្ជនេ សតិ តវ នច្ចស្ស អនុរូបវសេន វីណាវំសមុទិង្គតាឡាទិកេ វាទិយមានេ, បញ្ចង្គិកេ តូរិយេ បគ្គយ្ហមានេតិ អត្ថោ។ សេសំ ហេដ្ឋាវិមានេ វុត្តនយមេវ។

ឯវំ ថេរេន បុច្ឆិតា សា ទេវតា អត្តនោ បុរិមជាតិអាទឹ ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ –

៨៣៣“ទាសី អហំ បុរេ អាសឹ, គយាយំ ព្រាហ្មណស្សហំ;
អប្បបុញ្ញា អលក្ខិកា, រជ្ជុមាលាតិ មំ វិទុំ។

៨៣៤“អក្កោសានំ វធានញ្ច, តជ្ជនាយ ច ឧគ្គតា;
កុដំ គហេត្វា និក្ខម្ម, អគញ្ឆឹ ឧទហារិយា។

៨៣៥“វិបថេ កុដំ និក្ខិបិត្វា, វនសណ្ឌំ ឧបាគមឹ;
‘ឥធេវាហំ មរិស្សាមិ, កោ អត្ថោ ជីវិតេន មេ’។

៨៣៦“ទឡ្ហំ បាសំ ករិត្វាន, អាសុម្ភិត្វាន បាទបេ;
តតោ ទិសា វិលោកេសឹ, ‘កោ នុ ខោ វនមស្សិតោ’។

៨៣៧“តត្ថទ្ទសាសឹ សម្ពុទ្ធំ, សព្ពលោកហិតំ មុនឹ;
និសិន្នំ រុក្ខមូលស្មិំ, ឈាយន្តំ អកុតោភយំ។

៨៣៨“តស្សា មេ អហុ សំវេគោ, អព្ភុតោ លោមហំសនោ;
‘កោ នុ ខោ វនមស្សិតោ, មនុស្សោ ឧទាហុ ទេវតា’។

៨៣៩“បាសាទិកំ បសាទនីយំ, វនា និព្ពនមាគតំ;
ទិស្វា មនោ មេ បសីទិ, នាយំ យាទិសកីទិសោ។

៨៤០“គុត្តិន្ទ្រិយោ ឈានរតោ, អពហិគ្គតមានសោ;
ហិតោ សព្ពស្ស លោកស្ស, ពុទ្ធោ អយំ ភវិស្សតិ។

៨៤១“ភយភេរវោ ទុរាសទោ, សីហោវ គុហមស្សិតោ;
ទុល្លភាយំ ទស្សនាយ, បុប្ផំ ឱទុម្ពរំ យថា។

៨៤២“សោ មំ មុទូហិ វាចាហិ, អាលបិត្វា តថាគតោ;
រជ្ជុមាលេតិ មំវោច, សរណំ គច្ឆ តថាគតំ។

៨៤៣“តាហំ គិរំ សុណិត្វាន, នេលំ អត្ថវតឹ សុចឹ;
សណ្ហំ មុទុញ្ច វគ្គុញ្ច, សព្ពសោកាបនូទនំ។

៨៤៤“កល្លចិត្តញ្ច មំ ញត្វា, បសន្នំ សុទ្ធមានសំ;
ហិតោ សព្ពស្ស លោកស្ស, អនុសាសិ តថាគតោ។

៨៤៥“ឥទំ ទុក្ខន្តិ មំវោច, អយំ ទុក្ខស្ស សម្ភវោ;
ទុក្ខនិរោធោ មគ្គោ ច, អញ្ជសោ អមតោគធោ។

៨៤៦“អនុកម្បកស្ស កុសលស្ស, ឱវាទម្ហិ អហំ ឋិតា;
អជ្ឈគា អមតំ សន្តិំ, និព្ពានំ បទមច្ចុតំ។

៨៤៧សាហំ អវន្តិកាបេមា, ទស្សនេ អភិកម្បិនី;
មូលជាតាយ សទ្ធាយ, ធីតា ពុទ្ធស្ស ឱរសា។

៨៤៨. “សាហំ រមាមិ កីឡាមិ, មោទាមិ អកុតោភយា;
ទិព្ពមាលំ ធារយាមិ, បិវាមិ មធុមទ្ទវំ។

៨៤៩. “សដ្ឋិតូរិយសហស្សានិ, បដិពោធំ ករោន្តិ មេ;
អាឡម្ពោ គគ្គរោ ភីមោ, សាធុវាទី ច សំសយោ។

៨៥០. “បោក្ខរោ ច សុផស្សោ ច, វិណាមោក្ខា ច នារិយោ;
នន្ទា ចេវ សុនន្ទា ច, សោណទិន្នា សុចិម្ហិតា។

៨៥១. “អលម្ពុសា មិស្សកេសី ច, បុណ្ឌរីកាតិទារុណី;
ឯណីផស្សា សុផស្សា ច, សុភទ្ទា មុទុវាទិនី។

៨៥២. “ឯតា ចញ្ញា ច សេយ្យាសេ, អច្ឆរានំ បពោធិកា;
តា មំ កាលេនុបាគន្ត្វា, អភិភាសន្តិ ទេវតា។

៨៥៣. “ហន្ទ នច្ចាម គាយាម, ហន្ទ តំ រមយាមសេ;
នយិទំ អកតបុញ្ញានំ, កតបុញ្ញានមេវិទំ។

៨៥៤. “អសោកំ នន្ទនំ រម្មំ, តិទសានំ មហាវនំ;
សុខំ អកតបុញ្ញានំ, ឥធ នត្ថិ បរត្ថ ច។

៨៥៥. “សុខញ្ច កតបុញ្ញានំ, ឥធ ចេវ បរត្ថ ច;
តេសំ សហព្យកាមានំ, កត្តព្ពំ កុសលំ ពហុំ;
កតបុញ្ញា ហិ មោទន្តិ, សគ្គេ ភោគសមង្គិនោ។

៨៥៦. “ពហូនំ វត អត្ថាយ, ឧប្បជ្ជន្តិ តថាគតា;
ទក្ខិណេយ្យា មនុស្សានំ, បុញ្ញក្ខេត្តានមាករា;
យត្ថ ការំ ករិត្វាន, សគ្គេ មោទន្តិ ទាយកា”តិ។

៨៣៣. តត្ថ **ទាសី អហំ បុរេ អាសិ**ន្តិ បុរេ បុរិមជាតិយំ អហំ អន្តោជាតា ទាសី អហោសិំ។ តត្ថ កស្សាតិ អាហ “**គយាយំ ព្រាហ្មណស្សហ**”ន្តិ, គយានាមកេ គាមេ អញ្ញតរស្ស ព្រាហ្មណស្ស។ **ហ**ន្តិ និបាតមត្តំ។ **អប្បបុញ្ញា**តិ មន្ទភាគ្យា អបុញ្ញា។ **អលក្ខិកា**តិ និស្សិរិកា កាលកណ្ណី។ **រជ្ជមាលាតិ មំ វិទូ**ន្តិ, កេសេ គហេត្វា អាកឌ្ឍនបរិកឌ្ឍនទុក្ខេន មុណ្ឌកេ កតេ បុនបិ តទត្ថមេវ សីសេ ទឡ្ហំ ពន្ធិត្វា ឋបិតរជ្ជុកុណ្ឌលកវសេន “រជ្ជមាលា”តិ មំ មនុស្សា ជានីសុ។

៨៣៤. **វធាន**ន្តិ តាឡនានំ។ **តជ្ជនាយា**តិ ភយសំតជ្ជនេន។ **ឧគ្គតា**តិ ឧគ្គតាយ ទោមនស្សុប្បត្តិយា។ **ឧទហារិយា**តិ ឧទកហារិកា, ឧទកំ អាហរន្តី វិយ ហុត្វាតិ អធិប្បាយោ។

៨៣៥. **វិបថេ**តិ អបថេ, មគ្គតោ អបក្កមិត្វាតិ អត្ថោ។ **ក្វត្ថោ**តិ កោ អត្ថោ។ សោយេវ វា បាឋោ។

៨៣៦. **ទឡ្ហំ បាសំ ករិត្វានា**តិ ពន្ធនបាសំ ថិរំ អច្ឆិជ្ជនកំ កត្វា។ **អាសុម្ភិត្វាន បាទបេ**តិ វិដបេ លគ្គនវសេន បាទបេ រុក្ខេ ខិបិត្វា។ **តតោ ទិសា វិលោកេសិំ, កោ នុ ខោ វនមស្សិតោ**តិ ឥមំ វនំ បវិសនវសេន អស្សិតោ នុ ខោ កោចិ អត្ថិ, យតោ មេ មរណន្តរាយោ សិយាតិ អធិប្បាយោ។

៨៣៧. **សម្ពុទ្ធ**ន្តិអាទិ តទា តស្សា តាទិសេ និច្ឆយេ អសតិបិ សភាវវសេន វុត្តំ។ តស្សត្ថោ – សយមេវ សម្មទេវ ច សព្ពស្សាបិ ពុជ្ឈិតព្ពស្ស ពុទ្ធត្តា **សម្ពុទ្ធំ**, មហាករុណាយោគេន ហីនាទិភេទភិន្នស្ស សព្ពស្សាបិ លោកស្ស ឯកន្តហិតត្តា **សព្ពលោកហិតំ**, ឧភយលោកំ មុននតោ **មុនិំ**, និសជ្ជាវសេន កិលេសាភិសង្ខារេហិ ឋានាចាវនាភាវេន ច **និសិន្នំ**, អារម្មណូបនិជ្ឈានេន លក្ខណូបនិជ្ឈានេន ច **ឈាយន្តំ**, ពោធិមូលេយេវ ភយហេតូនំ សមុច្ឆិន្នត្តា កុតោចិបិ ភយាភាវតោ **អកុតោភយ**ន្តិ វេទិតព្ពំ។

៨៣៨. **សំវេគោ** នាម សហោត្តប្បំ ញាណំ, សោ តស្សា ភគវតោ ទស្សនេន ឧប្បជ្ជិ។ តេនាហ “**តស្សា មេ អហុ សំវេគោ**”តិ។

៨៣៩. **បាសាទិក**ន្តិ បសាទាវហំ, ទ្វត្តឹសមហាបុរិសលក្ខណអសីតិអនុព្យញ្ជនព្យាមប្បភាកេតុមាលាលង្កតាយ សមន្តបាសាទិកាយ អត្តនោ សរីរសោភាសម្បត្តិយា រូបកាយទស្សនព្យាវដស្ស ជនស្ស សាធុភាវតោ បសាទសំវឌ្ឍនន្តិ អត្ថោ។ **បសាទនីយ**ន្តិ ទសពល-ចតុវេសារជ្ជឆអសាធារណញាណ-អដ្ឋារសាវេណិក-ពុទ្ធធម្មបភុតិអបរិមាណគុណសមន្នាគតាយ ធម្មកាយសម្បត្តិយា សរិក្ខកជនស្ស បសីទិតព្ពយុត្តំ, បាសាទិកន្តិ អត្ថោ។ **វនា**តិ កិលេសវនតោ អបក្កមិត្វា។ **និព្ពានមាគត**ន្តិ និត្តណ្ហភាវំ និព្ពានមេវ ឧបគតំ អធិគតំ។ **យាទិសកីទិសោ**តិ យោ វា សោ វា, បចុរជនោតិ អត្ថោ។

៨៤០-៤១. មនច្ឆដ្ឋានំ ឥន្ទ្រិយានំ អគ្គមគ្គគោបនាយ គោបិតត្តា **គុត្តិន្ទ្រិយោ**។ អគ្គផលជ្ឈានាភិរតិយា **ឈានរតោ**។ តតោ ឯវ ពាហិរភូតេហិ រូបាទិអារម្មណេហិ អបក្កមិត្វា វិសយជ្ឈត្តេ និព្ពានេ ច ឧិគាឡ្ហចិត្តតាយ **អពាហិគ្គតមានសោ**។ មិច្ឆាគាហមោចនភយេន វិបល្លាសវន្តេហិ មិច្ឆាទិដ្ឋិកេហិ ភាយិតព្ពតោ តេសញ្ច ភយជននតោ **ភយភេរវោ**។ បយោគាសយវិបន្នេហិ អនុបគមនីយតោ ច កេនចិបិ អនាសាទនីយតោ ច **ទុរាសទោ**។ **ទុល្លភាយ**ន្តិ ទុល្លភោ អយំ។ **ទស្សនាយា**តិ ទដ្ឋុម្បិ។ **បុប្ផំ ឱទុម្ពរំ យថា**តិ យថា នាម ឧទុម្ពរេ ភវំ បុប្ផំ ទុល្លភទស្សនំ, កទាចិទេវ ភវេយ្យ, ន វា ភវេយ្យ, ឯវំ ឦទិសស្ស ឧត្តមបុគ្គលស្សាតិ អត្ថោ។

៨៤២. **សោ តថាគតោ មុទូហិ វាចាហិ** សណ្ហាយ វាចាយ “**វដ្ឋមាលេ”តិ មំ អាលបិត្វា** អាមន្តេត្វា **សរណំ គច្ឆ តថាគត**ន្តិ “តថា អាគតោ”តិអាទិនា **តថាគតំ** សម្មាសម្ពុទ្ធំ **សរណំ គច្ឆា**តិ **មំ អវោច** អភាសីតិ យោជនា។

៨៤៣-៤. **តាហ**ន្តិ តំ អហំ។ **គិរ**ន្តិ វាចំ។ **នេល**ន្តិ និទ្ទោសំ។ **អត្ថវតិ**ន្តិ អត្ថយុត្តំ សាត្ថំ , ឯកន្តហិតំ វា។ វចីសោចេយ្យតាយ **សុចិំ**។ អកក្ខឡតាយ **សណ្ហំ**។ វេនេយ្យានំ មុទុភាវករត្តា **មុទុំ**។ សវនីយភាវេន **វគ្គុំ**។ **សព្ពសោកាបនូទន**ន្តិ ញាតិព្យសនាទិវសេន ឧប្បជ្ជនកស្ស សព្ពស្សាបិ សោកស្ស វិនោទនំ គិរំ សុត្វាន បសន្នចិត្តា អហោសិន្តិ សម្ពន្ធោ។ សព្ពមេតំ ទានកថំ អាទិំ កត្វា ឧស្សុក្កិត្វា នេក្ខម្មេ អានិសំសំ វិភាវនវសេន បវត្តិតំ ភគវតោ អនុបុព្ពិកថំ សន្ធាយ វទតិ។ តេនេវាហ “**កល្លចិត្តញ្ច មំ ញត្វា**”តិអាទិ។

តត្ថ **កល្លចិត្ត**ន្តិ កម្មនិយចិត្តំ, ហេដ្ឋា បវត្តិតទេសនាយ អស្សទ្ធិយាទីនំ ចិត្តទោសានំ វិគតត្តា ឧបរិទេសនាយ ភាជនភាវូបគមនេន កម្មក្ខមចិត្តំ, ភាវនាកម្មស្ស យោគ្គចិត្តន្តិ អត្ថោ។ តេនេវាហ “**បសន្នំ សុទ្ធមានស**”ន្តិ។ តត្ថ “**បសន្ន**”ន្តិ ឥមិនា អស្សទ្ធិយាបគមមាហ, “**សុទ្ធមានស**”ន្តិ ឥមិនា កាមច្ឆន្ទាទិអបគមនេន មុទុចិត្តតំ ឧទគ្គចិត្តតញ្ច ទស្សេតិ។ **អនុសាសី**តិ ឱវទិ, សាមុក្កំសិកាយ ធម្មទេសនាយ សហ ឧបាយេន បវត្តិនិវត្តិយោ ឧបទិសីតិ អត្ថោ។ តេនេវាហ “**ឥទំ ទុក្ខ**”ន្តិអាទិ។ អនុសាសិតាការទស្សនញ្ហេតំ។

៨៤៥. តត្ថ **ឥទំ ទុក្ខន្តិ មំវោចា**តិ ឥទំ តណ្ហាវជ្ជំ តេភូមកំ ធម្មជាតំ ពាធកសភាវត្តា កុច្ឆិតំ ហុត្វា តុច្ឆសភាវត្តា តថត្តា ច ទុក្ខំ អរិយសច្ចន្តិ មយ្ហំ អភាសិ។ **អយំ ទុក្ខស្ស សម្ភវោ**តិ អយំ អាមតណ្ហាទិភេទា តណ្ហា យថាវុត្តស្ស ទុក្ខស្ស សម្ភវោ បភវោ ឧប្បត្តិ ហេតុ សមុទយោ អរិយសច្ចន្តិ។ **ទុក្ខនិរោធោ**តិ ទុក្ខស្ស សន្តិភាវោ អសង្ខតធាតុ និរោធោ អរិយសច្ចន្តិ។ អន្តទ្វយស្ស បរិវជ្ជនតោ **អញ្ជសោ** និព្ពានគាមិនិបដិបទាភាវតោ **អមតោគធោ** មគ្គោ អរិយសច្ចន្តិ មំ អវោចាតិ សម្ពន្ធោ។

៨៤៦. **កុសលស្សា**តិ ឱវាទទានេ វេនេយ្យទមនេ ឆេកស្ស, អប្បមាទបដិបត្តិយា វា មគ្គកប្បត្តិយា អនវជ្ជស្ស។ **ឱវាទម្ហិ អហំ ឋិតា**តិ យថាវុត្តេ ឱវាទេ អនុសិដ្ឋិយំ សិក្ខាត្តយបារិបូរិយា សច្ចបដិវេធេន អហំ បតិដ្ឋិតា។ តេនាហ “**អជ្ឈគា អមតំ សន្តិំ, និព្ពានំ បទមច្ចុត**”ន្តិ, ឥទំ ឱវាទេ បតិដ្ឋានស្ស ការណវចនំ។ យា និច្ចតាយ មរណាភាវតោ **អមតំ**, សព្ពទុក្ខវូបសមតាយ **សន្តិំ**, អធិគតានំ អចវនហេតុតាយ **អច្ចុតំ និព្ពានំ បទំ អជ្ឈគា** អធិគញ្ឆិ, សា ឯកំសេន សត្ថុ ឱវាទេ បតិដ្ឋិតា នាមាតិ។

៨៤៧. **អវដ្ឋិតាបេមា**តិ ទឡ្ហភត្តិ រតនត្តយេ និច្ចលបសាទសិនេហា។ កស្មា? យស្មា **ទស្សនេ អវិកម្បិនី**, “សម្មាសម្ពុទ្ធោ ភគវា, ស្វាក្ខាតោ ធម្មោ, សុប្បដិបន្នោ សង្ឃោ”តិ ឯតស្មិំ សម្មាទស្សនេ អចលា កេនចិ អចាលនីយា។ តេន បនេតំ អវិកម្បនន្តិ អាហ “**មូលជាតាយ សទ្ធាយា**”តិ។ អយំ “ឥតិបិ សោ ភគវា អរហ”ន្តិអាទិនា (ម. និ. ១.៧៤; សំ. និ. ៥.៩៩៧; អ. និ. ៩.២៧) សម្មាសម្ពុទ្ធេ, “ស្វាក្ខាតោ ភគវតា

ធម្មា’តិអាទិនា តស្ស ធម្មេ, “សុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ”តិអាទិនា តស្ស សង្ឃេ ច សច្ចាភិសមយសង្ខាតេន មូលេន ជាតមូលា សទ្ធា, តាយ អហំ អវិកម្បិនីតិ ទស្សេតិ។ តតោ ឯវ **ធីតា ពុទ្ធស្ស ឱរសា**តិ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ឧរេ វាយាមជនិតាភិជាតិតាយ ឱរសបុត្តី។

៨៤៨. សាហំ រមាមីតិ សា អហំ តទា អរិយាយ ជាតិយា ឥទានិ ទេវូបបត្តិយា អាគតា មគ្គរតិយា ផលរតិយា ច រមាមិ, កាមគុណរតិយា **កីឡាមិ,** ឧភយេនាបិ **មោទាមិ**។ អត្តានុវាទភយាទីនំ អបគតត្តា **អកុតោភយា។ មធុមទ្ទវ**ន្តិ មធុសង្ខាតំ មទ្ទវករំ, នច្ចនគាយនកាលេសុ សរីរស្ស សរស្ស ច មុទុភាវាវហំ គន្ធបានំ សន្ធាយ វទតិ។“មធុមាទវ”ន្តិបិ បឋន្តិ, អាទវំ យាវទេវ យាវទេវ ទវត្ថំ មធុរំ បិវាមីតិ អត្ថោ។

៨៤៩. បុញ្ញក្ខេត្តានមាករាតិ សទេវកស្ស លោកស្ស បុញ្ញក្ខេត្តភូតានំ អរិយានំ មគ្គផលដ្ឋានំ អរិយសង្ឃស្ស អាករា ឧប្បត្តិដ្ឋានំ តថាគតា។ **យថា**តិ យស្មិំ បុញ្ញក្ខេត្តេ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ អត្តនា ច ទេវតាយ ច បវត្តិតំ តមំ កថាសល្លាបំ មនុស្សលោកំ អាគន្ត្វា ភគវតោ អារោចេសិ។ ភគវា តមត្ថំ អដ្ឋុប្បត្តិំ កត្វា សម្បត្តបរិសាយ ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្ថិកា អហោសីតិ។

រជ្ជុមាលាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ឥតិ បរមត្ថទីបនិយា ខុទ្ទក-អដ្ឋកថាយ វិមានវត្ថុស្មិំ

ទ្វាទសវត្ថុបដិមណ្ឌិតស្ស ចតុត្ថស្ស មញ្ជិដ្ឋកវគ្គស្ស

អត្ថវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

និដ្ឋិតា ច ឥត្ថិវិមានវណ្ណនា។

២. បុរិសវិមានំ

៥. មហារថវគ្គោ

១. មណ្ឌូកទេវបុត្តវិមានវណ្ណនា

មហារថវគ្គេ **កោ មេ វន្ទតិ បាទានី**តិ មណ្ឌូកទេវបុត្តវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា ចម្បាយំ វិហរតិ គគ្គរាយ បោក្ខរណិយា តីរេ។ សោ បច្ចូសវេលាយំ ពុទ្ធាចិណ្ណំ មហាករុណាសមាបត្តិំ សមាបជ្ជិត្វា តតោ វុដ្ឋាយ វេនេយ្យពន្ធវេ សត្តេ វោលោកេន្តោ អទ្ទស ‘‘អជ្ជ មយិ សាយន្ហសមយេ ធម្មំ ទេសេន្តេ ឯកោ មណ្ឌូកោ មម សរេ និមិត្តំ គណ្ហន្តោ បរូបក្កមេន មរិត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តិត្វា មហតា ទេវបរិវារេន មហាជនស្ស បស្សន្តស្សេវ អាគមិស្សតិ, តត្ថ ពហូនំ ធម្មាភិសមយោ ភវិស្សតី’’តិ ទិស្វា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ ចម្បានគរំ បិណ្ឌាយ បវិសិត្វា, ភិក្ខូនំ សុលភបិណ្ឌបាតំ កត្វា កតភត្តកិច្ចោ វិហារំ បវិសិត្វា ភិក្ខូសុ វត្តំ ទស្សេត្វា, អត្តនោ អត្តនោ ទិវាដ្ឋានំ គតេសុ គន្ធកុដិំ បវិសិត្វា ផលសមាបត្តិសុខេន ទិវសភាគំ ខេបេត្វា, សាយន្ហសមយេ ចតូសុ បរិសាសុ សន្និបតិតាសុ សុរភិគន្ធកុដិតោ និក្ខមិត្វា តង្ខណានុរូបេន បាដិហារិយេន បោក្ខរណិតីរេ ធម្មសភាមណ្ឌបំ បវិសិត្វា អលង្កតវរពុទ្ធាសនេ និសិន្នោ មនោសិលាតលេ សីហនាទំ នទន្តោ អឆម្ភិតកេសរសីហោ វិយ អដ្ឋង្គសមន្នាគតំ ព្រហ្មស្សរំ និច្ឆារេន្តោ អចិន្តេយ្យេន ពុទ្ធានុភាវេន អនុបមាយ ពុទ្ធលីលាយ ធម្មំ ទេសេតុំ អារភិ។

តស្មិញ្ច ខណេ ឯកោ មណ្ឌូកោ បោក្ខរណិតោ អាគន្ត្វា ‘‘ធម្មោ ឯសោ វុច្ចតី’’តិ ធម្មសញ្ញាយ សរេ និមិត្តំ គណ្ហន្តោ បរិសបរិយន្តេ និបជ្ជិ។ អថេកោ វច្ឆបាលោ តំ បទេសំ អាគតោ សត្ថារំ ធម្មំ ទេសេន្តំ បរិសញ្ច បរមេន ឧបសមេន ធម្មំ សុណន្តិំ ទិស្វា តគ្គតមានសោ ទណ្ឌមោលុព្ភ តិដ្ឋន្តោ មណ្ឌូកំ អនោលោកេត្វា តស្ស សីសេ សន្និរុម្ភិត្វា អដ្ឋាសិ។ សោ ធម្មសញ្ញាយ បសន្នចិត្តោ តាវទេវ កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ ទ្វាទសយោជនិកេ កនកវិមានេ និព្ពត្តិត្វា សុត្តប្បពុទ្ធោ វិយ តត្ថ អច្ឆរាសង្ឃបរិវុតំ អត្តានំ ទិស្វា ‘‘កុតោ នុ ខោ តេជ អហំ និព្ពត្តោ’’តិ អាវជ្ជេន្តោ បុរិមជាតិំ ទិស្វា ‘‘អហម្បិ នាម តេជ ឧប្បជ្ជិំ, ឦទិសញ្ច សម្បត្តិំ បដិលភិំ, កិំ នុ ខោ កម្មំ អកាសិ’’ន្តិ ឧបធារេន្តោ អញ្ញំ ន អទ្ទស អញ្ញត្រ ភគវតោ សរេ និមិត្តគ្គាហា។ សោ តាវទេវ សហ វិមានេន អាគន្ត្វា វិមានតោ ឱតរិត្វា, មហាជនស្ស បស្សន្តស្សេវ មហតា បរិវារេន មហន្តេន ទិព្ពានុភាវេន ឧបសង្កមិត្វា, ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទិត្វា អញ្ជលិំ បគ្គយ្ហ នមស្សមានោ អដ្ឋាសិ។ អថ នំ ភគវា ជានន្តោវ មហាជនស្ស កម្មផលំ ពុទ្ធានុភាវញ្ច បច្ចក្ខំ កាតុំ –

៨៥៧. ‘‘កោ មេ វន្ទតិ បាទានិ, ឥទ្ធិយា យសសា ជលំ;
អភិក្កន្តេន វណ្ណេន, សព្ពា ឱភាសយំ ទិសា’’តិ។ –

បុច្ឆិ។ តត្ថ **កោ**តិ ទេវនាគយក្ខមនុស្សាទីសុ កោ, កតមោតិ អត្ថោ។ **មេ**តិ មម។ **បាទានី**តិ បាទេ។ **ឥទ្ធិយា**តិ ឥមាយ ឦទិសាយ ទេវិទ្ធិយា។ **យសសា**តិ ឥមិនា ឦទិសេន បរិវារេន បរិច្ឆេទេន ច។ **ជល**ន្តិ វិជ្ជោតមានោ។ **អភិក្កន្តេនា**តិ អតិវិយ កន្តេន កមនីយេន សុន្ទរេន។ **វណ្ណេនា**តិ ឆវិវណ្ណេន, សរីរវណ្ណនិភាយាតិ អត្ថោ។

អថ ទេវបុត្តោ អត្តនោ បុរិមជាតិអាទឹ អាវិ ករោន្តោ ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ –

៨៥៨. ‘‘មណ្ឌូកោហំ បុរេ អាសឹ, ឧទកេ វារិគោចរោ;
តវ ធម្មំ សុណន្តស្ស, អវធី វច្ឆបាលកោ។

៨៥៩. ‘‘មុហុត្តំ ចិត្តបសាទស្ស, ឥទ្ធឹ បស្ស យសញ្ច មេ;
អានុភាវញ្ច មេ បស្ស, វណ្ណំ បស្ស ជុតិញ្ច មេ។

៨៦០. ‘‘យេ ច តេ ទីឃមទ្ធានំ, ធម្មំ អស្សោសុំ គោតម;
បត្តា តេ អចលដ្ឋានំ, យត្ថ គន្ត្វា ន សោចរេ’’តិ។

៨៥៨. តត្ថ **បុរេ**តិ បុរិមជាតិយំ។ **ឧទកេ**តិ ឥទំ តទា អត្តនោ ឧប្បត្តិដ្ឋានទស្សនំ។ **ឧទកេ មណ្ឌូកោ**តិ ឯតេន ឧទ្ទុមាយិកាទិកស្ស ថលេ មណ្ឌូកស្ស និវត្តនំ កតំ ហោតិ។ គាវោ ចរន្តិ ឯត្ថាតិ គោចរោ, គោចរោ វិយាតិ គោចរោ, ឃាសេសនដ្ឋានំ។ វារិ ឧទកំ គោចរោ ឯតស្សាតិ **វារិគោចរោ** ។ ឧទកចារីបិ ហិ កោចិ កច្ឆបាទិ អវារិគោចរោបិ ហោតីតិ ‘‘វារិគោចរោ’’តិ វិសេសេត្វា វុត្តំ។ **តវ ធម្មំ សុណន្តស្សា**តិ ព្រហ្មស្សរេន ករវីករុតមញ្ជុនា

ទេសេន្តស្ស តាវ ធម្មំ “ធម្មោ ឯសោ វុច្ចតី”តិ សរេ និមិត្តគ្គាហវសេន សុណន្តស្ស, អនាទរេ ចេតំ សាមិវចនំ វេទិតព្ពំ។ **អវធី វច្ឆបាលកោ**តិ វច្ឆេ រក្ខន្តោ គោបាលទារកោ មម សមីបំ អាគន្ត្វា ទណ្ឌមោលុព្ភិត្វា តិដ្ឋន្តោ មម សីសេ ទណ្ឌំ សន្និវុម្ភិត្វា មំ មារេសិ។

៨៥៩. មុហុត្តំ ចិត្តបសាទស្សាតិ តាវ ធម្មេ មុហុត្តមត្តំ ឧប្បន្នស្ស ចិត្តបសាទស្ស ហេតុភូតស្ស **ឥទ្ធិ**ន្តិ សមិទ្ធី, ទិព្ពវិភូតិន្តិ អត្ថោ។ **យស**ន្តិ បរិវារំ។ **អានុភាវ**ន្តិ កាមវណ្ណិតាទិទិព្ពានុភាវំ។ **វណ្ណ**ន្តិ សរីរវណ្ណសម្បត្តិំ។ **ជុតិ**ន្តិ ទ្វាទសយោជនានិ ផរណសមត្ថំ បភាវិសេសំ។

៨៦០. យេតិ យេ សត្តា។ ច-សទ្ទោ ព្យតិរេកេ។ **តេ**តិ តាវ។ **ទីឃមទ្ធាន**ន្តិ ពហុវេលំ។ **អស្សោសុ**ន្តិ សុណឹសុ។ **គោតមា**តិ ភគវន្តំ គោត្តេន អាលបតិ។ **អចលដ្ឋាន**ន្តិ និព្ពានំ។ អយញ្ហេត្ថ អត្ថោ – គោតម ភគវា អហំ វិយ ឥត្តរមេវ កាលំ អសុណិត្វា យេ បន កតបុញ្ញា ចិរំ កាលំ តាវ ធម្មំ អស្សោសុំ សោតុំ លភឹសុ, តេ ទីឃរត្តំ សំសារព្យសនាភិភូតា ឥមេ សត្តា យត្ថ គន្ត្វា ន សោចេយ្យុំ, តំ អសោកំ សស្សតភាវេន អចលំ សន្តិបទំ បត្តា ឯវ, ន តេសំ តស្ស បត្តិយា អន្តរាយោតិ។

អថស្ស ភគវា សម្បត្តបរិសាយ ច ឧបនិស្សយសម្បត្តិំ ឱលោកេត្វា វិត្ថារេន ធម្មំ ទេសេសិ។ ទេសនាបរិយោសានេ សោ ទេវបុត្តោ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ, ចតុរាសីតិយា បាណសហស្សានំ ធម្មាភិសមយោ អហោសិ។ ទេវបុត្តោ ភគវន្តំ វន្ទិត្វា តិក្ខត្តុំ បទក្ខិណំ កត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច អញ្ជលិំ កត្វា សហ បរិវារេន ទេវលោកមេវ គតោតិ។

មណ្ឌូកទេវបុត្តវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. រេវតីវិមានវណ្ណនា

ឧដ្ឋេហិ រេវតេ សុបាបធម្មេតិ រេវតីវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា ពារាណសិយំ វិហរតិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ។ តេន សមយេន ពារាណសិយំ សទ្ធាសម្បន្នស្ស កុលស្ស បុត្តោ នន្ទិយោ នាម ឧបាសកោ អហោសិ សទ្ធាសម្បន្នោ ទាយកោ ទានបតិ សង្ឃុបដ្ឋាកោ។ អថស្ស មាតាបិតរោ សម្មុខគេហតោ មាតុលធីតរំ រេវតីនាម កញ្ញំ អានេតុកាមា អហេសុំ។ សា បន អស្សទ្ធា អទានសីលា, នន្ទិយោ តំ ន ឥច្ឆិ។ តស្ស មាតា រេវតី អាហ “អម្ម, ត្វំ ឥមំ គេហំ អាគន្ត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស និសីទនដ្ឋានំ ហរិតេន គោមយេន ឧបលិម្បិត្វា អាសនានិ បញ្ញាបេហិ, អាធារកេ ឋបេហិ, ភិក្ខូនំ អាគតកាលេ វន្ទិត្វា បត្តំ គហេត្វា និសីទាបេត្វា ធមករណេន បានីយំ បរិស្សាវេត្វា ភុត្តកាលេ បត្តានិ ធោវាហិ, ឯវំ មេ បុត្តស្ស អារាធិកា ភវិស្សសី”តិ។ សា តថា អកាសិ។ អថ នំ “ឱវាទក្ខមា ជាតា”តិ បុត្តស្ស អារោចេត្វា តេន “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិតេ ទិវសំ ឋបេត្វា អាវាហំ ករិំសុ។

អថ នំ នន្ទិយោ អាហ “សចេ ភិក្ខុសង្ឃំ មាតាបិតរោ ច មេ ឧបដ្ឋហិស្សសិ, ឯវំ ឥមស្មិំ គេហេ វសិតុំ លភិស្សសិ, អប្បមត្តា ហោហី”តិ។ សា “សាធូ”តិ បដិស្សុណិត្វា កតិបាហំ កាលំ សទ្ធា វិយ ហុត្វា ភត្តារំ អនុវត្តេន្តី ទ្វេ បុត្តេ វិជាយិ។ នន្ទិយស្ស មាតាបិតរោ កាលមកំសុ។ គេហេ សព្ពិស្សរិយំ តស្សា ឯវ អហោសិ។ នន្ទិយោបិ មហាទានបតិ ហុត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទានំ បដ្ឋបេសិ, កបណទ្ធិកាទីនម្បិ គេហទ្វារេ បាកវត្តំ បដ្ឋបេសិ។ ឥសិបតនមហាវិហារេ ចតូហិ គព្ភេហិ បដិមណ្ឌិតំ ចតុសាលំ ការេត្វា មញ្ចបីឋាទីនិ អត្ថរាបេត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វា តថាគតស្ស ហត្ថេ ទក្ខិណោទកំ បាតេត្វា និយ្យាទេសិ, សហ ទក្ខិណោទកទានេន តាវតឹសភវនេ អាយាមតោ ច វិត្ថារតោ ច សមន្តា ទ្វាទសយោជនិកោ យោជនសតុព្ពេធោ សត្តរតនមយោ អច្ឆរាគណសហស្សសង្ឃុដ្ឋោ ទិព្ពបាសាទោ ឧគ្គញ្ឆិ។

អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តំ បាសាទំ ទិស្វា អត្តានំ វន្ទិតុំ អាគតេ ទេវបុត្តេ បុច្ឆិ “កស្សាយំ បាសាទោ”តិ? “ឥមស្ស , ភន្តេ, បាសាទស្ស សាមិកោ មនុស្សលោកេ ពារាណសិយំ នន្ទិយោ នាម កុដុម្ពិយបុត្តោ សង្ឃស្ស ឥសិបតនមហាវិហារេ ចតុសាលំ ការេសិ, តស្សាយំ និព្ពត្តោ បាសាទោ”តិ អាហំសុ។ បាសាទេ និព្ពត្តទេវច្ឆរាយោបិ ថេរំ វន្ទិត្វា “ភន្តេ, មយំ ពារាណសិយំ នន្ទិយស្ស នាម ឧបាសកស្ស បរិចារិកា ភវិតុំ ឥធ និព្ពត្តា, តស្ស ឯវំ វទេថ “តុយ្ហំ បរិចារិកា ភវិតុំ និព្ពត្តា, ទេវតាយោ តយិ ចិរាយន្តេ ឧក្កណ្ឋិតា, ទេវលោកសម្បត្តិ នាម មត្តិកាភាជនំ ភិន្ទិត្វា សុវណ្ណភាជនស្ស គហណំ វិយ អតិមនាប’ន្តិ វត្វា ឥធាគមនត្ថាយ តស្ស វទេថា”តិ អាហំសុ។ ថេរោ “សាធូ”តិ បដិស្សុណិត្វា សហសា ទេវលោកតោ អាគន្ត្វា ចតុបរិសមជ្ឈេ ភគវន្តំ បុច្ឆិ “និព្ពត្តតិ នុ ខោ, ភន្តេ, កតបុញ្ញានំ មនុស្សលោកេ ឋិតានំយេវ ទិព្ពសម្បត្តី”តិ? “ននុ តេ, មោគ្គល្លាន, នន្ទិយស្ស ទេវលោកេ និព្ពត្តា ទិព្ពសម្បត្តិ សាមំ ទិដ្ឋា, កស្មា មំ បុច្ឆសី”តិ? “ឯវំ, ភន្តេ, និព្ពត្តតី”តិ ។ អថស្ស

សត្ថា “យថា ចិរំ វិប្បវសិត្វា អាគតំ បុរិសំ មិត្តពន្ធវា អភិនន្ទន្តិ សម្បដិច្ឆន្តិ, ឯវំ កតបុញ្ញំ បុគ្គលំ ឥតោ បរលោកំ គតំ សកានិ បុញ្ញានិ សម្បត្តិហត្ថេហិ សម្បដិច្ឆន្តិ បដិគ្គណ្ហន្តី”តិ ទស្សេន្តោ –

៨៦១ “ចិរប្បវាសឹ បុរិសំ, ទូរតោ សោត្ថិមាគតំ;
ញាតិមិត្តា សុហជ្ជា ច, អភិនន្ទន្តិ អាគតំ។

៨៦២ “តថេវ កតបុញ្ញម្បិ, អស្មា លោកា បរំ គតំ;
បុញ្ញានិ បដិគ្គណ្ហន្តិ, បិយំ ញាតីវ អាគត”ន្តិ។ – គាថា អភាសិ;

នន្ទិយោ តំ សុត្វា ភិយ្យោសោមត្តាយ ទានានិ ទេតិ, បុញ្ញានិ ករោតិ, សោ វណិជ្ជាយ គច្ឆន្តោ រេវតឹ អាហ “ភទ្ទេ, មយា បដ្ឋបិតំ សង្ឃស្ស ទានំ អនាថានំ បាកវត្តញ្ច ត្វំ អប្បមត្តា បវត្តេយ្យាសី”តិ។ សា “សាធូ”តិ បដិស្សុណិ។ សោ បវាសគតោបិ យត្ថ យត្ថ វាសំ កប្បេតិ, តត្ថ តត្ថ ភិក្ខូនំ អនាថានញ្ច យថាវិភវំ ទានំ ទេតិយេវ។ តស្ស អនុកម្បាយ ខីណាសវា ទូរតោបិ អាគន្ត្វា ទានំ សម្បដិច្ឆន្តិ។ រេវតី បន តស្មឹ គតេ កតិបាហមេវ ទានំ បវត្តេត្វា អនាថានំ ភត្តំ ឧបច្ឆិន្ទិ, ភិក្ខូនម្បិ ភត្តំ កណាជកំ ពិលង្គទុតិយំ អទាសិ ។ ភិក្ខូនំ ភុត្តដ្ឋានេ អត្តនា ភុត្តាវសេសានិ សិត្ថានិ មច្ឆមំសខណ្ឌមិស្សកានិ ចលកដ្ឋិកានិ ច បកិរិត្វា មនុស្សានំ ទស្សេតិ “បស្សថ សមណានំ កម្មំ, សទ្ធាទេយ្យំ នាម ឯវំ ឆឌ្ឌេន្តី”តិ។

អថ នន្ទិយោ វោហារកសិទ្ធិ យថាលាភោ អាគន្ត្វា តំ បវត្តឹ សុត្វា រេវតឹ គេហតោ នីហរិត្វា គេហំ បាវិសិ។ ទុតិយទិវសេ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ បវត្តេត្វា និច្ចភត្តំ អនាថភត្តញ្ច សម្មទេវ បវត្តេសិ, អត្តនោ សហាយេហិ ឧបនីតំ រេវតឹ ឃាសច្ឆាទនបរមតាយ ឋបេសិ។ សោ អបរេន សមយេន កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ អត្តនោ វិមានេយេវ និព្ពត្តិ។ រេវតី បន សព្ពំ ទានំ បច្ឆិន្ទិត្វា “ឥមេសំ វសេន មយ្ហំ លាភសក្ការោ បរិហាយី”តិ ភិក្ខុសង្ឃំ អក្កោសន្តី បរិភាសន្តី វិចរតិ។ អថ វេស្សវណោ ទ្វេ យក្ខេ អាណាបេសិ “គច្ឆថ, ភណេ, ពារាណសិនគរេ ឧគ្ឃោសថ “ឥតោ សត្តមេ ទិវសេ រេវតី ជីវន្តីយេវ និរយេ បក្ខិបីយតី’តិ”។ តំ សុត្វា មហាជនោ សំវេគជាតោ ភីតតសិតោ អហោសិ។

អថ រេវតី បន បាសាទំ អភិរុហិត្វា ទ្វារំ ថកេត្វា និសីទិ។ សត្តមេ ទិវសេ តស្សា បាបកម្មសញ្ចោទិតេន វេស្សវណេន រញ្ញា អាណត្តា ជលិតកបិលកេសមស្សុកា ចិបិដវិរូបនាសិកា បរិណតទាឋា លោហិតក្ខា សជលធរសមានវណ្ណា អតិវិយ ភយានករូបា ទ្វេ យក្ខា ឧបគន្ត្វា “ឧដ្ឋេហិ, រេវតេ, សុបាបធម្មេ”តិអាទីនិ វទន្តា នានាពាហាសុ គហេត្វា “មហាជនោ បស្សតូ”តិ សកលនគរេ វីថិតោ វីថឹ បរិព្ភមាបេត្វា អាកាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា តាវតឹសភវនំ នេត្វា នន្ទិយស្ស វិមានំ សម្បត្តិញ្ចស្សា ទស្សេត្វា តំ វិលបន្តីយេវ ឧស្សទនិរយសមីបំ បាបេសុំ។ តំ យមបុរិសា ឧស្សទនិរយេ ខិបឹសុ។ តេនាហ –

៨៦៣ “ឧដ្ឋេហិ រេវតេ សុបាបធម្មេ, អបារុតទ្វារេ អទានសីលេ;
នេស្សាម តំ យត្ថ ថុនន្តិ ទុគ្គតា, សមប្បិតា នេរយិកា ទុខេនា”តិ។

តត្ថ **ឧដ្ឋេហី**តិ ឧដ្ឋហ, ន ទានេស បាសាទោ តំ និរយភយតោ រក្ខិតុំ សក្កោតិ, តស្មា សីឃំ ឧដ្ឋហិត្វា អាគច្ឆាហីតិ អត្ថោ។ **រេវតេ**តិ តំ នាមេន អាលបតិ។ **សុបាបធម្មេ**តិអាទិនា ឧដ្ឋានស្ស ការណំ វទតិ។ យស្មា ត្វំ អរិយានំ អក្កោសនបរិភាសនាទិនា សុដ្ឋុ លាមកបាបធម្មា, យស្មា ច អបារុតំ ទ្វារំ និរយស្ស តវ បវេសនត្ថំ, តស្មា ឧដ្ឋេហីតិ។ **អទានសីលេ**តិ កស្សចិ កិញ្ចិ ន ទានសីលេ កទរិយេ មច្ឆរិនិ, ឥទម្បិ ឧដ្ឋានស្សេវ ការណវចនំ។ យស្មា ទានសីលានំ អមច្ឆរីនំ តវ សាមិកសទិសានំ សុគតិយំ និវាសោ, តាទិសានំ បន អទានសីលានំ មច្ឆរីនំ និរយេ និវាសោ, តស្មា ឧដ្ឋេហិ, មុហុត្តមត្តម្បិ តវ ឥធ ឋាតុំ ន ទស្សាមីតិ អធិប្បាយោ។ **យត្ថ ថុនន្តិ ទុគ្គតា**តិ ទុក្ខគតត្តា ទុគ្គតា។ **នេរយិកា**តិ និរយទុក្ខេន សមប្បិតា សមង្គីភូតា យស្មឹ និរយេ ថុនន្តិ, យាវ បាបកម្មំ ន ព្យន្តិ ហោតិ, តាវ និក្ខមិតុំ អលភន្តា និត្ថុនន្តិ, តត្ថ តំ នេស្សាម នយិស្សាម ខិបិស្សាមាតិ យោជនា។

៨៦៤ “ឥច្ចេវ វត្វាន យមស្ស ទូតា, តេ ទ្វេ យក្ខា លោហិតក្ខា ព្រហន្តា;
បច្ចេកពាហាសុ គហេត្វា រេវតំ, បក្កាមយុំ ទេវគណស្ស សន្តិកេ”តិ។ –

ឥទំ សង្គីតិការវចនំ។

តត្ថ **ឥច្ចេវ វត្វានា**តិ ឥតិ ឯវ “ឧដ្ឋេហី”តិអាទិនា វត្វា, វចនសមនន្តរមេវាតិ អត្ថោ។ **យមស្ស ទូតា**តិ អប្បដិសេធនិយតស្ស យមស្ស រញ្ញោ ទូតសទិសា។ វេស្សវណេន ហិ តេ បេសិតា ។ តថា ហិ តេ តាវតឹសភវនំ នយឹសុ។ កេចិ “ន យមស្ស ទូតា”តិ ន-ការំ “យមស្សា”តិ បទេន សម្ពន្ធិត្វា “វេស្សវណស្ស ទូតា”តិ អត្ថំ វទន្តិ, តំ

ន យុជ្ឈតិ។ ន ហិ ន យមទូតកាយ វេស្សវណស្ស ទូតាតិ សិជ្ឈតិ។ យជន្តិ តត្ថ ពលី ឧបហរន្តីតិ **យក្ខា។ លោហិតក្ខា**តិ រត្តនយនា។ យក្ខានញ្ហិ នេត្តានិ អតិលោហិតានិ ហោន្តិ។ **ព្រហន្តា**តិ មហន្តា។ **បច្ចេកពាហាសូ**តិ ឯកោ ឯកពាហាយំ, ឥតរោ ឥតរពាហាយន្តិ បច្ចេកំ ពាហាសុ។ **រេវតន្តិ** រេវតី។ រេវតាតិបិ តស្សា នាមមេវ។ តថា ហិ “រេវតេ”តិ វុត្តំ។ **បក្កាមយុន្តិ** បក្កាមេសុំ, ឧបនេសុន្តិ អត្ថោ។ **ទេវគណស្សា**តិ តាវតឹសភវនេ ទេវសង្ឃស្ស។

ឯវំ តេហិ យក្ខេហិ តាវតឹសភវនំ នេត្វា នន្ទិយវិមានស្ស អវិទូរេ ឋបិតា រេវតី តំ សូរិយមណ្ឌលសទិសំ អតិវិយ បភស្សរំ ទិស្វា –

៨៦៥. “អាទិច្ចវណ្ណំ រុចិរំ បភស្សរំ, ព្យម្ហំ សុភំ កញ្ចនជាលឆន្នំ;
កស្សេតមាកិណ្ណជនំ វិមានំ, សុរិយស្ស រំសីរិវ ជោតមានំ។

៨៦៦. “នារីគណា ចន្ទនសារលិត្តា, ឧភតោ វិមានំ ឧបសោភយន្តិ;
តំ ទិស្សតិ សុរិយសមានវណ្ណំ, កោ មោទតិ សគ្គបត្តោ វិមានេ”តិ។ –

តេ យក្ខេ បុច្ឆិ។ តេបិ តស្សា –

៨៦៧. “ពារាណសិយំ នន្ទិយោ នាមាសិ, ឧបាសកោ អមច្ឆរី ទានបតិ វទញ្ញូ;
តស្សេតមាកិណ្ណជនំ វិមានំ, សូរិយស្ស រំសីរិវ ជោតមានំ។

៨៦៨. “នារីគណា ចន្ទនសារលិត្តា, ឧភតោ វិមានំ ឧបសោភយន្តិ;
តំ ទិស្សតិ សូរិយសមានវណ្ណំ, សោ មោទតិ សគ្គបត្តោ វិមានេ”តិ។ –

អាចិក្ខឹសុ។

៨៦៨. តត្ថ **ចន្ទនសារលិត្តា**តិ សារភូតេន ចន្ទនគន្ធេន អនុលិត្តសរីរា។ **ឧភតោ វិមាន**ន្តិ វិមានំ ឧភតោ អន្តោ ចេវ ពហិ ច សង្គីតាទីហិ ឧបេច្ច សោភយន្តិ។

អថ រេវតី –

៨៦៩. “នន្ទិយស្សាហំ ភរិយា, អគារិនី សព្ពកុលស្ស ឥស្សរា;
ភត្តុ វិមានេ រមិស្សាមិ ទានហំ, ន បត្ថយេ និរយំ ទស្សនាយា”តិ។ –

អាហ។ តត្ថ **អគារិនី**តិ គេហសាមិនី។ “ភរិយា សគាមិនី”តិបិ បឋន្តិ, ភរិយា សហគាមិនីតិ អត្ថោ។ **សព្ពកុលស្ស ឥស្សរា ភត្តុ**តិ មម ភត្តុ នន្ទិយស្ស សព្ពកុដុម្ពិកស្ស ឥស្សរា សាមិនី អហោសិ, តស្មា ឥទានិបិ វិមានេ ឥស្សរា ភវិស្សាមីតិ អាហ។ **វិមានេ រមិស្សាមិ ទានហ**ន្តិ ឯវំ បលោភេតុមេវ ហិ តំ តេ តត្ថ នេសុំ។ **ន បត្ថយេ និរយំ ទស្សនាយា**តិ យំ បន និរយំ មំ តុម្ហេ នេតុកាមា, តំ និរយំ ទស្សនាយបិ ន បត្ថយេ, កុតោ បវិសិតុន្តិ វទតិ។

ឯវំ វទន្តិមេវ “ត្វំ តំ បត្ថេហិ វា មា វា, កឹ តវ បត្ថនាយា”តិ និរយសមីបំ នេត្វា –

៨៧០. “ឯសោ តេ និរយោ សុបាបធម្មេ, បុញ្ញំ តយា អកតំ ជីវលោកេ;
ន ហិ មច្ឆរី រោសកោ បាបធម្មោ, សគ្គូបគានំ លភតិ សហព្យត”ន្តិ។ –

គាថមាហំសុ។ តស្សត្ថោ – **ឯសោ** តវ **និរយោ**, តយា ទីឃរត្តំ មហាទុក្ខំ អនុភវិតព្ពដ្ឋានភូតោ។ កស្មា? **បុញ្ញំ តយា អកតំ ជីវលោកេ**, យស្មា មនុស្សលោកេ អប្បមត្តកម្បិ តយា បុញ្ញំ នាម ន កតំ, ឯវំ អកតបុញ្ញោ បន តាទិសោ សត្តោ **មច្ឆរី** អត្តនោ សម្បត្តិនិគូហនលក្ខណេន មច្ឆរេន សមន្នាគតោ, បរេសំ រោសុប្បាទនេន **រោសកោ**, លោភាទីហិ បាបធម្មេហិ សមង្គីភាវតោ **បាបធម្មោ សគ្គូបគានំ** ទេវានំ **សហព្យតំ** សហភាវំ **ន លភតី**តិ យោជនា។

ឯវំ បន វត្វា តេ ទ្វេ យក្ខា តត្ថេវន្តរធាយឹសុ។ តំសទិសេ បន ទ្វេ និរយបាលេ សំសរកេ នាម គូថនិរយេ បក្ខិបិតុំ អាកឌ្ឍន្តេ បស្សិត្វា –

៨៧១. “កឹ នុ គូថញ្ច មុត្តញ្ច, អសុចិ បដិទិស្សតិ;

ទុក្ខន្ទំ កិមិទំ មិឡ្ហំ, កិមេតំ ឧបវាយតី”តិ។ –

តំ និរយំ បុច្ឆិ។

៨៧២“ឯស សំសវកោ នាម, គម្ភីរោ សតបោរិសោ;
យត្ថ វស្សសហស្សានិ, តុវំ បច្ចសិ រេវតេ”តិ។ –

តស្មិំ កថិតេ តត្ថ អត្តនោ និព្ពត្តិហេតុភូតំ កម្មំ បុច្ឆន្តី –

៨៧៣“កិំ នុ កាយេន វាចាយ, មនសា ទុក្កដំ កតំ;
កេន សំសវកោ លទ្ធោ, គម្ភីរោ សតបោរិសោ”តិ។ – អាហ;

៨៧៤“សមណេ ព្រាហ្មណេ ចាបិ, អញ្ញេ វាបិ វនិព្ពកេ;
មុសាវាទេន វញ្ចេសិ, តំ បាបំ បកតំ តយា”តិ។ –

តស្សា តំ កម្មំ កថេត្វា បុន តេ –

៨៧៥“តេន សំសវកោ លទ្ធោ, គម្ភីរោ សតបោរិសោ;
តត្ថ វស្សសហស្សានិ, តុវំ បច្ចសិ រេវតេ”តិ។ –

អាហំសុ។ តត្ថ **សំសវកោ នាមា**តិ និច្ចកាលំ គូថមុត្តាទិអសុចិស្ស សំសវនតោ បគ្ឃរណតោ សំសវកោ នាម។

ន កេវលំ តុយ្ហំ ឥធ សំសវកលាភោ ឯវ, អថ ខោ ឯត្ថ អនេកានិ វស្សសហស្សានិ បច្ចិត្វា ឧត្តិណ្ណាយ ហត្ថច្ឆេទាទិលាភោបីតិ ទស្សេតុំ –

៨៧៦“ហត្ថេបិ ឆិន្ទន្តិ អថោបិ បាទេ, កណ្ណេបិ ឆិន្ទន្តិ អថោបិ នាសំ;
អថោបិ កាកោឡគណា សមេច្ច, សង្គម្ម ខាទន្តិ វិផន្ទមាន”ន្តិ។ –

តត្ថ លទ្ធព្ពការណំ អាហំសុ។ តត្ថ **កាកោឡគណា**តិ កាកសង្ឃា។ តេ កិរស្សា តិគាវុតប្បមាណេ សរីរេ អនេកសតានិ អនេកសហស្សានិ បតិត្វា តាលក្ខន្ធបរិមាណេហិ សុនិសិតគ្គេហិ អយោមយេហិ មុខតុណ្ឌេហិ វិជ្ឈិត្វា វិជ្ឈិត្វា ខាទន្តិ, មំសំ គហិតគហិតដ្ឋានេ កម្មពលេន បូរតេវ។ តេនាហ “កាកោឡគណា សមេច្ច, សង្គម្ម ខាទន្តិ វិផន្ទមាន”ន្តិ។

បុន សា មនុស្សលោកំ បច្ចានយនាយ យាចនាទិវសេន តំ តំ វិប្បលបិ។ តេន វុត្តំ –

៨៧៧“សាធុ ខោ មំ បដិនេថ, កាហាមិ កុសលំ ពហុំ;
ទានេន សមចរិយាយ, សំយមេន ទមេន ច;
យំ កត្វា សុខិតា ហោន្តិ, ន ច បច្ឆានុតប្បរេ”តិ។

បុន និរយបាលា –

៨៧៨“បុរេ តុវំ បមជ្ជិត្វា, ឥទានិ បរិទេវសិ;
សយំ កតានំ កម្មានំ, វិបាកំ អនុភោស្សសី”តិ។ –

អាហំសុ។ បុន សា អាហ –

៨៧៩“កោ ទេវលោកតោ មនុស្សលោកំ, គន្ត្វាន បុដ្ឋោ មេ ឯវំ វទេយ្យ;
និក្ខិត្តទណ្ឌេសុ ទទាថ ទានំ, អច្ឆាទនំ សេយ្យមថន្នបានំ;
ន ហិ មច្ឆរី រោសកោ បាបធម្មោ, សគ្គូបគានំ លភតិ សហព្យតំ។

៨៨០“សាហំ នូន ឥតោ គន្ត្វា, យោនិំ លទ្ធាន មានុសិំ;
វទញ្ញូ សីលសម្បន្នា, កាហាមិ កុសលំ ពហុំ;
ទានេន សមចរិយាយ, សំយមេន ទមេន ច។

៨៨១. "អារាមានិ ច រោបិស្សំ, ទុគ្គេ សង្កមានិ ច;
បបញ្ច ឧទបានញ្ច, វិប្បសន្នេន ចេតសា។

៨៨២. "ចាតុទ្ទសី បញ្ចទសី, យា ច បក្ខស្ស អដ្ឋមី;
បាដិហារិយបក្ខញ្ច, អដ្ឋង្គសុសមាគតំ។

៨៨៣. "ឧបោសថំ ឧបវសិស្សំ, សទា សីលេសុ សំវុតា;
ន ច ទានេ បមជ្ជិស្សំ, សាមំ ទិដ្ឋមិទំ មយា"តិ។

៨៨៤. "ឥច្ចេវំ វិប្បលបន្តី, ផន្ទមានំ តតោ តតោ;
ខិបិសុ និរយេ ឃោរេ, ឧទ្ធំបាទំ អវំសិរ"ន្តិ។ –

ឥទំ សង្គីតិការវចនំ។ បុន សា –

៨៨៥. "អហំ បុរេ មច្ឆរិនី អហោសិំ, បរិភាសិកា សមណព្រាហ្មណានំ;
វិតថេន ច សាមិកំ វញ្ចយិត្វា, បច្ចាមហំ និរយេ ឃោររូបេ"តិ។ –

ឱសានគាថមាហ។ តត្ថ "**អហំ បុរេ មច្ឆរិនី**"តិ គាថា និរយេ និព្ពត្តាយ វុត្តា, ឥតរា អនិព្ពត្តាយ ឯវាតិ វេទិតព្ពា។ សេសំ សុវិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

ភិក្ខូ រេវតិយា យក្ខេហិ គហេត្វា នីតភាវំ ភគវតោ អារោចេសុំ។ តំ សុត្វា ភគវា អាទិតោ បដ្ឋាយ ឥមំ វត្ថុំ កថេត្វា ឧបរិ វិត្ថារេន ធម្មំ ទេសេសិ, ទេសនាបរិយោសានេ ពហូ សោតាបត្តិផលាទីនិ បាបុណិំសុ។ កាមញ្ចេតំ រេវតីបដិពទ្ធាយ កថាយ យេភុយ្យភាវតោ "រេវតីវិមាន"ន្តិ វោហរីយតិ, យស្មា បន រេវតី វិមានទេវតា ន ហោតិ, នន្ទិយស្ស បន ទេវបុត្តស្ស វិមានាទិសម្បត្តិបដិសំយុត្តញ្ចេតំ, តស្មា បុរិសវិមានេស្វេវ សង្គហំ អារោបិតន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។

រេវតីវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. ឆត្តមាណវកវិមានវណ្ណនា

យោ វទតំ បវរោ មនុជេសូតិ ឆត្តមាណវកវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន សេតព្យាយំ អញ្ញតរស្ស ព្រាហ្មណស្ស កិច្ឆាលទ្ធោ បុត្តោ ឆត្តោ នាម ព្រាហ្មណមាណវោ អហោសិ។ សោ វយប្បត្តោ បិតរា បេសិតោ ឧក្កដ្ឋំ គន្ត្វា ព្រាហ្មណស្ស បោក្ខរសាតិស្ស សន្តិកេ មេធាវិតាយ អនលសតាយ ច ន ចិរេនេវ មន្តេ វិជ្ជាដ្ឋានានិ ច ឧគ្គហេត្វា ព្រាហ្មណសិប្បេ និប្ផត្តិំ បត្តោ។ សោ អាចរិយំ អភិវាទេត្វា "មយា តុម្ហាកំ សន្តិកេ សិប្បំ សិក្ខិតំ, កិំ វោ គរុទក្ខិណំ ទេមី"តិ អាហ។ អាចរិយោ "គរុទក្ខិណា នាម អន្តេវាសិកស្ស វិភវានុរូបា, កហាបណសហស្សមានេហី"តិ អាហ។ ឆត្តមាណវោ អាចរិយំ អភិវាទេត្វា សេតព្យំ គន្ត្វា មាតាបិតរោ វន្ទិត្វា តេហិ អភិនន្ទិយមានោ កតបដិសន្ថារោ តមត្ថំ បិតុ អារោចេត្វា "ទេថ មេ ទាតព្ពយុត្តកំ, អជ្ជេវ ទត្វា អាគមិស្សាមី"តិ អាហ។ តំ មាតាបិតរោ "តាត, អជ្ជ វិកាលោ, ស្វេ គមិស្សសី"តិ វត្វា កហាបណេ នីហរិត្វា ភណ្ឌិកំ ពន្ធាបេត្វា ឋបេសុំ។ ចោរា តំ បវត្តិំ ញត្វា ឆត្តមាណវកស្ស គមនមគ្គេ អញ្ញតរស្មិំ វនគហនេ និលីនា អច្ឆិំសុ "មាណវំ មារេត្វា កហាបណេ គណ្ហិស្សាមា"តិ។

ភគវា បច្ចូសសមយេ មហាករុណាសមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ លោកំ វោលោកេន្តោ ឆត្តមាណវកស្ស សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិដ្ឋានំ, ចោរេហិ មារិតស្ស ទេវលោកេ និព្ពត្តិំ, តតោ សហ វិមានេន អាគតស្ស តត្ថ សន្និបតិតបរិសាយ ច ធម្មាភិសមយំ ទិស្វា បឋមតរមេវ គន្ត្វា មាណវកស្ស គមនមគ្គេ អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ និសីទិ។ មាណវោ អាចរិយធនំ គហេត្វា សេតព្យតោ ឧក្កដ្ឋាភិមុខោ គច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ ភគវន្តំ និសិន្នំ ទិស្វា ឧបសង្កមិត្វា អដ្ឋាសិ។ "កុហិំ គមិស្សសី"តិ ភគវតា វុត្តោ "ឧក្កដ្ឋំ, ភោ គោតម, គមិស្សាមិ មយ្ហំ អាចរិយស្ស បោក្ខរសាតិស្ស គរុទក្ខិណំ ទាតុ"ន្តិ អាហ។ អថ ភគវា "ជានាសិ បន ត្វំ, មាណវ, តីណិ សរណានិ, បញ្ច សីលានី"តិ វត្វា តេន "នាហំ ជានាមិ, កិមត្ថិយានិ បនេតានិ កីទិសានិ ចា"តិ វុត្តេ "ឥទមីទិស"ន្តិ សរណគមនស្ស សីលសមាទានស្ស ច ផលានិសំសំ វិភាវេត្វា "ឧគ្គណ្ហាហិ តាវ, មាណវក, សរណគមនវិធិ"ន្តិ វត្វា "សាធុ ឧគ្គណ្ហិស្សាមិ, កថេថ ភន្តេ ភគវា"តិ តេន យាចិតោ តស្ស រុចិយា អនុរូបំ គាថាពន្ធវសេន សរណគមនវិធិំ ទស្សេន្តោ –

៨៨៦. យោ វទតំ បវរោ មនុជេសុ, សក្យមុនី ភគវា កតកិច្ចោ;
បារគតោ ពលវីរិយសមង្គី, តំ សុគតំ សរណត្ថមុបេហិ។

៨៨៧. ‘‘រាគវិរាគមនេជមសោកំ, ធម្មមសង្ខតមប្បដិកូលំ;
មធុរមិមំ បគុណំ សុវិភត្តំ, ធម្មមិមំ សរណត្ថមុបេហិ។

៨៨៨. ‘‘យត្ថ ច ទិន្នមហប្ផលមាហុ, ចតូសុ សុចីសុ បុរិសយុគេសុ;
អដ្ឋ ច បុគ្គលធម្មទសា តេ, សង្ឃមិមំ សរណត្ថមុបេហី’’តិ។ –

តិស្សោ គាថាយោ អភាសិ។

៨៨៦. តត្ថ **យោ**តិ អនិយមិតវចនំ, តស្ស ‘‘ត’’ន្តិ ឥមិនា និយមនំ វេទិតព្ពំ។ **វទត**ន្តិ វទន្តានំ។ **បវរោ**តិ សេដ្ឋោ, កថិកានំ ឧត្តមោ វាទីវរោតិ អត្ថោ។ **មនុជេសូ**តិ ឧក្កដ្ឋនិទ្ទេសោ យថា ‘‘សត្ថា ទេវមនុស្សាន’’ន្តិ។ ភគវា បន ទេវមនុស្សានម្បិ ព្រហ្មានម្បិ សព្ពេសម្បិ សត្តានំ បវរោយេវ, ភគវតោ ច ចរិមភវេ មនុស្សេសុ ឧប្បន្នត្តាយ វុត្តំ ‘‘មនុជេសូ’’តិ។ តេនេវាហ **‘‘សក្យមុនី’’**តិ។ សក្យកុលប្បសុតតាយ សក្យោ, កាយមោនេយ្យាទីហិ សមន្នាគតតោ អនវសេសស្ស ច ញេយ្យស្ស មុននតោ មុនិ ចាតិ **សក្យមុនិ**។ ភាគ្យវន្តតាទីហិ ចតូហិ ការណេហិ **ភគវា**។ ចតូហិ មគ្គេហិ កាតព្ពស្ស បរិញ្ញាទិបភេទស្ស សោឡសវិធស្ស កិច្ចស្ស កតត្តា និដ្ឋាបិតត្តា **កតកិច្ចោ**។ បារំ សក្កាយស្ស បរតីរំ និព្ពានំ គតោ សយម្ភុញាណេន អធិគតោតិ **បារគតោ**។ អសទិសេន កាយពលេន, អនញ្ញសាធារណេន ញាណពលេន, ចតុព្ពិធសម្មប្បធានវីរិយេន ច សមន្នាគតត្តា **ពលវីរិយសមង្គី**។ សោភនគមនត្តា, សុន្ទរំ ឋានំ គតត្តា, សម្មា គតត្តា, សម្មា ច គទិតត្តា **សុគតោ**។ តំ សុគតំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ **សរណត្ថំ** សរណាយ បរាយណាយ អបាយទុក្ខវដ្ដទុក្ខបរិត្តាណាយ **ឧបេហិ** ឧបគច្ឆ, អជ្ជ បដ្ឋាយ អហិតនិវត្តនេន ហិតសំវឌ្ឍនេន ‘‘អយំ មេ ភគវា សរណំ តាណំ លេណំ បរាយណំ គតិ បដិសរណ’’ន្តិ ភជ សេវ, ឯវំ ជានាហិ វា ពុជ្ឈស្សូតិ អត្ថោ។

៨៨៧. **រាគវិរាគ**ន្តិ អរិយមគ្គមាហ។ តេន ហិ អរិយា អនាទិកាលភាវិតម្បិ រាគំ វិរជ្ជេន្តិ។ **អនេជមសោក**ន្តិ អរិយផលំ។ តញ្ហិ ឯជាសង្ខាតាយ តណ្ហាយ អវសិដ្ឋានញ្ច សោកនិមិត្តានំ កិលេសានំ សព្ពសោ បដិប្បស្សម្ភនតោ ‘‘អនេជំ អសោក’’ន្តិ ច វុច្ចតិ។ **ធម្ម**ន្តិ សភាវធម្មំ។ សភាវតោ គហេតព្ពធម្មោ ហេស យទិទំ មគ្គផលនិព្ពានានិ, ន បរិយត្តិធម្មោ វិយ បញ្ញត្តិធម្មវសេន។ **ធម្ម**ន្តិ វា បរមត្ថធម្មំ, និព្ពានន្តិ អត្ថោ។ សមេច្ច សម្ភុយ្យ បច្ចយេហិ កតំ សង្ខតំ, ន សង្ខតន្តិ **អសង្ខតំ**។ តទេវ និព្ពានំ។ នត្ថិ ឯត្ថ កិញ្ចិបិ បដិកូលន្តិ **អប្បដិកូលំ**។ សវនវេលាយំ ឧបបរិក្ខណវេលាយំ បដិបជ្ជនវេលាយន្តិ សព្ពទាបិ ឥដ្ឋមេវាតិ **មធុរំ**។ សព្ពញ្ញុតញ្ញាណសន្និស្សយាយ បដិភានសម្បទាយ បវត្តិតត្តា សុប្បវត្តិភាវតោ និបុណភាវតោ ច **បគុណំ**។ វិភជិតព្ពស្ស អត្ថស្ស ខន្ធាទិវសេន កុសលាទិវសេន ឧទ្ទេសាទិវសេន ច សុដ្ឋុ វិភជនតោ **សុវិភត្តំ**។ តីហិបិ បទេហិ បរិយត្តិធម្មមេវ វទតិ។ តេនេវ ហិស្ស អាបាថកាលេ វិយ វិមទ្ទនកាលេបិ កថេន្តស្ស វិយ សុណន្តស្សាបិ សម្មុខីភាវតោ ឧភតោបច្ចក្ខតាយ ទស្សនត្ថំ **‘‘ឥម’’**ន្តិ វុត្តំ។ **ធម្ម**ន្តិ យថាវបដិបជ្ជន្តេ អបាយទុក្ខបាតតោ ធារណត្ថេន ធម្មំ, ឥទំ ចតុព្ពិធស្សាបិ ធម្មស្ស សាធារណវចនំ។ បរិយត្តិធម្មោបិ ហិ សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិដ្ឋានមត្តាយបិ យថាវបដិបត្តិយា អបាយទុក្ខបាតតោ ធារេតិ ឯវ។ ឥមស្ស ច អត្ថស្ស ឥទមេវ វិមានំ សាធកន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ សាធារណភាវេន យថាវុត្តធម្មស្ស បច្ចក្ខំ កត្វា ទស្សេន្តោ បុន **‘‘ឥម’’**ន្តិ អាហ។

៨៨៨. **យត្ថា**តិ យស្មឹ អរិយសង្ឃេ។ **ទិន្ន**ន្តិ បរិច្ចត្តំ អន្នាទិទេយ្យធម្មំ។ **ទិន្នមហប្ផល**ន្តិ គាថាសុខត្ថំ អនុនាសិកលោបោ កតោ។ អច្ចន្តមេវ កិលេសាសុចិតោ វិសុជ្ឈនេន **សុចីសុ** ‘‘សោតាបន្នោ សោតាបត្តិផលសច្ឆិកិរិយាយ បដិបន្នោ’’តិអាទិនា (អ. និ. ៨.៦០) វុត្តេសុ **ចតូសុ បុរិសយុគេសុ។ អដ្ឋា**តិ មគ្គដ្ឋផលដ្ឋេសុ យុគឡេ អកត្វា វិសុំ វិសុំ គហណេន អដ្ឋ បុគ្គលា។ គាថាសុខត្ថមេវ ចេត្ថ **‘‘បុគ្គលធម្មទសា’’**តិ រស្សំ កត្វា និទ្ទេសោ។ **ធម្មទសា**តិ ចតុសច្ចធម្មស្ស និព្ពានធម្មស្ស ច បច្ចក្ខតោ ទស្សនកា។ ទិដ្ឋិសីលសាមញ្ញេន សំហតភាវេន **សង្ឃំ**។

ឯវំ ភគវតា តីហិ គាថាហិ សរណគុណសន្ទស្សនេន សទ្ធឹ សរណគមនវិធិម្ហិ វុត្តេ មាណវោ តំតំសរណគុណានុស្សរណមុខេន សរណគមនវិធិនា អត្តនោ ហទយេ ឋបិតភាវំ វិភាវេន្តោ តស្សា តស្សា គាថាយ អនន្តរំ ‘‘យោ វទតំ បវរោ’’តិអាទិនា តំ តំ គាថំ បច្ចនុភាសិ។ ឯវំ បច្ចនុភាសិត្វា ឋិតស្ស បញ្ច សិក្ខាបទានិ សរូបតោ ផលានិសំសតោ ច វិភាវេត្វា តេសំ សមាទានវិធឹ កថេសិ។ សោ តម្បិ សុដ្ឋុ ឧបធារេត្វា បសន្នមានសោ ‘‘ហន្ទាហំ ភគវា គមិស្សាមី’’តិ វត្វា រតនត្តយគុណំ អនុស្សរន្តោ តំយេវ មគ្គំ បដិបជ្ជិ។ ភគវាបិ ‘‘អលំ ឥមស្ស ឯត្តកំ កុសលំ ទេវលោកូបបត្តិយា’’តិ ជេតវនមេវ អគមាសិ។

មាណវស្ស បន បសន្នចិត្តស្ស រតនត្តយគុណំ សល្លក្ខណវសេន “សរណំ ឧបេមី”តិ បវត្តចិត្តុប្បាទតាយ សរណេសុ ច, ភគវតា វុត្តនយេន បញ្ចន្នំ សីលានំ អធិដ្ឋានេន សីលេសុ ច បតិដ្ឋិតស្ស តេនេវ នយេន រតនត្តយគុណេ អនុស្សរន្តស្សេវ គច្ឆន្តស្ស ចោរា មគ្គេ បរិយុដ្ឋឹសុ។ សោ តេ អគណេត្វា រតនត្តយគុណេ អនុស្សរន្តោយេវ គច្ឆតិ។ តញ្ចេកោ ចោរោ គុម្ពន្តរំ ឧបនិស្សាយ ឋិតោ វិសបីតេន សរេន សហសាវ វិជ្ឈិត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា កហាបណភណ្ឌិកំ គហេត្វា អត្តនោ សហាយេហិ សទ្ធឹ បក្កាមិ។ មាណវោ បន កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ តឹសយោជនិកេ កនកវិមានេ សុត្តប្បពុទ្ធោ វិយ អច្ឆរាសហស្សបរិវុតោ សដ្ឋិសកដភារាលង្ការបដិមណ្ឌិតត្តភាវោ និព្ពត្តិ, តស្ស វិមានស្ស អាភា សាតិរេកានិ វីសតិយោជនានិ ផរិត្វា តិដ្ឋតិ។

អថ មាណវំ កាលកតំ ទិស្វា សេតព្យគាមវាសិនោ មនុស្សា សេតព្យំ គន្ត្វា តស្ស មាតាបិតូនំ ឧក្កដ្ឋគាមវាសិនោ ច ឧក្កដ្ឋំ គន្ត្វា ព្រាហ្មណស្ស បោក្ខរសាតិស្ស កថេសុំ។ តំ សុត្វា តស្ស មាតាបិតរោ ញាតិមិត្តា ព្រាហ្មណោ ច បោក្ខរសាតិ សបរិវារា អស្សុមុខា រោទមានា តំ បទេសំ អគមំសុ, យេភុយ្យេន សេតព្យវាសិនោ ច ឧក្កដ្ឋវាសិនោ ច ឥច្ឆានង្គលវាសិនោ ច សន្និបតឹសុ, មហាសមាគមោ អហោសិ។ អថ មាណវស្ស មាតាបិតរោ មគ្គស្ស អវិទូរេ ចិតកំ សជ្ជេត្វា សរីរកិច្ចំ កាតុំ អារភឹសុ។

អថ ភគវា ចិន្តេសិ “មយិ គតេ ឆត្តមាណវោ មំ វន្ទិតុំ អាគមិស្សតិ, អាគតញ្ច តំ កតកម្មំ កថាបេន្តោ កម្មផលំ បច្ចក្ខំ ការេត្វា ធម្មំ ទេសេស្សាមិ, ឯវំ មហាជនស្ស ធម្មាភិសមយោ ភវិស្សតី”តិ ចិន្តេត្វា មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធឹ តំ បទេសំ ឧបគន្ត្វា អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ និសីទិ ឆព្ពណ្ណពុទ្ធរំសិយោ វិស្សជ្ជេន្តោ។ អថ ឆត្តមាណវទេវបុត្តោបិ អត្តនោ សម្បត្តឹ បច្ចវេក្ខិត្វា, តស្សា ការណំ ឧបធារេន្តោ សរណគមនញ្ច សីលសមាទានញ្ច ទិស្វា, វិម្ហយជាតោ ភគវតិ សញ្ជាតបសាទពហុមានោ “ឥទានេវាហំ គន្ត្វា ភគវន្តញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច វន្ទិស្សាមិ, រតនត្តយគុណេ ច មហាជនស្ស បាកដេ ករិស្សាមី”តិ កតញ្ញុតំ និស្សាយ សកលំ តំ អរញ្ញបទេសំ ឯកាលោកំ ករោន្តោ, សហ វិមានេន អាគន្ត្វា វិមានតោ ឱរុយ្ហ មហតា បរិវារេន សទ្ធឹ ទិស្សមានរូបោ ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ បាទេសុ សិរសា និបតន្តោ អភិវាទេត្វា អញ្ជលឹ បគ្គយ្ហ ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ តំ ទិស្វា មហាជនោ “កោ នុ ខោ អយំ ទេវោ វា ព្រហ្មា វា”តិ អច្ឆរិយព្ភុតជាតោ ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ បរិវារេសិ។ ភគវា តេន កតបុញ្ញកម្មំ បាកដំ កាតុំ –

៨៨៩. “ន តថា តបតិ នភេ សូរិយោ, ចន្ទោ ច ន ភាសតិ ន ផុស្សោ;
យថា អតុលមិទំ មហប្បភាសំ, កោ នុ ត្វំ តិទិវា មហឹ ឧបាគា។

៨៩០. “ឆិន្ទតិ រំសី បភង្ករស្ស, សាធិកវីសតិយោជនានិ អាភា;
រត្តិមបិ យថា ទិវំ ករោតិ, បរិសុទ្ធំ វិមលំ សុភំ វិមានំ។

៨៩១. “ពហុបទុមវិចិត្របុណ្ឌរីកំ, វោកិណ្ណំ កុសុមេហិ នេកចិត្តំ;
អរជវិរជហេមជាលឆន្នំ, អាកាសេ តបតិ យថាបិ សូរិយោ។

៨៩២. “រត្តម្ពរបីតវាសសាហិ, អគរុបិយង្គុចន្ទនុស្សទាហិ;
កញ្ចនតនុសន្និភត្តចាហិ, បរិបូរំ គគនំវ តារកាហិ។

៨៩៣. “នរនារិយោ ពហុកេត្ថនេកវណ្ណា, កុសុមវិភូសិតាភរណេត្ថ សុមនា;
អនិលបមុញ្ចិតា បវន្តិ សុរភឹ, តបនិយវិតតា សុវណ្ណឆន្នា។

៨៩៤. “កិស្ស សំយមស្ស អយំ វិបាកោ, កេនាសិ កម្មផលេនិធូបបន្នោ;
យថា ច តេ អធិគតមិទំ វិមានំ, តទនុបទំ អវចាសិ ឥង្ឃ បុដ្ឋោ”តិ។ –

តំ ទេវបុត្តំ បដិបុច្ឆិ។

៨៨៦. តត្ថ **តបតី**តិ ទិប្បតិ។ **នភេ**តិ អាកាសេ។ **ផុស្សោ**តិ ផុស្សតារកា។ **អតុល**ន្តិ អនុបមំ, អប្បមាណំ វា។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – យថា ឥទំ តវ វិមានំ អនុបមំ អប្បមាណំ បភស្សរភាវេន តតោ ឯវ មហប្បភាសំ អាកាសេ ទិប្បតិ, ន តថា តារករូបានិ ទិប្បន្តិ, ន ចន្ទោ, តានិ តាវ តិដ្ឋន្តុ, នាបិ សូរិយោ ទិប្បតិ, ឯវំភូតោ កោ នុ ត្វំ ទេវលោកតោ ឥមំ ភូមិបទេសំ ឧបគតោ, តំ បាកដំ កត្វា ឥមស្ស មហាជនស្ស កថេហីតិ។

៨៩០. **ឆិន្ទតី**តិ វិច្ឆិន្ទតិ, បវត្តិតុំ អទេន្តោ បដិហនតីតិ អត្ថោ។ **រំសី**តិ រស្មិយោ។ **បភង្ករស្សា**តិ សូរិយស្ស។ តស្ស ច វិមានស្ស បភា សមន្តតោ បញ្ចវីសតិ យោជនានិ ផរិត្វា តិដ្ឋតិ។ តេនាហ “**សាធិកវីសតិយោជនានិ អាភា**”តិ។ **រត្តិមបិ យថា ទិវំ ករោតី**តិ អត្តនោ បភាយ អន្ធការំ វិធមន្តំ រត្តិភាគម្បិ ទិវសភាគំ វិយ ករោតិ។ បរិសមន្តតោ អន្តោ ចេវ ពហិ ច សុទ្ធតាយ **បរិសុទ្ធំ**។ សព្ពសោ មលាភាវេន **វិមលំ**។ សុន្ទរតាយ **សុភំ**។

៨៩១. ពហុបទុមវិចិត្របុណ្ឌរីកន្តិ ពហុវិធរត្តកមលញ្ចេវ វិចិត្តវណ្ណសេតកមលញ្ច។ សេតកមលំ បទុមំ, រត្តកមលំ បុណ្ឌរីកន្តិ វទន្តិ។ **វោកិណ្ណំ កុសុមេហី**តិ អញ្ញេហិ ច នានាវិធេហិ បុប្ផេហិ សមោកិណ្ណំ។ **នេកចិត្ត**ន្តិ មាលាកម្មលតាកម្មាទិនានាវិធវិចិត្តំ។ **អរជវិរជហេមជាលឆន្ន**ន្តិ សយំ អបគតរជំ វិរជេន និទ្ទោសេន កញ្ចនជាលេន ឆាទិតំ។

៨៩២. រត្តម្ពរបីតវាសសាហីតិ រត្តវត្ថាហិ ចេវ បីតវត្ថាហិ ច។ ឯកា ហិ រត្តំ ទិព្ពវត្ថំ និវាសេត្វា បីតំ ឧត្តរិយំ ករោតិ, អបរា បីតំ និវាសេត្វា រត្តំ ឧត្តរិយំ ករោតិ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ “រត្តម្ពរបីតវាសសាហី”តិ ។ **អគរុបិយង្គុចន្ទនុស្សទាហី**តិ អគរុគន្ធេន បិយង្គុមាលាហិ ចន្ទនគន្ធេហិ ច ឧស្សទាហិ, ឧស្សន្នទិព្ពាគរុគន្ធាទិកាហីតិ អត្ថោ។ **កញ្ចនតនុសន្និភត្តចាហី**តិ កនកសទិសសុខុមច្ឆវីហិ។ **បរិបូរ**ន្តិ តហំ តហំ វិចរន្តីហិ សង្គីតិបសុតាហិ ច បរិបុណ្ណំ។

៨៩៣. ពហុកេត្ថាតិ ពហុកា ឯត្ថ។ **អនេកវណ្ណា**តិ នានារូបា។ **កុសុមវិភូសិតាភរណា**តិ វិសេសតោ សុរភិវាយនត្ថំ ទិព្ពកុសុមេហិ អលង្កតទិព្ពាភរណា។ **ឯត្ថា**តិ ឯតស្មិំ វិមានេ។ **សុមនា**តិ សុន្ទរមនា បមុទិតចិត្តា។ **អនិលបមុញ្ចិតា បវន្តិ សុរភិ**ន្តិ អនិលេន បមុញ្ចិតគន្ធានំ បុប្ផានំ វាយុនា វិមុត្តបត្តបុដំ វិយ វិពន្ធតាយ វិកសិតតាយ ច សុគន្ធំ បវាយន្តិ។ “អនិលបធូបិតា”តិបិ បឋន្តិ, វាតេន មន្ទំ អាវុយ្ហមានា ហេមមយបុប្ផាតិ អត្ថោ។ កនកចីរកាទីហិ វេណិអាទីសុ ឱតតតាយ **តបនិយវិតតា**។ យេភុយ្យេន កញ្ចនាភរណេហិ អច្ឆាទិតសរីរតាយ **សុវណ្ណឆន្នា**។ **នរនារិយោ**តិ ទេវបុត្តា ទេវធីតរោ ច ពហុកា ឯត្ថ តវ វិមានេតិ ទស្សេតិ។

៨៩៤. តង្ឃាតិ ចោទនត្ថេ និបាតោ **បុដ្ឋោ**តិ បុច្ឆិតោ តមស្ស មហាជនស្ស កម្មផលបច្ចក្ខភាវាយាតិ អធិប្បាយោ។

តតោ ទេវបុត្តោ តមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ –

៨៩៥. “សយមិធ បថេ សមេច្ច មាណវេន, សត្ថានុសាសិ អនុកម្បមានោ;
តវ រតនវរស្ស ធម្មំ សុត្វា, ករិស្សាមីតិ ច ព្រវិត្ថ ឆត្តោ។

៨៩៦. “ជិនវរបវរំ ឧបេហិ សរណំ, ធម្មញ្ចាបិ តថេវ ភិក្ខុសង្ឃំ;
នោតិ បឋមំ អវោចហំ ភន្តេ, បច្ឆា តេ វចនំ តថេវកាសិំ។

៨៩៧. “មា ច បាណវធំ វិវិធំ ចរស្សុ អសុចិំ,
ន ហិ បាណេសុ អសញ្ញតំ អវណ្ណយិំសុ សប្បញ្ញា;
នោតិ បឋមំ អវោចហំ ភន្តេ, បច្ឆា តេ វចនំ តថេវកាសិំ។

៨៩៨. “មា ច បរជនស្ស រក្ខិតម្បិ, អាទាតព្ពមមញ្ញិថោ អទិន្នំ;
នោតិ បឋមំ អវោចហំ ភន្តេ, បច្ឆា តេ វចនំ តថេវកាសិំ។

៨៩៩. “មា ច បរជនស្ស រក្ខិតាយោ, បរភរិយា អគមា អនរិយមេតំ;
នោតិ បឋមំ អវោចហំ ភន្តេ, បច្ឆា តេ វចនំ តថេវកាសិំ។

៩០០. “មា ច វិតថំ អញ្ញថា អភាណិ, ន ហិ មុសាវាទំ អវណ្ណយិំសុ សប្បញ្ញា;
នោតិ បឋមំ អវោចហំ ភន្តេ, បច្ឆា តេ វចនំ តថេវកាសិំ។

៩០១. “យេន ច បុរិសស្ស អបេតិ សញ្ញា, តំ មជ្ជំ បរិវជ្ជយស្សុ សព្ពំ;
នោតិ បឋមំ អវោចហំ ភន្តេ, បច្ឆា តេ វចនំ តថេវកាសិំ។

៩០២. “ស្វាហំ ឥធ បញ្ច សិក្ខា ករិត្វា, បដិបជ្ជិត្វា តថាគតស្ស ធម្មេ;
ទ្វេបថមគមាសិ ចោរមជ្ឈេ, តេ មំ តត្ថ វធិំសុ ភោគហេតុ។

៩០៣. “ឯត្តកមិទំ អនុស្សរាមិ កុសលំ, តតោ បរំ ន មេ វិជ្ជតិ អញ្ញំ;
តេន សុចរិតេន កម្មុនាហំ, ឧប្បន្នោ តិទិវេសុ កាមកាមី។

៩០៤. “បស្ស ខណមុហុត្តសញ្ញមស្ស, អនុធម្មប្បដិបត្តិយា វិបាកំ;
ជលមិវ យសសា សមេក្ខមានា, ពហុកាមំ បិហយន្តិ ហីនកម្មា។

៩០៥. “បស្ស កតិបយាយ ទេសនាយ, សុគតិញ្ចម្ហិ គតោ សុខញ្ច បត្តោ;
យេ ច តេ សតតំ សុណន្តិ ធម្មំ, មញ្ញេ តេ អមតំ ផុសន្តិ ខេមំ។

៩០៦. “អប្បម្បិ កតំ មហាវិបាកំ, វិបុលំ ហោតិ តថាគតស្ស ធម្មេ;
បស្ស កតបុញ្ញតាយ ឆត្តោ, ឱភាសេតិ បថវឹ យថាបិ សូរិយោ។

៩០៧. “កិមិទំ កុសលំ កិមាចរេម, ឥច្ចេកេ ហិ សមេច្ច មន្តយន្តិ;
តេ មយំ បុនរេវ លទ្ធ មានុសត្តំ, បដិបន្នា វិហរេមុ សីលវន្តោ។

៩០៨. “ពហុការោ អនុកម្បកោ ច សត្ថា, ឥតិ មេ សតិ អគមា ទិវា ទិវស្ស;
ស្វាហំ ឧបគតោម្ហិ សច្ចនាមំ, អនុកម្បស្សុ បុនបិ សុណេម្ហ ធម្មំ។

៩០៩. “យេ ចិធ បជហន្តិ កាមរាគំ, ភវរាគានុសយញ្ច បហាយ មោហំ;
ន ច តេ បុន មុបេន្តិ គព្ភសេយ្យំ, បរិនិព្ពានគតា ហិ សីតិភូតា”តិ។

៨៩៥. តត្ថ **សយមិធ បថេ សមេច្ច មាណវេនា**តិ ឥធ ឥមស្មិំ បថេ មហាមគ្គេ សយមេវ ឧបគតេន មាណវេន ព្រាហ្មណកុមារេន សមេច្ច សមាគន្ត្វា។ ទិដ្ឋធម្មិកសម្បរាយិកបរមត្ថេហិ សត្តានំ យថារហមនុសាសនតោ **សត្ថា** ភគវា, ត្វំ យំ មាណវំ យថាធម្មំ **អនុសាសិ អនុកម្បមានោ** អនុគ្គណ្ហន្តោ, **តវ រតនវរស្ស** អគ្គរតនស្ស សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស, តំ **ធម្មំ សុត្វា ឥតិ** ឯវំ **ករិស្សាមិ** យថានុសិដ្ឋំ បដិបជ្ជិស្សាមីតិ, សោ **ឆត្តោ** ឆត្តនាមកោ មាណវោ **ព្រវិត្ថ** កថេសីតិ បទយោជនា។

៨៩៦. ឯវំ យថាបុច្ឆិតំ កម្មំ ការណតោ ទស្សេត្វា ឥទានិ តំ សរូបតោ វិភាគតោ ច ទស្សេន្តោ សត្ថារា សមាទបិតភាវំ អត្តនា ច តត្ថ បច្ឆា បតិដ្ឋិតភាវំ ទស្សេតុំ **“ជិនវរបវរ”**ន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ **នោតិ បឋមំ អវោចហំ ភន្តេ**តិ ភន្តេ ភគវា “សរណគមនំ ជានាសី”តិ តយា វុត្តោ “នោ”តិ ន “ជានាមី”តិ បឋមំ អវោចំ អហំ។ **បច្ឆា តេ វចនំ តថេវកាសិ**ន្តិ បច្ឆា តយា វុត្តំ កថំ បរិវត្តេន្តោ តវ វចនំ តថេវ អកាសឹ បដិបជ្ជឹ, តីណិបិ សរណានិ ឧបគច្ឆិន្តិ អត្ថោ។

៨៩៧. **វិវិធ**ន្តិ ឧច្ចាវចំ, អប្បសាវជ្ជំ មហាសាវជ្ជញ្ចាតិ អត្ថោ។ **មា ចរស្សុ**តិ មា អកាសិ។ **អសុចិ**ន្តិ កិលេសាសុចិមិស្សតាយ ន សុចឹ។ **បាណេសុ អសញ្ញត**ន្តិ បាណឃាតតោ អវិរតំ។ **ន ហិ អវណ្ណយឹសូ**តិ ន ហិ វណ្ណយន្តិ។ បច្ចុប្បន្នកាលត្ថេ ហិ ឥទំ អតីតកាលវចនំ។ អថ វា “អវណ្ណយឹសូ”តិ ឯកទេសេន សកលស្ស កាលស្ស ឧបលក្ខណំ, តស្មា យថា ន វណ្ណយឹសុ អតីតមទ្ធានំ, ឯវំ ឯតរហិបិ ន វណ្ណយន្តិ, អនាគតេបិ ន វណ្ណយិស្សន្តីតិ វុត្តំ ហោតិ។

៨៩៨-៩០០. **បរជនស្ស រក្ខិត**ន្តិ បរបរិគ្គហិតវត្ថុ។ តេនាហ “អទិន្ន”ន្តិ។ **មា អគមា**តិ មា អជ្ឈាចរិ។ **វិតថ**ន្តិ អតថំ, មុសាតិ អត្ថោ។ **អញ្ញថា**តិ អញ្ញថាវ, វិតថសញ្ញី ឯវំ វិតថន្តិ ជានន្តោ ឯវំ មា ភណីតិ អត្ថោ។

៩០១. **យេនា**តិ យេន មជ្ជេន, បីតេនាតិ អធិប្បាយោ។ **អបេតី**តិ វិគច្ឆតិ។ **សញ្ញា**តិ ធម្មសញ្ញា, លោកសញ្ញា ឯវ វា។ **សព្ព**ន្តិ អនវសេសំ, ពីជតោ បដ្ឋាយាតិ អត្ថោ។

៩០២. **ស្វាហ**ន្តិ សោ តទា ឆត្តមាណវភូតោ អហំ។ **ឥធ** ឥមស្មិំ មគ្គបទេសេ, ឥមស្មិំ វា តវ សាសនេ។ តេនាហ **“តថាគតស្ស ធម្មេ”**តិ។ **បញ្ច សិក្ខា**តិ បញ្ច សីលានិ។ **ករិត្វា**តិ អាទិយិត្វា, អធិដ្ឋាយាតិ អត្ថោ។ **ទ្វេបថ**ន្តិ ទ្វិន្នំ គាមសីមានំ វេមជ្ឈភូតំ បថំ, សីមន្តរិកបថន្តិ អត្ថោ។ **តេ**តិ តេ ចោរា។ **តត្ថា**តិ សីមន្តរិកមគ្គេ។ **ភោគហេតូ**តិ អាមិសកិញ្ចិក្ខនិមិត្តំ។

៩០៣. **ឥតោ**តិ យថាវុត្តកុសលតោ **បរំ** ឧបរិ **អញ្ញំ កុសលំ ន វិជ្ជតិ** ន ឧបលព្ភតិ, យមហំ អនុស្សរេយ្យន្តិ អត្ថោ។ **កាមកាមី**តិ យថិច្ឆិតកាមគុណសមង្គី។

៩០៤. **ខណមុហុត្តសញ្ញមស្សា**តិ ខណមុហុត្តមត្តំ បវត្តសីលស្ស។ **អនុធម្មប្បដិបត្តិយា**តិ យថាធិគតស្ស ផលស្ស អនុរូបធម្មំ បដិបជ្ជមានស្ស ភគវា បស្ស, តុយ្ហំ ឱវាទធម្មស្ស វា អនុរូបាយ ធម្មបដិបត្តិយា វុត្តនិយាមេនេវ សរណគមនស្ស សីលសមាទានស្ស ចាតិ អត្ថោ។ **ជលមិវ យសសា**តិ ឥទ្ធិយា បរិវារសម្បត្តិយា ច ជលន្តំ វិយ។ **សមេក្ខមានា**តិ បស្សន្តា។ **ពហុកា**តិ ពហវោ។ **បិហយន្តី**តិ “កថំ នុ ខោ មយំ ឯទិសា ភវេយ្យាមា”តិ បត្ថេន្តិ។ **ហីនកម្មា**តិ មម សម្បត្តិតោ និហីនភោគា។

៨០៥. **កតិបយាយា**តិ អប្បិកាយ។ **យេ**តិ យេ ភិក្ខូ ចេវ ឧបាសកាទយោ ច។ ច-សទ្ទោ ព្យតិរេកេ។ **តេ**តិ តវ។ **សតត**ន្តិ ទិវសេ ទិវសេ។

៨០៦. **វិបុល**ន្តិ ឧឡារផលំ វិបុលានុភាវំ។ **តថាគតស្ស ធម្មេ**តិ តថាគតស្ស សាសនេ ឱវាទេ ឋត្វា កតន្តិ យោជនា។ ឯវំ អនុទ្ទេសិកវសេន វុត្តមេវត្ថំ អត្តុទ្ទេសិកវសេន ទស្សេន្តោ **"បស្សា"**តិអាទិមាហ។ តត្ថ **បស្សា**តិ ភគវន្តំ វទតិ, អត្តានមេវ វា អញ្ញំ វិយ ច កត្វា វទតិ។

៨០៧. **កិមិទំ កុសលំ កិមាចរេមា**តិ កុសលំ នាមេតំ កីសភាវំ កីទិសំ, កថំ វា តំ អាចរេយ្យាម។ **ឥច្ចេកេ ហិ សមេច្ច មន្តយន្តី**តិ ឯវមេកេ សមេច្ច សមាគន្ត្វា បថវិំ បរិវត្តេន្តា វិយ សិនេរុំ ឧក្ខិបន្តា វិយ ច សុទុក្ករំ កត្វា មន្តយន្តិ វិចារេន្តិ, មយំ បន អកិច្ចេនេវ បុនបិ កុសលំ អាចរេយ្យាមាតិ អធិប្បាយោ។ តេនេវាហ **"មយ"**ន្តិអាទិ។

៨០៨. **ពហុការោ**តិ ពហូបការោ, មហាឧបការោ វា។ **អនុកម្បកោ**តិ ការុណិកោ។ **ម**-ការោ បទសន្ធិករោ។ **ឥតី**តិ ឯវំ, ភគវតោ អត្តនិ បដិបន្នាការំ សន្ធាយ វទតិ។ **មេ សតី**តិ មយិ សតិ វិជ្ជមានេ, ចោរេហិ អវធិតេ ឯវាតិ អត្ថោ។ **ទិវា ទិវស្សា**តិ ទិវសស្សបិ ទិវា, កាលស្សេវាតិ អត្ថោ។ **ស្វាហ**ន្តិ សោ ឆត្តមាណវភូតោ អហំ។ **សច្ច នាម**ន្តិ "ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ"តិអាទិនាមេហិ អវិតថនាមំ ភូតត្ថនាមំ។ **អនុកម្បស្សូ**តិ អនុគ្គណ្ហាហិ។ **បុនបី**តិ ភិយ្យោបិ **សុណោមុ**, តវ ធម្មំ សុណេយ្យាមយេវាតិ អត្ថោ។

ឯវំ ទេវបុត្តោ សព្ពមេតំ កតញ្ញុតាភាវេ ឋត្វា សត្ថុ បយិរុបាសនេ ច ធម្មស្សវនេ ច អតិត្តិមេវ ទីបេន្តោ វទតិ។ ភគវា ទេវបុត្តស្ស ច តត្ថ សន្និបតិតបរិសាយ ច អជ្ឈាសយំ ឱលោកេត្វា អនុបុព្ពិកថំ កថេសិ។ អថ នេសំ អល្លចិត្តតំ ញត្វា សាមុក្កំសិកំ ធម្មទេសនំ បកាសេសិ។ ទេសនាបរិយោសានេ ទេវបុត្តោ ចេវ មាតាបិតរោ ចស្ស សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហឹសុ, មហតោ ច ជនកាយស្ស ធម្មាភិសមយោ អហោសិ។

៨០៩. បឋមផលេ បតិដ្ឋិតោ ទេវបុត្តោ ឧបរិមគ្គេសុ អត្តនោ គរុចិត្តីការំ, តទធិគមស្ស ច មហានិសំសតំ វិភាវេន្តោ **"យេ ចិធ បជហន្តិ កាមរាគ"**ន្តិ បរិយោសានគាថមាហ។ តស្សត្ថោ – **យេ ឥធ** ឥមស្មិំ សាសនេ បិតា **បជហន្តិ** អនវសេសតោ សមុច្ឆិន្ទន្តិ **កាមរាគំ, ន ច តេ បុន ឧបេន្តិ គព្ភសេយ្យំ** ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ សមុច្ឆិន្នត្តា។ យេ ច បន **បហាយ មោហំ** សព្ពសោ សមុគ្ឃាតេត្វា **ភវរាគានុសយញ្ច** បជហន្តិ, តេ បុន ឧបេន្តិ គព្ភសេយ្យន្តិ វត្តព្ពមេវ នត្ថិ។ កស្មា? **បរិនិព្ពានគតា ហិ សីតិភូតា,** តេ ហិ ឧត្តមបុរិសា អនុបាទិសេសាយ និព្ពានធាតុយា បរិនិព្ពានំ គតា ឯវំ ឥធេវ សព្ពវេទយិតានំ សព្ពបរិឡាហានំ ព្យន្តិភាវេន សីតិភូតា។

ឥតិ ទេវបុត្តោ អត្តនោ អរិយសោតសមាបន្នភាវំ បវេទេន្តោ អនុបាទិសេសាយ និព្ពានធាតុយា ទេសនាយ កូដំ គហេត្វា ភគវន្តំ វន្ទិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស អបចិតិំ ទស្សេត្វា មាតាបិតរោ អាបុច្ឆិត្វា ទេវលោកមេវ គតោ, សត្ថាបិ ឧដ្ឋាយាសនា គតោ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេន។ មាណវស្ស បន មាតាបិតរោ ព្រាហ្មណោ បោក្ខរសាតិ សព្ពោ ច មហាជនោ ភគវន្តំ អនុគន្ត្វា និវត្តិំ។ ភគវា ជេតវនំ គន្ត្វា សន្និបតិតាយ បរិសាយ ឥមំ វិមានំ វិត្ថារតោ កថេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្ថិកា អហោសីតិ។

ឆត្តមាណវកវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤. កក្កដករសទាយកវិមានវណ្ណនា

ឧច្ចមិទំ មណិថូណំ វិមានន្តិ កក្កដករសទាយកវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ។ តេន សមយេន អញ្ញតរោ ភិក្ខុ អារទ្ធវិបស្សកោ កណ្ណសូលេន បីឡិតោ អកល្លសរីតាយ វិបស្សនំ ឧស្សុក្កាបេតុំ នាសក្ខិ, វេជ្ជេហិ វុត្តវិធិនា ភេសជ្ជេ កតេបិ រោគោ ន វូបសមិ។ សោ ភគវតោ ឯតមត្ថំ អារោចេសិ។ អថស្ស ភគវា "កក្កដករសភោជនំ សប្បាយ"ន្តិ ញត្វា អាហ "គច្ឆ ត្វំ ភិក្ខុ មគធខេត្តេ បិណ្ឌាយ ចរាហី"តិ។

សោ ភិក្ខុ "ទីឃទស្សិនា អទ្ធា កិញ្ចិ ទិដ្ឋំ ភវិស្សតី"តិ ចិន្តេត្វា "សាធុ ភន្តេ"តិ ភគវតោ បដិស្សុណិត្វា ភគវន្តំ វន្ទិត្វា បត្តចីវរមាទាយ មគធខេត្តំ គន្ត្វា អញ្ញតរស្ស ខេត្តបាលស្ស កុដិយា ទ្វារេ បិណ្ឌាយ អដ្ឋាសិ។ សោ ច ខេត្តបាលោ កក្កដករសំ សម្បាទេត្វា ភត្តញ្ច បចិត្វា "ថោកំ វិស្សមិត្វា ភុញ្ជិស្សាមី"តិ និសិន្នោ ថេរំ ទិស្វា បត្តំ គហេត្វា កុដិកាយំ និសីទាបេត្វា កក្កដករសភត្តំ អទាសិ។ ថេរស្ស តំ ភត្តំ ថោកំ ភុត្តស្សយេវ កណ្ណសូលំ

បដិប្បស្សម្ភិ, យសសតេន ន្ធាតោ វិយ អហោសិ ។ សោ សប្បាយាហារវសេន ចិត្តផាសុកំ លភិត្វា វិបស្សនាវសេន ចិត្តំ អភិនិន្នាមេន្តោ អបរិយោសិតេយេវ ភោជនេ អនវសេសតោ អាសវេ ខេបេត្វា អរហត្តេ បតិដ្ឋាយ ខេត្តបាលំ អាហ “ឧបាសក, តវ បិណ្ឌបាតភោជនេន មយ្ហំ រោគោ វូបសន្តោ, កាយចិត្តំ កល្លំ ជាតំ, ត្វម្បិ ឥមស្ស បុញ្ញស្ស ផលេន វិគតកាយចិត្តទុក្ខោ ភវិស្សសី”តិ វត្វា អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។

ខេត្តបាលោ អបរេន សមយេន កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ ទ្វាទសយោជនិកេ មណិថម្ភេ កនកវិមានេ សត្តសតកូដាគារបដិមណ្ឌិតេ វេឡុរិយមយគព្ភេ និព្ពត្តិ, ទ្វារេ ចស្ស យថូបចិតកម្មសំសូចកោ មុត្តាសិក្កាគតោ សុវណ្ណកក្កដកោ ឱលម្ពមានោ អដ្ឋាសិ។ អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ បុព្ពេ វុត្តនយេន តត្ថ គតោ តំ ទិស្វា ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ –

៩១០. “ឧច្ចមិទំ មណិថូណំ វិមានំ, សមន្តតោ ទ្វាទស យោជនានិ;
កូដាគារា សត្តសតា ឧឡារា, វេឡុរិយថម្ភា រុចកត្ថតា សុភា។

៩១១. “តត្ថច្ឆសិ បិវសិ ខាទសិ ច, ទិព្ពា ច វីណា បវទន្តិ វគ្គុំ;
ទិព្ពា រសា កាមគុណេត្ថ បញ្ច, នារិយោ ច នច្ចន្តិ សុវណ្ណឆន្នា។

៩១២. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៩១៣. “បុច្ឆាមិ តំ ទេវ មហានុភាវ, មនុស្សភូតោ កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវោ, វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

សោបិស្ស ព្យាកាសិ, តំ ទស្សេតុំ –

៩១៤. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតោ;
បញ្ហំ បុដ្ឋោ វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផល”ន្តិ។ – វុត្តំ;

៩១៥. “សតិសមុប្បាទករោ , ទ្វារេ កក្កដកោ ឋិតោ;
និដ្ឋិតោ ជាតរូបស្ស, សោភតិ ទសបាទកោ។

៩១៦. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

៩១៧. “អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សភូតោ យមកាសិ បុញ្ញំ;
តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវោ, វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

៩១០. តត្ថ **ឧច្ច**ន្តិ អច្ចុគ្គតំ។ **មណិថូណ**ន្តិ បទុមរាគាទិមណិមយថម្ភំ។ **សមន្តតោ**តិ ចតូសុបិ បស្សេសុ។ **រុចកត្ថតា**តិ តស្សំ តស្សំ ភូមិយំ សុវណ្ណផលកេហិ អត្ថតា។

៩១១. **បិវសិ ខាទសិ ចា**តិ កាលេន កាលំ ឧបយុជ្ជមានំ គន្ធបានំ សុធាភោជនញ្ច សន្ធាយ វទតិ។ **បវទន្តី**តិ បវជ្ជន្តិ។ **ទិព្ពា រសា កាមគុណេត្ថ បញ្ចា**តិ ទិព្ពា រសា អនប្បកា បញ្ច កាមគុណា ឯត្ថ ឯតស្មិំ តវ វិមានេ សំវិជ្ជន្តីតិ អត្ថោ។ **សុវណ្ណឆន្នា**តិ ហេមាភរណវិភូសិតា។

៩១៥. **សតិសមុប្បាទករោ**តិ សតុប្បាទករោ, យេន បុញ្ញកម្មេន អយំ ទិព្ពសម្បត្តិ មយា លទ្ធា, តត្ថ សតុប្បាទស្ស ការកោ, “កក្កដករសទានេន អយំ តយា សម្បត្តិ លទ្ធា”តិ ឯវំ សតុប្បាទំ ករោន្តោតិ អត្ថោ។ **និដ្ឋិតោ ជាតរូបស្សា**តិ ជាតរូបេន សិទ្ធោ ជាតរូបមយោ។ ឯកមេកស្មិំ បស្សេ បញ្ច បញ្ច កត្វា ទស បាទា ឯតស្សាតិ **ទសបាទកោ ទ្វារេ កក្កដកោ ឋិតោ សោភតិ។** សោ ឯវំ មម បុញ្ញកម្មំ តាទិសានំ មហេសីនំ វិភាវេតិ, ន ឯត្ថ មយា វត្តព្ពំ អត្ថីតិ អធិប្បាយោ។ តេនាហ **“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ”**តិអាទិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

កក្កដករសទាយកវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥. ទ្វារបាលកវិមានវណ្ណនា

ឧច្ចមិទំ មណិថូណន្តិ ទ្វារបាលកវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ។ តេន ច សមយេន រាជគហេ អញ្ញតរោ ឧបាសកោ ចត្តារិ និច្ចភត្តានិ សង្ឃស្ស ទេតិ។ តស្ស បន គេហំ បរិយន្តេ ឋិតំ ចោរភយេន យេភុយ្យេន បិហិតទ្វារមេវ ហោតិ។ ភិក្ខូ គន្ត្វា កទាចិ ទ្វារស្ស បិហិតត្តា ភត្តំ អលទ្ធាវ បដិគច្ឆន្តិ។ ឧបាសកោ ភរិយំ អាហ "កឹ, ភទ្ទេ, អយ្យានំ សក្កច្ចំ ភិក្ខា ទីយតី"តិ? សា អាហ "ឯកេសុ ទិវសេសុ អយ្យា នាគមឹសូ"តិ។ "កឹ ការណ"ន្តិ? "ទ្វារស្ស បិហិតត្តា មញ្ញេ"តិ។ តំ សុត្វា ឧបាសកោ សំវេគប្បត្តោ ហុត្វា ឯកំ បុរិសំ ទ្វារបាលំ កត្វា ឋបេសិ "ត្វំ អជ្ជតោ បដ្ឋាយ ទ្វារំ រក្ខន្តោ និសីទ, យទា ច អយ្យា អាគមិស្សន្តិ, តទា តេ បវេសេត្វា បរិវិដ្ឋានំ នេសំ បត្តបដិគ្គហណអាសនបញ្ញាបនាទិ សព្ពំ យុត្តបយុត្តំ ជានាហី"តិ។ សោ "សាធូ"តិ តថា ករោន្តោ ភិក្ខូនំ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា ឧប្បន្នសទ្ធោ កម្មផលំ សទ្ទហិត្វា សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិដ្ឋហិ, សក្កច្ចំ ភិក្ខូ ឧបដ្ឋហិ។

អបរភាគេ និច្ចភត្តទាយកោ ឧបាសកោ កាលំ កត្វា យាមេសុ និព្ពត្តិ។ ទ្វារបាលោ បន សក្កច្ចំ ភិក្ខូនំ ឧបដ្ឋហិត្វា បរស្ស បរិច្ចាគេ វេយ្យាវច្ចករណេន អនុមោទនេន ច តាវតឹសេសុ ឧប្បជ្ជិ។ តស្ស ទ្វាទសយោជនិកំ កនកវិមានន្តិអាទិ សព្ពំ កក្កដកវិមានេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ បុច្ឆាវិស្សជ្ជនគាថា ឯវមាគតា –

៨១៨. "ឧច្ចមិទំ មណិថូណំ វិមានំ, សមន្តតោ ទ្វាទស យោជនានិ;
កូដាគារា សត្តសតា ឧឡារា, វេឡុរិយថម្ភា រុចកត្ថតា សុភា។

៨១៩. "តត្ថច្ឆសិ បិវសិ ខាទសិ ច, ទិព្ពា ច វីណា បវទន្តិ វគ្គុំ;
ទិព្ពា រសា កាមគុណេត្ថ បញ្ច, នារិយោ ច នច្ចន្តិ សុវណ្ណឆន្នា។

៨២០. "កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ… វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី"តិ។

៨២២. "សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ…បេ… យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ"។

៨២៣. "ទិព្ពំ មមំ វស្សសហស្សមាយុ, វាចាភិគីតំ មនសា បវត្តិតំ;
ឯត្តាវតា ឋស្សតិ បុញ្ញកម្មោ, ទិព្ពេហិ កាមេហិ សមង្គិភូតោ។

៨២៤. "តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ…
វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី"តិ។

៨២៣. តត្ថ **ទិព្ពំ មមំ វស្សសហស្សមាយូ**តិ យស្មិំ ទេវនិកាយេ សយំ ឧប្បន្នោ, តេសំ តាវតឹសទេវានំ អាយុប្បមាណមេវ វទតិ។ តេសញ្ហិ មនុស្សានំ គណនាយ វស្សសតំ ឯកោ រត្តិទិវោ, តាយ រត្តិយា តឹសរត្តិកោ មាសោ, តេន មាសេន ទ្វាទសមាសិកោ សំវច្ឆរោ, តេន សំវច្ឆរេន សហស្សសំវច្ឆរានិ អាយុ, តំ មនុស្សានំ គណនាយ តិស្សោ វស្សកោដិយោ សដ្ឋិ ច វស្សសតសហស្សានិ ហោន្តិ។ **វាចាភិគីត**ន្តិ វាចាយ អភិគីតំ, "អាគច្ឆន្តុ អយ្យា, ឥទំ អាសនំ បញ្ញត្តំ, ឥធ និសីទថា"តិអាទិនា, "កឹ អយ្យានំ សរីរស្ស អារោគ្យំ, កឹ វសនដ្ឋានំ ផាសុក"ន្តិអាទិនា បដិសន្ថារវសេន ច វាចាយ កថិតមត្តំ ។ **មនសា បវត្តិត**ន្តិ "ឥមេ អយ្យា បេសលា ព្រហ្មចារិនោ ធម្មចារិនោ"តិអាទិនា ចិត្តេន បវត្តិតំ បសាទមត្តំ, ន បន មម សន្តកំ កិញ្ចិ បរិច្ចត្តំ អត្ថីតិ ទស្សេតិ។ **ឯត្តាវតា**តិ ឯត្តកេន ឯវំ កថនមត្តេន បសាទមត្តេនបិ។ **ឋស្សតិ បុញ្ញកម្មោ**តិ កតបុញ្ញោ នាម ហុត្វា ទេវលោកេ ឋស្សតិ ចិរំ បវត្តិស្សតិ, តិដ្ឋន្តោ ច ទិព្ពេហិ កាមេហិ សមង្គីភូតោ តស្មិំ ទេវនិកាយេ ទេវានំ វលញ្ជនិយាមេនេវ ទិព្ពេហិ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមង្គីភូតោ សមន្នាគតោ ហុត្វា ឥន្ទ្រិយានិ បរិចារេន្តោ វិហរតីតិ អត្ថោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ទ្វារបាលកវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៦. បឋមករណីយវិមានវណ្ណនា

ឧច្ចមិទំ មណិថូណន្តិ ករណីយវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន សាវត្ថិវាសី ឯកោ ឧបាសកោ ន្ហានោបករណានិ គហេត្វា អចិរវតឹ គន្ត្វា ន្ហត្វា អាគច្ឆន្តោ ភគវន្តំ សាវត្ថឹ បិណ្ឌាយ បវិសន្តំ ទិស្វា ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា ឯវមាហ "ភន្តេ កេន និមន្តិតា"តិ។ ភគវា តុណ្ហី អហោសិ។ សោ កេនចិ អនិមន្តិតភាវំ ញត្វា អាហ "អធិវាសេតុ មេ, ភន្តេ, ភគវា ភត្តំ អនុកម្បំ ឧបាទាយា"តិ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។ សោ ភគវន្តំ អត្តនោ គេហំ នេត្វា ពុទ្ធារហំ អាសនំ បញ្ញាបេត្វា តត្ថ ភគវន្តំ និសីទាបេត្វា

បណិតេន អន្នបានេន សន្តប្បេសិ។ ភគវា កតភត្តកិច្ចោ តស្ស អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។ សេសំ អនន្តរវិមានសទិសំ។ តេន វុត្តំ –

៨២៦. “ឧច្ចមិទំ មណិថូណំ វិមានំ…បេ… នារិយោ ច នច្ចន្តិ សុវណ្ណឆន្នា។

៨២៨. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ… វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

៨៣០. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ…បេ… យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

៨៣១. “ករណីយានិ បុញ្ញានិ, បណ្ឌិតេន វិជានតា;
សម្មគ្គតេសុ ពុទ្ធេសុ, យត្ថ ទិន្នំ មហប្ផលំ។

៨៣១. “អត្ថាយ វត មេ ពុទ្ធោ, អរញ្ញា គាមមាគតោ;
តត្ថ ចិត្តំ បសាទេត្វា, តាវតឹសូបគោ អហំ។

៨៣៣. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ… វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

៨៣១. តត្ថ **បណ្ឌិតេនា**តិ សប្បញ្ញេន។ **វិជានតា**តិ អត្តនោ ហិតាហិតំ ជានន្តេន។ **សម្មគ្គតេសូ**តិ សម្មាបដិបន្នេសុ, **ពុទ្ធេសូ**តិ សម្មាសម្ពុទ្ធេសុ។

៨៣២. **អត្ថាយា**តិ ហិតាយ, វុឌ្ឍិយា វា។ **អរញ្ញា**តិ វិហារតោ, ជេតវនំ សន្ធាយ វទតិ ។ **តាវតឹសូបគោ**តិ តាវតឹសទេវកាយំ, តាវតឹសភវនំ វា ឧប្បជ្ជនវសេន ឧបគតោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ករណីយវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៧. ទុតិយករណីយវិមានវណ្ណនា

សត្តមវិមានំ ឆដ្ឋវិមានសទិសំ។ កេវលំ តត្ថ ឧបាសកេន ភគវតោ អាហារោ ទិន្នោ, ឥធ អញ្ញតរស្ស ថេរស្ស។ ឯសំ វុត្តនយមេវ។ តេន វុត្តំ –

៨៣៥. “ឧច្ចមិទំ មណិថូណំ វិមានំ, សមន្តតោ ទ្វាទស យោជនានិ;
កូដាគារា សត្តសតា ឧឡារា, វេឡុរិយថម្ភា រុចកត្ថតា សុភា។

៨៣៦. “តត្ថច្ឆសិ បិវសិ ខាទសិ ច, ទិព្ពា ច វីណា បវទន្តិ វគ្គុំ;
ទិព្ពា រសា កាមគុណេត្ថ បញ្ច, នារិយោ ច នច្ចន្តិ សុវណ្ណឆន្នា។

៨៣៧. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ… វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតីតិ។

៨៣៨. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ…បេ… យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

៨៤០. “ករណីយានិ បុញ្ញានិ, បណ្ឌិតេន វិជានតា;
សម្មគ្គតេសុ ភិក្ខូសុ, យត្ថ ទិន្នំ មហប្ផលំ។

៨៤១. “អត្ថាយ វត មេ ភិក្ខុ, អរញ្ញា គាមមាគតោ;
តត្ថ ចិត្តំ បសាទេត្វា, តាវតឹសូបគោ អហំ។

៨៤២. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ… វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

ទុតិយករណីយវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៨. បឋមសូចិវិមានវណ្ណនា

ឧច្ចមិទំ មណិថូណំ វិមានន្តិ សូចិវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ។ តេន សមយេន អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ចីវរកម្មំ កាតព្ពំ ហោតិ, អត្ថោ ច ហោតិ សូចិយា។ សោ រាជគហេ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ កម្មារស្ស គេហទ្វារេ អដ្ឋាសិ។ តំ ទិស្វា កម្មារោ អាហ “កេន, ភន្តេ, អត្ថោ”តិ? “ចីវរកម្មំ កាតព្ពំ អត្ថិ,

សូចិយា អត្ថោ’’តិ។ កម្មារោ បសន្នមានសោ កតបរិយោសិតា ទ្វេ សូចិយោ ទត្វា ‘‘បុនបិ, ភន្តេ, សូចិយា អត្ថេ សតិ មម អាចិក្ខេយ្យាថា’’តិ វត្វា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទិ។ ថេរោ តស្ស អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។ សោ អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតឹសេសុ ឧប្បជ្ជិ។ អថ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តំ ទេវបុត្តំ ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ –

៨៤៧. ‘‘ឧច្ចមិទំ មណិថូណំ វិមានំ…បេ….
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី’’តិ។

៨៤៨. ‘‘សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ…បេ…. យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ’’។

៨៤៩. ‘‘យំ ទទាតិ ន តំ ហោតិ, យញ្ចេវ ទជ្ជា តញ្ចេវ សេយ្យោ;
សូចិ ទិន្នា សូចិមេវ សេយ្យោ។

៨៥០. ‘‘តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ….
វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី’’តិ។

៨៤៩. តត្ថ **យំ ទទាតី**តិ យាទិសំ ទេយ្យធម្មំ ទទាតិ។ **ន តំ ហោតី**តិ តស្ស តាទិសមេវ ផលំ ន ហោតិ។ អថ ខោ ខេត្តសម្បត្តិយា ច ចិត្តសម្បត្តិយា ច តតោ វិបុលតរំ ឧឡារតរមេវ ផលំ ហោតិ។ តស្មា **យញ្ចេវ ទជ្ជា តញ្ចេវ សេយ្យោ**តិ យំកិញ្ចិទេវ វិជ្ជមានំ ទជ្ជា ទទេយ្យ, តញ្ចេវ តទេវ សេយ្យោ, យស្ស កស្សចិ អនវជ្ជស្ស ទេយ្យធម្មស្ស ទានមេវ សេយ្យោ, កស្មា? មយា ហិ **សូចិ ទិន្នា សូចិមេវ សេយ្យោ**, សូចិទានមេវ មយ្ហំ សេយ្យំ ជាតំ, យតោ អយមីទិសី សម្បត្តិ លទ្ធាតិ អធិប្បាយោ។

សូចិវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៩. ទុតិយសូចិវិមានវណ្ណនា

ឧច្ចមិទំ មណិថូណន្តិ ទុតិយសូចិវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ។ តេន សមយេន រាជគហវាសី ឯកោ តុន្នការកោ វិហារបេក្ខកោ ហុត្វា វេឡុវនំ គតោ។ តត្ថ អញ្ញតរំ ភិក្ខុំ វេឡុវនេ កតសូចិយា ចីវរំ សិព្ពន្តំ ទិស្វា សូចិយរេន សទ្ធឹ សូចិយោ អទាសិ។ សេសំ សព្ពំ វុត្តនយមេវ។

៨៥២. ‘‘ឧច្ចមិទំ មណិថូណំ វិមានំ…បេ….
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី’’តិ។ – បុច្ឆិ;

៨៥៦. ‘‘សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ…បេ…. យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ’’។
៨៥៧. ‘‘អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតោ, បុរិមជាតិយា មនុស្សលោកេ។
៨៥៨. ‘‘អទ្ទសំ វិរជំ ភិក្ខុំ, វិប្បសន្នមនាវិលំ;
តស្ស អទាសហំ សូចឹ, បសន្នោ សេហិ បាណិភិ។

៨៥៩. ‘‘តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ…. វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី’’តិ។
តំ សព្ពំ ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវ។

ទុតិយសូចិវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១០. បឋមនាគវិមានវណ្ណនា

សុសុក្កខន្ធំ អភិរុយ្ហ នាគន្តិ នាគវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តាវតឹសភវនំ ឧបគតោ។ តត្ថ អទ្ទស អញ្ញតរំ ទេវបុត្តំ សព្ពសេតំ មហន្តំ ទិព្ពនាគំ អភិរុយ្ហ មហន្តេន បរិវារេន មហតា ទិព្ពានុភាវេន អាកាសេន គច្ឆន្តំ, សព្ពា ទិសា ចន្ទោ វិយ សូរិយោ វិយ ច ឱភាសយមានំ។ ទិស្វា យេន សោ ទេវបុត្តោ តេនុបសង្កមិ។ អថ សោ ទេវបុត្តោ តតោ ឱរុយ្ហ អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ អភិវាទេត្វា អញ្ជលិំ បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសិ។ អថ ថេរោ –

៨៦១. ‘‘សុសុក្កខន្ធំ អភិរុយ្ហ នាគំ, អកាចិនំ ទន្តិំ ពលិំ មហាជវំ;
អភិរុយ្ហ គជវរំ សុកប្បិតំ, ឥធាគមា វេហាយសំ អន្តលិក្ខេ។

៩៦២. នាគស្ស ទន្តេសុ ទុវេសុ និម្មិតា, អច្ឆោទកា បទុមិនិយោ សុផុល្លា;
បទុមេសុ ច តូរិយគណា បវជ្ជរេ, ឥមា ច នច្ចន្តិ មនោហរាយោ។

៩៦៣. “ទេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភាវោ, មនុស្សភូតោ កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវោ, វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ –

តស្ស សម្បត្តិកិត្តនមុខេន កតកម្មំ បុច្ឆិ។

៩៦១. តត្ថ **សុសុក្កខន្ធ**ន្តិ សុដ្ឋុ សេតខន្ធំ។ កិញ្ចាបិ តស្ស នាគស្ស ចត្តារោ បាទា, វត្ថិកោសំ, មុខប្បទេសោ, ឧភោ កណ្ណា, វាលធីតិ ឯត្តកំ មុញ្ចិត្វា សព្ពោ កាយោ សេតោវ, ខន្ធប្បទេសស្ស បន សាតិសយំ ធវលតរតាយ វុត្តំ “សុសុក្កខន្ធ”ន្តិ។ **នាគ**ន្តិ ទិព្ពំ ហត្ថិនាគំ។ **អកាចិន**ន្តិ និទ្ទោសំ , សពលលវង្គតិលកាទិឆវិទោសវិរហិតន្តិ អត្ថោ។ “អាជានីយ”ន្តិបិ បាឡិ, អាជានីយលក្ខណូបេតន្តិ អត្ថោ។ **ទន្តិ**ន្តិ វិបុលរុចិរទន្តវន្តំ។ **ពលិ**ន្តិ ពលវន្តំ មហាពលំ។ **មហាជវ**ន្តិ អតិជវំ សីឃគាមឹ។ បុន **អភិរុយ្ហា**តិ ឯត្ថ អនុនាសិកលោបោ ទដ្ឋព្ពោ, អភិរុយ្ហំ អារោហនីយន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ឯវំ បន ថេរេន បុដ្ឋោ ទេវបុត្តោ អត្តនា កតកម្មំ កថេន្តោ –

៩៦៥. “អដ្ឋេវ មុត្តបុប្ផានិ, កស្សបស្ស មហេសិនោ;
ថូបស្មឹ អភិរោបេសឹ, បសន្នោ សេហិ បាណិភិ។

៩៦៦. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ.…
វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ – ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ;

តស្សត្ថោ – អហំ បុព្ពេ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធស្ស យោជនិកេ កនកថូបេ វណ្ណតោ មុច្ចិត្វា តច្ឆមូលេ បតិតានិ អដ្ឋ មុត្តបុប្ផានិ លភិត្វា តានិ គហេត្វា បូជនវសេន បសន្នចិត្តោ ហុត្វា អភិរោបេសឹ បូជេសឹ។

អតីតេ កិរ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធេ បរិនិព្ពុតេ យោជនិកេ កនកថូបេ ច ការិតេ សបរិវារោ កិកី កាសិរាជា ច នាគរា ច នេគមា ច ជានបទា ច ទិវសេ ទិវសេ បុប្ផបូជំ ករោន្តិ។ តេសុ តថា ករោន្តេសុ បុប្ផានិ មហគ្ឃានិ ទុល្លភានិ ច អហេសុំ។ អថេកោ ឧបាសកោ មាលាការវីថិយំ វិចរិត្វា ឯកមេកេន កហាបណេន ឯកមេកម្បិ បុប្ផំ អលភន្តោ អដ្ឋ កហាបណានិ គហេត្វា បុប្ផារាមំ គន្ត្វា មាលាការំ អាហ “ឥមេហិ អដ្ឋហិ កហាបណេហិ អដ្ឋ បុប្ផានិ ទេហី”តិ។ “នត្ថយ្យោ បុប្ផានិ, សព្ពទេវ ឧបធារេត្វា ឱចិនិត្វា ទិន្នានី”តិ។ “អហំ ឱលោកេត្វា គណ្ហាមី”តិ។ “យទិ ឯវំ, អារាមំ បវិសិត្វា គវេសាហី”តិ។ សោ បវិសិត្វា គវេសន្តោ បតិតានិ អដ្ឋ បុប្ផានិ លភិត្វា មាលាការំ អាហ “គណ្ហ, តាត, កហាបណានី”តិ។ “តវ បុញ្ញេន លទ្ធានិ, នាហំ កហាបណានិ គណ្ហាមី”តិ អាហ។ ឥតរោ “នាហំ មុធា បុប្ផានិ គហេត្វា ភគវតោ បូជំ ករិស្សាមី”តិ កហាបណានិ តស្ស បុរតោ ឋបេត្វា បុប្ផានិ គហេត្វា ចេតិយង្គណំ គន្ត្វា បសន្នចិត្តោ បូជំ អកាសិ។ សោ អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតឹសេសុ ឧប្បជ្ជិត្វា តត្ថ យាវតាយុកំ ឋត្វា បុនបិ ទេវលោកេ, បុនបិ ទេវលោកេតិ ឯវំ អបរាបរំ ទេវេសុយេវ សំសរន្តោ តស្សេវ កម្មស្ស វិបាកាវសេសេន ឥមស្មិម្បិ ពុទ្ធុប្បាទេ តាវតឹសេសុយេវ ឧប្បជ្ជិ។ តំ សន្ធាយ ហេដ្ឋា វុត្តំ “តត្ថ អទ្ទស អញ្ញតរំ ទេវបុត្ត”ន្តិអាទិ។

តំ បនេតំ បវត្តឹ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ មនុស្សលោកំ អាគន្ត្វា ភគវតោ អារោចេសិ។ ភគវា តមត្ថំ អដ្ឋុប្បត្តឹ កត្វា សម្បត្តបរិសាយ វិត្ថារេន ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្ថិកា អហោសីតិ។

នាគវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១១. ទុតិយនាគវិមានវណ្ណនា

មហន្តំ នាគំ អភិរុយ្ហាតិ ទុតិយនាគវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ។ តេន សមយេន រាជគហេ អញ្ញតរោ ឧបាសកោ សទ្ធោ បសន្នោ បញ្ចសុ សីលេសុ បតិដ្ឋិតោ ឧបោសថទិវសេសុ ឧបោសថសីលំ សមាទិយិត្វា បុរេភត្តំ អត្តនោ វិភវានុរូបំ ភិក្ខូនំ ទានានិ ទត្វា សយំ ភុញ្ជិត្វា សុទ្ធវត្ថនិវត្ថោ សុទ្ធុត្តរាសង្គោ បច្ឆាភត្តំ យេភុយ្យេន អដ្ឋ បានានិ គាហាបេត្វា វិហារំ គន្ត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស និយ្យាទេត្វា ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា ធម្មំ សុណាតិ។ ឯវំ សោ សក្កច្ចំ ទានមយំ សីលមយញ្ច ពហុំ សុចរិតំ ឧបចិនិត្វា ឥតោ ចុតោ

តាវតឹំសេសុ ឧប្បជ្ជិ។ តស្ស បុញ្ញានុភាវេន សព្ពសេតោ មហន្តោ ទិព្ពោ ហត្ថិនាគោ បាតុរហោសិ។ សោ តំ អភិរុយ្ហ មហន្តេន បរិវារេន មហន្តេន ទិព្ពានុភាវេន កាលេន កាលំ ឧយ្យានកីឡំ គច្ឆតិ។

អថេកទិវសំ កតញ្ជុតាយ ចោទិយមានោ អឌ្ឍរត្តិសមយេ តំ ទិព្ពនាគំ អភិរុយ្ហ មហតា បរិវារេន “ភគវន្តំ វន្ទិស្សាមី”តិ ទេវលោកតោ អាគន្ត្វា កេវលកប្បំ វេឡុវនំ ឱភាសេត្វា ហត្ថិក្ខន្ធតោ ឱរុយ្ហ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា អភិវាទេត្វា អញ្ជលឹ បគ្គយ្ហ ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ ។ តំ ភគវតោ សមីបេ ឋិតោ អាយស្មា វង្គីសោ ភគវតោ អនុញ្ញាយ ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ –

៨៦៨“មហន្តំ នាគំ អភិរុយ្ហ, សព្ពសេតំ គជុត្តមំ;
វនា វនំ អនុបរិយាសិ, នារីគណបុរក្ខតោ;
ឱភាសេន្តោ ទិសា សព្ពា, ឱសធី វិយ តារកា។

៨៦៩“កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ….
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

តត្ថា បុច្ឆិតោ សោបិ តស្ស គាថាហិ ឯវ ព្យាកាសិ។

៨៧១“សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ, វង្គីសេនេវ បុច្ឆិតោ;
បញ្ហំ បុដ្ឋោ វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

៨៧២“អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតោ, ឧបាសកោ ចក្ខុមតោ អហោសឹ;
បាណាតិបាតា វិរតោ អហោសឹ, លោកេ អទិន្នំ បរិវជ្ជយិស្សំ។

៨៧៣“អមជ្ជបោ នោ ច មុសា អភាណឹ, សកេន ទារេន ច តុដ្ឋោ អហោសឹ;
អន្នញ្ច បានញ្ច បសន្នចិត្តោ, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទាសឹ។

៨៧៤“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ….
វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

តត្ថ អបុព្ពំ នត្ថិ, សេសំ ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវ។

ទុតិយនាគវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១២. តតិយនាគវិមានវណ្ណនា

កោ នុ ទិព្ពេន យានេនាតិ តតិយនាគវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន សមយេន តយោ ខីណាសវត្ថេរា គាមកាវាសេ វស្សំ ឧបគច្ឆឹសុ។ តេ វុត្ថវស្សា បវារេត្វា “ភគវន្តំ វន្ទិស្សាមា”តិ រាជគហំ ឧទ្ទិស្ស គច្ឆន្តា អន្តរាមគ្គេ សាយំ អញ្ញតរស្មឹ គាមកេ មិច្ឆាទិដ្ឋិកព្រាហ្មណស្ស ឧច្ឆុខេត្តសមីបំ គន្ត្វា ឧច្ឆុបាលំ បុច្ឆឹសុ “អាវុសោ, សក្កា អជ្ជ រាជគហំ បាបុណិតុ”ន្តិ។ “ន សក្កា, ភន្តេ, ឥតោ អឌ្ឍយោជនេ រាជគហំ, ឥធេវ វសិត្វា ស្វេ គច្ឆថា”តិ អាហ។ “អត្ថេត្ថ កោចិ វសនយោគ្គោ អាវាសោ”តិ? “នត្ថិ, ភន្តេ, អហំ បន វោ វសនដ្ឋានំ ជានិស្សាមី”តិ។ ថេរា អធិវាសេសុំ។

សោ ឧច្ឆុសុយេវ យថាបិតេសុ សាខាមណ្ឌបាការេន ទណ្ឌកានិ ពន្ធិត្វា ឧច្ឆុបណ្ណេហិ ឆាទេត្វា ហេដ្ឋា បលាលំ អត្ថរិត្វា ឯកស្ស ថេរស្ស អទាសិ, ទុតិយស្ស ថេរស្ស តីហិ ឧច្ឆូហិ ទណ្ឌកសង្ខេបេន ពន្ធិត្វា តិណេន ឆាទេត្វា ហេដ្ឋា ច តិណសន្ថរំ កត្វា អទាសិ, ឥតរស្ស អត្តនោ កុដិយំ ទ្វេ តយោ ទណ្ឌកេ សាខាយោ ច នីហរិត្វា ចីវរេន បដិច្ឆាទេន្តោ ចីវរកុដឹ កត្វា អទាសិ។ តេ តត្ថ វសឹសុ។ អថ វិភាតាយ រត្តិយា កាលស្សេវ ភត្តំ បចិត្វា ទន្តកដ្ឋញ្ច មុខោទកញ្ច ទត្វា សហ ឧច្ឆុរសេន ភត្តំ អទាសិ។ តេសំ ភុញ្ជិត្វា អនុមោទនំ កត្វា គច្ឆន្តានំ ឯកេកំ ឧច្ឆុំ អទាសិ “មយ្ហំ ភាគោ ភវិស្សតី”តិ។ សោ ថោកំ មគ្គំ ថេរេ អនុគន្ត្វា និវត្តន្តោ អត្តនោ វេយ្យាវច្ចញ្ច ទានញ្ច អារព្ភ ឧឡារំ បីតិសោមនស្សំ បដិសំវេទេន្តោ និវត្តិ។

ខេត្តសាមិកោ បន គច្ឆន្តានំ ភិក្ខូនំ បដិបថេន អាគច្ឆន្តោ ភិក្ខូ បុច្ឆិ “កុតោ វោ ឧច្ឆុ លទ្ធា”តិ? “ឧច្ឆុបាលកេន ទិន្នា”តិ។ តំ សុត្វា ព្រាហ្មណោ កុបិតោ អនត្តមនោ តដតដាយមានោ កោធាភិភូតោ តស្ស បិដ្ឋិតោ ឧបធាវិត្វា មុគ្គរេន តំ បហរន្តោ ឯកប្បហារេនេវ ជីវិតា វោរោបេសិ។ សោ អត្តនា កតបុញ្ញកម្មមេវ

អនុស្សរន្តោ កាលំ កត្វា សុធម្មាទេវសភាយំ និព្ពត្តិ។ តស្ស បុញ្ញានុភាវេន សព្ពសេតោ មហន្តោ ទិព្ពវរវារណោ និព្ពត្តិ។

ឧច្ចុបាលកស្ស មរណំ សុត្វា តស្ស មាតាបិតរោ ចេវ ញាតិមិត្តា ច អស្សុមុខា រោទមានា តំ ឋានំ អគមំសុ, សព្ពេ ច គាមវាសិនោ សន្និបតឹសុ។ តត្រស្ស មាតាបិតរោ សរីរកិច្ចំ កាតុំ អារភឹសុ។ តស្មិំ ខណេ សោ ទេវបុត្តោ តំ ទិព្ពហត្ថិំ អភិរុហិត្វា សព្ពតាឡាវចរបរិវុតោ បញ្ចង្គិកេន តូរិយេន បវជ្ជមានេន មហន្តេន បរិវារេន មហតិយា ទេវិទ្ធិយា ទេវលោកតោ អាគន្ត្វា តាយ បរិសាយ ទិស្សមានរូបោ អាកាសេ អដ្ឋាសិ។ អថ នំ តត្ថ បណ្ឌិតជាតិកោ បុរិសោ ឥមាហិ គាថាហិ តេន កតបុញ្ញកម្មំ បុច្ឆិ –

៩៧៦“កោ នុ ទិព្ពេន យានេន, សព្ពសេតេន ហត្ថិនា;
តូរិយតាឡិតនិគ្ឃោសោ, អន្តលិក្ខេ មហីយតិ។

៩៧៧“ទេវតា នុសិ គន្ធព្ពោ, អទុ សក្កោ បុរិន្ទទោ;
អជានន្តា តំ បុច្ឆាម, កថំ ជានេមុ តំ មយ”ន្តិ។

សោបិស្ស ឥមាហិ គាថាហិ ឯតមត្ថំ ព្យាកាសិ –

៩៧៨“នាម្ហិ ទេវោ ន គន្ធព្ពោ, នាបិ សក្កោ បុរិន្ទទោ;
សុធម្មា នាម យេ ទេវា, តេសំ អញ្ញតរោ អហ”ន្តិ។

៩៧៩“បុច្ឆាម ទេវំ សុធម្មំ, បុថុំ កត្វាន អញ្ជលិំ;
កិំ កត្វា មានុសេ កម្មំ, សុធម្មំ ឧបបជ្ជតី”តិ – បុនបិ បុច្ឆិ;

៩៨០“ឧច្ឆាគារំ តិណាគារំ, វត្ថាគារញ្ច យោ ទទេ;
តិណ្ណំ អញ្ញតរំ ទត្វា, សុធម្មំ ឧបបជ្ជតី”តិ។ – បុនបិ ព្យាកាសិ;

៩៧៦. តត្ថ **តូរិយតាឡិតនិគ្ឃោសោ**តិ តាឡិតបញ្ចង្គិកទិព្ពតូរិយនិគ្ឃោសោ អត្តានំ ឧទ្ទិស្ស បវជ្ជមានទិព្ពតូរិយសទ្ទោ ។ **អន្តលិក្ខេ មហីយតី**តិ អាកាសេ ឋត្វា អាកាសង្គេនេវ មហតា បរិវារេន បូជីយតិ។

៩៧៧. **ទេវតា នុសី**តិ ទេវតា នុ អសិ, កិំ នុ ត្វំ ទេវោសីតិ អត្ថោ។ **គន្ធព្ពោ**តិ គន្ធព្ពកាយិកទេវោ អសីតិ អត្ថោ។ **អទុ សក្កោ បុរិន្ទទោ**តិ ឧទាហុ បុរេ ទទាតីតិ “បុរិន្ទទោ”តិ វិស្សុតោ សក្កោ នុសិ, អថ សក្កោ ទេវរាជា អសីតិ អត្ថោ។ ឯត្ថ ច សតិបិ សក្កគន្ធព្ពានំ ទេវភាវេ តេសំ វិសុំ គហិតត្តា គោពលិពទ្ទញាយេន តទញ្ញទេវវាចកោ ទេវសទ្ទោ ទដ្ឋព្ពោ។

៩៧៨. អថ ទេវបុត្តោ “វិស្សជ្ជនំ នាម បុច្ឆាសភាគេន ហោតី”តិ តេហិ បុច្ឆិតំ ទេវគន្ធព្ពសក្កភាវំ បដិក្ខិបិត្វា អត្តានំ អាចិក្ខន្តោ “នម្ហិ ទេវោ ន គន្ធព្ពោ”តិអាទិមាហ។ តត្ថ **នម្ហិ ទេវោ**តិ តយា អាសង្កិតោ យោ កោចិ ទេវោ ន ហោមិ ន គន្ធព្ពោ ន សក្កោ, អបិច ខោ **សុធម្មា នាម យេ ទេវា, តេសំ អញ្ញតរោ អហំ**, សុធម្មា ទេវតា នាម តាវតឹសទេវនិកាយស្សេវ អញ្ញតរទេវនិកាយោ។ សោ កិរ ឧច្ចុបាលោ តេសំ ទេវានំ សម្បត្តិំ សុត្វា បគេវ តត្ថ ចិត្តំ បណិធាយ ឋិតោតិ កេចិ វទន្តិ។

៩៧៩. **បុថុ**ន្តិ មហន្តំ, បរិបុណ្ណំ កត្វាតិ អត្ថោ។ សក្កច្ចកិរិយាទីបនត្ថញ្ហេតំ វុត្តំ។

៩៨០. សុធម្មាទេវយានំ បុដ្ឋោ ទេវបុត្តោ កកណ្ដកនិមិត្តំ វទន្តោ វិយ ទិដ្ឋមត្តមេវ គហេត្វា អត្តនា កតបុញ្ញំ អាចិក្ខន្តោ **“ឧច្ឆាគារ”**ន្តិ គាថមាហ។ តត្ថ **តិណ្ណំ អញ្ញតរំ ទត្វា**តិ យទិបិ មយា តីណិ អគារានិ ទិន្នានិ, តីសុ បន អញ្ញតរេនាតិ អយមត្ថោបិ សិជ្ឈតីតិ នយគ្គាហេន ទេវបុត្តោ ឯវមាហ។ សេសំ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

ឯវំ សោ តេន បុច្ឆិ តមត្ថំ វិស្សជ្ជេត្វា រតនត្តយគុណំ បកាសេន្តោ មាតាបិតូហិ សទ្ធិំ សម្មោទនំ កត្វា ទេវលោកមេវ គតោ។ មនុស្សា ទេវបុត្តស្ស វចនំ សុត្វា ភគវតិ ភិក្ខុសង្ឃេ ច សញ្ជាតបសាទពហុមានា ពហុំ ទានូបករណំ សជ្ជេត្វា សកដានំ បូរេត្វា វេឡុវនំ គន្ត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វា សត្ថុ តំ បវត្តិំ អារោចយិំសុ។ សត្ថា តំ បុច្ឆាវិស្សជ្ជនំ តថេវ វត្វា តមេវ អត្ថុំ អដ្ឋុប្បត្តិំ កត្វា វិត្ថារេន ធម្មំ ទេសេត្វា តេ សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិដ្ឋាបេសិ។ តេ ច បតិដ្ឋិតសទ្ធា ភគវន្តំ វន្ទិត្វា អត្តនោ គាមំ ឧបគន្ត្វា ឧច្ចុបាលស្ស មតដ្ឋានេ វិហារំ ការយិំសូតិ។

តតិយនាគវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១៣. ចូឡរថវិមានវណ្ណនា

ទឡ្ហធម្មា និសារស្សាតិ ចូឡរថវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវតិ បរិនិព្ពុតេ ធាតុវិភាគំ កត្វា តត្ថ តត្ថ សត្ថុ ថូបេសុ បតិដ្ឋាបិយមានេសុ មហាកស្សបត្ថេរប្បមុខេសុ ធម្មំ សង្គាយិតុំ ឧច្ចិនិត្វា គហិតេសុ សាវកេសុ យាវ វស្សូបគមនា វេនេយ្យាបេក្ខាយ អត្តនោ អត្តនោ បរិសាយ សទ្ធិំ តត្ថ តត្ថ វសន្តេសុ អាយស្មា មហាកច្ចាយនោ បច្ចន្តទេសេ អញ្ញតរស្មិំ អរញ្ញាយតនេ វិហរតិ។ តេន សមយេន អស្សករដ្ឋេ បោតលិនគរេ អស្សករាជា រជ្ជំ ការេតិ, តស្ស ជេដ្ឋាយ ទេវិយា បុត្តោ សុជាតោ នាម កុមារោ សោឡសវស្សុទ្ទេសិកោ កនិដ្ឋាយ ទេវិយា និពន្ធនេន បិតរា រដ្ឋតោ បព្ពាជិតោ អរញ្ញំ បវិសិត្វា វនចរកេ និស្សាយ អរញ្ញេ វសតិ។ សោ កិរ កស្សបស្ស ភគវតោ សាសនេ បព្ពជិត្វា សីលមត្តេ បតិដ្ឋិតោ បុថុជ្ជនកាលកិរិយំ កត្វា តាវតឹសេសុ និព្ពត្តិត្វា តត្ថ យាវតាយុកំ ឋត្វា អបរាបរំ សុគតិយំយេវ បរិព្ភមន្តោ ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ ភគវតោ អភិសម្ពោធិតោ តឹស វស្សេ អស្សករដ្ឋេ អស្សកររញ្ញោ អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិស្មិំ និព្ពត្តិ, "សុជាតោ"តិស្ស នាមំ អហោសិ។ សោ មហន្តេន បរិវារេន វឌ្ឍតិ។

តស្ស បន មាតរិ កាលកតាយ រាជា អញ្ញំ រាជធីតរំ អគ្គមហេសិដ្ឋានេ ឋបេសិ។ សាបិ អបរេន សមយេន បុត្តំ វិជាយិ។ តស្សា រាជា បុត្តំ ទិស្វា បសន្នោ "ភទ្ទេ, តយា ឥច្ឆិតំ វរំ គណ្ហាហី"តិ វរំ អទាសិ។ សា គហិតកំ កត្វា ឋបេត្វា យទា សុជាតកុមារោ សោឡសវស្សុទ្ទេសិកោ ជាតោ, តទា រាជានំ អាហ "ទេវ, តុម្ហេហិ មម បុត្តំ ទិស្វា តុដ្ឋចិត្តេហិ វរោ ទិន្នោ, តំ ឥទានិ ទេថា"តិ។ "គណ្ហ, ទេវី"តិ ។ "មយ្ហំ បុត្តស្ស រជ្ជំ ទេថា"តិ។ "នស្ស, វសលិ, មម ជេដ្ឋបុត្តោ ទេវកុមារសទិសោ សុជាតកុមារេ ឋិតេ កស្មា ឯវំ វទសី"តិ បដិក្ខិបិ។ ទេវី បុនប្បុនំ និពន្ធនំ ករោន្តី មនំ អលភិត្វា ឯកទិវសំ អាហ "ទេវ, យទិ សច្ចេ តិដ្ឋសិ, ទេហិ ឯវា"តិ។ រាជា "អនុបធារេត្វា មយា ឥមិស្សា វរោ ទិន្នោ, អយញ្ច ឯវំ វទតី"តិ វិប្បដិសារី ហុត្វា សុជាតកុមារំ បក្កោសិត្វា តមត្ថំ អារោចេត្វា អស្សុនិ បវត្តេសិ។ កុមារោ បិតរំ សោចមានំ ទិស្វា ទោមនស្សប្បត្តោ អស្សូនិ បវត្តេត្វា "អនុជានាហិ, ទេវ, អហំ អញ្ញត្ថ គមិស្សាមី"តិ អាហ។ តំ សុត្វា រញ្ញោ "អញ្ញំ តេ នគរំ មាបេស្សាមិ, តត្ថ វសេយ្យាសី"តិ វុត្តេ កុមារោ ន ឥច្ឆិ។ "មម សហាយានំ រាជូនំ សន្តិកេ បេសេស្សាមី"តិ ច វុត្តេ តម្បិ នានុជានិ។ កេវលំ "ទេវ, អរញ្ញំ គមិស្សាមី"តិ អាហ។ រាជា បុត្តំ អាលិង្គិត្វា សីសេ ចុម្ពិត្វា "មមច្ចយេន ឥធាគន្ត្វា រជ្ជេ បតិដ្ឋហា"តិ វត្វា វិស្សជ្ជេសិ។

សោ អរញ្ញំ បវិសិត្វា វនចរកេ និស្សាយ វសន្តោ ឯកទិវសំ មិគវំ គតោ។ តស្ស សមណកាលេ សហាយវរោ ឯកោ ទេវបុត្តោ ហិតេសិតាយ មិគរូបេន តំ បលោភេន្តោ ជាវិត្វា អាយស្មតោ មហាកច្ចាយនស្ស វសនដ្ឋានសមីបំ បត្វា អន្តរធាយិ។ សោ "ឥមំ មិគំ ឥទានិ គណ្ហិស្សាមី"តិ ឧបធាវន្តោ ថេរស្ស វសនដ្ឋានំ បត្វា តំ អបស្សន្តោ ពហិ បណ្ណសាលាយ ថេរំ និសិន្នំ ទិស្វា តស្ស សមីបេ ចាបកោដិ ឱលុព្ភ អដ្ឋាសិ។ ថេរោ តំ ឱលោកេត្វា អាទិតោ បដ្ឋាយ សព្ពំ តស្ស បវត្តិំ ញត្វា អនុគ្គណ្ហន្តោ អជានន្តោ វិយ សង្គហំ ករោន្តោ –

៩៨១. "ទឡ្ហធម្មា និសារស្ស, ធនុំ ឱលុព្ភ តិដ្ឋសិ;
ខត្តិយោ នុសិ រាជញ្ញោ, អទុ លុទ្ទោ វនេចរោ"តិ។ –

បុច្ឆិ។ តត្ថ **ទឡ្ហធម្មា**តិ ទឡ្ហធនុ។ ទឡ្ហធនុ នាម ទ្វិសហស្សថាមំ វុច្ចតិ។ ទ្វិសហស្សថាមន្តិ ច យស្ស អារោបិតស្ស ជិយាយ ពទ្ធោ លោហសីសាទីនំ ភារោ ទណ្ឌេ គហេត្វា យាវ កណ្ឌប្បមាណា ឧក្ខិត្តស្ស បឋវិតោ មុច្ចតិ។ **និសារស្សា**តិ និរតិសយសារស្ស វិសិដ្ឋសារស្ស រុក្ខស្ស ធនុំ, សារតររុក្ខមយំ ធនុន្តិ អត្ថោ។ **ឱលុព្ភា**តិ សន្និរុម្ភិត្វា។ **រាជញ្ញោ**តិ រាជកុមារោ។ **វនេចរោ**តិ វនចរោ។

អថ សោ អត្តានំ អាវិករោន្តោ –

៩៨២. "អស្សកាធិបតិស្សាហំ, ភន្តេ បុត្តោ វនេចរោ;
នាមំ មេ ភិក្ខុ តេ ព្រូមិ, សុជាតោ ឥតិ មំ វិទូ។

៩៨៣. "មិគេ គវេសមានោហំ, ឱគាហន្តោ ព្រហាវនំ;
មិគំ តញ្ចេវ នាទ្ទក្ខិំ, តញ្ច ទិស្វា ឋិតោ អហ"ន្តិ។ –

អាហ។ តត្ថ **អស្សកាធិបតិស្សា**តិ អស្សករដ្ឋាធិបតិនោ អស្សករាជស្ស។ **ភិក្ខូ**តិ ថេរំ អាលបតិ។ **មិគេ គវេសមានោ**តិ មិគសូករាទិកេ គវេសន្តោ, មិគវំ ចរន្តោតិ អត្ថោ។

តំ សុត្វា ថេរោ តេន សទ្ធឹ បដិសន្ថារំ ករោន្តោ –

៨៨៤. “ស្វាគតំ តេ មហាបុញ្ញ, អថោ តេ អទុរាគតំ;
ឯត្តោ ឧទកមាទាយ, បាទេ បក្ខាលយស្សុ តេ។

៨៨៥. “តិន្ទុកានិ បិយាលានិ, មធុកេ កាសុមារិយោ;
ផលានិ ខុទ្ទកប្បានិ, ភុញ្ជ រាជ វរំ វរំ។

៨៨៥. “ឥទម្បិ បានីយំ សីតំ, អាភតំ គិរិគព្ភរា;
រាជបុត្ត តតោ បិត្វា, សន្ថតស្មិំ ឧបាវិសា”តិ។ – អាហ;

៨៨៤. តត្ថ **អទុរាគតន្តិ** ទុរាគមនវជ្ជិតំ, មហាបុញ្ញ, តេ ឥធាគមនំ ស្វាគតំ, ន តេ អប្បកម្បិ ទុរាគមនំ អត្ថិ តុយ្ហញ្ច មយ្ហញ្ច បីតិសោមនស្សជននតោតិ អធិប្បាយោ។ “អធុនាគត”ន្តិបិ បាឋោ, ឥទានិ អាគមនន្តិ អត្ថោ។

៨៨៥. **សន្ថតស្មិំ ឧបាវិសា**តិ អនន្តរហិតាយ ភូមិយា អនិសីទិត្វា អមុកស្មិំ តិណសន្ថារកេ និសីទាតិ។

តតោ រាជកុមារោ ថេរស្ស បដិសន្ថារំ សម្បដិច្ឆន្តោ អាហ –

៨៨៦. “កល្យាណី វត តេ វាចា, សវនីយា មហាមុនិ;
នេលា អត្ថវតី វគ្គុ, មន្ត្វា អត្ថញ្ច ភាសសិ។

៨៨៧. “កា តេ រតិ វនេ វិហរតោ, ឥសិនិសភ វទេហិ បុដ្ឋោ;
តវ វចនបថំ និសាមយិត្វា, អត្ថធម្មបទំ សមាចរេមសេ”តិ។

៨៨៦. តត្ថ **កល្យាណី**តិ សុន្ទរា សោភនា។ **សវនីយា**តិ សោតុំ យុត្តា។ **នេលា**តិ និទ្ទោសា។ **អត្ថវតី**តិ អត្ថយុត្តា ទិដ្ឋធម្មិកាទិនា ហិតេន ឧបេតា។ **វគ្គូ**តិ មធុរា។ **មន្ត្វា**តិ ជានិត្វា បញ្ញាយ បរិច្ឆិន្ទិត្វា។ **អត្ថន្តិ** អត្ថតោ អនបេតំ ឯកន្តហិតាវហំ។

៨៨៧. **ឥសិនិសភា**តិ ឥសីសុ និសភ អាជានីយសទិស។ **វចនបថន្តិ** វចនំ។ វចនមេវ ហិ អត្ថាធិគមស្ស ឧបាយភាវតោ “វចនបថ”ន្តិ វុត្តំ។ **អត្ថធម្មបទំ សមាចរេមសេ**តិ ឥធ ចេវ សម្បរាយេ ច អត្ថាវហំ សីលាទិធម្មកោដ្ឋាសំ បដិបជ្ជាមសេ។

ឥទានិ ថេរោ អត្តនោ សម្មាបដិបត្តិំ តស្ស អនុច្ឆវិកំ វទន្តោ –

៨៨៨. “អហឹសា សព្ពបាណីនំ, កុមារម្ហាក រុច្ចតិ;
ថេយ្យា ច អតិចារា ច, មជ្ជបានា ច អារតិ។

៨៨៩. “អារតិ សមចរិយា ច, ពាហុសច្ចំ កតញ្ញុតា;
ទិដ្ឋេវ ធម្មេ បាសំសា, ធម្មា ឯតេ បសំសិយា”តិ។ – អាហ;

៨៨៩. តត្ថ **អារតិ សមចរិយា ចា**តិ យថាវុត្តា ច បាបធម្មតោ អារតិ, បដិវិរតិ កាយសមតាទិសមចរិយា ច។ **ពាហុសច្ចន្តិ** បរិយត្តិពាហុសច្ចំ។ **កតញ្ញុតា**តិ បរេហិ អត្តនោ កតស្ស ឧបការស្ស ជាននា។ **បាសំសា**តិ អត្ថកាមេហិ កុលបុត្តេហិ បការតោ អាសំសិតព្ពា។ **ធម្មា ឯតេ**តិ ឯតេ យថាវុត្តា អហឹសាទិធម្មា។ **បសំសិយា**តិ វិញ្ញូហិ បសំសិតព្ពា។

ឯវំ ថេរោ តស្ស អនុច្ឆវិកំ សម្មាបដិបត្តិំ វត្វា អនាគតំសញាណេន អាយុសង្ខារេ ឱលោកេន្តោ “បញ្ចមាសមត្តមេវា”តិ ទិស្វា តំ សំវេជេត្វា ទឡ្ហំ តត្ថ សម្មាបដិបត្តិយំ បតិដ្ឋាបេតុំ ឥមំ គាថមាហ –

៨៩០. “សន្តិកេ មរណំ តុយ្ហំ, ឱរំ មាសេហិ បញ្ចហិ;
រាជបុត្ត វិជានាហិ, អត្តានំ បរិមោចយា”តិ។

តត្ថ **អត្តានំ បរិមោចយា**តិ អត្តានំ អបាយទុក្ខតោ មោចេហិ។

តតោ កុមារោ អត្តនោ មុត្តិយា ឧបាយំ បុច្ឆន្តោ អាហ –

៨៩១. “កតមំ ស្វាហំ ជនបទំ គន្ត្វា, កិំ កម្មំ កិញ្ច បោរិសំ;

កាយ វា បន វិជ្ជាយ, ភវេយ្យំ អជរាមរោ”តិ។

តត្ថ **កតមំ ស្វាហ**ន្តិ កតមំ សុ អហំ, កតមំ នុតិ អត្ថោ។ **កី កម្មំ កិញ្ច បោរិស**ន្តិ កត្វាតិ វចនសេសោ។ **បោរិស**ន្តិ បុរិសកិច្ចំ។

តតោ ថេរោ តស្ស ធម្មំ ទេសេតុំ ឥមា គាថាយោ អវោច –

៩៩២. “ន វិជ្ជតេ សោ បទេសោ, កម្មំ វិជ្ជា ច បោរិសំ;
យត្ថ គន្ត្វា ភវេ មច្ចោ, រាជបុត្តាជរាមរោ។

៩៩៣. “មហទ្ធនា មហាភោគា, រដ្ឋវន្តោបិ ខត្តិយា;
បហូតធនធញ្ញាសេ, តេបិ នោ អជរាមរា។

៩៩៤. “យទិ តេ សុតា អន្ធកវេណ្ហុបុត្តា, សូរា វីរា វិក្កន្តប្បហារិនោ;
តេបិ អាយុក្ខយំ បត្តា, វិទ្ធស្តា សស្សតីសមា។

៩៩៥. “ខត្តិយា ព្រាហ្មណា វេស្សា, សុទ្ទា ចណ្ឌាលបុក្កុសា;
ឯតេ ចញ្ញេ ច ជាតិយា, តេបិ នោ អជរាមរា។

៩៩៦. “យេ មន្តំ បរិវត្តេន្តិ, ឆឡង្គំ ព្រហ្មចិន្តិតំ;
ឯតេ ចញ្ញេ ច វិជ្ជាយ, តេបិ នោ អជរាមរា។

៩៩៧. “ឥសយោ ចាបិ យេ សន្តា, សញ្ញតត្តា តបស្សិនោ;
សរីរំ តេបិ កាលេន, វិជហន្តិ តបស្សិនោ។

៩៩៨. “ភាវិតត្តាបិ អរហន្តោ, កតកិច្ចា អនាសវា;
និក្ខិបន្តិ ឥមំ ទេហំ, បុញ្ញបាបបរិក្ខយា”តិ។

៩៩២. តត្ថ **យត្ថ គន្ត្វា**តិ យំ បទេសំ គន្ត្វា កម្មំ វិជ្ជំ បោរិសញ្ច កាយបយោគេន ឥតរបយោគេន ច ឧបគន្ត្វា បាបុណិត្វា ភវេយ្យ អជរាមរោតិ អត្ថោ។

៩៩៣. ហេដ្ឋិមកោដិយា កោដិសតាទិបរិមាណំ សំហរិត្វា ឋបិតំ មហន្តំ ធនំ ឯតេសន្តិ **មហទ្ធនា**។ កុម្ភត្ថយាទិកហាបណបរិព្ពយោ មហន្តោ ភោគោ ឯតេសន្តិ **មហាភោគា។ រដ្ឋវន្តោ**តិ រដ្ឋសាមិកា, អនេកយោជនបរិមាណំ រដ្ឋំ បសាសន្តាតិ អធិប្បាយោ។ **ខត្តិយា**តិ ខត្តិយជាតិកា។ **បហូតធនធញ្ញាសេ**តិ មហាធនធញ្ញសន្និចយា, អត្តនោ បរិសាយ ច សត្តដ្ឋសំវច្ឆរបហោនកធនធញ្ញសន្និចយា។ **តេបិ នោ អជរាមរា**តិ ជរាមរណធម្មា ឯវ, មហទ្ធនតាទីនិបិ តេសំ ឧបរិ និបតន្តំ ជរាមរណំ និវត្តេតុំ ន សក្កោន្តីតិ អត្ថោ។

៩៩៤. **អន្ធកវេណ្ហុបុត្តា**តិ អន្ធកវេណ្ហុស្ស បុត្តាតិ បញ្ញាតា។ **សូរា**តិ សត្តិមន្តោ។ **វីរា**តិ វីរិយវន្តោ។ **វិក្កន្តប្បហារិនោ**តិ សូរវីរភាវេនេវ បដិសត្តុពលំ វិក្កម្ម បសយ្ហ បហរណសីលា។ **វិទ្ធស្តា**តិ វិនដ្ឋា។ **សស្សតីសមា**តិ កុលបរម្បរាយ សស្សតីហិ ចន្ទសូរិយាទីហិ សមានា, តេបិ អចិរកាលបវត្តកុលន្វយាតិ អត្ថោ។

៩៩៥. **ជាតិយា**តិ អត្តនោ ជាតិយា, វិសិដ្ឋតរា បន ជាតិបិ នេសំ ជរាមរណំ និវត្តេតុំ ន សក្កោតីតិ អត្ថោ។

៩៩៦. **មន្ត**ន្តិ វេទំ។ **ឆឡង្គ**ន្តិ កប្បព្យាករណនិរុត្តិសិក្ខាឆន្ទោវិចិតិជោតិសត្ថសង្ខាតេហិ ឆហិ អង្គេហិ ឆឡង្គំ។ **ព្រហ្មចិន្តិត**ន្តិ ព្រហ្មេហិ អដ្ឋកាទីហិ ចិន្តិតំ បញ្ញាចក្ខុនា ទិដ្ឋំ។

៩៩៧. **សន្តា**តិ ឧបសន្តកាយវចីកម្មន្តា។ **សញ្ញតត្តា**តិ សញ្ញតចិត្តា។ **តបស្សិនោ**តិ តបនិស្សិតា។

ឥទានិ កុមារោ អត្តនា កតត្ថំ វទន្តោ –

៩៩៩. “សុភាសិតា អត្ថវតី, គាថាយោ តេ មហាមុនិ;
និជ្ឈត្តោម្ហិ សុភទ្ទេន, ត្វញ្ច មេ សរណំ ភវា”តិ។ –

អាហ ។ តត្ថ **និជ្ឈត្តោម្ហី**តិ និជ្ឈាបិតោ ធម្មោជសញ្ញាយ សញ្ញត្តិកតោ អម្ហិ។ **សុភទ្ទេនា**តិ សុដ្ឋុ ភាសិតេន។

តតោ ថេរោ តំ អនុសាសន្តោ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

១០០០ “មា មំ ត្វំ សរណំ គច្ឆ, តមេវ សរណំ វជ;
សក្យបុត្តំ មហាវីរំ, យមហំ សរណំ គតោ”តិ។

តតោ រាជកុមារោ អាហ –

១០០១ “កតរស្មឹ សោ ជនបទេ, សត្ថា តុម្ហាក មារិស;
អហម្បិ ទដ្ឋុំ គច្ឆិស្សំ, ជិនំ អប្បដិបុគ្គល”ន្តិ។

បុន ថេរោ អាហ –

១០០២ “បុរត្ថិមស្មឹ ជនបទេ, ឱក្កាកកុលសម្ភវោ;
តត្ថាសិ បុរិសាជញ្ញោ, សោ ច ខោ បរិនិព្ពុតោ”តិ។

តត្ថ ថេរេន និសិន្នបទេសតោ មជ្ឈិមទេសស្ស បាចីនទិសាភាគត្តា វុត្តំ “**បុរត្ថិមស្មឹ ជនបទេ**”តិ។

ឯវំ សោ រាជបុត្តោ ថេរស្ស ធម្មទេសនំ សុត្វា បសន្នមានសោ សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិដ្ឋហិ។ តេន វុត្តំ –

១០០៣ “សចេ ហិ ពុទ្ធោ តិដ្ឋេយ្យ, សត្ថា តុម្ហាក មារិស;
យោជនានិ សហស្សានិ, គច្ឆេយ្យំ បយិរុបាសិតុំ។

១០០៤ “យតោ ច ខោ បរិនិព្ពុតោ, សត្ថា តុម្ហាក មារិស;
និព្ពុតម្បិ មហាវីរំ, គច្ឆាមិ សរណំ អហំ។

១០០៥ “ឧបេមិ សរណំ ពុទ្ធំ, ធម្មញ្ចាបិ អនុត្តរំ;
សង្ឃញ្ច នរទេវស្ស, គច្ឆាមិ សរណំ អហំ។

១០០៦ “បាណាតិបាតា វិរមាមិ ខិប្បំ, លោកេ អទិន្នំ បរិវជ្ជយាមិ;
អមជ្ជបោ នោ ច មុសា ភណាមិ, សកេន ទារេន ច ហោមិ តុដ្ឋោ”តិ។

ឯវំ បន តំ សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិដ្ឋិតំ ថេរោ ឯវមាហ “រាជកុមារ, តុយ្ហំ ឥធ អរញ្ញវាសេន អត្ថោ នត្ថិ, ន ចិរំ តវ ជីវិតំ, បញ្ចមាសព្ភន្តរេ ឯវ កាលំ ករិស្សសិ, តស្មា តវ បិតុ សន្តិកមេវ គន្ត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា សគ្គបរាយណោ ភវេយ្យាសី”តិ វត្វា អត្តនោ សន្តិកេ ធាតុយោ ទត្វា វិស្សជ្ជេសិ។ សោ គច្ឆន្តោ “អហំ, ភន្តេ, តុម្ហាកំ វចនេន ឥតោ គមិស្សាមិ, តុម្ហេហិបិ មយ្ហំ អនុកម្បាយ តត្ថ អាគន្តព្ព”ន្តិ វត្វា ថេរស្ស អធិវាសនំ វិទិត្វា វន្ទិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បិតុ នគរំ គន្ត្វា ឧយ្យានំ បវិសិត្វា អត្តនោ អាគតភាវំ រញ្ញោ និវេទេសិ។

តំ សុត្វា រាជា សបរិវារោ ឧយ្យានំ គន្ត្វា កុមារំ អាលិង្គិត្វា អន្តេបុរំ នេត្វា អភិសិញ្ចិតុកាមោ អហោសិ។ កុមារោ “ទេវ, មយ្ហំ អប្បកំ អាយុ, ឥតោ ចតុន្នំ មាសានំ អច្ចយេន មរណំ ភវិស្សតិ, កឹ មេ រជ្ជេន, តុម្ហេ និស្សាយ បុញ្ញមេវ ករិស្សាមី”តិ វត្វា ថេរស្ស គុណំ រតនត្តយស្ស ច អានុភាវំ បវេទេសិ។ តំ សុត្វា រាជា សំវេគប្បត្តោ រតនត្តយេ ច ថេរេ ច បសន្នមានសោ មហន្តំ វិហារំ ការេត្វា មហាកច្ចាយនត្ថេរស្ស សន្តិកេ ទូតំ បាហេសិ។ ថេរោបិ រាជានំ មហាជនញ្ច អនុគ្គណ្ហន្តោ អាគច្ឆិ។ រាជា ច សបរិវារោ ទូរតោវ បច្ចុគ្គមនំ កត្វា ថេរំ វិហារំ បវេសេត្វា ចតូហិ បច្ចយេហិ សក្កច្ចំ ឧបដ្ឋហន្តោ សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិដ្ឋហិ។ កុមារោ ច សីលានិ សមាទិយិត្វា ថេរំ ភិក្ខូ ចេវ សក្កច្ចំ ឧបដ្ឋហន្តោ ទានានិ ទទន្តោ ធម្មំ សុណន្តោ ចតុន្នំ មាសានំ អច្ចយេន កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ និព្ពត្តិ។ តស្ស បុញ្ញានុភាវេន សត្តរតនបដិមណ្ឌិតោ សត្តយោជនប្បមាណោ រថោ ឧប្បជ្ជិ, អនេកានិ ចស្ស អច្ឆរាសហស្សានិ បរិវារោ អហោសិ។

រាជា កុមារស្ស សរីរសក្ការំ កត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច មហាទានំ បវត្តេត្វា ចេតិយស្ស បូជំ អកាសិ, តត្ថ មហាជនោ សន្និបតិ, ថេរោបិ សបរិវារោ តំ បទេសំ ឧបគញ្ឆិ។ អថ ទេវបុត្តោ អត្តនា កតកុសលកម្មំ ឱលោកេត្វា កតញ្ញុតាយ “គន្ត្វា ថេរំ វន្ទិស្សាមិ, សាសនគុណេ ច បាកដេ ករិស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា ទិព្ពរថំ អារុយ្ហ មហតា បរិវារេន ទិស្សមានរូបោ អាគន្ត្វា រថា ឱរុយ្ហ ថេរស្ស បាទេ វន្ទិត្វា បិតរា សទ្ធឹ បដិសន្ថារំ កត្វា ថេរំ បយិរុបាសមានោ អញ្ជលឹ បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសិ។ តំ ថេរោ ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ –

១០០៧. “សហស្សរំសីវ យថាមហប្បភោ, ទិសំ យថា ភាតិ នភេ អនុក្កមំ;
តថាបការោ តវាយំ មហារថោ, សមន្តតោ យោជនសត្តមាយតោ។

១០០៨. “សុវណ្ណបង្កេហិ សមន្តមោត្ថដោ, ឧរស្ស មុត្តាហិ មណីហិ ចិត្តិតោ;
លេខា សុវណ្ណស្ស ច រូបិយស្ស ច, សោភេន្តិ វេឡុរិយមយា សុនិម្មិតា។

១០០៩. “សីសញ្ចិទំ វេឡុរិយស្ស និម្មិតំ, យុគញ្ចិទំ លោហិតកាយ ចិត្តិតំ;
យុត្តា សុវណ្ណស្ស ច រូបិយស្ស ច, សោភន្តិ អស្សា ច ឥមេ មនោជវា។

១០១០. “សោ តិដ្ឋសិ ហេមរថេ អធិដ្ឋិតោ, ទេវានមិន្ទោវ សហស្សវាហនោ;
បុច្ឆាមិ តាហំ យសវន្ត កោវិទំ, កថំ តយា លទ្ធោ អយំ ឧឡារោ”តិ។

១០០៧. តត្ថ **សហស្សរំសីវ**តិ សូរិយោ។ សោ ហិ អនេកសហស្សរំសិមន្តតាយ “សហស្សរំសី”តិ វុច្ចតិ។ **យថាមហប្បភោ**តិ អត្តនោ មហត្តស្ស អនុរូបប្បភោ។ យថា ហិ មហត្តេន សូរិយមណ្ឌលេន សទិសំ ជោតិមណ្ឌលំ នត្ថិ, ឯវំ បភាយបិ។ តថា ហិ តំ ឯកស្មឹ ខណេ តីសុ មហាទីបេសុ អាលោកំ ផរន្តំ តិដ្ឋតិ។ **ទិសំ យថា ភាតិ នភេ អនុក្កម**ន្តិ នភេ អាកាសេ យថេវ ទិសំ អនុក្កមន្តោ គច្ឆន្តោ យថា យេន បការេន ភាតិ ទិព្ពតិ ជោតតិ។ **តថាបការោ**តិ តាទិសាការោ។ **តវាយ**ន្តិ តវ អយំ។

១០០៨. **សុវណ្ណបង្កេហី**តិ សុវណ្ណមយេហិ បង្កេហិ។ **សមន្តមោត្ថដោ** សមន្តតោ ឆាទិតោ។ **ឧរស្សា**តិ ឧរេ អស្ស, រថស្ស ឧរោតិ ច ព្លសាមូលំ វទតិ។ **លេខា**តិ វេឡុរិយមយា មាលាកម្មលតាកម្មាទិលេខា។ តាសំ សុវណ្ណបង្កេសុ ច រជតបង្កេសុ ច ទិស្សមានត្តា វុត្តំ “**សុវណ្ណស្ស ច រូបិយស្ស ចា**”តិ។ **សោភេន្តី**តិ រថំ សោភយន្តិ។

១០០៩. **សីស**ន្តិ រថកុព្ពរសីសំ។ **វេឡុរិយស្ស និម្មិត**ន្តិ វេឡុរិយេន និម្មិតំ, វេឡុរិយមណិមយន្តិ អត្ថោ។ **លោហិតកាយា**តិ លោហិតកមណិនា, យេន កេនចិ រត្តមណិនា វា។ **យុត្តា**តិ យោជិតា, អថ វា **យោត្តា សុវណ្ណស្ស ច រូបិយស្ស ចា**តិ សុវណ្ណមយា ច រូបិយមយា ច យោត្តា, សង្ខលិកាតិ អត្ថោ។

១០១០. **អធិដ្ឋិតោ**តិ អត្តនោ ទេវិទ្ធិយា សកលមិទំ ឋានំ អភិភវិត្វា ឋិតោ។ **សហស្សវាហនោ**តិ សហស្សយុត្តវាហនោ, សហស្សអាជានីយយុត្តរថោ ទេវានមិន្ទោ យថាតិ អធិប្បាយោ។ **យសវន្តា**តិ អាលបនំ, យសស្សីតិ អត្ថោ។ **កោវិទ**ន្តិ កុសលញាណវន្តំ, រថារោហនេ វា ឆេកំ។ **អយំ ឧឡារោ**តិ អយំ ឧឡារោ មហន្តោ យសោតិ អធិប្បាយោ។

ឯវំ ថេរេន បុដ្ឋោ ទេវបុត្តោ ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ –

១០១១. “សុជាតោ នាមហំ ភន្តេ, រាជបុត្តោ បុរេ អហុំ;
ត្វញ្ច មំ អនុកម្បាយ, សញ្ញមស្មឹ និវេសយិ។

១០១២. “ខីណាយុកញ្ច មំ ញត្វា, សរីរំ បាទាសិ សត្ថុនោ;
ឥមំ សុជាត បូជេហិ, តំ តេ អត្ថាយ ហេហិតិ។

១០១៣. “តាហំ គន្ធេហិ មាលេហិ, បូជយិត្វា សមុយ្យុតោ;
បហាយ មានុសំ ទេហំ, ឧបបន្នោម្ហិ នន្ទនំ។

១០១៤. “នន្ទនេ ច វនេ រម្មេ, នានាទិជគណាយុតេ;
រមាមិ នច្ចគីតេហិ, អច្ឆរាហិ បុរក្ខតោ”តិ។

១០១២-៣. តត្ថ **សរីរ**ន្តិ សរីរធាតុំ។ **ហេហិតី**តិ ភវិស្សតិ។ **សមុយ្យុតោ**តិ សម្មា ឧយ្យុត្តោ, យុត្តប្បយុត្តោតិ អត្ថោ។

ឯវំ ទេវបុត្តោ ថេរេន បុច្ឆិតមត្ថំ កថេត្វា ថេរំ វន្ទិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បិតរំ អាបុច្ឆិត្វា រថំ អារុយ្ហ ទេវលោកមេវ គតោ។ ថេរោបិ តមត្ថំ អដ្ឋុប្បត្តិំ កត្វា សម្បត្តបរិសាយ វិត្ថារេន ធម្មកថំ កថេសិ។ សា ធម្មកថា មហាជនស្ស សាត្ថិកា អហោសិ។ អថ ថេរោ តំ សព្ពំ អត្តនា ច តេន ច កថិតនិយាមេនេវ សង្គីតិកាលេ ធម្មសង្គាហកានំ អារោចេសិ, តេ ច តំ តថា សង្គហំ អារោបេសុន្តិ។

ចូឡរថវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១៤. មហារថវិមានវណ្ណនា

សហស្សយុត្តំ ហយវាហនំ សុភន្តិ មហារថវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន ច សមយេន អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេន ទេវចារិកំ ចរន្តោ តាវតឹសភវនេ គោបាលស្ស នាម ទេវបុត្តស្ស អត្តនោ វិមានតោ និក្ខមិត្វា សហស្សយុត្តំ មហន្តំ ទិព្ពរថំ អភិរុយ្ហ មហន្តេន បរិវារេន មហតិយា ទេវិទ្ធិយា ឧយ្យានកីឡនត្ថំ គច្ឆន្តស្ស អវិទូរេ បាតុរហោសិ។ តំ ទិស្វា ទេវបុត្តោ សញ្ជាតគារវពហុមានោ សហសា រថតោ ឱរុយ្ហ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទិត្វា អញ្ជលឹ សិរសិ បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសិ។

តស្សិទំ បុព្ពកម្មំ – សោ កិរ វិបស្សឹ ភគវន្តំ សុវណ្ណមាលាយ បូជេត្វា ‘‘ឥមស្ស បុញ្ញស្ស អានុភាវេន មយ្ហំ ភវេ ភវេ សោវណ្ណមយា ឧរច្ឆទមាលា និព្ពត្តតូ’’តិ កតបណិធានាយ អនេកកប្បេសុ សុគតីសុយេវ សំសរន្តិយា កស្សបស្ស ភគវតោ កាលេ កិកិស្ស កាសិរញ្ញោ អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហិ និព្ពត្តាយ យថាបណិធានំ សុវណ្ណមាលាលាភេន ‘‘ឧរច្ឆទមាលា’’តិ លទ្ធនាមាយ ទេវកញ្ញាសទិសាយ រាជធីតាយ អាចរិយោ គោបាលោ នាម ព្រាហ្មណោ ហុត្វា សសាវកសង្ឃស្ស កស្សបស្ស ភគវតោ អសទិសទានាទីនិ មហាទានានិ បវត្តេត្វា ឥន្ទ្រិយានំ អបរិបក្កភាវេន អត្តានំ រាជធីតរញ្ច ឧទ្ទិស្ស សត្ថារា ទេសិតំ ធម្មំ សុត្វាបិ វិសេសំ និព្ពត្តេតុំ អសក្កោន្តោ បុថុជ្ជនកាលកិរិយមេវ កត្វា យថូបចិតបុញ្ញានុភាវេន តាវតឹសេសុ យោជនសតិកេ កនកវិមានេ និព្ពត្តិ, អនេកកោដិអច្ឆរាបរិវារោ អហោសិ, សត្តរតនមយោ ចស្ស សហស្សយុត្តោ សុវិភត្តភិត្តិវិចិត្តោ សិនិទ្ធមធុរនិគ្ឃោសោ អត្តនោ បភាសមុទយេន អវហសន្តោ វិយ ទិវង្ករមណ្ឌលំ ទិព្ពោ អាជញ្ញរថោ និព្ពត្តិ។

សោ តត្ថ យាវតាយុកំ ទិព្ពសម្បត្តឹ អនុភវិត្វា អបរាបរំ ទេវេសុយេវ សំសរន្តោ ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ តស្សេវ កម្មស្ស វិបាកាវសេសេន យថាវុត្តសម្បត្តិវិភវោ គោបាលោ ឯវ នាម ទេវបុត្តោ ហុត្វា តាវតឹសេសុយេវ និព្ពត្តិ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ ‘‘តេន ច សមយេន អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ…បេ… អញ្ជលឹ សិរសិ បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសី’’តិ។

ឯវំ បន ឧបសង្កមិត្វា ឋិតំ តំ ទេវបុត្តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ –

១០១៥. ‘‘សហស្សយុត្តំ ហយវាហនំ សុភំ, អារុយ្ហិមំ សន្ទនំ នេកចិត្តំ;
ឧយ្យានភូមឹ អភិតោ អនុក្កមំ, បុរិន្ទទោ ភូតបតីវ វាសវោ។

១០១៦. ‘‘សោវណ្ណមយា តេ រថកុព្ពរា ឧភោ, ផលេហិ អំសេហិ អតីវ សង្គតា;
សុជាតគុម្ពា នរវីរនិដ្ឋិតា, វិរោចតិ បន្នរសេវ ចន្ទោ។

១០១៧. ‘‘សុវណ្ណជាលាវតតោ រថោ អយំ, ពហូហិ នានារតនេហិ ចិត្តិតោ;
សុនន្ទិឃោសោ ច សុភស្សរោ ច, វិរោចតី ចាមរហត្ថពាហុភិ។

១០១៨. ‘‘ឥមា ច នាភ្យោ មនសាភិនិម្មិតា, រថស្ស បាទន្តរមជ្ឈភូសិតា;
ឥមា ច នាភ្យោ សតរាជិចិត្តិតា, សតេរតា វិជ្ជុរិវប្បភាសរេ។

១០១៩. ‘‘អនេកចិត្តាវតតោ រថោ អយំ, បុថូ ច នេមី ច សហស្សរំសិកោ;
តេសំ សរោ សុយ្យតិ វគ្គុរូបោ, បញ្ចង្គិកំ តូរិយមិវប្បវាទិតំ។

១០២០. ‘‘សិរស្មិំ ចិត្តំ មណិចន្ទកប្បិតំ, សទា វិសុទ្ធំ រុចិរំ បភស្សរំ;
សុវណ្ណរាជីហិ អតីវ សង្គតំ, វេឡុរិយរាជីវ អតីវ សោភតិ។

១០២១. ‘‘ឥមេ ច វាឡី មណិចន្ទកប្បិតា, អារោហកម្ពូ សុជវា ព្រហូបមា;
ព្រហា មហន្តា ពលិនោ មហាជវា, មនោ តវញ្ញាយ តថេវ សឹសរេ។

១០២២. ‘‘ឥមេ ច សព្ពេ សហិតា ចតុក្កមា, មនោ តវញ្ញាយ តថេវ សឹសរេ;
សមំ វហន្តិ មុទុកា អនុទ្ធតា, អាមោទមានា តុរគានមុត្តមា។

១០២៣. ‘‘ធុនន្តិ វគ្គន្តិ បតន្តិ ចម្ពរេ, អព្ភុទ្ធុនន្តា សុកតេ បិឡន្ធនេ;
តេសំ សរោ សុយ្យតិ វគ្គុរូបោ, បញ្ចង្គិកំ តូរិយមិវប្បវាទិតំ។

១០២៤. ‘‘រថស្ស ឃោសោ អបិឡន្ធនាន ច, ខុរស្ស នាទោ អភិហឹសនាយ ច;

ឃោសោ សុវគ្គុ សមិតស្ស សុយ្យតិ, គន្ធព្ពតូរិយានិ វិចិត្រសំវនេ។

១០២៥. “រថេ ឋិតាតា មិគមន្ទលោចនា, អាឡារបម្ហា ហសិតា បិយំវទា;
វេឡុរិយជាលាវតតា តនុច្ឆវា, សទេវ គន្ធព្ពសូរគ្គបូជិតា។

១០២៦. “តា រត្តរត្តម្ពរបីតវាសសា, វិសាលនេត្តា អភិរត្តលោចនា;
កុលេ សុជាតា សុតនូ សុចិម្ហិតា, រថេ ឋិតា បញ្ជលិកា ឧបដ្ឋិតា។

១០២៧. “តា កម្ពុកេយូរធរា សុវាសសា, សុមជ្ឈិមា ឩរុថនូបបន្នា;
វដ្ដង្គុលិយោ សុមុខា សុទស្សនា, រថេ ឋិតា បញ្ជលិកា ឧបដ្ឋិតា។

១០២៨. “អញ្ញា សុវេណី សុសុ មិស្សកេសិយោ, សមំ វិភត្តាហិ បភស្សរាហិ ច;
អនុព្ពតា តា តវ មានសេ រតា, រថេ ឋិតា បញ្ជលិកា ឧបដ្ឋិតា។

១០២៩. “អាវេឡិនិយោ បទុមុប្បលច្ឆទា, អលង្កតា ចន្ទនសារវាសិតា;
អនុព្ពតា តា តវ មានសេ រតា, រថេ ឋិតា បញ្ជលិកា ឧបដ្ឋិតា។

១០៣០. “តា មាលិនិយោ បទុមុប្បលច្ឆទា, អលង្កតា ចន្ទនសារវាសិតា;
អនុព្ពតា តា តវ មានសេ រតា, រថេ ឋិតា បញ្ជលិកា ឧបដ្ឋិតា។

១០៣១. “កណ្ឋេសុ តេ យានិ បិឡន្ធនានិ, ហត្ថេសុ បាទេសុ តថេវ សីសេ;
ឱភាសយន្តី ទស សព្ពសោ ទិសា, អព្ភុទ្ទយំ សារទិកោវ ភាណុមា។

១០៣២. “វាតស្ស វេគេន ច សម្បកម្បិតា, ភុជេសុ មាលា អបិឡន្ធនានិ ច;
មុញ្ចន្តិ ឃោសំ រុចិរំ សុចឹ សុភំ, សព្ពេហិ វិញ្ញូហិ សុតព្ពរូបំ។

១០៣៣. “ឧយ្យានភូម្យា ច ទុវទ្ធតោ ឋិតា, រថា ច នាគា តូរិយានិ ច សរោ;
តមេវ ទេវិន្ទ បមោទយន្តិ, វីណា យថា បោក្ខរបត្តពាហុភិ។

១០៣៤. “ឥមាសុ វីណាសុ ពហូសុ វគ្គូសុ, មនុញ្ញរូបាសុ ហទយេរិតំ បីតឹ;
បវជ្ជមានាសុ អតីវ អច្ឆរា, ភមន្តិ កញ្ញា បទុមេសុ សិក្ខិតា។

១០៣៥. “យទា ច គីតានិ ច វាទិតានិ ច, នច្ចានិ ចិមានិ សមេន្តិ ឯកតោ;
អថេត្ថ នច្ចន្តិ អថេត្ថ អច្ឆរា, ឱភាសយន្តី ឧភតោ វរិត្ថិយោ។

១០៣៦. “សោ មោទសិ តូរិយគណប្បពោធនោ, មហីយមានោ វជិរាវុធោរិវ;
ឥមាសុ វីណាសុ ពហូសុ វគ្គូសុ, មនុញ្ញរូបាសុ ហទយេរិតំ បីតឹ។

១០៣៧. “កិំ ត្វំ បុរេ កម្មមកាសិ អត្តនា, មនុស្សភូតោ បុរិមាយ ជាតិយា;
ឧបោសថំ កំ វា តុវំ ឧបាវសិ, កំ ធម្មចរិយំ វតមាភិរោចយិ។

១០៣៨. “កេនយិទមប្បស្ស កតស្ស កម្មុនោ, បុព្ពេ សុចិណ្ណស្ស ឧបោសថស្ស វា;
ឥទ្ធានុភាវោ វិបុលោ អយំ តវ, យំ ទេវសង្ឃំ អភិរោចសេ ភុសំ។

១០៣៩. “ទានស្ស តេ ឥទំ ផលំ, អថោ សីលស្ស វា បន;
អថោ អញ្ជលិកម្មស្ស, តំ មេ អក្ខាហិ បុច្ឆិតោ”តិ។

១០១៥. តត្ថ **សហស្សយុត្តន្តិ** សហស្សេន យុត្តំ, សហស្សំ វា យុត្តំ យោជិតំ ឯតស្មិន្តិ សហស្សយុត្តំ។ កស្ស បនេតំ សហស្សន្តិ? “ហយវាហន”ន្តិ អនន្តរំ វុច្ចមានត្តា ហយានន្តិ អយមត្ថោ វិញ្ញាយតេវ។ ហយា វាហនំ ឯតស្សាតិ ហយវាហនំ។ កេចិ បន “សហស្សយុត្តហយវាហន”ន្តិ អនុនាសិកលោបំ ឯកមេវ សមាសបទំ កត្វា វណ្ណេន្តិ, ឯតស្មឹ បក្ខេ ហយវាហនំ វិយ វាហនន្តិ អត្ថោ យុជ្ជតិ។ ហយវាហនសហស្សយុត្តំ យុត្តហយវាហនសហស្សន្តិ ហិ អត្ថោ។ អបរេ បន “សហស្សយុត្តន្តិ សហស្សទិព្ពាជញ្ញយុត្ត”ន្តិ វទន្តិ។ **សន្ទនន្តិ** រថំ។ **នេកចិត្តន្តិ** អនេកចិត្តំ នានាវិធវិចិត្តវន្តំ។ **ឧយ្យានភូមឹ អភិតោ**តិ ឧយ្យានភូមិយា សមីបេ។ “អភិតោ”តិ ហិ បទំ អបេក្ខិត្វា សាមិអត្ថេ ឯតំ ឧបយោគវចនំ។ កេចិ បន “ឧយ្យានភូម្យា”តិបិ បឋន្តិ, តេ សទ្ទនយម្បិ អនុបធារេន្តា បឋន្តិ។ **អនុក្កមន្តិ** គច្ឆន្តោ បុរិន្ទទោ ភូតបតីវ វាសវោ វិរោចសីតិ សម្ពន្ធោ។

១០១៦. សោវណ្ណមយាតិ សុវណ្ណមយា។ **តេ**តិ តវ។ **រថកុព្ពរា ឧភោ**តិ រថស្ស ឧភោសុ បស្សេសុ វេទិកា។ យោ ហិ រថស្ស សោភនត្ថញ្ចេវ ឧបរិ ឋិតានំ គុត្តត្ថញ្ច ឧភោសុ បស្សេសុ វេទិកាការេន បរិក្ខេបោ ករីយតិ, តស្ស បុរិមភាគេ ឧភោសុ បស្សេសុ យាវ រថីសា, តាវ ហត្ថេហិ គហណយោគ្គោ រថស្ស អវយវវិសេសោ, ឥធ សោ ឯវ កុព្ពរោតិ អធិប្បេតោ។ តេនេវាហ “ឧភោ”តិ។ អញ្ញត្ថ បន រថីសា កុព្ពរោតិ វុច្ចតិ។ **ផលេហី**តិ រថូបត្ថម្ភស្ស ទក្ខិណវាមភេទេហិ ទ្វីហិ ផលេហិ, បរិយន្តាវេត្ថ ផលាតិ វុត្តា។ **អំសេហី**តិ កុព្ពរផលេ បតិដ្ឋិតេហិ ហេដ្ឋិមអំសេហិ។ **អតីវ សង្គតា**តិ អតិវិយ សុដ្ឋុ សង្គតា សុផស្សិតា និព្ពិវរា។ ឥទញ្ច សិប្បិវិរចិតេ កិត្តិមរថេ លព្ភមានវិសេសំ តត្ថ អារោបេត្វា វុត្តំ។ សោ បន អបោរិសកាយ អកិត្តិមោ សយំជាតោ កេនចិ អឃដិតោយេវ។ **សុជាតគុម្ពា**តិ សុសណ្ឋិតថម្ភកសមុទាយា។ យេ ហិ វេទិកាយ និរន្តរំ ឋិតា សុសណ្ឋិតយដកាទិអវយវវិសេសវន្តោ ថម្ភកសមុទាយា, តេសំ វសេនេវំ វុត្តំ “សុជាតគុម្ពា”តិ។ **នរវីរនិដ្ឋិតា**តិ សិប្បាចរិយេហិ និដ្ឋាបិតសទិសា។ សិប្បាចរិយា ហិ អត្តនោ សរីរខេទំ អចិន្តេត្វា វីរិយពលេន សិប្បស្ស សុដ្ឋុ វិចារណតោ នរេសុ វីរិយវន្តោតិ ឥធ “នរវីរា”តិ វុត្តា។ **នរវីរា**តិ វា ទេវបុត្តស្ស អាលបនំ។ **និដ្ឋិតា**តិ បរិយោសិតា បរិបុណ្ណសោភាតិសយា។ “នរវីរនិម្មិតា”តិ វា បាឋោ, នរេសុ ធិតិសម្បន្នេហិ និម្មិតសទិសាតិ អត្ថោ។ ឯវំវិធកុព្ពរតាយ អយំ តវ រថោ វិរោចតិ។ កឹ វិយ? **បន្នរសេវ ចន្ទោ,** សុក្កបក្ខេ បន្នរសិយំ បរិបុណ្ណកាលេ ចន្ទិមា វិយ។

១០១៧. សុវណ្ណជាលាវតតោតិ សុវណ្ណជាលកេហិ អវតតោ ឆាទិតោ។ “សុវណ្ណជាលាវិតតោ”តិបិ បាឋោ, គវច្ឆិតោតិ អត្ថោ។ **ពាហូហី**តិ អនេកេហិ។ **នានារតនេហី**តិ បទុមរាគផុស្សរាគាទិនានាវិធរតនេហិ។ **សុនន្ទិឃោសោ**តិ សុដ្ឋុ នន្ទិតព្ពឃោសោ, សវនីយមធុរនិន្នាទោតិ អត្ថោ។ **សុនន្ទិឃោសោ**តិ វា សុដ្ឋុ កតនន្ទិឃោសោ, នច្ចនាទីនំ ទស្សនាទីសុ បវត្តិតសាធុការសទ្ទាទិវសេន កតបមោទនិន្នាទោតិ អត្ថោ, “កាលេន កាលំ អាសីវាទនវសេន សុដ្ឋុ បយុត្តនន្ទិឃោសោ”តិ ច វទន្តិ។ **សុភស្សរោ**តិ សុដ្ឋុ អតិវិយ ឱភាសនសភាវោ, តត្ថ វា បវត្តមានានំ ទេវតានំ សោភនេន គីតវាទិតស្សរេន សុភស្សរោ។ **ចាមរហត្ថពាហុភី**តិ ចាមរហត្ថយុត្តពាហូហិ ឥតោ ចិតោ ច ពីជយមាន ចាមរកលាបេហិ ទេវតានំ ភុជេហិ, តថាភូតាហិ ទេវតាហិ វា វិរោចតិ។

១០១៨. នាភ្យោតិ រថចក្កានំ នាភិយោ។ **មនសាភិនិម្មិតា**តិ “ឥមេ ឦទិសា ហោន្តូ”តិ ចិត្តេន និម្មិតសទិសា។ **រថស្ស បាទន្តរមជ្ឈភូសិតា**តិ រថស្ស បាទានំ រថចក្កានំ អន្តេន នេមិនា នានារតនសមុជ្ជលេន អរានំ វេមជ្ឈេន ច មណ្ឌិតា។ **សតរាជិចិត្តិតា**តិ អនេកវណ្ណាហិ អនេកសតាហិ រាជីហិ លេខាហិ ចិត្តិតា វិចិត្តភាវំ គតា។ **សតេរតា វិជ្ជុរិវា**តិ សតេរតសង្ខាតវិជ្ជុលតា វិយ បភាសរេ វិជ្ជោតន្តិ។

១០១៩. អនេកចិត្តាវតតោតិ អនេកេហិ មាលាកម្មាទិចិត្តេហិ អវតតោ សមោកិណ្ណោ។ “អនេកចិត្តាវិតតោ”តិបិ បឋន្តិ, សោយេវ អត្ថោ, គាថាសុខត្ថំ បន ទីឃករណំ។ **បុថូ ច នេមី ចា**តិ បុថុលនេមិ ច, ឯកោ ច-ការោ និបាតមត្តំ។ **សហស្សរំសិកោ**តិ អនេកសហស្សរំសិកោ។ “សហស្សរំសិយោ”តិបិ បាឡិ។ អបរេ បន “នតា រំសិយោ”តិ ច បឋន្តិ, តត្ថ **នតា**តិ អជិយធនុទណ្ឌកោ វិយ ឱណតា នេមិប្បទេសា។ **សហស្សរំសិយោ**តិ សូរិយមណ្ឌលំ វិយ វិប្ផុរន្តកិរណជាលា។ **តេស**ន្តិ ឱលម្ពមានកិង្កិណិកជាលានំ នេមិប្បទេសានំ។

១០២០. សិរស្មិន្តិ សីសេ, រថស្ស សីសេតិ អត្ថោ។ សិរោ វា អស្មី រថេ។ **ចិត្ត**ន្តិ វិចិត្តំ។ **មណិចន្ទកប្បិត**ន្តិ មណិមយមណ្ឌលានុវិទ្ធំ ចន្ទមណ្ឌលសទិសេន មណិនា អនុវិទ្ធំ។ **រុចិរំ បភស្សរ**ន្តិ ឥមិនា តស្ស ចន្ទមណ្ឌលសទិសតំយេវ វិភាវេតិ, **សទា វិសុទ្ធ**ន្តិ ឥមិនា បនស្ស ចន្ទមណ្ឌលតោបិ វិសេសំ ទស្សេតិ។ **សុវណ្ណរាជីហី**តិ អន្តរន្តរា វដ្ដាការេន សណ្ឋិតាហិ សុវណ្ណលេខាហិ។ **សង្គត**ន្តិ សហិតំ។ **វេឡុរិយរាជីវា**តិ អន្តរន្តរា សុវណ្ណរាជីហិ ខចិតមណិមណ្ឌលត្តា វេឡុរិយរាជីហិ វិយ សោភតិ។ “វេឡុរិយរាជីហី”តិ ច បឋន្តិ។

១០២១. វាឡីតិ វាឡវន្តោ សម្បន្នវាឡធិនោ, អស្សេ សន្ធាយ វទតិ ។ “វាជី”តិ វា បាឋោ។ **មណិចន្ទកប្បិតា**តិ ចាមរោលម្ពនដ្ឋានេសុ មណិមយចន្ទកានុវិទ្ធា។ **អារោហកម្ពូ**តិ ឧច្ចា ចេវ តទនុរូបបរិណាហា ច, អារោហបរិណាហសម្បន្នាតិ អត្ថោ។ **សុជវា**តិ សុន្ទរជវា ជវវន្តោ **មហាជវា**, សោភនគតិកាតិ អត្ថោ។ **ព្រហ្មូបមា**តិ ព្រហា វិយ បមិនិតព្ពា, អត្តនោ បមាណតោ អធិកា វិយ បញ្ញាយន្តាតិ អត្ថោ។ **ព្រហា**តិ វុឌ្ឍា បវឌ្ឍសព្ពង្គបច្ចង្គា។ **មហន្តា**តិ មហានុភាវា មហិទ្ធិកា។ **ពលិនោ**តិ សរីរពលេន ច ឧស្សាហពលេន ច ពលវន្តោ។ **មហាជវា**តិ សីឃវេគា។ **មនោ តវញ្ញាយា**តិ តវ ចិត្តំ ញត្វា។ **តថេវា**តិ ចិត្តានុរូបមេវ។ **សីសរេ**តិ សំសប្បរេ, បវត្តរេតិ អត្ថោ។

១០២២. ឥមេតិ យថាវុត្តអស្សេ សន្ធាយាហ។ **សព្ពេ**តិ សហស្សមត្តាបិ។ **សហិតា**តិ សមានជវតាយ សមានគមនតាយ ច គតិយំ សហិតា, អញ្ញមញ្ញំ អនូនាធិកគមនាតិ អត្ថោ។ ចត្តូហិ បាទេហិ គមន្តិ គច្ឆន្តីតិ **ចតុក្កមា។ សមំ វហន្តី**តិ "សហិតា"តិ បទេន វុត្តមេវត្ថំ បាកដតរំ ករោតិ។ **មុទុកា**តិ មុទុសភាវា, ភទ្រា អាជានីយាតិ អត្ថោ។ តេនាហ "**អនុទ្ធតា**"តិ, ឧទ្ធតរហិតា ខោភំ អករោន្តាតិ អត្ថោ។ **អាមោទមានា**តិ បមោទមានា, អខឡុង្កតាយ អញ្ញមញ្ញំ វចិកាទីនញ្ច តុដ្ឋី បវេទយន្តាតិ អត្ថោ។

១០២៣. ធុនន្តីតិ ចាមរភារំ កេសរភារំ វាលធិញ្ច វិធុនន្តិ។ **វគ្គន្តី**តិ កទាចិ បទេ បទំ និក្ខិបន្តា វគ្គនេន គមនេន គច្ឆន្តិ។ **បតន្តី**តិ កទាចិ បវត្តន្តិ, លង្ឃន្តីតិ អត្ថោ។ "ប្លវន្តី"តិ ច កេចិ បឋន្តិ, សោយេវត្ថោ។ **អព្ភុទ្ធុនន្តា**តិ កម្មសិប្បិនា សុកតេ សុដ្ឋុ និម្មិតេ ខុទ្ទកឃណ្ដាទិអស្សាលង្ការេ អភិឧទ្ធុនន្តា អធិកំ ឧទ្ធុនន្តា។ **តេស**ន្តិ តេសំ បិឡន្ធនានំ។

១០២៤. រថស្ស ឃោសោតិ យថាវុត្តោ រថនិគ្ឃោសោ។ **អបិឡន្ធនាន ចា**តិ អ-ការោ និបាតមត្តំ ។ បិឡន្ធនានំ អាភរណានំ។ អបិឡន្ធនន្តិ ច អាភរណបរិយាយោតិ វា វទន្តិ, រថស្សានំ អាភរណានញ្ច ឃោសោតិ អត្ថោ។ **ខុរស្សនាទោ**តិ តុរង្គានំ ខុរនិបាតសទ្ទោ។ កិញ្ចាបិ អស្សា អាកាសេន គច្ឆន្តិ, មធុរស្ស បន ខុរនិបាត សទ្ទស្ស ឧបលទ្ធិហេតុភូតេន កម្មុនា តេសំ ខុរនិក្ខេបេ ខុរនិក្ខេបេ បដិឃាតោ លព្ភតីតិ វទន្តិ។ **អភិហឹសនាយ ចា**តិ អស្សានំ អធិកហឹសនេន ច, អន្តរន្តរា អស្សេហិ បវត្តិតហេសនេន ចាតិ អត្ថោ។ "អភិហេសនាយ ចា"តិ កេចិ បឋន្តិ។ **សមិតស្សា**តិ សមុទិតស្ស ទិព្ពជនស្ស ឃោសោ ច សុវគ្គុ សុមធុរំ សុយ្យតិ។ កី វិយាតិ អាហ "**គន្ធព្ពតូរិយានិ វិចិត្រសំវនេ**"តិ, ចិត្រលតាវនេ គន្ធព្ពទេវបុត្តានំ បញ្ចង្គិកតូរិយានិ វិយ។ តូរិយសន្និស្សិតោ ហិ សទ្ទោ "តូរិយានី"តិ វុត្តោ និស្សយវោហារេន។ "គន្ធព្ពតូរិយាន ច វិចិត្រសំវនេ"តិ ច បាឋោ, "តូរិយានញ្ច"ឥតិ អនុនាសិកំ អានេត្វា យោជេតព្ពំ។ អបរេ "គន្ធព្ពតូរិយានិ វិចិត្របវនេ"តិ បឋន្តិ។

១០២៥. រថេ បិតាតាតិ រថេ ឋិតា ឯតា។ **មិគមន្ទលោចនា**តិ មិគច្ឆាបិកានំ វិយ មុទុសិនិទ្ធទិដ្ឋិនិបាតា។ **អាឡារបម្ហា**តិ ពហលសង្កតបខុមា, គោបខុមាតិ អត្ថោ។ **ហសិតា**តិ បហសិតា, បហំសិតមុខាតិ អត្ថោ ។ **បិយំវទា**តិ បិយវាទិនិយោ។ **វេឡុរិយជាលាវតតា**តិ វេឡុរិយមណិមយេន ជាលេន ឆាទិតសរីរា។ **តនុច្ឆវា**តិ សុខុមច្ឆវិយោ។ **សទេវា**តិ សទា ឯវ សព្ពកាលមេវ។ **គន្ធព្ពសូរគ្គបូជិតា**តិ គន្ធព្ពទេវតាហិ ចេវ អបរាហិ ច អគ្គ ទេវតាហិ លទ្ធបូជា។

១០២៦. តា រត្តរត្តម្ពរបីតវាសសាតិ រជនីយរូបា ច រត្តបីតវត្ថា ច។ **អភិរត្តលោចនា**តិ វិសេសតោ រត្តរាជីហិ ឧបសោភិតនយនា។ **កុលេ សុជាតា**តិ សិន្ធវកុលេ សុជាតា វិសិដ្ឋទេវនិកាយេ សម្ភវា។ **សុតនូ**តិ សុន្ទរសរីរា។ **សុចិម្ហិតា**តិ សុទ្ធសិតករណា។

១០២៧. តា កម្ពុកេយូរធរាតិ សុវណ្ណមយកេយូរធរា។ **សុមជ្ឈិមា**តិ វិលគ្គមជ្ឈា។ **ឩរុថនូបបន្នា**តិ សម្បន្នឩរុថនា, កទលិក្ខន្ធសទិសឩរុ ចេវ សមុគ្គសទិសថនា ច។ **វដ្ដង្គុលិយោ**តិ អនុបុព្ពតោ វដ្ដង្គុលិយោ។ **សុមុខា**តិ សុន្ទរមុខា, បមុទិតមុខា វា។ **សុទស្សនា**តិ ទស្សនីយា។

១០២៨. អញ្ញាតិ ឯកច្ចា។ **សុវេណី**តិ សុន្ទរកេសវេណិយោ។ **សុសូ**តិ ទហរា។ **មិស្សកេសិយោ**តិ វត្ថមាលាទីហិ មិស្សិតកេសវដ្ដិយោ។ កថំ? **សមំ វិភត្តាហិ បភស្សរាហិ ចា**តិ, សមំ អញ្ញមញ្ញសទិសំ នានាវិភត្តិវសេន វិភត្តាហិ សុវណ្ណចីរាទិខចិតាហិ ឥន្ទនីលមណិអាទយោ វិយ បភស្សរាហិ កេសវដ្ដីហិ មិស្សិតកេសិយោតិ យោជនា។ **អនុព្ពតា**តិ អនុកូលកិរិយា។ **តា**តិ អច្ឆរាយោ។

១០២៩. ចន្ទនសារវោសិតាតិ សារភូតេន ទិព្ពចន្ទនេន ឧល្លិត្តា វិច្ឆុរិតា។

១០៣១. កណ្ណេសូតិអាទិនា គីវូបគហត្ថូបគបាទូបគសីសូបគាទិអាភរណានិ ទស្សេតិ។ **ឱភាសយន្តី**តិ កណ្ណេសុ យានិ បិឡន្ធនានិ, តេហិ ឱភាសយន្តីតិ យោជនា។ ឯវំ សេសេសុបិ។ **អព្ភុទ្ទយ**ន្តិ អភិឧគ្គច្ឆន្តោ, "អព្ភុទ្ទស"ន្តិបិ បាឋោ, សោយេវត្ថោ។ **សារទិកោ**តិ សរទកាលិកោ។ **ភាណុមា**តិ សូរិយោ។ សោ ហិ អព្ភាទិ ទោសវិរហេន ទសបិ ទិសា សុដ្ឋុ ឱភាសេតិ។

១០៣២. វាតស្ស វេគេន ចាតិ មនុញ្ញគន្ធូបហារំ សទ្ទូបហារញ្ច ករោន្តេន ឧបហរន្តេន វិយ វាយន្តេន វាតស្ស វេគេន រថតុរង្គវេគេន ច។ **មុញ្ចន្តី**តិ វិស្សជ្ជេន្តិ។ **រុចិរ**ន្តិ បញ្ចង្គិកតូរិយានិ វិយ ឧបរូបរិ រុចិទាយកំ។

សុចិន្តិ សុទ្ធំ អសំសដ្ឋំ។ **សុភ**ន្តិ មនុញ្ញំ។ **សព្ពេហិ វិញ្ញូហិ សុតព្ពរូប**ន្តិ សព្ពេហិបិ វិញ្ញុជាតិកេហិ គន្ធព្ពសមយញ្ញូហិ សោតព្ពំ សវនីយំ ឧត្តមសភាវំ ឃោសំ មុញ្ចន្តីតិ យោជនា។

១០៣៣. **ឧយ្យានភូម្យា**តិ ឧយ្យានភូមិយំ។ **ទុវទ្ធតោ**តិ ទ្វីហិ អទ្ធបស្សេហិ។ “ទុភតោ ច ឋិតា”តិបិ បឋន្តិ, សោយេវត្ថោ។ **រថា**តិ រថេ។ **នាគា**តិ នាគេ។ ឧបយោគត្ថេ ហិ ឯតំ បច្ចត្តវចនំ។ **សរោ**តិ រថនាគតូរិយានិ បដិច្ច និព្ពត្តោ សរោ។ **ទេវិន្ទា**តិ ទេវបុត្តំ អាលបតិ។ **វីណា យថា បោក្ខរបត្តពាហុភី**តិ យថា វីណា សម្មទេវ យោជិតេហិ ទោណិបត្តពាហុទណ្ឌេហិ តំតំមុច្ឆនានុរូបំ អវដ្ឋិតេហិ វាទិយមានា សុណន្តំ ជនំ បមោទេតិ, ឯវំ តំ រថាទយោ អត្តនោ សរេន បមោទយន្តិ។ សុសិក្ខិតភាវេន បោក្ខរភាវំ សុន្ទរភាវំ បត្តេហិ វីណាវាទកស្ស ហត្ថេហិ បវាទិតា វីណា យថា មហាជនំ បមោទេតិ, ឯវំ តំ រថាទយោ អត្តនោ សរេន បមោទយន្តីតិ។

១០៣៤. **ឥមាសុ វីណាសូ**តិ គាថាយ អយំ សង្ខេបត្ថោ – **ឥមាសុ** ឧជុកោដិវង្កព្រហតីនន្ទិនីតិសរអាទិភេទាសុ **ពាហូសុ វីណាសុ** សិនិទ្ធមធុរស្សរតាយ **វគ្គូសុ** តតោ ឯវ **មនុញ្ញរូបាសុ ហទយេរិតំ** ហទយង្គមំ ហទយហារិនី **បីតី** បីតិនិមិត្តំ **បវជ្ជមានាសុ** បវាទិយមានាសុ **អច្ឆរា** ទេវ**កញ្ញា** បីតិវេគុក្ខិត្តតាយ អត្តនោ សុសិក្ខិតតាយ ច ទិព្ព**បទុមេសុ ភមន្តិ** នច្ចំ ទស្សេន្តិយោ សញ្ចរន្តិ។

១០៣៥. **ឥមានី**តិ ឥទំ បច្ចេកំ យោជេតព្ពំ “ឥមានិ គីតានិ, ឥមានិ វាទិតានិ, ឥមានិ នច្ចានិ ចា”តិ។ **សមេន្តិ ឯកតោ**តិ ឯកជ្ឈំ សមរសានិ ហោន្តិ។ អថ វា **សមេន្តិ ឯកតោ**តិ ឯកតោ ឯកជ្ឈំ សមានិ សមរសានិ ករោន្តិ, តន្តិស្សរំ គីតស្សរេន, គីតស្សរញ្ច តន្តិស្សរេន សំសន្ទន្តិយោ នច្ចនេន យថាធិគតេ ហស្សាទិរសេ អបរិហាបេន្តិយោ សមេន្តិ សមានេន្តីតិ អត្ថោ។ **អត្ថេត្ថ នច្ចន្តិ អថេត្ថ អច្ឆរា ឱភាសយន្តី**តិ ឯវំ គីតាទីនិ សមរសេ ករោន្តិយោ អថ អញ្ញា ឯកច្ចា អច្ឆរា ឯត្ថ ឯតស្មឹ តវ រថេ នច្ចន្តិ, អថ អញ្ញា វរិត្ថិយោ ឧត្តមិត្ថិយោ នច្ចំ បស្សន្តិយោ អត្តនោ សរីរោភាសេន ចេវ វត្ថាភរណឱភាសេន ច ឯត្ថ ឯតស្មឹ បទេសេ ឧភតោ ទ្វីសុ បស្សេសុ ទសបិ ទិសា កេវលំ ឱភាសយន្តិ វិជ្ជោតយន្តីតិ អត្ថោ។

១០៣៦. **សោ**តិ សោ ត្វំ ឯវំភូតោ។ **តូរិយគណប្បពោធនោ**តិ ទិព្ពតូរិយសមូហេន កតបីតិបពោធនោ។ **មហីយមានោ**តិ បូជីយមានោ។ **វជិរាវុធោរិវា**តិ ឥន្ទោ វិយ។

១០៣៧. **ឧបោសថំ កំ វា តុវំ ឧបាវសី**តិ អញ្ញេហិបិ ឧបោសថោ ឧបវសីយតិ, ត្វំ កំ វា កីទិសំ នាម ឧបោសថំ ឧបវសីតិ បុច្ឆតិ។ **ធម្មចរិយ**ន្តិ ទានាទិបុញ្ញបដិបត្តិំ។ **វត**ន្តិ វតសមាទានំ។ **អភិរោចយី**តិ អភិរោចេសិ, រុច្ចិត្វា បូរេសីតិ អត្ថោ។ “អភិរាធយី”តិបិ បាឋោ, សាធេសិ និប្ផាទេសីតិ អត្ថោ។

១០៣៨. **ឥទ**ន្តិ និបាតមត្តំ, ឥទំ វា ផលន្តិ អធិប្បាយោ។ **អភិរោចសេ**តិ អភិភវិត្វា វិជ្ជោតសិ។

ឯវំ មហាថេរេន បុដ្ឋោ ទេវបុត្តោ តមត្ថំ អាចិក្ខិ។ តេន វុត្តំ –

១០៤០. “ឯសោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតោ;
បញ្ហំ បុដ្ឋោ វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផល”ន្តិ។

១០៤១. “ជិតិន្ទ្រិយំ ពុទ្ធមនោមនិក្កមំ, នរុត្តមំ កស្សបមគ្គបុគ្គលំ;
អវាបុរន្តំ អមតស្ស ទ្វារំ, ទេវាតិទេវំ សតបុញ្ញលក្ខណំ។

១០៤២. “តមទ្ទសំ កុញ្ជរមោឃតិណ្ណំ, សុវណ្ណសិង្គីនទពិម្ពសាទិសំ;
ទិស្វាន តំ ខិប្បមហុំ សុចីមនោ, តមេវ ទិស្វាន សុភាសិតទ្ធជំ។

១០៤៣. “តមន្នបានំ អថវាបិ ចីវរំ, សុចិំ បណីតំ រសសា ឧបេតំ;
បុប្ផាភិកិណ្ណម្ហិ សកេ និវេសនេ, បតិដ្ឋបេសឹ ស អសង្គមានសោ។

១០៤៤. “តមន្នបានេន ច ចីវរេន ច, ខជ្ជេន ភោជ្ជេន ច សាយនេន ច;
សន្តប្បយិត្វា ទ្វិបទានមុត្តមំ, សោ សគ្គសោ ទេវបុរេ រមាមហំ។

១០៤៥. “ឯតេនុបាយេន ឥមំ និរគ្គឡំ, យញ្ញំ យជិត្វា តិវិធំ វិសុទ្ធំ;
បហាយហំ មានុសកំ សមុស្សយំ, ឥន្ទូបមោ ទេវបុរេ រមាមហំ។

១០៤៦. “អាយុញ្ច វណ្ណញ្ច សុខំ ពលញ្ច, បណីតរូបំ អភិកង្ខតា មុនិ;

អន្នញ្ច បានញ្ច ពហុំ សុសង្ខតំ, បតិដ្ឋបេតព្ពមសង្គមានសេ។

១០៤៧. “នយិមស្មិំ លោកេ បរស្មិំ វា បន, ពុទ្ធេន សេដ្ឋោ វ សមោ វ វិជ្ជតិ;
អាហុនេយ្យានំ បរមាហុតិំ គតោ, បុញ្ញត្ថិកានំ វិបុលប្ផលេសិន”ន្តិ។

១០៤១. តត្ថ **ជិតិន្ទ្រិយ**ន្តិ មនច្ឆដ្ឋានំ ឥន្ទ្រិយានំ ពោធិមូលេយេវ អគ្គមគ្គេន ជិតត្តា និព្ពិសេវនភាវស្ស កតត្តា ជិតិន្ទ្រិយំ។ អភិញ្ញេយ្យាទីនំ អភិញ្ញេយ្យាទិភាវតោ អនវសេសតោ អភិសម្ពុទ្ធត្តា **ពុទ្ធំ**។ បរិបុណ្ណវីរិយតាយ **អនោមនិក្កមំ** ចតុរង្គសមន្នាគតស្ស វីរិយស្ស ចតុព្ពិធសម្មប្បធានស្ស ច បារិបូរិយាតិ អត្ថោ។ **នរុត្តម**ន្តិ នរានំ ឧត្តមំ ទ្វិបទុត្តមំ។ **កស្សប**ន្តិ ភគវន្តំ គោត្តេន វទតិ។ **អវាបុរន្តំ អមតស្ស ទ្វារ**ន្តិ កោណាគមនស្ស ភគវតោ សាសនន្តរធានតោ បភុតិ បិហិតំ និព្ពានមហានគរស្ស ទ្វារំ អរិយមគ្គំ វិវរន្តំ។ **ទេវាតិទេវ**ន្តិ សព្ពេសម្បិ ទេវានំ អតិទេវំ។ **សតបុញ្ញលក្ខណ**ន្តិ អនេកសតបុញ្ញវសេន និព្ពត្តមហាបុរិសលក្ខណំ។

១០៤២. **កុញ្ជរ**ន្តិ កិលេសបដិសត្តុនិម្មទ្ទនេន កុញ្ជរសទិសំ, មហានាគន្តិ អត្ថោ។ ចតុន្នំ ឱឃានំ សំសារមហោឃស្ស តរិតត្តា **ឱឃតិណ្ណំ**។ **សុវណ្ណសិង្គីនទពិម្ពសាទិស**ន្តិ សិង្គីសុវណ្ណជម្ពុនទសុវណ្ណរូបសទិសំ, កញ្ចនសន្និភត្តចន្តិ អត្ថោ។ **ទិស្វាន តំ ខិប្បមហុំ សុចីមនោ**តិ តំ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធំ ទិស្វា ខិប្បំ តាវទេវ “សម្មាសម្ពុទ្ធោ ភគវា”តិ បសាទវសេន កិលេសមលាបគមនេន សុចិមនោ វិសុទ្ធមនោ អហោសិំ, តញ្ច ខោ **តមេវ ទិស្វាន** តំ ទិស្វា ឯវ។ **សុភាសិតទ្ធជ**ន្តិ ធម្មទ្ធជំ។

១០៤៣. **តមន្នបាន**ន្តិ តម្ហិ ភគវតិ អន្នញ្ច បានញ្ច។ **អថវាបិ ចីវរ**ន្តិ អថ ចីវរម្បិ។ **រសសា ឧបេត**ន្តិ រសេន ឧបេតំ សាទុរសំ, ឧឡារន្តិ អត្ថោ ។ **បុប្ផាភិកិណ្ណម្ហី**តិ គន្ធិកេហិ ច អគន្ធិកេហិ ច បុប្ផេហិ ឱលម្ពនវសេន សន្ថរណវសេន ច អភិកិណ្ណេ។ **បតិដ្ឋបេសិ**ន្តិ បដិបាទេសិំ អទាសិំ។ **អសង្គមានសោ**តិ កត្ថចិ អលគ្គចិត្តោ សោ អហន្តិ យោជនា។

១០៤៤. **សគ្គសោ**តិ អបរាបរូបបត្តិវសេន សគ្គេ សគ្គេ, តត្ថាបិ ច ទេវបុរេ សុទស្សនមហានគរេ។ **រមាមី**តិ កីឡាមិ មោទាមិ។

១០៤៥. **ឯតេនុបាយេនា**តិ គោបាលព្រាហ្មណកាលេ សសាវកសង្ឃស្ស កស្សបភគវតោ យថា អសទិសទានំ អទាសិំ, ឯតេន ឧបាយេន។ **ឥមំ និរគ្គឡំ យញ្ញំ យជិត្វា តិវិធំ វិសុទ្ធ**ន្តិ អនាវដទ្វារតាយ មុត្តចាគតាយ ច និរគ្គឡំ, តីសុបិ កាលេសុ តីហិ ទ្វារេហិ ករណការាបនានុស្សរណវិធីហិ សម្បន្នតាយ តិវិធំ, តត្ថ សំកិលេសាភាវេន វិសុទ្ធំ អបរិមិតជនបរិច្ចាគភាវេន មហាចាគតាយ យញ្ញំ យជិត្វា, មហាទានំ ទត្វាតិ អត្ថោ។ តំ បន ទានំ ចិរកតម្បិ ខេត្តវត្ថុចិត្តានំ ឧឡារតាយ អន្តរន្តរា អនុស្សរណេន អត្តនោ បាកដំ អាសន្នំ បច្ចក្ខំ វិយ ឧបដ្ឋិតំ គហេត្វា អាហ “ឥម”ន្តិ។

១០៤៦. ឯវំ ទេវបុត្តោ អត្តនា កតកម្មំ ថេរស្ស កថេត្វា ឥទានិ តាទិសាយ សម្បត្តិយា បរេបិ បតិដ្ឋាបេតុកាមតំ តថាគតេ ច ឧត្តមំ អត្តនោ បសាទពហុមានំ បវេទេន្តោ “**អាយុញ្ច វណ្ណញ្ច**”តិអាទិនា គាថាទ្វយមាហ។ តត្ថ **អភិកង្ខតា**តិ ឥច្ឆន្តេន។ **មុនី**តិ ថេរំ អាលបតិ។

១០៤៧. **នយិមស្មិំ លោកេ**តិ ទេវបុត្តោ អត្តនោ បច្ចក្ខភូតំ លោកំ វទតិ។ **បរស្មិ**ន្តិ តតោ អញ្ញស្មិំ។ ឯតេន សព្ពេបិ សទេវកេ លោកេ ទស្សេតិ។ **សមោ ច វិជ្ជតី**តិ សេដ្ឋោ តាវ តិដ្ឋតុ , សមោ ឯវ ន វិជ្ជតីតិ អត្ថោ។ **អាហុនេយ្យានំ បរមាហុតិំ គតោ**តិ ឥមស្មិំ លោកេ យត្តកា អាហុនេយ្យា នាម, តេសុ សព្ពេសុ បរមាហុតិំ បរមំ អាហុនេយ្យភាវំ គតោ។ “ទក្ខិណេយ្យានំ បរមគ្គតំ គតោ”តិ វា បាឋោ, តត្ថ **បរមគ្គត**ន្តិ បរមំ អគ្គភាវំ, អគ្គទក្ខិណេយ្យភាវន្តិ អត្ថោ។ កេសន្តិ អាហ “**បុញ្ញត្ថិកានំ វិបុលប្ផលេសិន**”ន្តិ, បុញ្ញេន អត្ថិកានំ វិបុលំ មហន្តំ បុញ្ញផលំ ឥច្ឆន្តានំ, តថាគតោ ឯវ លោកស្ស បុញ្ញក្ខេត្តន្តិ ទស្សេតិ។ កេចិ បន “អាហុនេយ្យានំ បរមគ្គតំ គតោ”តិ បឋន្តិ, សោយេវត្ថោ។

ឯវំ កថេន្តមេវ តំ ថេរោ កល្លចិត្តំ មុទុចិត្តំ វិនីវរណចិត្តំ ឧទគ្គចិត្តំ បសន្នចិត្តញ្ច ញត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ។ សោ សច្ចបរិយោសានេ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ អថ ថេរោ មនុស្សលោកំ អាគន្ត្វា ភគវតោ តមត្ថំ អត្តនា ច ទេវបុត្តេន ច កថិតនិយាមេនេវ អារោចេសិ។ សត្ថា តមត្ថំ អដ្ឋុប្បត្តិំ កត្វា សម្បត្តបរិយាយ ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្ថិកា អហោសីតិ។

មហារថវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ឥតិ បរមត្ថទីបនិយា ខុទ្ទកដ្ឋកថាយ វិមានវត្ថុស្មិ

ចតុត្ថសវត្ថុបដិមណ្ឌិតស្ស បញ្ចមស្ស មហារថវគ្គស្ស

អត្ថវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៦. បាយាសិវគ្គោ

១. បឋមអគារិយវិមានវណ្ណនា

យថា វនំ ចិត្តលតំ បភាសតីតិ អគារិយវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ។ តេន សមយេន រាជគហេ ឯកំ កុលំ ឧភតោបសន្នំ ហោតិ សីលាចារសម្បន្នំ ឱបានភូតំ ភិក្ខូនំ ភិក្ខុនីនំ។ តេ ទ្វេ ជយម្បតិកា រតនត្តយំ ឧទ្ទិស្ស យាវជីវំ បុញ្ញានិ កត្វា តតោ ចុតា តាវតឹសេសុ និព្ពត្តឹសុ, តេសំ ទ្វាទសយោជនិកំ កនកវិមានំ និព្ពត្តិ។ តេ តត្ថ ទិព្ពសម្បត្តិំ អនុភវន្តិ។ អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោតិអាទិ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។

១០៤៨. ‘‘យថា វនំ ចិត្តលតំ បភាសតិ, ឧយ្យានសេដ្ឋំ តិទសានមុត្តមំ;
តថូបមំ តុយ្ហមិទំ វិមានំ, ឱភាសយំ តិដ្ឋតិ អន្តលិក្ខេ។

១០៤៩. ‘‘ទេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភាវោ, មនុស្សភូតោ កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវោ, វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី’’តិ។ –

ថេរោ បុច្ឆិ។

១០៥០. ‘‘សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតោ;
បញ្ហំ បុដ្ឋោ វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ’’។

១០៥១. ‘‘អហញ្ច ភរិយា ច មនុស្សលោកេ, ឱបានភូតា ឃរមាវសិម្ហ;
អន្នញ្ច បានញ្ច បសន្នចិត្តា, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទម្ហ។

១០៥២. ‘‘តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ….
វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី’’តិ។ –

អត្តនោ សម្បត្តិំ ព្យាកាសិ។ គាថាសុបិ អបុព្ពំ នត្ថិ។

បឋមអគារិយវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. ទុតិយអគារិយវិមានវណ្ណនា

យថា វនំ ចិត្តលតន្តិ ទុតិយអគារិយវិមានំ។ ឯតស្សាបិ អដ្ឋុប្បត្តិ អនន្តរសទិសាវ។

១០៥៤. ‘‘យថា វនំ ចិត្តលតំ បភាសតិ, ឧយ្យានសេដ្ឋំ តិទសានមុត្តមំ;
តថូបមំ តុយ្ហមិទំ វិមានំ, ឱភាសយំ តិដ្ឋតិ អន្តលិក្ខេ។

១០៥៥. ‘‘ទេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភាវោ,
មនុស្សភូតោ កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវោ,
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី’’តិ។ – បុច្ឆិ;

១០៥៦. ‘‘សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ…បេ… យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ’’។
១០៥៧. ‘‘អហញ្ច ភរិយា ច មនុស្សលោកេ, ឱបានភូតា ឃរមាវសិម្ហ;
អន្នញ្ច បានញ្ច បសន្នចិត្តា, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទម្ហ។

១០៥៨. ‘‘តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ….
វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី’’តិ។ –

អត្តនោ សម្បត្តឹ ព្យាកាសិ។ គាថាសុបិ អបុព្ពំ នត្ថិ។

ទុតិយអគារិយវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. ផលទាយកវិមានវណ្ណនា

ឧច្ចមិទំ មណិថូណន្តិ ផលទាយកវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ។ តេន សមយេន រញ្ញោ ពិម្ពិសារស្ស អកាលេ អម្ពផលានិ បរិភុញ្ជិតុំ ឥច្ឆា ឧប្បជ្ជិ។ សោ អារាមបាលំ អាហ – “មយ្ហំ ខោ, ភណេ, អម្ពផលេសុ ឥច្ឆា ឧប្បន្នា, តស្មា អម្ពានិ មេ អានេត្វា ទេហី”តិ។ “ទេវ, នត្ថិ អម្ពេសុ អម្ពផលំ, អបិចាហំ តថា ករោមិ, សចេ ទេវោ កិញ្ចិ កាលំ អាគមេតិ, យថា អម្ពា ន ចិរស្សេវ ផលំ គណ្ហន្តី”តិ។ “សាធុ, ភណេ, តថា ករោហី”តិ។ អារាមបាលោ អារាមំ គន្ត្វា អម្ពរុក្ខមូលេសុ បំសុំ អបនេត្វា តាទិសំ បំសុំ អាកិរិ, តាទិសញ្ច ឧទកំ អាសិញ្ចិ, យថា ន ចិរស្សេវ អម្ពរុក្ខា សច្ឆិន្នបត្តា អហេសុំ។ អថ នំ បំសុំ អបនេត្វា ផារុសកកសដមិស្សកំ បាកតិកំ បំសុំ អាកិរិត្វា សាធុកំ ឧទកំ អទាសិ។ តទា អម្ពរុក្ខា ន ចិរេនេវ កោរកិតា បល្លវិតា កុដមលកជាតា ហុត្វា បុប្ផិំសុ, អថ សលាដុកជាតា ហុត្វា ផលានិ គណ្ហិំសុ។ តត្ថេកស្មិំ អម្ពរុក្ខេ បឋមតរំ ចត្តារិ ផលានិ មនោសិលាចុណ្ណបិញ្ជរវណ្ណានិ សម្បន្នគន្ធរសានិ បរិណតានិ អហេសុំ។

សោ តានិ គហេត្វា “រញ្ញោ ទស្សាមី”តិ គច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ បិណ្ឌាយ ចរមានំ ទិស្វា ចិន្តេសិ “ឥមានិ អម្ពានិ អគ្គផលភូតានិ ឥមស្ស អយ្យស្ស ទស្សាមិ , កាមំ មំ រាជា ហនតុ វា បព្ពាជេតុ វា, រញ្ញោ ហិ ទិន្នេ ទិដ្ឋធម្មេ បូជាមត្តំ អប្បមត្តកំ ផលំ, អយ្យស្ស ទិន្នេ បន ទិដ្ឋធម្មិកម្បិ សម្បរាយិកម្បិ អបរិមាណំ ផលំ ភវិស្សតី”តិ។ ឯវំ បន ចិន្តេត្វា តានិ ផលានិ ថេរស្ស ទត្វា រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា រញ្ញោ តមត្ថំ អារោចេសិ។ តំ សុត្វា រាជា រាជបុរិសេ អាណាបេសិ “វីមំសថ តាវ, ភណេ, យថាយំ អាហា”តិ។ ថេរោ បន តានិ ផលានិ ភគវតោ ឧបនាមេសិ។ ភគវា តេសុ ឯកំ សារិបុត្តត្ថេរស្ស, ឯកំ មហាមោគ្គល្លានត្ថេរស្ស, ឯកំ មហាកស្សបត្ថេរស្ស ទត្វា ឯកំ អត្តនា បរិភុញ្ជិ។ បុរិសា តំ បវត្តឹ រញ្ញោ អារោចេសុំ។

រាជា តំ សុត្វា “ធីរោ វតាយំ បុរិសោ, យោ អត្តនោ ជីវិតម្បិ បរិច្ចជិត្វា បុញ្ញបសុតោ អហោសិ, អត្តនោ បរិស្សមញ្ច ឋានគតមេវ អកាសី”តិ តុដ្ឋចិត្តោ តស្ស ឯកំ គាមវរំ វត្ថាលង្ការាទីនិ ច ទត្វា “យំ តយា ភណេ អម្ពផលទានេន បុញ្ញំ បសុតំ, តតោ មេ បត្តឹ ទេហី”តិ អាហ។ សោ “ទេមិ, ទេវ, យថាសុខំ បត្តឹ គណ្ហាហី”តិ អវោច។ អារាមបាលោ អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតឹសេសុ ឧប្បជ្ជិ , តស្ស សោឡសយោជនិកំ កនកវិមានំ និព្ពត្តិ សត្តសតកូដាគារបដិមណ្ឌិតំ។ តំ ទិស្វា អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ បុច្ឆិ –

១០៦០. “ឧច្ចមិទំ មណិថូណំ វិមានំ, សមន្តតោ សោឡស យោជនានិ;
កូដាគារា សត្តសតា ឧឡារា, វេឡុរិយថម្ភា រុចកត្ថតា សុភា។

១០៦១. “តត្ថច្ឆសិ បិវសិ ខាទសិ ច, ទិព្ពា ច វីណា បវទន្តិ វគ្គុំ;
អដ្ឋដ្ឋកា សិក្ខិតា សាធុរូបា, ទិព្ពា ច កញ្ញា តិទសចរា ឧឡារា;
នច្ចន្តិ គាយន្តិ បមោទយន្តិ។

១០៦២. “ទេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភាវោ…បេ….
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

១០៦៣. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ…បេ…. យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។
១០៦៤. “ផលទាយី ផលំ វិបុលំ លភតិ, ទទមុជុគតេសុ បសន្នមានសោ;
សោ ហិ បមោទតិ សគ្គគតោ តិទិវេ, អនុភោតិ ច បុញ្ញផលំ វិបុលំ។

១០៦៥. “តាវេវាហំ មហាមុនិ, អទាសិំ ចតុរោ ផលេ។
១០៦៦. “តស្មា ហិ ផលំ អលមេវ ទាតុំ, និច្ចំ មនុស្សេន សុខត្ថិកេន;
ទិព្ពានិ វា បត្ថយតា សុខានិ, មនុស្សសោភគ្គតមិច្ឆតា វា។

១០៦៧. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ….
វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ – សោបិស្ស ព្យាកាសិ;

១០៦១. តត្ថ **អដ្ឋដ្ឋកា**តិ ឯកេកស្មិំ កូដាគារេ អដ្ឋដ្ឋកា ចតុសដ្ឋិបរិមាណា។ **សាធុរូបា**តិ រូបសម្បត្តិយា ច សីលាចារសម្បត្តិយា ច សិក្ខាសម្បត្តិយា ច សុន្ទរសភាវា។ **ទិព្ពា ច កញ្ញា**តិ ទេវច្ឆរាយោ។ **តិទសចរា**តិ តិទសេសុ

សុខាចារា សុខវិហារិនិយោ។ **ឧឡារា**តិ ឧឡារវិភវា។

១០៦៤. ផលទាយីតិ អត្តនា អម្ពផលស្ស ទិន្នត្តា អត្តានំ សន្ធាយ វទតិ។ **ផល**ន្តិ បុញ្ញផលំ។ **វិបុល**ន្តិ មហន្តំ លភតិ មនុស្សលោកេ បតិដ្ឋិតោតិ អធិប្បាយោ។ **ទទ**ន្តិ ទទន្តោ ទានហេតុ។ **ឧជុគតេសូ**តិ ឧជុបដិបន្នេសុ។ **សគ្គគតោ**តិ ឧប្បជ្ជនវសេន សគ្គំ គតោ, តត្ថាបិ **តិទិវេ** តាវតឹសភវនេ **អនុភោតិ ច បុញ្ញផលំ វិបុលំ** យថាហំ, ឯវំ អញ្ញោបីតិ អត្ថោ។

១០៦៦. តស្មាតិ យស្មា ចតុន្នំ ផលានំ ទានមត្តេន ឦទិសី សម្បត្តិ អធិគតា, តស្មា។ **អលមេវ** យុត្តមេវ។ **និច្ច**ន្តិ សព្ពកាលំ។ **ទិព្ពានី**តិ ទេវលោកបរិយាបន្នានិ។ **មនុស្សសោភគ្គត**ន្តិ មនុស្សេសុ សុភគភាវំ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ផលទាយកវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤. បឋមឧបស្សយទាយកវិមានវណ្ណនា

ចន្ទោ យថា វិគតវលាហកេ នភេតិ ឧបស្សយទាយកវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ។ តេន សមយេន អញ្ញតរោ ភិក្ខុ គាមកាវាសេ វស្សំ វសិត្វា វុត្ថវស្សោ បវារេត្វា ភគវន្តំ វន្ទិតុំ រាជគហំ គច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ សាយំ អញ្ញតរំ គាមំ បវិសិត្វា វសនដ្ឋានំ បរិយេសន្តោ អញ្ញតរំ ឧបាសកំ ទិស្វា បុច្ឆិ – “ឧបាសក, ឥមស្មិំ គាមេ អត្ថិ កិញ្ចិ បព្ពជិតានំ វសនយោគ្គដ្ឋាន”ន្តិ។ ឧបាសកោ បសន្នចិត្តោ គេហំ គន្ត្វា ភរិយាយ សទ្ធិំ មន្តេត្វា ថេរស្ស វសនយោគ្គំ ឋានំ បរិច្ឆិន្ទិត្វា តត្ថ អាសនំ បញ្ញាបេត្វា បាទោទកំ បាទបីឋំ ឧបដ្ឋបេត្វា ថេរំ បវេសេត្វា តស្មិំ បាទេ ធោវន្តេ បទីបំ ឧជ្ជាលេត្វា មញ្ចេ បច្ចត្ថរណានិ បញ្ញាបេត្វា អទាសិ។ ស្វាតនាយ ច និមន្តេត្វា ថេរស្ស ទុតិយទិវសេ ភោជេត្វា បាទកត្ថាយ គុឡបិណ្ឌញ្ច ទត្វា ថេរំ គច្ឆន្តំ អនុគន្ត្វា និវត្តិ។ សោ អបរេន សមយេន សហ ភរិយាយ កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ ទ្វាទសយោជនិកេ កនកវិមានេ និព្ពត្តិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ទ្វីហិ គាថាហិ បដិបុច្ឆិ –

១០៦៩. “ចន្ទោ យថា វិគតវលាហកេ នភេ, ឱភាសយំ គច្ឆតិ អន្តលិក្ខេ;
តថូបមំ តុយ្ហមិទំ វិមានំ, ឱភាសយំ តិដ្ឋតិ អន្តលិក្ខេ។

១០៧០. “ទេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភាវោ, មនុស្សភូតោ កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវោ, វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

សោ ទេវបុត្តោ ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ –

១០៧១. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ…បេ.… យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។
១០៧២. “អហញ្ច ភរិយា ច មនុស្សលោកេ, ឧបស្សយំ អរហតោ អទម្ហ;
អន្នញ្ច បានញ្ច បសន្នចិត្តា, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទម្ហ។

១០៧៣. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ.… វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។
តត្ថ គាថាសុ យំ វត្តព្ពំ, តំ ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវ;

បឋមឧបស្សយទាយកវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥. ទុតិយឧបស្សយទាយកវិមានវណ្ណនា

សូរិយោ យថា វិគតវលាហកេ នភេតិ ទុតិយឧបស្សយទាយកវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ។ តេន សមយេន សម្ពហុលា ភិក្ខូ គាមកាវាសេ វស្សំ វសិត្វា ភគវន្តំ ទស្សនាយ រាជគហំ ឧទ្ទិស្ស គច្ឆន្តា សាយំ អញ្ញតរំ គាមំ សម្បាបុណឹសុ។ សេសំ អនន្តរវិមានសទិសមេវ។

១០៧៥. “សូរិយោ យថា វិគតវលាហកេ នភេ…បេ.…។
(យថា បុរិមវិមានំ, តថា វិត្ថារេតព្ពំ;)

១០៧៩. “វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។
តត្ថ គាថាសុបិ អបុព្ពំ នត្ថិ;

ទុតិយឧបស្សយទាយកវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៦. ភិក្ខាទាយកវិមានវណ្ណនា

ឧច្ចមិទំ មណិថូណំ វិមានន្តិ ភិក្ខាទាយកវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ។ តេន សមយេន អញ្ញតរោ ភិក្ខុ អទ្ធានមគ្គបដិបន្នោ អញ្ញតរំ គាមំ បិណ្ឌាយ បវិដ្ឋោ ឯកស្ស ឃរទ្វារេ អដ្ឋាសិ។ តត្ថ អញ្ញតរោ បុរិសោ ធោតហត្ថបាទោ “ភុញ្ជិស្សាមី”តិ និសិន្នោ ភោជនំ ឧបនេត្វា បាតិយា បក្ខិត្តេ តំ ភិក្ខុំ ទិស្វា បាតិយា ភត្តំ តស្ស ភិក្ខុនោ បត្តេ អាកិរន្តោ តេន “ឯកទេសមេវ ទេហី”តិ វុត្តោបិ សព្ពមេវ អាកិរិ។ សោ ភិក្ខុ អនុមោទនំ វត្វា បក្កាមិ។ សោ បុរិសោ “ឆាតជ្ឈត្តស្ស ភិក្ខុនោ មយា អភុញ្ជិត្វា ភត្តំ ទិន្ន”ន្តិ អនុស្សរន្តោ ឧឡារំ បីតិសោមនស្សំ បដិលភិ។ សោ អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតឹសេសុ ទ្វាទសយោជនិកេ កនកវិមានេ និព្ពត្តិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ ទេវចារិកំ ចរន្តោ មហតិយា ទេវិទ្ធិយា វិរោចមានំ ទិស្វា ឥមាហិ គាថាហិ បដិបុច្ឆិ –

១០៨១. “ឧច្ចមិទំ មណិថូណំ វិមានំ, សមន្តតោ ទ្វាទស យោជនានិ;
កូដាគារា សត្តសតា ឧឡារា, វេឡុរិយថម្ភា រុចកត្ថតា សុភា។

១០៨២. “ទេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភាវោ…បេ….
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

សោបិ តស្ស ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ –

១០៨៣. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ…បេ…. យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។
១០៨៤. “អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតោ, ទិស្វាន ភិក្ខុំ តសិតំ កិលន្តំ;
ឯកាហំ ភិក្ខំ បដិបាទយិស្សំ, សមង្គិ ភត្តេន តទា អកាសឹ។

១០៨៥. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ…. វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

១០៨៤. តត្ថ **ឯកាហំ ភិក្ខុ**ន្តិ ឯកំ អហំ ភិក្ខាមត្តំ, ឯកំ ភត្តវឌ្ឍិតកន្តិ អត្ថោ។ **បដិបាទយិស្ស**ន្តិ បដិបាទេសឹ អទាសឹ។ **សមង្គិ ភត្តេនា**តិ ភត្តេន សមង្គីភូតំ, លទ្ធភិក្ខន្តិ អត្ថោ។ ឯវំ មហាថេរោ តេន ទេវបុត្តេន អត្តនោ សុចរិតកម្មេ បកាសិតេ សបរិវារស្ស តស្ស ធម្មំ ទេសេត្វា មនុស្សលោកមាគតោ, តំ បវត្តឹ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស កថេសិ។ សត្ថា តំ អដ្ឋុប្បត្តឹ កត្វា សម្បត្តមហាជនស្ស ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្ថិកា អហោសីតិ។

ភិក្ខាទាយកវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៧. យវបាលកវិមានវណ្ណនា

ឧច្ចមិទំ មណិថូណំ វិមានន្តិ យវបាលកវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ។ តេន សមយេន រាជគហេ អញ្ញតរោ ទុគ្គតទារកោ យវខេត្តំ រក្ខតិ។ សោ ឯកទិវសំ បាតរាសត្ថាយ កុម្មាសំ លភិត្វា “ខេត្តំ គន្ត្វា ភុញ្ជិស្សាមី”តិ តំ កុម្មាសំ គហេត្វា យវខេត្តំ គន្ត្វា រុក្ខមូលេ និសីទិ។ តស្មិំ ខណេ អញ្ញតរោ ខីណាសវត្ថេរោ មគ្គប្បដិបន្នោ ឧបកដ្ឋេ កាលេ តំ ឋានំ បត្វា យវបាលកេន និសិន្នំ រុក្ខមូលំ ឧបសង្កមិ។ យវបាលកោ វេលំ ឱលោកេត្វា “កច្ចិ, ភន្តេ, អាហារោ លទ្ធោ”តិ អាហ។ ថេរោ តុណ្ហី អហោសិ។ សោ អលទ្ធភាវំ ញត្វា “ភន្តេ, ឧបកដ្ឋា វេលា, បិណ្ឌាយ ចរិត្វា ភុញ្ជិតុំ ន សក្កា, មយ្ហំ អនុកម្បាយ ឥមំ កុម្មាសំ បរិភុញ្ជថា”តិ វត្វា ថេរស្ស តំ កុម្មាសំ អទាសិ។ ថេរោ តំ អនុកម្បន្តោ តស្ស បស្សន្តស្សេវ តំ បរិភុញ្ជិត្វា អនុមោទនំ វត្វា បក្កាមិ។ សោបិ ទារកោ “សុទិន្នំ វត មយា ឦទិសស្ស កុម្មាសទានំ ទទន្តេនា”តិ ចិត្តំ បសាទេត្វា អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ វុត្តនយេនេវ វិមានេ និព្ពត្តិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ ឥមាហិ គាថាហិ បដិបុច្ឆិ –

១០៨៧. “ឧច្ចមិទំ មណិថូណំ វិមានំ…បេ….
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

សោបិ តស្ស ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ –

១០៨៩. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ…បេ…. យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

១០៨០. ‘‘អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតោ, អហោសិំ យវបាលកោ;
អទ្ទសំ វិរជំ ភិក្ខុំ, វិប្បសន្នមនាវិលំ។

១០៨១. ‘‘តស្ស អទាសហំ ភាគំ, បសន្នោ សេហិ បាណិភិ;
កុម្មាសបិណ្ឌំ ទត្វាន, មោទាមិ នន្ទនេ វនេ។

១០៨២. ‘‘តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ….
វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី’’តិ។

តត្ថ គាថាសុបិ អបុព្ពំ នត្ថិ។

យវបាលកវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៨. បឋមកុណ្ឌលីវិមានវណ្ណនា

អលង្កតោ មល្យធរោ សុវត្ថោតិ កុណ្ឌលីវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន ទ្វេ អគ្គសាវកា សបរិវារា កាសីសុ ចារិកំ ចរន្តា សូរិយត្ថង្គមនវេលាយំ អញ្ញតរំ វិហារំ បាបុណឹសុ។ តំ បវត្តិំ សុត្វា តស្ស វិហារស្ស គោចរគាមេ អញ្ញតរោ ឧបាសកោ ថេរេ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា បាទធោវនំ បាទព្ភញ្ជនតេលំ មញ្ចបីឋំ បច្ចត្ថរណំ បទីបិយញ្ច ឧបនេត្វា ស្វាតនាយ ច និមន្តេត្វា ទុតិយទិវសេ មហាទានំ បវត្តេសិ, ថេរា តស្ស អនុមោទនំ វត្វា បក្កមឹសុ។ សោ អបរេន សមយេន កាលំ កត្វា តាវតឹសេសុ ទ្វាទសយោជនិកេ កនកវិមានេ និព្ពត្តិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ ឥមាហិ គាថាហិ បដិបុច្ឆិ –

១០៨៤. ‘‘អលង្កតោ មល្យធរោ សុវត្ថោ, សុកុណ្ឌលី កប្បិតកេសមស្សុ;
អាមុត្តហត្ថាភរណោ យសស្សី, ទិព្ពេ វិមានម្ហិ យថាបិ ចន្ទិមា។

១០៨៥. ‘‘ទិព្ពា ច វីណា បវទន្តិ វគ្គុំ, អដ្ឋដ្ឋកា សិក្ខិតា សាធុរូបា;
ទិព្ពា ច កញ្ញា តិទសចរា ឧឡារា, នច្ចន្តិ គាយន្តិ បមោទយន្តិ។

១០៨៦. ‘‘ទេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភាវោ…បេ….
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី’’តិ។

សោបិ តស្ស ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ –

១០៨៧. ‘‘សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ…បេ…. យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ’’។

១០៨៨. ‘‘អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតោ, ទិស្វាន សមណេ សីលវន្តេ;
សម្បន្នវិជ្ជាចរណេ យសស្សី, ពហុស្សុតេ តណ្ហក្ខយូបបន្នេ;
អន្នញ្ច បានញ្ច បសន្នចិត្តោ, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទាសិំ។

១០៨៩. ‘‘តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ….
វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី’’តិ។

១០៨៤. តត្ថ **សុកុណ្ឌលី**តិ សុន្ទរេហិ កុណ្ឌលេហិ អលង្កតកណ្ណោ។ ‘‘សកុណ្ឌលី’’តិបិ បាឋោ, សទិសំ កុណ្ឌលំ សកុណ្ឌលំ, តំ អស្ស អត្ថីតិ សកុណ្ឌលី, យុត្តកុណ្ឌលី អញ្ញមញ្ញញ្ច តុយ្ហញ្ច អនុច្ឆវិកកុណ្ឌលីតិ អត្ថោ។ **កប្បិតកេសមស្សូ**តិ សម្មាកប្បិតកេសមស្សុ។ **អាមុត្តហត្ថាភរណោ**តិ បដិមុក្កអង្គុលិយាទិហត្ថាភរណោ។

១០៨៨. **តណ្ហក្ខយូបបន្នេ**តិ តណ្ហក្ខយំ អរហត្តំ, និព្ពានមេវ វា ឧបគតេ, អធិគតវន្តេតិ អត្ថោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

បឋមកុណ្ឌលីវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៩. ទុតិយកុណ្ឌលីវិមានវណ្ណនា

អលង្កតោ មល្យធរោ សុវត្ថោតិ ទុតិយកុណ្ឌលិវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន ទ្វេ អគ្គសាវកា កាសីសុ ជនបទចារិកំ ចរន្តាតិអាទិ សព្ពំ អនន្តរសទិសមេវ។

១១០១. “អលង្កតោ មល្យធរោ សុវត្ថោ, សុកុណ្ឌលី កប្បិតកេសមស្សុ;
អាមុត្តហត្ថាភរណោ យសស្សី, ទិព្ពេ វិមានម្ហិ យថាបិ ចន្ទិមា។

១១០២. “ទិព្ពា ច វីណា បវទន្តិ វគ្គុំ;
អដ្ឋដ្ឋកា សិក្ខិតា សាធុរូបា;
ទិព្ពា ច កញ្ញា តិទសចរា ឧឡារា, នច្ចន្តិ គាយន្តិ បមោទយន្តិ។

១១០៣. “ទេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភាវោ...បេ....
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ – បុច្ឆិ;

១១០៤. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ...បេ.... យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។
១១០៥. អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតោ, ទិស្វាន សមណេ សាធុរូបេ;
សម្បន្នវិជ្ជាចរណេ យសស្សី, ពហុស្សុតេ សីលវន្តេ បសន្នេ;
អន្នញ្ច បានញ្ច បសន្នចិត្តោ, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទាសិំ។

១១០៦. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ...បេ....
វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

គាថាសុបិ អបុព្ពំ នត្ថិ។

ទុតិយកុណ្ឌលិវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១០. (ឧត្តរ) បាយាសិវិមានវណ្ណនា

យា ទេវរាជស្ស សភា សុធម្មាតិ ឧត្តរវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវតិ បរិនិព្ពុតេ ធាតុវិភាគេ ច កតេ តត្ថ តត្ថ ថូបេសុ បតិដ្ឋាបិយមានេសុ ធម្មវិនយំ សង្គាយិតុំ ឧច្ចិនិត្វា គហិតេសុ មហាកស្សបប្បមុខេសុ មហាថេរេសុ យាវ សង្គីតិកាលោ អញ្ញេសុ ច ថេរេសុ អត្តនោ អត្តនោ បរិសាយ សទ្ធិំ តត្ថ តត្ថ វសន្តេសុ អាយស្មា កុមារកស្សបោ បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ សទ្ធិំ សេតព្យនគរំ គន្ត្វា សីសបាវនេ វសិ។ អថ បាយាសិ រាជញ្ញោ ថេរស្ស តត្ថ វសនភាវំ សុត្វា មហតា ជនកាយេន បរិវុតោ តំ ឧបសង្កមិត្វា បដិសន្ថារំ កត្វា និសិន្នោ អត្តនោ ទិដ្ឋិគតំ បវេទេសិ។ អថ នំ ថេរោ ចន្ទិមសូរិយូទាហរណាទីហិ បរលោកស្ស អត្ថិភាវំ បកាសេន្តោ អនេកវិហិតហេតូបមាលង្កតំ ទិដ្ឋិគណ្ឋិវិនិវេឋនំ នានានយវិចិត្តំ បាយាសិសុត្តំ (ទី. និ. ២.៤០៦ អាទយោ) ទេសេត្វា តំ ទិដ្ឋិសម្បទាយំ បតិដ្ឋាបេសិ។

សោ វិសុទ្ធទិដ្ឋិកោ ហុត្វា សមណព្រាហ្មណកបណទ្ធិកាទីនំ ទានំ ទេន្តោ អនុឡារជ្ឈាសយតាយ លូខំ អទាសិ ឃាសច្ឆាទនមត្តំ កណាជកំ ពិលង្គទុតិយំ សាណានិ ច វត្ថានិ ។ ឯវំ បន អសក្កច្ចទានំ ទត្វា កាយស្ស ភេទា ហីនកាយំ ឧបបជ្ជិ ចាតុមហារាជិកានំ សហព្យតំ។ តស្ស បន កិច្ចាកិច្ចេសុ យុត្តប្បយុត្តោ ឧត្តរោ នាម មាណវោ អហោសិ ទានេ ព្យាវដោ។ សោ សក្កច្ចទានំ ទត្វា តាវតឹសកាយំ ឧបបន្នោ, តស្ស ទ្វាទសយោជនិកំ វិមានំ និព្ពត្តិ។ សោ កតញ្ញុតំ វិភាវេន្តោ សហ វិមានេន កុមារកស្សបត្ថេរំ ឧបសង្កមិត្វា វិមានតោ ឱរុយ្ហ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទិត្វា អញ្ជលិំ បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសិ។ តំ ថេរោ –

១១០៧. “យា ទេវរាជស្ស សភា សុធម្មា, យត្ថច្ឆតិ ទេវសង្ឃោ សមគ្គោ;
តថូបមំ តុយ្ហមិទំ វិមានំ, ឱភាសយំ តិដ្ឋតិ អន្តលិក្ខេ។

១១០៨. “ទេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភាវោ...បេ....
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ – គាថាហិ បដិបុច្ឆិ;

១១០៩. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ...បេ.... យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។
១១១០. អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតោ, រញ្ញោ បាយាសិស្ស អហោសិំ មាណវោ;
លទ្ធា ធនំ សំវិភាគំ អកាសិំ, បិយា ច មេ សីលវន្តោ អហេសុំ;
អន្នញ្ច បានញ្ច បសន្នចិត្តោ, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទាសិំ។

១១១០. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ….
វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ –

សោ ទេវបុត្តោ តស្ស ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ។

១១០៨. តត្ថ **ទេវរាជស្សា**តិ សក្កស្ស។ **សភា សុធម្មា**តិ ឯវំនាមកំ សន្ថាគារំ។ **យត្ថា**តិ យស្សំ សភាយំ។ **អច្ឆតី**តិ និសីទតិ។ **ទេវសង្ឃោ**តិ តាវតឹសទេវកាយោ។ **សមគ្គោ**តិ សហិតោ សន្និបតិតោ។

១១១១. **បាយាសិស្ស អហោសឹ មាណវោ**តិ បាយាសិរាជញ្ញស្ស កិច្ចាកិច្ចករោ ទហរកាយ មាណវោ, នាមេន បន ឧត្តរោ នាម អហោសឹ។ **សំវិភាគំ អកាសិ**ន្តិ អហមេវ អភុញ្ជិត្វា យថាលទ្ធំ ធនំ ទានមុខេ បរិច្ចជនវសេន សំវិភជនំ អកាសឹ។ អន្នញ្ច បានញ្ច បរិច្ចជន្តោតិ វចនសេសោ។ អថ វា ទានំ វិបុលំ អទាសឹ។ កថំ? **សក្កច្ចំ**។ កីទិសំ? **អន្នញ្ច បានញ្ចា**តិ យោជេតព្ពំ។

(ឧត្តរ) បាយាសិវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ឥតិ បរមត្ថទីបនិយា ខុទ្ទក-អដ្ឋកថាយ វិមានវត្ថុស្មឹ

ទសវត្ថុបដិមណ្ឌិតស្ស ឆដ្ឋស្ស បាយាសិវគ្គស្ស

អត្ថវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៧. សុនិក្ខិត្តវិមានវគ្គោ

១. ចិត្តលតាវិមានវណ្ណនា

យថា វនំ ចិត្តលតំ បភាសតីតិ ចិត្តលតាវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន សាវត្ថិយំ អញ្ញតរោ ឧបាសកោ ទលិទ្ទោ អប្បភោគោ បរេសំ កម្មំ កត្វា ជីវតិ។ សោ សទ្ធោ បសន្នោ ជិណ្ណេ វុឌ្ឍេ មាតាបិតរោ បោសេន្តោ “ឥត្ថិយោ នាម បតិកុលេ ឋិតា ឥស្សរិយំ ករោន្តិ, សស្សុសសុរានំ មនាបចារិនិយោ ទុល្លភា”តិ មាតាបិតូនំ ចិត្តទុក្ខំ បរិហរន្តោ ទារបរិគ្គហំ អកត្វា សយមេវ នេ ឧបដ្ឋហតិ, សីលានិ រក្ខតិ, ឧបោសថំ ឧបវសតិ , យថាវិភវំ ទានានិ ទេតិ។ សោ អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតឹសេសុ ទ្វាទសយោជនិកេ វិមានេ និព្ពត្តិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេន គន្ត្វា កតកម្មំ ឥមាហិ គាថាហិ បដិបុច្ឆិ –

១១១៤. “យថា វនំ ចិត្តលតំ បភាសតិ, ឧយ្យានសេដ្ឋំ តិទសានមុត្តមំ;
តថូបមំ តុយ្ហមិទំ វិមានំ, ឱភាសយំ តិដ្ឋតិ អន្តលិក្ខេ។

១១១៥. “ទេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភាវោ…បេ….
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

១១១៦. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ…បេ… យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

១១១៧. “អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតោ, ទលិទ្ទោ អតាណោ កបណោ កម្មករោ អហោសឹ;
ជិណ្ណេ ច មាតាបិតរោ អភរឹ, បិយា ច មេ សីលវន្តោ អហេសុំ;
អន្នញ្ច បានញ្ច បសន្នចិត្តោ, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទាសឹ។

១១១៨. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ….វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ –
សោបិ តស្ស ព្យាកាសិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ចិត្តលតាវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. នន្ទនវិមានវណ្ណនា

យថា វនំ នន្ទនំ បភាសតីតិ នន្ទនវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន សាវត្ថិយំ អញ្ញតរោ ឧបាសកោតិអាទិ សព្ពំ អនន្តរវិមានសទិសំ។ អយំ បន ទារបរិគ្គហំ កត្វា មាតា

បិតរោ បោសេសីតិ អយមេវ វិសេសោ។

១១២០. “យថា វនំ នន្ទនំ បភាសតិ, ឧយ្យានសេដ្ឋំ តិទសានមុត្តមំ;
តថូបមំ តុយ្ហមិទំ វិមានំ, ឱភាសយំ តិដ្ឋតិ អន្តលិក្ខេ។

១១២១. “ទេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភាវោ…បេ….វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតីតិ។
១១២២. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ…បេ…. យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។
១១២៣. “អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតោ, ទលិទ្ទោ អតាណោ កបណោ កម្មករោ អហោសឹ;
ជិណ្ណេ ច មាតាបិតរោ អភារឹ, បិយា ច មេ សីលវន្តោ អហេសុំ;
អន្នញ្ច បានញ្ច បសន្នចិត្តោ, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទាសឹ។

១១២៤. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ….វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ –
គាថាហិ ព្យាកាសិ។ តត្ថ គាថាសុបិ អបុព្ពំ នត្ថិ។

នន្ទនវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. មណិថូណវិមានវណ្ណនា

ឧច្ចមិទំ មណិថូណំ វិមានន្តិ មណិថូណវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន សម្ពហុលា ថេរា ភិក្ខូ អរញ្ញាយតនេ វិហរន្តិ។ តេសំ គាមំ បិណ្ឌាយ គមនមគ្គេ ឯកោ ឧបាសកោ វិសមំ សមំ ករោតិ, កណ្ដកេ នីហរតិ, គច្ឆគុម្ពេ អបនេតិ, ឧទកកាលេ មាតិកាសុ សេតុំ ពន្ធតិ, វិវនដ្ឋានេសុ ឆាយារុក្ខេ រោបេតិ, ជលាសយេសុ មត្តិកំ ឧទ្ធរិត្វា តេ បុថុលគម្ភីរេ ករោតិ, តិត្ថេ សម្បាទេតិ, យថាវិភវំ ទានំ ទេតិ, សីលំ រក្ខតិ។ សោ អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតឹសេសុ ទ្វាទសយោជនិកេ កនកវិមានេ និព្ពត្តិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ ឧបសង្កមិត្វា ឥមាហិ គាថាហិ បដិបុច្ឆិ –

១១២៦. “ឧច្ចមិទំ មណិថូណំ វិមានំ, សមន្តតោ ទ្វាទស យោជនានិ;
កូដាគារា សត្តសតា ឧឡារា, វេឡុរិយថម្ភា រុចកត្ថតា សុភា។

១១២៧. “តត្ថច្ឆសិ បិវសិ ខាទសិ ច, ទិព្ពា ច វីណា បវទន្តិ វគ្គុំ;
ទិព្ពា រសា កាមគុណេត្ថ បញ្ច, នារិយោ ច នច្ចន្តិ សុវណ្ណច្ឆន្នា។

១១២៨. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ….វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។
សោបិ តស្ស គាថាហិ ព្យាកាសិ –

១១៣០. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ…បេ…. យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។
១១៣១. “អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតោ, វិវនេ បថេ សង្កមនំ អកាសឹ;
អារាមរុក្ខានិ ច រោបយិស្សំ, បិយា ច មេ សីលវន្តោ អហេសុំ;
អន្នញ្ច បានញ្ច បសន្នចិត្តោ, សក្កច្ច ទានំ វិបុលំ អទាសឹ។

១១៣២. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ….វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។
១១៣១. តត្ថ **វិវនេ**តិ អរញ្ញេ។ **អារាមរុក្ខានិ ចា** អារាមភូតេ រុក្ខេ, អារាមំ កត្វា តត្ថ រុក្ខេ រោបេសិន្តិ អត្ថោ។
សេសំ សព្ពំ វុត្តនយមេវ។

មណិថូណវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤. សុវណ្ណវិមានវណ្ណនា

សោវណ្ណមយេ បព្ពតស្មិន្តិ សុវណ្ណវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា អន្ធកវិន្ទេ វិហរតិ។ តេន សមយេន អញ្ញតរោ ឧបាសកោ សទ្ធោ បសន្នោ វិភវសម្បន្នោ តស្ស គាមស្ស អវិទូរេ អញ្ញតរស្មឹ មុណ្ឌកបព្ពតេ សព្ពាការសម្បន្នំ ភគវតោ វសនានុច្ឆវិកំ គន្ធកុដឹ ការេត្វា តត្ថ ភគវន្តំ វសាបេន្តោ សក្កច្ចំ ឧបដ្ឋហិ, សយញ្ច និច្ចសីលេ បតិដ្ឋិតោ សុវិសុទ្ធសីលសំវរោ ហុត្វា កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ និព្ពត្តិ។ តស្ស កម្មានុភាវសំសូចកំ នានារតនរំសិជាលសមុជ្ជលំ វិចិត្តវេទិកាបរិក្ខិត្តំ វិវិធវិបុលាលង្ការោបសោភិតំ សុវិភត្តភិត្តិត្ថម្ភសោបានំ អារាមរមណីយកំ កញ្ចនបព្ពតមុទ្ធនិ វិមានំ ឧប្បជ្ជិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ទេវចារិកំ ចរន្តោ ទិស្វា ឥមាហិ គាថាហិ បដិបុច្ឆិ –

១១៣៤. “សោវណ្ណមយេ បព្ពតស្មិំ, វិមានំ សព្ពតោបភំ;
ហេមជាលបដិច្ឆន្នំ, កិង្កិណិជាលកប្បិតំ។

១១៣៥. “អដ្ឋំសា សុកតា ថម្ភា, សព្ពេ វេឡុរិយាមយា;
ឯកមេកាយ អំសិយា, រតនា សត្ត និម្មិតា។

១១៣៦. “វេឡុរិយសុវណ្ណស្ស, ផលិកា រូបិយស្ស ច;
មសារគល្លមុត្តាហិ, លោហិតង្គមណីហិ ច។

១១៣៧. “ចិត្រា មនោរមា ភូមិ, ន តត្ថុទ្ធំសតី រជោ;
គោបានសីគណា បីតា, កូដំ ធារេន្តិ និម្មិតា។

១១៣៨. “សោបានានិ ច ចត្តារិ, និម្មិតា ចតុរោ ទិសា;
នានារតនគព្ភេហិ, អាទិច្ចោវ វិរោចតិ។

១១៣៩. “វេទិយា ចតស្សោ តត្ថ, វិភត្តា ភាគសោ មិតា;
ទទ្ទល្លមានា អាភន្តិ, សមន្តា ចតុរោ ទិសា។

១១៤០. “តស្មិំ វិមានេ បវរេ, ទេវបុត្តោ មហប្បភោ;
អតិរោចសិ វណ្ណេន, ឧទយន្តោវ ភាណុមា។

១១៤១. “ទានស្ស តេ ឥទំ ផលំ, អថោ សីលស្ស វា បន;
អថោ អញ្ជលិកម្មស្ស, តំ មេ អក្ខាហិ បុច្ឆិតោ”តិ។

សោបិស្ស ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ –

១១៤២. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ…បេ.… យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

១១៤៣. “អហំ អន្ធកវិន្ទស្មិំ, ពុទ្ធស្សាទិច្ចពន្ធុនោ;
វិហារំ សត្ថុ ការេសិំ, បសន្នោ សេហិ បាណិភិ។

១១៤៤. “តត្ថ គន្ធញ្ច មាលញ្ច, បច្ចយញ្ច វិលេបនំ;
វិហារំ សត្ថុ អទាសិំ, វិប្បសន្នេន ចេតសា;
តេន មយ្ហំ ឥទំ លទ្ធំ, វសំ វត្តេមិ នន្ទនេ។

១១៤៥. “នន្ទនេ ច វនេ រម្មេ, នានាទិជគណាយុតេ;
រមាមិ នច្ចគីតេហិ, អច្ឆរាហិ បុរក្ខតោ”តិ។

១១៣៤. តត្ថ **សព្ពតោបភ**ន្តិ សព្ពភាគេហិ បភាសន្តំ បភាមុញ្ចនកំ។ **កិង្កិណិជាលកប្បិត**ន្តិ កប្បិតកិង្កិណិកជាលំ។

១១៣៥. **សព្ពេ វេឡុរិយាមយា**តិ សព្ពេ ថម្ភា វេឡុរិយមណិមយា។ តត្ថ បន **ឯកមេកាយ អំសិយា**តិ អដ្ឋំសេសុ ថម្ភេសុ ឯកមេកស្មិំ អំសភាគេ។ **រតនា សត្ត និម្មិតា**តិ សត្តរតនកម្មនិម្មិតា, ឯកេកោ អំសោ សត្តរតនមយោតិ អត្ថោ។

១១៣៦. **“វេឡុរិយសុវណ្ណស្សា”**តិអាទិនា នានារតនានិ ទស្សេតិ។ តត្ថ **វេឡុរិយសុវណ្ណស្សា**តិ វេឡុរិយេន ច សុវណ្ណេន ច និម្មិតា, ចិត្រាតិ វា យោជនា។ ករណត្ថេ ហិ ឥទំ សាមិវចនំ។ **ផលិកា រូបិយស្ស ចា**តិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ **មសារគល្លមុត្តាហី**តិ កពរមណីហិ។ **លោហិតង្គមណីហិ ចា**តិ រត្តមណីហិ។

១១៣៧. **ន តត្ថុទ្ធំសតី រជោ**តិ មណិមយភូមិកត្តា ន តស្មិំ វិមានេ រជោ ឧគ្គច្ឆតិ។ **គោបានសីគណា**តិ គោបានសីសមូហា។ **បីតា**តិ បីតវណ្ណា, សុវណ្ណមយា ចេវ ផុស្សរាគាទិមណិមយា ចាតិ អត្ថោ។ **កូដំ ធារេន្តី**តិ សត្តរតនមយំ កណ្ណិកំ ធារេន្តិ។

១១៣៨-៩. **នានារតនគព្ភេហី**តិ នានារតនមយេហិ ឱវរកេហិ។ **វេទិយា**តិ វេទិកា។ **ចតស្សោ**តិ ចតូសុ ទិសាសុ ចតស្សោ។ តេនាហ **“សមន្តា ចតុរោ ទិសា”**តិ។

១១៤០. មហប្ឃោភោតិ មហាជុតិកោ។ **ឧទយន្តោ**តិ ឧគ្គច្ឆន្តោ។ **ភាណុមា**តិ អាទិច្ចោ។

១១៤៣. សេហិ បាណិភីតិ កាយសារំ បុញ្ញំ បសវន្តោ អត្តនោ បាណីហិ តំ តំ កិច្ចំ ករោន្តោ វិហារំ សត្ថុ ការេសិន្តិ យោជនា។ អថ វា **សេហិ បាណិភី**តិ តត្ថ អន្ធកវិន្ទស្មឹ គន្ធញ្ច មាលញ្ច បច្ចយញ្ច វិលេបនញ្ច បូជាវសេន។ យថា កថំ? វិហារញ្ច វិប្បសន្នេន ចេតសា សត្ថុនោ អទាសិ បូជេសិ និយ្យាទេសិ ចាតិ ឯវមេត្ថ យោជនា វេទិតព្ពា។

១១៤៤. តេនាតិ តេន យថាវុត្តេន បុញ្ញកម្មេន ការណភូតេន។ **មយ្ហ**ន្តិ មយា។ **ឥទ**ន្តិ ឥទំ បុញ្ញផលំ, ឥទំ វា ទិព្ពំ អាធិបតេយ្យំ។ តេនាហ **“វសំ វត្តេមី”**តិ។

១១៤៥. នន្ទនេតិ នន្ទិយា ទិព្ពសមិទ្ធិយា ឧប្បជ្ជនដ្ឋានេ ឥមស្មឹ ទេវលោកេ, តត្ថាបិ វិសេសតោ នន្ទនេ វនេ រម្មេ, ឯវំ រមណីយេ ឥមស្មឹ នន្ទនេ វនេ រមាមីតិ យោជនា។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ឯវំ ទេវតាយ អត្តនោ បុញ្ញកម្មេ អាវិកតេ ថេរោ សបរិវារស្ស តស្ស ទេវបុត្តស្ស ធម្មំ ទេសេត្វា ភគវតោ តមត្ថំ និវេទេសិ។ ភគវា តំ អដ្ឋុប្បត្តឹ កត្វា សម្បត្តបរិសាយ ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ទេសនា មហាជនស្ស សាត្ថិកា អហោសីតិ។

សុវណ្ណវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥. អម្ពវិមានវណ្ណនា

ឧច្ចមិទំ មណិថូណន្តិ អម្ពវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ។ តេន សមយេន រាជគហេ អញ្ញតរោ ទុគ្គតបុរិសោ បរេសំ ភត្តវេតនភតោ ហុត្វា អម្ពវនំ រក្ខតិ។ សោ ឯកទិវសំ អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ គិម្ហសមយេ សូរិយាតបសន្តត្តេ ឧណ្ហវាលិកានិប្បីឡិតេ វិប្ផន្ទមានមរីចិជាលវិត្ថតេ ភូមិប្បទេសេ តស្ស អម្ពារាមស្ស អវិទូរេន មគ្គេន សេទាគតេន គត្តេន គច្ឆន្តំ ទិស្វា សញ្ជាតគារវពហុមានោ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហ “មហា អយំ, ភន្តេ, ឃម្មបរិឡាហោ, អតិវិយ បរិស្សន្តរូបោ វិយ ទិស្សតិ, សាធុ, ភន្តេ, អយ្យោ ឥមំ អម្ពារាមំ បវិសិត្វា មុហុត្តំ វិស្សមិត្វា អទ្ធានបរិស្សមំ បដិវិនោទេត្វា គច្ឆថ អនុកម្បំ ឧបាទាយា”តិ។ ថេរោ វិសេសតោ តស្ស ចិត្តប្បសាទំ បរិព្រូហេតុកាមោ តំ អារាមំ បវិសិត្វា អញ្ញតរស្ស អម្ពរុក្ខស្ស មូលេ និសីទិ។

បុន សោ បុរិសោ អាហ “សចេ, ភន្តេ, ន្ហាយិតុកាមត្ថ, អហំ ឥតោ កូបតោ ឧទកំ ឧទ្ធរិត្វា តុម្ហេ ន្ហាបេស្សាមិ, បានីយញ្ច ទស្សាមី”តិ។ ថេរោបិ អធិវាសេសិ តុណ្ហីភាវេន។ សោ កូបតោ ឧទកំ ឧទ្ធរិត្វា បរិស្សាវេត្វា ថេរំ ន្ហាបេសិ, ន្ហាបេត្វា ច ហត្ថបាទេ ធោវិត្វា និសិន្នស្ស បានីយំ ឧបនេសិ។ ថេរោ បានីយំ បិវិត្វា បដិប្បស្សទ្ធទរថោ តស្ស បុរិសស្ស ឧទកទានេ ចេវ ន្ហាបនេ ច អនុមោទនំ វត្វា បក្កាមិ។ អថ សោ បុរិសោ “ឃម្មាភិតត្តស្ស វត ថេរស្ស ឃម្មបរិឡាហំ បដិប្បស្សម្ភេសឹ, ពហុំ វត មយា បុញ្ញំ បសុត”ន្តិ ឧឡារបីតិសោមនស្សំ បដិសំវេទេសិ។ សោ អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតឹសេសុ ឧប្បជ្ជិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ឧបសង្កមិត្វា ឥមាហិ គាថាហិ កតបុញ្ញំ បុច្ឆិ។

១១៤៦. “ឧច្ចមិទំ មណិថូណំ វិមានំ, សមន្តតោ ទ្វាទស យោជនានិ;
កូដាគារា សត្តសតា ឧឡារា, វេឡុរិយថម្ភា រុចកត្ថតា សុភា។

១១៤៧. “តត្ថច្ចសិ បិវសិ ខាទសិ ច, ទិព្ពា ច វីណា បវទន្តិ វគ្គុំ;
ទិព្ពា រសា កាមគុណេត្ថ បញ្ច, នារិយោ ច នច្ចន្តិ សុវណ្ណឆន្នា។

១១៤៨. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ…បេ….
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

១១៥០. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ…បេ….
យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

១១៥១. “គិម្ហានំ បច្ឆិមេ មាសេ, បតបន្តេ ទិវង្ករេ;
បរេសំ ភតកោ បោសោ, អម្ពារាមមសិញ្ចតិ។

១១៥២. “យេន តេនាគមា ភិក្ខុ, សារិបុត្តោតិ វិស្សុតោ;
កិលន្តរូបោ កាយេន, អកិលន្តោវ ចេតសា។

១១៥៣. “តញ្ច ទិស្វាន អាយន្តំ, អវោចំ អម្ពសិញ្ចកោ;
សាធុ តំ ភន្តេ ន្ហាបេយ្យំ, យំ មមស្ស សុខាវហំ។

១១៥៤. “តស្ស មេ អនុកម្បាយ, និក្ខិបិ បត្តចីវរំ;
និសីទិ រុក្ខមូលស្មិំ, ឆាយាយ ឯកចីវរោ។

១១៥៥. “តញ្ច អច្ឆេន វារិនា, បសន្នមានសោ នរោ;
ន្ហាបយី រុក្ខមូលស្មិំ, ឆាយាយ ឯកចីវរំ។

១១៥៦. “អម្ពោ ច សិត្តោ សមណោ ច ន្ហាបិតោ,
មយា ច បុញ្ញំ បសុតំ អនប្បកំ;
ឥតិ សោ បីតិយា កាយំ, សព្ពំ ផរតិ អត្តនោ។

១១៥៧. “តទេវ ឯត្តកំ កម្មំ, អកាសឹ តាយ ជាតិយា;
បហាយ មានុសំ ទេហំ, ឧបបន្នោម្ហិ នន្ទនំ។

១១៥៨. “នន្ទនេ ច វនេ រម្មេ, នានាទិជគណាយុតេ;
រមាមិ នច្ចគីតេហិ, អច្ឆរាហិ បុរក្ខតោ”តិ។ –

សោបិ តស្ស ឥមាហិ គាថាហិ ព្យាកាសិ។

១១៥១. តត្ថ **គិម្ហានំ បច្ឆិមេ មាសេ**តិ អាសាឡ្ហិមាសេ។ **បតបន្តេ**តិ អតិវិយ ទិប្បន្តេ, សព្ពសោ ឧណ្ហំ វិស្សជ្ជេន្តេតិ អត្ថោ។ **ទិវង្ករេ**តិ ទិវាករេ, អយមេវ វា បាឋោ។ **អសិញ្ចតី**តិ សិញ្ចតិ, អ-ការោ និបាតមត្តំ, សិញ្ចតិ អម្ពរុក្ខមូលេសុ ធុវំ ជលសេកំ ករោតីតិ អត្ថោ។ “អសិញ្ចថា”តិ ច បាឋោ, សិញ្ចិត្ថាតិ អត្ថោ។ “អសិញ្ចហ”ន្តិ ច បឋន្តិ, បរេសំ ភតកោ ហោសោ ហុត្វា តទា អម្ពារាមំ អសិញ្ចឹ អហន្តិ អត្ថោ។

១១៥២. **តេនា**តិ យេន ទិសាភាគេន សោ អម្ពារាមោ, តេន អគមា អគញ្ឆិ។ **អកិលន្តោវ ចេតសា**តិ ចេតោទុក្ខស្ស មគ្គេនេវ បហីនត្តា ចេតសា អកិលន្តោបិ សមានោ កិលន្តរូបោ កាយេន តេន មគ្គេន អគមាតិ យោជនា។

១១៥៣-៤. **អវោចំ** អហំ តទា **អម្ពសិញ្ចកោ** ហុត្វាតិ យោជនា។ **ឯកចីវរោ**តិ ន្ហាយិតុកាមោតិ អធិប្បាយោ។

១១៥៦. **ឥតី**តិ ឯវំ “អម្ពោ ច សិត្តោ, សមណោ ច ន្ហាបិតោ, មយា ច បុញ្ញំ បសុតំ អនប្បកំ, ឯកេនេវ បយោគេន តិវិធោបិ អត្ថោ សាធិតោ”តិ ឥមិនាការេន បវត្តាយ **បីតិយា សោ** បុរិសោ **អត្តនោ សព្ពំ កាយំ ផរតិ**, និរន្តរំ ផុដំ ករោតីតិ យោជនា។ អតីតត្ថេ ចេតំ វត្តមានវចនំ, ផរីតិ អត្ថោ។

១១៥៧. **តទេវ ឯត្តកំ កម្ម**ន្តិ តំ ឯត្តកំ ឯវំ បានីយទានមត្តកំ កម្មំ អកាសឹ, តាយ តស្សំ ជាតិយំ អញ្ញំ នានុស្សរាមីតិ អធិប្បាយោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

អម្ពវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៦. គោបាលវិមានវណ្ណនា

ទិស្វាន ទេវំ បដិបុច្ឆិ ភិក្ខូតិ គោបាលវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ។ តេន សមយេន រាជគហវាសី អញ្ញតរោ គោបាលកោ បាតរាសត្ថាយ បិលោតិកាយ បុដពទ្ធំ កុម្មាសំ គហេត្វា នគរតោ និក្ខមិត្វា គាវីនំ ចរណដ្ឋានភូតំ គោចរភូមឹ សម្បាបុណិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ “អយំ ឥទានេវ កាលំ ករិស្សតិ, មយ្ហញ្ច កុម្មាសំ ទត្វា តាវតឹសេសុ ឧប្បជ្ជិស្សតី”តិ ច ញត្វា តស្ស សមីបំ អគមាសិ។ សោ វេលំ ឱលោកេត្វា ថេរស្ស កុម្មាសំ ទាតុកាមោ អហោសិ។ តេន ច សមយេន គាវិយោ មាសក្ខេត្តំ បវិសន្តិ។ អថ សោ គោបាលោ ចិន្តេសិ “កឹ នុ ខោ ថេរស្ស កុម្មាសំ ទទេយ្យំ, ឧទាហុ គាវិយោ មាសក្ខេត្តតោ នីហរេយ្យ”ន្តិ។

អថស្ស ឯតទហោសិ “មាសសាមិកា មំ យំ ឥច្ឆន្តិ, តំ ករោន្តុ, ថេរេ បន គតេ កុម្មាសទាននន្តរាយោ មេ សិយា, ហន្ទាហំ បឋមំ អយ្យស្ស កុម្មាសំ ទស្សាមី”តិ តំ ថេរស្ស ឧបនេសិ។ បដិគ្គហេសិ ថេរោ អនុកម្បំ ឧបាទាយ។

អថ នំ គាវិយោ និវត្តេត្វា បរិស្សយំ អនោលោកេត្វា វេគេន ឧបធាវន្តំ បាទេន ផុដ្ឋោ អាសីវិសោ ឌំសិ។ ថេរោបិ តំ អនុកម្បមានោ តំ កុម្មាសំ បរិភុញ្ជិតុំ អារភិ។ គោបាលកោបិ គាវិយោ និវត្តេត្វា អាគតោ ថេរំ កុម្មាសំ បរិភុញ្ជន្តំ ទិស្វា បសន្នចិត្តោ ឧឡារំ បីតិសោមនស្សំ បដិសំវេទេន្តោ និសីទិ។ តាវទេវស្ស សកលសរីរំ វិសំ អជ្ឈោត្ថរិ។ មុហុត្តមេវ វេគេ មុទ្ធបត្តេ កាលមកាសិ, កាលកតោ ច តាវតឹសេសុ ទ្វាទសយោជនិកេ កនកវិមានេ និព្ពត្តិ។ តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ទិស្វា ឥមាហិ គាថាហិ បដិបុច្ឆិ –

១១៥៩. “ទិស្វាន ទេវំ បដិបុច្ឆិ ភិក្ខុ, ឧច្ចេ វិមានម្ហិ ចិរដ្ឋិតិកេ;
អាមុត្តហត្ថាភរណំ យសស្សិំ, ទិព្ពេ វិមានម្ហិ យថាបិ ចន្ទិមា។

១១៦០. “អលង្កតោ មល្យធរោ សុវត្ថោ, សុកុណ្ឌលី កប្បិតកេសមស្សុ;
អាមុត្តហត្ថាភរណោ យសស្សី, ទិព្ពេ វិមានម្ហិ យថាបិ ចន្ទិមា។

១១៦១. “ទិព្ពា ច វីណា បវទន្តិ វគ្គុំ; អដ្ឋដ្ឋកា សិក្ខិតា សាធុរូបា;
ទិព្ពា ច កញ្ញា តិទសចរា ឧឡារា, នច្ចន្តិ គាយន្តិ បមោទយន្តិ។

១១៦២. “ទេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភាវោ…បេ….
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

សោបិ តស្ស ព្យាកាសិ –

១១៦៣. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ…បេ….យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

១១៦៤. “អហំ មនុស្សេសុ មនុស្សភូតោ, សង្គម្ម រក្ខិស្សំ បរេសំ ធេនុយោ;
តតោ ច អាគា សមណោ មមន្តិកេ, គាវោ ច មាសេ អគមំសុ ខាទិតុំ។

១១៦៥. “ទ្វយជ្ជ កិច្ចំ ឧភយញ្ច ការិយំ, ឥច្ចេវហំ ភន្តេ តទា វិចិន្តយិំ;
តតោ ច សញ្ញំ បដិលទ្ធ យោនិសោ, ‘ទទាមិ ភន្តេ’តិ ខិបិំ អនន្តកំ។

១១៦៦. “សោ មាសខេត្តំ តុរិតោ អវាសរិំ, បុរា អយំ ភញ្ជតិ យស្សិទំ ធនំ;
តតោ ច កណ្ហោ ឧរគោ មហាវិសោ, អឌំសិ បាទេ តុរិតស្ស មេ សតោ។

១១៦៧. “ស្វាហំ អដ្ដោម្ហិ ទុក្ខេន បីឡិតោ, ភិក្ខុ ច តំ សាមំ មុញ្ចិត្វានន្តកំ;
អហាសិ កុម្មាសំ មមានុកម្បយា, តតោ ចុតោ កាលកតោម្ហិ ទេវតា។

១១៦៨. “តទេវ កម្មំ កុសលំ កតំ មយា, សុខញ្ច កម្មំ អនុភោមិ អត្តនា;
តយា ហិ ភន្តេ អនុកម្បិតោ ភុសំ, កតញ្ញុតាយ អភិវាទយាមិ តំ។

១១៦៩. “សទេវកេ លោកេ សមារកេ ច, អញ្ញោ មុនិ នត្ថិ តយានុកម្បកោ;
តយា ហិ ភន្តេ អនុកម្បិតោ ភុសំ, កតញ្ញុតាយ អភិវាទយាមិ តំ។

១១៧០. “ឥមស្មិំ លោកេ បរស្មិំ វា បន, អញ្ញោ មុនី នត្ថិ តយានុកម្បកោ;
តយា ហិ ភន្តេ អនុកម្បិតោ ភុសំ, កតញ្ញុតាយ អភិវាទយាមិ ត”ន្តិ។

អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ អត្តនា ច ទេវតាយ ច កថិតនិយាមេនេវ តំ ភគវតោ អារោចេសិ។ សត្ថា តមត្ថំ បច្ចនុភាសិត្វា តំ អដ្ឋុប្បត្តិំ កត្វា សម្បត្តបរិសាយ ធម្មំ ទេសេតុំ **“ទិស្វាន ទេវំ បដិបុច្ឆិ ភិក្ខូ”**តិអាទិមាហ។

១១៥៩. តត្ថ **ទេវ**ន្តិ គោបាលទេវបុត្តំ។ **ភិក្ខូ**តិ អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ សន្ធាយ សត្ថា វទតិ។ សោ ហិ សព្ពសោ ភិន្នកិលេសតាយ ភិក្ខុ។ វិមានស្ស ពហុកាលាវដ្ឋាយិតាយ កប្បដ្ឋិតិកតាយ ឯវ វា **“ចិរដ្ឋិតិកេ”**តិ វុត្តំ, “ចិរដ្ឋិតិក”ន្តិបិ កេចិ បឋន្តិ។ តញ្ហិ “ទេវ”ន្តិ ឥមិនា សម្ពន្ធិតព្ពំ។ សោបិ ហិ សដ្ឋិសតសហស្សាធិកា តិស្សោ វស្សកោដិយោ តត្ថ អវដ្ឋានតោ “ចិរដ្ឋិតិកេ”តិ វត្តព្ពតំ លភតិ។ **យថាបិ ចន្ទិមា**តិ យថា ចន្ទិមា ទេវបុត្តោ កន្តសីតលមនោហរកិរណជាលសមុជ្ជលេ អត្តនោ ទិព្ពេ វិមានម្ហិ វិរោចតិ, ឯវំ វិរោចមានន្តិ វចនសេសោ។

១១៦០. **អលង្កតោ**តិអាទិ តស្ស ទេវបុត្តស្ស ថេរេន បុច្ឆិតាការទស្សនំ, តំ ហេដ្ឋា វុត្តត្ថមេវ។

១១៦៤. **សង្កម្មា**តិ សង្កមេត្វា, **សង្កម្មា**តិ វា សង្កហេត្វា។ ហេត្វត្ថោបិ ហិ ឥធ អន្តោនីតោ, ពហូ ឯកតោ ហុត្វាតិ អត្ថោ។ **អាគា**តិ អាគញ្ឆិ។ **មាសេ**តិ មាសសស្សានិ។

១១៦៥. **ទ្វយជ្ជា**តិ ទ្វយំ អជ្ជ ឯតរហិ **កិច្ចំ** កាតព្ពំ។ **ឧភយញ្ច ការិយ**ន្តិ វុត្តស្សេវត្ថស្ស បរិយាយវចនំ។ **សញ្ញា**ន្តិ ធម្មសញ្ញំ។ តេនាហ “យោនិសោ”តិ **បដិលទ្ធា**តិ បដិលភិត្វា។ **ខិបិ**ន្តិ បនិក្កាហាបនវសេន ហត្ថេ ខិបឹ។ **អនន្តក**ន្តិ នន្តកំ កុម្ពាសំ បក្ខិបិត្វា ពន្ធិត្វា ឋបិតំ បិលោតិកំ។ អ-ការោ ចេត្ថ និបាតមត្តំ។

១១៦៦. **សោ**តិ សោ អហំ។ **តុរិតោ**តិ តុរិតោ សម្ភមន្តោ។ **អវាសវិ**ន្តិ ឧបគច្ឆិ, បាវិសឹ វា។ **បុរា អយំ ភញ្ជតិ យស្សិទំ ធន**ន្តិ យស្ស ខេត្តសាមិកស្ស ឥទំ មាសសស្សំ ធនំ, តំ អយំ គោគណោ ភញ្ជតិ បុរា តស្ស ភញ្ជនតោ, អាមទ្ទនតោ បុរេតរមេវាតិ អត្ថោ។ **តតោ**តិ តត្ថ។ **តុរិតស្ស មេ សតោ**តិ សម្ភមន្តស្ស មេ សមានស្ស, សហសា គមនេន មគ្គេ កណ្ហសប្បំ អនោលោកេត្វា គតស្សាតិ អធិប្បាយោ។

១១៦៧. **អដ្ដោម្ហិ ទុក្ខេន បីឡិតោ**តិ តេន អាសីវិសឌំសនេន អដ្ដោ អដ្ដិតោ ឧបទ្ទុតោ មរណទុក្ខេន ពាធិតោ ភវាមិ។ **អហាសី**តិ អជ្ឈោហរិ, បរិភុញ្ជីតិ អត្ថោ។ **តតោ ចុតោ កាលកតោម្ហិ ទេវតា**តិ តតោ មនុស្សត្តភាវតោ ចុតោ មរណកាលប្បត្តិយា, តត្ថ វា អាយុសង្ខារស្ស ខេបនសង្ខាតស្ស កាលស្ស កតត្តា កាលកតោ, តទនន្តរមេវ ច អម្ហិ ទេវតា ទេវត្តភាវប្បត្តិយា ទេវតា ហោមីតិ អត្ថោ។

១១៦៨. **តយា**តិ តយា សទិសោ **អញ្ញោ មុនិ** មោនេយ្យគុណយុត្តោ ឥសិ នត្ថិ។ **តយា**តិ វា និស្សក្កេ ឥទំ ករណវចនំ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

គោបាលវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៧. កណ្ឋកវិមានវណ្ណនា

បុណ្ណមាសេ យថា ចន្ទោតិ កណ្ឋកវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន ច សមយេន អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តាវតិំសភវនំ គតោ។ តស្មិំ ខណេ កណ្ឋកោ ទេវបុត្តោ សកភវនតោ និក្ខមិត្វា ទិព្ពយានំ អភិរុហិត្វា មហន្តេន បរិវារេន មហតិយា ទេវិទ្ធិយា ឧយ្យានំ គច្ឆន្តោ អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ ទិស្វា សញ្ជាតគារវពហុមានោ សហសា យានតោ ឱរុយ្ហ ថេរំ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទិត្វា សិរស្មិំ អញ្ជលិំ បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសិ។ អថ នំ ថេរោ –

១១៧១. “បុណ្ណមាសេ យថា ចន្ទោ, នក្ខត្តបរិវារិតោ;
សមន្តា អនុបរិយាតិ, តារកាធិបតី សសី។

១១៧២. “តទូបមំ ឥទំ ព្យម្ហំ, ទិព្ពំ ទេវបុរម្ហិ ច;
អតិរោចតិ វណ្ណេន, ឧទយន្តោវ រំសិមា។

១១៧៣. “វេឡុរិយសុវណ្ណស្ស, ផលិកា រូបិយស្ស ច;
មសារគល្លមុត្តាហិ, លោហិតង្គមណីហិ ច។

១១៧៤. “ចិត្រា មនោរមា ភូមិ, វេឡុរិយស្ស សន្ថតា;
កូដាគារា សុភា រម្មា, បាសាទោ តេ សុមាបិតោ។

១១៧៥. “រម្មា ច តេ បោក្ខរណី, បុថុលោមនិសេវិតា;
អច្ឆោទកា វិប្បសន្នា, សោណ្ណវាលុកសន្ថតា។

១១៧៦. “នានាបទុមសញ្ឆន្នា, បុណ្ឌរីកសមោតតា;
សុរភី សម្បវាយន្តិ, មនុញ្ញា មាលុតេរិតា។

១១៧៧. “តស្សា តេ ឧភតោ បស្សេ, វនគុម្ពា សុមាបិតា;
ឧបេតា បុប្ផរុក្ខេហិ, ផលរុក្ខេហិ ចូភយំ។

១១៧៨ “សោវណ្ណបាទេ បល្លង្កេ, មុទុកេ គោនកត្ថតេ;
និសិន្នំ ទេវរាជំវ, ឧបតិដ្ឋន្តិ អច្ឆរា។

១១៧៩ “សព្ពាភរណសញ្ឆន្នា , នានាមាលាវិភូសិតា;
រមេន្តិ តំ មហិទ្ធិកំ, វសវត្តីវ មោទសិ។

១១៨០ “ភេរិសង្ខមុទិង្គាហិ, វីណាហិ បណវេហិ ច;
រមសិ រតិសម្បន្នោ, នច្ចគីតេ សុវាទិតេ។

១១៨១ “ទិព្វា តេ វិវិធា រូបា, ទិព្វា សទ្ទា អថោ រសា;
គន្ធា ច តេ អធិប្បេតា, ផោដ្ឋព្ពា ច មនោរមា។

១១៨២ “តស្មឹ វិមានេ បវរេ, ទេវបុត្ត មហប្បភោ;
អតិរោចសិ វណ្ណេន, ឧទយន្តោវ ភាណុមា។

១១៨៣ “ទានស្ស តេ ឥទំ ផលំ, អថោ សីលស្ស វា បន;
អថោ អញ្ជលិកម្មស្ស, តំ មេ អក្ខាហិ បុច្ឆិតោ”តិ។ –

អធិគតសម្បត្តិកិត្តនមុខេន កតកម្មំ បុច្ឆិ។

១១៨៤ “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតោ;
បញ្ហំ បុដ្ឋោ វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

១១៨៥ “អហំ កបិលវត្ថុស្មឹ, សាកិយានំ បុរុត្តមេ;
សុទ្ធោទនស្ស បុត្តស្ស, កណ្ឋកោ សហជោ អហំ។

១១៨៦ “យទា សោ អឌ្ឍរត្តាយំ, ពោធាយ មភិនិក្ខមិ;
សោ មំ មុទូហិ បាណីហិ, ជាលិតម្ពនខេហិ ច។

១១៨៧ “សត្ថឹ អាកោដយិត្វាន, វហ សម្មាតិ ចព្រវិ;
‘អហំ លោកំ តារយិស្សំ, បត្តោ សម្ពោធិមុត្តមំ’។

១១៨៨ “តំ មេ គិរំ សុណន្តស្ស, ហាសោ មេ វិបុលោ អហុ;
ឧទគ្គចិត្តោ សុមនោ, អភិសីសឹ តទា អហំ។

១១៨៩ “អភិរូឡ្ហញ្ច មំ ញត្វា, សក្យបុត្តំ មហាយសំ;
ឧទគ្គចិត្តោ មុទិតោ, វហិស្សំ បុរិសុត្តមំ។

១១៩០ “បរេសំ វិជិតំ គន្ត្វា, ឧគ្គតស្មឹ ទិវាករេ;
មមំ ឆន្នញ្ច ឱហាយ, អនបេក្ខោ សោ អបក្កមិ។

១១៩១ “តស្ស តម្ពនខេ បាទេ, ជិវ្ហាយ បរិលេហិសំ;
គច្ឆន្តញ្ច មហាវីរំ, រុទមានោ ឧទិក្ខិសំ។

១១៩២ “អទស្សនេនហំ តស្ស, សក្យបុត្តស្ស សិរីមតោ;
អលត្ថំ គរុកាពាធំ, ខិប្បំ មេ មរណំ អហុ។

១១៩៣ “តស្សេវ អានុភាវេន, វិមានំ អាវសាមិទំ;
សព្ពកាមគុណោបេតំ, ទេវោ ទេវបុរម្ហិ។

១១៩៤ “យញ្ច មេ អហុវា ហាសោ, សទ្ទំ សុត្វាន ពោធិយា;
តេនេវ កុសលមូលេន, ផុសិស្សំ អាសវក្ខយំ។

១១៩៥ “សចេ ហិ ភន្តេ គច្ឆេយ្យាសិ, សត្ថុ ពុទ្ធស្ស សន្តិកេ;
មមាបិ នំ វចនេន, សិរសា វជ្ជាសិ វន្ទនំ។

១១៩៦ “អហម្បិ ទដ្ឋុំ គច្ឆិស្សំ, ជិនំ អប្បដិបុគ្គលំ;
ទុល្លភំ ទស្សនំ ហោតិ, លោកនាថាន តាទិន”ន្តិ។ –

សោបិ អត្តនា កតកម្មំ កថេសិ។ អយញ្ហិ អនន្តរេ អត្តភាវេ អម្ហាកំ ពោធិសត្តេន សហជាតោ កណ្ឋកោ អស្សរាជា អហោសិ។ សោ អភិនិក្ខមនសមយេ អភិរុឡ្ហោ តេនេវ រត្តាវសេសេន តីណិ រជ្ជានិ មហាបុរិសំ អតិក្កមាបេត្វា អនោមានទីតីរំ សម្បាបេសិ។ អថ សោ មហាសត្តេន សូរិយេ ឧគ្គតេ ឃដិការមហាព្រហ្មុនា ឧបនីតានិ បត្តចីវរានិ គហេត្វា បព្ពជិត្វា ឆន្នេន សទ្ធឹ កបិលវត្ថុំ ឧទ្ទិស្ស វិស្សជ្ជិតោ។ សិនេហភារិកេន ហទយេន មហាបុរិសស្ស បាទេ អត្តនោ ជិវ្ហាយ លេហិត្វា បសាទសោម្មានិ អក្ខីនិ ឧម្មីលេត្វា យាវ ទស្សនបថា ឱលោកេន្តោ ទស្សនូបចារំ បន អតិក្កន្តេ លោកនាថេ "ឯវំវិធំ នាម លោកគ្គនាយកំ មហាបុរិសំ អហំ វហឹ, សផលំ វត មេ សរីរំ អហោសី"តិ បសន្នមានសោ ហុត្វា បុន ចិរកាលំ សង្គតស្ស បេមស្ស វសេន វិយោគទុក្ខំ អសហន្តោ ភាវិនិយា ទិព្ពសម្បត្តិយា វសេន ធម្មតាយ ចោទិយមានោ កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ និព្ពត្តិ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ "**បុណ្ណមាសេ យថា ចន្ទោ...បេ.... អហំ កបិលវត្ថុស្មិ**"ន្តិអាទិ។

១១៧១. តត្ថ **បុណ្ណមាសេ**តិ បុណ្ណមាសិយំ សុក្កបក្ខេ បន្នរសិយំ។ **តារកាធិបតី**តិ តារកានំ អធិបតិ។ **សសី**តិ សសលញ្ឆនវា។ "តារកាធិប ទិស្សតី"តិ កេចិ បឋន្តិ, តេសំ តារកាធិបាតិ អវិភត្តិកនិទ្ទេសោ, តារកានំ អធិបោ ហុត្វា ទិស្សតិ អនុបរិយាតិ ចាតិ យោជនា កាតព្ពា។

១១៧២. **ទិព្ពំ ទេវបុរម្ហិ ចា**តិ ទេវបុរស្មិម្បិ ទិព្ពំ។ យថា មនុស្សានំ ឋានតោ ទេវបុរំ ឧត្តមំ, ឯវំ ទេវបុរតោ ចាបិ ឥទំ តវ វិមានំ ឧត្តមន្តិ ទស្សេតិ។ តេនាហ "**អតិរោចតិ វណ្ណេន, ឧទយន្តោវ រំសិមា**"តិ, ឧគ្គច្ឆន្តោ សូរិយោ វិយាតិ អត្ថោ។

១១៧៣. **វេឡុរិយសុវណ្ណស្សា**តិ វេឡុរិយេន សុវណ្ណេន ច ឥទំ ព្យម្ហំ និម្មិតន្តិ វចនសេសេន យោជនា។ **ផលិកា**តិ ផលិកមណិនា។

១១៧៥. **បោក្ខរណី**តិ បោក្ខរណិយោ។

១១៧៧-៨. **តស្សា**តិ តស្សា បោក្ខរណិយា។ **វនគុម្ពា**តិ ឧយ្យានេ សុបុប្ផគច្ឆេ សន្ធាយ វទតិ។ **ទេវរាជំវា**តិ សក្កំ វិយ។ **ឧបតិដ្ឋន្តី**តិ ឧបដ្ឋានំ ករោន្តិ។

១១៧៩. **សព្ពាភរណសញ្ឆន្នា**តិ សព្ពេហិ ឥត្ថាលង្ការេហិ បដិច្ឆាទិតា, សព្ពសោ វិភូសិតសរីរាតិ អត្ថោ។ **វសវត្តីវា**តិ វសវត្តិទេវរាជា វិយ។

១១៨០. **ភេរិសង្ខមុទិង្គាហី**តិ លិង្គវិបល្លាសេន វុត្តំ, ភេរីហិ ច សង្ខេហិ ច មុទិង្គេហិ ចាតិ យោជនា។ **រតិសម្បន្នោ**តិ ទិព្ពាយ រតិយា សមង្គីភូតោ។ **នច្ចគីតេ សុវាទិតេ**តិ នច្ចេ ច គីតេ ច សុន្ទរេ វាទិតេ ច, នច្ចនេ ច គាយនេ ច សុន្ទរេ វាទិតេ ច ហេតុភូតេ។ និមិត្តត្ថេ ហិ ឯតំ ភុម្មំ, បវត្តិតេតិ វា វចនសេសោ។

១១៨១. **ទិព្ពា តេ វិវិធា រូបា**តិ ទេវលោកបរិយាបន្នា នានប្បការា ចក្ខុវិញ្ញេយ្យា រូបា តុយ្ហំ អធិប្បេតា យថាធិប្បេតា មនោរមា វិជ្ជន្តីតិ កិរិយាបទំ អានេត្វា យោជេតព្ពំ។ **ទិព្ពា សទ្ទា**តិអាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។

១១៨៥. **កណ្ឋកោ សហជោ អហ**ន្តិ ឯត្ថ **អហ**ន្តិ និបាតមត្តំ។ "អហូ"តិ កេចិ បឋន្តិ, កណ្ឋកោ នាម អស្សរាជា មហាសត្តេន សហ ឯកស្មិំយេវ ទិវសេ ជាតត្តា សហជោ អហោសិន្តិ អត្ថោ។

១១៨៦. **អឌ្ឍរត្តាយ**ន្តិ អឌ្ឍរត្តិយំ, មជ្ឈិមយាមសមយេតិ អត្ថោ។ **ពោធាយ មភិនិក្ខមី**តិ ម-ការោ បទសន្ធិករោ, អភិសម្ពោធិអត្ថំ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមីតិ អត្ថោ។ **មុទូហិ បាណីហី**តិ មុទុហត្ថតំ មហាបុរិសលក្ខណំ វទតិ។ **ជាលិតម្ពនខេហី**តិ ជាលវន្តេហិ អភិលោហិតនខេហិ។ តេន ជាលហត្ថតំ មហាបុរិសលក្ខណំ តម្ពនខតំ អនុព្យញ្ជនញ្ច ទស្សេតិ។

១១៨៧. **សត្ថិ** នាម ជង្ឃា, ឥធ បន សត្ថិនោ អាសន្នដ្ឋានភូតោ ឩរុប្បទេសោ "សត្ថី"តិ វុត្តោ។ **អាកោដយិត្វានា**តិ អប្ផោដេត្វា។ **"វហ សម្មា"តិ ចព្រវី**តិ "សម្ម កណ្ឋក, អជ្ជេករត្តឹ មំ វហ, មយ្ហំ ឱបវុយ្ហំ ហោហី"តិ ច កថេសិ។ វហនេ បន បយោជនំ តទា មហាសត្តេន ទស្សិតំ វទន្តោ "**អហំ លោកំ តារយិស្សំ, បត្តោ សម្ពោធិមុត្តម**"ន្តិ អាហ។ តេន "អហំ ឧត្តមំ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធឹ បត្តោ អធិគតោ ហុត្វា សទេវកំ លោកំ សំសារមហោឃតោ តារយិស្សាមិ, តស្មា នយិទំ គមនំ យំកិញ្ចីតិ ចិន្តេយ្យាសី"តិ គមនេ បយោជនស្ស អនុត្តរភាវំ ទស្សេតិ។

១១៨៨-៩. ហាសោតិ តុដ្ឋិ។ **វិបុលោ**តិ មហាឧឡារោ។ **អភិសីសិ**ន្តិ អាសិសី ឥច្ឆី សម្បដិច្ឆី ។ **អភិវុឡ្ហញ្ច មំ ញត្វា, សក្យបុត្តំ មហាយស**ន្តិ បគុណវិបុលយសំ សក្យរាជបុត្តំ មហាសត្តំ មំ អភិរុយ្ហ និសិន្នំ ជានិត្វា។ **វហិស្ស**ន្តិ នេសិ។

១១៩០-៩១. បរេសន្តិ បររាជូនំ។ **វិជិត**ន្តិ ទេសំ បររជ្ជំ។ **ឱហាយា**តិ វិស្សជ្ជិត្វា។ **អបក្កមី**តិ អបក្កមិតុំ អារភិ។ "បវិព្ពជី"តិ ច បឋន្តិ។ **បរិលេហិស**ន្តិ បរិតោ លេហី។ **ឧទិក្ខិស**ន្តិ ឱលោកេសិ។

១១៩២-៣. គរុកាពាធន្តិ គរុកំ ពាឡ្ហំ អាពាធំ, មរណន្តិកំ ទុក្ខន្តិ អត្ថោ។ តេនាហ "**ខិប្បំ មេ មរណំ អហូ**"តិ។ សោ ហិ អនេកាសុ ជាតីសុ មហាសត្តេន ទឡ្ហភត្តិកោ ហុត្វា អាគតោ, តស្មា វិយោគទុក្ខំ សហិតុំ នាសក្ខិ, "សម្មាសម្ពោធិំ អធិគន្តុំ និក្ខន្តោ"តិ បន សុត្វា និរាមិសំ ឧឡារំ បីតិសោមនស្សញ្ច ឧប្បជ្ជិ, តេន មរណានន្តរំ តាវតឹសេសុ និព្ពត្តិ, ឧឡារា ចស្ស ទិព្ពសម្បត្តិយោ បាតុរហេសុំ។ តេន វុត្តំ "**តស្សេវ អានុភាវេនា**"តិ, ឋានគតស្ស បសាទមយបុញ្ញស្ស ពលេន។ **ទេវោ ទេវបុរម្ហិវា**តិ តាវតឹសភវនេ សក្កោ ទេវរាជា វិយ។

១១៩៤. យញ្ច មេ អហុវា ហាសោ, សទ្ទំ សុត្វាន ពោធិយាតិ "បត្តោ សម្ពោធិមុត្តម"ន្តិ បឋមគរំ ពោធិសទ្ទំ សុត្វា តទា មយ្ហំ ហាសោ អហុ, យំ ហាសស្ស ភវនំ សុស្សនំ, **តេនេវ កុសលមូលេន** តេនេវ កុសលពីជេន **ផុសិស្ស**ន្តិ ផុសិស្សាមិ បាបុណិស្សាមិ។

១១៩៥. ឯវំ ទេវបុត្តោ យថាធិគតាយ អនាគតាយ ភវសម្បត្តិយា ការណភូតំ អត្តនោ កុសលកម្មំ កថេន្តោ ឥទានិ អត្តនា ភគវតោ សន្តិកំ គន្តុកាមោបិ បុរេតរំ ថេរេន សត្ថុ វន្ទនំ បេសេន្តោ "**សចេ**"តិ គាថមាហ។ តត្ថ **សចេ គច្ឆេយ្យាសី**តិ យទិ គមិស្សសិ។ "សចេ គច្ឆសី"តិ កេចិ បឋន្តិ, សោ ឯវត្ថោ។ **មមាបិ នំ វចនេនា**តិ ន កេវលំ តវ សភាវេនេវ, អថ ខោ មមាបិ វចនេន ភគវន្តំ។ **វជ្ជាសី**តិ វទេយ្យាសិ, មមាបិ **សិរសា វន្ទន**ន្តិ យោជនា។

១១៩៦. យទិបិ ទានិ វន្ទនញ្ច បេសេមិ, បេសេត្វា ឯវំ បន ន តិដ្ឋាមីតិ ទស្សេន្តោ អាហ "**អហម្បិ ទដ្ឋុំ គច្ឆិស្សំ, ជិនំ អប្បដិបុគ្គល**"ន្តិ។ គមនេ បន ទឡ្ហតរំ ការណំ ទស្សេតុំ "**ទុល្លភំ ទស្សនំ ហោតិ, លោកនាថាន តាទិន**"ន្តិ អាហ។

១១៩៧. "សោ កតញ្ញូ កតវេទី, សត្ថារំ ឧបសង្កមិ;
សុត្វា គិរំ ចក្ខុមតោ, ធម្មចក្ខុំ វិសោធយិ។

១១៩៨. "វិសោធេត្វា ទិដ្ឋិគតំ, វិចិកិច្ឆំ វតានិ ច;
វន្ទិត្វា សត្ថុនោ បាទេ, តត្ថេវន្តរធាយថា"តិ។ –

ឥមា ទ្វេ គាថា សង្គីតិការេហិ ឋបិតា។

១១៩៧. តត្ថ **សុត្វា គិរំ ចក្ខុមតោ**តិ បញ្ចហិ ចក្ខូហិ ចក្ខុមតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស វចនំ សុត្វា។ **ធម្មចក្ខុ**ន្តិ សោតាបត្តិមគ្គំ។ **វិសោធយី**តិ អធិគច្ឆិ។ អធិគមោយេវ ហិ តស្ស វិសោធនំ។

១១៩៨. វិសោធេត្វា ទិដ្ឋិគតន្តិ ទិដ្ឋិគតំ សមុគ្ឃាតេត្វា។ **វិចិកិច្ឆំ វតានិ ចា**តិ សោឡសវត្ថុកំ អដ្ឋវត្ថុកញ្ច វិចិកិច្ឆញ្ច "សីលព្ពតេហិ សុទ្ធី"តិ បវត្តនកសីលព្ពតបរាមាសេ ច វិសោធយីតិ យោជនា។ តត្ថ ហិ សហ បរិយាយេហិ តថា បវត្តា បរាមាសា "វតានី"តិ វុត្តំ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

កណ្ឋកវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៨. អនេកវណ្ណវិមានវណ្ណនា

អនេកវណ្ណំ ទរសោកនាសនន្តិ អនេកវណ្ណវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេន ទេវចារិកំ ចរន្តោ តាវតឹសភវនំ អគមាសិ។ អថ នំ អនេកវណ្ណោ ទេវបុត្តោ ទិស្វា សញ្ជាតគារវពហុមានោ ឧបសង្កមិត្វា អញ្ជលិំ បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសិ។ ថេរោ –

១១៩៩. "អនេកវណ្ណំ ទរសោកនាសនំ, វិមានមារុយ្ហ អនេកចិត្តំ;
បរិវារិតោ អច្ឆរាសង្គណេន, សុនិម្មិតោ ភូតបតីវ មោទសិ។

១២០០. សមស្សមោ នត្ថិ កុតោ បនុត្តរោ, យសេន បុញ្ញេន ច ឥទ្ធិយា ច;
សព្ពេ ច ទេវា តិទសគណា សមេច្ច, តំ តំ នមស្សន្តិ សសីវ ទេវា;
ឥមា ច តេ អច្ឆរាយោ សមន្តតោ, នច្ចន្តិ គាយន្តិ បមោទយន្តិ។

១២០១. “ទេវិទ្ធិបត្តោសិ មហានុភាវោ,
មនុស្សភូតោ កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវោ,
វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ –

អធិគតសម្បត្តិកិត្តនមុខេន កតកម្មំ បុច្ឆិ។ តំ ទស្សេតុំ –

១២០២. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ…បេ….យស្ស កម្មស្សិទំ ផល”ន្តិ។ –

វុត្តំ ។ សោបិ –

១២០៣. “អហំ ភទន្តេ អហុវាសិ បុព្ពេ, សុមេធនាមស្ស ជិនស្ស សាវកោ;
បុថុជ្ជនោ អននុពោធោហមស្មិ, សោ សត្ត វស្សានិ បរិព្ពជិស្សហំ។

១២០៤. “សោហំ សុមេធស្ស ជិនស្ស សត្ថុនោ, បរិនិព្ពុតស្សោឃតិណ្ណស្ស តាទិនោ;
រតនុច្ចយំ ហេមជាលេន ឆន្នំ, វន្ទិត្វា ថូបស្មឹ មនំ បសាទយឹ។

១២០៥. “ន មាសិ ទានំ ន ច មត្ថិ ទាតុំ, បរេ ច ខោ តត្ថ សមាទបេសឹ;
បូជេថ នំ បូជនីយស្ស ធាតុំ, ឯវំ កិរ សគ្គមិតោ គមិស្សថ។

១២០៦. “តទេវ កម្មំ កុសលំ កតំ មយា,
សុខញ្ច ទិព្ពំ អនុភោមិ អត្តនា;
មោទាមហំ តិទសគណស្ស មជ្ឈេ,
ន តស្ស បុញ្ញស្ស ខយម្បិ អជ្ឈគ”ន្តិ។ – កថេសិ;

ឥតោ កិរ តឹសកប្បសហស្សេ សុមេធោ នាម សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ ឧប្បជ្ជិត្វា សទេវកំ លោកំ ឯកោភាសំ កត្វា កតពុទ្ធកិច្ចោ បរិនិព្ពុតោ, មនុស្សេហិ ច ភគវតោ ធាតុំ គហេត្វា រតនចេតិយេ កតេ អញ្ញតរោ បុរិសោ សត្ថុ សាសនេ បព្ពជិត្វា សត្ត វស្សានិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា អនវដ្ឋិតចិត្តតាយ កុក្កុច្ចកោ ហុត្វា ឧប្បព្ពជិ។ ឧប្បព្ពជិតោ ច សំវេគពហុលតាយ ធម្មច្ឆន្ទវន្តតាយ ច ចេតិយង្គណេ សម្មជ្ជនបរិភណ្ឌាទីនិ ករោន្តោ និច្ចសីល ឧបោសថសីលានិ រក្ខន្តោ ធម្មំ សុណន្តោ អញ្ញេ ច បុញ្ញកិរិយាយ សមាទបេន្តោ វិចរិ។ សោ អាយុបរិយោសានេ កាលកតោ តាវតឹសេសុ និព្ពត្តិ។ សោ បុញ្ញកម្មស្ស ឧឡារភាវេន មហេសក្ខោ មហានុភាវោ សក្កាទីហិ ទេវតាហិ សក្កតបូជិតោ ហុត្វា តត្ថ យាវតាយុកំ ឋត្វា តតោ ចុតោ អបរាបរំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ តស្សេវ កម្មស្ស វិបាកាវសេសេន តាវតឹសភវនេ និព្ពត្តិ, “អនេកវណ្ណោ”តិ នំ ទេវតា សញ្ជានឹសុ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ “អថ នំ អនេកវណ្ណោ ទេវបុត្តោ…បេ… ន តស្ស បុញ្ញស្ស ខយម្បិ អជ្ឈគន្តិ កថេសី”តិ។

១១៩៩. តត្ថ **អនេកវណ្ណ**ន្តិ នីលបីតាទិវសេន វិវិធវណ្ណតាយ អនន្តរវិមានាទីនំ វិវិធសណ្ឋានតាយ ច នានាវិធវណ្ណំ។ **ទរសោកនាសន**ន្តិ សីតលភាវេន ទរថបរិឡាហានំ វិនោទនតោ មនុញ្ញតាយ ទស្សនីយតាយ ច សោកស្ស អនោកាសតោ ទរសោកនាសនំ។ **អនេកចិត្ត**ន្តិ នានាវិធចិត្តរូបំ។ **សុនិម្មិតោ ភូតបតីវា**តិ តាវតឹស កាយិកោបិ ឧឡារទិព្ពភោគតាយ សុនិម្មិតទេវរាជា វិយ មោទសិ តុស្សសិ អភិរមសិ។

១២០០. **សមស្សមោ**តិ សមោ ឯវ ហុត្វា សមោ, និព្ពិរិយាយេន សទិសោ តេ តុយ្ហំ នត្ថិ, កុតោ បន កេន ការណេន ឧត្តរិ អធិកោ កោ នាម សិយា។ កេន បន សមតា ឧត្តរិតរតា ចាតិ អាហ **“យសេន បុញ្ញេន ច ឥទ្ធិយា ចា”**តិ។ តត្ថ **យសេនា**តិ បរិវារេន។ **ឥទ្ធិយា**តិ អានុភាវេន។ **យសេនា**តិ វា ឥស្សរិយេន, **ឥទ្ធិយា**តិ ទេវិទ្ធិយា។ **យសេនា**តិ វា វិភវសម្បត្តិយា, **ឥទ្ធិយា**តិ យថិច្ឆិ តស្ស កាមគុណស្ស ឥជ្ឈនេន។ **យសេនា**តិ វា កិត្តិឃោសេន, **ឥទ្ធិយា**តិ សមិទ្ធិយា។ **បុញ្ញេនា**តិ តត្ថ តត្ថ វុត្តាវសិដ្ឋបុញ្ញផលេន, បុញ្ញកម្មេនេវ វា។

“សព្ពេ ច ទេវា”តិ សាមញ្ញតោ គហិតមត្ថំ **“តិទសគណា”**តិ ឥមិនា វិសេសេត្វា វុត្តំ។ ឯកច្ចស្ស បច្ចេកំ និបច្ចការំ ករោន្តាបិ បមុទិតា ន ករោន្តិ , ន ឯវមេតស្ស ។ ឯតស្ស បន បមុទិតាបិ ករោន្តិយេវាតិ ទស្សេតុំ

“**សមេច្ចា**”តិ វុត្តំ។ **តំ តន្តិ** តំ ត្វំ។ **សសីវ ទេវា**តិ យថា នាម សុក្កបក្ខបាដិបទិយំ ទិស្សមានំ សសី ចន្ទំ មនុស្សា ទេវា ច អាទរជាតា នមស្សន្តិ, ឯវំ តំ សព្ពេបិ តិទសគណា នមស្សន្តីតិ អត្ថោ។

១២០៣. **ភទន្តេ**តិ ថេរំ គារវេពហុមានេន សមុទាចរតិ។ **អហុវាសិ**ន្តិ អហោសី។ **បុព្ពេ**តិ បុរិមជាតិយំ។ **សុមេធនាមស្ស ជិនស្ស សាវកោ**តិ សុមេធោតិ ឯវំ បាកដនាមស្ស សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សាសនេ បព្ពជិតភាវេន សាវកោ។ **បុថុជ្ជនោ**តិ អនរិយោ។ តត្ថាបិ សច្ចានំ អនុពោធមត្តស្សាបិ អភាវេន **អននុពោធោ។ សោ សត្ត វស្សានិ បរិព្ពជិស្សហ**ន្តិ សោ អហំ សត្ត សំវច្ឆរានិ បព្ពជ្ជាគុណមត្តេន វិចរិ, ឧត្តរិមនុស្សធម្មំ នាធិគច្ឆិន្តិ អធិប្បាយោ។

១២០៤. **វតនុច្ចយ**ន្តិ មណិកនកាទិរតនេហិ ឧច្ចិតំ ឧស្សិតរតនចេតិយំ។ **ហេមជាលេន ឆន្ន**ន្តិ សមន្តតោ ឧបរិ ច កញ្ចនជាលេន បដិច្ឆាទិតំ។ **វន្ទិត្វា**តិ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន តត្ថ តត្ថ បណាមំ កត្វា។ **ថូបស្មិំ មនំ បសាទយិ**ន្តិ “សព្ពញ្ញុគុណាធិដ្ឋានាយ វត ធាតុយា អយំ ថូបោ”តិ ថូបស្មិំ ចិត្តំ បសាទេសិំ។

១២០៥. **ន មាសិ ទាន**ន្តិ មេ មយា កតំ ទានំ នាសិ នាហោសិ។ កស្មា បន? **ន ច មេត្ថិ ទាតុ**ន្តិ មេ មម បរិគ្គហភូតំ ទានំ ទាតុំ ន អត្ថិ, ន កិញ្ចិ ទេយ្យវត្ថុ វិជ្ជតិ, **បរេ ច ខោ** សត្ថេ **តត្ថ** ទានេ **សមាទបេសិំ**។ “បរេសញ្ច តត្ថ សមាទបេសិ”ន្តិ ច បឋន្តិ, តត្ថ **បរេស**ន្តិ ឧបយោគត្ថេ សាមិវចនំ ទដ្ឋព្ពំ ។ **បូជេថ ន**ន្តិអាទិ សមាទបនាការទស្សនំ, តំ ធាតុន្តិ យោជនា។ **ឯវំ កិរា**តិ **កិរ**-សទ្ទោ អនុស្សវត្ថោ។

១២០៦. **ន តស្ស បុញ្ញស្ស ខយម្បិ អជ្ឈគ**ន្តិ តស្ស តទា សុមេធំ ភគវន្តំ ឧទ្ទិស្ស កតស្ស បុញ្ញកម្មស្ស បរិក្ខយំ នាធិគច្ឆិំ, តស្សេវ កម្មស្ស វិបាកាវសេសំ បច្ចនុភោមីតិ ទស្សេតិ។ យំ បនេត្ថ ន វុត្តំ, តំ ហេដ្ឋា វុត្តនយត្តា សុវិញ្ញេយ្យមេវាតិ ទដ្ឋព្ពំ។

អនេកវណ្ណវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៩. មដ្ឋកុណ្ឌលីវិមានវណ្ណនា

អលង្កតោ មដ្ឋកុណ្ឌលីតិ មដ្ឋកុណ្ឌលីវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន សាវត្ថិវាសី ឯកោ ព្រាហ្មណោ អទ្ធោ មហទ្ធនោ មហាភោគោ អស្សទ្ធោ អប្បសន្នោ មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ កស្សចិ កិញ្ចិ ន ទេតិ, អទានតោ ឯវ “អទិន្នបុព្ពកោ”តិ បញ្ញាយិត្ថ។ សោ មិច្ឆាទិដ្ឋិភាវេន ច លុទ្ធភាវេន ច តថាគតំ វា តថាគតសាវកំ វា ទដ្ឋុម្បិ ន ឥច្ឆតិ។ មដ្ឋកុណ្ឌលិំ នាម អត្តនោ បុត្តញ្ច សិក្ខាបេសិ “តាត , តយា សមណោ គោតមោ តស្ស សាវកា ច ន ឧបសង្កមិតព្ពា ន ទដ្ឋព្ពា”តិ។ សោបិ តថា អកាសិ។ អថស្ស បុត្តោ គិលានោ អហោសិ, ព្រាហ្មណោ ធនក្ខយភយេន ភេសជ្ជំ ន ការេសិ, រោគេ បន វឌ្ឍិតេវ វេជ្ជេ បក្កោសិត្វា ទស្សេសិ។ វេជ្ជា តស្ស សរីរំ ឱលោកេត្វា “អតេកិច្ឆោ”តិ តំ ញត្វា អបក្កមិំសុ។ ព្រាហ្មណោ “បុត្តេ អព្ភន្តរេ មតេ នីហរណំ ទុក្ខ”ន្តិ បុត្តំ ពហិទ្វារកោដ្ឋកេ និបជ្ជាបេសិ។

ភគវា រត្តិយា បច្ចូសសមយេ មហាករុណាសមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ លោកំ វោលោកេន្តោ អទ្ទស មដ្ឋកុណ្ឌលិមាណវំ ខីណាយុកំ តទហេវ ចវនធម្មំ, និរយសំវត្តនិកញ្ចស្ស កម្មំ កតោកាសំ។ “សចេ បនាហំ តត្ថ គមិស្សាមិ, សោ មយិ ចិត្តំ បសាទេត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តិត្វា បិតរំ អាឡាហនេ រោទមានំ ឧបគន្ត្វា សំវេជេស្សតិ, ឯវំ សោ ច តស្ស បិតា ច មម សន្តិកំ អាគមិស្សតិ, មហាជនកាយោ សន្និបតិស្សតិ តត្ថ មយា ធម្មេ ទេសិតេ មហាធម្មាភិសមយោ ភវិស្សតី”តិ ឯវំ បន ញត្វា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ សាវត្ថិំ បិណ្ឌាយ បវិដ្ឋោ មដ្ឋកុណ្ឌលិមាណវស្ស បិតុ គេហសមីបេ បត្វា ឆព្ពណ្ណពុទ្ធរំសិយោ វិស្សជ្ជេសិ។ តា ទិស្វា មាណវោ “កិមេត”ន្តិ ឥតោ ចិតោ ច វិលោកេន្តោ អទ្ទស ភគវន្តំ ទន្តំ គុត្តំ សន្តិន្ទ្រិយំ ទ្វត្តិំសាយ មហាបុរិសលក្ខណេហិ អសីតិយា អនុព្យញ្ជនេហិ ព្យាមប្បភាយ កេតុមាលាយ ច វិជ្ជោតមានំ អនុបមាយ ពុទ្ធសិរិយា អចិន្តេយ្យេន ពុទ្ធានុភាវេន វិរោចមានំ។ ទិស្វា តស្ស ឯតទហោសិ “ពុទ្ធោ នុ ខោ ភគវា ឥធានុប្បត្តោ, យស្សាយំ រូបសម្បទា អត្តនោ តេជសា សូរិយម្បិ អភិភវតិ, កន្តភាវេន ចន្ទិមំ, ឧបសន្តភាវេន សព្ពេបិ សមណព្រាហ្មណេ, ឧបសមេន នាម ឯត្តេវ ភវិតព្ពំ, អយមេវ ច មញ្ញេ ឥមស្មិំ លោកេ អគ្គបុគ្គលោ, មមេវ ច អនុកម្បាយ ឥធានុប្បត្តោ”តិ ពុទ្ធារម្មណាយ បីតិយា និរន្តរំ ផុដសរីរោ អនប្បកំ បីតិសោមនស្សំ បដិសំវេទេន្តោ បសន្នចិត្តោ អញ្ជលិំ បគ្គយ្ហ និបជ្ជិ។ តំ ទិស្វា ភគវា “អលំ ឥមស្ស ឯត្តកេន សគ្គូបបត្តិយា”តិ បក្កាមិ។

សោបិ តំ បីតិសោមនស្សំ អវិជហន្តោវ កាលំ កត្វា តាវតឹសេសុ ទ្វាទសយោជនិកេ វិមានេ និព្ពត្តិ។ បិតាបនស្ស សរីរសក្ការំ ករិត្វា ទុតិយទិវសេ បច្ចូសវេលាយំ អាឡាហនំ គន្ត្វា “ហា ហា មដ្ឋកុណ្ឌលិ, ហា ហា មដ្ឋកុណ្ឌលី”តិ បរិទេវមានោ អាឡាហនំ អនុបរិក្កមន្តោ រោទតិ។ ទេវបុត្តោ អត្តនោ វិភវសម្បត្តិំ ឱលោកេត្វា “កុតោ នុ ខោ អហំ ឥធាគតោ កិញ្ច កម្មំ កត្វា”តិ ឧបធារេន្តោ អត្តនោ បុរិមត្តភាវំ ញត្វា តត្ថ ច មរណកាលេ ភគវតិ បវត្តិតំ ចិត្តប្បសាទំ មនោហរំ អញ្ជលិករណមត្តំ ទិស្វា “អហោ មហានុភាវា ពុទ្ធា ភគវន្តោ”តិ សាតិសយំ តថាគតេ សញ្ជាតប្បសាទពហុមានោ “អទិន្នបុព្ពកព្រាហ្មណោ នុ ខោ កឹ ករោតី”តិ ឧបធារេន្តោ អាឡាហនេ រោទមានំ ទិស្វា “អយំ មយ្ហំ បុព្ពេ ភេសជ្ជមត្តម្បិ អកត្វា ឥទានិ និរត្ថកំ អាឡាហនេ រោទតិ, ហន្ទ នំ សំវេជេត្វា កុសលេ បតិដ្ឋាបេស្សាមី”តិ ទេវលោកតោ អាគន្ត្វា មដ្ឋកុណ្ឌលិរូបេន រោទមានោ “ហា ហា ចន្ទ, ហា ហា សូរិយា”តិ ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទន្តោ បិតុ សមីបេ អដ្ឋាសិ។ អថ នំ ព្រាហ្មណោ “អយំ មដ្ឋកុណ្ឌលី អាគតោ”តិ ចិន្តេត្វា គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

១២០៧. “អលង្កតោ មដ្ឋកុណ្ឌលី, មាលធារី ហរិចន្ទនុស្សទោ;
ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទសិ, វនមជ្ឈេ កឹ ទុក្ខិតោ តុវ”ន្តិ។

តត្ថ **អលង្កតោ**តិ វិភូសិតោ។ **មដ្ឋកុណ្ឌលី**តិ សវិរប្បទេសស្ស អយំសនត្ថំ មាលាលតាទយោ អទស្សេត្វា មដ្ឋាការេនេវ កតកុណ្ឌលោ។ អថ វា **មដ្ឋកុណ្ឌលី**តិ វិសុទ្ធកុណ្ឌលោ, តាបេត្វា ជាតិហិង្គុលិកាយ មជ្ជិត្វា ធោវិត្វា សូករលោមេន មជ្ជិតកុណ្ឌលោតិ អត្ថោ ។ **មាលធារី**តិ មាលំ ធារេន្តោ, បិឡន្ធិតមាលោតិ អត្ថោ។ **ហរិចន្ទនុស្សទោ**តិ រត្តចន្ទនេន សព្ពសោ អនុលិត្តគត្តោ។ **កិន្តិ** បុច្ឆាវចនំ។ **ទុក្ខិតោ**តិ ទុក្ខប្បត្តោ។ **កឹទុក្ខិតោ**តិ វា ឯកមេវ បទំ, កេន ទុក្ខេន ទុក្ខិតោតិ អត្ថោ។

អថ នំ ទេវបុត្តោ អាហ –

១២០៨. “សោវណ្ណមយោ បភស្សរោ, ឧប្បន្នោ រថបញ្ជរោ មម;
តស្ស ចក្កយុគំ ន វិន្ទាមិ, តេន ទុក្ខេន ជហាមិ ជីវិត”ន្តិ។

អថ នំ ព្រាហ្មណោ អាហ –

១២០៩. “សោវណ្ណមយំ មណិមយំ, លោហិតកមយំ អថ រូបិយមយំ;
អាចិក្ខ មេ ភទ្ទមាណវ, ចក្កយុគំ បដិបាទយាមិ តេ”តិ។

តំ សុត្វា មាណវោ “អយំ បុត្តស្ស ភេសជ្ជំ អកត្វា បុត្តបតិរូបកំ មំ ទិស្វា រោទន្តោ ‘សុវណ្ណាទិមយំ រថចក្កំ ករោមី’តិ វទតិ, ហោតុ និគ្គណ្ហិស្សាមិ ន”ន្តិ ចិន្តេត្វា “កីវ មហន្តំ មេ ចក្កយុគំ ករិស្សសី”តិ វត្វា “យាវ មហន្តំ អាកង្ខសី”តិ វុត្តេ “ចន្ទិមសូរិយេហិ មេ អត្ថោ, តេ មេ ទេហី”តិ យាចន្តោ –

១២១០. “សោ មាណវោ តស្ស បាវទិ, ចន្ទសូរិយា ឧភយេត្ថ ទិស្សរេ;
សោវណ្ណមយោ រថោ មម, តេន ចក្កយុគេន សោភតី”តិ។

អថ នំ ព្រាហ្មណោ អាហ –

១២១១. “ពាលោ ខោ ត្វំ អសិ មាណវ, យោ ត្វំ បត្ថយសេ អបត្ថិយំ;
មញ្ញាមិ តុវំ មរិស្សសិ, ន ហិ ត្វំ លច្ឆសិ ចន្ទសូរិយេ”តិ។

អថ នំ មាណវោ “កឹ បន បញ្ញាយមានស្សត្ថាយ រោទន្តោ ពាលោ ហោតិ, ឧទាហុ អបញ្ញាយមានស្សា”តិ វត្វា –

១២១២. “គមនាគមនម្បិ ទិស្សតិ, វណ្ណធាតុ ឧភយត្ថ វីថិយា;
បេតោ កាលកតោ ន ទិស្សតិ, កោ និធ កន្ទតំ ពាល្យតរោ”តិ។

តំ សុត្វា ព្រាហ្មណោ “យុត្តំ ឯស វទតី”តិ សល្លក្ខេត្វា –

១២១៣. “សច្ចំ ខោ វទេសិ មាណវ, អហមេវ កន្ទតំ ពាល្យតរោ;
ចន្ទំ វិយ ទារកោ រុទំ, បេតំ កាលកតាភិបត្ថយិ”ន្តិ។ –

វត្វា តស្ស កថាយ និស្សោកោ ហុត្វា មាណវស្ស ថុតឹ ករោន្តោ ឥមា គាថា អភាសិ –

១២១៤. “អាទិត្តំ វត មំ សន្តំ, ឃតសិត្តំវ បាវកំ;
វារិនា វិយ ឱសិញ្ចំ, សព្ពំ និព្ពាបយេ ទរំ។

១២១៥. “អព្ពហី វត មេ សល្លំ, សោកំ ហទយនិស្សិតំ;
យោ មេ សោកបរេតស្ស, បុត្តសោកំ អបានុទិ។

១២១៦. “ស្វាហំ អព្ពូឡ្ហសល្លោស្មិ, សីតិភូតោស្មិ និព្ពុតោ;
ន សោចាមិ ន រោទាមិ, តវ សុត្វាន មាណវា”តិ។

១២០៨-១០. តត្ថ **រថបញ្ជរោ**តិ រថូបត្ថំ។ **ន វិន្ទាមី**តិ ន លភាមិ។ **ភទ្ទមាណវា**តិ អាលបនំ។ **បជិបាទយាមី**តិ សម្បាទេត្វា ទទាមិ, មា ចក្កយុគាភាវេន ជីវិតំ ជហីតិ អធិប្បាយោ។ **ឧភយេត្ថ ទិស្សរេ**តិ ឧភោបិ ឯត្ថ ចន្ទសូរិយា អាកាសេ ទិស្សន្តិ។ **យ**-ការោ បទសន្ធិករោ, ឧភយេ ឯត្ថាតិ វា បទវិភាគោ។

១២១២. **គមនាគមន**ន្តិ ទិវសេ ទិវសេ ឱគមនុគ្គមនវសេន ចន្ទសូរិយានំ គមនំ អាគមនញ្ច ទិស្សតិ។ “គមនោគមន”ន្តិបិ បាឡិ, ឧគ្គមនំ ឱគមនញ្ចាតិ អត្ថោ។ **វណ្ណធាតូ**តិ សីតិភាវវិសិដ្ឋា កន្តភាវភាសុរា, ឧណ្ហភាវវិសិដ្ឋា តិក្ខភាវភាសុរា ច វណ្ណនិភា។ **ឧភយត្ថា**តិ ចន្ទេ សូរិយេ ចាតិ ទ្វីសុបិ វណ្ណធាតុ ទិស្សតីតិ យោជេតព្ពំ។ **វីថិយា**តិ បវត្តនវីថិយំ អាកាសេ, នាគវីថិយាទិវីថិយំ វា។ “ឧភយេត្ថា”តិបិ បាឋោ, ឧភយេ ឯត្ថាតិ បទវិសន្ធិ។ **ពាល្យតរោ**តិ ពាលតរោ អតិសយេន ពាលោ។

១២១៣. ឥមំ បន កថំ សុត្វា “អលព្ភនីយវត្ថុំ វតាហំ បត្ថេត្វា កេវលំ សោកគ្គិនា ឌយ្ហាមិ, កឹ មេ និរត្ថកេន អនយព្យសនេនា”តិ បដិសង្ខានេ អដ្ឋាសិ។ អថ ទេវបុត្តោ មដ្ឋកុណ្ឌលីរូបំ បដិសំហរិត្វា អត្តនោ ទិព្ពរូបេនេវ អដ្ឋាសិ។ ព្រាហ្មណោ បន តំ អនោលោកេត្វា មាណវវោហារេនេវ វោហរន្តោ **“សច្ចំ ខោ វទេសិ មាណវា”**តិអាទិមាហ។ តត្ថ **ចន្ទំ វិយ ទារកោ រុទ**ន្តិ ចន្ទំ អភិបត្ថយំ រុទន្តោ ទារកោ វិយាតិ អត្ថោ។ **កាលកតាភិបត្ថយិ**ន្តិ កាលកតំ អភិបត្ថយឹ។ “អភិបត្ថយ”ន្តិបិ បាឋោ។

១២១៤-៥. **អាទិត្ត**ន្តិ សោកគ្គិនា អាទិត្តំ។ **និព្ពាបយេ ទរ**ន្តិ និព្ពាបយិ ទរថំ សោកបរិឡាហំ។ **អព្ពហី**តិ ឧទ្ធរិ។

អថ ព្រាហ្មណោ សោកំ វិនោទេត្វា អត្តនោ ឧបទេសទាយកំ ទិព្ពរូបេន ឋិតំ ទិស្វា “កោ នាម ត្វ”ន្តិ បុច្ឆន្តោ –

១២១៧. “ទេវតា នុសិ គន្ធព្ពោ, អទុ សក្កោ បុរិន្ទទោ;
កោ វា ត្វំ កស្ស វា បុត្តោ, កថំ ជានេមុ តំ មយ”ន្តិ។ –

អាហ។ សោបិ តស្ស –

១២១៨. “យញ្ច កន្ទសិ យញ្ច រោទសិ, បុត្តំ អាឡាហនេ សយំ ទហិត្វា;
ស្វាហំ កុសលំ ករិត្វា កម្មំ, តិទសានំ សហព្យតំ គតោ”តិ។ –

អត្តានំ កថេសិ។ តត្ថ **យញ្ច កន្ទសិ យញ្ច រោទសី**តិ យំ តវ បុត្តំ មដ្ឋកុណ្ឌលី ឧទ្ទិស្ស រោទសិ, អស្សូនិ មុញ្ចសិ។

អថ នំ ព្រាហ្មណោ អាហ –

១២១៩. “អប្បំ វា ពហុំ វា នាទ្ទសាម, ទានំ ទទន្តស្ស សកេ អគារេ;
ឧបោសថកម្មំ វា តាទិសំ, កេន កម្មេន គតោសិ ទេវលោក”ន្តិ។

តត្ថ “ឧបោសថកម្មំ វា តាទិសំ នាទ្ទសាមា”តិ យោជនា។

អថ នំ មាណវោ អាហ –

១២២០. “អាពាធិកោហំ ទុក្ខិតោ គិលានោ, អាតុររូបោម្ហិ សកេ និវេសនេ;

ពុទ្ធំ វិគតរជំ វិតិណ្ណកង្ខំ, អទ្ទក្ខិំ សុគតំ អនោមបញ្ញំ។

១២២១“ស្វាហំ មុទិតមនោ បសន្នចិត្តោ, អញ្ជលិំ អករិំ តថាគតស្ស;
តាហំ កុសលំ ករិត្វាន កម្មំ, តិទសានំ សហព្យតំ គតោ”តិ។

១២២០-២១. តត្ថ **អាពាធិកោ**តិ អាពាធសមង្គី។ **ទុក្ខិតោ**តិ តេនេវ អាពាធិកភាវេន ជាតទុក្ខោ។ **គិលានោ**តិ គិលាយមានោតិ អត្ថោ។ **អាតុររូបោ**តិ ទុក្ខវេទនាភិតុន្នកាយោ។ **វិគតរជ**ន្តិ វិគតរាគាទិរជំ។ **វិតិណ្ណកង្ខ**ន្តិ សព្ពសោ សំសយានំ សមុច្ឆិន្នត្តា តិណ្ណវិចិកិច្ឆំ។ **អនោមបញ្ញ**ន្តិ បរិបុណ្ណបញ្ញំ, សព្ពញ្ញុន្តិ អត្ថោ។ **អករិ**ន្តិ អកាសិំ។ **តាហ**ន្តិ តំ អហំ។

ឯវំ តស្មិំ កថេន្តេយេវ ព្រាហ្មណស្ស សកលសរីរំ បីតិយា បរិបូរិ។ សោ តំ បីតិំ បវេទេន្តោ –

១២២២“អច្ឆរិយំ វត អព្ភុតំ វត,
អញ្ជលិកម្មស្ស អយមីទិសោ វិបាកោ;
អហម្បិ មុទិតមនោ បសន្នចិត្តោ,
អជ្ជេវ ពុទ្ធំ សរណំ វជាមី”តិ។ – អាហ;

តត្ថ អនភិណ្ហប្បវត្តិតាយ អច្ឆរំ បហរិតុំ យោគ្គន្តិ **អច្ឆរិយំ**, អភូតបុព្ពតាយ **អព្ភុតំ**។ ឧភយេនបិ វិម្ហយាវហតំយេវ ទស្សេត្វា “**អហម្បិ មុទិតមនោ បសន្នចិត្តោ, អជ្ជេវ ពុទ្ធំ សរណំ វជាមី**”តិ អាហ។

អថ នំ ទេវបុត្តោ សរណគមនេ សីលសមាទានេ ច និយោជេន្តោ –

១២២៣“អជ្ជេវ ពុទ្ធំ សរណំ វជាហិ, ធម្មញ្ច សង្ឃញ្ច បសន្នចិត្តោ;
តថេវ សិក្ខាយ បទានិ បញ្ច, អខណ្ឌផុល្លានិ សមាទិយស្សុ។

១២២៤“បាណាតិបាតា វិរមស្សុ ខិប្បំ, លោកេ អទិន្នំ បរិវជ្ជយស្សុ;
អមជ្ជបោ មា ច មុសា ភណាហិ, សកេន ទារេន ច ហោហិ តុដ្ឋោ”តិ។ –

គាថាទ្វយមាហ។

១២២៣. តត្ថ **តថេវា**តិ យថា បសន្នចិត្តោ “សម្មាសម្ពុទ្ធោ ភគវា”តិ ពុទ្ធំ សរណំ វជេសិ, តថេវ “ស្វាក្ខាតោ ធម្មោ, សុប្បដិបន្នោ សង្ឃោ”តិ បសន្នចិត្តោ ធម្មញ្ច សង្ឃញ្ច សរណំ វជាហិ។ យថា វា បសន្នចិត្តោ រតនត្តយំ សរណំ វជេសិ, តថេវ “អយំ ឯកំសតោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ អភិសម្បរាយញ្ច ហិតសុខាវហោ”តិ បសន្នចិត្តោ **សិក្ខាយ** អធិសីលសិក្ខាយ **បទានិ** កោដ្ឋាសភូតានិ អធិចិត្តអធិបញ្ញាសិក្ខាយ វា ឧបាយភូតានិ បញ្ចសីលានិ អវិកោបនតោ ច អសំកិលិស្សនតោ ច **អខណ្ឌផុល្លានិ សមាទិយស្សុ**, សមាទាយ វត្តស្សូតិ អត្ថោ។

ឯវំ ទេវបុត្តេន សរណគមនេ សីលសមាទានេ ច និយោជិតោ ព្រាហ្មណោ តស្ស វចនំ សិរសា សម្បដិច្ឆន្តោ –

១២២៥“អត្ថកាមោសិ មេ យក្ខ, ហិតកាមោសិ ទេវតេ;
ករោមិ តុយ្ហំ វចនំ, ត្វំសិ អាចរិយោ មមា”តិ។ –

គាថំ វត្វា តត្ថ បតិដ្ឋហន្តោ –

១២២៦“ឧបេមិ សរណំ ពុទ្ធំ, ធម្មញ្ចាបិ អនុត្តរំ;
សង្ឃញ្ច នរទេវស្ស, គច្ឆាមិ សរណំ អហំ។

១២២៧“បាណាតិបាតា វិរមាមិ ខិប្បំ, លោកេ អទិន្នំ បរិវជ្ជយាមិ;
អមជ្ជបោ នោ ច មុសា ភណាមិ, សកេន ទារេន ច ហោមិ តុដ្ឋោ”តិ។ –

គាថាទ្វយមាហ។ តម្បិ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

តតោ ទេវបុត្តោ “កតំ មយា ព្រាហ្មណស្ស កត្តព្ពយុត្តកំ, ឥទានិ សយមេវ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិស្សតី”តិ តត្ថេវ អន្តរធាយិ។ ព្រាហ្មណោបិ ខោ ភគវតិ សញ្ជាតបសាទពហុមានោ ទេវតាយ ច ចោទិយមានោ “សមណំ គោតមំ ឧបសង្កមិស្សាមី”តិ វិហារាភិមុខោ គច្ឆតិ។ តំ ទិស្វា មហាជនោ “អយំ ព្រាហ្មណោ ឯត្តកំ កាលំ តថាគតំ អនុបសង្កមិត្វា អជ្ជ បុត្តសោកេន ឧបសង្កមតិ, កីទិសី នុ ខោ ធម្មទេសនា ភវិស្សតី”តិ តំ អនុពន្ធិ។

ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា បដិសន្ថារំ កត្វា ឯវមាហ “សក្កា នុ ខោ ភោ គោតម កិញ្ចិ ទានំ អទត្វា សីលំ វា អរក្ខិត្វា កេវលំ តុម្ហេសុ បសាទមត្តេន សគ្គេ និព្ពត្តិតុ”ន្តិ។ “ននុ, ព្រាហ្មណ, អជ្ជ បច្ចូសវេលាយំ មដ្ឋកុណ្ឌលិនា ទេវបុត្តេន អត្តនោ ទេវលោកូបបត្តិការណំ តុយ្ហំ កថិត”ន្តិ ភគវា អវោច។ តស្មិំ ខណេ មដ្ឋកុណ្ឌលី ទេវបុត្តោ សហ វិមានេន អាគន្ត្វា ទិស្សមានរូបោ វិមានតោ ឱរុយ្ហ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា អញ្ជលិំ បគ្គយ្ហ ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ អថ ភគវា តស្សំ បរិសតិ តេន ទេវបុត្តេន កតសុចរិតំ កថេត្វា បរិសាយ ចិត្តកល្លតំ ញត្វា សាមុក្កំសិកំ ធម្មទេសនំ អកាសិ។ ទេសនាបរិយោសានេ ទេវបុត្តោ ច ព្រាហ្មណោ ច សន្និបតិតបរិសា ចាតិ ចតុរាសីតិយា បាណសហស្សានំ ធម្មាភិសមយោ អហោសីតិ។

មដ្ឋកុណ្ឌលិវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១០. សេរីសកវិមានវណ្ណនា

សុណោថ យក្ខស្ស ច វាណិជាន ចាតិ សេរីសកវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវតិ បរិនិព្ពុតេ អាយស្មា កុមារកស្សបោ បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ សទ្ធិំ សេតព្យនគរំ សម្បត្តោ។ តត្ថ បាយាសិរាជញ្ញំ អត្តនោ សន្តិកំ ឧបគតំ វិបរីតគ្គាហតោ វិវេចេត្វា សម្មាទស្សនេ បតិដ្ឋាបេសិ។ សោ តតោ បដ្ឋាយ បុញ្ញបសុតោ ហុត្វា សមណព្រាហ្មណានំ ទានំ ទេន្តោ តត្ថ អកតបរិចយតាយ អសក្កច្ចំ ទានំ ទត្វា អបរភាគេ កាលំ កត្វា ចាតុមហារាជិកភវនេ សុញ្ញេ សេរីសកេ វិមានេ និព្ពត្តិ។

អតីតេ កិរ កស្សបស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកោ ខីណាសវត្ថេរោ អញ្ញតរស្មិំ គាមេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា ពហិគាមេ ទេវសិកំ ឯកស្មិំ បទេសេ ភត្តកិច្ចំ អកាសិ។ តំ ទិស្វា ឯកោ គោបាលកោ “អយ្យោ សូរិយាតបេន កិលមតី”តិ បសន្នចិត្តោ ចតូហិ សិរីសថម្ភេហិ សាខាមណ្ឌបំ កត្វា អទាសិ, មណ្ឌបស្ស សមីបេ សិរីសរុក្ខំ រោបេសីតិ ច វទន្តិ។ សោ កាលំ កត្វា តេនេវ បុញ្ញកម្មេន ចាតុមហារាជិកេសុ និព្ពត្តិ, តស្ស បុរិមកម្មស្ស សូចកំ វិមានទ្វារេ សិរីសវនំ និព្ពត្តិ វណ្ណគន្ធសម្បន្នេហិ បុប្ផេហិ សព្ពកាលំ ឧបសោភមានំ, តេន តំ វិមានំ “សេរីសក”ន្តិ បញ្ញាយិត្ថ។ សោ ច ទេវបុត្តោ ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ ទេវេសុ ចេវ មនុស្សេសុ ច សំសរន្តោ ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ យសត្ថេរស្ស ចតូសុ វិមលាទីសុ គិហិសហាយេសុ គវម្បតិ នាម ហុត្វា ភគវតោ ធម្មទេសនាយ អរហត្តេ បតិដ្ឋិតោ បុព្ពាចិណ្ណវសេន តំ សុញ្ញវិមានំ ទិស្វា អភិណ្ហំ ទិវាវិហារំ គច្ឆតិ។

សោ អបរភាគេ បាយាសិទេវបុត្តំ តត្ថ ទិស្វា “កោសិ ត្វំ, អាវុសោ”តិ បុច្ឆិត្វា តេន “អហំ, ភន្តេ, បាយាសិរាជញ្ញោ ឥធូបបន្នោ”តិ វុត្តេ “ននុ ត្វំ មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ វិបរីតទស្សនោ កថមិធូបបន្នោ”តិ អាហ។ អថ នំ បាយាសិទេវបុត្តោ “អយ្យេនម្ហិ កុមារកស្សបត្ថេរេន មិច្ឆាទស្សនតោ វិវេចិតោ, បុញ្ញកិរិយានំ អសក្កច្ចការិតាយ បន សុញ្ញេ វិមានេ និព្ពត្តោ។ សាធុ, ភន្តេ, មនុស្សលោកំ គតកាលេ មម បរិជនស្ស អារោចេថ ‘បាយាសិរាជញ្ញោ អសក្កច្ចំ ទានំ ទត្វា សុញ្ញំ សេរីសកវិមានំ ឧបបន្នោ, តុម្ហេ បន សក្កច្ចំ បុញ្ញានិ កត្វា តត្រូបបត្តិយា ចិត្តំ បណិទហថា’”តិ។ ថេរោ តស្សានុកម្បាយ តថា អកាសិ។ តេបិ ថេរស្ស វចនំ សុត្វា តថា ចិត្តំ បណិធាយ បុញ្ញានិ កត្វា សេរីសកេ វិមានេ និព្ពត្តឹសុ។ សេរីសកទេវបុត្តំ បន វេស្សវណមហារាជា មរុភូមិយំ ឆាយូទករហិតេ មគ្គេ មគ្គបដិបន្នានំ មនុស្សានំ អមនុស្សបរិបន្ថមោចនត្ថំ មគ្គារក្ខកំ ឋបេសិ។

អថ អបរេន សមយេន អង្គមគធវាសិនោ វាណិជា សកដសហស្សំ ភណ្ឌស្ស បូរេត្វា សិន្ធុសោវីរទេសំ គច្ឆន្តា មរុកន្តារេ ទិវា ឧណ្ហភយេន មគ្គំ អប្បដិបជ្ជិត្វា រត្តិំ នក្ខត្តសញ្ញាយ មគ្គំ បដិបជ្ជឹសុ។ តេ មគ្គមូឡ្ហា ហុត្វា អញ្ញំ ទិសំ អគមំសុ។ តេសំ អន្តរេ ឯកោ ឧបាសកោ អហោសិ សទ្ធោ បសន្នោ សីលសម្បន្នោ អរហត្តុប្បត្តិយា ឧបនិស្សយសម្បន្នោ មាតាបិតូនំ ឧបដ្ឋានត្ថំ វណិជ្ជាយ គតោ។ តំ អនុគ្គណ្ហន្តោ សេរីសកទេវបុត្តោ សហ វិមានេន អត្តានំ ទស្សេសិ។ ទស្សេត្វា ច បន “កស្មា តុម្ហេ ឥមំ ឆាយូទករហិតំ វាលុកាកន្តារំ បដិបន្នា”តិ បុច្ឆិ។ តេ ចស្ស តត្ថ អត្តនោ អាគតប្បការំ កថេសុំ, តទត្ថទីបនា ទេវបុត្តស្ស វាណិជានញ្ច វចនបដិវចនគាថា ហោន្តិ។ អាទិតោ បន ទ្វេ គាថា តាសំ សម្ពន្ធទស្សនត្ថំ ធម្មសង្គាហកេហិ ឋបិតា –

១២២៨. សុណោថ យក្ខស្ស ច វាណិជាន ច, សមាគមោ យត្ថ តទា អហោសិ;
យថា កថំ ឥតរិតរេន ចាបិ, សុភាសិតំ តញ្ច សុណាថ សព្ពេ។

១២២៩. “យោ សោ អហុ រាជា បាយាសិ នាម, ភុម្មានំ សហព្យគតោ យសស្សី;
សោ មោទមានោវ សកេ វិមានេ, អមានុសោ មានុសេ អជ្ឈភាសី”តិ។

១២២៨-៩. តត្ថ **សុណោថា**តិ សវនាណត្តិកវចនំ។ យំ មយំ ឥទានិ ភណាម, តំ សុណោថាតិ។ **យក្ខស្សា**តិ ទេវស្ស។ ទេវោ ហិ មនុស្សានំ ឯកច្ចានំ ទេវានញ្ច បូជនីយភាវតោ “យក្ខោ”តិ វុច្ចតិ។ អបិច សក្កោបិ ចត្តារោ មហារាជានោបិ វេស្សវណបារិសជ្ជាបិ បុរិសោបិ “យក្ខោ”តិ វុច្ចតិ។ តថា ហិ “អតិពាឡ្ហំ ខោ អយំ យក្ខោ បមត្តោ វិហរតិ, យំនូនាហំ ឥមំ យក្ខំ សំវេជេយ្យ”ន្តិអាទីសុ (ម. និ. ១.៣៩៣) សក្កោ “យក្ខោ”តិ វុត្តោ។ “ចត្តារោ យក្ខា ខគ្គហត្ថា”តិអាទីសុ មហារាជានោ។ “សន្តិ ហិ, ភន្តេ, ឧឡារា យក្ខា ភគវតោ អប្បសន្នា”តិអាទីសុ (ទី. និ. ៣.២៧៦) វេស្សវណបារិសជ្ជា។ “ឯក្ការតា យក្ខស្ស សុទ្ធី”តិអាទីសុ (សុ. និ. ៤៨២) បុរិសោ។ ឥធ បន វេស្សវណបារិសជ្ជោ អធិប្បេតោ។ **វាណិជាន ចា**តិ គាថាពន្ធសុខត្ថំ អនុនាសិកលោបំ កត្វា វុត្តំ។ **សមាគមោ**តិ សមោធានំ។ **យត្ថា**តិ យស្មិំ វណ្ណុបថេ។ **តទា**តិ តស្មិំ មគ្គមូឡ្ហា ហុត្វា គមនកាលេ។ **ឥតរិតរេន ចាបី**តិ ឥតរីតរញ្ចាបិ, ឥទំ យថាតិ ឥមិនា យោជេតព្ពំ។ អយញ្ហេត្ថ អត្ថោ – សេរិសកទេវបុត្តស្ស វាណិជានញ្ច តទា យត្ថ សមាគមោ អហោសិ, តំ សុណោថ, យថា វាបិ តេហិ អញ្ញមញ្ញំ សុភាសិតំ សុលបិតំ កថំ បវត្តិតំ, តញ្ច សព្ពេ ឱហិតចិត្តា សុណាថាតិ។ **ភុម្មាន**ន្តិ ភុម្មទេវានំ។

ឥទានិ យក្ខស្ស បុច្ឆាគាថាយោ ហោន្តិ –

១២៣០. “វង្កេ អរញ្ញេ អមនុស្សដ្ឋានេ, កន្តារេ អប្បោទកេ អប្បភក្ខេ;
សុទុគ្គមេ វណ្ណុបថស្ស មជ្ឈេ, វង្កំភយា នដ្ឋមនា មនុស្សា។

១២៣១. “នយិធ ផលា មូលមយា ច សន្តិ, ឧបាទានំ នត្ថិ កុតោធ ភក្ខោ;
អញ្ញត្រ បំសូហិ ច វាលុកាហិ ច, តត្តាហិ ឧណ្ហាហិ ច ទារុណាហិ ច។

១២៣២. “ឧជ្ជង្គលំ តត្តមិវំ កបាលំ, អនាយសំ បរលោកេន តុល្យំ;
លុទ្ទានមាវាសមិទំ បុរាណំ, ភូមិប្បទេសោ អភិសត្តរូបោ។

១២៣៣. “អថ តុម្ហេ កេន វណ្ណេន, កិមាសមានា ឥមំ បទេសញ្ហិ;
អនុបវិដ្ឋា សហសា សមេច្ច, លោភា ភយា អថ វា សម្បមូឡ្ហា”តិ។

១២៣០. តត្ថ **វង្កេ**តិ សំសយដ្ឋានេ។ យត្ថ បវិដ្ឋានំ “ជីវិស្សាម នុ ខោ, មរិស្សាម នុ ខោ”តិ ជីវិតេ សំសយោ ហោតិ, តាទិសេ **អរញ្ញេ។ អមនុស្សដ្ឋានេ**តិ អមនុស្សានំ បិសាចាទីនំ សញ្ចរណដ្ឋានេ, មនុស្សានំ វា អគោចរដ្ឋានេ។ **កន្តារេ**តិ និរុទកេ ឥរិណេ, កំ តារេន្តិ នយន្តិ ឯត្ថាតិ ហិ កន្តារោ, ឧទកំ គហេត្វា តរិតព្ពដ្ឋានំ។ តេនាហ **“អប្បោទកេ”**តិ។ អប្ប-សទ្ទោ ហេត្ថ អភាវត្ថោ “អប្បិច្ឆោ អប្បនិគ្ឃោសោ”តិអាទីសុ (អ. និ. ៨.២៣; ចូឡវ. ៤៥៦) វិយ។ **វណ្ណុបថស្ស មជ្ឈេ**តិ វាលុកាកន្តារមជ្ឈេតិ អត្ថោ។ **វង្កំភយា**តិ វង្កេហិ ភីតា។ វង្កេហិ ភយំ ឯតេសន្តិ “វង្កភយា”តិ វត្តព្ពេ គាថាសុខត្ថំ សានុនាសិកំ កត្វា “វង្កំភយា”តិ វុត្តំ។ ឥទញ្ច វាលុកាកន្តារបវេសនតោ បុព្ពេ តេសំ ឧប្បន្នភយំ សន្ធាយ វុត្តំ។ **នដ្ឋមនា**តិ មគ្គសតិវិប្បវាសេន នដ្ឋមានសា, មគ្គមូឡ្ហាតិ អត្ថោ។ **មនុស្សា**តិ តេសំ អាលបនំ។

១២៣១. **ឥធា**តិ ឥមស្មិំ មរុកន្តារេ។ **ផលា**តិ អម្ពជម្ពុតាលនាឡិកេរាទិផលានិ ន សន្តីតិ យោជនា។ **មូលមយា ចា**តិ មូលានិយេវ មូលមយា, វល្លិកន្ទាទីនិ សន្ធាយ វទតិ។ **ឧបាទានំ នត្ថី**តិ កិញ្ចាបិ កិញ្ចិ ភក្ខំ នត្ថិ, ឧបាទានំ វា ឥន្ធនំ, អគ្គិស្ស ឥន្ធនមត្តម្បិ នត្ថិ, កុតោ កេន ការណេន ឥធ មរុកន្តារេ ភក្ខោ សិយាតិ អត្ថោ។ យំ បន អត្ថិ តត្ថ, តំ ទស្សេតុំ **“អញ្ញត្រ បំសូហី”**តិអាទិ វុត្តំ។

១២៣២. **ឧជ្ជង្គល**ន្តិ ជង្គលំ វុច្ចតិ លូខផរុសោ អនុទកោ ភូមិប្បទេសោ, តំ បន ឋានំ ជង្គលតោបិ ឧក្កំសេន ជង្គលន្តិ អាហ “ឧជ្ជង្គល”ន្តិ។ តេនាហ **“តត្តមិវ កបាល”**ន្តិ, តត្តំ អយោកបាលសទិសន្តិ អត្ថោ។ គាថាសុខត្ថញ្ហេត្ថ សានុនាសិកំ កត្វា វុត្តំ, តត្តមិវតេច្ចេវ ទដ្ឋព្ពំ។ **អនាយស**ន្តិ នត្ថិ ឯត្ថ អាយោ សុខន្តិ អនាយំ, តតោ ឯវ ជីវិតំ សីយតិ វិនាសេតីតិ អនាយសំ។ អថ វា ន អាយសន្តិ អនាយសំ។ **បរលោកេនា**តិ នរកេន តុល្យំ។ នរកញ្ហិ សត្តានំ ឯកន្តានត្ថតាយ បរភូតោ បដិសត្តុភូតោ លោកោតិ វិសេសតោ “បរលោកោ”តិ វុច្ចតិ, សមន្តតោ អយោមយត្តា អាយសញ្ច, ឥទំ បន តទភាវតោ អនាយសំ, មហតោ ទុក្ខស្ស ឧប្បត្តិដ្ឋានតាយ

បរលោកសទិសន្តិ ទស្សេតិ, “អនស្សយ”ន្តិ ច កេចិ បឋន្តិ, សុខស្ស អប្បតិដ្ឋានភូតន្តិ អត្ថោ។ **លុទ្ធានមាវាសមិទំ បុរាណន្តិ** ឥទំ ឋានំ ចិរកាលតោ បដ្ឋាយ លុទ្ធានំ ទារុណានំ បិសាចាទីនំ អាវាសភូតំ។ **អភិសត្តរូបោ**តិ “ឯវំ លូខោ ឃោរាការោ ហោតូ”តិ បោរាណេហិ ឥសីហិ សបិតសទិសោ, ទិន្នសបោ វិយាតិ អត្ថោ។

១២៣៣. កេន វណ្ណេនាតិ កេន ការណេន។ **កិមាសមានា**តិ កឹ បច្ចាសីសន្តា។ **ហី**តិ និបាតមត្តំ។ “បទេសម្បិ”តិ ច បឋន្តិ, ឥមម្បិ នាម បទេសន្តិ អត្ថោ។ **សហសា សមេច្ចា**តិ សហសា អាទីនវានិសំសេ អវិចារេត្វា សមវាយេន **អនុបវិដ្ឋា** សម្បវិដ្ឋា។ **លោភា ភយា អថ វា** កេនចិ អនត្ថកាមេន បលោភិតា លោភតោ កេនចិ អមនុស្សាទិនា បរិបាតិតា ភយា វា។ អថ វា **សម្បមូឡ្ហា**តិ មគ្គវិប្បនដ្ឋា ឥមំ បទេសំ អនុបវិដ្ឋាតិ យោជនា។

ឥទានិ វាណិជា អាហំសុ –

១២៣៤. “មគធេសុ អង្គេសុ ច សត្ថវាហា, អារោបយិត្វា បណិយំ បុថុត្តំ;
តេ យាមសេ សិន្ធុសោវីរភូមឹ, ធនត្ថិកា ឧទ្ទយំ បត្ថយានា។

១២៣៥. “ទិវា បិបាសំនធិវាសយន្តា, យោគ្គានុកម្បញ្ច សមេក្ខមានា;
ឯតេន វេគេន អាយាម សព្ពេ, រត្តឹ មគ្គំ បដិបន្នា វិកាលេ។

១២៣៦. “តេ ទុប្បយាតា អបរទ្ធមគ្គា, អន្ធាកុលា វិប្បនដ្ឋា អរញ្ញេ;
សុទុក្ករមេ វណ្ណុបថស្ស មជ្ឈេ, ទិសំ ន ជានាម បមូឡ្ហចិត្តា។

១២៣៧. “ឥទញ្ច ទិស្វាន អទិដ្ឋបុព្ពំ, វិមានសេដ្ឋញ្ច តវញ្ច យក្ខ;
តតុត្តរិ ជីវិតមាសមានា, ទិស្វា បតីតា សុមនា ឧទគ្គា”តិ។

១២៣៤. តត្ថ **មគធេសុ អង្គេសុ ច សត្ថវាហា**តិ មគធរដ្ឋេ ច អង្គរដ្ឋេ ច ជាតា សំវឌ្ឍា តំនិវាសិនោ សត្ថេ សត្ថស្ស ច វាហនកា សត្ថកា ចេវ សត្ថសាមិកា ច។ **បណិយ**ន្តិ ភណ្ឌំ។ **តេ**តិ តេ មយំ។ **យាមសេ**តិ គច្ឆាម។ **សិន្ធុសោវីរភូមិ**ន្តិ សិន្ធុទេសំ សោវីរទេសញ្ច។ **ឧទ្ទយ**ន្តិ អានិសំសំ អតិរេកលាភំ។

១២៣៥. អនធិវាសយន្តាតិ អធិវាសេតុំ អសក្កោន្តា។ **យោគ្គានុកម្ប**ន្តិ គោណាទីនំ សត្តានំ អនុគ្គហំ។ **ឯតេន វេគេនា**តិ ឥមិនា ជវេន, យេន តវ ទស្សនតោ បុព្ពេ អាយាម អាគតម្ហ។ **រត្តឹ មគ្គំ បដិបន្នា**តិ រត្តិយំ មគ្គំ បដិបន្នា។ **វិកាលេ**តិ អកាលេ អវេលាយំ។

១២៣៦. ទុប្បយាតាតិ ទុដ្ឋុ បយាតា អបថេ គតា, តតោ ឯវ **អបរទ្ធមគ្គា។ អន្ធាកុលា**តិ អន្ធា វិយ អាកុលា, មគ្គជាននសមត្ថស្ស បញ្ញាចក្ខុនោ អភាវេន អន្ធា, តតោ ឯវ អាកុលា, **វិប្បនដ្ឋា** ច មគ្គសម្មូឡ្ហតាយ។ **ទិស**ន្តិ គន្តព្ពទិសំ, យស្សំ ទិសាយំ សិន្ធុសោវីរទេសោ, តំ ទិសំ។ **បមូឡ្ហចិត្តា**តិ ទិសាសំសយសម្មូឡ្ហចិត្តា។

១២៣៧. តវញ្ចាតិ តុវញ្ច។ **យក្ខា**តិ អាលបនំ។ **តតុត្តរិ ជីវិតមាសមានា**តិ យោ “ឥតោ បរំ អម្ហាកំ ជីវិតំ នត្ថី”តិ ជីវិតសំសយោ ឧប្បន្នោ, ឥទានិ តតោ ឧត្តរិម្បិ ជីវិតំ អាសីសន្តា។ **ទិស្វា**តិ ទស្សនហេតុ។ **បតីតា**តិ បហដ្ឋា។ **សុមនា**តិ សោមនស្សប្បត្តា។ **ឧទគ្គា**តិ ឧទគ្គាយ បីតិយា ឧទគ្គចិត្តា។

ឯវំ វាណិជេហិ អត្តនោ បវត្តិយា បកាសិតាយ បុន ទេវបុត្តោ ទ្វីហិ គាថាហិ បុច្ឆិ –

១២៣៨. “បារំ សមុទ្ទស្ស ឥមញ្ច វណ្ណុំ, វេត្តាចរំ សង្កុបថញ្ច មគ្គំ;
នទិយោ បន បព្ពតានញ្ច ទុគ្គា, បុថុទ្ទិសា គច្ឆថ ភោគហេតុ។

១២៣៩. “បក្ខន្ទិយាន វិជិតំ បរេសំ, វេរជ្ជកេ មានុសេ បេក្ខមានា;
យំ វោ សុតំ វា អថ វាបិ ទិដ្ឋំ, អច្ឆេរកំ តំ វោ សុណោម តាតា”តិ។

តស្សត្ថោ – **បារំ សមុទ្ទស្សា**តិ សមុទ្ទស្ស បរតីរំ, **ឥមញ្ច** ឯតំ ទិសំ, **វណ្ណុំ** វណ្ណុបថំ វេត្តលតា ពន្ធិត្វា អាចរិតព្ពតោ **វេត្តាចរំ មគ្គំ,** សង្កុកេ ខាណុកេ កោដ្ដេត្វា គន្តព្ពតោ **សង្កុបថំ** មគ្គំ, **នទិយោ បន** ចន្ទភាគាទិកា, **បព្ពតានញ្ច** វិសមប្បទេសាតិ ឯវំ **ទុគ្គា បុថុទ្ទិសា** ភោគនិមិត្តំ **គច្ឆថ,** ឯវំ គច្ឆន្តា ច **បក្ខន្ទិយាន** បក្ខន្ទិត្វា អនុបវិសិត្វា, **បរេសំ** រាជូនំ **វិជិតំ** តត្ថ **វេរជ្ជកេ** វិទេសវាសិកេ **មនុស្សេ បេក្ខមានា** គច្ឆថ,

ឯវំភូតេហិ **វោ** តុម្ហេហិ **យំ សុតំ វា អថ វា ទិដ្ឋំ** វា **អច្ឆេរកំ** អច្ឆរិយំ, **តំ វោ** សន្តិកេ **តាតា** វាណិជា **សុណោមា**តិ អត្ថនោ វិមានស្ស អច្ឆរិយភាវំ តេហិ កថាបេតុកាមោ បុច្ឆតិ។

ឯវំ ទេវបុត្តេន បុដ្ឋា វាណិជា អាហំសុ –

១២៤០. “ភុតោបិ អច្ឆេរតរំ កុមារ, ន នោ សុតំ វា អថ វាបិ ទិដ្ឋំ;
អតីតមានុសកមេវ សព្ពំ, ទិស្វា ន តប្បាម អនោមវណ្ណំ។

១២៤១. “វេហាយសំ បោក្ខរញ្ញោ សវន្តិ, បហូតមល្យា ពហុបុណ្ឌរីកា;
ទុមា ចិមេ និច្ចផលូបបន្នា, អតីវ គន្ធា សុរភី បវាយន្តិ។

១២៤២. “វេឡុរិយថម្ភា សតមុស្សិតាសេ, សិលាបវាឡស្ស ច អាយតំសា;
មសារគល្លា សហលោហិតង្គា, ថម្ភា ឥមេ ជោតិរសាមយាសេ។

១២៤៣. “សហស្សថម្ភំ អតុលានុភាវំ, តេសូបរិ សាធុមិទំ វិមានំ;
រតនន្តរំ កញ្ចនវេទិមិស្សំ, តបនីយបដ្ដេហិ ច សាធុឆន្នំ។

១២៤៤. “ជម្ពោនទុត្តត្តមិទំ សុមដ្ឋោ, បាសាទសោបានផលូបបន្នោ;
ទឡ្ហោ ច វគ្គុ ច សុសង្គតោ ច, អតីវ និជ្ឈានខមោ មនុញ្ញោ។

១២៤៥. “រតនន្តរស្មិំ ពហុអន្នបានំ, បរិវារិតោ អច្ឆរាសង្គណេន;
មុរជអាលម្ពរតូរិយឃុដ្ឋោ, អភិវន្ទិតោសិ ថុតិវន្ទនាយ។

១២៤៦. “សោ មោទសិ នារិគណប្បពោធនោ, វិមានបាសាទវរេ មនោរមេ;
អចិន្តិយោ សព្ពគុណូបបន្នោ, រាជា យថា វេស្សវណោ នឡិន្យា។

១២៤៧. “ទេវោ នុ អាសិ ឧទវាសិ យក្ខោ,
ឧទាហុ ទេវិន្ទោ មនុស្សភូតោ;
បុច្ឆន្តិ តំ វាណិជា សត្ថវាហា,
អាចិក្ខ កោ នាម តុវំសិ យក្ខោ”តិ។

១២៤០-២. តត្ថ **កុមារា**តិ បឋមវយេ ឋិតត្តា ទេវបុត្តំ អាលបតិ។ **សព្ពា**ន្តិ ទេវបុត្តំ តស្ស វិមានបដិពទ្ធញ្ច សន្ធាយ វទតិ។ **បោក្ខរញ្ញោ**តិ បោក្ខរណិយោ។ **សតមុស្សិតាសេ**តិ សតរតនុព្ពេធា។ **សិលាបវាឡស្សា**តិ សិលាយ បវាឡស្ស ច, សិលាមយា បវាឡមយាតិ អត្ថោ។ **អាយតំសា**តិ ទីឃំសា។ អថ វា អាយតា ហុត្វា អដ្ឋសោឡសទ្វត្តឹសាទិអំសវន្តោ។

១២៤៣. **តេសូបរី**តិ តេសំ ថម្ភានំ ឧបរិ។ **សាធុមិទ**ន្តិ សុន្ទរំ ឥទំ តវ វិមានំ។ **រតនន្តរ**ន្តិ រតនន្តរវន្តំ, ភិត្តិថម្ភសោបានាទីសុ នានាវិធេហិ អញ្ញេហិ រតនេហិ យុត្តំ។ **កញ្ចនវេទិមិស្ស**ន្តិ សុវណ្ណមយាយ វេទិកាយ សហិតំ បរិក្ខិត្តំ។ **តបនីយបដ្ដេហិ ច សាធុឆន្ន**ន្តិ តបនីយមយេហិ អនេករតនមយេហិ ច ឆទនេហិ តត្ថ តត្ថ សុដ្ឋុ ឆាទិតំ។

១២៤៤. **ជម្ពោនទុត្តត្តមិទ**ន្តិ ឥទំ តវ វិមានំ យេភុយ្យេន ឧត្តត្តជម្ពូនទភាសុរំ។ **សុមដ្ឋោ បាសាទសោបានផលូបបន្នោ**តិ តស្ស ច សោ សោ បទេសោ សុមដ្ឋោ សុដ្ឋុ មជ្ជិតោ, តេហិ តេហិ អនន្តរបាសាទេហិ សោបានវិសេសេហិ រមណីយេហិ ផលកេហិ ច យុត្តោ។ **ទឡ្ហោ**តិ ថិរោ។ **វគ្គូ**តិ អភិរូបោ សមុគ្គតោ។ **សុសង្គតោ**តិ សុដ្ឋុ សង្គតាវយវោ អញ្ញមញ្ញានុរូបបាសាទាវយវោ។ **អតីវ និជ្ឈានខមោ**តិ បភស្សរភាវេបិ អតិវិយ ឱលោកនក្ខមោ។ **មនុញ្ញោ**តិ មនោរមោ។

១២៤៥. **រតនន្តរស្មិ**ន្តិ រតនមយេ, រតនភូតេ វា សារភូតេ វិមានស្ស អព្ភន្តរេ។ **ពហុអន្នបាន**ន្តិ បេសលំ បហូតំ អន្នញ្ច បានញ្ច វិជ្ជតិ, ឧបលព្ភតីតិ អធិប្បាយោ។ **មុរជអាលម្ពរតូរិយឃុដ្ឋោ**តិ មុទិង្គានំ អាលម្ពរានំ អវសិដ្ឋតូរិយានញ្ច សទ្ទេហិ និច្ចឃោសិតោ។ **អភិវន្ទិតោសី**តិ នមស្សិតោ, ថោមិតោ វា អសិ។ តេនាហ “**ថុតិវន្ទនាយា**”តិ។

១២៤៦. **អចិន្តិយោ**តិ អចិន្តេយ្យានុភាវោ។ **នឡិន្យា**តិ ឯវំនាមកេ កីឡនដ្ឋានេ យថា វេស្សវណោ មហារាជា, ឯវំ ត្វំ មោទសីតិ យោជនា។

១២៤៧. **អាសីតិ** អសិ ភវសិ។ **ទេវិន្ទោតិ** សក្កោ ទេវរាជា។ **មនុស្សភូតោតិ** មនុស្សេសុ ភូតោ មនុស្សជាតិកោ។ **យក្ខោតិ** ទេវាទិភាវំ បុច្ឆិត្វាបិ យក្ខភាវំ អាសង្កន្តា វទន្តិ។

ឥទានិ សោ ទេវបុត្តោ អត្តានំ ជានាបេន្តោ –

១២៤៨. “សេរិសកោ នាម អហម្ហិ យក្ខោ, កន្តារិយោ វណ្ណុបថម្ហិ គុត្តោ;
ឥមំ បទេសំ អភិបាលយាមិ, វចនករោ វេស្សវណស្ស រញ្ញោ”តិ។ –

អាហ។ តត្ថ **អហម្ហី យក្ខោតិ** អហំ យក្ខោ អម្ហិ។ **កន្តារិយោតិ** អារក្ខណត្ថំ កន្តារេ និយុត្តោ។ **គុត្តោតិ** គោបកោ។ តេនាហ “**អភិបាលយាមី**”តិ។

ឥទានិ វាណិជា តស្ស កម្មាទីនិ បុច្ឆន្តា អាហំសុ –

១២៤៩. “អធិច្ចលទ្ធំ បរិណាមជំ តេ, សយំកតំ ឧទាហុ ទេវេហិ ទិន្នំ;
បុច្ឆន្តិ តំ វាណិជា សត្ថវាហា, កថំ តយា លទ្ធមិទំ មនុញ្ញ”ន្តិ។

តត្ថ **អធិច្ចលទ្ធន្តិ** អធិច្ចសមុប្បត្តិកំ, យទិច្ឆកំ លទ្ធន្តិ អត្ថោ។ **បរិណាមជំ តេតិ** និយតិសង្គតិភាវបរិណតំ, កាលបរិណតំ វា។ **សយំកតន្តិ** តយា សយមេវ កតំ, ទេវិទ្ធិយា តយា សយមេវ និព្ពត្តិតន្តិ អត្ថោ។ **ឧទាហុ ទេវេហិ ទិន្នន្តិ** ឥយា អារាធិតេហិ ទេវេហិ បសាទវសេន និស្សដ្ឋំ។

ឥទានិ ទេវបុត្តោ ចតុរោបិ បការេ បដិក្ខិបិត្វា បុញ្ញមេវ អបទិសន្តោ –

១២៥០. “នាធិច្ចលទ្ធំ ន បរិណាមជំ មេ, ន សយំកតំ ន ហិ ទេវេហិ ទិន្នំ;
សកេហិ កម្មេហិ អបាបកេហិ, បុញ្ញេហិ មេ លទ្ធមិទំ មនុញ្ញ”ន្តិ។ –

គាថមាហ។

តំ សុត្វា វាណិជា បុន “នាធិច្ចលទ្ធ”ន្តិ គាថាយំ បុញ្ញាធិកមេវ តេ ចតុរោ បការេ អារោបេត្វា បុញ្ញស្ស ច សរូបំ បុច្ឆឹសុ –

១២៥១. “កឹ តេ វតំ កឹ បន ព្រហ្មចរិយំ, កិស្ស សុចិណ្ណស្ស អយំ វិបាកោ;
បុច្ឆន្តិ តំ វាណិជា សត្ថវាហា, កថំ តយា លទ្ធមិទំ វិមាន”ន្តិ។

តត្ថ **វតន្តិ** វតសមាទានំ។ **ព្រហ្មចរិយន្តិ** សេដ្ឋចរិយំ។

បុន ទេវបុត្តោ តេ បដិក្ខិបិត្វា អត្តានំ យថូបចិតំ បុញ្ញញ្ច ទស្សេន្តោ –

១២៥២. “មមំ បាយាសីតិ អហុ សមញ្ញា, រជ្ជំ យទា ការយឹ កោសលានំ;
នត្ថិកទិដ្ឋិ កទរិយោ បាបធម្មោ, ឧច្ឆេទវាទី ច តទា អហោសឹ។

១២៥៣. “សមណោ ច ខោ អាសិ កុមារកស្សបោ, ពហុស្សុតោ ចិត្តកថី ឧឡារោ;
សោ មេ តទា ធម្មកថំ អភាសិ, ទិដ្ឋិវិសូកានិ វិនោទយី មេ។

១២៥៤. “តាហំ តស្ស ធម្មកថំ សុណិត្វា, ឧបាសកត្តំ បដិវេទយិស្សំ;
បាណាតិបាតា វិរតោ អហោសឹ, លោកេ អទិន្នំ បរិវជ្ជយិស្សំ;
អមជ្ជបោ នោ ច មុសា អភាណឹ, សកេន ទារេន ច អហោសឹ តុដ្ឋោ។

១២៥៥. “តំ មេ វតំ តំ បន ព្រហ្មចរិយំ, តស្ស សុចិណ្ណស្ស អយំ វិបាកោ;
តេហេវ កម្មេហិ អបាបកេហិ, បុញ្ញេហិ មេ លទ្ធមិទំ វិមាន”ន្តិ។ –

អាហ។ តំ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

អថ វាណិជា ទេវបុត្តំ វិមានញ្ចស្ស បច្ចក្ខតោ ទិស្វា កម្មផលំ សទ្ទហិត្វា អត្តនោ កម្មផលេ សទ្ធំ បវេទេន្តា –

១២៥៦. "បុច្ឆំ កិរាហំសុ នរា សបញ្ញា, អនញ្ញថា វចនំ បណ្ឌិតានំ;
យហឹ យហឹ គច្ឆតិ បុញ្ញកម្មោ, តហឹ តហឹ មោទតិ កាមកាមី។

១២៥៧. "យហឹ យហឹ សោកបរិទ្ទវោ ច, វធោ ច ពន្ធោ ច បរិក្កិលេសោ;
តហឹ តហឹ គច្ឆតិ បាបកម្មោ, ន មុច្ចតិ ទុគ្គតិយា កទាចី"តិ។ –

គាថាទ្វយំ អវោចុំ។ តត្ថ **សោកបរិទ្ទវោ**តិ សោកោ ច បរិទេវោ ច។ **បរិក្កិលេសោ**តិ វុត្តា អនត្ថុប្បត្តិ។

ឯវំ តេសុ កថេន្តេសុយេវ វិមានទ្វារេ សិរីសរុក្ខតោ បរិបាកេន មុត្តពន្ធនា បរិបក្កា សិបាដិកា បតិ, តេន ទេវបុត្តោ សបរិជនោ ទោមនស្សប្បត្តោ អហោសិ។ តំ ទិស្វា វាណិជា –

១២៥៨. "សម្មូឡ្ហរូបោវ ជនោ អហោសិ, អស្មឹ មុហុត្តេ កលលីកតោវ;
ជនស្សិមស្ស តុយ្ហញ្ច កុមារ, អប្បច្ចយោ កេន នុ ខោ អហោសី"តិ។ –

គាថមាហំសុ។ តត្ថ **សម្មូឡ្ហរូបោវា**តិ សោកវសេន សព្ពសោ មូឡ្ហសភាវោ វិយ។ **ជនោ**តិ ទេវជនោ។ **អស្មឹ មុហុត្តេ**តិ ឥមស្មឹ មុហុត្តមត្តេ ។ **កលលីកតោ**តិ កលលំ វិយ កតោ, កលលនិស្សិតឧទកីភូតោ វិយ អាវិលោតិ អធិប្បាយោ។ **ជនស្សិមស្ស តុយ្ហញ្ចា**តិ ឥមស្ស តវ បរិជនស្ស តុយ្ហញ្ច។ **អប្បច្ចយោ**តិ ទោមនស្សំ។

តំ សុត្វា ទេវបុត្តោ –

១២៥៩. "ឥមេ ច សិរីសវនា តាតា, ទិព្ពា គន្ធា សុរភី សម្បវន្តិ;
តេ សម្បវាយន្តិ ឥមំ វិមានំ, ទិវា ច រត្តោ ច តមំ និហន្ត្វា។

១២៦០. "ឥមេសញ្ច ខោ វស្សសតច្ចយេន, សិបាដិកា ផលតិ ឯកមេកា;
មានុស្សកំ វស្សសតំ អតីតំ, យទគ្គេ កាយម្ហិ ឥធូបបន្នោ។

១២៦១. "ទិស្វានហំ វស្សសតានិ បញ្ច,
អស្មឹ វិមានេ ឋត្វាន តាតា;
អាយុក្ខយា បុញ្ញក្ខយា ចវិស្សំ,
តេនេវ សោកេន បមុច្ឆិតោស្មី"តិ។ – អាហ;

១២៥៦. តត្ថ **សិរីសវនា**តិ សិរីសវិបិនតោ។ **តាតា**តិ វាណិជេ អាលបតិ។ ឥមេ តុម្ហាកំ មយ្ហញ្ច បច្ចក្ខភូតា **ទិព្ពា គន្ធា សុរភី** អតិវិយ សុគន្ធាយេវ សមន្តតោ **បវន្តិ** បវាយន្តិ។ តេ ទិព្ពា គន្ធា ឯវំ វាយន្តា **ឥមំ វិមានំ សម្បវាយន្តិ** សម្មទេវ គន្ធំ គាហាបេន្តិ, ន កេវលំ សម្បវាយនមេវ, អថ ខោ អត្តនោ បភាយ តមម្បិ និហន្តិ។ តេនាហ "**ទិវា ច រត្តោ ច តមំ និហន្ត្វា**"តិ។

១២៦០-៦១. **ឥមេស**ន្តិ សិរីសានំ។ **សិបាដិកា**តិ ផលកុដ្ឋលិកា។ **ផលតី**តិ បច្ចិត្វា វណ្ដតោ មុច្ចតិ, បុដភេទំ វា បត្វា សិស្សតិ។ **មានុស្សកំ វស្សសតំ អតីត**ន្តិ យស្មា វស្សសតស្ស អច្ចយេន ឥមស្ស សិរីសស្ស សិបាដិកា ផលតិ, អយញ្ច ផលិតា, តស្មា មយ្ហំ មានុស្សកំ វស្សសតំ អតីតំ។ **យទគ្គេ** យតោ បដ្ឋាយ, **កាយម្ហិ ឥធ** ឥមស្មឹ ទេវនិកាយេ **ឧបបន្នោ** និព្ពត្តោ។ មយ្ហញ្ច ទេវគណនាយ បញ្ច វស្សសតានិ អាយុ, តស្មា ខីយតិ មេ អាយូតិ សោកវសេន សម្បមូឡ្ហោតិ ទស្សេតិ។ តេនាហ "**ទិស្វានហំ វស្សសតានិ បញ្ច…បេ…. តេនេវ សោកេន បមុច្ឆិតោស្មី**"តិ។

អថ នំ វាណិជា សមស្សាសេន្តោ –

១២៦២. "កថំ នុ សោចេយ្យ តថាវិធោ សោ, លទ្ធា វិមានំ អតុលំ ចិរាយ;
យេ ចាបិ ខោ ឥត្តរមុបបន្នា, តេ នូន សោចេយ្យុំ បរិត្តបុញ្ញា"តិ។ –

អាហំសុ។ តត្ថ យាទិសេហិ អប្បាយុកេហិ មរណំ បដិច្ច សោចិតព្ពំ សិយា, តាទិសោ បន ឯវំ ទិព្ពានុភាវសម្បន្នោ នវុតិវស្សសតសហស្សាយុកោ កថំ នុ សោចេយ្យ, ន សោចិតព្ពមេវាតិ អធិប្បាយោ។

ទេវបុត្តោ តត្ថកេនេវ សមស្សាសេត្វា តេសំ វចនំ សម្បដិច្ឆន្តោ តេសញ្ច ឧបទេសំ ទេន្តោ –

១២៦៣. អនុច្ឆវី ឱវទិយញ្ច មេតំ, យំ មំ តុម្ហេ បេយ្យវាចំ វទេថ;
តុម្ហេ ច ខោ តាតា មយានុគុត្តា, យេហិច្ឆកំ តេន បលេថ សោត្ថិ”ន្តិ។ –

គាថមាហ។ តត្ថ **អនុច្ឆវី**ន្តិ អនុច្ឆវិកំ, តុម្ហាកមេវ តំ យុត្តរូបំ។ **ឱវទិយញ្ច មេត**ន្តិ មេ មយ្ហំ តុម្ហេហិ ឱវទិយំ ឱវាទវសេន វត្តព្ពមេតំ។ **យំ** យស្មា, **មំ** មយ្ហំ, **តុម្ហេ** “កថំ នុ សោចេយ្យ”ន្តិអាទិនា **បេយ្យវាចំ** បិយវចនំ **វទេថ។** យំ វា បេយ្យវាចាយ វទនំ កថនំ, តំ តុម្ហាកមេវ អនុច្ឆវិកន្តិ យោជនា។ អថ វា យំ យស្មា តុម្ហេ បេយ្យវាចំ វទេថ, តស្មា អនុច្ឆវិកំ ឱវទិយញ្ច ឱវទិតព្ពំ ឱវាទានុរូបំ កាតព្ពញ្ច មេ មយា កតំ, កឹ បន តន្តិ អាហ **“តុម្ហេ ច ខោ តាតា**”តិអាទិ។ តត្ថ **មយានុគុត្តា**តិ ឥមស្មឹ អមនុស្សបរិគ្គហេ មរុកន្តារេ យាវ កន្តារាតិក្កមា មយា អនុគុត្តា រក្ខិតា, **យេនិច្ឆកំ** យថារុចិតេន, **សោត្ថិ** ខេមេន, **បលេថ** គច្ឆថាតិ អត្ថោ។

អថ វាណិជា កតញ្ញុភាវំ បកាសេន្តា –

១២៦៤. “គន្ធារា មយំ សិន្ធុសោវីរភូមី, ធនត្ថិកា ឧទ្ទយំ បត្ថយានា;
យថាបយោគា បរិបុណ្ណចាគា, កាហាម សេរីសមហំ ឧឡារន្តិ។ –

គាថមាហំសុ។ តត្ថ **យថាបយោគា**តិ ឥទានិ កតបដិញ្ញានុរូបបយោគា។ **បរិបុណ្ណចាគា**តិ សមត្តចាគា, ឧឡារស្ស មហស្ស បរិយត្តបរិច្ចាគា។ **មហ**ន្តិ ឧស្សវបូជំ។

បុន ទេវបុត្តោ មហករណំ បដិក្ខិបន្តោ កត្តព្ពេសុ ច តេ និយោជេន្តោ –

១២៦៥. “មា ចេវ សេរីសមហំ អកត្ថ, សព្ពញ្ច វោ ភវិស្សតិ យំ វទេថ;
បាបានិ កម្មានិ វិវជ្ជយាថ, ធម្មានុយោគញ្ច អធិដ្ឋហាថា”តិ។ –

គាថមាហ។ តត្ថ **យំ វទេថា**តិ យំ តុម្ហេ ខេមេន សិន្ធុសោវីរទេសបត្តឹ តត្ថ ច វិបុលំ ឧទ្ទយំ លាភំ បច្ចាសីសន្តា “គន្ធារា មយ”ន្តិអាទីនិ វទថ។ **សព្ពំ** តំ **វោ** តុម្ហាកំ តថេវ ភវិស្សតិ, តត្ថ និក្កង្ខា ហោថ, តុម្ហេ បន ឥតោ បដ្ឋាយ **បាបានិ កម្មានិ** បាណាតិបាតាទីនិ **វិវជ្ជយាថ** បរិវជ្ជេថ។ **ធម្មានុយោគ**ន្តិ ទានាទិកុសលធម្មស្ស អនុយុញ្ជនំ។ **អធិដ្ឋហាថា**តិ អនុសិក្ខថ ឥទំ សេរីសកមហន្តិ ទស្សេតិ។

យំ បន ឧបាសកំ អនុគ្គណ្ហន្តោ តេសំ រក្ខាវរណំ កាតុកាមោ អហោសិ, តស្ស គុណំ កិត្តេន្តោ តំ តេសំ ឧទ្ទិសន្តោ ឥមា គាថាយោ អាហ –

១២៦៦. “ឧបាសកោ អត្ថិ ឥមម្ហិ សង្ឃេ, ពហុស្សុតោ សីលវតូបបន្នោ;
សទ្ធោ ច ចាគី ច សុបេសលោ ច, វិចក្ខណោ សន្តុសិតោ មុតីមា។

១២៦៧. “សញ្ជានមានោ ន មុសា ភណេយ្យ, បរូបឃាតាយ ន ចេតយេយ្យ;
វេភូតិកំ បេសុណំ នោ ករេយ្យ, សណ្ហញ្ច វាចំ សខិលំ ភណេយ្យ។

១២៦៨. “សគារវោ សប្បតិស្សោ វិនីតោ, អបាបកោ អធិសីលេ វិសុទ្ធោ;
សោ មាតរំ បិតរញ្ចាបិ ជន្តុ, ធម្មេន បោសេតិ អរិយវុត្តិ។

១២៦៩. “មញ្ញេ សោ មាតាបិតូនំ ការណា, ភោគានិ បរិយេសតិ ន អត្តហេតុ;
មាតាបិតូនញ្ច យោ អច្ចយេន, នេក្ខម្មបោណោ ចរិស្សតិ ព្រហ្មចរិយំ។

១២៧០. “ឧជូ អវង្កោ អសឋោ អមាយោ, ន លេសកប្បេន ច វោហរេយ្យ;
សោ តាទិសោ សុកតកម្មការី, ធម្មេ ឋិតោ កិន្តិ លភេថ ទុក្ខំ។

១២៧១. “តំការណា បាតុកតោម្ហិ អត្តនា, តស្មា ធម្មំ បស្សថ វាណិជាសេ;
អញ្ញត្រ តេនិហ ភស្មី ភវេថ, អន្ធាកុលា វិប្បនដ្ឋា អរញ្ញេ;
តំ ខិប្បមានេន លហុំ បរេន, សុខោ ហវេ សប្បុរិសេន សង្គមោ”តិ។

១២៦៦. តត្ថ **សង្ឃេ**តិ សត្ថសមូហេ។ **វិចក្ខណោ**តិ តត្ថ តត្ថ កត្តព្ពតាយ កុសលោ។ **សន្តុសិតោ**តិ សន្តុដ្ឋោ។ **មុតីមា**តិ កម្មស្សកតញ្ញាណាទិនា ឥធលោកបរលោកហិតានំ មុននតោ មុតិមា។

១២៦៧. សញ្ញានមានោ ន មុសា ភណេយ្យាតិ សម្បជានមុសា ន ភាសេយ្យ។ **វេភូតិក**ន្តិ សហិតានំ វិនាភាវករណតោ “វេភូតិក”ន្តិ លទ្ធនាមំ បិសុណំ, **នោ ករេយ្យ** ន វទេយ្យ។

១២៦៨. សប្បតិស្សោតិ បតិស្សយោ គរុដ្ឋានិយេសុ និវាតវុត្តិកត្តា សោវចស្សំ, សហ បតិស្សេនាតិ សប្បតិស្សោ។ **អធិសីលេ**តិ ឧបាសកេន រក្ខិតព្ពអធិសីលសិក្ខាយ។ **អរិយវុត្តី**តិ បរិសុទ្ធវុត្តិ។

១២៦៩. នេក្ខម្មបោណោតិ និព្ពាននិន្នោ។ **ចរិស្សតិ ព្រហ្មចរិយ**ន្តិ បព្ពជ្ជំ សាសនព្រហ្មចរិយំ ចរិស្សតិ។

១២៧០. លេសកប្បេនាតិ កប្បិយលេសេន។ **ន ច វោហរេយ្យា**តិ មាយាសាឋេយ្យវសេន វចនំ ន និច្ឆារេយ្យ។ **ធម្មេ ឋិតោ កិន្តិ លភេថ ទុក្ខ**ន្តិ ឯវំ វុត្តនយេន ធម្មេ ឋិតោ ធម្មចារី សមចារី កិន្តិ កេន បការេន ទុក្ខំ លភេថ បាបុណេយ្យ។

១២៧១. តំការណាតិ តន្និមិត្តំ តស្ស ឧបាសកស្ស ហេតុ។ **បាតុកតោម្ហិ អត្តនា**តិ សយមេវ តុម្ហាកំ អហំ បាតុរហោសិំ។ “អត្តាន”ន្តិបិ បាឋោ, មម អត្តានំ តុម្ហាកំ បាតុភាកាសិន្តិ អត្ថោ។ **តស្មា**តិ យស្មា អហំ ធម្មំ អបចាយមានោ តំ រក្ខន្តោ តុម្ហេបិ រក្ខាមិ, តស្មា **ធម្មំ បស្សថ** ធម្មមេវ ចរិតព្ពំ កត្វា ឱលោកេថ។ **អញ្ញត្រ តេនិហ ភស្មី ភវេថា**តិ តេន ឧបាសកេន វិនា ចេ អាគតា, ឥមស្មិំ មរុកន្តារេ អនាថា អប្បដិសរណា ភស្មភាវំ គច្ឆេយ្យាថ។ **ខិប្បមានេនា**តិ ឯវំ ខិប្បន្តេន វម្ភន្តេន បីឡេន្តេន។ **លហុ**ន្តិ សុករំ។ **បរេនា**តិ អធិកំ, អញ្ញេន វា។ តស្មា **សុខោ ហវេ សប្បុរិសេន សង្គមោ**តិ។ សោ ហិ ខន្តិសោរច្ចេ និវិដ្ឋោ កេនចិ កិញ្ចិ វុត្តោបិ ន បដិប្ផរតីតិ អធិប្បាយោ។

ឯវំ សាមញ្ញតោ កិត្តិតំ សរូបតោ ញាតុកាមា វាណិជា –

១២៧២. “កឹ នាម សោ កិញ្ច ករោតិ កម្មំ,

កឹ នាមធេយ្យំ កឹ បន តស្ស គោត្តំ;

មយម្បិ នំ ទដ្ឋុកាមម្ហ យក្ខ, យស្សានុកម្បាយ ឥធាគតោសិ;

លាភា ហិ តស្ស យស្ស តុវំ បិហេសី”តិ។ –

គាថមាហំសុ។ តត្ថ **កឹ នាម សោ**តិ នាមតោ សោ ជន្តុ សត្តោ កោ នាម។ **កិញ្ច ករោតិ កម្ម**ន្តិ កសិវណិជ្ជាទីសុ កីទិសំ កម្មំ ករោតិ។ **កឹ នាមធេយ្យ**ន្តិ មាតាបិតូហិ កតំ បន “តិស្សោ ផុស្សោ”តិអាទីសុ តស្ស កឹ នាមធេយ្យំ, “ភគ្គវោ ភារទ្វាជោ”តិអាទីសុ កឹ វា តស្ស គោត្តំ។ **យស្ស តុវំ បិហេសី**តិ យំ តុវំ បិយាយសិ។

ឥទានិ ទេវបុត្តោ តំ នាមគោត្តាទិវសេន ទស្សេន្តោ –

១២៧៣. “យោ កប្បកោ សម្ភវនាមធេយ្យោ,

ឧបាសកោ កោច្ឆផលូបជីវី;

ជានាថ នំ តុម្ហាកំ បេសិយោ សោ,

មា ខោ នំ ហីឡិត្ថ សុបេសលោ សោ”តិ។ –

អាហ។ តត្ថ **កប្បកោ**តិ ន្ហាបិតោ។ **សម្ភវនាមធេយ្យោ**តិ សម្ភវោតិ ឯវំនាមោ។ **កោច្ឆផលូបជីវី**តិ កោច្ឆញ្ច ផលញ្ច ឧបនិស្សាយ ជីវនកោ។ តត្ថ កោច្ឆំ នាម អាឡកាទិសណ្ឋាបនត្ថំ កេសាទីនំ ឧល្លិខនសាធនំ។ **បេសិយោ** បេសនការកោ វេយ្យាវច្ចករោ។

ឥទានិ វាណិជា តំ សញ្ជានិត្វា អាហំសុ –

១២៧៤. “ជានាមសេ យំ ត្វំ បវទេសិ យក្ខ, ន ខោ នំ ជានាម ស ឯទិសោតិ;

មយម្បិ នំ បូជយិស្សាម យក្ខ, សុត្វាន តុយ្ហំ វចនំ ឧឡារ”ន្តិ។

តត្ថ **ជានាមសេ**តិ យំ ត្វំ វទេសិ, តំ មយំ សរូបតោ ជានាម។ **ឯទិសោ**តិ គុណតោ បន យថា តយា កិត្តិតំ, ឯវំ ឯទិសោតិ តំ ន ខោ ជានាម, យថា តំ អវិទ្ទសុនោតិ អធិប្បាយោ។

ឥទានិ ទេវបុត្តោ តេ អត្តនោ វិមានំ អារោបេត្វា អនុសាសនត្ថំ –

១២៧៥. “យេ កេចិ ឥមស្មឹ សត្ថេ មនុស្សា, ទហរា មហន្តា អថវាបិ មជ្ឈិមា;
សព្ពេវ តេ អាលម្ពន្តុ វិមានំ, បស្សន្តុ បុញ្ញានំ ផលំ កទរិយា”តិ។ –

គាថមាហ ។ តត្ថ **មហន្តា**តិ វុឌ្ឍា។ **អាលម្ពន្តូ**តិ អារោហន្តុ។ **កទរិយា**តិ មច្ឆរិនោ អទានសីលា។

ឥទានិ បរិយោសានេ ឆ គាថា ធម្មសង្គាហកេហិ វុត្តា –

១២៧៦. “តេ តត្ថ សព្ពេវ អហំ បុរេតិ, តំ កប្បកំ តត្ថ បុរក្ខត្វា;
សព្ពេវ តេ អាលម្ពឹសុ វិមានំ, មសក្កសារំ វិយ វាសវស្ស។

១២៧៧. “តេ តត្ថ សព្ពេវ អហំ បុរេតិ, ឧបាសកត្តំ បដិវេទយឹសុ;
បាណាតិបាតា វិរតា អហេសុំ, លោកេ អទិន្នំ បរិវជ្ជយឹសុ;
អមជ្ជបា នោ ច មុសា ភណឹសុ, សកេន ទារេន ច អហេសុំ តុដ្ឋា។

១២៧៨. “តេ តត្ថ សព្ពេវ អហំ បុរេតិ, ឧបាសកត្តំ បដិវេទយិត្វា;
បក្កាមិ សត្ថោ អនុមោទមានោ, យក្ខិទ្ធិយា អនុមតោ បុនប្បុនំ។

១២៧៩. “ឆន្នាន តេ សិន្ធុសោវីរភូមឹ, ធនត្ថិកា ឧទ្ទយំ បត្ថយានា;
យថាបយោគា បរិបុណ្ណលាភា, បច្ចាគមុំ បាដលិបុត្តមក្ខតំ។

១២៨០. “គន្ត្វាន តេ សង្ឃរំ សោត្ថិវន្តោ, បុត្តេហិ ទារេហិ សមង្គិភូតា;
អានន្ទី វិត្តា សុមនា បតីតា, អកំសុ សេរីសមហំ ឧឡារំ;
សេរីសកំ តេ បរិវេណំ មាបយឹសុ។

១២៨១. “ឯតាទិសា សប្បុរិសាន សេវនា, មហត្ថិកា ធម្មគុណាន សេវនា;
ឯកស្ស អត្ថាយ ឧបាសកស្ស, សព្ពេវ សត្តា សុខិតា អហេសុ”ន្តិ។

១២៧៦. តត្ថ **អហំ បុរេ**តិ អហំ បុរិមំ អហំ បុរិមន្តិ អហមហំការាតិ អត្ថោ។ **“តេ តត្ថ សព្ពេវា”**តិ វត្វា បុន **“សព្ពេវ តេ”**តិ វចនំ “សព្ពេវ តេ យថា វិមានស្ស អារុហនេ ឧស្សុក្កជាតា អហេសុំ, តថា សព្ពេវ តំ អារុហឹសុ, ន កស្សចិ អារុហនេ អន្តរាយោ អហោសី”តិ ទស្សនត្ថំ វុត្តំ។ **មសក្កសារំ វិយ វាសវស្សា**តិ “មសក្កសារ”ន្តិ ច តាវតឹសភវនំ វុច្ចតិ, សព្ពំ វា ទេវភវនំ, ឥធ បន សក្កភវនំ វេទិតព្ពំ។ តេនាហ “មសក្កសារំ វិយ វាសវស្សា”តិ។

១២៧៧-៨. អថ តេ វាណិជា វិមានំ បស្សិត្វា បសន្នចិត្តា តស្ស ទេវបុត្តស្ស ឱវាទេ ឋត្វា សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិដ្ឋាយ តស្ស អានុភាវេន សោត្ថិនា ឥច្ឆិតំ ទេសំ អគមំសុ។ តេន វុត្តំ **“តេ តត្ថ សព្ពេវា”**តិអាទិ។ តត្ថ អនុមតោ បក្កាមិ សត្ថោ យក្ខិទ្ធិយា បុនប្បុនំ អនុមោទមានោតិ យោជនា។ កេន បន អនុមតោតិ? យក្ខេនាតិ បាកដោយមត្ថោ។

១២៧៩. **យថាបយោគា**តិ យថាអជ្ឈាសយំ កតបយោគា។ **បរិបុណ្ណលាភា**តិ សមិទ្ធលាភា។ **អក្ខត**ន្តិ អនុបទ្ទុតំ បាដលិបុត្តំ។ **អក្ខត**ន្តិ វា អនាពាធំ អនុប្បីឡំ, អនន្តរាយេនាតិ អត្ថោ។

១២៨០. **សង្ឃរ**ន្តិ សកំ គេហំ។ **សោត្ថិវន្តោ**តិ សោត្ថិភាវេន យុត្តា ខេមិនោ។ **អានន្ទី**តិអាទីហិ ចតូហិ បទេហិ សោមនស្សិតភាវមេវ វទតិ។ **សេរីសកំ តេ បរិវេណំ មាបយឹសូ**តិ កតញ្ញុតាយ ឋត្វា បដិស្សវមោចនត្ថញ្ច ទេវបុត្តស្ស នាមេន សេរីសកំ នាម បរិច្ឆេទវសេន វេណិយតោ បេក្ខិតព្ពតោ បរិវេណំ បាសាទកូដាគាររត្តិដ្ឋានាទិសម្បន្នំ បាការបរិក្ខិត្តំ ទ្វារកោដ្ឋកយុត្តំ អាវាសំ អកំសុ។

១២៨១. **ឯតាទិសា**តិ ឯទិសី, ឯវំ អនត្ថបដិពាហិនី អត្ថសាធិកា ច។ **មហត្ថិកា**តិ មហាបយោជនា មហានិសំសា។ **ធម្មគុណាន**ន្តិ អវិបរីតគុណានំ។ **ឯកស្ស** សត្តស្ស ហិតត្ថំ **សព្ពេវ សត្តា** សព្ពេ ឯវ តេ សត្ថបរិយាបន្នា សត្តា, **សុខិតា** សុខប្បត្តា ខេមប្បត្តា **អហេសុំ**។

សម្ភវោ បន ឧបាសកោ បាយាសិស្ស ទេវបុត្តស្ស តេសញ្ច វាណិជានំ វចនបដិវចនវសេន បវត្តំ គាថាពន្ធំ សុតនិយាមេនេវ ឧគ្គហេត្វា ថេរានំ អារោចេសិ។ បាយាសិទេវបុត្តោ អាយស្មតោ សម្ភវត្ថេរស្ស កថេសីតិ អបរេ។ តំ យសត្ថេរប្បមុខា មហាថេរា ទុតិយសង្គីតិយំ សង្គហំ អារោបេសុំ។ សម្ភវោ បន ឧបាសកោ មាតាបិតូនំ អច្ចយេន បព្ពជិត្វា អរហត្តេ បតិដ្ឋាសិ។

សេរិសកវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១១. សុនិក្ខិត្តវិមានវណ្ណនា

ឧច្ចមិទំ មណិថូណំ វិមានន្តិ សុនិក្ខិត្តវិមានំ។ តស្ស កា ឧប្បត្តិ? ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ តេន សមយេន អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ ទេវចារិកំ ចរន្តោ តាវតឹសភវនំ ឧបគតោ។ តស្មិញ្ច ខណេ អញ្ញតរោ ទេវបុត្តោ អត្តនោ វិមានទ្វារេ ឋិតោ អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ ទិស្វា សញ្ជាតគារវពហុមានោ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទិត្វា អញ្ជលិំ បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសិ។

សោ កិរ អតីតេ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធេ បរិនិព្ពុតេ តស្ស សរីរធាតុយោ បក្ខិបិត្វា យោជនិកេ កនកថូបេ ច កតេ ចតស្សោ បរិសា កាលេន កាលំ ឧបសង្កមិត្វា គន្ធបុប្ផធូបាទីហិ ចេតិយេ បូជំ ករោន្តិ, តត្ថ អញ្ញតរោ ឧបាសកោ អញ្ញេសុ បុប្ផបូជំ កត្វា គតេសុ តេហិ បូជិតដ្ឋានេ ទុន្និក្ខិត្តានិ បុប្ផានិ ទិស្វា តត្ថេវ តានិ សម្មទេវ បបេន្តោ សន្និវេសវសេន ទស្សនីយំ បាសាទិកំ វិភត្តិវិសេសយុត្តំ បុប្ផបូជំ អកាសិ។ កត្វា ច បន ឯតំ អារម្មណំ គណ្ហន្តោ សត្ថុ គុណេ អនុស្សរិត្វា បសន្នចិត្តោ តំ បុញ្ញំ ហទយេ ឋបេសិ។

សោ អបរភាគេ កាលំ កត្វា តស្សេវ កម្មស្ស អានុភាវេន តាវតឹសភវនេ ទ្វាទសយោជនិកេ កនកវិមានេ និព្ពត្តិ, មហានុភាវោ មហា ចស្ស បរិវារោ អហោសិ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ “តស្មិញ្ច ខណេ អញ្ញតរោ ទេវបុត្តោ…បេ…. អដ្ឋាសី”តិ។ អថ នំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ យថាលទ្ធសម្បត្តិកិត្តនមុខេន កតសុចរិតកម្មំ ឥមាហិ គាថាហិ បុច្ឆិ –

១២៨២. “ឧច្ចមិទំ មណិថូណំ វិមានំ, សមន្តតោ ទ្វាទសយោជនានិ;
កូដាគារា សត្តសតា ឧឡារា, វេឡុរិយថម្ភា រុចកត្ថតា សុភា។

១២៨៣. “តត្ថច្ឆសិ បិវសិ ខាទសិ ច, ទិព្ពា ច វីណា បវទន្តិ វគ្គុំ;
ទិព្ពា រសា កាមគុណេត្ថ បញ្ច, នារិយោ ច នច្ចន្តិ សុវណ្ណឆន្នា។

១២៨៤. “កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១២៨៥. “បុច្ឆាមិ តំ ទេវ មហានុភាវ, មនុស្សភូតោ កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវោ, វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

សោបិ តស្ស អត្តនោ កតកម្មំ ឥមាហិ គាថាហិ កថេសិ។ តំ ទស្សេន្តា សង្គីតិការា អាហំសុ –

១២៨៦. “សោ ទេវបុត្តោ អត្តមនោ, មោគ្គល្លានេន បុច្ឆិតោ;
បញ្ហំ បុដ្ឋោ វិយាកាសិ, យស្ស កម្មស្សិទំ ផលំ”។

១២៨៧. “ទុន្និក្ខិត្តំ មាលំ សុនិក្ខិបិត្វា, បតិដ្ឋបេត្វា សុគតស្ស ថូបេ;
មហិទ្ធិកោ ចម្ហិ មហានុភាវោ, ទិព្ពេហិ កាមេហិ សមង្គិភូតោ។

១២៨៨. “តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

១២៨៩. “អក្ខាមិ តេ ភិក្ខុ មហានុភាវ, មនុស្សភូតោ យមហំ អកាសឹ;
តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវោ, វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

១២៨៧. តត្ថ **ទុន្និក្ខិត្តំ មាល**ន្តិ ចេតិយេ បូជាករណដ្ឋានេ និរន្តរដ្ឋបនាទិនា រចនាវិសេសេន អដ្ឋបេត្វា យថានិក្ខិត្តតាយ ន សុដ្ឋុ និក្ខិត្តំ, វាតេន វា បហរិត្វា ទុន្និក្ខិត្តំ បុប្ផំ។ **សុនិក្ខិបិត្វា**តិ សុដ្ឋុ និក្ខិបិត្វា រចនាវិសេសេន ទស្សនីយំ បាសាទិកំ កត្វា និក្ខិបិយ។ **បតិដ្ឋបេត្វា**តិ វិភត្តិវិសេសាទិវសេន បុប្ផំ បតិដ្ឋាបេត្វា។ តំ វា បុប្ផំ និក្ខិបន្តោ សត្ថុ ចេតិយំ ឧទ្ទិស្ស មម សន្តានេ កុសលធម្មំ បតិដ្ឋាបេត្វាតិ ឯវំ ឯត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ឯវំ ទេវបុត្តេន អត្តនោ សុចរិតកម្មេ បកាសិតេ ថេរោ តស្ស ធម្មំ ទេសេត្វា អាគន្ត្វា ភគវតោ តមត្ថំ និវេទេសិ។ ភគវា តំ អដ្ឋុប្បត្តិំ កត្វា សម្បត្តមហាជនស្ស ធម្មំ ទេសេសិ។ ទេសនា មហាជនស្ស សាត្ថិកា អហោសីតិ។

សុនិក្ខិត្តវិមានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ឥតិ បរមត្ថទីបនិយា ខុទ្ទក-អដ្ឋកថាយ វិមានវត្ថុស្មិំ

ឯកាទសវត្ថុបដិមណ្ឌិតស្ស សត្តមស្ស

សុនិក្ខិត្តវគ្គស្ស អត្ថវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

និដ្ឋិតា ច បុរិសវិមានវណ្ណនា។

និគមនកថា

ឯត្តាវតា ច –

ទេវតានំ វិមានាទិ-សម្បត្តិំ តស្ស ការណំ;
បកាសយន្តី សត្ថានំ, សព្ពលោកហិតាវហា។

អប្បកានម្បិ ការានំ, យា វិភាវេតិ ទេសនា;
ឧឡារផលតំ ចិត្ត-ខេត្តសម្បត្តិយោគតោ។

យំ កថាវត្ថុកុសលា, សុបរិញ្ញាតវត្ថុកា;
វិមានវត្ថុឥច្ចេវ, សង្គាយិំសុ មហេសយោ។

តស្ស អត្ថំ បកាសេតុំ, បោរាណដ្ឋកថានយំ;
សន្និស្សាយ សមារទ្ធា, អត្ថសំវណ្ណនា មយា។

យា តត្ថ បរមត្ថានំ, តត្ថ តត្ថ យថារហំ;
បកាសនា **បរមត្ថ-ទីបនី** នាម នាមតោ។

សម្បត្តា បរិនិដ្ឋានំ, អនាកុលវិនិច្ឆយា;
សា សត្តរសមត្តាយ, បាឡិយា ភាណវារតោ។

ឥតិ តំ សង្ខរោន្តេន, យំ តំ អធិគតំ មយា;
បុញ្ញំ តស្សានុភាវេន, លោកនាថស្ស សាសនំ។

ឱគាហេត្វា វិសុទ្ធាយ, សីលាទិបដិបត្តិយា;
សព្ពេបិ ទេហិនោ ហោន្តុ, វិមុត្តិរសភាគិនោ។

ចិរំ តិដ្ឋតុ លោកស្មិំ, សម្មាសម្ពុទ្ធសាសនំ;
តស្មិំ សគារវា និច្ចំ, ហោន្តុ សព្ពេបិ បាណិនោ។

សម្មា វស្សតុ កាលេន, ទេវោបិ ជគតីបតិ;
សទ្ធម្មនិរតោ លោកំ, ធម្មេនេវ បសាសតូតិ។

ឥតិ ពទរតិត្ថវិហារវាសិនា **អាចរិយធម្មបាលេន**

កតាយ

បរមត្ថទីបនិយា ខុទ្ទក-អដ្ឋកថាយ

វិមានវត្ថុអត្ថវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

វិមានវត្ថុ-អដ្ឋកថា សមត្តា។